

RHENVVS.

DANVBIVS.

NEPTVNVS

AEOLVS.

IOANNIS CORYPHIANDRI

ICTI

DE INSULIS

Tractatus.

EX ICTIS POLITICIS HISTORI-

cis, et Philologis collectus.

Ut omnibus hisce usui esse possit
in quo

Plurima cognatae quæstiones de
Mari, fluminib, Lacubus, Litto-
ribus, portubus, aquæductibus,
aggeribus, navigationibus, al-
luvionis alveiq, incremen-
to, etc. excutiuntur.

ALBIS.

VISVRGIS.

COLO-

RHODIVS.

FRANCOFVRTI
Apud Petrum Kopffium

Staatl. Bibliothek
Regensburg

ILLVSTRIAC GENE-
ROSSIMO COMITIAC DOMINO,
DN. ANTHONIO GVNTHERO, COMITI IN
Oldenburg & Delmenhorst, Domino in Iehueren &
Kniphausen, &c. Domino suo clemen-
tissimo.

CVM omnium sapientum praecepta ac
iura ciuilia vnumquemq; suae Reipubl.
prodesse & inservire velint: propterea
enim partui faueri scripsit Vlpianus
Ictus, quod non tantum parenti, cu-
ius est, verum etiam Reipubl. nascatur: tum maxime
ad patriam illud accommodant, quippe cuius obse-
quius non minus ac parentum ius naturale, hoc est,
ipsa nascendi conditio à primis incunabulis nos ad-
stringit. Hæc enim terra parens, cum nascentes ex-
cipiat, natos foueat, senes sustineat, quod Plinius ait,
non solum in sui amorem singulari quodam fasci-
no nos pellicit, vt etiam Vlysses quamuis prudentis-
simus optarit, iuxta Poëtam:

Fumum de patriis posse videre focis:

Sed etiam ad omnis generis officia cognationis iure

(2)

ob-

EPIST.

obligat. Triplex autem patria vulgo statuitur: Pri-
mò communissima per totum terrarum orbem pa-
tet, vbicunque sedem rerum fortunarumq; nostra-
rum collocamus. Sic enim viro forti & sapienti pa-
tria est, vbicunque animo est benè. Altera commu-
nis imperium nostrum Romano-Germanicum cō-
prehendit, eiusque fidei, & obseruantiae omnes im-
perii ciues obstringit. Eoq; est, quod Roma com-
munis nostra patria in iure ciuili appellatur. De qua
Aufon.

Hæc patria est, patrias sed Roma superuenit omnes.
Quod hodie, ex quo Imperij Romani ^{ἀξιωμα} trans Al-
pes ad Germanos commigrauit, ad nostrum vsum
ita accommodatur, vt Roma esse dicatur, vbicunq;
est curia Imperatoris. Hoc est, vt eo vsque commu-
nis patriæ amor extendatur, quo vsque maiestas &
iurisdictio Imperij Germanici exauditur. Vltima ap-
pellatio restrictior ad hanc oram Frisiæ & Saxoniae
pertinet, cuius regimen Cels. T. hereditario iure di-
uinitus traditum est. Quamuis vero propioris pa-
triæ vinculum semper sanctius & antiquius sit, quā
remotioris, adeo quidem, vt etiam patriæ potestati
præualeat, quia publica salus priuatæ merito præfer-
tur: tamen eò dignius est boni ciuis officium, quo
pluribus id prodest, & non solum nostræ, sed etiam
communis patriæ, imo totius ciuilis societatis emo-
lumentum.

DEDICATOR.

Iumento militat. Atque hic quoque eorum, qui ad scribendum se conferunt, finis esse debet: ita tamen ut Ictus iustitiam, Historicus veritatem pluris faciat, patriæque commodis semper præferat. Ipse Politicus, licet utilitatem suæ Reipub. vnice ob oculos habeat, ad eamque cynosuram omnes actiones suas dirigat: (debet certè) tamen non nisi salua estimatione, honestate & pietate eò descendit. Quæ enim facta lædunt pietatem, honestatem, adeoque contra bonos mores sunt, ea nec facere nos posse existimandum est, ait grauissimè Papinianus Ictus. Neq; aliud à bono ciue requiritur, ne quidem vasallo aut subdito. Itaque malè audit Ioannes Bodinus Gallus, quod putauit, licere Historico patriæ suæ commodo etiam per mendacia inferuire. Quo nihil viro graui indignius: cum mentiri non more ciuitatis, sed natura foedum sit: aut ab officio Historici alienius dici potuit, quippe qui remoto veritatis proposito, Historicus esse desinit, ac nugator, fabulator, adulator, vel si modestius cum ipso agatur, poëta aut panegyrista esse incipit.

Cum igitur, Illustris & Generosissime Comes, Domine clementissime, ex communissima & ciuili patria, hoc est, ex inclyta Academia Ienenfi, in qua Professoris publici munus aliquandiu sustinueram, in hanc propriam & natiuam patriam ante annos ali-

EPISTOL.

quot vltro me receperim, atque quaestiones maritimas apud nos quidem frequentes & cottidianas, à paucis tamen Doctoribus ex professo tractatas animaduenterim: existimaui me non ingratam operam patriæ nauaturum, si illi tractationi manus ad-mouerem. Eum laborem, licet amore patriæ vicinarumq; regionum potissimum susceperim: in eo tamen ita me versari oportuit, vt maiorem veritatis & iustitiæ rationem haberem, quàm vel patriæ, vel Imperii Romani, cuius tamen vtriusque obseruan-tiæ multum me debere lubens profiteor. Atq; hunc finem ex amissim mihi propositum fuisse sanctè testor. Quem si non vbique fortè assecutus sum, non debet priuata mea opinio iuri publico quidquā derogare, veritativè ac iustitiæ vllum præiudicium creare. Scitum enim est illud Pauli I Cti: sub aucto-ritate iuris scientiæ sæpè perniciosè errari. Neq; ego, vt maximè hac in parte velim, hominem dedidici. Itaque si quid eius generis inest, id pro non scripto haberi postulo. Cæterum cum usu ab antiquo re-ceptum sit, vt scripta nostra potentis patroni patro-cinio aduersus inuidorum malevolentiam munia-mus, illiq; nos commendemus: Cels. T. fores sine in-gratitudinis nota præterire nec potui nec debui. Cui enim Principum opus bono patriæ susceptum po-tius offerrem, quam illi, qui Patriæ Pater iure meri-tissi-

DEDICATOR.

tissimo audit? Cui tractatum de Insulis inscriberem, quam, qui verbo Homeri: *πολλὰς νήσους αὐδ' ἄσσει*, hoc est, multis insulis imperat? Cui res maritimas censendas præberem, quam illi, cuius prouincia à mari fluminibusque assidue verberatur, infestatur, alteratur, alibi augetur, alibi minuitur? Denique cui potissimum studia & obsequia mea probarem, quam illi, à cuius principali liberalitate studia mea multum incrementi sumferunt, ipsiusque beneficiis cottidie fouentur, & sub tutis clementis patrocinijs alis delitescunt? Accipiat ergo Cels. T. more suo laudabili serena fronte hoc quidquid est munusculi litterarij, illudque non tam ex magnitudine sua, quam ex meo offerentis vobis patriæque inseruiendi cupido animo æstimet, & contra inuidorum morsus & sugillationes nostro æuo nimium frequentes in tutelam recipiat, meque meosque impofterum eadem, qua hætenus, gratia & clementia complectatur. Quod ut facere Cels. T. non grauetur, obnixè, ea qua possum ac debeo animi subiectione peto. Interea Deus Opt. Max. Cels. T. diutissime patriæ superstitem, & veræ religionis cultu, tranquilli & moderati regiminis laude, virtutum cumulo, pacis dulcedine, omnisque felicitatis principalis abundantia florentem conferuet, ipsiusque diuturnitatis memoriam in æuum relinquat: à Patria nostra clades omnes tam bellicas, quam

EPIST. DEDICATOR.

quam marinas, & si quæ sunt aliæ, clementer auer-
tat, damnaque & decrementa, quæ ab aliquot nunc
seculis patitur, saluberrimo accessionis incremen-
to vbertim resarciat. Quod ex intimo cordis af-
fectu supplex voueo optoque. Dabam Oldenbur-
gi ex musæo meo pridie Eidus Februar. Anno Chri-
sti M. DC. XXIII.

Cels. Tuae subiectissimus

IOANNES GRYPHIANDER D.

IN

I
PRÆFATIO
AD BENEVOLOM
LECTOREM.

SUMMARIA.

- 1 *Commendatio operis ex triplici causa.*
- 2 *Necessaria praeque tractanda.*
- 3 *Utilitas proximum locum occupat.*
- 4 *Utilitas in pecunia numerata consistit.*
- 5 *Doctrina ingenuorum hominum necessaria.*
- 6 *Hominis indolenti utilitas.*
- 7 *Artes alia aliis utiliores.*
- 8 *Artificum variae differentiae.*
- 9 *Utile vulgo ex questu aestimatur.*
- 10 *In iuris prudentia studium fructuosum.*
- 11 *Maxime praxis.*
- 12 *Quantitas salarii Aduocatorum.*
- 13 *In Principibus liberalitas commendatur.*
- 14 *Doctorum iactantia de lucro patrocinij.*
- 15 *Maxima pars discit pro pane lucrando.*
- 16 *Titulus de acquirendo rerum dominio auro plenus.*
- 17 *Labores & studia premiis remuneranda.*
- 18 *Stipendium non debet esse auctoramentum seruitutis.*
- 19 *Iuris prudentia res sanctissima.*
- 20 *Sordes Ictum dedecent.*
- 21 *Auaritia mater omnium malorum.*
- 22 *Causidicina vituperia.*
- 23 *Hippocratis optima sententia.*
- 24 *Utilitas in iure populariter accipitur.*
- 25 *Theologia omnium Facultatum precipua.*
- 26 *Controversia Ictorum & Medicorum de prioritate.*

27. Advocatorum ampla stipendia.
28. Medicorum ampliora.
29. Philosophi quandoque divites.
30. Liberalitas in indignos collata virtus non est.
31. Praemiorum inaequalitas.
32. Vera utilitas scientiae.
33. Iurisprudentiae finis.
34. Fontes iuris inspicendi.
35. Icti veteres etiam Philosophia studiosi.
36. M. Aurelius Imp. Philosophus dictus.
37. Ictus praesupponit Philosophum.
38. Artes Philosophicae quatenus in iure Canon. reprobentur.
39. Iurisconsulti meri speculativi minus laudantur.
40. Impp. speculativi vituperantur.
41. Cognitio artium à quibus requiratur.
42. Aduccatus artium imperitus esse non debet.
43. Sobrie & modice philosophandum.
44. Voluptuaria studia πᾶσι προσέχοντα addenda.
45. Superflua addiscenda non sunt.
46. Inutiles quaestiones susque deque habenda.
47. Studiorum utilitas pro qualitate personarum variat.
48. Poetarum lectio aduocatis parum utilis.
49. Item Astrolog. & cognitio.
50. A Doctore legente & scribente plenior cognitio requiritur.
51. Magister esse non potest qui non fuit discipulus.
52. Puritas Latini sermonis à Iurisconsulto requiritur.
53. Ut & Graecae linguae aliquid peritia.
54. Accursii glossatoris instat.
55. Barbaries Iurisconsultum dedecet.
56. Accursius si iuris studio se applicuit.
57. Accursii etymologia fallax.
58. Cernorius filius Accursii patre indoctior.
59. Doctores sine legibus.
60. Historiarum cognitio interpreti necessaria.
61. Doct. rum aures cognoscantur turpis.
62. Pauli Castrensis laus.
63. Historiarum lectio aduocato non best.
64. Iurisconsulti etiam Historici.
65. Iacobi Cuiacii laus.

- 66 Alberici de Rosate laus.
- 67 Alberici Gentilis iudicium ineptum.
- 68 Ars non habet odorem nisi ignorantem.
- 69 Doctorum disceptatio de praecedentia.
- 70 Doctores legentes & scribentes praeferruntur practicis.
- 71 Tractatus de insulis an sit necessarius?
- 72 Lites de incrementis fluvialibus Romae frequentes.
- 73 Item in Italia & Gallia.
- 74 Maxime in Frisia & cris maritimis.
- 75 Aduocati rerum maritimarum rudes turpiter se dant.
- 76 Maris tractatio profunda.
- 77 Bartoli de Saxoferra: tractatus Tiberiadis.
- 78 Translatio in veraculum sermonem à Noe M. urero.
- 79 Bartoli fetus anguinus?
- 80 Causa impulsiva scriptionis Bartoli.
- 81 Bartoli fictiones.
- 82 Eiusdem ari & opuscula.
- 83 Mare Tiberiadis à Tiberi flumine diuersum.
- 84 Bartolus l. vii brachio materiam amplissimam percurrit.
- 85 Baldus in Philosophia Bartolo crudior.
- 86 Bartoli auctoritas in iure.
- 87 Veterum opiniones reprobare licet.
- 88 Furti litterarii multi Dd. rei adiunguntur.
- 89 Dd. dicta in specie alleganda.
- 90 Ab aliis discere, pudor non est.
- 91 Imbecillitas humana multa condonanda.
- 92 Pro diuersitate lectorum scripta temperanda.
- 93 Multa quae non prosunt, etiam non obsunt.

VI gratiam operi suo conciliare nituntur Auctores, ne illotis manibus materiam aggrediantur, monitu Cuius Iurisconsulti in l. 1. ff. de O. l. eam plerumque à necessitate, utilitate ac iucunditate commendant, secuti ordinem impensarum, in l. 1. ff. de impens. dot. l. 79. de V. S. Neque enim alia quàm necessaria tractari vult Vlpia. Iurisconsultus in l. 1. in pr. de susp. tut. quorum usus sit frequens & necessarius in Republ. l. 1. in pr. de appell. Proxima est euidēs utilitas, in l. 2. de const. primo. quæ tam manifeste in oculis omnium incurrat, ut nulla egeat commendatione. l. 1. de rest. in int. l. 1. de exerc. act. Qualis utilitas vulgi opinione, vel in manupretio ac pecunia numerata consistit, l. 1. 78 de V. S. vel in certa spe lucri euidentis, l. 7. l. 11. de hered. vend. Quo loco doctrina pue-

na puerorum habetur *d. l. 79 § 1. de V. S. l. 21. de alim leg. Gothof. in l. 44. de V. S.* quippe
 qui propter artificum multa pretiosiores fiunt, *l. 28. l. 29. de R. V.* Quod tamen de
 seruis ac liberalibus ingenius in iure civili statutum, ad nobiles & ingenuos
 5 pueros trahendum non est, quippe quo ū institutio inter necessarias impensas
 6 numeratur, *in l. 6 § 5. de Ca. bon. ed. et.* Est enim homo indoctus mortuo similis *l. 29. C. de testa. n.* ac sine doctrina & virtute sæuissimum immanissimumque animal,
A. ist. 1. pol. 2. Imo rudes & imperiti non sunt homines, sed imagines hominum, *ut*
ex Panorm. de u. it. loh. Neuizan in sy. u. nupt. lib. 1. n. 13. Atque hoc, cum apud omnes
 7 cordatos inconfesso sit, tum illud potissimum in dubium venit, utra ars altera sit
 utilior & fructuosior quando earum plura sunt genera. *Sen. c. epist. 88. Cicer. 1. offic. n.*
 8 30 *l. 203. de V. S. l. 28 de R. V. l. 43. in fi. de act. em.* Et inter artifices longa differentia est,
 & ingenii & naturæ, & doctrinæ, *l. 31 de solut. l. 26. § 12. de cor. d. indeb. eorumque di-*
 uersa æstimatio, *l. 1. §. 5. C. de com. seru. manu l. 16. §. fin. de oper. liber.* Vnde Iuuenal.
sat. 14.

Plurimum enim intererit, quibus artibus, & quibus hunc tu
 Moribus instituas &c.

Maxima pars hominum hic quoque utilitatem ex quæstu metitur, ample-
 9 ctens disciplinas illas quæ, verbo Baldi, sal & piper in culinam afferunt. Maxime
 10 iurisprudentiam, quia iura optant ditare & sapientes, *c. de multa, extra de prebend. Paris*
de Puteo in tract. de Syndic. verb. assessor vers. potestas. Neque leges quemquam in pauper-
 tate vivere permittunt, *Nou. Neuiz. lib. 5. sy. u. nupt. n. 49.* Qua de re sic sentit Dam-
 houd. *in pract. crimin. quem refert Ioh. Baptist. Magon. in tract. de aduocat. c. 61. n. 4.* Aduo-
 catorius & procuratorius compendiosum officiū tantum multis confert lucri
 11 ut eius spe non pauci alliciantur, ut suos liberos eo libentius iurium studiis addicere
 velint cognoscentes eorum praxin & peritiam, annum certumque culinæ parare
 prouentum imo certiore, quam quouis Reip. stilus alius. Eoque argumento pe-
 netrabili causas feudales, quippe quæ inter Principes Barones ac nobiles potissi-
 mum ventilantur. *Zas in preclud. feud. Schnid. in tract. feud. in pr. studiosis commendat*
Pet. Rebuff. in tract. de simis feud. in pr. di. ens, quod ex scientia materiæ feudalis
 12 oriantur nummi qui transeunt in bursa aduocatorum, adeo, quod vnus casus quā-
 doque sufficiens sit, ad eum diandim, si ei commode accidat. Neque enim in his
 obseruatur summa 100. aureorum, quam aduocatus pro patrocinio vnus causæ
 à clientulo suo licite exigit, *l. 1. §. 12. de extraord. cognit. Tiraq. de nobil. c. 29. Ioh. Bapt. Ma-*
gon d. lo c. 8 n. 10. quos tamen valore pecuniæ excurrente pinguius computat Alciat.
 13 *dis. p. n. 1. c. 3.* à principibus etiam grandior summa obtinetur, sicuti in curia Gra-
 tianopolitana aduocati alicuius heredibus centum & mille florenos auri pro aduo-
 catura adiudicatos refert Guido Papæ. *dec. f. 190.* Quem tamen casum hodie sabbat-
 inum dicerelicebit. Ciceroni nemo ducetos, nunc dederit nūmos ait Iuuenalis *sat. 7*

105.c.2. Et donare est actus nobilitatis. c. 1. *extra de donat.* vsque adeo, vt ex liberalitate cognoscatur nobilitas, sicuti ex tenacitate rusticitas, *Neuiz lib. 4. sylu. n. 129.* Et nobiles debent se ostendere potentes ad donandum *gl i rūsaxon art. 52. lib. 1. Landr.* Hinc audias gloriari Doctores, quantum lucri ex causā alicuius victoria consecuti sint, vt satis fiat versiculo:

Ex aliis paleas, ex istis collige grana.

Nimis exile est, quod scribit *Neuiz. lib. 1. sylu. n. 56.* se obtinuisse, quod † spurius 14 etiam heres institui possit à patre Palatino, & lucratum esse ex ea causā 15 ducatos.

Audia nus Raphaelem Cumanum, qui retulit se viā voce ex Ba'do audiuisse, quod ex sola substitutionum materia lucratus fuerit in consulendo plus quam 15 millia ducatorum. Quod menti tenendum monuit *Alexand. in rubr. de vulg. & sup. substit.* Cuius præfatio tantum valuit, quantum vlli oratoris exordium ad conciliandam auditorum attentionem, teste *Fr. Hotoman. in præfat. consil. suor.* Pauci sunt similes *Andr. de Ifernina qui in c. 1. §. hoc quoque. de success. feud.* scribit, se in respondendo, non pecunias, (quod plerique consultorum faciant) sed potius propriæ animæ salutem pro obiecto habere, *referente Hartm. Pistor. lib. 2. q. 1. n. 57.* Neque enim pauperes solum discūt† pro pane lucrando, *iuxta Ioh. Fabr. in proem. l. st. n. 1.* sed etiam la- 15 tioris fortunæ hominibus titulus de acquirendo rerum dominio appriue cordi est, quippe de quo verius dicere poterat *Alex. de Imola,* quam de regulis iuris, quod is 16 titulus sit auro † & honore plenus. Sane dignus est operarius mercede sua, *Natta in cons. 326. quem refert Magon. in decis. Florent 12. n. 4.* ac studia & labores præmiis† ornari 17 f. s. est c. *charitatem, c. ecclesiasticus, 12. q. 1.* *Hippo'yt. Marsil. in sing. 693. Specul. tit. de salario. §. sequitur, n. 10.* Et nemo tenetur gratis inferuire. *l. 1. §. ait, de postul. c. non licet, 11. q. 3. c. non sane, 14. q. 5.* sed qui altari seruit, debet viuere de altari. *c. 30. extra de præbend.* Alioquin equus male pasturatus, male ambulat, *Ioh. de Platea in l. animalia, C. de curs. publ.* Et si nō bene satisfiat aduocato, nō potest is bene studere. *Cardin. in cle. 1. de reliq. & ven. sanct. col. 10.* Neq; iudices, neq; aduocati absq; cōspicillis scripturas videre possunt, *10. Bapt. Magon. d. c. 8 n. 23.* Sed tamen ita, vt pretium operæ artis siue leuamentum, siue vt alij legunt, hostimentum. *l. 52. §. 2. proso. 10. Forcat. in Neqyom. dial. 95.* nō† auctoramentum 18 seruitutis, vt de mercenariis artibus ait *Cicero. 1. offic.* Est enim ciuilis scientia res sanctissima, † quæ pretio numario de honestari non debet. *l. 1. §. 5. de extra. cogn.* Quod 19 quoties contingit, exinde nascuntur sordes, quæ vt accepta pecunia contrahuntur, *l. 1. §. 2. de magist. conu. l. 8. §. vlt. mand. it.* Iuriscōsultum† ac virum bonum dedecent, *l. 20 26. §. 4. ex quib. caus. l. 3. §. 1. l. 9. §. 3. de recept. arb.* Neque enim potest hic appetitus lucrandi non in auaritiam inclinare, quæ† mater est omnium malorum, *Nou. 8. in fi. 21 princ. Rutger Ruland. lib. 1. de commiss. n. 24. per tot. Ioh. Bapt. Magon. de aduocat c. 78.* Quid enim non

Aui sacra fames mortalia pectora cogit?

l. 31. C. de epis. & cler. Quo fit vt à nonnullis tota causidicina damnetur, † quod Co- 22

- lumella *lib. 1* caninum studium ac concessum intra moenia & in iplo foro latrocinium appellauit. *Cælius Rhodig. lib. 28. antiq. lect. 9. Iustus Lips. lib. 2. po. 11. Henricus Gebhard. de prin. ip. iurispr. concl. ult. P. Greg. Tholos. lib. 2. de Rep. 6. n. 16.* Id autem non arti necessariz in Republ. sed hominibus illis imputandum, qui verbo *Aristot. 1. pol. 9.* liberales artes
- 23 *ἐλευθερίας* ināsfaciunt. Longe alia mens Hippocratis Cōf. medici doctissimi ut vocatur in *l. 12. de stat. hom.* qui in epistola ad Abderitanos *sect. 8.* aurum mihi per vim non obtrudite, inquit, sed liberæ artis libera esse finite opera. Qui autē mercede operas suas locant, hi scientias tanquam ex priore libertate mancipio dantes seruire cogūt
- 24 &c. Ac licet utilitas in iure nostro & populariter & ex communi hominum vsu ita accipiat, per quam damna rei familiaris auertuntur, lucra autem promouentur *l. 21. §. 3. de act. emt. l. 9. §. 8. ad exhib. l. 63. ad L. Falcid.* tamen artes & disciplinæ eodem
- 25 pretio vanire non debent *d. l. 1. §. 5. de extraord. cog.* Alioquin & Theologia cui primus merito confessus datur, *Arriana. 1. polit. 13.* ad inferiora subsellia detruderetur, quando iuxta vulgatum versiculum, proh do'or

Pontificat Moises cum sacco per ciuitatem.

- 26 Inter Iurisconsultos & Medicos resuscitaretur & cōtrouersia de præcedentia: de qua *Tiraq. de nobil. c. 31. n. 359. N. u. z. in sylu. nupt. lib. 4. n. 31. & lib. 5. n. 74* quæ nunc per vsum decisa est, ex quo vix constat vtrorum facultas magis sit quæstiuosa. Quæ causa est cur notus versu. *ulus gl. in præm. ff.*

Dat Galenus ope, dat Iustinianus honores:
ab aliis ita inuertatur:

Iustinianus opes, nunc dat Galenus honores.

- 27 *Iodoc. Damhoud. in prax. r. r. civil.* Et sicut aduocatorū & nonnulli ampla stipendia meruerunt de quibus *Tiraq. d. lo. c. 29.* ita & Medicorum ampliora & quoque apud eundem legimus, in *d. c. 31.* Habuere enim annuatim 250. H. S. *Pin. lib. 29.* quæ faciunt, iuxta Budæi computationem 6250. aureos. S. d. Ludouici XI Francorum Regis Medicus menstruum stipendium decem mille aureorum percepit, *Comin. lib. 6. cōment. Philosophi quoque quamuis cōtemtores diuitiarum videri velint. l. 8. §. 4. de vacat. mun. l. 6. §. 1. d. excus. tut.* tamen sæpe professio & desiderium eorum inter se pugnat. *l. 6. C. d. muner. patrim.* Ut propterea & tales barba & palio tenus Philosophi crediti. *l. 1. §. 1. & ibi Goth. d. 1. & l. Laetant 5. de i. tit. 2.* Ita Senecæ obiectum, quod intra quadriennium regiz amicitiz ter milia HS. parauisset. *T. cit. 13. annal.* Plura de huiusmodi excessibus vide apud *Tholos. lib. 7. de Rep. 7.* Antigonus, Macedonum Rex Charilum poetam quotridie minis 4 hoc est coronæ 40. donauit, teste *Athenao.* De quamunificentia in alios poetas collata v. *Reinec. in syntag. hist. lul. part. 3. fol. 34.* Quæ uti momentanea potius est, quam perpetua, ita in ipsos quoque ludicrarum ac sordidarum artium ministros sæpe collata, quales sunt coqui, pantomimi, venatores, pugiles, parasiti, alii que scurræ, quibus donare viuium magis est, & quam virtus. *c. donare, dist. 86.* Extat hac de re lepida sententia apud *Diog. Laert.* Pone co-

quo

quo minas decem, medico drachmam, assentatori talenta quinque, consiliario
 fumum, meretrici talentum, Philosopho triobolum. Ita Nero in Cytharedum in-
 signiter liberalis fuit, *Suet. in Nero c. 38.* Et Antonius coquo magnatis cuiusdam æd
 largitus est, quod cœnam lauti Time parasset. *Plut. in Anton.* Eoque Martia. *lib. 5. epig. 58.*
 Lupo cuid. m dissuadet, ne filium artes lib. rales, sed pecuniosas doceri curet. Hinc
 quam non sit satis tuta studiorum æstimatio ex lucro cordati intelligunt. Itaque a- 3 2
 lia & solidior inquirenda est utilitas & scientiæ scilicet, quæ ad vitam humanam siue 3 3
 publice, siue priuatim conducatur, *loh. Feber in præm. Inst. in præ.* Hic enim finis est iuris-
 prudentiæ, ut homines bene & honeste viuant, neque animas suas perdant. *Nov. 77.*
in præ c. 1. §. 1. l. 10. de l. & 1. §. 3. Inst. eo. Cic. 1. off. n. 5. Ut sic utilitas honesto temperetur. *l.*
42. de r. t. nupt. l. 197 de R. l. Henric. Gebhard d. lo. concl. 16. Quod sine sapientia non con-
 tingit, *Sap. 7 & 8.* quæ ita ex iurispru. hauritur, si non negligentur fontes, ex quibus 3 4
 illa cōflata est, nēpe & Philosophia. *d. l. 10. §. 2. de l. & 1. Henric. Gebhard d. lo. concl. 6* Quo
 nomine iurisprudentia denotatur, *in l. 11. C. de his quib. ut indig.* Est enim card. in-
 genii riuulos consecrari, fontes rerum non videre, ait *Cic. de orat. P. Fred. Mindan.*
lib. 1. de process. Cam. 4. Et leges non dedignantur sequi sacros canones. *c. 1. extra. de nou.*
oper. nunc. gl. in princ. dist. 10. §. hinc colligitur. Hoc est, sacram Theologiam, de cuius prin-
 cipiis iuri ciuili immixtis v. *Gelhard d. lo. concl. 5.* Et Philosophiæ quidem non solum
 veteres & iuriconsultos se professores indigitare nō puduit, *d. l. 1. ff. de l. & 1.* & Philo- 3 5
 sophorum dicta & sententias allegare, *in l. 2. de ll. l. ult. de nund. l. Cicero. de penis l. 36. de*
solut. & pass. eorumque nomine appellari, ut *Sempronius Sophos*, *Attilius Sapiēs*,
l. 2. §. 7. & seq. d. O. 1 sed etiam ex Impp. nonnulli hunc titulum lubentes vsarpa-
 runt, ut *M. Aurelius Antoninus Philosophus*, in tantum studio Philosophiæ de- 3 6
 ditus, ut etiam Imp. designatus, tamen ad domum Apollonii discendi causa
 veniret, *Capitol. in M. Aurel.* Vnde etiam Princeps Philosophiæ plenus dicitur *in d.*
l. 11. C. de his quibus ut ind. item φιλοσοφώτατος, in l. ult. C. de repud. Philosophissimus, *in*
Nov. 2 c. 19 item religiosissimus, *l. 5. C. de repud.* eoque merito sanctissimus & nobi-
 lissimus. *l. 3. ff. de nat. rest.* Hanc ergo Philoso- hiam non discere debet & iuricon- 3 7
 sultus, sed didicisse. ut ait *Seneca epist. 88. Gædd. ad rubr. de V. S. n. 12.* si quidem titulo suo
 satisfacere, ac rerum diuinarum ac humanarum noticiam præferre velit, *d. l. 10. in*
fi. & ibi Gothof. de l. & 1. Neq; nos moueat, quod artes & Philosophiæ alicubi iniure Ca 3 8
 nonico reprobatur. *in c. nonne dist. 37.* Id enim ad abusum pertinet eorum qui specu-
 lationibus dediti, ea quæ didicerunt ad vsum non transferunt. Quod à iuriconsul-
 to maxime alienum est, quia Dd acti & non legentes vel postulantes nomine tenus 3 9
 tantum Dd sunt, *Joseph. Ludou. de is. Rot. Lucens. 6. n. 3* adeo ut nec aduocatorum pri-
 uilegiis gaudeant. *Menoch de arb. ind. quæst. cas. 379 n. 2. lib. 2.* Ac reprehendit *Se-*
neca p. 107. Quemadmodum omnium rerum, inquit, sic literarum quoque in-
 temperantia laboramus. Non vitæ, sed scholæ discimus. Tam diu in istis immoran-
 dum est, quamdiu nihil animus agere maius potest. Rudimenta sint nostra, non

- 40 opera inquit idem in *epist.* 88. Media non finis *Arist.* 1. *pol.* 8. & 9. In quo cum Principes quoque peccarint, utpote nimium Philosophiae dediti, neglecta cura imperij, male audierunt. Vt Iulianus Imp. Græculus litterio dictus, *Marcell.* l. b. 17. *Lips.* in *not.* ad 1. *polit.* 17. Eodem nomine & Vlpianus Traianus appellatus, quod Græcis literis impensius eruditus esset, *Aurel. Vict.* in *Adria.* Cæterum cum literarum peritia à
- 41 iudice requiratur, l. 14. §. 1. C. de iud. *Hotom. illust. quæst.* 26. *Vult.* 1. *discept. schol.* 8 maxime delegato, *Specul. tit. de iud. deleg.* §. excipi potest, n. 7. *Ruland.* 1. *commiff.* 13. n. 4. neque ea carere consiliarius possit, *Hippol. à Collib. in consil. Cic. de clar. orat.* *Lips.* 3. *po.* 4. neque orator, *Cic. de orat.* neque legatus, *Octau. Magius in legat. lib.* 2. c. 1. imo neque Princeps ipse, *Lips.* 1. *pol.* 10. quomodo aduocatus, qui perfectus esse vult, hisce subsidiis carere
- 42 posset? Neque enim imperitus aduocatus esse potest; *Zaf. con.* 76 n. 7. sed si quis talis est, sub nomine aduocati non comprehenditur, *gl. & Bart.* in l. 2. de postul. *Specul. tit. de aduocat.* §. post hoc autem. *Ruland.* lib. 1. de *commiff.* 13. n. 5. *Ioh. Bapt. Magon.* de *aduocat.* c. 3. n.
- 43 6. Interim in hisce omnibus Neoptolomi sententia obtineat: Philosophandum est paucis; nam omnino haut placet, apud *Gell.* lib. 5. *noct. Att.* 15. Quam in Iuriconsulto probat *Alciat.* ib. 4 d. V. §. n. 1. in Legato *Kirchner de legat.* lib. 1 c. 4. n. 22. in Principe *Lips.* d. c. 10. & ib. in *not.* Quo pertinet præcepta *Hesiod.* l. b. 4. μέτρα φυλάσσειν. *Vlpiani* in l. 6. §. 3. de off. *præs.* ὅτε πάντα, ὅτε πάντοτε. *Leonis* in *Nou.* 1. Ne quid nimis. Ad voluptatē referri possunt studia illa, in c. 2. *dist.* 37. quæ & dū quæritur oblectamēto sunt, & quæ sita vsui. Nā etiam q̄ discere superuacuū est, prodest cognoscere, ait *Senec.* 6. de *benef.* 1. Et voluptas vel utilitas taliū disciplinarū in post principiis existit, ut *M. Varro* dicebat apud *Gell.* lib. 16. c. 18. Quāuis enim demētia sit superuacua addiscere in iāta tēporis egestate, secundū undem *Senecā*, quē allegat *Faber* in d. *proæm.* *Inst.* tamē id de ματαιοπexvía, aliisq; stultis quæstionibus intelligendū est, quas neq; scire cōpendiū, neque ignorare detrimentum est vllum, iuxta *Vincent.* de *vita spiritali.* c. 2. Quales sunt Grammaticorum argutiæ, de quibus *Didymus* quidam 4. n. illia librorum scripsit, teste *Senec.* *epist.* 88 in *fi.* Quibus *Tiberius Cæsar* plurimum delectatus, *St. et.* in *Tiber.* c. 70.
- 46 Et apud ipsos Iuriconsultos huiusmodi occurrunt, quæ vel ἀπορίαν nullam, vel vsum non habent, l. 27. de *testam.* Quorum dubitationem vanam & cauillosam vocat *Tiber. Decia resp.* 97. n. 47. vol. 2. Exempla aliquot vide apud *Hering.* de *fideiuss.* c. 10. n. 102. Cætero quin quædam per se vtilia sunt, licet huic vel illi professioni parū prosint d. c. 2. *dist.* 27. c. cum multa *dist.* 86. Neque enim quisquam, verbo *Plinii.* l. b. 8. *epist.* 14. tam patiens est, ut velit addiscere, quod in vsu non sit habiturus. Poetarum lectio
- 48 non pueris tantum necessaria est, d. c. 2. sed maxime politior s litteraturæ studiosis. Quæ tamen Aduocato ad causæ victoriam parum aut nihil patrocinatur. Quomodo *Accursii* versiculos incōditos excusat *Ioh. Faber* in *17. Inst. de S. C. Orficia.* quod *Legistæ* regulariter non sint boni metrificatores. Nisi forte ad probationem allegentur vel sus, ut in contentione de *Salamina* insula in *fr.* c. 30 n. 11. Eoque *Martia.* 14. *ep.* 219. causidicum pauperem ludit, quod versus potius scribat, quam causas
- agar,

agat, cum ex his maius lucrum facere possit. Astrologia vltus aduocato non 49
 magis prodest, quam legato, *apud Kirchn. lib. 1. de leg. 4 n. 25.* adeo quidem, vt
 in iure etiam reprobetur. *l. 15. §. 3. de iniur. l. 2. l. 5. C. de male. & math. c. illud. 26. q.*
 2. cum tamen ars mathematica Philosopho maxime sit utilis, Principibus iu-
 cunda, qua etiam Alphonsus Rex Siciliae, Carolus V. imp. & alij excelluerunt,
 quorum catalogum edidit Henricus RantZouius, in libro singulari. Multa sunt eius
 generis, quae vt aduocato ad causas agendas nihil profunt, cui sufficit, si de
 testamentis, de glande legenda, de stillicidiis & similibus causis ius sciat,
 quod Cicero ait, tamen eruditum virum perficiunt. Praesertim ab illo, qui
 ad docendum & scribendum animum appellere velit, plenior cognitio lit- 50
 terarum, & vt Vlpia. vocat, consummata scientia requiritur, quam ab
 aduocato, quem ad aliquem modum peritum esse vulgo sufficit, arg. *l. 19 §. 4.*
de edil. ed. Quomodo enim alios docere posset, quae ipse antea non di- 51
 didit? qui lingua prius est, quam anima eruditus. *§. 9. in fi. constit. Iustin. de ratio.*
& meth. docend. Qui prius est magister, quam discipulus. *usc. si clericatus. 16. q. 1. Specu.*
in proem. n. 9. Miserum certe est eum fieri magistrum, qui nec dum didicit es-
 se discipulus, *gl. in pr. d. st. 48. c. miserum dist. 60.* Quod nota contra multos (in-
 quit Rosfred. Beneuent. part. 6. rubr. Monachi quibus.) qui volunt volare, antequam
 habeant pennas. Nam quosdam scio in regimine docendi positos, de qui-
 bus dicitur, de puteo vacuo nihil egreditur. Et multi assumunt iudicaturae
 & aduocationis officium, qui diu studuerunt in illa rubrica: de iuris & facti
 ignorantia. Haec ille. Pertinet huc elegancia Latini sermonis, sine quo
 Iuriconsultus respondere de iure nequit, non tam quod hoc est commu- 52
 ne vinculum Europaeos commercio litterarum coniungens, *Lips. in not. ad 1. po.*
lit. 10. quam quod ea lingua ius civile conscriptum, ex eoque responsa red-
 di debent. *l. 48. de re iudic.* Sed nec Graeci sermonis prorsus expertem esse o- 53
 porteret, quando & hic quoque in iure civili non vnus in locis occurrit. *l. Grae-*
ce de fideiuss. l. blanditus, C. eo. v. Hering. de fideiuss. c. 11. n. 130. & seq. Admodum enim
 rudis sit interpres, si ad Graecam vel versiculum Homeri quales plurimi oc-
 currunt, vt in *constit. omnem, de rat. & meth. docend. in fi. §. 3. Inst. de emt. & vend. §. 1*
Inst. de L. Aquil. vel alium textum, vt in l. 2. de ll. l. vlt. fin. regund. l. 2. de murd. l. 20. de fi-
deicom. lib. 6. commentetur cum Accursio, *ad §. 1. Inst. de donat.* Haec Graeca 54
 sunt quae nec legi nec intelligi possunt. Multo magis dedecet Iuriconsultum,
 si in latino sermone solacismos committat, non minores illis, in c. retule- 55
 runt *dist. 4. de consecrat.* Quasi scilicet leges non subiaceant Prisciano, vt Baldus
 dixit in *cons. 33. n. 2. vol. 1.* cum nec canones Donati imperium agnoscant, *c. 13. dist.*
38. nec ipse Imp. Grammatico subit, *Nicodem. Frischl. in orat. de gramm.* Nam
 huic scite Pomponius Grammaticus respondit *apud Macrobi. lib. 6. saturn. 7.* pos-
 se Caesarem ciuitatem Roman. peregrinis dare, verbis non posse. Quod di-

- dictum alij etiam Phauorino Philosopho tribuunt, *Alciat. lib. 2. de V. S. nu. 17.*
- § 6 In Accursio glossatore † id non mirum est, quippe qui senex ad ius civile discendum accessit, ut huic videatur dictum; amice, tu eris aduocatus in futuro seculo, *Faber in d. proem. Inst.* Qui si bonas litteras præmisisset, etymo
- § 7 siue nominis, siue potius allusionis suæ satisfacere† potuisset, quando se multis tenetris iuris civilis occurrisse dicit, *in l. 31. §. 2. vers. vel si in dando ad SC. Trebell. Eberh. in top. in lo. 4. n. 7.* cum nunc in interpretatione rerū tam sæpe accurrens, hoc ellogium meruerit à Iohanne Fabro, qui plerumque glossas eius exagitat *in §. si durum. Inst. de R. D.* glossator fuit magnus Legista, sed in aliis facultatibus parum videtur nosse. At alij eius sequaces cautiores esse debebant, ne in eundem lapidem impingerent, cum eorum nonnulli etiā Accursio sint indoctiores. Qualis Ceruotus† filius Accursij, de quo scribitur, quod numquam fecerit vnā glossā bonā, vsque adeo ut glossæ falsæ appellentur glossæ Ceruotinæ *Capoll. in l. 124. de V. S. Albar. Gen. il. lib. 2. aduocat. Hispan. 4.* Eoque iustam causam habuit Nicodemus Frisch inus & Iurisconsultus & Poeta, traducendi rudes & barbaros practicos, sub nomine Neuifani & Barberij. Ex quibus satis constat, quam male sibi consulant, qui lucri cupidine ad superiores facultates sine humaniorum litterarum adiumentis aspirant. Vnde contingit, quod nec in studio iuris quidquam egregij proficiāt. De quibus dixit idem *Iohan. Neuizanus*, quod potius aptator calceorum esse vel-
- § 9 let quam Doctor† sine legibus. *Magon. de aduocat. c. 43. n. 6.* Ita Historiarum†
- § 10 ac antiquitatum cognitio interpreti necessaria est, ipso *Iustin. teste in l. 2. §. 10. C. de vet. iur. enu. §. 1. Inst. de testam.* Qui licet alicubi veteret antiquiora scrutari, eo quod id confusionem pariat, *in Nou. 21. c. 2. l. 1. in pr. C. de lat. Lib. toll.* tamen gloss. *in d. §. 1. n. de testam.* id ita conciliat, quod liceat scire & allegare ius correctum ad declarationem iuris noui, non ad decisionem causarum. Clarius Iohan. Fab. *in d. §. 1. Inst. eo.* bonum est, inquit, breuiter scire veteris iuris scientiam, non onerosam neque prolixam. Illudque notandum contra eos, qui non student iura antiqua, sed correctā negligunt. Vnde & *S. Cæcilius apud Gell. lib. 2. N. A. 1.* suadet Phauorino, ne legum 12. tabb. antiquitates negligat. Ad-
- § 11 modum turpe† est Doctori, si in principia historica tam crasse impingat, veluti cum Paulus† de Castro *in l. fin. C. de instit. & substit. n. 4.* scribit Papinianum temp. D. Augusti vixisse, & Antonij triumuiui sauitia peremptum. Cum in tempore vltra centum annos erret. Plura alia cumulauit doctiss. Iohan. Lud. Viues *lib. 6. de caus. corrupt. art.* Quamuis hoc quoque studium non sit de pane lucrando, ut conqueritur Iuuen. *sat. 7.* Quis dabit historico, quantum daret acta legenti? Neque audiendi sunt, qui historiarum lectionem Icto aut Practico† impedimento esse contendunt, eo quod Practicus etiam Empyricus lōge utilior sit Reip. quam merus theoricus nolens praticare, *ut habent verba Neuiz. lib. 5.*

lib. 5. sylu. nupt. n. 74. sit hoc verum, si aduocatus sit piger & somnolentus, cui pulvis cecidit supra libros, *verbo Felini in c. veniens, col. pen. extra de testib.* non si Iuliani I Cti æmulus, etiam alterum pedem in sepulcro habens, tamen addiscere aliquid velit, *in l. 20 de fideicom. l. bert.* Non si Solonis, cuius symbolum celebratur apud Plutarch:

ὑπερβύτου δ' αἰεὶ ποτὶ δὶδασκόμενος.

Affidue addiscens ad senium propero.

Hunc enim studia historica † & politica subseciuis horis interposita delectant 64
domi, non impediunt foris, quod Cicero ait in orat. pro Archia. Qualis C. Plinius, qui in *præfat. h. stor. nat.* scribit, se per diem negotiis aulicis vacasse, per noctem studiis incubuisse. Noui exempli non esse I Ctum etiam historica tractare demonstrat Alciat. in *præfat. comment. ad Tacitum.* Ita Cælius Antipater historias conscripsit, *l. 2. §. 40. de O. l.* Antistius Labeo etiam aliis studiis vacauit. Idem de Seruio Sulpitio & Iauoleno memoriæ proditum. Modestinus periochen in Vergilium composuit & Græce disserterat. *Georg. Eberlin. in d. l. 2 c. 52. n. 45 de O. l.* Et nostro tempore Albericus Gentilis lectiones Vergilianas edidit. Et vt alios prætermittam, quis magis ius ciuile illustrauit † Iacobo Cu 65
iacio? Cui Barnabas Brissotius *lib. 2. antiq. 12.* tantum tribuit, quantum alii nulli? quem nemo satis miratus est? *Lips. in comment. ad Tacit. 1. annal.* Eam autem gloriam non tam ex legum scientia, quam alij glossatores ante eum vberiorē habuerunt, quam ex historicorum aliorumque auctorum lectione familiari consecutus videtur. In quo studio præambulonem habuit † Albericum de 66
Rotala, quem & iuris interpretem eximium & magnum practicum fuisse testes sunt Fulgosius & Caccialupus. Iason in *l. 1. §. 1. si quis ius dicent.* fidelissimum antiquitatis conseruatorem vocat, *Eberh. in top. in lo. 95. nu. vlt.* Præter opera iuridica etiam commentarium ad Comædias Augustini Dantis reliquit, *Forster. lib. 2. hist. iur. ciu. 27. num. 18.*

Quo magis mirari libet iudicium Alberici Gentilis qui *lib. 4. epist. in præfat.* 67
dolet, se tantum temporis in historiis consumsisse, ab iis iuris studiosos dehortans. Quod ineptum vocauit Frider. Tilem. in *præfat. ante discurs. Philolog.* & solide refutauit Forster. filius *lib. 1. de interpr. 5.* Cæterorum in sci iam non moror, qui turpiter non faciunt, quod bonas † litteras contemnant, 68
cum turpiter faciant quod nesciunt, vt in *simili iuriconsultus dicit in l. 4. §. 3. de cond. ob turp. caus.* vnde fit, quod ipsi semper sunt pueri in historia, quod de Græcis Ægyptius sacerdos Soloni suggerit apud Platonem. Quod si Iuriconsultus ita se vtrobique instruxit, vt & illa sciat, & ista non ignoret, eo maiori honore suspiciendus est, quo vberiore doctrina pollet. Quo iure Alexander de Imola, vtpote eruditior, in cōcertatione cū Bartholomæo Capolla † de præcedentia ex sententia Academix Patauinae victor euasit, *Benckend.* 69

- ad l. 1. memb. 2. p. 4 n. 25 de R. I. Eoque est, quod Dd. legentes & scribentes, ut po-
 70 te peritiores Practici s^t præferuntur, quoad auctoritatem, Neuiz. in ylu. u. t. li-
 5. Sed satis historiarum est, transeamus à thesi ad hypothelin, quod nostri est
 institui. De quo ipse vsurpabo Plinij verba, lib. 31. nat. h. st. 6. nō ignoro, hæc me-
 71 diterraneis s^t superuacua videri posse. Quid enī quæstiones marinæ ad illos,
 qui vel nunquam ingressi sunt mare, vel prope mare non habitant? Verū non
 ideo materia notabilis dimittenda est, ne quasi neglecta videatur, monente IC.
 in l. 15. §. 26. de iniur. Co'er. de proc. ss. execut. in p'fat. n. 6. Neuiz. ib. 4. ylu. nupt. n. 169.
 Veteres Iurilconsultos, quantumuis Romæ in mediterraneis degentes, id nō
 fecisse, arguunt fragmenta Digestis inserta. licet rariora. Quorum vtinam plu-
 ra nobis, ex copiosissimis eorum commentariis communicasset Tribonianus.
 Constat enim ex Cicerone lib. 1. de orat. lites circa alluionum & circumluuio-
 72 num incrementa Romæ s^t in iudiciis centumuiralibus frequentes fuisse. Ex
 quo loco desumptum videtur c. vlt. dist. 1. in iure Canon. Easque hodie quoque in Italia
 73 s^t vigere, iisque tribunalia vndique perstrepere testatur Baptista Aymus Par-
 mensis in p'fat. tract. de alluu. Vt erronea sit sententia Interpretum nostrorum,
 qui ICtos veteres ideo nihil in iure ciuili de incrementis marinis statuisse affir-
 mant, quod rarius in Italia contingerent, v. inf. cap. 18. n. 94. De Gallia idem affir-
 mauit Aggenus Urbicus in lib. de limit. Hæ quæstiones, inquit, maxime in Gal-
 lia tota mouentur, quæ multis contexta fluminibus immodicas Alpium niues
 in mare transmittit, & subitarum regelationum, & repentinas inundationes pa-
 titur. Omnium frequentissimæ fuerunt in Ægypto propter annuas Nili exun-
 dationes, per quas sæpe veteres termini transpositi. Diod. sicul. lib. 1. Idem de
 74 Frisia s^t & omnia ora maritima dicere licet. Non potest autem ea materia ex solis
 ICtorum commentariis tractari, cum multa intercurrent naturalia, quorum
 cognitionem si non ex se habet, saltem ab alio mutuari cogitur ICtus. Quod
 in iudiciis non probat Imp. in N. 82 in pr. si quis tantummodo ex indicibus
 sapiat. Quoties id autem contingit, tam frigide de rebus sibi ignotis disputant
 75 aduocati s^t ac cæcus de coloribus iudicat. Vti videre est ex argumentis ab Ad-
 uocato Comitum Frisicæ Orientalis in scenā productis, apud Gædd. in consil. de allu-
 uione maris, quem alluionem marinam negantem, nullus est rusticus Frisicæ,
 qui non irrideat, eumque euidentia rei refellere possit. Quod si qui ergo labo-
 rem hunc meum inutilem dicunt, sibi verum dicant, non maritimis, quibus
 suggero illud, quod de substitutionum materia dicit Albericus de Rosate, quod
 76 hæc materia est inter omnes sicut mare Anglicanum, scilicet s^t profunda, vti-
 lis & subtilis. Et per consequens periculosa & quotidiana. Vnde potest dici
 mare magnum & spaciosum, in quo sunt reptilia multa quasi sine numero. De
 caprimus, quod quidē sciam, ex Interpretibus cōmentatus est Bartolus de Sa-
 xofe-

proferato in tribus libris, & in quorum vno de alluionibus altero de insulis;
 tertio de alueo tractauit. Bartolum sere ad verbum in vernaculum ser- 77
 monem transtulit Noe Meurer, quem tractatum vom Wasserrecht inscri- 78
 psit. Ac de insulis quædam habent Barthol. Cæpola de seruit. & Bapt.
 Aymus Parmens. de alluu. Qui autem proprio tractatu dignatus sit nul-
 lus alius occurrit. Et quamuis de Bartolo, an is sit genuinus auctor e-
 ius & operis, ab aliis dubitetur, tamen eum scrupulum nobis ex mit 79
 Cæpol. in d. tract. tit. de alluu. vbi scribit hanc materiam abunde & subti-
 liter tractatam esse à Bart. in tract. Tiberiad. qui etiam de alluione in-
 scribitur. Eodem modo & Felin. in c. Rodolphus, extra de rescript. dicit,
 quod Bartolus in hoc tractatu plene ponat de insula. Quibus vt coætaneis,
 aut saltem Bartoli æuo propioribus credendum. Occasionem qua ad
 scribendum & impulsus sit, ipse in procæmio operis sui perscribit, quod 80
 cum Perusii ius ciuile publice prælegens, tempore vacationis in villa prope
 Perusium supra Tyberim, eius fluminis circuitus, alluiones, insulas,
 in flumine natas, mutationesque aluei contemplaretur, cæperit circa
 multa dubia, quæ de facto occurrebant, quid iuris esset, aliquo modo cir-
 cumspicere &c. Quæ causæ & me aliquando ex insulis Frisicæ vastissimum
 in Oceanum prospicientem eodem impulit. Admonitio Bartolo in lom-
 nis & facta eodem loco habenda est, quo illa inter virginem Mariam & 81
 Diabolum coram tribunali Christi instituta actio. Ex qua inuentione
 quædam in processum suum historicum retulisse videtur Iacobus Ayre-
 rus. Nimirum dialogi more illa scripta esse, quo & Forcat. in Necyom.
 vsus. Vel si manus Bartolum ingenio suo indulisse. Qui tractatum illum
 Tiberiadis appellauit, à regione iuxta Tyberim fluuium constituta. Quo
 ipso tamen Bart. *ἀνιστορίαν* suam & prodidit, asserens Tyberim fluuium 82
 à Tiberio Cæsare ita dictum. Cum id nomen à Tiburino eo in flumine
 submerso, diu ante conditam Romam sortitus sit Tybris. *Liuius lib. 1. dec. 1.*
Plin. lib. 3. nat. hist. 5. Ouid 2. Fast.

Albula, quem Tyberimmersus Tiberinus in vndis
 Reddidit &c.

Legerat credo Bartolus in sacrarum litterarum Interpretibus de mari Galilææ,
Matth. 4. v. 18. Marc. 1. v. 16. cuius ipse meminit in d. tract. de insulis.
in verb. quod in mari. quod antea mare Cenereth, *Num. 34. v. 11.* stagnum
 Genezareth, *Ptolomæ. Strabo, Plin. ib. 5. c. 15. Ioseph. lib. 18. antiq. iudaic. 3.* 83
Lucæ 5. v. 1. postea in gratiam Tiberii Cæsaris mare & Tiberiadis dictum
 B 3 est, *Iob.*

est, *Ioh. 6. v. 1. & c. 12. v. 1. Ioseph. lib. 4. bell. Iudai. 27. Cælius Rhodig. lib. 26. lect. antiq. 14. Bunting. in Itinerar. lib. 2.* Quæ differentia susque deque habita Bartolum decepit. Vt traceamus à Tyberi fluuio denominatum libellum non Tiberiadis sed Tybridis vel Tybrinum dici debuisse. *arg. l. vn. C. de nauis Tiberin.* Hæc utut leuicula sint, tamen auctoris lapsus in ipso vestibulo produnt. Qui si humanioribus litteris magis instructus fuisset, materiam amplissimam non tam superficialiter tractasset. Nisi Iustiniani præcepto in *l. 2. §. 21. C. de vet. iure enucl.* ipsum saltem κατὰ πρός α proceedinge vo-
84 luisse dicas. Eoque nomine Baldus de Vbaldis † in Philosophicis excultior Bartolum multum antecellit. Quamuis vero in puncto iuris Bartoli auctoritas † sit maxima, quam instar omnium esse vult Tiraq. in *l. si nunquam, n. 154. C. de reuocan. donat.* adeo ut in Hispania ex publica sanctione, Bartoli opinio in contrarietatibus Dd. præferatur, *Grammat. de iis. Neap. 63. Eberh. in top. leg. in lo 95. n. 18.* tamen hic illud Aristot. *1. Eth. 4.* merito prævalere debet, ut magis sit amica veritas. Eoque nemo mihi vitio †
85 vertet, si alicubi Bartoli opinionem sine acerbitate refellam. Quod ipsum Baptista Aymus Parmensis aliquoties fecit. Eaque in re doctissimum Plinium imitari lubuit, qui *lib. 3. nat. quæst. 1.* sic scribit: Minime mirum est, hominem genitum non omnia nouisse. Quapropter auctorem ueminem
86 vnum sequar, sed ut quemque verissimum arbitror. Ac semper id egi, ut fideliter allegando auctores, furti litterarii † maculam effugerem. Cuius multi non ex modernis saltem, sed & ex antiquioribus scriptoribus rei aguntur, qui opes & glossas, quas fecerunt Dd. antiqui mortui, iam multis temporibus, viuentes sibi appropriant, ut consequantur laudem & gloriam
87 scholarium, ut conqueritur Rosed. Benevent. in *proem. quæst. sabbat. de quo late Frider. Tilem. in discurs. philol. sol. (mibi) 40.* Et quamuis Aduocatus non teneatur loca legum & Dd. in † indiuiduo allegare, *Specul. in tit. de disput. & alleg.* Quo in genere Cælius Rhodigin. Alex. ab Alex. & alii cum multos auctores citent, locum tamen rarissime exprimunt, siue ut soli sapiant, siue ne facile falsi arguantur: tamen mihi Columellæ sententia semper placuit, quam citat Arnold de Reyer in *presat. ad Lector. thesauri.* certissimam esse paupertatem, si alicuius indigias, uti eo non posse, cum ignoretur, ubi proiectum iaceat, quod desideratur. Quod si auctoris sententiam ab alio citatam reproducere necesse sit, etiam illum, ex quo mutuatus eam sum, expressi, ratus cum Plinio meo in *presat. histor. natur.* benignum esse & plenum † ingenui
88 pudoris, fateri per quos profecerim. Obnoxii profecto animi est, & infelicitis, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere. cum præsertim fors fiat ex usura. &c. Neque enim mihi verecundia est, si quem auctorem
89 ex defectu

ex defectu librorum consulere non potuerim, quando Guidonem Papæ-
um Præsidem Parlamenti Gratianopolit. non potuit loca quædam intacta
dimittere, eo quod non habuerit lectionem Ioannis de Imola ac Angeli, in
decis. 190. in fi. Si quis id quoque reprehendat, ll. quandoque in alium sen-
sum à me allegari, illi pro me respondeat Iust. Lips. in monitis politicis præ-
fixis. Quod si non semper acum tetigi, memineris, quomodo magnus
Imp. Iustin. in d. l. 2. §. 14. C. *de vet. iur. encl.* imbecillitatem† suam excu- 91
set. Cui illud Plinii addo, in d. *præfat.* ubi sic inquit: Non dubitamus,
multa esse, quæ nos præterierint. Homines enim sumus. Et occupati offi-
ciis, succisuique temporibus ista curamus. Hoc ergo labore meo, si quid
studiosis contuli, sine meo me potitum gaudebo. Pro quorum varieta-
te ita eum† institui, ut omnibus prodessem, non Iurisconsultis tantum, 92
sed & Historicis & Philologis: si non ad necessitatem aut utilitatem, saltem
ad voluptatem. Non est, quod mireris, ait *Seneca, epist. 107.* ex eadem materia
fuis quemque studiis apta colligere. In eodem prato bos herbam quærir,
canis leporem, ciconia lacertam. Quod si quædam insunt *πάρρητα*, quæ
videantur esse *ἐπὶ πρὸς ἑωσ*, l. 11. §. 5. *de inter. act.* aut in praxi† parum iuvent, 93
nihil periculi est ea contemnere, quia propter malos pisces non rumpimus
retia, *6. 1. causa. 23. q. 7.* Et nullus est libertam malus, ex quo non aliquid
utilitatis percipi possit, *Æt. Sylu. us quem allegat Neuiz. l. b. 6. sylu. nu. 58.* De
me, qui utramque rationem studendi per intervalla exerceo, id certe affir-
mare possum: historica ac philologica in praxi ad causas agendas numquam
mihi obstitisse: in theorica ad scribendum & commentandum pluri-
mum profuisse. Idem si aliis quoque persuadeo, bene
est; sin minus, cuius suo sensu abundare, liberum
esto. Vale & ignosce.

CAPVT

CAPVT PRIMVM
DE NOTATIONE ET
ÆQVIVOCATIONE

INSVLÆ.

SVMARIA.

- 1 Etymologia utilitas.
- 2 Icti ac Stoici circa nominum origines curiosi.
- 3 Æquiuoci distinctio summe necessaria.
- 4 Tam in scholis quam in foro.
- 5 Disputationes de proprietate vocum frequentes.
- 6 Insula notatio.
- 7 Stoicorum licentia in reddendis etymologiis.
- 8 Insula derivata.
- 9 Insula nomen commune.
- 10 Mediamnis vocabulum an Latinum.
- 11 Interamnæ regio Italiae.
- 12 Mesopotamia inter duo flumina sita.
- 13 Germanicum VVerder quid denotet?
- 14 Generaliter omnia incrementa includit.
- 15 Loca Frisiae in VVerd dissentientia.
- 16 Ciuitates VVerdena Dona vverda.
- 17 Germanicum Eiland vnde.
- 18 Insulani Einbauser.
- 19 Insula Germanis à terra denominata.
- 20 Ciuitates Anseatica vnde dicta.

- 21 Frisia in 7. Selandias distincta.
- 22 Frisia an sit insula?
- 23 Selandia proprium nomen insularum.
- 24 Hafnia metropolis Selandiae Danica.
- 25 Holmus Gothis insulam denotat.
- 26 Insula etiam arena dicta.
- 27 Arena proprie tumulum denotat.
- 28 Quotidianam plenius tractanda.
- 29 Insula nomen quandoque proprium.
- 30 Academia Ienensis encomium.
- 31 Insula nomen ad marinas & fluuiales ex aquo pertinet.
- 32 Insula apud Romanos genus aedificij.
- 33 Insula & domus distincta.
- 34 Interpretum iuris ciuilis error.
- 35 Differentia insula & domus in facto, non in iure consistit.
- 36 Aedificiorum forma subinde apud Romanos mutata.
- 37 Panciroli & Corasii sententia.
- 38 Iusti Lipsii reprehensio reiecta.
- 39 Insula tenuiorum hominum domicilia.
- 40 Insula pars domus.
- 41 Festi Pompeij finitio.
- 42 Ambitus insulae latitudo.
- 43 Angiportus quid?
- 44 Aqueductus publici Romae crebri.
- 45 Roma urbs pensilis.
- 46 Insularum fundamenta casibus fortuitis obnoxia.
- 47 Principum aedes spaciose.
- 48 Horrea insulis imposita.
- 49 Portus insulae quid?
- 50 Serui insularij quinam?
- 51 Pratoria prope aquam extructa.
- 52 Romanorum deliciae circa piscationes.
- 53 Clodij domus ab insula distincta.
- 54 Insula vox in iure ciuili frequentissima.

- 55 Redemptores operum.
 56 Stipulatio insulam fieri.
 57 Antiquitatis cognitio Studioſo Iuris neceſſaria.
 58 Pacanii insula à Clodio occupata.
 59 Bartoli descriptio insulae explicata.
 60 Principum arces in Germania insularum instar.
 61 Vibes aquis circumdata.

VM plerumque ab enucleatione nominis ad rei ipsius cognitionem deuehamur: Vocum enim origines,† quamquam multis parum frugiferæ videantur, tamen per sæpe rei proprietatem demonstrant, ait Forcat. in Necyom. dial. 61. non abs re fuerit, vt de insulis tractaturi, nominis etymon præmittamus, exemplo ICtorū veterum, quos ex disciplina Stoicorum† hac in parte satis curiosos fuisse ostendunt l. 1. ff. de off. quest. l. 1. §. 1. de pact. l. 1. de furt. Et multa alia, de quibus Duaren. ad l. 4. ff. de pact. Hering. de fideiuss. c. 2. in pr. adeo, vt ipsis Grammaticis palmam sæpe præriperint. Cuiac. ad l. 125 ff. de verb. sign. Quod exemplis demonstrat Valens. Guil. Forst. lib. 1. obs. 11. Quæ opera etiam necessaria est, si qua homonymia ac ambiguitas† nominis subſit. Paurmeist. lib. 1. de iurisd. Imp. c. 1. in princ. Nisi enim illa eruatur, necesse est confusionem oriri, quæ intellectum turbet, ac termini ambiguitate in errorum gryphos deducat, Alex. Raudens. lib. 1. de analog. 1. Quia ambiguitas omnis errori affinis est, Scalig. exer. 148. sect. 4. Neque est quod quis scholis† hæc tantum dici existimet; obſiciens illud protritum: Grammatici esse, non Iurisperiti, magis circa verba, quam res ipsas laborare, de quo Gædd. ad rubr. ff. de V. S. argum. l. 41. §. 1. de iure dot. Cum etiam in foro ac iudiciis, adeoque in Camera Imperiali in cauſſis grauissimis† de etymologiis ac proprietate vocum Germanicarum sæpe numero satis rigide disputetur. Quibus ita præmissis, vt libentius nos ad hunc laborem perducant, & cum eum absoluerimus, euidentiore præstent intellectum, iuxta l. 1. de orig. iur. traditum est à Festo Pompeio

Pompeio & Isidoro *lib. 14. etymol. 6.* insulam † ita dictam esse, 6
quod in salo, id est in falso, siue mari sit posita. Quam no-
tationem amplectuntur post Historicos, ut *Gobelin. in Cosmo-*
drom. et. 1 cap. 6. etiam Iurisperiti, ut *gl. & Dd. communiter in*
§. insula, Inst. de R. D. gl. in l. si insulam. ff. de V. O. Casoll. lib. 2. de
seru. rust. c. 33. num. 1. Eam ne rigidius accipiamus facit Stoico-
rum licentia, † qui sæpe allusiones pro etymologiis nobis ex- 7
hibuerunt. *Cuiac. 11. obseru. 37. Gædd. d. lo. numer. 5.* Interim
Salentinos populos ab eadem origine deducit Festus. Et e-
bur ita dictum volunt, quasi è barro, hoc est elephanto. Hinc
deriuata † insulæ, insulanus, insularius *in l. 16 de usu & hab. 8*
insulosum mare, *apud Mircell. lib. 22. insularis anfractus, apud*
eund. lib. 17. insularis morbus apud Plinium. Quamuis vero su-
pradieta notatio † ad insulam marinam proprie pertineat, *Bapt. 9*
Aymus Parmens. lib. 1. de alluu 14. ipsum tamen nomen indiffe-
renter ad quasuis alias, siue in flumine, siue in lacu sitas por-
rectum est, *l. 7. §. 3. l. 30. l. 56. de acquir. rer. dom.* Cuius extensio-
nis non pauca prostant exempla in aliis quoque nominibus.
Fluuiiales tamen insulas † quidam mediamnes vocant, quasi in 10
medio amnis sitas: Græce Μεσopotამიას. Vnde Mesopotamia
dicta, *Parmens. d. c. 14. numer. 2.* Nec reclamamus ita appella-
ri posse, quamuis apud probatos auctores id nomen non inue-
niamus. Cicero sane *lib. 2. de legibus in princ.* insulam Fibreni
fluminis describens hac voce non utitur. Proprietamen ter-
ram denotat inter duos fluuios mediam. Qualis Intera- 11
mnensis † regio in Italia, ita dicta quod fluminibus Durio & My-
nio alluatur. *Valasc. de iure emphyt. q. 32. in fi.* Qualis † Mesopota- 12
mia, de qua est *in l. 10. C. de edif. priu. Nou. 134. c. 1. & pass. terra i ter*
duo flumina Tigrim & Euphratem conclusa. Plin. lib. 6 nat. hist. 9.
& 27. His enim inclutis amnibus circumflui campi Mesopota-
miæ nomen acceperunt, ait *Tacit. 6. annal.* Quo genere
terræ licet nihil frequentius sit, ut dicemus *cap. 3.* ab insula ta-
men non nihil differt. Veteres Germani insulam † dixerunt 13

- einen Werder. Ita enim Latina vox redditur *in art. 56. lib. 2. Landr. Schneid. in §. insula, n. 7. Inst. de R.D. Noe Meurer in tract. von Wasserrecht.* De huius Germanicæ vocis significatu, in instrumento inuestituræ Comitis Frisiæ orientalis positæ, prolixè disputatur, *in consil. Iohan. Gæd. de alluv. maris, num. 344. quod reperies post d. tract. Noe Meureri.* Nos id† nomen generalius esse, & tam insularum quam alluvionum alueorumque incrementa, adeoque & angulos terræ in confluentè fluminum includere coniicimus: ita dictum à fiendo quod est **Werden**. Inde diminutivum **Werd**. Quod Lutherus reddidit petram in mari, *Ezech. 26. v. 5.* Item deriuata **Werdum** & **Werden**. In† quæ plurimæ vrbes & pagi Frisiæ desinunt, vt Leowerdia, Bolswerdia &c. *Vbb. Emm. de Rep. Frisio.* Qui licet **Werd** pro tumulo siue loco editiore interpretetur, ad pascua pariter & sementem apto: tamen cum vtraque ciuitas ab incremento maritimo multum profecerit, verisimile est ab eo quoque nomen tractum. Sunt & in Rheno insulæ † duæ à Cæsare nomen habentes **Reyserswerder**. *Marq. Freher lib. 1. orig. Palat. 4 in fi.* Vbi S. Suidbertus annuente Plectrude Pipini Regis vxore cænobium condidit, *Marcellin. presb. in eius vita Mersæ in Archiepisc. Colon.* sicut Ludgerus Monasteriensis Episcopus, aliud Werdenæ, ad Ruram fluuium, *Vbb. Em. lib. 4. rer. Frisic. Mersæ. in catal. Episco. Monast.* Et Donnawerda, absolute Werda, inde dicta, quod ad Danubij & Bernici confluentē sita. Ne dicas Danubij vadum cum *Drißer de vrbi. Germa.* Hodie Germani superiores Latinum nomen insulæ retinent, ad suam dialectum leuiter inflexum, sicuti & Itali, Galli, Hispani, Poloni. Inferiores Germani vernaculo † sermone **Eilant** appellant. Credo quasi **ein Land**, à separatione. Ita enim & **Einode** dicimus, pro eremo siue solitudine, ab antiquo *æden*, idest, bona, fundus, *Mindan. lib. 2. de process. Camer. 42 n. 3.* Eaque voce *in psal. 74 v. 14.* insulani denotari videntur, quippe quorum proprius est e-sus piscium. Conuenit Noe Meurer *in tract. de Rheno*, vbi insulanos † **Einhäuser** vocat. Nisi fortasse ab ouo deriuare malis, cum *Henisch. in thesauro lingua Germ.* cui insulæ in mari, sicut terra po-

mo, assimilentur. Quod per nos licet. Alioqui Si Belgis insulam significare vix persuadebit Henischius. Frequens est autem apud Germanos † inferiores, vt insularum nomina propria¹⁹ in terram exeant. Puta Islandia, Gronlandia, Hetlandia, Amelandia &c. Sed & Selandia, nihil aliud sonat, quam Oceani terrā, siue solum maritimum *Leuin. Lemm. lib. 4. de occult. nat. mira. 2* quando Germani Oceani vocem, vt multas alias à Romanis acceptas. per *αἰγεῖν* Ze pronunciant. Inde ciuitates Anseaticæ † dictæ,²⁰ quasi ad mare sitæ. Et illius nominis in rebus Frisicis crebra fit mētio, quādo Frisia in septem † Selādias olim distincta fuit. Quas²¹ à Frisone Indo inter septem filios distributas fabulatur. Suffudus Petri, quē recte refutat Vbbo Emm. in *apolog fol. 9*. Illo enim nomine totidem partes Frisiæ denotantur. *Idem auctor lib. 1. rer. Frisic. Sibrand. Siccama ad leg. Frisicas fol. 143*. Ita in pactis de anno 1361. Vt Selandiis, id est partibus Frisiæ singulis ratæ sint consuetudines suæ. *Vbbo in descript. Groning. urbis fol. 24*. Et in LL. ad Vpstalbomum latis non alio nomine quam Zelandiæ nuncupantur, quas latinus textus ibidem insulas interpretatur. Sed & Fridericus 3. Imp. in diplomate anno 1481. dato vicinas Groningæ regiones insulas appellat. Neque alium titulum vsurparunt ordines Frisiæ in rescriptis suis, quam hunc: Nos iudices Selandini totius Frisiæ. *Vbbo lib. 13 rer. Frisic.* vt sic promiscue vtramque vocem vsurpatam esse constet. Cuius origo à diuersis fluuiis, † qui Frisiam²² vniuersam quasi in peninsulas aliquot discerpunt, nata videtur. Nisi meras insulas olim fuisse suspicari malis, quæ postea alluione continenti accreuerint. Quod vt de quibusdam certum, ita de omni Frisia haut verisimile: Abbas Vrspergens. tamen in *chron. ad Ann. 1114*. id innuere videtur, quando Henricum 5 contra Hollandos in locis palustribus vltra Fresonum insulas naualem expeditionem instituisse scribit. Sed hæc *παρεργῶς*. Hodie Selandiæ proprium † nomen ad insulas illas transiit, quæ inter² Hollandiam & Flandriam interiacent. De qua Honte. *lib. 3. Cosmog.*

Atque in secessu propior Selandia tellus.

- Sed & Daniæ nobilissima insula id nomen cum Belgicis commune habet, quæ quindecim, ciuitatibus, duodecim arcibus regiis nobilitata, Hafniam † metropolim & regium domicilium in alto mari ostentat. *Petrus Berth. lib. 2. comment. fol. mibi. 345. & lib. 3. fol. 555. Idem Berthius lib. 3. fol. 679.* Insulam Germanis etiam *Holm* † dici aasserit. Inde Stockholmia metropolis & regia Sedes Sueciæ, quasi trabium insula. Item Vpsholm insula, sedes Archiepiscopalis, nunc Vpsalia. Quod si ita est, Gothicam vocem esse oportet. Ac reperiuntur plures eo nomine, vt Hulmus Bornholm &c. *apud Adam Brem. in histor. Eccles. cap. 218. &c. 223* Eoque pertinet notatio Vlmerugorum *apud Reinec. in synt. p. 1. fol. 433. q. dicas Holm Rugos.* Alibi etiam vernacula lingua † arenæ dicuntur insulæ, vt in Visurgi. Quæ vox licet ἐν πλάτει ad alluionum quoque incrementa porrigatur, sicuti *Carolsand* in Haderia, vbi inferiorem Saxoniam alluit Oceanus. *Abb. Stadenf. in chron. ad A. 797.* proprie † tamen tumulos & insulas adhuc imperfectas denotat, vt inferius dicemus. Hæc quamuis leuia & triobularia videantur, tamen quia cotidiana † sunt, apud nostrates præsertim, ideo plenius attingenda fuerunt, *monitu Iurisconsulti in l. 25. de liber. leg.* Sæpe numero enim ad dubiarum controuersiarum decisionem non leue momentum conferre poterunt. Neque nos Germani sermonem patrium fastidire debemus, sed potius turpe ducere, eiusdem proprietates, quibus cottidie vtimur, ignorare, *arg. l. 2. §. 43. de O. I.* De variis insulæ significationibus id obseruauimus, quandoque nomen † proprium id esse, κατ' ἐξοχήν intelligendum. *arg. §. 2. l. de I. N. G. & C.* Ita Insula dicta ciuitas Flandriæ, cuius meminit *Comina. lib. 1. comment.* Ita de campo quodam Galliæ *Liuius lib. 1. dec. 3.* Rhodanus & Arar diuersis ex Alpibus decurrentes, agri aliquantulum amplexi, confluunt in vnum. Vnde mediis campis nomen insulæ inditum. Et prope lenam † Thuringiæ, Academia optimæ domicilium nobis quoque olim carum *cum Iusto Lips. in comment. ad 13. annal. Tacit. Sala fl. gemino alueo decurrens proprium insulæ nomen peperit.*

rit. Deinde in iure nostro pro insula marina accipitur, maxime quoties de poena deportationis agitur, de qua inf. c. 16. Tertio de fluvialibus insulis agitur *in tit. ff. de A. R. D. A. qui-* 3¹
bus nec stagnales insulae excludendae. Denique in iure civili alia significatio reperitur, de qua *gl. Schneid. & Dd. in §. insula, Inst. de R. D.* pertinens ad aedes, quas Romani *†* areis in modum 3²
insulae circumductis imposuerunt. De quibus est in *l. 91. in fi. de leg. 3. l. 98. §. 8. de solut. l. 10. §. 1. de negot. gest. l. 7. de instr. legat. l. 17. §. 5. de act. emt. l. 8. com. prad. & poss. Paling. in Libra*

Nonne domos etiam multas ita saepe vocamus;
Quod solae à reliquis sint omni ex parte remotae?

Quamvis vero domum insulam improprie dici annotet *gl. in l. 3. §. effractura, de off. praef. vigil.* tamen id non de qualibet domo accipiendum, cum probati Auctores utraque voce distincte *†* utantur. De Tiberio Caesare *Tacit. 6. annal.* Deusto A- 3³
uentino Caesar damnum ad gloriam vertit, exsolutis domuum & insularum pretiis. *Et lib. 15. de incendio Neroniano.* Domuum & insularum & templorum, quae amissa sunt, numerum ini-
re, haut promptum fuerit. Et post: Finiuit tempus, intra quod effectis domibus aut insulis praemia adipiscerentur. *Sueton. in Nero. c. 38.* Tunc praeter immensum numerum insularum, domus priscorum Ducum arserunt. *Capitol. in Antono Pio:* Romae incendium 340 insulas vel domos absumsit. *Libri lintei Pontificum, quos citat Lips. ad 15. annal. Taciti.* Incendium in Caeliolo. Insulae duae absumtae solo tenus. Et aedes quinque, ambustae quatuor. Eodem modo in *Notitia 14. regionum urbis Romae à Guido Pancirolo edita* insulae semper seorsim à domibus recensentur. Ut multum errent interpretes *†* iu- 3⁴
ris civilis, qui per insulae vocem quascunque aedes designari opinantur. Quamvis enim in usu iuris inter utrumque non multum intersit, ut videre est ex lege prima in quibus causis pignoris lege 25. §. 10. pro socio. iunct. lege 25. de rebus creditis.
tamen

- 35 tamen non ideo tollenda est facti † differentia, quæ in genere & qualitate ædificij diuersa consistit. *arg. l. 15. §. 14. de damn. inf. l. 91. §. fin. de leg. 3.* Vnde etiam stipulatio domum ædificari *in l. 73. in pr. l. 75. §. 7. de V. O.* in facto diuersa est, à stipulatione insulam fieri *in l. 84. l. 95. l. 115. in pr. l. 137. §. 3. eod. l. 2. §. 5. quod cert. lo.* In qua parte
- 36 autem vtriusque ædificij differentia † constiterit, difficile est explicatu, ex quo cum tempore ædificiorum ac ipsius vrbs forma veteri immutata, etiam nominum mutatio insecuta est. Nam post dictum incēdium Neronianum ædificia aliter, quam prius, construi edictum est, *Tacit. d. 15. annal. Gvidus Pancirol. in comment. de 14. V. R. sic explicat:* Erant † proprie insulæ (inquit) fastigiatae à duobus lateribus pluentes, quæ ab vtroque latere hinc inde itinera habebant, in quæ pluebant, fronte in fastigium desinente. Domus vero erant ampliores & testudinatae, à quatuor partibus pluentes, vt in marmoribus Romæ visitur. *Adde eundem lib. 1. memor. 22. & ibi in notis Henricum Salmuth. Paulo aliter Ioh. Coras. ad l. 3. §. 2. de off. pref. vig.* Vt terræ in mari vndique aquis circumdatae proprie insulæ dicuntur: ita domus, quæ communibus vicinorum parietibus non cinguntur, insulæ dictæ sunt. Et hodie domus Principum insulæ plerumque sunt, id est à priuatorum domibus distinctæ. *Aliter Bude. in explicat. Pandect. quem sequitur Alciat. ad tit. de V. S. Conan. lib. 2. comment. iur. ciuil. 2. num. 5. & lib. 4. c. 10. n. 10. Et alij.* Guidonem sub nomine antiquarij videtur recte reprehē-
- 38 dere Iustus † Lips. *in comment. ad d. 15. annal. Tacit.* quod insulas tenuioribus, domos potentioribus ciuibus adscribat. Sed immerito. Fere enim semper in Romanis historiis magnatum ædes domus appellantur, quod supra allatus Tranquilli locus
- 39 in *Nero. c. 30.* manifeste confirmat: vulgarium † hominum insulæ. Atque inde est, quod insularum crebrior, quam domuum in iure ciuili, ex vsu vulgari mentio occurrit. *Facit l. 91. §. ult. de leg. 3. l. 15. §. 14. de damn. inf.* vbi insula † tamquam pars domus accipitur. Sicuti area pars insulæ dicitur *in l. 98. in fi. de solut. l. 31. §. 2. de donat. int. vir l. 7. in pr. de except. rei iud.* Totum autem qualibet parte semper est maius. *Eberhard. in top. in lo. 8.* Illud certum est insulam fuisse
- ædificium

ædificium proprio ambitu constans, *ex finitione Festi + Pompeii*, de 41
qua Gothof. in l. 58. locat. Gæd. ad l. 59. de V. Vult. ad §. 22. inst. de R. D.
 Cuiusmodi Romæ post sæpe dictum incendium maiori numero
 ædificatæ, lata lege, ne ædificia communione parietum, sed pro-
 priis quæque muris ambirentur. *Tacit. d. lo. Ambitus huius + lati* 42
tudo, quæ primo duorum pedum ac semis erat, *Cuiac. 1. obs. 4. po-*
stea in vrbe Constantinop. ad 12. pedes producta est. l. 12. C. de æ-
dif. priu. Gothof. in l. 14. de seru. urb. Leonis constitut. in Nou. 71. etiã
 ad plures. Romani angiportum + vocabant, propter angustias 43
 non semper peruium, *Cic. in topic. Gædd. in d. l. 59. n. 6. de V. S. Galli*
le vol du chapon, id est volatum gallinacei, Petrus Frid. Mindan.
3. de process. Cam. 20. n. 14. Videtur autem insularum nomen & for-
 ma Romæ à similitudine rei primum inualuisse, quando aquæ-
 ductus + publicos, primum à Tarquinio Prisco, & deinde à M. 44
 Agrippa corriuatos, cursuque præcipiti torrentium modo ra-
 pere atque auferre omnia consuetos, *Plin. lib. 36. nat. hist. 15. de qui-*
bus Panc. rol. d. lo. quilibet suas ad ædes deducere tentaret, vt cu-
stodes ei rei poneret Nero. Tacit. 15. annal. l. 2. l. 10. C. de aquad. Quo
 ipso ædes aqua hinc inde abducta speciem quandam insularum
 præbuerunt. Vnde Romam urbem + pensilem, subterque 45
 nauigatam vocat *Plin. d. lo. qui etiam conqueritur ambitione &*
auaritia in villas & suburbana decoqui publicam salutem, lib. 31.
nat. hist. 1. Et quia aqua insulas ambiens alluendo ædibus vitium
 facere poterat, *l. 15. §. 14. de damn. inf. ideo + fundamenta ac mu-* 46
nimenta ex lapidibus lignisque circumlocabantur, arg. l. 1. §. 4.
deriu. nihilominus casui fortuito obnoxia. l. 22. §. 1. de leg 1. Cor-
 rupta stagnantibus aquis insularum fundamenta, dein remean-
 te flumine delapsa, *inquit Tacit. 1. hist.* Postea crescente ciuium
 luxuria, principes + ac ditiores hortorum nomine in ipsa vrbe 47
 delicias, agros, villasque possidere cœperunt, *Plin. lib. 19. nat. hist.*
4. l. 91. §. 5. de leg. 3. In quibus erant ductus aquarum, quos Nilos &
 eurypos vocarunt, *Cic. 2. de LL.* Stagna nauibus peruia, ac insulæ,
 quibus horrea + imposita, ad res pretiosiores asseruandas. *l. 3. §.* 48
2. de off. præfect. vig. l. 60. §. 6. locat. l. 7. de instru. leg. & ibi Goth. l. 13. de

D
seru.

serv. præd. urb. Cuiusmodi Alexand. Imp. in omnibus urbis regionibus publica fecit, ad quæ conferrent bona hi, qui priuatas custodias non haberent, *Lamprid. in Alex.* Aditus insulæ, ubi pōte aut
 49 nauigio adibatur, portus † dictus *Gothofr. in d. l. 59. de V. S. serui illa-*
 50 *rum custodiæ deputati, † insularij l. 16. in pr. de usu & hab. l. 5. §. 1. de*
instit. act. l. ult. de off. præf. vig. Conan lib. 2. com. 2 Gæd. in l. 116. de V. S.
 Quos de damnatis ad insulas perperam accipiunt *Cælius Rhod. lib.*
8. antiq. lect. 3. & lib. 25. c. 20. Alex. ab Alex. lib. 3. genial. diem. 25. Sed
 51 & prætoria † his inædificata erant, *l. 13. §. fin. de iniur*, hoc est ædi-
 ficia in modum regiarum voluptatis causâ aquis addita, *l. 198. de*
V. S. l. 2. de S. P. R. l. 12. de usu & habi. ut prope illa non tantum pesca-
 52 tio † exerceri posset, *d. l. 13. §. fi. de iniur.* qualis Pythij, Syracusani
 portus *apud Cicer. 3. offic.* sed & in ipso cubili natarent pisces, &
 sub mensa caperentur, qui statim transferentur in mensam, *iuxta Senec. 2. nat. quæst. 18.* De quibus scite *Martial lib. 10. epigr. 30. de*
littore Formiano. Et Statius lib. 1. sylu. celebrans Tiburtinum Manlij
Vopisci.

alternas seruant prætoria ripas.

Cumque ex his cohærentibus ædificijs ditiores quandoque partem aliquam vel insulam aliis elocarent, aut etiam venderent, factum est, ut ad viliora ædificia, plerumque in hortis, vel à via publica seposita, ad quæ non nisi per angiportum aditus pateret, nomen insulæ transfiret, quamuis aqua nulla circumdata. Ita
 53 Clodiana † domus, de cuius pretio immodico *Plini. lib. 36. c. 15.* eiusdem insulam multum superat, quam *Cicero pro M. Cælio*
 54 venalem esse miratur. Atque hoc sensu † insulæ nomen in iure nostro frequentissime occurrit, eo quod crebrius in contractum venirent, ac huiusmodi opera architectis pro certo pretio
 55 facienda elocarentur. Qui exinde redemptores † dicebantur, *de quibus est in l. 98. in fi. de V. O. l. 39. de R. V. l. 7. §. ult. si emt. fals. mod. l. 51. §. 1. locat.* Quorum conditionem explicat *Menoch. 2. arbit. iud. quæst. cas. 221.*

De iis pulcre *Horat. 2. epist. 2.*

Festinat

Festinat calidus mulis gerulisque redemptor,

Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum.

Huc pertinet stipulatio [†] insulam fieri, in l. 72. §. 2. l. 84. l. 95. l. 137. §. 6
 §. 3. de V. O. l. 2. §. 5. quod cert. lo. insulam facere, l. 38. §. 21. de V. O. in-
 sulam ædificari, l. 27. §. ult. de R. V. l. 11. §. pen. de Publ. in rem. l. 14.
 l. 31. l. 98. §. 6. de solut. l. 115. in pr. de V. O. insulam fabricari, l. 5. §. 4. in
 fi. de præscript. verb. l. 72. §. 2. de V. O. insulam refici, l. 6. de præscript.
 verb. insulam fulciri, l. 10. §. 1. de neg. gest. d. l. 72. §. 2. de V. O. l. 98.
 in fi. eod. Pertinet huc seruitus insulæ, in l. 19. de usufr. l. 8. com. præd.
 l. 1. §. 14. ne quid in lo. publ. pignus insulæ, in l. 1. in quibus causis pign.
 pensio insulæ, l. 91. §. 6. de leg. 3. de qua intelligendus Martial. 4. e-
 pig. 37. Ex insulis fundisque tricies soldum, legatum insulæ, l. 22. de
 leg. 1. l. 7. de instru. leg. usufructus insulæ, l. 53. de usufr. accessio in-
 sulæ, l. 17. §. 5. de act. empt. pars insulæ, l. 98. §. fin. de solut. venditio in-
 sulæ, l. 13. qui pot. in pign. locatio insulæ, l. 53. de act. empt. l. 58. l. 30. locat.
 actio insulæ, l. 7. in pr. & §. 2. de exc. rei iud. insula hereditaria, d. l. 19.
 de usufr. l. 4. §. 6. de damn. inf. superficiaria, l. 1. §. 5. de vi arm. l. 9. §. 4.
 de dam. infe. Dotalis l. 31. §. 2. de donat. int. vir. l. 79. de V. S. Et quæ plu-
 ra alia in lectione Pandectarum occurrent. Quorum usus etsi
 hodie ab aula recessit, tamen ad explicationem iuris ciuilis non
 omittendus est, ne quid antiquitatis [†] penitus ignoretur, §. sed 57
 ut nihil, Inst. de testam. Interim Romæ etiam ædes quædam veris
 insulis impositæ fuerunt. Qualis illa T. Pacanij [†] insula à P. 58
 Clodio occupata, de qua Cicero pro Milone: Cum T. Paca-
 nio non imperasset, ut insulam in lacu pretio venderet, repen-
 te lintribus in eam insulam materiam, calcem, cæmenta atq;
 arenam inuexit, dominoque trans ripam inspectante, non du-
 bitauit ædificium exstruere in alieno. Quin in ipso mari hu-
 iusmodi insulas à Romanis exstructas esse dicemus cap. 8. De qui-
 bus Seneca epist. 89. vbi insulas magnorum Ducum domicilia vo-
 cat. Ac potest de his sustineri definitio [†] Bartoli in tract. d. in- 59
 sul. in pr. quam & Schneid. amplectitur in §. insula, Inst. de R. D. Bald. in cõs.
 405 n. 3. lib. 5. insula est domus in mari, quæ est quasi insula.
 Quæ alias neutiquam quadrat. Assimilari his possunt, prin-
 cipum

60 cipum arces † & palatia in Germania, quæ plerumque fossis circumquaque ambiuntur. Qualem describit poeta Anonymus Caroli M. ad A. 790. quem edidit Reineccius.

_____ donec prope mœnia venit
Magna Palatinæ sedis, Salt nomine dicta
Nascenti vicina Salæ: nam fluminis huius
Riuus adhuc modicus hæc ipsa palatia cingit.

61 Sed & vrbes Germaniæ pleræq; † muris & fossis munitæ, veterum quarundam exemplo. Ita enim Marcell. *lib.* 24. urbem quandam insulari ambitu circumuallatam scribit. Et Martial. 4. *epig.* 55. Bilbilin Hispaniæ urbem patriâ eo nomine commendat.

Quam fluctu tenui, sed inquieto
Armorum Salo temperator ambit.

Et lib. 10. *epig.* 103. Rapidis quos Salo cingit aquis.

Quæ tamen quatenus pro veris insulis habendæ, ex sequentibus patebit.

C A P V T I I.

De Definitione Insulæ.

S V M M A R I A.

- 1 Definitio insulæ.
- 2 Descriptiones poetarum.
- 3 Gades insula Hispaniæ.
- 4 Insula Tyberina.
- 5 Bartoli descriptio nimis generalis.
- 6 Borcholti additio superuacua.
- 7 Terra appellatio diuersimode accipitur.
- 8 Terra à terendo dicta.
- 9 Terra qualitas.
- 10 Aestimatio rerum p^o diuersitate locorum variat.
- 11 Terra palustris minus pinguis.

- 12 Frisia paludibus cincta.
- 13 Chaucorum insula palustres.
- 14 Terra appellatione etiam lapides continentur.
- 15 Et metalla.
- 16 Insula saxosa.
- 17 Discrimen insulae & scopuli.
- 18 Scopulus insula imperfecta.
- 19 Scopulorum plura genera.
- 20 Occulti scopuli nauigantibus periculosi.
- 21 Nili scopuli.
- 22 Baccharaci urbis etymologia.
- 23 Tumuli arenarii pestiferi.
- 24 Insulae quandoque extenuantur.
- 25 Ithaca Vlyssis patria.
- 26 Differentia specifica insulae.
- 27 Aqua insulae perpetua esse debet.
- 28 Aestus & recessus maris.
- 29 Maris reciprocatio imperitis mira.
- 30 Maladina Liduna quid?
- 31 Causa reciprocationis Luna tribuitur.
- 32 Brevis absentia non attenditur.
- 33 Flumina quaedam statis temporibus exarescunt?
- 34 Fabula poetarum de gigantibus.
- 35 Insula nauigiis adeunda.
- 36 Insulae & terrae stri & maritimo itinere peruia.
- 37 Naues sub recessu maris quiescunt.
- 38 Rhenus & Visurgis per vada aditi.
- 39 Insula circumnauigabilis.
- 40 Pons an insulam mutet?
- 41 Pons Isthmi vicem prabet.
- 42 Eurypus quo angustior, eo violentior.
- 43 Vnita virtus fortior.
- 44 An brachium fluminis unum altero latius esse possit.
- 45 Flumen illic esse censetur, ubi maxima eius pars.

46 Fluminis brachia non semper aequalia.

47 Latitudo unius brachij altera tertia vel quarta parte maior.

48 Riuis est tenuis aqua fluxus.

49 Partitionis nomen non semper dimidium denotat.

50 Magis & minus non variant speciem.

51 Totum essentiale per omnes partes diffusum.

52 Alueus exarescens fluminis nomen amittit.

53 A wasser im Rhein.

54 Interpretatio Definitionis non omittenda.

NOMINI S etymon excipit rei qualiscunque defini-
tio. Quam nobis subministrat gl. in §. insula Inst. de R.
D. & in insulam. ff. de V. O. à Dd. ibidem communiter rece-
pta, Bald. in cons. 405. n. 3. vol 5. Myns. decad. 2. resp. 16. nu.
1 30 Insula est terra, † quæ aquis undique clauditur.

2 Approbant Geographi passim, ut Munst. lib. 1. Cosmog. 2. Eadem-
que descriptione passim utuntur poetæ† & historici. Ita Plin. lib. 3.
nat. hist. 5. insulas terras circumdatas appellat. Hont. lib. 1. cosmog.
sparsas in æquore terras. Et lib. 3. fluctibus æquoreis ambitas ter-
ras. Homer. Odys. Δ.

Νῆσος ἐπεὶ τὰ τίς ἐστὶ πολυκλῦς ὡ ἐνὶ πόντῳ.

Adde eundem Odys. T. ubi Cretam eleganter describit.

Stat. Papin. Agæo premitur Lemnus circumflua Nereo,

Idem ib. 2. sy u. Pelago circumflua Nessis.

P aut. in Menechm. Act 2. sc. 1.

Iam quasi mare omnes circuimus insulas.

Ovid. in Heroid.

Insula Coryciis quondam celeberrima nymphis

Cingitur Ægæo nomine Cæa mari.

Claudia. in epigram.

Est procul ingenti regio sumnota recessu

Insula, quæ resides fluctus mitescere cogit &c.

Lucan. lib. 4.

Quos alit Adriaco tellus circumflua ponto.

Atque hinc insulæ quædam propria nomina sortitæ, ut de Selan-
dia pro-

proxime dictum. Cotinusa quoq; insula Hispaniæ ideo Gades † dicta à Carthaginensibus, quod mari vndiquaque alluatur. 3
Gobelin in Cosmograph. et. 1. cap. 6. De qua Avien. in descript. orbis.

Barbara quin etiam Gades hunc lingua frequentat,
 Pœnus quippe locum Gadir vocat vndique septum.

Sed & fluuiales insulæ cum marinis eandem proprietatem habent. De Tyberina † *Ouid. 15. metam. 51.* 4

Scinditur in geminas partes circumfluis amnis,
 Insula nomen habet, laterumque à parte duorum
 Porrigit æquales media tellure lacertos.

Et 1. Fastor. Insula diuidua quam premit amnis aqua.

2. Fastor. Hic vbi discretas insula rumpit aquas.

Claudian. in panegy. Olybr.

Est in Romulea procumbens insula Tybri,
 Qua medius geminas interfuit alueus vrbes
 Discretas subeunte freto &c.

Gunth. in Ligurin. lib. 4.

———— Hermannusque sacrae comes inclytus aulae,
 Cuius erat tumido tellus circumflua Rheno.

De qua insula plura Marq. Freher. lib. 1. orig. Palat. 1.

Et quæ plura alia eius generis occurrunt, insulæ qualitatem & essentiam exprimentia. *Bart. in tract. de insula. in pr.* aliquanto † pinguius describit, quod sit locus aqua circumdatus, qui cum desinit circumdari, desinit esse insula. Sic ergo etiam in naui erit insula? Vt hic loci significatio partim generalior, partim etiã angustior sit, l. 60. & ibi *Gædd. de v. S. Iohan † Borchold. in d. § insula, in pr. 6*
Inst. de R. D. etiam causam efficientem addit, quasi ex spiritus inclusione nascatur, ex *Plin lib. 2. nat. hist. 85.* Quæ tamen, vti in definitione necessaria non est, ita nec generalis est, cum saltem ad insulas fortuitas pertineat. Quæ omnia vt scrupulosius examinemus opus non est, cum in definitionibus in nostra legali scientia parum aut nihil infit utilitatis, si credimus *Prosper. Farinacio in prax. crim. lib. 1. tit. 5. q. 36. num. 10.* Est ergo terra proprium

- 7 primum genus insulæ, † quatenus totam hanc rerum vniuersitatem ac orbem terrarum denotat, *ut in l. 20. §. 1. de oper. libert. ac pro mundo accipitur, in l. 9. ad L. Rhod. de iact. Nou. 26. c. 2. Nou. 69. c. 1. & pass.* Sic enim insula pars terræ esset, *arg. l. 9 ff. de iudic. d. l. 60. de V. S.* sed quatenus, *iuxta Varronem lib. 1. de re rust.* communi nomine terram designamus, *ut lapis, calx, creta, arena, & cætera eius generis includantur, arg. l. 11. com. prad. l. 17. in pr. & §. 6. de act. emt. §. 5. in fi. Inst. de R. D.* Inde terra à terendo † dicta est, quod quotidie teratur pedibus & cultura, *Varro lib. 4. ling. Lat.* Hæc enim nascentes nos excipit, natos alit, senes sustinet, nouissimeque complexa gremio, iam à reliqua natura abdicatos, tum maxime *ut mater nos operit, Plin. lib. 2. nat. hist. 63.* Ita accipitur *in l. 1. §. 3. de l. & l. pr. Inst. de l. N. G. & C. l. 1. §. 1. de A. R. D. l. 26. §. 2. l. 63. §. 3. eod. l. 1. §. 9. de flum. n. l. 13 in pr l 18 de act. emt. & c.* Et cum sint varia terrarum
- 9 genera, *de quibus Plin. lib. 17. c. 4.* nempe quod terra † est plana, cliuosa, mollis, aspera, humida, sicca arenosa & c. *l. 2. §. 32. ne quid in lo. publ l. 24 §. 2. de damn. inf. l. 30. de V. S. Turneb. lib. 21. aduers. 25. Tholos. lib. 1. synt. 1.* inde nascitur differentia, qua terra † una aliâ excellit, in bonitate, salubritate, amplitudine, *l. 86. de V. S.* secundum quam æstimatio semper initur, *l. 1. l. 13. & seq. de euiet. l. 28. in pr. de nouat.* unde varia sunt rerum pretia per singulas regiones, *l. 4. de eo quod cer. lo. §. 33. Inst. de act.* Et nonnullam pretio varietatem loca temporaque afferunt. *l. 63. §. 2. ad L. Falcid. consentiente Plinio lib. 33. nat. hist. ult.*
- 11 Sed & † palustris terra, licet minus fecunda, eo nomine venit, *d. l. 2. §. 32. ne quid in lo. publ.* quam Germani inferiores **Moor** dicunt. Qualis in Selandiæ insulis multa, ex qua eruuntur glebæ bituminosæ, quæ accensæ, *ut naphtha* ardent, non sine odore tetro & viroso, *ait Lemn. lib. 1. de occuit. nat. mir. quem refert P. Greg. Tholos. in syntax. art. mirab. lib. 35. c. 43.* Quin totam fere Frisiam † huiusmodi palustri ac bituminosa terra à continenti discreuit natura, ex qua effossus cespes vulgo **Torf**, non Brabantis saltem, *ut Tholosanus* putat, sed Frisiis, Belgis, finitimisque populis magno in comburendo est vsui. *Emm. lib. 1. rer. Frisic. & in descript. chorogr. Frisic. Inde dicta Mormeria regio palustris Frisicæ. Emm. d. lo.* Sed & Mori-
- ni po-

ni populi Germaniæ hinc deriuari possunt, de quibus Biliba'd.
Pirckerm. apud Berth. lib. 1. comment. fol. 164. Agnoscit hoc genus ter-
 ræ apud† Chaucos *Plinius lib. 16. nat. hist. 1.* ubi insulas totas ex hac 1 3
 materia constare innuit. Quamuis vero lapis & glarea proprie
 loquendo à terra differant: *l. 1. §. 1. in fi. de via publ. l. 1. §. 5. de rui. l.*
11. in fi. de aqua plu. tamen sub generali & communi† hac signifi- 1 4
 catione etiam lapides continentur, quia terræ rationem obti-
 nent, & ex terra nascuntur, *Tholos. lib. 1. syntagm. 1 & 2. arg. l. 8. de A.*
R. D. l. 19. in pr. com. d. ui. l. 83. pro soci. usque adeo, vt maior eorum
 pars sit terra, si eidem Tholosano credimus, *in syntax. art. mirab.*
lib. 36. c. 3. Sed & metallifodinæ omni† generis continebuntur, 1 5
l. 13. §. 5. de usufr. l. 3. §. fin. de reb. eor. qui sub tut. l. 77. de contr. emt. quia
 & ipsæ è terra nascuntur, & recisæ sæpe renascuntur, *l. 7. §. 13. so-*
lut. matr. inf. c. ult. n. 160. Et ex saxis insulas† constare experimento 1 6
 compertum est, *Senec. 3. nat. quest. 25.* Quibus apud nos insula San-
 cta Holsatiæ annumeranda. Inde insula Tyrus in sacris Zor-
 dicta, *psal. 45. v. 13.* id est petra, *Bunting. in itin. lib. 1.* Et Cretæ pars
 magna cotoriis occupata *l. 15. de publican.* Quid ergo, inquis, an
 nulla differentia† est inter insulam & scopulum? Boni auctores 7 1
 passim inter vtramque distinguunt, vt *Plin. lib. 12. nat. hist. 23. & lib.*
4. cap. 11. Ex scopulus verius quam insula. *lib. 5. c. 7.* Contra Car-
 thaginis sinum duo scopuli verius quam insulæ. Quomodo apud
Ezech. 26. v. 4. Deus Tyro vrbi & insulæ minatur, quod in petram
 ubi retia siccentur, redigi debeat. Vt videatur† scopulus vel 1 8
 pars insulæ, vel quasi imperfectior insula, eo nomine indigna.
 Atque ita quoque sentire videtur Simon Maiolus Episcop. Vul-
 turienf. *lib. 1. dier. canicu. cap. 10.* Item *Emmius in descript. horogr. Fris.*
Spicerogam & Ogam vix insularum nomine dignas, & prorsum
 sine hominum incolatu, solis vero auibus maritimis inhabitatas
 habet. Eaque in re etiam differentia scopulorum† attenden- 1 9
 da est. Sunt enim eorum plura genera. Alij è mari extantes. Vn-
 de & nomen sortiti, ἀπὸ τῆ σκοπέῃ, à speculando, siue quod ex illis in
 mare, siue quod illorum è mari prospectus pateat. Quo sensu di-
 ctum à Virgil. 1. *Ænea* geminique minantur in cœlum scopuli.

Atque hæc tamen insulæ dici possunt, quia aqua circumdata, quamvis parua, desertæ, steriles, & plerumque inutilis, sæpe etiam noxiæ sint. Alij occulti † scopuli sub undis latent, idco nauigantibus vitandi. Quod genus describit *Virgil. 1. AEn.*

Est procul in pelago saxum, spumantia contra
Littora, quod tumidis submersum tunditur olim
Fluctibus.

- 21 *Ad quem locum vid. Cæli. Rhod. lib. 8. lect. ant. 7.* Ita in † Nilo multi sunt scopuli & saxa nauigantibus periculosa. *Herod. lib. 2. Qualis petra, ex qua Nili auctio deprehenditur, Senec. lib. 4. nat. quest. 2.* Cui similis in Rheno ara Baccho olim sacra, de qua ex undis extante coniectura de prouentu vini fumitur.
- 22 Vnde vrbs † Baccharacum dicta putatur, *Freher. lib. 2. orig. palat. 18.* Virgilius dorfa, aras, saxa vocat. Quibus similes colles & tumuli in mari & fluminibus maioribus, ex arenarum colluue subuecti, quos Romani † pectora dicebant, *A-ratus magnus guttas, Cælius Rhod. lib. 26. lect. ant. 18. in si Lucan. lib. 10. venas.* Et scopuli, placuit fluuii quas dicere venas. *Plin. lib. 3. in proæm.* Vbi profundum est mare, tamen frequentæ tæniæ candicantis vadi carinas territant. Qua de causâ limen interni maris eum locum dixere &c. Ex quibus tumulis licet progressu temporis insulæ quandoque fiant, nondum tamen pro insulis habentur, *ut dicemus c. 17. num. 126.* Sed & hoc obseruandum est, tenuiores † & petrosas insulas quandoque à poetis & scriptoribus scopulos appellari, siue quia scopulis sunt munitæ, siue quia rem extenuant, & contemptius de ea loquuntur. *Ita Florus lib. 3. cap. 8.* Baleares insulas scopulos vocat. *Senec. in consol. ad Heluiam cap. 8.* Corsicam aridum & spinosum saxum, *Iuuen. sat. 10.* Capreas rupem, & Gyarum scopulum, *De I-thaca † Virg. lib. 3. AEnad.,*

Effugimus Ithacæ scopulos, Laertia regna.

Intelligit autem Vlyssis patriam, quam Cic. 1. de orat. ait in asper-
rimis scopulis ceu nidum affixum. De eadem late Homer. Odysf. Δ.
& N. Est autem hæc differentia † specifica terræ insularis, 26
qua à continenti distinguitur, quod ab omni latere aqua cir-
cumfusa est. Qua nota insulas Rheni ab incremento alluvio
distinguit Noe Meurer in tract. von Forst und Wasserrecht p. 5. tit. de
Rhenio. Ein Insul ist kein anhang / sondern ein freye Insul / die zu
allen seiten mit Wasser umbgeben / vnnnd die der Rhein auffgeworffen.
Ein Anhang aber kennet man daran / daß wann der Rhein in mitten stas-
den ist / man mit dem Vieh darauff zu weide fahren / vnnnd sonst trucken
darauff kommen kan. Aquam perpetuam esse oportet, non 27
temporalem, arg. l. 1. §. 3. & 4. ut in flum publ. subita enim &
insolita aquæ magnitudo & inundatio, de qua est in l. 23. de R.
I. l. 2. §. 6. si quis caut. regionem aliquam insularem non facit,
sicuti sub incremento Nili latent campi, opertæque sunt valles,
oppida insularum modo extant. Senec 4 nat. quest. 2. Hoc est
speciem quandam insulæ præbent, non sunt insulæ. De eo tem-
pore Virgil. 4. Georg.

Et circum pictis vehitur sua rura phæelis.

Simile quid de Chaucorum terris scribit Plin. l. 16. c. 1. quod
casis tumulis impositis sint nauigantibus similes, cum integant
aquæ, naufragis cum recesserint. Quid autem † de æstu & 28
recessu maris dicendum? de quo Plin. lib. 2. cap. 97. Ptolom. lib. 2. cap.
12. Arist. in problem. 23. & 2. meteor. 1. Plutarch. lib. 1. de placitis philos.
17. Solin. polyhist. 22. Augusti. lib. 7. de ciuit. Dei 22. Adam. Bre-
mens. c. 249. Platina in Pascali 2. late Simon Maior. l. 1. dier. canicul. 10.
& ib. alleg. Agnouit id arcanū † maris quod Alex. M. milites imperi 29
tos maxime turbabat apud Curt. l. 9. hist. etiā Homerus, qui oceanū
refluentem αὐροράων, vocauit, item αὐροράων æstum extumescentē
ac detumescentē Virg. 7. Aenea. oceanū refusum Romani veteres
æstum maris Veniliam dicebant, à Neptuni coniuge vt putatur

- Natal. Com. lib. 2. mythol. 8.* reciprocantem salaciam. Germani il-
 30 lam Maladinam, † hanc Lidunam, de quibus *Scalig. in coniectan. ad*
Varro. de L. L. Dalecamp. in not. ad Plin. d. c. 97. Sibrand. Siccama in not. ad
 31 *LL. Frisic. fol. 150.* De cuius reciprocationis causa † arcana, ut vo-
cat Senec. lib. 7. de benef. 1. non minus, quam de Nili origine, apud He-
rod. lib. 2. Senec. 6. nat. quæst. 8 disceptatur, sed ut plerique Lunæ vi-
 cissitudini tribuant *Iulius Scal. exer. 52. Cal. Rhod. lib. 20.*
c. 3. & lib. 26. c. 4. & 18. Natal. Com. lib. 8. myth. 1. & c. Hic ergo recessus
 32 aquæ insulas in mari vadoso per intervalla destituens an earum
 naturam auferet? Minime, quia aqua breui reuersa, diuortisse
 non videtur, *arg. l. 3. de diuort. l. 48. de R. I.* neque aufugisse dicitur,
 qui breui reuersus est, *Bald. in l. 1. C. de seru. fug.* Quamuis enim sic
 velut abactæ amne tenus alueus intercedens continentiū terrarū
 speciem faciat, ut *Tacitus loquitur 5. histor.* tamen superueniens æ-
 stus omnia in pristinum statum reponit, insulasque aqua circum
 fundit, *arg. l. 19. in pr. de capt. & postum. reu. l. 2. de sent. pass. l. 3 §. 2. de*
 33 *mun. & hon.* Mare enim siue crescat siue decrescat, suos † tamen
 terminos retinet, *arg. l. 12. de A. R. D. l. 24 §. fin. de aqua plu.* sicuti
 neque flumina perennia esse desinunt, licet quandoque statis
 temporibus exarescant, *l. 1. §. 2. flumin. l. 1. §. 8. ne quid in lo. publ. fiat.*
 Hinc illud deducitur consecrarium quod insula pedestri itinere
 34 peruia non est, *Nou. 49. in princ. §. 2.* Nam quod † poetæ de giganti-
 bus fabulati sunt, ut de Polyphemo *Virg. lib. 3. Aeneid.*

_____ graditurque per æquor

Iam medium, nec dum fluctus latera ardua tinxit.

- De Orione *idem lib. 10.* id alium intellectum mythicum habet, *Nat-*
al. Comes lib. 8. myth. 2. Vnde sicut insula è continenti non nisi na-
 35 uigio intratur, ita absque † hoc nec in continentem abitus patet.
 Ita de insula Creta *Catullus lib. . epigram.*

Nec patet egressus pelagi cingentibus vndis,

Nulla fugæ ratio, nulla spes, &c.

De quo conqueruntur Saxones in insula Rugianorum constitu-
 ti, apud *Helmold. lib. 1. hist. Slau. 39.* Ecce mari vndique conclusi su-
 mus. Hostes ante nos, hostes post nos, periitque à nobis fugæ
 praesidium,

præsidium. Itaque recte Seneca *lib. 4. nat. quest. 2.* in insulis nullum, ait, nisi per nauigia commercium. Fallit in mari ac flumine vadoso, & si † quæ insulæ recessu maris subinde aqua denudantur. Hæ enim per interualla & pedestri & maritimo itinere adiri possunt. *arg. l. 2. § 8. si quis cauit. in iud. sist. & vel vado transiri, l. ult. de seru. rust.* vel aqua recurrente nauigiis. Quæ plana † carinis fabricabat Germanicus, vt sine noxa fiderent. *Tacit. 2. annal. Propert. lib. 2.* 36

————— veniat mea littore nauis
Seruata, an mediis fidat onulta vadis.

Quomodo de Rheni † insulis *Marcell. lib. 16.* æstate torrida fluuium vado transiri posse. Et Richenow insula quandoque sicco pede aditur, *Glarean. in not. ad Cæsar. lib. 4. bell. Gall.* Imo & Visurgim aliquando exercitus Romanus vado transiit. *Tacit. 2. annal.* qui hodie vastissimus est. Altera huic similis nota est, quod † circum nauigari insula potest. Quo experimento Romani olim Britanniam insulam esse cognouerunt *Tacit. in vita Agric.* Hanc oram nouissimi maris tunc primum Romana classis circumuecta insulam esse Britanniam affirmavit. Quid autem si ponte † continentiiungatur, *l. 4. de flumin.* an desinet esse insula? De Euboea scribunt *Solin. lib. 1. c. 20. & Plin. lib. 4. nat. hist. 12.* eam tam modico æstu diuiduam à Bocetiæ continentia, vt dubitandum sit, an numerari inter insulas debeat. Nam latæ, quam vocant, terræ ponte iungitur, & per fabricam breuissimæ machinæ aditur pede. Ita Cizycum insula Propontidis duobus pontib. continenti adhæret, *Florus lib. 3. histor. 5.* Ita Lindauium vrbs in lacu Podamico tota insula est, nisi quod ponte lapideo continenti annectitur. *Munster lib. 3. cosmogr.* Et Hafniæ metropoli Daniæ insula Amagger non nisi pontibus adhæret, *Berth. lib. 3. comment.* Non est autem perinde pontonibus traicere & per pontem transire, *l. ult. de seru. rust.* Sed huiusmodi quoque insula diuerso respectu & insulæ loco haberi potest, quatenus circumnauigari vel subter pontem potest: & peninsulæ, quatenus pons † Isthmi vicem sustinet. Itaque & pedestri & maritimo itinere peruia est, *d. l. 2.* 38 39 40 41

§. 8. *si quis caut. in iud.* Atque hæc vera dubitandi causa Plinio &
 Solino, quod ponte coniuncta continenti fuit Eubœa: non quod
 42 modico æstu ab eo discreta. Qui plerumque, quo angustior † est
 eurypus, eo violentior & rapidior, *arg. l. 3. §. 1. de aq. cottid. l. 7. §. 3. de*
acquir. rer. dom. l. 1. C. de alluv. alicubi etiam reciprocatur, ut de Eu-
bœa Florus lib. 1. c. 8. Quæ causa est, cur illic magis deprehenda-
 tur fluxus, quam in lato mari vel flumine, *Arist. 2. meteor. 1.*
 Quod milites Alex. M. oppleturi eurypum Tyri insulæ intelli-
 gentes, querebantur *apud Curt. lib. 4. hist.* ex æstuarie semper fre-
 tum, quoque arctius volutetur inter insulam & continentē, hoc
 43 acrius furere. Nimirum, quia acriora sunt, in quibus † nisus per
 angusta, *Senec. 6. nat. quest. 29.* Ita & Cidenopolis paulum à con-
 tinente Asia distat, *Plin. lib. 5. cap. 31.* Cythera non procul à Maleæ
 promontorio sita ancipiti propter angustias nauium transitu.
Plin. lib. 4. c. 12. E **Zuthland** in **Junen** Daniæ insulam breuissimus est
 transitus ex omni parte. *Adam. Brem. in hist. Eccles. c. 211.* Ut stulta
 44 videatur dubitatio, anne vna pars † fluminis insulam fluuia-
 lem ambientis latior esse possit altera? Quod visus negare An-
 dre. de Isernia *in c. 1. §. fin. vers. item viden. 20. de contro. inuest. in V.*
F. quem refert & sequitur Hieron. de Monte in tract. fini. regund. ca. 24.
num. 5. si tertia vel quarta parte sit latior, quia flumen illic esse
 dicitur ubi sunt tres vel plures fluminis partes, *arg. l. 3. quod cu-*
iusque uni. l. 9. id munic. l. 27. §. item si plures, de recept. arb. Ergo
 45 cum flumen dicitur † ambire & circuire insulam, non intel-
 ligitur illud de modica, sed de dimidia eius parte. *l. n. men. 164.*
§. 1. de V. S. Sed hæc theoria non solum naturæ fluminis contra-
 46 ria est, cuius se diuidentis brachia † non semper sunt æ-
 qualia, cum plerumque in vno latere eurypo arctentur, in al-
 tero vero in alucum amplissimum diffundantur: sed etiam Iuris-
 consultorum doctrinæ, qua intra centrum medietatis fluminis
 insula cum intercedente alueo consistere potest, *l. 7. §. 3. in fi. de*
A. R. D. Ergo cum in altero latere tantum sit fluminis quantum
 est insulæ & aquæ in hoc latere: fieri quandoque oportet, ut la-
 47 titudo illius brachii † latitudine tertia, quarta, imo quinta vel
 sexta

sexta parte sit maior. Præsertim si insula sit grandior, cui quan-
 tum spacii accedit, tantum eurypo de medietate fluminis de-
 dit. Vnde etiam riuus dicitur *in d.l. 7. §. 4. de A. R. D.* id est pars
 fluminis, *ut vertit gl. consentiente Bart.* Riuus autem à Festo *lib. 16.*
 tenuis aquæ fluxus † definitur. Et angustus amnis dicitur *in l. 3. 48*
 § 1. *de aqua cottid.* Itaque hic partitionis nomen dimidium † non 49
 significat, *d. l. 164. §. 1. de V. S.* quia alioqui dimensio fluminis non
 ab vtraque fluminis ripa, sed à latere insulæ, & aduersæ ripæ in-
 stituenda esset, contra dispositionem iuris *in d. l. 7 §. 3. l. 56. de*
A. R. D. Et alias notum est, magis & minus † non variare speciem 50
Heig part 1. quest. Saxon. 2. num. ult. cum flumina alia aliis sint spa-
 ciosiora *arg. l. 1. ne quid in flu. publ.* Quod maxime obtinet in toto † 51
 essentiali, quod vno spiritu cōtinetur, *l. 30. in pr. de usur.* qualia sunt
 fluminis brachia, *l. 23. in fi. de R. V.* quæ partes cum in toto sint, *l. 7.*
in pr. de except. rei iudi. de iis eadem dicenda sunt, quæ de toto di-
 cuntur *l. 76. de R. V. l. 51. de admin. tut. Gædd. ad l. 25 nu. 22. de V. S.* Imo
 totius sunt instar. *d. l. 25.* Interim eo casu Ifernæ sententia recipi
 potest, quando minor alueus † iam exaruit *art. 28. & ibi glos. lib. 2. 52*
 Landr. toto flumine imperum suum in alterum latus conuertente
d. l. 7. §. 5 de A. R. D. Quales sunt in Rheno *die alt Wasser, de quibus 53*
Noe Meurer. in d. tract. p. 5. itē vō Wasserrecht p. 1. verb. angehängt / da
der Rhein von Altersgangen welche Ort man mit w. idē darnach verfehlt /
d; kein Fisch weder auß noch ein fōmen mag / &c. De quo intelligēdus Hie-
ron. de Mont. den fi. reg. c. 24. n. 5. vel etiā si riuus adeo sit tenuis, vt vel
 saltu tranari possit. *l. 1. §. 2. de riu. l. 1. §. 1. ne quid in flu. publ. l. 8. de aqua*
cottid. Is enim fluminis nomine cenferi nō potest. Et potest hucre-
 ferri latitudinis lamnici definitio in Gallia *quam refert Claud. Mal-*
lerill. ad reg. aqua. constit. art. 86. vt fluuius à capite sex aut septem pe-
 dum, de hinc decem aut duodecim sit, donec in aliquod celebre
 & amplioris nominis flumen incidat. Hæc de definitione insulæ
 dicta sufficiant. Quæ licet manifestissimavideatur, non tamen †
 eius interpretatio negligenda fuit, *monitu l. 1. §. 11. de vent.*
in spic.

CAPVT III.

De Descriptione continentis, peninsula, aliorumque locorum.

S V M M A R I A.

- 1 Insula continenti opponitur.
- 2 Orbis terrarum est instar insulae.
- 3 Oceanus terra cinctor.
- 4 Tres terra continentes.
- 5 Deo tota terra est una insula.
- 6 America quarta pars terra.
- 7 Continens quid?
- 8 Epirus regio Gracia.
- 9 Continentis & insularum oppositio frequens.
- 10 Tyrus ex insula continens facta.
- 11 Insulae ciuilitate continenti annumerantur.
- 12 Continentia urbis Romae.
- 13 Peninsula quanam?
- 14 Prouincia peninsulares.
- 15 Germania an peninsula?
- 16 Arabia & Aegyptus an insula?
- 17 Elisa insula pro Gracia.
- 18 Peninsula an pro insula habenda?
- 19 Discrimen inter fauorabile & odiosum.
- 20 Scandia an sit insula?
- 21 Mare Balthicum.
- 22 Schonlandia Dania pars.
- 23 Berga metropolis Noruegiae.
- 24 Hailes insula Hispania.
- 25 Venetiae cur in plurali efferantur.
- 26 America continet multas insulas.

- 27 *Selandia Belgica partes.*
- 28 *Insulae plures aspectu unam representant.*
- 29 *Regni Danici insulae.*
- 30 *Numerus singularis pro plurali usurpatus, & contra.*
- 31 *Fluvij curvitas speciem peninsulae praeber.*
- 32 *Meander flexuosus fluvius.*
- 33 *Confluentia fluminum peninsulae efficit.*
- 34 *Phila peninsula Aegypti.*
- 35 *Confluentia Germaniae urbs.*
- 36 *Urbes ad confluentes fluvios exstructae.*
- 37 *Sinus maris peninsulae formatrix.*
- 38 *Promontoria maris obices.*
- 39 *Peninsulae requisitum.*
- 40 *Sirmium Catulli patria.*
- 41 *Ravenna urbs Italiae.*
- 42 *Diversa ostia veras insulas efficiunt.*
- 43 *Nili & Istri ostia septem.*
- 44 *Rheni quae sint ostia?*
- 45 *Isthmus quid?*
- 46 *Isthmus peninsulae cervix.*
- 47 *Peninsula Graeciae Cherronesus.*
- 48 *Cherronesi nobiliores quinque.*
- 49 *Dania Cherronesus.*
- 50 *Porichmus Isthmo opponitur.*
- 51 *Eurypus Bæetiae inconstans.*
- 52 *Bosphorus quid?*
- 53 *Germanicum Sund quid significet?*
- 54 *Stralsundium urbs Pomeraniae.*
- 55 *Germanicum Mund pro ostio.*
- 56 *Sinus maris Italici Gulphus dictus.*
- 57 *Hellepontus, Propontis.*
- 58 *Isthmus & Eurypus insulam & continentem respiciunt.*
- 59 *Eurypi praebeant portus.*
- 60 *Portus Germanis Haffen dictus.*

- 61 *Hafnia Dania unde dicta?*
- 62 *In Eurypis plerumque traiectus constituitur.*
- 63 *Traiectus Germanis Furth dicitur.*
- 64 *Germanicum Furth etiam vadum denotat.*
- 65 *Naturæ opera non culpanda.*
- 66 *Continentia causæ quid operetur?*
- 67 *Ignorantia terminorum Geographicorum lictum dedecet.*

X modo dictis constat, insulam continenti † terræ opponi, *ut in l. 65. §. 1. de A. R. D.* Ita ut in duas has partes totus terrarum orbis, *ut nominatur in l. 20. §. 1. de oper. libert.* dispescatur. De qua Geographica diuisione eleganter Elias Reusnerus quondam Antecessor noster in professione Historica in Academia Ienenſi, *in pr. Isagoges Histor. Hont. lib. 1. Cosmogr. in pr.*

Quin etiam tellus varia ratione vocatur,

Insula, continuum, simul & peninsula & Isthmus &c.

Quamquam de ea longe aliter sentit Arist. *cap. 3. de mundo*, cuius verba Græca in Latinum transposuit Apuleius *in libro de mundo*.

Non sum nescius, inquit, plerosque huius operis auctores terrarum orbem ita diuissse, partem eius insulas esse, partem vero cōtinentem vocari, nescios, omnem hanc terrenam immensitatē

- 2 Atlantici maris ambitu coerceri, insulamque † hanc vnam esse, cum insulis suis omnibus &c. Eodem respiciens Cicero *2. de nat. Deo.* ait nos magnam quandam insulam incolere, quam orbem terræ vocamus. *Et in somnio Scipio.* Omnis terra quæ colitur, parua quædam insula est, circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod Magnum, quod Oceanum appellatis. *Adde Macrobi. lib. 2. Cælii Rhod. lib. 1. lect. ant. ult. in fi. sed & Strabo lib. 1. Geogr. terram insulam vocat, Et Plin. lib. 2. nat. hist. 66. tellurem medio suo ambitu præcinctam circumfluomari. Ouid. 2. metam. 3.*

Alma tamen tellus, ut erat circumdata ponto.

- 3 Inde Neptunus terræ † cinctor dicitur ab Homero, quia vndiq; circūscribit & ambit omnes terras. *Gellius l. 12. noct. Att. 13. Catul. lib. 1.*

Oceanus

Oceanusque mari totum qui amplectitur orbem.

Oceanus terrarum vinculum, continuationem gentium triplici sinu scindens. Is enim in multos sinus intrat, per tot maria quibus Asiam, Europam, Africamque dispescit. *Plin. lib. 2. nat. hist. 68. Senec. in consolat. ad Marti. cap. 28.* Eadem cōsideratione etiam tres terræ† continentes, Asia, Africa, Europa à tribus Nohæ filiis 4 ita distinctæ *Gen. 10.* quod putarunt Sulpitius Seuerus & Aquitanus *lib. 7. histor. sacræ*, pro peninsulis haberi possunt, cum vna tantum portione terræ sibi inuicem coniungantur. Imo Silenus apud Theopompum, *ut ex AEliaño refert Cælius Rhod. lib. 17. c. 35.* fabulatur, Europam Asiam & Libyam insulas esse, quod eas ambitu complectatur Oceanus. Sed hæc cōsideratio insulæ nimis generalis est. Neque vsum habet, nisi si quis totam hanc rerum vniuersitatem, vel animo, quod Cosmographus, vel classe, quod Franciscus Draco Anglus fecit, circuletur. Deo† certe, supremo 5 rerum Architecto tota terra vna est insula, & hoc instar pulueris, *Esai. 40. v. 41. Iobi. 38 v. 39.* Et omnis terræ ambitus ad cœli spacium puncti rationem obtinet, *Boet. 2. de consol. Philosoph. 7.* Cæterum populariter loquendo partes terræ à toto vniuerso per maria & flumina separatas, insulas vocamus, *arg. l. 9. de iudic.* Qualis est America† quarta pars terræ. Quæ cum sit ex insulis conflata, quas 6 hemisphærio nostro aduersas iam olim agnouit *Arist. 3. de mund.* reliquarum terræ partium continens non est. Dicitur autem cōtinens in iure ciuili, quod vno† spiritu seu tractu continetur, *arg. l. 7 30. in pr. de vsucap.* Qualia sunt prædia continua *in l. 31. in pr. de seru. rust. l. 7. §. 1. com. præd.* quæ Cicero pro A. Cæcin. cōtinentia prædia vocat. Continentia ædificia *in l. 2. l. 154. de V. S. l. 1. §. 20. de aqua pluui.* continentes prouinciæ, *l. 99. de V. S.* Græci† *ἡπειρ* vocant. 8 Quod tamen κατ' ἐξοχήν in proprium regionis Epirinomen transit. Quomodo Homerum id accipere docet Eustath. *Iliad B.* Quæ de re videatur post veteres *Reinec. in syntagm. hist. part. 2. c. 11.* Geographis terra firma dicitur, *Plinio lib. 4. c. 12.* terra lata, *Ouid. 15. metam.* solidissima tellus. Facta comparatione ad insulā. Quæ oppositio† apud bonos auctores frequēter occurrit. Ita Homer. *Odyss. l. 9*

Εἰδ' ὅγ' ἐπ' ἡπεῖρα δ' ἄμην ἀνδράσι δυσμενέουσιν

Εἴτε καὶ εἰ πελάγῃ μετὰ κύμασιν ἀμφ. τρίτης

Hoc est: An ille in continenti domitus sit ab hostibus,
An in pelago inter fluctus maris.

Id. in Apoll.

ἢ μὲν ἀν' ἡπειροι πορτιτράφον, ἢ δ' ἀνὰ νήσους

Siue per continentem vitulos nutrientem siue per insulas.

- Et pertinet huc prouerb. Democrati *in epist. Hippocratis sect. 8.* In continente habitantes maritima expetunt, rursusque insulas tenentes continentem affectant. Discrimen hoc Tyriensibus insularis † olim adimere minabatur Alex. M. *apud Curt. lib. 4.* Breui ostendam in continenti vos esse. Et euentus insecutus fecit, vt postea scriberent Geographi: Tyros aliquando insula, nunc annexa terris, *Strabo, Pompon. Mela. &c.* Hæc naturalis est cōtinentis significatio, cui iure ciuili alia politica adiungitur, qua insulæ
- 1 1 quandoque ciuilitate † & fictione quadam continenti annumerantur, *arg. l. 60. de V. S.* Quomodo Sicilia inter continentes prouincias numeratur, quæ reuera insula erat, non continens. *l. 99. de V. S.* Quod relatione quadam ad Italiam & urbem Romam fiebat, quippe cuius respectu continentes regiones ac prouinciæ dicebantur. *l. 45. §. pen. de excus. iur.* Vnde semper continentia: † appellatio urbi Romæ opponitur, *in l. 139. l. 154. de V. S.* quam Centesimo lapide finiri voluit *gl. in l. fin. de off. pres. & in l. fin. de off. Procons.* Atque ita etiamnum continentis terræ appellatione insulæ annexæ quandoque continebuntur, pro cuiusque imperii terminatione *d. l. 99. de V. S. l. 9. de iudic.* De qua *infra cap. 14. & 26.* Quod si regio aliqua sui parte tantum cōtinenti adhæreat, peninsula † dicitur. Sed hoc quoque nomen latissime patet. Sicuti enim totum terrarum orbem insulæ, & tres continentes trium
- 1 3 peninsularum instar esse diximus: ita singulæ fere prouinciæ † in
- 1 4 hanc considerationem cadere possunt. Ita enim Italia supero inferoque mari peninsula modo cingitur *Liu. dec. 5. lib. 1.* Hispania nisi qua Gallias tangit pelago vndique incincta est, *Pomp. Mela lib. 2. Iustin. lib. 44, Plin. lib. 4. nat. hist. 12.* Et Istria vt peninsula ex-

la excurrit, *Plin. lib. 3. c. 19.* Sed & † Germaniam classe circumue- 15
 tam scribit idem *Plin. lib. 2. c. 67.* Nisi id eodem loco habere velis,
 quo vulgarem Italorum errorem, qui Germaniam vnam urbem
 esse arbitrantur, referente *Camerar. lib. 1. succisuar. l. 44.* Et Arabia
 † inter duo maria Rubrum Pelusicumque excurrent, quodam 16
 naturæ artificio ad similitudinem Italiæ mari circumfusa est, *Plin.*
lib. 6. c. 28. & lib. 12. c. 8. Quin inter insulas quidam retulere Ægy-
 ptum, ita se findente Nilo, vt triquetram terræ figuram efficiat.
Plin. lib. 5. c. 9. Senec. 4. nat. quest. 3. Reinec. in syntag. p. 1. in Ægypt. At-
 que ita vtraque prouincia in sacris insula nominatur *Esai. 20. &*
ult. Et Rex Ægypti dicitur iacere in sua aqua *Ezech. 29. v. 3.* Sed &
 Græcia insula † Elisa dicitur *Ezech. 27. v. 7.* Et quod de Antiocho 17
 M. occupaturo insulas aliquot prædixit *Daniel c. 11. v. 18.* in Græ-
 ciæ Asiæque insulis verificatum fuit *Reinec. p. 3. syntagm. in regno Sy-*
riæ. Liuius dec. 4. lib. 5. & seqq. Sed & India q. peninsula est *Haytho. c.*
6. Verum cum hæc quoque consideratio peninsulæ latissime pa-
 teat, vt dictum, ad angustiores terminos, & quæ magis in oculos
 incurrant, descendendum est. Et pertinet huc disputatio an † 18
 peninsula pro insula haberi debeat, ex facto nata inter Cleopa-
 tram Reginam Ægypti & Rhodios de Pharo insula in peninsu-
 lam redacta. Quam historiam *c. 20. n. 15.* examinabimus. Quod
 si nihil aliud obstat, putaremus æquitatē suadente, quandoque
 peninsulam pro insula haberi posse, & contra † in fauorabilibus 19
 non in odiosis. *De qua distinctione v. Tirag. de utroque retract. tit. 1. gl. 9.*
 Quod cum in facto consistat, iudicis arbitrio relinquendum, per-
 tradita *Menoch. lib. 1. de arb. iud. quest. in pr.* Quamquam scriptores
 sæpe abusiue alterum pro altero vsurpant. Quidam etiam ex er-
 rore & ignorantia loci. Ita *Plin. lib. 4. c. 13.* describit Schandinaui-
 am † in sinu Codano insulam clarissimam incomptæ magnitu- 20
 dinis, vt alter terrarum orbis sit appellatus *Idem l. 4. c. 16.* Balthi-
 am insulam immensæ magnitudinis. *De cuius nomine Ioh. Maria.*
Hispan. l. 5. c. 12. l. h. Messen. in specula Suecor. c. 1. Inde mare Balthicū † 21
 à Baltho Gothorum Rege ita dictum *Ioh. Mag. li. 1. histor. Goth.*
19. Hodie Best. Quod Adam Brem, *c. 208. & 217.* barbarum vocat,

- sequitur Helmold. lib. 1. hist. Slau. 1. sed ut id non intelligat Cardanus reprehensus à Scalig. exer. 51. Atque est is sinus Gothicus quem Plin d lo. & Pomp. Mela Codanum vocant. Neque dubium quin Romani scriptores peregrina & exotica vocabula aliter acceperint, vel*
- 22 *ad suam dialectum corruerint. Ita Schandiam quasi † Schonlā-
diam terram amœnam dictam existimat Ioh. Magnus in præfat. & c.
1. 4. & 5. Quæ nunc Schononia dicitur Regi Daniæ parens, de qua A-
dam Brem. in hist. Eccl. c. 214. Verum certum est totum illum tractū
Daniæ, Sueciæ, Norwegiæ, continentem esse, & non vndiq; ma-
ri circumfluum. Quod & Bilibald. Pirckheim. observauit citante Berthio
lib. 1. fol. 180. Eidem errori imputandum quod Plinius Nerigon &
Bergas oceani Germanici insulas facit, per illam Norwegiam,*
- 23 *regni Danici partem, per hanc eius metropolin † Bergam intel-
ligens, uti etiam Berthius sentit lib. 3 fol. 479. Decepit is veterum or-
ror etiam Iornandem historicum in pr. de reb. Geticis Scanziam ut
amplam Insulam describentem. Quamquam verum est multas
hic insulas intercurrere, ut propterea Ptolomæus forte 4 Scan-
zias Cymbricæ Chersoneso adiunxerit.*

- Deinde & hoc obseruandum est, plures sæpe insulas vno no-
mine appellari, siue in plurali ut Cyclades, Stæchades, Sporades,
- 24 *de quibus inf. c. 5. n. 36. Ita Gades † insulæ Hispaniæ in l. 41. §. 6. de leg.
3. Quomodo etiam legendum in l. 12. §. 1. de leg. 1. de quibus cap. præ-
ced. n. 3. Item Venetiæ, §. hinc etiam dist. 17. Quæ tamen etiam in †*
- 25 *singulari numero effertur. Paulus Diaco. lib. 2. de gest. Longob. 12. Ve-
netia non solum in paucis insulis, quas nunc Venetias dicimus,
constat, sed eius terminus à Pannoniæ finibus vsque Adduam fl.
protelatur inf. cap. 26 n. 47. siue etiam in singulari. Ita Americæ*
- 26 *† nomine omnes insulæ supra & infra Calecutium denotantur.*
- 27 *Ita Selandica † Belgica ex is insulis constitit, quarum ut quædam
vndis submersæ: ita tres sunt præcipuæ, Walachria, Scaldia, Sut-
beuelandia, Levin. Lem. lib. 4. de occult. nat. mirac. 2. Ac de iis intelli-
gendus locus Cæsaris lib. 4. de bell. Gallic. ad quem Glarean. in not. Cō-*
- 28 *mune hoc nomen fortiuntur, vel quia ita vicinæ ut è mari † pro-
spicientibus vnæ appareant. Ita de Echinad. Ouid. 8. met. 8.*

insula nomen

Quod gerit illa doce, quamquam non vna videtur?
 Amnis adhæc, non est, inquit, quod cernimus, vnum,
 Quinque iacent terræ spacij discrimina fallunt.

Et simile quid Lucret. lib. 4.

Insula coniunctis tamen ex his vna videtur.

Vel quia ad vnum imperium pertinent. Ita Daniæ † nomine om- 29
 nes insulæ ad hoc regnum pertinentes veniunt, *de quibus infr. c. 15.*
num. 56. Atque ita Vopiscus in Floriano per Romanam insulam,
 ad quam nouus Imper. Procons. sit missurus, omnes ditioni Ro-
 manæ subiectas insulas intelligit. Quia non solum numerus plu-
 ralis † quandoque in singularem resoluitur, *l. 2. §. sed si vnus, de vi 30*
bon. rap. 106. Fab. in pr. Inst. de iure perso. sed etiam singularis in plura-
lem, l. 17. §. 1. de leg. 1. Iohan. Faber in §. si plures, Inst. de leg. agn. success. E-
berh. in top. in lo. 97. Hondeda. vol. 1. cons. 29. num. 31. Facit autem spe-
 ciem peninsularum in mediterraneis fluuiorum † curuitas, dum 31
 illi amplum quærentes circuitum, modico terræ interuallo reli-
 cto ad priores terminos declinant. Qualis celebratur præ aliis
 Mæander † fluuius Phrygiæ, ita sinuosis flexibus, vt sæpe creda- 32
 tur reuerti, *Plin. lib. 5. cap. 29. De quo Ouid. 9. metam.*

Non secus ac liquidis Phrygius Mæander in vndis
 Ludit, & ambiguo lapsu refluitque fluitque.

De Abdua Gunth. in Ligurin. lib. 8. v. 273.

Describitque locum, quem torrens Abdua circum

Gurgitibus flexis aditu breuiore relicto Circuit.

Sed & duorum fluminum confluentia † peninsulam efficit. Ita 33
 Philæ † insula Ægypto adiacens, duobus in vnum coituris am- 34
 nibus cingitur. *Senec. lib. 4. nat. quæst. 2.* Quam peninsulam tantum
 esse ex eo apparet, quod *Strabo lib. 17. Geogr. testatur, se ad illas ex*
Siene plaustro per plana deuectum. Lucanus quoque curuitati
 amnis eam tribuit *lib. 10.*

Rursus multifidas reuocat piger alueus vndas,
 Qua dirimunt Arabum populis Ægyptia rura
 Regni claustra Philæ.

Talis

Talis confluentia Rheni & Mosellæ Archiepiscopi Treuirensis
 35 ciuitati † nomen dedit, quam vulgus suo more variando Cobo-
 lenziam pronunciat. Ad cuius vrbis laudes annotant *Munster. &*
Berth. lib. 3. vſitatum fuiſſe priſcis Germanis ad confluentes flu-
 36 uios † celebres vrbes exſtruere. *Freher. lib. 1. orig. Palat. 4.* Ita de
 Moguntia ad confluentem Rheni & Mœni *Gunt. lib. 1.*

Qua Mogus tumido miſcet ſua flumina Rheno.

Et de Lubeca ſimile quid refert *Helmold. lib. 1. Chron. Slav. 58. vide*
infra cap. 23. n. 23. in maritimis ſinum anfractus ſæpe pen-
 37 inſulas † formant, ſicuti de Peloponneſo *Plin. lib. 4. c. 5. Mela lib. 5.*
in Macedo. Idem Plin. lib. 9. c. 3. Cadara appellatur rubri maris pen-
 inſula ingens, cuius obiectu vaſtus efficitur ſinus. Præſertim ſi-
 38 cubi promontoria † promineant, quaſi continentis terræ con-
 tra fluctus maris propugnacula. Quale Cimbrorum promon-
 torium longe in mare excurrens peninſulam efficit, quæ Cartris
 appellatur *Plin. lib. 4. c. 13.* Hodie Schagen. In quibus omnibus id
 39 vſu venit, quod † peninſula ad minimum duabus partibus aqua
 alluatur, tertia terræ adhæreat, ſicuti Maſſiliam deſcribit Cæ-
 ſar *lib. 2. d. bell. ciuil.* Quo minori autem terræ ſpacio continenti
 adhæret, eo propius ad inſulam accedit. Ita Pompon. *Mela lib. 1. c.*
11. Corycos portu ſaloque incingitur, anguſto tergore con-
 tinenti annexum. *Et lib. 2. in Gallia.* Meſua collis incinctus mari
 pene vndique, ac niſi quod anguſto aggere continenti annecti-
 40 tur, inſula. De Sirmio, † vbi Impp. aliquot reſederunt, Lon-
 gobardiæ Transpadanæ oppido patria ſua eleganter *Catull. lib. 1.*
e'egi.

Peninſularum Sirmio inſularumque
 Ocelle, quæſcunque in liquentibus ſtagnis
 Marique vaſto fert vterque Neptunus.

Quem per dulces & falſas aquas exponit *Turneb. lib. 24 aduerſ. 44.*
 Alij per mare ſuperum & inferum. Ac extat ſimilis ſententia
apud Helmold. lib. 1. c. 2. Ibi cernitur Neptunus triplicis naturæ &c.
 41 De Rauennæ † *Iornand. de reb. Getic.* Hæc vrbs in ſinu regni Roma-
 ni ſuper mare Ionium conſtituta in modum influentium aqua-
 rum

rum redundatione concluditur, ita ut inter paludes & pelagus,
interq; Padi fluentia vni tantum pateat accessui. Quod si flumen
diuersis brachiis† siue ostiis in mare se egerat, terra inclusa veram 42
insulam exhibet. Quomodo Nilus septem ostiis in mare volui-
tur. *Pompo. Mela lib. 1. Solin. lib. 2. c. 41.* Idem de Danubio refertur.
Mela lib. 2. Ideo vterque à poetis† septemplex appellatur. In 43
Nili ostio vno sita est vrbs Memphis, cui ex aduerso respondet
noua Babylonia, quæ hodie putatur esse Alcairum *Paul. Iouius lib.*
18. histor. Simon Maiolus lib. 1. dier. canicul. 23. Munst. lib. 6. Cosmogr.
Bunting. in Itiner. lib. 1. Sunt & Rheni† duo ostia, vnde bicornis di- 44
ctus *Virgilio 8. Aeneid.* Hæc enim per cornua designant poetæ,
Turneb. lib. 22. aduers. 5. De iis *Cæsar lib. 4. de bell. Gall.* Rhenus vbi
oceanò appropinquat in plures diffluit partes multis ingentibus
que insulis effectis, *v. infra cap. 13. n. 24.* Hæc ergo proprie & vere† 45
peninsula est, quæ iuxta versum *Lucani lib. 6.*

Exiguo debet, quod non est insula colli.

Tam paruo distat ibi rerum naturæ diuersitas ait *Plinius lib. 5. ca. 11.*
Collum siue† ceruix, *ut vocatur à Plin. lib. 4. c. 3.* Græcis Isthmos 46
dicitur *l. 37. de ser. rust.* Quem *Herod. lib. 6. describens,* dicit esse bre-
uem inter duo maria intercapedinem. *Catull. lib. 1.*

Isthmon, eosne petam montes, ab gurgite lato

Discernens pontum truculentum vbi diuidit æquor?

Inde peninsula† *χερρονήσος* Græcis dicta, *Strabo lib. 16. ἀπὸ τῆς χεῖρος,* 47
quasi insula manu vel brachio continenti iuncta. *d. l. 37. de ser. rust.*
Quamuis vero plures sint, præ cæteris tamen quinque† nobilio- 48
res celebrantur. Quæ etiam *κατ' ἐξοχήν* Cherronesi dictæ sunt.
Prima Peloponnesus Achaiaæ adhærens *Plin. lib. 3. c. 4. & lib. 4. c. 4.*
Quam Polybius peninsulam appellat, eique licet ex diuersis vr-
bibus conflata, nihil ad vnâ Rempubl. defuisse putat, nisi
quod non iisdem mœnibus contineretur *v. Reinec. in syntag. p. 3. in*
Achaia. Ad hanc pertinet Isthmus Corinthiacus, absolute Isth-
mus dictus, s. M. spacio mare Ægæum ab Ionio summouens. *De*
quo Senec. epist. 80. refert versus

Eximpero Argis, regna mihi liquit Pelops,
Qua Ponto ab Helles atque ab Ionio mari.
Urgetur Isthmos.

- Altera Cherronesus Thraciæ de qua Herod. lib. 6. Tertia Cymbrica, quæ nob. s. est † Dania. Plin. lib. 4. c. 13. Quæ quas prouincias cōplectatur vid. e. apud Berth. lib. 2. comment. fol. 345. Quarta Taurica siue Scythica in pontum Euxinum circa Bosphorum Cimmerium excurrent, sylua vasta per medium diuisa. Quinta aurea in India super Gangem fluuium sita. Strabo d. lo. Quam hodie Iapanē esse credunt, Hugo Grotius in mari libero c. 5. Paulus Venetus Ziprangi vocat.
- Isthmo opponitur πόντος id est † fretum angustum, quod inter duas continentes intercedit, nec terrā coire patitur. l. 2. §. 8. si quis eant. Isidor. lib. 13. etym. 18. Vnde portum dictum existimat Brecheus ad l. 59. de V. S. Qua intrat mare à Græcis porthmus, à nobis fretū Gaditanū dicitur, Plin. lib. 3. c. 5. Pompon. Mela lib. 1. in pr. Dicitur & Eurypus quando violentior est, æl. Rhod. lib. 21. antiq. lect. 19. Plin. lib. 4. c. 4. Hoc est annis angustus l. 3. §. 1. de aqua cottid. Quod nomē Eubœæ porthmo proprie tributum est, tantæ † inconstantia, vt prouerbio locum dederit: εὐρύπρος αὐθρῶνος. Vnius enim diei & noctis spacio septies recurrit, eo impetu, vt nauigia repugnantibus ventis plena secum auferat. Pomp. Mela. Lucan.

Eurypusque trahit cursum mutantibus vndis
Chalcidas puppes ad iniquam clasibus Aulim.

Auson. Ei. yl. 9.

— mediis Eurypus vbi vndis

Europæque Asiæ queuerat conu. rere terras.

- Neque enim alit d. est Bosphorus, quam † angustus maris transitus, quem vel bos natando assequi possit. Vnde & nomen inuenit. Fabulam enim Natal. Com. lib. 8. mythol. 18. non moramur. Translatum postea ad Cymmerium & Thracium, quasi solos eo dignos, Mela lib. 1. in Bithin. In nostra lingua sinus marinus proprie Sund † dicitur. Ita sinus Bergensis Carnisund. Berth. lib. 3. comment. fol. 479. Et maxime celebris est porthmus Danicus Orsund prope Cronenburgum telonio Regis Daniæ insigne. Berth. d. lib. 3. Ita apud Frisios quoque Sundsal angustia maris dicta, quæ nunc vetus nomen locumque amisit. Siccama ad L. L. Frisia. f. 141. Inde

denominata vrbs Stralesundium † Pomeraniæ, ab angusto freto 54
inter ipsum & **Stralē** insulam intercedente. Non ab ostio, *ut male*
Sibrand. ad stat. Lubecens. p. 1. sect. 10. Hoc enim Germanis nō **Sund**
sed **Mund** † dicitur. Inde Trauemunda vicus Lubecensium ad o- 55
stium Traui flum. Warnemunda, vicus Rostochiensium ad ostiū
Varni fl. situs, *idem Sibrand. d. lo. sect. 11. n. 12.* In sacris vter maris dici-
tur **ein Schlauch**. *psal. 33. v. 7.* Apud Saxones alicubi **Wolff**. Quod
vocabulū à Longobardis in Italiā delatū Venetorum † Golphum 56
denominasse videtur. Fere enim semper pro vsitata Saxonum lit-
tera **W**. Itali **Gu** vsurpant, ut pro Welpo cane Guelphū pro Werra
Guerram &c. Eurypo cognatus est Hellespontis † in Thracia, se- 57
ptem stadiis Europam ab Asia diuidens. *Plin. lib. 4. c. 11. & 1.* ubi se
dilatat Propontis appellatur. *Pli. lib. 5. c. 32.* Sic ergo ut insula & cō-
tinens, ita Isthmus † & porthmus sunt opposita, sed ille insulam 58
impedit, hic continentem. Ille aquam coire vetat, hic terram.
IC. in l. 4. §. 5. de off. pro: ons. per ingressum & ad nauigationē effert.
Per hanc enim maritimi, per illū terrestres adeuntur. *Propert. li. 2.*

Seu pedibus Parthos sequimur, seu classe Britannos.

Et sicuti finus ac eurypi † insularum fidas plerumq; stationes nau- 59
bus ex alto venientib. præbent. Ita Eubœa insula laterū obiectu
efficit portum Aulidis. *Solin. lib. 1. c. 14. Pli. lib. 4. c. 7.* Germani **Haffen**
† vocant. Vnde metropolis insulæ Selandiæ Daniæ & fortunā & 60
nomē sortita, præbens portū mercatoribus, ut diceretur à Saxo-
nibus † **Ropmans Haffen**. *Berth. d. lib. 3.* Et Holmus insula Schoniæ 61
celeberrimus Daniæ portus & fida statio nauium *Adam. Brem. c. 223.*
Ita hic plerumq; ppter angustia † traiectus cōstituitur ut viatores 62
pontonib. trans flumē vehantur. *l. 5. in pr. naut. caup. stab. l. 12 de seru.*
rust. Talis est Septa traiectus ex Hispania in Africā *in l. 2. §. 2. de off.*
Præf. Præf. Afri. Gell. li. 10. N. A. 26. Itē transitus Constantinopoli in
peninsulā Sicorū *Non. 59. c. 5. Panciro!. de region. urb. Const.* Vbi ex ho-
minū frequentia hic cōfluentiū quandoq; vrbes conditæ, ut Vl-
traiectū. Germani **Surt** † dicūt. Vnde plurimę vrbes Fræconię de- 63
nominatæ ut Fräcofurtū, Ochsenfurtum, Sweinfurtū Item Er-
phurtū, &c. Et ab eadē voce indialecto Saxonica Vorda & Verda.

- 64 Quamquam vocabulum ambiguum est, etiam † vadum denotans *d. l. ult. seru. rust.* Quod tutius per flumen vadofum, quam per eurypum sumitur. Ita enim Plaut. in *Bacchid.* A. I. S. 1. Rapidus fluuius est, hac temere transiri non potest. Hæc prudentis naturæ ordinatio est, vt grata vicissitudine modo terras sibi auferat, modo aquas. Quā tamen Plinius hic parum pius cauillare audet,
- 65 inuitis † terris id accidisse dicens, naturæ inuidia, *lib. 6. hist. nat. 1.* Alij etiam corrigere voluerunt, vel Isthmum perfodientes, vel porthmum opplentes. *De quibus infrac. 8.* Quæ tractatio quamuis proprie ad Geographos pertineat, lubuit tamen necessaria quædam ex immenso penu decerpere, & huic capiti inferere, vel
- 66 propter materiæ † continentiam quæ tanti est, quod etiam causas ex alieno foro in Iudicium trahere possit. *l. 2. §. 14. C. de vet. iur. enucl. l. 10. C. de iudic.* Neque enim est, quod quisquam eam cognitionem Iurisconsulto dissuadere velit, cum possit casus contingere, vbi eius ignorantia † magno ipsi sit detrimento, vel pudori futura.

CAPVT IV.

De Distributione Insularum.

S V M M A R I A.

- 1 *Insule triplices marinæ, fluuiales, stagnales.*
- 2 *Exempla insularum stagnalium.*
- 3 *Vltra & transmarinæ insule an differant?*
- 4 *Cis & ultra particula aduersatina.*
- 5 *Trans Tyberinus quis.*
- 6 *Transmarinæ prouinciæ Romanis quænam?*
- 7 *Insule vel remotæ vel propinquæ.*
- 8 *Exempla insularum remotarum.*
- 9 *G. d. s. ab Italia rem t. e.*
- 10 *Thule insularum ultima.*

- II Gronlandia Regis Daniae insula.
- 12 Insulae in sacris pro locis remotis accipiuntur.
- 13 Monachorum ἀνίστοφια.
- 14 Insula in ostiis fluminum sita cuius generis?
- 15 Hostia Vrbs Tyberis.
- 16 Factum in ostio domus dicitur factum in domo.
- 17 Aqua in ostiis fluuiorum corrupta.
- 18 Echinades insula marina.
- 19 Insula quando pro fluuiali habetur, & quando pro marina.
- 20 Ostia fluuiorum maris instar.
- 21 Batavia Rheni insula.
- 22 Apotentiori fit denominatio.
- 23 Insulae sunt maiores, mediocres, minima.
- 24 Maiores insulae quanam?
- 25 Atlantis insula hodie America.
- 26 Taprobane alter terrarum orbis.
- 27 Madagascar insula.
- 28 Insula S. Laurentij.
- 29 Cyprus & Creta insula magna.
- 30 Etiam fluuiales insulae maiores.
- 31 Meroe Aethiopiae insula.
- 32 Mediocres insulae.
- 33 Insulae nobiles vel ignobiles.
- 34 Insulae nobiles quanam?
- 35 Insulae deserta ignobiles.
- 36 Insulae habitabiles vel inhabitabiles.
- 37 Maius & minus relative dicitur.
- 38 Magnitudines insularum.
- 39 Numerus insularum infinitus.
- 40 Aethici error.
- 41 Regnum M. Chami.
- 42 Insula Ziprangi, alias Iaponia.
- 43 Insula Philippina.
- 44 Benedicti Bordonij Nesographia.

- 45 De figura insularum remissive.
 46 Distinctio insularum ex causis iuridicis.
 47 Modicaussas vel species denotant.
 48 Modi species, genera indifferenter accipiuntur.
 49 Interpretum varia diuisiones.
 50 Insula triplices: nativæ, fortuitæ & manufactæ.

EQVUNTUR distinctiones insularum. Quarum varia afferri & excogitari possunt, à subiecto † causis, & accidentibus. A subiecto loco in quo sitæ sunt, diuiduntur insulæ, in marinas siue maritimas (vtrumq; enim vocabulum reperitur in legibus) *l. 11. de instru. leg. l. 27. eod. l. 17. de leg. 3.* Iornandes marinis fluctibus intermixtas vocat. Eoque Tyrus filia maris dicitur. *Esai. 23. v. 10.* vel fluuiales siue amnicas, ut vocat *Plin. lib. 3. nat. hist. 25.* Quas duas species licet ius ciuile tantum agnoscere videatur, in *l. 7. §. 3. de A. R. D. & in §. insula, Inst. eod.* tamen his etiam tertia species addenda, nempe stagnales si ita nominare licet, cum *Bapt. Aymo Parmensi lib. 1. de alluu. 14. n. 14. arg. l. 1. §. 6. de exer. act.* Nam & lacus & stagna † insulas recipere experientia confirmat. Perinde vt quidam etiam alluionem recipiunt. *inf. c. 17. n. 65.* Pertinet huc T. Pacanii insula in lacu Pretio, de quo *c. 1. n. 58.* nisi manufactam opinari malis. Item Chemnis insula in lacu Ægypti, *Pomp. Mel. lib. 1. de Ægypt.* Stagnum Indiæ Megaba insulas pabuli tantum fertiles complexum. *Plin. lib. 6. nat. hist. 22.* Marotis lacus Alexandriæ insulas plures produciens. *Plin. lib. 5. c. 10.* De insula in lacu Cumano *Radev vic. lib. 2. de reb. gest. Frider. 18. & Cunib. lib. 9.*

Cumano præcincta lacu iacet insula quædam.

De insulis in lacu Podamico vide *Munsterum lib. 3. Cosmograph.* Ad marinas insulas pertinet disputatio Grammatica, apud *Gell. lib. 12. Att 13.* an intra oceanum contineantur. Eas in vltra marinas † & transmarinas distinguit Benedictus Papa in *c. vn. extravag. de censib. fere in medio.* Quibus interiacentes adiungit *Innocent. in c. quis nescit. 11. dist. 11.* Sed illa distinctio vana est, cum particulae *trās* & *vltra* idem denotent, in *l. 11. §. 2. de minor. l. 3. §. 9. de susp. tut. l. 1. de*

naut. fœn. c. ult. extra de paroch. Nisi fortasse cismarinas intellexit. Papa. Sic enim sibi cōstat oppositio. Ita cis & trans Appeninum 4 legitur, *apud Liu. dec. 1. Cis & trans Alpina Italia, apud Plin. lib. 16 c. 6. & lib. 17. c. 2. Cis & ultra Tyberim, in l. 2. §. 31. & ibi Coras. de V. O. l. 5. §. 16. de trib. act. Alciat. in l. 133. de V. S. Gell. li. 12. N. A. 13.* Ex quibus Trans Tyberim pars vr̄bis erat obscurior. Vnde pœna seruorum, trans Tyberim v̄dere, *Gell. lib. 20. N. A. 1. ad quā Turneb. li. 24 aduers. 43. Inde Martialis. 1. epig. 42.* Transtyberinus ambulator dicitur. Sed Romanis cismarinæ prouinciæ nullæ erant, nec per naturā loci esse poterant. Transmarinas t̄ autem dicebant, quæ procul ab Italia sitæ, non nisi transmissio mari adiri solebant. *l. 99. & ibi Alciat. de V. S. quamuis illarum quædam etiā terrestri itinere adiri possent. arg. l. 4 §. 5. de off. procons.* Itaq; his Italiam & continētes prouincias opponēbant. *d. l. 99. l. 1. & ult. C. de d. lat. sicuti Tacit. 1. histor. vicinis prouinciis opponit longinquas, & quidquid armorū mari dirimitur. Idem 2. Histor. Pompeium, Brutū, Cassum, omnes trans mare secutum est ciuile bellum. Dion. Halicarn. lib. 3. De Anco Martio effecit, vt Roma non solū bonis quæ in continenti nascuntur, sed etiam maritimis frueretur, imo & transmarina gustaret.* Ex hac cōsideratione, quā trans mare pro loco t̄ remoto accipitur nascitur alia 7 insularū distinctio à situ, maxime necessaria, qua insulas vel propiores vel remotiores à continenti dicimus. *l. 7. §. 3 de A. R. D.* Ita Aristot. *de mund. c. 3.* docet insulas partibus terræ adiacentes à Geographis partim vt exemtiles ab orbe terrarū recēseri, partim vt contributas iis partib. quib. vicinitate coniunctę sunt. Propinquæ sunt, quæ ad extremitatem terrę pertinent. Remotæ quę ad ipsum Oceanū. *Ita Iorn. ind. in hist. Get. in pr. De Creta Virg. 3. Aenead.*

— medio iacet insula Ponto.

Item. In medio apparet fluctu nemorosa Zacynthus,

Dulichiumque Samosque & Neritos ardua saxis.

De Rugianis *Helmold. li. 1. hist. Slau. 6. exemplo Tyri Ezech. 27. v. 3. & habitent in corde id est in meditullio maris. Cic. pro L. Manil.* Insula Delos tā procul à nobis in Ægæo mari posita. Qui tamē hic comparatiue, vt fere scriptores Romani, loquitur. Tales t̄ Gades 9 Romanis *in l. 12. §. 1. de leg. 1. Lybiis, Horat. 2. carm. 2.*

Quam

Quam si Lybiam remotis Gadibus iungas
Et Armeniis.

Claud. in 4. consul. Honor.

Quantum distant à Tigride Gades.

Quæ tamen absolute Hispaniæ propinquæ fuerunt. Omnium
remotissima credita † Thule, vt Augusto Virg. precetur 1.
Georg.

——— tibi seruiat vltima Thule.

Quod male Mantuano adscribit Iornandes. De eadem *Adam. Brem. in hist. Eccles. cap. 243.* quod per infinitum à cæteris secreta & longe sita in Oceano vix nota habeatur. Vt hinc nomen deriu-
uet à Saxonico Tel. id est limite *Rein. in syntag. fol. 265.* Vltra quã
tamen est † Gronlandia Regi Daniæ parens, *De qua idem Adam. c. 244.* Hinc Cronium mare cuius meminit *Plin. lib. 4. c. 13.* denomi-
natum, non à frigoris immanitate, cui *κρόνος* id est Saturnus præ-
est, quod voluit *Cælius Rhod. lib. 6. lect. antiq. 12.* De qua vide quæ habet
Philip. Nicol. de reg. Christ. l. 1. c. 1. Hinc est, quod in sacris insulæ ma-
ris pro locis † remotis accipiuntur, vt *ps. 72. v. 10. Esai. 11. v. 11. & c. 24. v. 15. & c. 51. v. 5. cap. 59. v. 18. cap. 60. v. 9. & pass.* Alicubi etiam
loca remota & insulæ coniunguntur, vt *Eccles. 47. v. 17. Esai. 49. in pr. & c. ult. v. 19. Ieremi. 31. v. 19.* Vt proinde pessime abusi sint † Mo-
nachi interpretatione *psal. 72. v. 10.* ex quo alterum Magorum, Christi cunas visitantium, *Matth 2.* ex insulis venisse finxerunt, cum eo in loco vocatio gentium ex omnibus mundi partibus ac remotissimis insulis prædicetur, *Chemnit. in harmon. Euangel. c. 10. arg. c. 2. v. 11. Zophon. & c. 3. v. 1.* Quod aperte confirmat locus *Deuterò. 30. v. 13.* vbi quod paulo ante longinquum dictum fuerat, postea trans mare dicitur. Circa fluuiales & marinas insulas incidere dubitatio potest, vtri classi annumerandæ sint illæ, quæ
† in ostiis fluminum ac maris sitæ sunt? Ostium dicitur os siue faux fluuii, qua is in mare se effundit, & vehementiores flu-
ctus voluit, *l. 4. in pr. ad L. Rhod. de iact. l. 13. §. 1. locat.* Quod Germa-
nis *Mund* vocari diximus. Inde vrbs Tyberis Hostia siue O-
stia denominata, *Lin. lib. 1. dec. 1. l. 6. ad L. Rhod. de iact.* Quam in eo
spacio

spacio, quod est inter fluuium & mare, *Dionys. Halicar. lib. 3* in ipso maris fluminisque confinio positam, *Florus lib. 1. c. 4.* dicant. Id autem diuerso respectu & fluminis & maris ostium dicitur. Vt nescias vtri id sit vicinius. Itaque Baldi regula in l. 1. §. cloa. e. ff. de cloac. quam refert *Cepoll. lib. 2. de seru. rust. 6. Math. Steph. lib. 1. de iurisd. 30. n. vlt.* quod factum in ostio † domus, dicatur in ipsa domo factum: hic certitudinem nullam præbet, cum possit tam flumini quam mari accommodari. Sed nec ab aqua experimētum desumi potest, cum hic aqua falsa † corrumpat dulcem, sicuti de insula in ostio amnis ac Oceano sita testatur *Curtius lib. 9. histor. Ouid. 4. de ponto 1.*

Qui potus dubium est sistat, alarne sitim.

Habent autem pleraque flumina nauigabilia infulam aliquam ostio maris contra ipsius violentiam impositam. Eamque ex coaceruatione arenæ inter concursus fluminis & maris condensatam. *Qua de re non male differit Emmius in descript. ch. 105. Fr. sic fol. 47.* Quod portus fluminum plerumque corrumpere testatur *Dion. Halicarnas lib. 3.* Tales Echinades † in ostio Acheloi congelatæ, de quibus *Ouid. 8. metam. 8. Plin. lib. 2. natur. hist. 85.* Quas in mare defuisse colligitur ex *Herod. lib. 2. Et innuit Homer. Iliad. B.*

αἰναισι πέρην ἄλος ἡλίδος ἄντα

Quæ habitantur trans mare è regione Elidis.

Putamus ita distinguendum, vt si intra ripas & littora sita sit insula, terramque à latere habeat, pro † fluuiali habeatur, *arg. l. 7. § 3. de A. R. D.* Pro marina autem si ripas vtrunque egrediatur insula, vbi quod Poeta ait

— non amplius vllæ

Apparent terræ, cælum vndique, & vndique pontus.

Ita de Garumna Galliæ fluuii scribit *Pompon. Mela lib. 3. in Gall.* quod quanto magis procedat, eo latior fiat, ad postremum magni freti similis, non maiora tantum nauigia toleret, verum etiā more pelagi sæuientis exurgens iactet nauigantes &c. Vt non dubitandum, quin Antros insula hic sita inter marinas sit collocanda. De Nili ostiis *Seneca lib. 4. nat. quest. 2.* Quodcunque H elegeris

- elegeris ex his, mare est. Quid autem si quæ insula ab vna parte
 21 flumio, ab altera mari ambiatur? Qualis Batauia† (olim nō nunc)
 Rhēni insula, *ut vocatur à Tacito de mor. Germ. Et latius describitur
 à Plin. l. 6. 4. nat. histor. 15. Caesar. li. 4. de bell. Gall. Tacit. 4. hist. ubi sic scri-
 bit: Bataui occupauere insulam, quam mare Oceanum à fronte,
 Rhenum amnis tergum ac latera circumluit. Quæ cum mixtam
 naturam obtinere videatur, eius naturæ æstimanda erit, quæ in*
 22 illa præualet. *l. queritur & ibi Dd. de stat. hom. Vt à † potentio-
 ri fiat denominatio, Signor. de Homod. conf. 48. col. fin. Crauet.
 conf. 638. num. 7 & conf. 406. num. 5. A magnitudine insulas tri-
 plices fecit Arist. 3. de mund. Ac inter maximas totam hanc
 habitabilem terram retulit. Cui considerationi utpote nimis ge-
 nerali, non insistendum esse monuimus. Alij duplices faciunt,
 ut Iornand. in hist. Get. in pr. & Appianus quem allegat Spigel. ad lib.
 8. Austriad. Bartholini: ad verba: Magnæ canit oppida Creta. Potest*
 23 trichotomia retineri ita, ut insulæ statuuntur, maiores, † me-
 diocres, minimæ. Tot enim sunt gradus rerum, ut Dd. statuunt,
*in l. quod Nerua, 32. depos. Ita Plin. lib. 3. cap. 9. Lipara insula Italiæ
 circuitu paulo minori. Didyme minor quam Lipara. Nouissima
 eademque minima Euonymos. Quomodo & ciuitates diuidun-
 tur in maximas, maiores & minores Ioach. m. Cluten. in syblog. rer.*
 24 *quotid. th. 27. lit. B. Maiores insulas † vocamus, quæ maioribus
 fretis ambiuntur. Nec enim contentum maius suo continente
 esse potest. Vnde cum sint duo maiora maria Atlanticum & O-
 ceanus, quibus orbis nostri terminatur anfractus, Arist. 3. de
 mund. maximas quoque insulas hic contineri oportet. Ad prius*
 25 *subjectum referenda illa veterum † Atlantis insula magna, Plin.
 lib. 6. nat. hist. 31. De qua variæ veterum relationes extant apud
 Diod. Sicul. l. 6. 3. Ammian. lib. 17. Platon. in Timæo. Et sunt qui
 eandem pro America suspiciant Reusner. in Isagog. Histor. in pr. Rei-
 nec. in meth. histor. fol. 3. & in syntagm. p. 1. f. 498. infr. c. p. 29. num. 57.*
 26 Item Taprobana † alter terrarum orbis, *Plin. lib. 6. c. 22. Apul. &
 Aristot. de mund. c. 3. Iornand. in hist. Get. in pr. Hodie Summatra di-
 cta Munster. lib. 5. Cosmogr. Quod cum falsum sit, eam opinionem
 à propin-*

à propinquitate lauae minoris, quasi vna sit, profectam putat *Thun.*
an. lib. 117 Alij tamen Ceilanum esse arbitrantur *Thun. n. lib. 81. f. 24.*
 Ad posterius Albion & Ierna *Arist. d. 10.* Quod interpretamur An-
 gliam & Hiberniam. *De vtraque Tacit. in vita Agric.* Addendæ his
 insulae septentrionales Danorum, de quibus M. Adam. Brem. c.
 219. ait alterum mundum aperiri. Item orientales, occidentales
 & australes non ita pridè inuentæ. De insula † Madagascar *Pa- 27*
lus Venetus lib. 3. c. 39. & ex eo Munster. lib. 5. Cosmogr. quod inter ma-
 iores & ditiores insulas mundi computetur. Continere enim
 eam in gyro quatuor millia milliarium. De insula † S. Laurentij 28
 quæ cum priori eadem esse putatur, *Ioh. Boter in lib. de potent. princ.*
 c. 28. quod pro maxima insula mundi haberi possit. Continere
 enim ipsam in longitudine 1200, in latitudine 480 milliaria.
 Potest & hæc nota esse maiorum insularum, si sint imperio-
 sæ ac propria regna constituent. Ita Cyprus † nouem aliquan- 29
 do regnorum sedes. *Plin. lib. 5. c. 31.* Creta, hodie Candia, cen-
 tum vrbium fama nobilis, *Plin. lib. 4. c. 12. Solin. l. b. 2. c. 19. Virg.*
3. AEn.

Centum vrbes habitant magnas, vberima regna.

Quo ipso nec fluuiales insulae † ab hoc censu prorsus exclu- 30
 duntur, si flumina sint maris instar. Quales sunt Nilus & I-
 ster &c. *Arist. lib. 1. meteor. 2 & 3.* Atque ille quidem innume-
 ras insulas spargit, quasdam tam vastæ magnitudinis, vt quan-
 quam rapida celeritate, tamen dierum quinque cursu non
 breuiore transuolet. Clarissima earum † Meroe, cum poti- 31
 rentur rerū Æthiopes tantæ potentia fuit, vt armatorū 250. mil-
 lia dare, artificum 400 M. potuerit, *Plin. lib. 5. c. 9 & lib. 6. c. 29. Mar-*
cell. lib. 22. Adde Phrasianen in Indo fluuio, *Plin. lib. 6. c. 20.* Madoga-
 licam in Gange, *d lib. 6 c. 19.* Metubarrim in Sico, *li. 5. c. 25. &c.* Me-
 diocres † siue minores insule sunt, Cyclades, Echinades &c. Qui- 32
 bus omnes illas adscribimus, quæ sunt inter maximas & minimas.
 Minimæ, quæ in nullo sunt honore aut nomine. Quædam etiam
 ppter obscuritatē scriptorib. ignotæ. Vnde aliud discrimē emer- 33
 git, vt alia sint nobiles † alia ignobiles, *Plin. l. b. 5 nat. hist. 25. Arist. &*

Apule. de mund. d. lo. Ita Cos nobilissima in eo sinu insula. Atque inter ignobiles aliquot duæ Canelidæ Mileto vicinæ. *Plin. d. lib. 5. c. 31.* In Myrtoo mari multæ, sed maxime illustris Glauconesus, *Plin. lib. 4. c. 12.* Videtur autem illas vocare† nobiles insulas Plinius, quæ urbes & oppida continent. Quas diuitiis atque aliarum rerum quoque sufficientia instructas esse oportet. Sicuti ignobiles, quæ hisce destituuntur. *Ita enim ait lib. 4. c. 12.* Complures aliæ ex aduerso Atticæ sine oppidis, & ideo ignobiles. Multo magis ergo illæ ignobiles sunt, quæ desertæ† & incultæ, ut propterea nec nomē habeant. *Ita Plin. lib. 4. c. 12.* Desertis quoque reddatur in hoc sinu quarū modo inueniri potuerūt nomina. *Et c. 13.* Insulæ cōplures sine nominib. in Oceano septentrionali tradūtur. Est & alia distributio insularū, quæ alię habitabiles,† alię inhabitabiles dicuntur, *de qua Iornand. in histo. Geti. in pr.* Item cultæ vel incultæ, *Honter. lib. 3. in fi.* Quarū illas nominatas, has innominatas facit *Bald. in cons. 405. n. 1. li. 5.* Quod si in his, quæ diximus repugnātia quædā apparet, memineris insulas maiores† & minores cōparatiue dici. Sicuti de maxima & media capitis diminutione exēpla sunt *in tit. de cap. minu. Vult. in discept. schol. 12.* Fieri enim potest, ut insula per se satis magna, in relatione tamen alterius sit minor, & contra: *arg. l. 92. de V. S. l. 163. eo.* Sicuti nobile id dicitur, quod in vnoquoque genere excellit, siue in re bona siue mala, *Tiraq. de nobil. c. 2. n. 30.* Quod argumentū vberime pertractauit *Chassan. in catal. de glori. mundi.* Longitudines & latitudines insularum post alios posuit *Bunting. lib. 2. itiner.* Magnitudines† referunt plerumque Geographi veteres. Sed ut *Plin. lib. 6. nat. hist. 22.* fateatur eam mensuram inermium & pacata audacia fortunam prouocantium hominum esse. Sed nec numerum† omnium inire promptum fuerit. Nam quod Æthicus quem secutus Bergomas, olim 72. tantum numeravit, quomodo sustineri posset? An de maioribus tantum? Certe quod Deus ad Abrahamum *Gen. 15. v. 5.* idem hic quoque dici potest, quia sicut cœlum stellis, sic mare insulis est refertissimum. Omnis stella autem censēbitur insula? quid nī. *Paling. in Libra.* Quas numerare velle improbum ausum diceret *Plin. lib. 2. c. 108.*

Regius Propheta innumeras esse innuit *in psal. 97. in pr.* Vt merito id refutet Simon Maiolus *lib. 1. dier. canicul. 10.* Ac est quod in Æthico † desiderent viri docti, quippe qui ex dimensione orbis 40
 a Iulio Cæsare per totos 32. annos facta, aurum promittens, vix carbones præstat, *ut ait P. Berth. lib. 1. comment. 21.* De regno † Ca- 41
 thay (vel Scythiæ vel Indiæ) in littore oceani sito scribit Haytho-
 nus, quem edidit Reinec. Tot sunt ibidem maris insulæ, quod
 numerus nullatenus potest sciri. Est hoc regnum M. Chami, de
 quo v. Paulum Venetum, ex quo quædam citat Munster. *li. 5. Cos-*
mogra. Idem Venetus li. 3. c. 8. Circa insulam † Ziprangi plurimæ in- 42
 veniuntur parvæ insulæ, quæ a nautis numeratæ putantur esse
 7448. Quarum maior pars ab hominibus habitatur. *E. lib. 3. c. 45.*
 Sunt præter memoratas insulas plurimæ, aliæ in partibus Indiæ,
 prioribus quidem vt principalibus subiectæ, quarum numerus
 ob multitudinem certo haberi nequit. Quod si nautis credimus,
 numerus earum est 1270. computando tam habitatas, quam in-
 habitatas. *Hæc ille. Adde Thuan. lib. 81. Imo Ioh. Boterus in li. de potent.*
principum scribit c. 27. vulgo credi inter Taprobanam & nouam
 Hispaniam, insulas, quas Philippinas † vocant, diuersæ qualitatis 43
 & quantitatis esse numero vndecim millium. Denique regem
 quendam ad fidem Christianam perductum qui totidem insulis
 dominetur, *scripsit ex aliis Simon Maiolus d. c. 10.* Quæ omnia hic de-
 terminare non nostri est instituti. Interim descripsit totius or- 44
 bis insulas Benedictus Bordonius, † sed a quo plenior tracta-
 tum requirit Frider. Tileman, *in d'scurs. philolog. fol. (mibi) 378.* Sy-
 nopsin quandam ex Eliæ Reusneri Isagoge historica in fine ap-
 ponemus. A figura quoque, † vt appellaciones, ita & distinctio- 45
 nes insularum peti possunt. Quarum aliquot inferemus c. 17.
 De appellacionibus earundem videatur Cosmodrom. Gobelin
et. 1. c. 6. Nunc ad diuisionem magis iuridicā properandum, quā 46
 ex causis desumptā Pompon. Iurisconsultus *in l. 30. §. 2. & Gaius in*
l. 7. §. 3. & seqq. de A. R. D. nobis delinearunt. Per modos enim caus- 47
 las intelligūt, sicuti hæc vox accipitur *in tit. Inst. quib. mod. ius pat.*
quibus mod. tut. fin. §. singulorum. Inst. de R. D. & in §. ult. de usu & habit.

Item pro forma in l. cum hi, §. pen. de transact. l. 29. de usur. l. 1. §. 15. de aqua cottid. vel pro fine in l. 1. §. 1. de pignor. l. 1. de curat. furi. Ex quibus causis cum differentia specifica constitutatur, ideo modus passim pro specie in iure nostro usurpatur. Vt indifferenter acci-
 48 piantur † species, in §. 10 Inst. de l. N. G. & C. l. 1. in pr. de agnosc. lib. l. 115. de V. S. positiones, l. 1. §. 2. de l. & l. genera, l. 1. §. 3. de aqua cottid. causæ, in l. 3. §. 31. de acquir. poss. Modi, in l. 30. de A. R. D. pro certis distributionis membris totum constituentibus. Hos modos siue
 49 species insularum Interpretes † attingunt magis quam absoluunt. Bart in tract. de insul. verb. in flumine, insulas, dicit vel natas, siue casu, siue diuina potestate: vel factas manu hominis. Assumit Bald. in rubr. ff. de R. D. & philosophicis terminis suo more usus, insularum alias naturales facit, quæ semper fuerunt, vt Sardinia, Corsica; alias casuales siue accidentales, quæ hodie nascuntur. Re-
 perit Angel. Schneidevvin. & alij in §. insula, Inst. de R. D. Capolla de seru. rust. c. 33. num. 2. Summa omnium huc redit, quod omnes insulæ vel natura vel opere humano producuntur. Illæ vel perpetuæ sunt, vna cum exordio mundi creatæ, vel postea ortæ, quas accidentales Baldus, Ictus futuras dicit, in l. 17 de leg 3. modo tamen euentus sit certus. Et hæ vel lente ac successiue nascuntur, vel impetu quodam. Illud diuinæ potestati, hoc casui fortuito
 50 tribuit Bartolus. Simplicius est, vt trichotomia † retenta dicamus insulas, vel natiuas, vel fortuitas, vel manufactas. Ita enim Arist. 7. metaphys. 7. Eorum quæ fiunt, quædam natura, quædam arte, quædam casu fiunt. De quibus singulatim agemus, vbi de suprema omnium causa generalia quædam præmiserimus.

CAPUT V.

De Causis Insularum.

SUMMARIA.

- 1 Primas causas inuestigare artis est.
- 2 Deus suprema causa omnium.

- 3 Aristotelis sententia de aternitate mundi.
- 4 Platonis & Stoicorum vera sententia.
- 5 Icti veteres Stoicos secuti.
- 6 Aeternitas in LL. ciuilitate intelligenda.
- 7 Terra nomine veniunt insulae.
- 8 Testimonia sacra scripturae.
- 9 Galeni impium dictum.
- 10 Lex breuissime debet.
- 11 Icti per naturam Deum intelligunt.
- 12 Stoicorum doctrina de Deo.
- 13 Deus pro casu fortuito.
- 14 Casus fortuitus, fatum, necessitas synonyma.
- 15 Stoicorum error saluari nequit.
- 16 Inter Deum & naturam magna differentia.
- 17 Magistri sententia excusanda.
- 18 Distinctio naturae in naturantem & naturatam an proba?
- 19 Natura seipsam docere nequit.
- 20 Aegyptiorum falsa opinio.
- 21 Nihil est causa sui ipsius.
- 22 Natura, fatum, fortuna quomodo differant?
- 23 Fortuna in bonam, fatum in malam partem accipitur.
- 24 Deus & natura nihil frustra faciunt.
- 25 Omnia hominis causa creata.
- 26 Insularum utilitas.
- 27 Terra habitationi hominum destinata.
- 28 Mundus patria omnium.
- 29 Terra an tota habitabilis?
- 30 Insula raro inutilis.
- 31 Maris consideratio iucunda.
- 32 Insulae maris violentiam cohibent.
- 33 Hafnia insula.
- 34 Insulae Noruegiae & Frisiae.
- 35 Maiores insulae minoribus circumdatae.
- 36 Cyclades unde dictae?

- 37 *Delus Cycladum media.*
- 38 *Sporades & Stachades vnde dictæ?*
- 39 *Suneninsula Dania.*
- 40 *Insula adornatum vniuersi faciunt.*
- 41 *Insula nauigantibus commoda.*
- 42 *Naufragia circa insulas.*

1

V M sit sapientis intelligentisque naturæ † primas causas conquirere, deinde secundas, teste Cic. in lib. de vniuers. Et semper prima & originaria causa attendatur, quia secunda causa tantum operatur, quantum ipsi suppeditatur à prima, Neui. in syl. nept. lib. 3. n. 202. Vix est, vt huic materiæ satisfieri plene possit, si suprema omnium causa, supra quam non est alia, omittatur, Illa autem † est Deus opt. Max.

— ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτή,

vt antiquissimus poetarum Orpheus cecinit. A quo profecta sunt Omnia quotquot erunt, quot sunt præsentia, quotque Orta fuere antehac, stirpes hominesque feræque.

- vt ex Empedocle refert Arist. c. 6. de mund. Quam sententiam si ipse recte considerasset, æternitatem mundi numquam † statuisset in lib. 1 c. 9. de celo. lib. 1. de generat. lib. 2. 3. & 8. physic. & pass. Quem frustra defendunt P. Greg. Tholos. in syntax. art. mirab. lib. 5 comment. 12. Scalig. exer. 61. sect. 3. cum hanc ipsius opinionem fuisse diserte testetur Diog. Laert. lib. 3. de placit. philos. Adde Bodin. in meth. hist. c. 8. Mornæ. de verit. relig. Christ. . 8. Rectius ipsius Præceptor Plato † ex
- 4 Hebræorum sacris litteris mundi originem Deo adscripsit. Quam sententiam etiam Stoicis tribuit Iustus Lipsius lib. 1. physiol. Stoic.
 - 5 A quibus ne Iurisconsultos † veteres dissensisse, ac mundi dominum in l. 9. ad L. Rhod. de iact. agnouisse, Creatorem ignorasse dicamus, æternitatem in l. 220. in fi. de V. S. l. 8. in fi. C. vnde vi. l. 1. C. de suar. & pass. ciuilitate, vel † pro seculo l. 56. de usufr. vel si longius maioris, pro fine vniuersi accipiamus, arg. l. 33. de seru. urb. l. 76. de iudic. Atque illam sententiam veram esse nos Christiani sacris litteris edocemur,

edocemur, in quorum vestibulo, verbis plusquam prætoriis scri-
 ptum est: In principio Deus creavit coelum & terram. *Gen. 1.* Ter-
 ræ autem † nomine veniunt, & insulæ, & omnia, quæ sunt in 7
 terra & ex terra. *psal. 89. v. 11.* Vnde etiam terræ continenti quan-
 doque in sacris coniunguntur insulæ, ut *psal. 117. in pr. Esai. 4. &*
41. Sophani. 2. v. 11. & pass. Clarius id expressit Syracides c. 43. v. 25. 8
 Deus verbo suo † cohibet mare ne euagetur, & in eo insulas semi-
 navit. *Et psal. 136. v. 6. psal. 24. v. 2.* terrā & insulas super mare expā-
 dit. *Adde Zach. 12. v. 1. Ion. 1. v. 9. Nahū 1. v. 4 Esai. 42. v. 15. & c.* Quod
 si his obstrepere audeant Ethnici, & non Aristoteles, uti cum ex
 vulgi errore allegat *Barbati in c. proposuisti, col. 13. extra de probat.* sed 9
 † Galenus vociferet *lib. 11. de usu part. 4.* Moisen multa dicere, sed
 paucaprobare, audiant Philippi Mornæi c. 25. gravissimam re-
 sponsonem. Cui nihil addimus, nisi aureum illud *Senecæ in e-*
pist. 94. Legem breuem † esse oportet, quo facilius ab imperitis 10
 teneatur, velut emissā diuinitus vox sit. Iubeat non disputet. Ni-
 hil frigidius videtur, quam lex cum prologo &c. Quod & Moi-
 ses legislator observavit. Frequens est autem Iurisconsultis
 nostris Dei opera per Naturæ † vocabulum exprimere, ut in *l. 1. §. 1*
3. ff. de I. & l. §. ius naturale. l. de l. N. G. & c. ubi glossa per Naturam
 exponit Deum. Idem dicendum *de l. 3. de l. & l. 28. in fi. de iudic. l.*
28. de usuris aliisque text. Quod ipsum quoque ex intima † Stoico- 12
 rum disciplina profluxit, qui Deum & Naturam æquiparabant,
Lips. lib. 9. physiol. Stoic. 3. & 7. Ita enim Seneca *lib. 4. de benef. 7.* Quid
 est aliud Natura, quam Deus, & diuina ratio totimundo & parti-
 bus eius inserta? *Adde eundem lib. 2. nat. quest. 45. & in consol. ad Helu.*
c. 8. Ita & *Plin. lib. 2. c. 7.* docet naturæ potentiam esse, quod Deū
 vocamus. *Et lib. 2. c. 3.* Hic ergo casus, hic est ille, qui plurima in
 vita † inuenit Deus. Hoc habet nomen, per quem intelligitur 13
 eadem & parens rerum omnium & magistra Natura. Dicitur &
 fatum † Sors, *ad gal. 1. Cic. 1. de diuin. Arist. de mund. c. 7. & ibi Apule-*
ius l. 2. in fi. de peric. rei vend. l. 1. §. 5. de minor. l. 52. §. 2. pro socio. Necesse- 14
 sitas in *l. 45. in fi. de excus. tut. vis maior,* quam Græci θεῶν βία, id est
 vim diuinam appellant, *l. 25. §. 6. locat. l. 24. §. 4. de damn. inf.* Sub
 I quibus

- quibus omnibus nominibus I Cti & Stoici Deum & diuinam prouidentiam innuunt, *Gell. lib. 6. N. A. 1.* An autem in eo recte + fecerint, quod vno Naturæ vocabulo res diuersissimas Deum & Mūdum exprefferunt, eiusque varias operationes ad singulos Deos physica quadam interpretatione retulerunt, de qua *Cic. 2. de nat. D. o.* Poetę postea magis corruperunt fabulisq; inuoluerūt, de quib.
- 16 *Natal. Comes in lib. de mytholog.* nobis defendere + religio sit: cū natura sit creatura creatori suo ancillans, *Sapient. 16. v. 24.* Neque videmus, quid Lactantio *lib. 7. c. 3.* hunc errorem Ethnicorū refutanti responderi possit. Quamvis autem Iuris interpretes ad probabilem conciliationem recurrere malint, eo quod fas sit
- 17 magistrorum + nostrorum sententias excusare potius, cū Cassio I Cto in *l. 19. §. fin. de recept. arb.* quam cum Celso deridere, in *l. 10. §. 1. de neg. gest.* distinguentes inter naturā naturantem + & naturatam, quasi illa sit Deus ipse, hæc virtus quædam à Deo insita rebus agendi, seriesque caussarum dependentium à prima. Quod est inuentum gl. & Dd. in *§. conditiones, Inst. de verb. oblig. 106. Fab. in 8. ius naturale, Institut. de l. N. G. & C. Eberh. in top. legal. in lo. 107. in fi.* tamen ne sic quidem satisfactum Lactant. *d. c. 3.* cum hæc ipsa doctrina Ethnicorum fuerit, vt constat ex Diog. Laert in *Ze-*
- 19 non. Neque natura naturata + ius naturale omnia animalia docuit, vt vult Faber in *d. §. ius naturale.* Quia semetipsam docu-
- 20 isset. Quod æque absurdum, ac illa + Ægyptiorum opinio, statuentium mundum & omnia animalia suapte sponte enata fuisse, de qua *Diodor. Sicul. lib. 1. Natal. Com. lib. 7. mythol. 13.* cum
- 21 nihil sit caussa + sui ipsius, *Plato in Timæo*, Et caussa secunda sine influenza primæ causæ non agat, *Eberh. in top. in lo. 21.* Itaque huius Stoicorum doctrinæ exitus nullus patet, nisi per metonymiam effectum pro caussa, naturam pro Deo, acceptam dicamus. Quomodo nos semper in disputationibus Academicis hūc nodum soluimus. Quæ tamen conciliatione fidei Christianæ nihil derogatum volumus. An ergo, inquis, in iure ciuili nulla est
- 22 differentia inter naturam + fatum & fortunam? *Gell. lib. 13. N. A. 1.* Quo ad primam causam nulla, quia diuersis his nominibus
- Deum

Deum denotabant Ethnici. Quoad secundas causas, est differentia, sed in qua sibi ipsis non constant illi. Vt difficulter ex diuersis auctoribus vnā aliquam solidam opinionem eruas. Vt plurimum natura ad res creatas & necessarias: fatum & fortuna ad contingentes & actiones pertinet. Sed vt hæc in bonam † 23 illud in malam partem accipiat. Ita Tacit. 4. histor. Quod in pace fors seu natura, tunc fatum & ira Dei vocabatur. Eoque pertinet singulorum oppositio apud Plin. lib. 36. nat. hist. 15. Hic quidem natura locorum id euenit, ibi casu accidit, alibi arte. Et Nonius citans Accium: Multi quibus natura praua magis, quam fors aut fortuna obfuit. Atque hoc diuerso respectu, natura fatum & ars ad insulas pertinent, vt ex subsequenti- bus patebit. Cæterum cum certum sit principium Philosopho- rum: Deum & naturam † nihil frustra facere Arist. 1. de celo 4. sed 24 omnia boni alicuius gratia agere Arist. 1. de part. anim. 1. de finali ac impulsua causa insularum aliquid attexendum. De ea Syra- cid. 6. 40. v. 21. Opera Dei vniuersa sunt bona valde, & non opus est dicere, quid est hoc, & ad quid istud? Omnia enim suo tempo- re patefient. Agnoscunt id ipsi Iurisperiti ex Stoicorum do- ctrina, de qua Cic. lib. 1. & 2. off. L. et nt. lib. de ira Dei cap. 13. dum rerum naturam omnia hominis † causa produxisse fatentur, in l. 28. de 25 usur. §. in pecudum, & ibi Borch. Inst. de rer. diu. Consentit Plin. lib. 7. nat. hist. in pr. cuncta hominis causa genuisse naturam. Et lib. 15. c. 26. omnia hominis ventri nata esse. Insularum certe utilitas † 26 tanta est, vt nulla egeant commendatione, arg. l. 1. de in int. rest. Neque enim minus quam continens terra domicilium † homi- 27 nibus præbent, quippe quibus Deus terram, inhabitandam concessit. psal. 115. v. 16. Hinc passim οἰκουμένη dicitur ab Arist. & D. Luca. cap. 2. vers. 1. quæ trita vestigiis animantium, quæ in ea passim circumferuntur, omnia tempestiue proferret ex se, & vegetat, hospitalique sinu excipit. Aristotel. 5. de mundo. Plin. lib. 2. cap. 65. supra cap. 2. numer. 8. Hinc mundus dicitur communis † patria omnium à Bald in cap. 1. §. dominus, de form. 28 fidel. sub quo etiam insulas contineri iam sæpius dictum.

- 29 Et quamuis Geographi quædam disputent, † non omnes terræ partes habitabiles esse: tamen sunt qui contrarium sentiant, & adhuc sub iudice lis est. Nō frustra enim Deus creauit terram, sed vt inhabitaretur. *ait Esai. c. 45. v. 18.* Quod si quæ sit insula inaccessa nobis, *vt apud Adam Brem. c. 246.* de ea etiam iudicare non possumus. Et vix reperitur insula, quæ † etsi forte inhabitari nequeat: non aliquid boni, & vel pabulum saltem animalibus præbeat, vt de Fænicula *scribit Plin. lib. 5. c. 9. l. 11. de fund. instr.* Deinde non
- 30
- 31 exigua † est utilitas, qua ex insulis licet reciprocantis maris vices eiusque varia miracula, quia quidquid in vlla parte naturæ nascitur, etiam in mari est, præterquam multa alia, quæ nusquam alibi *iuxta Plin. lib. 9. c. 2.* non sine occulta religione, & quoua *[Horat. ait 1. epist. 11.]*

Neptunum procul è terra spectare furentem,

- Et hinc summi Architecti Dei admirabilem sapientiam, bonitatem & omnipotentiam considerare *docente Augustin. lib. 1. de mirab. script. c. 7. Qua de re psal. 65. v. 7. psal. 107. v. 23. Syrac. 43. v. 26. Senec. in consol. ad Helu. c. 6. & ad Marc. c. 18. vbi vide.* Tertio fundatæ sunt insulæ ad protectionem continentis terræ, contra indomiti maris † violentiam. *Syrac. 43. v. 25.* Montes enim & insulas natura sibi fecit ad impetus fluminum domandos, fluctusque frangendos, *Plin. lib. 36. c. 1.*
- 32

Quibus omnis ab alto

Frangitur, inque sinus scindit sese vnda reductos.

Virg. 2. AEn. Ipsas insulas scopulis versus mare firmis. muniuit, *Lucan. lib. 2.*

Hinc illinc montes scopulosæ rupis aperto

Opposuit natura mari, flatusque remouit.

- Vnde Apuleius de mundo insulas maris aggeres appellat. Ita maris vasti domitrix Iochos dicitur *Senec. in Troad. A. 3. in fi. De Hafnia Berth. lib. 3. comment.* Ante urbem orientem versus insula
- 33 est Amagger, quæ obiectu suo tempestates † Hafniam concussu-
- 34 ras, amolitur, fluctusque frangit. De † Norwegia *Chytra. lib. 4. Saxon,* quod littora eius insulis aliquot millibus inæquali magnitudine

tudine vestiantur & circum vallantur, & vndique scopulis supra aquas extantibus, sæpe etiam sub aqua latentibus cingantur, qui velut obices Oceani, ventorum procellis vehementiss. agitati impetus retardent. Simile quid de insulis Frisiæ littora eius obtexentibus prodidit *Vbbo Emm. lib. 1. & 2. rer. Fr. si. cuius verba longiora non adscribimus.* Hæc causa est, cur ipsæ maiores insulæ minoribus † aliis circumdatae, quas ideo *Plin. lib. 6. c. 31.* columnas nominat. Ita Cyclades † numero 53. circa Delum in orbem sitæ, atque ita appellatae, quod omnes ambiunt Delum † quasi in umbilico iacentem, *Strabo lib. 10. Plin. lib. 4. c. 12. Marcellin. lib. 22. Bunting. in Itiner. lib. 2.* Vnde Iustinia. in *Nov. 50. in pr.* insulas in circuitu positas appellat. *Virg. 3. Aeneid.*

— Sparfasque per æquor

Cyclades. Ibidem de Delo

Quam pius Arcitenens oras & littora circum

Errantem, Mycone celsa, Gyaroque reuinxit.

Ita Cretæ circumfunduntur insulæ Sporades † inde dictæ, quod in mari sint sparsæ. *Plin. lib. 4. c. 12. Strab. d. lib. 10.* Sed & Stæchades Massiliensium insulæ ita dictæ propter ordinem. *Plin. lib. 3. c. 3. & 5.* Pertinent huc Sirenussæ Sardiniam tutantes, *Plin. lib. 3. c. 7. Natal. Com. lib. 7. myth. 3.* Et Corsicæ angustias arctant insulæ parvæ, quæ cuniculariæ appellantur, *Plin. lib. 3. c. 6.* Ita Junen† insulam Daniae fertiliss. ambiunt insulæ in gyro paruulæ, omnes frugibus plenæ, *Adam Brem. c. 211.* Ex quo quarta utilitas emergit, nempe ornatus † vniuersi. Sicuti enim terra in se varios sinus, fluuios, maria & lacus recipit: ita mare vicissim terras & insulas, quæ quasi corona cingunt hunc orbem, hominum domicilium, *ut ex Arist. Apuleius de mund. Et Cic. 2. de nat. Deo.* At vero, quanta maris pulcritudo? quæ species vniuersi? quæ multitudo & varietas insularum? &c. *Adde Solin. lib. 1. c. 10.* Hinc Paling. in libra Oceanum cœlo comparat, insulas stellis, quibus cœlum vndique cingitur & distinguitur. Denique promouent † nauigationes, distinguunt maria, itinerum notitiam adiuuant, & portus stationes, hospitiumque nauigantibus præbent, *Senec. in consol. ad Marc.*

cap 18 videbis sparsas tot per vastum insulas, quæ interuentu suo
 42 maria distinguunt &c. Et quamuis plurima circa insulas † nau-
 fragia fiant: tamen hoc malum continentis terra maritima cum
 insulis commune habet, & plerumque periti naucleri proui-
 dentia vitari possunt. *De quibus infra c. 31. latius agemus. His addi pos-
 sunt illa, quæ de mirabilibus insularum Colophonis loco cap. seq. atte-
 xemus.*

CAPVT VI.

De Insula Naturali.

S Y M M A R I A.

- 1 Insula naturalis quid sit?
- 2 Nature ordo prior ac dignior.
- 3 Flumina quædam cum mundo creata, quædam postea orta.
- 4 An extent insula ab initio mundi creata?
- 5 Terra marisque vicissitudo.
- 6 Diluviorum variorum effectus.
- 7 Insula à Deo creata.
- 8 Mutatio non præsumitur nisi probetur.
- 9 Gaij Icri sententia refertur.
- 10 Domitiana questio quænam?
- 11 Leges non feruntur nisi de rebus superuacuis.
- 12 Casus insolitus non attenditur.
- 13 Ictorum lapsus historici.
- 14 Generatio vnius corruptio alterius.
- 15 Causse efficientes insularum etiam in mari obtinent.
- 16 Baldi & Capolla sententia examinatur.
- 17 Fortuita etiam nasci dicuntur.

- 18 Fortuita insula magis marina quam fluuiales.
- 19 Raro & frequenter opposita.
- 20 Baptista Aymi Parmensis interpretatio.
- 21 Vera verborum Gaij expositio.
- 22 Positiuus pro comparatiuo ac superlatiuo acceptus.
- 23 Alia verborum Gaij expositio.
- 24 Pomponij lex etiam ad marinas insulas pertinet.
- 25 Primus modus insulae naturalis.
- 26 Sponte nasci quid?
- 27 Causae insularum adiuvantes.
- 28 Echinades insulae ab Acheloo congestae.
- 29 Ouidij locus explicatur.
- 30 Achelous fluuius in alluionem pronus.
- 31 Fabula poetarum de incrementis fluuialibus.
- 32 Aegyptus Nili alluione aucta.
- 33 Aegyptus fluuii donum.
- 34 Secundus modus insulae naturalis.
- 35 Incrementum auei ab alluione diuersum.
- 36 Circeij insula Tyrrheni maris.
- 37 Incrementum aluei quomodo sit insula?
- 38 Fluminis digitus insulam facit.
- 39 Beystrom Allwasser.
- 40 Alueus maris vadose citius quam fluminis exsiccatur.
- 41 Aestuaria maris insulam faciunt.
- 42 Tertius modus insulae naturalis.
- 43 Insulae natantes in lacubus & stagnis crebrae.
- 44 Insulae Calaminae contis mobiles.
- 45 Receptaculum piscium sub insulis fluitantibus.
- 46 Insulae quare fluctuant?
- 47 Insulae natantes arte solidatae.
- 48 Insula Tyberina ex stramentis nata.
- 49 Species insulae remissae.

1 **I**RANSEAMVS nunc ad singulas insularum species.
 Inter quas primum locum obtinet insula † natia siue
 naturalis, quam Natura consueto agendi modo pro-
 duxit, siue cuius generatio ex natura est *Arist. 7. me-
 taph. 7.* Quamuis enim Pomponius Iurisconsultus in
 2 *l. 30. §. 2. de A. R. D.* ordinem inuertere videatur, ac *ἡ ἰσθμὸς πρὸς τὸν ποταμὸν*
 de casuali insula prius agat: tamen Gaius Ictus in *l. 7. §. 3. de A. R.
 D.* & cum eo Iustin. Imp. in *§. præterea & seq. Inst. eod.* nec non & *Vlpia. in
 3 l. 1. §. 6. de flumin.* naturæ ordinem, utpote † priorem ac digniorem
 quouis accidentali merito præmittunt, *arg. §. singulorum, Inst. de R.
 D.* Naturales insulas vel perpetuas esse, vel postea ortas, dictum
 est ex Baldo. Eoque collimat Gobelin in *Cosmodrom. et. 1. cap. 6.*
 ubi de insulis Vulcaniis Siciliae scribit, quasdam ab initio non fu-
 4 isse, sed postea mari editas, usque nunc permanere. Atque hanc
 5 distinctionem etiam in fluminibus † probat *Seneca l. 3. nat. quest.
 22. & Lucan lib. 5. ubi de Nilo agit.* Non abs re autem hic dubitatur,
 6 extentne hodie insulae † cum ipso rerum exordio creatæ? Nota est
 7 enim naturalis rerum omnium inconstantia & † vicissitudo, *de
 qua Seneca lib. 6. nat. quest. 4.* Terra mille miracula mouet, faciem-
 que mutat locis, desert montes, subrigit plana, valles extuberat,
 nouas in profundo insulas erigit &c. De qua *infrac. 29.* Hæc er-
 goratio vix patitur nos credere, superesse adhuc insulas in pri-
 8 ma mundi creatione formatas. Præsertim cum diluua † No-
 hæ, Deucalionis & subsequencia longe aliam formam terris in-
 duxerint. Verum certum est, insulas quasdam vna cum conti-
 9 nenti terra à Deo † in prima mundi origine productas. *Gen. 1. in
 pr. Syrac. 43. v. 25.* Quæ etiam post diluuium permanferunt, *Gen.
 10. v. 5. Simon Maiolus l. 1. dier. canicul. 9. & 14.* Et quamuis subinde
 mutatae fuerint, tamen illa mutatio particularis, non vniuersa-
 lis antiquitatem earum non sustulit. *l. 76. de iudic. Hotom. ill. quest.
 8. Gædd. adl. 14. num. 9. de V. S. infrac. 14. num. 08.* Itaque omnes
 illæ pro perpetuis ac ab initio creatis habenda sunt, quæ postea or-
 10 tæ non reperiuntur in historiis, quia † mutatio non præsumitur,
 nisi probetur, *l. 3. l. 21. de probat. Sebast. Medic. de nouat. p. 1. q. 1. illat. 14.*
 Menoch.

Menoch. li. 6. de presumt. 36. De hodie natis tractat Caius, IC. *† in l. 7. 9*
§. 3. de A. R. D. cuius responsum repetit Iust. Imp. in §. insula. Inst. eo. hisce ver-
bis: Insula, quæ in mari nascitur (quod raro accidit) occupantis
 fit. Nullius enim esse creditur. In flumine nata (quod frequen-
 ter accidit) communis est &c. Videtur autem hoc problema
 quæstioni Domitianæ *†* non absimile, *in l. 27. ff. qui testam. fac. p. ff. 10*
 Si enim raro accidit casus insulæ in mari natæ, ad quid opus erat
 iura de ea constitui, cum hæc non nisi de rebus cottidianis sanc-
 antur. *l. 3. & seqq. ff. de LL.* Nec enim debent *†* leges frustra mem- *1 1*
 branam occupare. *c. 1. dist. 19.* Quod raro fit, non obseruant legis-
 latores, sed quod plerumque fit, & inspiciunt & medentur, *ait*
Iustin. in Nou. 94. c. ult. Et quod raro & insolite fit, non est *†* sub *1 2*
 lege, cum sit miraculo potius, quam alii causæ attribuendum. *c.*
nisi, 10. vers. sed dices, extra de renunc. c. licet 18. de regular. Gomez. lib. 3. va-
riar. resolut. 13. num. 37. Sin aliter se res habet, lapsus esse *†* Iuriscō- *1 3*
 sultum Gaium oportet in historia naturali. Quod & aliis Iurif-
 consultis euenit. Ita enim & Paulus arguitur *in l. 3. si pars hered.*
pet. Et Vlpianus *in l. 3. §. 5. de cond. caus. dat.* in nomine liberti mani-
 feste errauit, sicuti cum ex Tacito conuincit *Alciat. lib. 4. paregr.*
7. Lipsius in comment. ad 13. annal. Tacit. Coras. ad l. 2. §. postea aucta, ff. de
o. l. 1. Nec Pomponij, vel quisquis est auctor *l. 2. ff. de orig. iur.* relatio
 vbique ex fide historica scripta est, *testibus Zasio, & Corasio ad d. l. 2.*
§. postea, Gualth. 2. miscell. 6. Cuiusmodi plura obseruauit Fridericus Tile-
man in discurs. Philolog. fol. (mihi) 11. & 287. Certe Gaium innumera
 exempla insularum coarguunt, quæ cumularunt *Baptista Aymus*
Parmens. lib. 1. de alluu. 14. Alber. Gentil. lib. 4. lectio. 14. Nec ratio
 physica eius sententiam admittit, qua dicitur generatio *†* vnus *1 4*
 corruptio alterius, & contra. De quo Medicorum principio
Arist. 1. de gener. & corrupt. text. 17. Ita enim pensantur vices sem-
 perque sufficiunt, aliis siderum elementa cogentibus, aliis vero
 fundentibus, *ait in simili Plin. lib. 2. c. 10.* Iam autem multas insulas
 Oceanus funditus hausit & absorpsit, *in f. c. 29.* Ergo alias alibi e-
 undem vicissim protulisse consequens est. Præsertim cum causæ
 insularum efficientes *†* & productrices non minus in mari, *1 5*
 K quam

quam fluminibus obtineant. *Vnde Lips. lib. 1. de constant. 16 de hac natura & vicissitudine agens: Nec terra ipsa muliebri ignavia cessat* (inquit) sed interdum se vindicat, & in medio mari insulas sibi facit, mirante & indignante cano patre. Quid ergo de hoc Gaij problemate dicemus? An illud de fortuitis tantum insulis accipiemus? Quasi ille raro in mari nascantur. Ita videtur velle † Cæpolla lib. 2. de seru. rust. 33 n. 2. ubi dicit: quod insula casualis & accidentalis in flumine sæpe nascatur, in mari rarissime, *secundum Baldum in rubr. ff. de rer. diuis. col. 10.* Iuuat hanc opinionem, quod natum etiam de † repentinis dicitur, *Donato teste.* Ita homo nasci dicitur, cum in lucem editur. *l. 3. si pars hered. l. 11. de stat. hom.* quod sæpe vno impetu fit *l. 5. de stat. hom.* Iuuat item, quod fortuita vt plurimum raro fieri dicuntur, *vt cap. seq. dicimus.* Sed Baldi præsuppositum falsum est, cum fortuitæ insulæ sæpius † in mari quam in flumine emergant. Neque verisimile est Gaium Iurisconsultum de fortuitis tantum agere voluisse, naturalibus prætermittis, quæ tamen frequentius contingunt. Itaque omnino tenendum, de vtroque genere insularum Iurisconsultum agere *in d. l. 7. §. 3.* quia vtrique nascendi verbum competit, *iuxta Plinium lib. 2. c. 85.* Pro quo fiendi verbo vtitur Pompon. *in l. 30. §. 2. de A. R. D.* Ad remouendam autem obiecti difficultatem, Interpp. in particulari raro † effugium quærunt. Vide Pacium *1. enāt. 10. Donell. lib. 1. comment. 15. D. Aruma. exerc. Iustin 4. tb. 13.* Bart. quidē particulam raro interpretatur, pro eo quod semel & bis accidit *ex l. 5. & 6. de L. L.* Quem alias casum insolitum vocant, de quo est *in l. 78. §. fin. de contr. emt. Gail. 2. obs. 23. num. 19.* Sicut Albericus frequentes vocat, quod ter accidit. Sed hoc merito reiicit Bapista † Parmensis lib. 1. de allu. 4. num. 3. cum Iurisconsultus *in d. l. 5. de leg. b.* particula perraro vtatur. Quod idem est ac rarissime. Itaque ipse rarum in nostro casu medium facit inter perrarum, *in d. l. 5. & frequenter*, quod toto die contingit, *vt in l. 15. §. 22. de iniur.* vt sit sensus: licet non frequenter accidat insulas in mari nasci, sæpe tamen accidere. *v. Alciat. 2. dispunct. 8.* Sed Paulus Iurisconsultus *in l. 3. si pars hered.* medium hunc casum non

rarum vocat, qui tamen rarius contingit, quam ille insularum
 marinarum partus. Et ut ut id non esset, tamen IC. Gaium à su-
 pra inductis argumentis *ex l. 3. & seqq de L. liberaueris*. Itaq; sim-
 plicius est statuere, † Gaium comparatiue locutum, *in d. l. 7. §. 3.* 21
 quasi dicat, rarius in mari nasci insulas, frequentius in flumine.
 Quod verum est ac confirmat experientia. Neque enim infre-
 quens est iniure nostro, positium pro comparatiuo, aut super- 22
 latiuo accipi: sicuti vice versa comparatiuus ac superlatiuus pro
 positiuo, *gl. & Zys. in l. quod Nerva, 32. ff. de pos. l. heres, 33. & ibi D. l. de*
neg. gest. Eberh in top. lo. 98 Vtimur vulgo cōparatiuis pro absolutis,
 ut cum quis se infirmiores dixerit. *at Quintil. lib. 9. Instit. 3.*
 Itaque Imperatori in §. *itemis cui. Inst de oblig. quare contr. exa-*
cta, ea Gaio nostro *in l. 1. §. de V. O.* exactissima diligentia dicitur.
 Licet hanc cōciliationē in ea quæstione nō omnino probet *Vult.*
in discept. schol. 15. Quid autem si † Gaium Iurisconsultum *in d. l. 7.* 23
 § 2. de insulis marinis remotioribus tantum agere dicamus? Hæ
 enim in infesto ac profundo mari rarius, imo rarissime nascun-
 tur, quam vel in flumine, vel etiam in mari propinquo ac vado-
 so. *De quæ distinctione plurac. 10. num. 30.* Nunc sufficiat obtinuisse,
 naturales insulas tam in mari † quam in flumine nasci. Quod 24
 triplici modo fieri docet Pomponius Iurisconsultus, *in l. 30. § 2. de*
A. R. D. Qui licet tantum de fluuiialibus insulis agere videatur, ni-
 hil tamen impedit, quo minus generaliter accipi, ac etiam de ma-
 rinis insulis intelligi possit & debeat: tum quia fluminis appella-
 tio sæpe etiam mare includit, tum quia natura utrobique in hoc
 genere insularum vniformiter operatur, *quod c. 18 demonstrabimus.*
 Primus & frequentissimus † modus, est, cum insula suapte spōte 25
 per colluionem & alluionem arenæ paulatim producit, *d. l.*
7 § 3. l. 30. § 2. vers. tertio, de A. R. D. l. 1. § 6. de flumin. Spōte nasci vel
 produci dicitur, quod sine alterius causæ adminiculo folius na- 26
 turæ ductu gignitur, ut sunt fruges, sine vlla cultura productæ.
 Quos fructus naturales IC appellant, *in l. 62. de R. V. l. 45. de usur. l.*
205. de V. S. Quo ipso nō excluduntur aliæ causæ † adiuuantes, quæ 27
 cum amne ac oceano in coagulatione insulæ concurrunt, veluti

ventorum afflatus, materiæ congeries, Solis aerisque feruor, &
 28 si quæ sunt alia. *infr. c. 18.* Ad hunc modum pertinent † Echina-
 des insulæ, quas marinas supra diximus. Eas enim Achelous
 fluuius omnium primus post diluuium è terra ortus, *si credimus*
Macrob. li. 3. Satur. 18. Turneb. lib. 29. aduers. 25 & lib. 30. c. ult. in ostio
 maris inuectu arenarum congeffit, *Plin. lib. 2. nat. hist. 85. Vnde de eo*
Statius lib. 2. Th. bard.

Turbidus obiectas Achelous Echinades exit.

Et Lucanus lib. 6. crassis oblimat Echinades vndis.

Quamuis vero insulas hasce vt continenti auulsas † describat
 29 *Ouid. lib. 8. metam. 8. ubi Achelous fl. ita de se loquitur.*

A syluis syluas, & ab aruis arua reuulsi,

Cumque loco nymphas memores tum denique nostri

In freta prouolui, fluctus nosterq; marisq;

Continuam diduxit humum, pariterque reuulsi:

In totidem, mediis quot cernis Echinades vndis.

30 Tamen is hac periphrasi poetica non obscure innuit, † fluuium
 vicino littori terram sensim ac particulatim abrasisse, atq; in ma-
 re protrusisse. Vnde insulæ sint natæ. Ob quam causam Her-
 cules fluuium hunc temere & cum impetu regionem infestantē
 aggeribus & aquæductibus coerciit & extenuauit, *Strabo lib. 12.*
Geogr. Vnde Acheloi cornua fregisse dicitur. *Natal. Comes lib. 7.*

31 *myth 2.* Hæc enim ideo † fluuiis attingunt Poetæ, quod velut rau-
 ri terram proscindant. Eodem modo, *quo Herod. lib. 2.* Ache-
 loum Echinades media ex parte continentem fecisse scribit, in-
 telligendum est, de continua Acheloi alluione, qua non solum
 insulæ factæ, sed quædam etiam continenti adiectæ sunt. Id e-
 nim de Artemita affirmavit *Plin. lib. 4. nat. hist. 1.* Neq; aliud puta-
 mus innui fabulis, quibus Æginam Asopi amnis filiam à Ioue in
 insulam eius nominis mutatam fingunt, ob quam Sisyphus assi-
 due faxum voluat. *Natal. Comes lib. 6. myth. 17.* Volubilitatem flumi-
 nis scilicet denotantes, qua aqua solis calore exsiccat, ac tandē
 2 in terram insulamque coalescit. *Natal. lib. 8. c. 16.* Sed & † Ægyptus
 peninsula Nili fluminis alluione maximam partem concreuit,

de qua

de qua *Arist.* 1. *meteor.* 14. *Senec. lib.* 6. *nat. quæst.* 26. *Herod. lib.* 2. *Strab. lib.* 17. *Diodor. Sicul. lib.* 1. *Ammian. Marcell. lib.* 22. *Celius Rhod lib.* 27. *lect. antiq* 6. *Vlpia. in l.* 1. §. 5. *de flum.* *Amos.* 8. v. 8. & c. 9. v. 5. Vnde Herodotus Ægyptum † accessionem terræ & ποταμῷ δῶρον, *Arist.* ποταμὸς 3 3
 ἔργον vocat. Quo factum est, vt Pharus insula cursu diei secundo
 ab Ægypto olim distans, *Plin lib.* 5. *nat. hist.* 31. postea vicinior fa-
 cta etiam isthmo coniungi posset, Nilo limum subinde littori an-
 nectente, spaciumque augescentium terrarum in vicina vada
 promouente, iuxta *Pompon. Mela lib.* 2. c. vlt.

Secundum modum insulæ † naturalis definit *Pompon. in d. l.* 3 4
 30. §. 2. cum amnis locum, qui aluei fuerat siccum relinquit, & cir-
 cumfluere cœpit. Intelligit autem recessum aquæ † alueiq; in- 3 5
 crenentum. Quod ab alluione proprie ita dicta diuersum esse
 recte docet *Parmens. lib.* 1. *de alluu.* 3. §. 1. & c. 13. cum inter hæc duo
 Iurisconsulti ipsi distinguant, *in d. l.* 7. §. 5. *de A. R. D.* § 23. *Inst. eo.* Na-
 scuntur terræ non fluminum tantum inuectu, sed & recessu, ait
Plin. lib. 2. *nat. hist.* 85. vbi ad hanc classem refert Circeios † insulā 3 6
 Tyrrheni maris, ita dictam à Circes domicilio, cum antea Æxa
 diceretur. *Homer. Odys.* 8. *Virg.* 3. *AEn.* *Ææque insula Circes. Natal.*
Comes lib. 6. c. 6. *De eadem Plin. lib.* 3. c. 5. Circeij quondam insula im-
 menso mari circumdata, at nunc planicie. Plura exempla refert *Pli-*
ni. d. c. 85. *Tales Syries Africa describit Lucan. lib.* 9. Sed quomodo, in-
 quis, hoc modo † fit insula, cum potius alueo exsiccato insula ef- 37
 fe desinat, ac continenti iungatur. An id est, quod ait *Proculus in*
l. 56. *in fi. de A. R. D.* agrum, qui insula fuerat, agrum appellari? An
 quia alueo exsiccato plerumque brachium aliquod aquæ rema-
 net insulæ speciem representans? In hoc procliuiores sumus.
 Quia vix est, vt non à continenti littore incrementum hoc aluei
 eurypo aliquo, siue riuo, *l.* 7. §. 4 & 5. *de A. R. D.* siue vt *Paulus vocat*
in l. 37. *de seru. rust.* digito † distinguatur. *Papinia. in l.* 45. *de vsucap.* 3 8
 etiam diuerticulum appellat *l.* 7. *de diuers. & temp.* vulgo † *Ben-* 3 9
strome. Cothm. cons. 34. *in pr. vol.* 1. Quibus adde *die Altwasser* in Rhe-
 no *supr. c.* 2. nu. 53. Atque hic modus frequentior est in mari quam
 in flumine, Neque enim locum habet, nisi locus sit vadofus, qui

- 40 deficiente æstu maris facillime † in terram coalescit. Cum multum inferuiunt æstuararia, quæ *Plin. lib. 3. c. 26.* dicit vada maris tenui alueo intercurrere. Quomodo ea in Frisiæ insulis describit *Emmius lib. 2. rer. Frisic.* Quæ cum remanentem aquam è vadis colligāt
- 41 & riuorum instar † in mare deducant, *arg. l. 1. §. 2. de riu.* non mirum est, si alueum exsiccatum ambientia insulæ speciem repræsentent.
- 42 Tertium modum † subiungit *Parmensis in d. c. 14. ex Paulo l. Can. l. 65. §. en. d. A. R. D.* cum insula alueo fluminis non cohæret, sed virgultis aut alia leui materia ita sustinetur in flumine, vt solum eius non tangat, atque ita mouetur. Quod tamen genus etiam ad fortuitas insulas, vel potius ad miracula insularum referre posses. Reperitur id quidem † in mari ac fluminibus, teste *IC. in d. l. 65. §. 2. de A. R. D. Plinio lib. 16. de nat. hist. 1.* vbi de Chaucorum insulis palustribus agit: sed potissimum in lacubus stagnisque. *Plin. lib. 2. c. 95.* Quædam insulæ semper fluctuant inquit, sicut in agro Cæcubo & Reatino, Mutiensi, Statoniensi &c. *Quæ desumpta sunt ex Seneca lib. 3. nat. quæst. 25.* Et similes in lacunis (fortasse legendum in lacubus) territorij Patauini extare scribit *Cæpoll. lib. 2. de seru. rust. 33. num. 7.* Sed & in Vadimonis lacu in Vmbria insula nemorosa extat, quæ numquam diu ac noctu eodem loco visitur. *Plin. d. c. 95. & lib. 3. c. 12. Meminit eiusdem & Plin. unior n. epist.* Quin & Ly-
- 44 diæ illæ, quæ vocantur Calamine, † item saltrices, non ventis solum, sed & contis, quo libeat, impelluntur, *Plin. d. c. 95. Cæli. Rhodig. lib. 9. lect. ant. 3. Ex quo Turneb. lib. 1. aduers. 6 Varronis locum lib. 3. de rer. rust. corrigit legens: cum eodem tempore insulas Lydorum ibi concussas vidisses. Quam tamen criticam in Catulli carmine lib. 1. non admittit Ioseph. Scaliger.* Ita Chemnis insula lucos syluasque & Apollinis grande sustinens templum natat, & quocunque ventri agunt, pellitur. *Pompon. Mela lib. 2. de AEgypt. Cuius rei fabulam ex AEgyptiorum sermonibus refert Herod. lib. 2.* Ac potest huc referri arundinetum in Gallia, cuius pars abscissa proximis, velut
- 45 insula natat, pelli que se & attrahi patitur, ita † vt per ea foramina piscis è terra eruatur, teste *Mela d. lib. 2. in Gal.* De quo terræ genere

genere verisimiliter sensit Cæpolla *lib. 2. c. 39. & 42. in fi. de seru. rust.* Sub qua pisces omnes in hyeme se reducant. Ideo aperiri prohibita, ne piscatus destruat. Rationem harum insularum † 46
in iis quæ leuioris sunt materiæ, reddidit Paulus *in d. l. 65. §. 1. de A. R. D.* qualis est terra paludinea & spongiosa, *de qua c. 2. dictum.* Eius rei lepidum exemplum referemus *c. 19. n. 34. Adde Macrobi. lib. 1. Saturn. 7. Simon. Met. lib. 1. dicit. canicul. 14.* In aliis Aristot. 4. de mund. & Seneca d. lib. 3. c. 25. Huiusmodi autem insulas fluitantes quandoque, non solum naturaliter fundo accrescere, & q. pedē figere: sed etiam arte † molibus in profundum iactis alueo alligari 47
posse docuit experientia, *arg. l. 18. de act. emt. l. 1. §. 8. de vi arm. l. 242. in fi. de V. S.* De insula † Tyberina ex segete cum stramento 48
defecta in summo flumine, nata, *vide Liu. lib. 2. dec. 1.* ubi dicit postea additas moles, manuque adiutum, ut tam continens area, firmaque templis quoque ac porticibus sustinendis esset. *Adde Halicarn. lib. 5. Valer. Max. lib. 1. c. 8. n. 2. Ouid. 15. metam. Meminit eius Tacit. 1. hist. v. etiam supr. c. 2. n. 4.* Addi his alius † modus posset, cum 49
plures fluuij coeunt speciem siue formam insulæ, *ut IC. vocat in l. 7. §. 4. de A. R. D.* præbent. Sed quia proprie insula non est, *ut dictum c. 3. de ea hic nihil addimus.* Cætera quæ ad insulas naturales pertinent, deque alluione & concretionem earundem cap. 18. pertractabimus.

CAPVT VII.

De Insula fortuita.

S V M M A R I A.

- 1 Descriptio fortuitæ insulæ.
- 2 Fortuita quanam dicantur.
- 3 Fortuitorum causa hominibus incerta.

- 4 Deo omnia sunt certa.
- 5 Causa per accidens.
- 6 Casus fortuiti definitio.
- 7 Sors & Fortuna Ethnicorum Dea.
- 8 Casuum fortuitorum duo genera.
- 9 Naturalia & fortuita opposita.
- 10 Insula fortuita duplici modo producuntur.
- 11 Aristotelis & aliorum testimonia.
- 12 Primus modus insulae fortuitae.
- 13 Exempla insularum terra motu editarum.
- 14 Therasia insula repente nata.
- 15 Delus & Rhodus insulae fortuitae.
- 16 Prochyta insula Italiae.
- 17 Secundus modus insulae fortuitae.
- 18 Insula à continente sine vi maiore non auellitur.
- 19 Mari ut potentiori pares esse non possumus.
- 20 Sicilia Italiae auulsa.
- 21 Sicilia inter continentes provincias numerata.
- 22 Eubœa Boetiae abrepta.
- 23 Ex montibus Africae insula facta.
- 24 Poetarum fabula de Gigantibus.
- 25 Insulae Hollandiae & Frisiae à continente abstractae.
- 26 Insulae Naturalis & fortuitae differentia.

I EQVVENTVR insulae fortuitae † siue casuales, quae alterius & quidem violentioris causae impulsu producuntur. Quae & ipsae quoque à natura proficiuntur, sed irata & quasi turbata, ut hac voce utitur Iurisconsultus in l. 15. de inoff. testam. Ita Aristot. 1. Rhetor. 10. natura fieri dicit ea, quorum causa in ipsis est, aut ordinate. Aut enim semper, aut plerumque eodem modo eueniunt. Quae vero praeter naturam sunt, eorum causa fortuna esse videtur. Vnde fortuita † dicebant Romani, quae neque causam habent ullam, neque notam cur futura essent, Cic. 2. de diuin. arg. §. 39. Inst. de rer. diu. Quo

Quorum euenta magis quā caussas quæri oporteat. *Cic. 1. d. diui.*
 Quo respiciens *Tacit. 1. hist. in pr.* non modo, inquit, casus euen-
 tuique rerum, qui plerumque fortuiti sunt, sed ratio etiam caus-
 sæque noscantur. Quamuis vero in terra nihil fiat sine causa, *Io-*
bi. 1. v. 6 tamen id ad nostram † inscientiam referendum est, non 3
 ad rerum naturam, in qua omnia sunt certa, teste *IC in l. 28. de iudic.*
Gothof. in l. 100. de V. S. Quod sic exprimit *Cicer. 1. d. diuin.* Non reperi-
 o causam: latet fortasse inuoluta naturæ. Non enim me Deus i-
 sta scire, sed his tantummodo uti voluit. *Cla. ius Senec. in pr. nar.*
quest. ubi errorem hunc refellit. Vnde Philip. Melanch. lib. 2. phys. Arist.
 Fortuna & casus, inquit, quantum ad nostrum agentium iudiciū
 attinet, non sunt ordinata: non vero quantum ad respectum Dei † 4
 ordinantis. Itaque hæc causa à Philosophis per accidens ap- 5
 pellatur, *Arist. 11. metaph. 10* A Iuriconsultis casus fortuitus, quem
ex Gozad. cons. 62. n. 11. definit Sebast. Medices de casib. fortuit. p. 1. q. 12. nu.
 7. q. sit accidens, quod † per custodiam curā & diligentiam men- 6
 tis humanæ non potest euitari ab eo, qui patitur, *arg. l. 2. §. 7. de*
admin. rer. ciuit. l. 1. §. 4. de O. & A. Dicitur & fors, † cui adeo obno- 7
 xij sumus, ut pro Dea sit, qua Deus probetur incertus, *ait ex vul-*
gi errore impio Plin. lib. 2. c. 6. Dicitur & fortuna. Sed ut hæc in bo-
 nam partem accipiatur, *arg. l. 63. §. 1. & 3. de A. R. D.* casus fortuitus
 de iis, quæ tristem & inopinatum plerumque euentum fortiun-
 tur *arg. l. 15. §. 2. in pr. locat.* Vnde etiam fortuita calamitas dici-
 tur, *in l. 2. §. 8. si quis caut. in iud.* Quamuis vero in hunc censum as-
 sumantur † etiam ea, quæ homini præter eius intentionem ab 8
 homine eueniunt, *Medices d. p. 1. q. 3. arg. l. 13. §. 2. de damn. inf.* Ea ta-
 men proprie huc pertinent, quæ à natura proficiscuntur. *d. l. 15.*
§. 2. locat. d. l. 24. §. 9 de damn. inf. ita tamen, ut causæ eorū ignoren-
 tur. Hæ enim forte accidere dicuntur, *Plinio lib. 16. cap. 39.* At-
 que ita naturalia † & fortuita passim opponuntur apud bonos 9
 auctores, ut & *in l. 14. depos. l. 59. mand. siue natura, siue casu. Plin.*
lib. 14. c. 6 quorum illa ἐπὶ τὸ πλεῖστον id est ut plurimum: hæc ἐκ πᾶσ-
 ἀγῶν id est inopinato fieri dicuntur. *l. 3. & seqq. ff. de l. g.* Horum ca-
 suum fortuatorum cum multa sint genera siue exempla, de qui-
 bus

- bus. 29. prolixius agemus, tum duo sunt præcipua, terræ motus
 10 & diluuium, ex quibus cum insulæ fortuitæ + vt plurimum pro-
 ueniant: ideo duplicem nascendi modum iis adscribere placet.
 Idque auctoritate historicorum naturalium, quorum princeps
 11 *Aristot. cap. 6. sic scribit: + Terrena longe aliter ac cælestia compa-*
rata sunt, vt ipsa ex aliis in alias affectiones transeant, fierique i-
dentidem altera ex altera non respuant. Constat enim contigisse,
vt terræ motus violentia terra ipsa multis in locis discesserit,
indeque hiatus extiterint: vt imbres vi maiore ruentes diluuium
in terram intulerint, vt excursionses vndarum recessusque tum
continētes mari obruerint sæpissime, tum rursus maris alueos ad-
iecerint continentibus &c. In eandem sententiam Plin. li. 2. nat. hist.
80. quod totum Arist. 2. de metor. 3. desumpsit Senec. lib. 6. de natu. quest.
2. & seq. Marcell. lib. 7. Virgil. vel quisquis est auctor in Aetna &c.
 2 Est ergo primus + modus insularum fortuitarum, cum per terræ
 motum insulæ in lucem prorumpunt. Et quidem illum, quem
 ex quatuor generibus *Βεσποματία*, id est ebullitionem vocat *Mar-*
cell. d. l. Huiusmodi enim terræ motus dum profundunt forbēt-
 que aquas, *Plin. lib. 31. cap. 5.* humumq; intus suscitantes, immanif-
 simas moles propellūt, *Marcell. d. l.* nascūtur insulæ, & repente in
 mari emergunt, velut paria secum faciente natura, quæq; hau-
 serit hiatus alio loco reddente, *Plin. lib. 2. nat. hist. 86. Strab. lib. 1.*
 3 *Geogr. Exempla + vide apud Iulium Obsequen. de prodigiis.* Ex quibus
 celebre est, quod proditur à *Iustino. lib. 30. histor. de insula,* quæ
 inter insulas Thermanem & Therasiam in medio vtriusque ri-
 pæ & maris spacio per terræ motum cum admiratione nauigan-
 tium repente ex profundo cum aquis calidis emerfit. *Quod ta-*
men Seneca lib. 6. nat. quest. 21. de ipsa Therasia intelligit. Sed Plinius lib. 4.
c. 2. hanc ex Tera + auulsam, & inter duas enatam Automaten vult. At-
 que hanc esse de qua Iustinus sentit, nomen ex re insulæ imposi-
 tum arguit. Ac videtur eadem esse, de qua *Liu. lib. 9. dec. 4. scribit,*
 quod prope Siciliam noua insula è mari edita sit, cum antea non
 14 fuerit. Simile quid de Delo + insula recitat *Plin. lib. 4. c. 14. & quod*
 prima post diluuium Ogygij apparuerit, *Gobelin, in Cosmodrom. et.*
 I. cap.

2. cap. 6. Cui etiam Rhodum coniungit *Plin lib. 2 c. 87. Adde Marcell. lib. 17. Strabon. lib. 6. Reinec. in syntagm. hist. p. 1. fol. 227. Iulium Bellum in Hermet. polit. lib. 1. fol. (mibi) 39. Simon. M. iol. lib. 1. dier. canicul. 10. & 14.* Ita de Ænaria insula scribitur, quod terræ motu quassata, mōte dirupto ac prostrato insulam diuulsam extruserit, Prochyta[m] † dictam à προχύουσαι, quod veluti profusa sit. *Strab. li. 5. Geogr. Plin. li. 1 c. 6. Virg. 9. Æneï.*

Tum sonitu Prochyta alta tremit &c.

Quamuis vero huius modi I Cti nostri in ff. non meminerint, fortasse quod rarior esset, & miraculi instar: hic tamen vbi omnes naturæ partes & causas curiosius scrutamur, non omittenda fuit.

Secundus modus est, † cum per diluuium, ac vim fluminis marisue partes continenti auulsæ in insulas secedunt. Namque & hoc modo rerum natura insulas facit, *inquit Plinius lib. 2. c. 88. Pompon. in d. l. 30 §. 2. de A. R. D. ita definit, cum agrum, qui aluei non fuit, amnis circumfluit. Et Vlpia. in l. 1. §. 10. de flumin. si amnis aliquid circumeat.* Quod non † naturaliter, vt insulæ naturales, 17 sed fortuito & per vim maiorem fieri certum est. Et satis insinuat *Gaius in l. 7. §. 4. de A. R. D. dum perrumpendi verbo violentiori vtitur.* Itaque non saltem in flumine, sed potissimum in mari, cui vt potentiori pares † esse nullo modo possumus, *arg l. 3. in pr. de alien. iud. mut. obtinet. Exemplarecitant Plinius lib. 2. nat. hist. 88. Et Ouid. 15. metamorph.* 18 19

— Zancle quoque iuncta fuisse

Dicitur Italiæ, donec confinia Pontus

Abstulit, & media tellurem reppulit vnda.

Virg. 1. Æn.

— venit medio vi pontus, & vndis

Hesperiiis Siculum latus abscidit &c.

Intelligunt autem Siciliam, † quam Italiæ auulsam esse testantur *Plin. lib. 3 c. 8. Mela. lib. 2. Solin. lib. 1. c. 9. Senec. lib. 6. nat. quest. 29. & in consol. ad Mart. cap. 18. Lucan. lib. 2. Strabo lib. 6 Salust. Isidorus & alij.* Inde Rhegium Italiæ dictum, à dehiscendi argumento,

quasi abruptum, ex *So'in. Salust. Isidor. lib. 13. etym. 18 & lib. 14. c. 6. Gō-*
belm. in Cosmod. et. 1 cap. 5. Quam causam reddunt Interpretes iu-
 21 ris, cur Sicilia † inter continentes & Italiæ coniunctas prouincias
 numerata à Rom. fuerit, *in l. 99. §. 1. & ibi Alciat. Brechæ. Gæd. 1. &*
 22 *Dd. vulgo de V. S. Pari impetu & † Eubœa Bocetiæ auulsa. Plin. lib. 4.*
c. 12. Strab. lib. 9. Sed & ad colūnas Herculis tradunt Oceanum ad
 23 occasum terram humiliorem absorbuisse ac ex inontibus † insu-
 las fecisse. *Natal. Comes li. 8. myth. 10. Valer. Flaccus li. 1. Argonaut. Libyæ*
cum rumperet aduena Calpen

Oceanus &c.

24 Atque hoc inuoluunt poetarum fabulæ † de gigantibus, id est
 ventis *ut explicat Natal. Com. lib. 2. myth. 1.* qui montes & saxa in cœ-
 lum iaculati finguntur, ex quibus illa, quæ in mare ceciderunt,
 factæ sint insulæ &c. *Natal. lib. 6. c. 21. Plura exempla post Plinium re-*
censet Alex. ab Alexand. lib. 2. genial. dier. Quæ tamen in nonnullis
 25 *patiuntur.* Apud nos in oculos incurrunt insulæ Hollandiæ † &
 Frisiæ, vt Texela, Fleuolandia, Wiringa, Nèssa, ex aduerso. Emb-
 dæ vrbis sitæ, & aliæ, à continente quondam vi fluctuum a-
 uulsæ, longiusque à littore sepositæ, *v. Vbb. Emmi. lib. 3. rer. Frisic. &*
in descript. chorogr. Frisiæ. Atq; hi duo modi insularum fortuitarum
 26 sicuti inter se in usu iuris † differunt: ita à naturalibus dissimiles
 esse ex diuersis causis colligimus. Naturalium enim causa e-
 uidens ac certa est, saltem peritis & sapientibus: fortuitarum in-
 certa & inopinata. Illæ frequenter, hæ raro contingunt. At-
 que vtinam raro. Illæ sensim ac latenter: hæ repente & mani-
 feste profiliunt. Illæ sine vi maiore: hæ impetu quo-
 dam nascuntur. Ex quibus quam diuersi
 iuris effectus resultent, suo loco
 audiemus.

CAPVT VIII.

De Insula manufacta.

S V M M A R I A.

- 1 Naturalia artificialibus opponuntur.
- 2 Natura & manufactum opus opposita.
- 3 Naturalia arte humana adiuuantur.
- 4 Fructus industriales quinam?
- 5 Naturalia proprie nascuntur, industrialia fiunt.
- 6 Particula Si. conditionem importat.
- 7 Impossibilis conditio pro non adiecta habetur.
- 8 Ex facto ius oritur.
- 9 Cuius licet edificare usque ad cælum.
- 10 Casus impossibilis saepe praesupponitur.
- 11 Conditio an sit possibilis in facto consistit.
- 12 Grandiora opera moles dicta.
- 13 Insularum fundamenta lapidea.
- 14 Mare unum ab altero arte distinctum.
- 15 Romanorum opera marina.
- 16 Sinus Baianus amoenus.
- 17 Sergij Orate luxus in edificando.
- 18 Luculli magnificentia.
- 19 Pausilypum Augusti Caesaris villa.
- 20 Neronis Caesaris domus.
- 21 Romanorum luxus taxatur.
- 22 Aedes Roman. urbium instar.
- 23 Portus Hostiensis à Claudio Cesare edificatus.
- 24 Pharos Ostiensis.
- 25 Rauenna urbs insularis.
- 26 Venetiarum urbs.
- 27 Tyri emula.

- 28 *Venetiarum vrbs an sit insula?*
- 29 *Alueus aqua vacuus est insula.*
- 30 *Exempla urbium insularium.*
- 31 *Urbes pensiles.*
- 32 *Theba vrbs AEgypti.*
- 33 *Alexandria peninsula.*
- 34 *Magnitudo urbis.*
- 35 *Baldi incogitantia notatur.*
- 36 *Dominium urbis Veneta ad Venetos pertinet.*
- 37 *India vrbs quaedam Venetia similis.*
- 38 *Vineta vrbs Vandalia.*
- 39 *Stockholmia metropolis Suecia.*
- 40 *Amsterdam metropolis Hollandia.*
- 41 *Secundus modus insulae manufacta.*
- 42 *Isthmum perfodere prouerbialis locutio.*
- 43 *Gnidi oraculo deterriti.*
- 44 *Nili Delta perfodere.*
- 45 *Mutatio omnis periculosa.*
- 46 *Duo flumina coniungere.*
- 47 *Caroli M. & IV. conatus.*
- 48 *Rhenus & Danubius Germania termini.*
- 49 *Xerxis opera marina.*
- 50 *Natura quandoque in veterem statum relapsa.*
- 51 *Leucisia continenti abscissa & restituta.*
- 52 *Naturalia difficulter corriguntur.*

DE Naturalibus & fortuitis insulis dictum est. Quæ licet à seinuicem subtiliter distinguantur, tamen ^{ut ait} vno communi nomine comprehenduntur, ac† artificialibus opponuntur, in l. 20. §. 1. de seru. rust l. 28. de seru. urb. l. 1. §. 10. & 15. de aqua pluui. Ita natura & ars opposita, Arist. in pr. Mechan. quæst. natura & cura, Senec. epist. ult natura & cultura, Plin. lib. 14. cap. in pr. 2 industria & euentus, l. pen. C. de solut. Naturæ & manufactum opus;

opus, l. 2. §. 1. ad L. Rhod. de iact. ager naturalis & manufactus, l. 2. §. 5. de aqua plu. fossa naturalis, id est riuus & manufacta, l. 1. §. 8. de flumin. l. 1. §. 5. ut in flum. publ. Ita Aristot. 2. meteor. 1. flumina χερρόκητα & χερρόποινα. 1. meteor. 14. vocat. Quin ipsa naturalia & arte & indu-
 stria humana non parum adiuuantur, mutantur & corriguntur, ex quo laboribus hominum omnia supposuit Deus. Gen. 3. v. 17. Quo pertinent fructus industriales & quos operis nostris acqui-
 rimus, l. 45. de usur. l. 48. de A. R. D. De qua differentia Plin. lib. 17. nat. hist. Natura arborum terra mariq; prouenientium dicta est. Re-
 stat earum quæ arte & humanis ingeniis fiunt verius, quam na-
 scuntur. Quarum istas natura vsus mortaliū semper ancilla co-
 æta generat, illas sponte fundit, Plin. lib. 3. c. 63. Adde eundem lib. 17. nat. hist. 10. & li 16. 32. Vt hinc intelligas naturalia proprie & nasci, &
 artificialia fieri, arg. leg. 43. de re iudic. leg. 84. & pass. de V. O. Quod tamen discrimen non obseruauit Pompon. in d. l. 30. §. 2. de A. R. D. fortasse, quia de omnibus speciebus illic agere constitue-
 rat. Nam cum de naturalibus & fortuitis insulis in d. §. 2. egisset, sub finem in §. 4. etiam de manufactis aliquid attexit. Quamuis ve-
 ro conditionaliter loqui videatur Pompon. Ictus, quia par-
 ticula si & conditionem importat, ut modum, Borch. cons. 1. quest. 1. 6
 arg. l. 41. de pact. l. itaque de procur. l. à testatore, de condit. & demonst. qua-
 si similis sit hæc conditio illi: si digito cælum tetigeris, §. 10. Inst. de inut. stipul. si super mare pedibus ambulaueris. Iob. 38. ver. 16. 2. Ma. hab. 5. v. 21. quæ utpote ἀδύνατος, merito pro non & scripta ha-
 betur, l. 16. in fi. de iniust. rupt. l. 104. §. 1. de leg. 1. tamen non debet hæc Pomponij locutio eodem loco haberi, cum Iurisperiti ca-
 sus & facta præsupponant, antequam de iure respondeant, arg. l. 24. de testam. milit. quia ex facto ius & oritur, l. 52. §. diuo, ad L. A-
 quil. leg. actionum, §. ex facto, de O. & A. l. quidem. de iure codi-
 cill. Et ius in facto positum est. d. l. 52. §. ex facto, de O. & A. Itaque præsupponunt sæpe, quod fieri non potest, veluti cum
 ex l. 8. C. de seru. & aqua l. 24. de seru. urb. leg. 12. §. 2. de adif. pri-
 uat. colligunt Interpp. licere cuiuis & in suo ædificare ad cœ-
 lum vsque, apoll. de seru. urb. cap. 39. num. 1. Menoch. 3. de præsumt.

89. n. 3. p. 1. *Honded. vol. 1. consult. 80. n. 14. Gail. 2. obs. 69. Corof. 3. miscell.*
 4. nisi id fiat ad æmulationem, *Mascard. de probat. concl. 621. lo-*
 10 quendo scilicet per impossibile demonstrandæ facultatis ergo,
ut docet VV. semb. vol. 1. cons. 34. n. 6. Cæterum cum in facto consistat
 11 utrum in potestate nostra sit conditio vel non, *l. 4. §. 1. de hered.*
inst. eam non aliunde, quam ex historiis ac facti evidentia demon-
strare possumus. Atque ita hanc conditionem possibilem esse
 exempla nobis persuadent. Interim assentiuntur Pomponio Cel-
sus in l. 3. §. 1. ne quid in lo. publ. Vlpia. in l. 1. §. 8. eod. & clarius Scauola in l.
52 §. fin. de act. emt. ubi dicit, ante domum mari iunctam molibus
 iactis ripam fuisse. Quam lectionem post alios defendit *Gædd.*
in consil. de alluv. maris. n. 79. Ex quo non naturalem sed manufactā
 insulam fuisse patet. Nam quod Pomponius vocat pilas in ma-
 re iactare, Vlpianus moles in mare proiicere dicit. Quia Roma-
 12 ni opera marina grandia et ac insolita moles dicebant à magnitu-
 dine, cuius id vocabulum proprium. *Ita de Carthagine Virg. 1. AEn.*
 13 *Miratur molem Æneas & c. Plin. lib. 34. nat. hist. 7. audaciæ et innu-*
meræ sunt exempla. Moles quippe excogitatas videmus statua-
rum, quas colossos vocant, turribus pares. Et lib. 36. c. 5. infi. Inter
 14 miracula putat mare Tyrrhenum à Lucrino molibus et seclusum.
Curt. lib. 4. Ante iacienda moles erat, qua urbem continenti cō-
mitteret & c. Adde Catell. Cottam in memorab. verb. moles. Cæterum
 15 cum ciues potentiores in vrbe Roma et propter angustiam huius
 modi opera marina pro voto exstruere non possent, cœperunt
 16 ea in sinu Baiano et ad mare, in lacubus Lucrino, & Auerno, ali-
 bique passim in Italia ædificare. Idque propter amœnitatem
 loci marisq; *de quo Senec. epist. 51. & post alios Iornand. de regnor. success.*
fol (mibi) 24. Vnde Augustus Cæsar quærens secessus maritima
 insulasque Campaniæ peragrabat, *Sueton. in ipsius vita. c. 72. &*
 17 *98.* Initio facto à Sergio Orata et Ciceronis Coætaneo, qui pri-
 mus ædificiis spaciosis deserta ad id tempus ora Lucrini lacus
 preffit, *Valer. Max. lib. 9. c. 1. De cuius piscinis vide mirabilia apud Plin. li.*
 18 *9. c. 54. Macrobi. lib. 5. Saturnal.* Sed & Lucullus et exciso monte iuxta
 Neapolim maiore impendio, quam villam ædificauit, eurypum
 & maria

& maria immisit. Ideo Xerxes togatus à Pompeio appellatus, *Plin. lib. 9. nat. h. st. 54.* Ita celebratur † Pausilypum villa Campa-¹⁹ niæ, quam Augusto Cæsari in testamento suo legauit Pollio Veditius, *Plin. ib. 9. c. 53.* De cuius piscina murænarum habes notabile historiam *apud Senec. lib. 3. de ira. 40. Dion. Cass. lib. 54. hist. Iust. Lips. ad 1. annal. Tacit. Guid. Pancirol. ad 14. regi. n. V. R. in verb. porticus Livij.* Item Villa Vatiæ in littore Cumano, *apud Senec. op. 55.* Tiburtinum Manlij Vopisci, de quo *Statius lib. 1. sylu.* Præcipue admirationi fuit Neronis Cæsaris † domus. In cuius spacio fuit stagnum maris in-²⁰ star, circumseptum ædificiis ad urbium speciem, *Suet. cap. 31. Tacit. 14. annal. Martial. in lib. spectac. epig. 2.* Quæ causa fuit, cur eius æ-
ui scriptores nimiam hanc Romanorum magnificentiam sæpe †²¹ perstrinxerint, domos scilicet atque villas in urbium modum ædificatas. Imo ædificia laxitatem urbium magnarum vincentia, *ut Seneca ait lib. 7. de benefic. 10.* Quid ego memorem (*inquit Salust. in Catilin.*) quæ nisi ab iis, qui videre, nemini credibilia sunt, à priuatis compluribus subuersos montes, maria constructa esse? *Et Plin. lib. 36. in proæm.* Promontoria aperiuntur mari, & rerum natura agitur in planum &c. *Idem lib. 2. c. 63.* In maria iacitur, ac ut freta admittamus, eroditur aquis, *Cassiod. lib. 9.* Quantis ibi molibus termini † decenter inuasi sunt? quantis spaciis in visceribus æquoris²² terra promota est? *Senec. epist. 89.* Hoc quoque parum est, nisi latifundiis vestris maria cinxistis, nisi trans Hadrianum, Ionium, Ægeumque villicus vester regnet, nisi insulæ ducum domicilia magnorum inter vilissima rerum numerentur. *Auson. Eidyll. 9.*

Quis Chalcedonio constratum ab littore pontum
Regis opus magnum miretur &c.

Horat. lib. 2. carm. 18. Tu secunda marmora

Locas sub ipsum funus, & sepulcri

Immemor struis domos:

Marisque Baiis obstrepentis vr̄ges

Summouere littora &c.

Adde eundem lib. 3. od. 1. & 24. lib. 2. od. 15. Senec. de natur. quæst. in pr. & epist. 114. Tacit. 3. annal. Mart. 10. epig. 74. & pass. Neque ædes

M

tantu

- tantum, sed & vrbes & castella insularum instar in mari fundata
 23 leguntur. Quo referri potest portus † Hostiensis à Claudio Imp.
 ad ostia Tiberis exstructus. *De quo ita Dion Cass. & eius abbreviator*
Xiphilinus: Claudius Imp. vt annonam vrbis posteris vilem faceret
 portum ædificare instituit induxitque in animum rem dignam
 gloria atque magnificentia P. R. Primum quod loco non paruo
 perfollo in continenti, iactisque circum vndique fundamentis,
 eo mare intromisit. Deinde in ipso mari concluso, insulam fecit,
 24 atque in ea turrim† ædificauit, ex qua lumen nauigantib. noctur-
 no tempore præberetur. Is locus, vt est, patria lingua portus appel-
 latur. *Hæc illi. Addunt Sueton. in Claud c. 20. Plin. lib. 16. cap. 40. quo*
stabilius fundaretur insula, nauem plenam Puteolano puluere,
intra aggeres ac pilas demersam. Vt merito hæc Claudij ope-
ra inter maxime memoranda numerentur à Plinio lib. 36. cap. 9. &
15. quippe quæ etiam porca ingens è mari in ipso operis calore
ingressa nobilitauit. Plin. lib. 9. cap. 6. Addatur huic Rauen-
 25 *na † maritima Italiae vrbs, à Thessalis primum in mari Hadriati-*
co posita, ædificiisque ligneis ita constructa, vt aucto mari ci-
ues nonnunquam in superiora tabulata compelleretur, vti de sua
tempestate testatus est Strabo. Adde supr. c. 3. n. 41. In cuius potentiã
postea successit, inter manufactas insulas omnium maxime con-
 26 *spicienda † Venetiarum vrbs structura, quæ tota insulæ in sinu*
maris Hadriatici incūbit. De qua Albert. Abb. Stad. in chron. ad An-
num 1175. Venetia ciuitas est in mari Adriatico, insula quidem
non natura, sed arte facta. Gunther. lib. 2. Ligurin. vers. 104.

Vrbs opulenta nimis, quamuis circumsonet illam
 Pontus, & Adriacis ingestus fluctibus agger
 Eliso modicam concesserit æquore sedem.

Thomas Edvard. in descript. urb. Ital.

Cingitur vrbs Venetum pelago, ditissima numis &c.

- 27 Prorsus Tyri vrbs & insulæ † æmula, cuius muros turre que
 æque præaltam mare ambiebat, *Q. Curt. lib. 4. histor. Quamuis ve-*
ro Baldus in consil. 405. vol. 5. quidam emerunt. quem allegat Cardinal.

Inschua

Tusculus tom. 4. pract. concl. concl. 261. siue ut alij eum allegant in cons. 429.
vol. 3. quidam consuluerunt, disputat Venetias insulam † non esse, ²⁸
nec appellatione insulæ venire, eo quod non habeat sphaeram
terræ, sed fundata sit in alueo maris. Nullus autem alueus appel-
latur insula, §. præterea Inst. de R. D. & quæ alia plura adducit, insulæ non
conuenientia, sua auctoritate etiam las. in l. si insulam, ff. de V. O. post se tra-
hens: tamen ea assertio non solum ab euidencia rei, sed aliis quo-
que modis destruitur. Præterquam enim, quod minor ab ipso
Pomponio in d. l. 30. §. 2. de A. R. D. vbi alueum † aquæ recessu nu- ²⁹
datum insulam facit, refutatur: etiam maior vacillat, quando ter-
ræ nomine in definitione insulæ quamcunque materiam deno-
tari diximus. Neque enim quod vrbs est Venetia, ideo desinit esse
insula, non minus, quam ædificia Romæ desinebant esse insulæ.
supra. c. 1. Multæ enim vrbes † insulæ fuerunt, vt de Tyro dictum. ³⁰
Ita Phila insula Nili urbem totam complectitur. Senec. lib. 4. nat.
quest. 2. Et Pharia in mari Phœniceo ante Ioppen sita tota op-
pidum fuit, Plin. lib. 5. cap. 31. Melodunum oppidum Senonum
in insula Sequanæ positum, vt & Lutetia. Caesar lib. 7. de bell.
Gall. Strab. lib. 4. Et Æolia insula Æoli regia, vt muris vndi-
que inclusa describitur ab Homero Odyss. 2. in princ. Quin pluri-
mæ vrbes reperiuntur, ita constructæ, † vt pilis trabibusque a- ³¹
quis totæ incumbant, quam minimum terræ in se habeant. Qua-
lis olim Thebarum † vrbs Ægypti structura, quam † urbem pen-
filem vocat Plin. lib. 36. cap. 14. solitis regibus exercitus armatos ³²
subter educere, nullo oppidanorum sentiente, & quod magis est
flumine quoque medium oppidum interfluente. Sed & Ro-
mam urbem penfilem diximus cap. 1. nu. 45. ex Plinio, propter aquæ
ductus tantæ magnitudinis, vt vehem fœni largiter onustam
transmitterent. Item Alexandriam † Ægypti, vt insulam descri- ³³
bit Nahum. c. 3. v. 8. quæ habitat in fluminibus, aquæ in circuitu e-
ius, cuius muri mare &c. Certe peninsula fuit, pedestri itinere
peruia. l. 115. §. 1. de V. O. l. 46. §. 1. eod. ac in littore Ægyptij maris sita
Plin. lib. 5. c. 10. & cap. 31. Caesar de bell. Alex. lib. 4. vbi eam vt totam suf-
fossam specubus ad Nilū pertinetibus describit. Sed neq; magni-

- 3 4 tudo insula† obstaculo vrbi esse potest, cum possit tota Pelopon-
 nesus peninsula vnis mœnibus circumdari, *ut Arist. ait 3. polit. 3.*
 Denique Leo Papa in instrumento confirmationis regalium Ita-
 liae Imp. Ottoni competentium, *apud Goldast. tom. 1. constit. expres-*
 3 5 se insulam Venetiarum nominat. Mirum ergo, quid Baldo tñ
 mentem venerit, cur Venetiarum urbem insulam negauerit. Nisi
 quia veritus, ne sic occupanti concederetur, *iuxta §. insula. Inst. de*
R. D. quam ipse vt ciuitatem liberam, & paradysum Venetiarum
 commendat. Cum tamen illi argumento alia fortiora iura ob-
 3 6 stent, dominium insule† Venetis addicentia, ne sit opus in lu-
 brico atque instabili fundamenta tantæ vrbis locare, *ut Plinij ver-*
ba usurpamus ex lib. 36. c. 25. De quibus plura inferius c. 20. nu. 65. Sunt &
 aliæ vrbes, quæ insulari ambitu Venetiæ situm referunt. Ita Quin-
 3 7 sai† Indiae urbem describit *Paulus Venetus lib. 2. histor. 64* Habet, in-
 quit, pontes lapideos 12 millia, tam altos, vt naues magnæ erecto
 malo pertransire possint. Fundus autem ciuitatis est in loco pa-
 ludinoso vt Venetiæ. Vnde si carerent pontibus, de vico ad vicum
 perueniri non posset *Plura de hac vrbe Simon Maiolus lib. 1. dier. canic.*
 3 8 23. Sed &† Winetham (*Chron. Carion. Venetam vocat*) vinulorum
 urbem in ostio Oderæ marisque Balthici olim sitam, ita describit
 3 6 *Helmold. l. b. 1. Chron. Slau. 2.* Item Stockholmiæ† regiam Sueciæ
 Venetiæ comparat *Petr. Berth. lib. 3. comment.* vtpote mediis in pa-
 ludibus ex trabibus exstructam. De Amsterodamo Hollandiæ
 4 0 metropoli, in peninsula paludinea, &† ipsa trabibus palisq; in-
 cumbente cecinit Hadrian. Iun. *in Acrostich.*

— Circumdor aquis pigraque palude:

Obsita, roboreoque solo stant culmina nixa.

Depactis alte trabibus, surgentia cœlo,

Alterransque stasis vicibus maris æstus apertii

Mœnia subiungit &c.

Plures vrbes Venetiarum similes in India orientali vide apud Maiolum
lib. 1. dier. canicul. 23. Omnia hæc exempla urbium & insularū sunt
 manufactarum, quippe quæ cessante arte breui ad pristinam na-
 turam redirent, ac in aquam resoluerentur. Ac de huiusmodi
 insulis

Insulis veram esse Bartoli definitionem diximus c. 1. n. 59. Quem primum modum constituere possumus earum, quæ in mari, vel flumine, quasi ex fundamento exstruuntur. Alter sit modus cum ex peninsula incisa ceruice siue isthmo insula efficitur. 41 Quæ tamen proprie nec naturalis est insula nec manufacta, sed ex vtraque aliquid participat. Ac licet is modus multo facilior priori appareat, tamen & ipse suas habet difficultates, ut sæpe in peninsulis grandioribus in neruum eruperit. Inde prouerbi- um natum isthmum perfodere, in eos qui irritu conatu aliquid 42 tentarent, De quo *Erasm. in adag.* Exempla principum, in quos id dictum recenset *Plin. lib. 4. nat. hist. 4. Sueton in Iulio. cap. 44. in Nero. c. 19. in Calig. c. 21. Cælius Rhodig. lib. 25. cap. 19. Tholof. lib. 2. de Rep. 9. Reinec. in syntagm. hist. p. 3. in regno Siriaco. Schonborner. lib. 4. polit. 9.* Causa non alia, quam quod Deo & naturæ opus ex ambitione & superbia susceptum aduersaretur. Quo alludunt Ethnicorū sententiæ, quod Nero fluxu sanguinis ex isthmo erumpentis moni- tus destitit, *Xiphilin. in Nero. Gnidij oraculo deterriti apud Herod. 43 lib. 1. Pausan. in Corinth.*

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυρρῶτε μὴ δ' ὀρίσσετε,
Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσοι, εἰ κ' ἐβόλετοι,

Id est: Isthmum neque aggerate, neque fodite;

Iupiter namque ipse, si placuisset, fecisset insulam.

Cui simile est alterum: Nili & Delta perfodere. A quo institu- 44 to Sesostris Rex Ægypti inundationis metu reuocatus est, cum Geometricis rationibus comperisset, maris summitatem Ægypto altiore esse. *Plin. lib. 6. nat. hist. 29. Arist. 1. meteor. 14. Cælius Rhod. d. lo. Reinec. in syntagm. p. 1. c. 19.* Et simile quid Traiano Cæsari Euphratem Tigridi coniungere volenti, contigit, *Dion Cass. in Traia. Facit huc & comparatio Lucani lib. 1.* 45

— Qualiter vndas

Qui fecat, & geminum gracilis mare separat isthmos,

Nec patitur conferre fretum, si terra recedat

Ionium Ægæo franget mare &c.

Referri etiam huc potest duorum & fluminum coniunctio, 46

quæ & ipsa quodammodo insulam efficit. Ita Vetus Gallia præ-
ses Mosellam atque Ararim facta inter vtrumque fossa conne-
ctere parauit, vt copię ex Italia per mare, dein Rhodano atque
Arare subuectæ, per eam fossam mox fluuio Mosella in Rhenum,
exin Oceanum decurrerent, *Tacit. 13. annal.* Item Drusi fossa, *cu-
ius meminit Tacit. 2. annal.* Salam Rheno coniungens, vnde fluuius
Isala dictus, *de quo B. r. h. l. 1. comm. 3. infr. c. 13. n. 22.* Nec dissimile in-
stitutum Caroli † M. Rhenum Danubio, *Anna. Franc. Auentin. lib. 4. Gobelin. in Cosmodrom. et. 6. c. 38. Alb. Abb. Stad. ad A 793. Schonbor. d. lo. Philipp. lib. 4. chron.* Item Caroli 4 Multauiam Danubio com-
miscere cupientium, *De quo Camerar. lib. 1 subseciu. 81. & lib. 3 c. 13.* Eo
enim ipso dum commoditas nauigandi promouetur plerumque
terra inclusa insularis efficitur. *De Carolo M. poeta Anonymus Rei-
neccij.*

Interea suasere sibi, qui nota ferebant
Talia, quod fluuios inter, Radantia quorum
Vnus habet nomen, sed & Almona dicitur alter,
Si fieret tantus fossa tellure paratus
Alueus, inductis ambos dum tangeret amnes
Gurgitibus, posset puppes vt ferre natantes,
In Rhenum de Danubio celer efficeretur
Et facilis cursus ratibus &c.

Quod institutum totam Germaniam vnâ insulam fecisset?
48 cuius termini Rhenus † & Danubius statuuntur. *Bodin. in meth. hist. c. 7* olim etiam Imperij Romani limites. *Senec. 6. nat. question. 7.*
Non defuerunt tamen, quorum conatus fortuna adiuuit. Ita
49 Xerxes † montem Athon immisso freto continenti abscidit, se-
ptem vrbes ex continentibus facere insulanas aggressus. *Herod. lib. 7. Plin. lib. 4. c. 10. Vnde Marcellin. lib. 22. vocat montem hunc Me-
dicis nauibus vndique peruium. Et Iuuen. sat. 10. Creditur olim ve-
lificatus Athos &c. Lucan. lib. 6.*

Tot potuere manus adiungere Seston Abydo,
Ingestoque solo Phryxeum elidere pontum,

Aut

Aut Pelopis latis Ephyren abrumperè regnis,
 Et ratibus longæ flexus donare Maleæ,
 Aut aliquem mundi, quamuis natura negasset,
 In melius mutare locum &c.

Quandoque etiam opere feliciter absoluto, natura† sua spon- 50
 te in veterem statum relapsa. De Leucasia† et si scribat Ouid. 15. 51
 metam.

Leucada continuam veteres habuere coloni,

Nunc freta circumeunt &c.

tamen testatur Strabo lib. 10. Geogr. quod opere accolarum
 continenti abscissa, eidem reddita sit, ventorum flatu arenam
 accumulantium. Neque Ægypto aliud fortasse contigisset Nili
 incremento, etiam si incisa ceruice à Sesoistre insula facta fuisset.
 Usque adeo verum est, quod Pausanias olim vaticinatus est: Re-
 bus diuinitus constitutis† manum iniicere non licere. Cetera quæ 52
 huc pertinent cap. 20. explicabimus.

CAPVT IX.

De possessione Insulae.

S V M M A R I A.

- 1 Et proprium est ius nosse.
- 2 Iuris in re duo summa capita dominium & possessio.
- 3 Addendum tertium, iurisdictio.
- 4 Solida proprietas & possessio.
- 5 Possessionis nomine saepe proprietas venit.
- 6 Absolutum dominium quis habeat?
- 7 Dominium hodie restrictius.
- 8 Inopia hominum multiplicat dominia.
- 9 Possessionis materia primum pertractanda.
- 10 Possessionis iura circa insulas eadem.

II Insula

- 11 *Insula dominium & iurisdictio quandoque coniuncta.*
- 12 *Possessio sine apprehensione non acquiritur.*
- 13 *Possessio quandoque à proprietate inseparabilis.*
- 14 *Acquisitio iuris gentium titulum non exigit.*
- 15 *Dominium possessioni coherens.*
- 16 *Probat a possessione quando probetur dominium.*
- 17 *Pro possessore titulus iure Gentium sufficit.*
- 18 *Proprietas an per alium acquiri possit?*
- 19 *Subtilitas iuris civilis hodie exolevit.*
- 20 *Possessio pluribus modis probatur.*
- 21 *Actus possessorij nostro nomine exerceri debent.*
- 22 *Possessio rei corporalis & incorporalis differunt.*
- 23 *Modi probanda possessionis.*
- 24 *Utilitatis perceptio probat possessionem.*
- 25 *Fructuum perceptio finis possessionis.*
- 26 *Gaudent possidentes.*
- 27 *Possessio insulae sterilis quomodo probetur?*
- 28 *Insulae steriles & incultae.*
- 29 *Nulla insula prorsus indotata.*
- 30 *Arundinis utilitas.*
- 31 *Tributi perceptio ex insulis sterilibus.*
- 32 *Modi probanda iurisdictionis.*
- 33 *Noe Meureri doctrina.*
- 34 *Ius in bonis naufragorum probat possessionem.*
- 35 *Item ius locandi tonnas.*
- 36 *Item specularum erectio.*
- 37 *Iurisdictio maritima Comitum Oldenburgici.*
- 38 *Iurisdictionis Ecclesiasticae quomodo probetur?*
- 39 *Venatio an probet possessionem?*
- 40 *Venatio de consuetudine principum propria est.*
- 41 *Et ad regalia pertinet.*
- 42 *Reditus venationum probant possessionem.*
- 43 *Captura cuniculorum.*
- 44 *Piscatio venationi similis.*
- 45 *Pisces in terra capti.*

- 46 Piscatio quando probet possessionem?
 47 Reditus piscationum.
 48 Prestatio rerum pretiosarum probat poss. regaliū.
 49 Munitio insule probat poss.
 50 Cumulatio plurium actuum ad victoriam proficit.
 51 Etiam unus actus possessorius sufficit.
 52 Duplex vinculum fortius uno.
 53 Quæ per se non prosunt, cum aliis prosunt.

IACTENVS causas & modos insularum diuersos, ex quibus species nascuntur, ordine explanauimus. Videndum nunc de iure tam communi omnium, quā proprio singulorum. Parum enim Icto esset species nosse, si ius in illis constitutum ignoraret. *arg. §. ult. Inst. de l. N. G. & C.* Eius vulgo duo summa capita constituntur, nempe possessio & dominium. *Vult. lib. 1. l. R. 67. in pr. arg. l. 15. de V. S.* Quæ sunt duo requisita actionis realis, in qua dominiū à parte actoris in l. in rem. 23. de R. V. & possessio à parte rei probanda venit. *l. officium. l. is qui, de R. V. Papiens. in pract. tit. 2. gl. 6. n. 1.* Quibus hodie tertium et caput, nempe iurisdictio addenda. *inf. s. 14. in princip.* Quamuis enim res pleno iure ad me pertineat, cuius non saltem possessio cum dominio consolidata est, § 3. *Inst. de usufr. l. 3. §. fin. de usufr. accresc. l. 25. de V. S. l. 73. in pr. de leg. 3.* quæ solida et proprietas dicitur, in l. 35. de bon. liber. item plena possessio l. 54. *prope fi. C. de episc. & cler. l. 1. C. de reuoc. donat.* quando idē & possessum, & dominus rei. *l. 1. §. 2. uti possid.* Quo sensu possessionis nomine et etiam proprietas venit. *l. 37. de iudic. l. 38. & ibi Dd. de V. S. P. Greg. Tholos. lib. 1. syntagm. 13 num. 2.* Græci κτήσεις καὶ κτήματα vocant: sed cui etiam iurisdictio cohæret, quippe quod tum et liberrime rei meæ moderator sim & arbiter, *l. 21. C. mand. l. 2. si à parent. quis. neque uti tantum illa, sed & abuti impune queam, l. 25. §. 1. de petit. hered. sine cuiusque contradictione:*

Excepto si quid Masuri rubrica vetauit,
 ut Poeta loquitur, translatus à Icto in l. 4. de stat. hom. Quod Baldus ab-

solutum dominium vocat, *in l. fœminis, §. illud, C. de secund. nupt. Me-*
noch. de recup. p. sess. rem. d. 13. num. 10. Quomodo primi Patres fa-
 milia suæ non dominium tantum, sed & imperium habuerunt.
Gen. 21 v. 23. & c. 26. v. 13. & pass. Hodie tamen raro contingit, hæc
 7 † ita coniuncta esse, ut non penes hunc possessio, penes illum do-
 minium, penes tertium iurisdic-tio, imperium & superioritas : &
 hæc quandoq; in plures personas dispersa resideant. Quod licet
 Seneca stultæ hominum avaritiæ proprietatem & possessionem
 discernētium tribuat, *iuxta Cuiac. 7. obs. 78.* rectius tamen eorum †
 8 indigentie imputandū est, ex quo multitudine hominum crescē-
 te, necesse fuit in plures dispertiri, quod antea à paucioribus te-
 nebatur, *arg. l. 5. de iust. & iur. c. 2. caus. 12. q. 2.* Inde nata differentia
 bonorum allodialium, feudalium, emphyteuticorum, censiti-
 corum &c. de qua primi homines nihil sciuerunt. De posses-
 9 sione † ergo primum agendum, §. 4. *Inst. de interd. l. 24. de R. V. l. 3. C.*
de interd. quippe ex qua dominia rerum cœperunt. *l. 1. §. 1. de ac-*
quir. poss. Eam hic operosius definire aut diuidere, nimis deui-
 um foret. Sufficiat in insulis idem ius obtinere, quod in aliis
 10 rebus immobilibus, nisi expresse aliud circa possessionem † con-
 stitutum sit. *arg. l. 12. de iudic. l. 32. C. de appell.* Nempe quo casu
 11 insulæ ad regalia pertinent. Tunc enim † dominium à iuris-
 dictione separatum non est, sed ad quem iurisdic-tio, ad eundem
 etiam dominium insulæ pertinet *cap. vn. quæ sunt reg. l. infra. cap. 1.*
 Neq; tamen huic semper adhæret possessio, cū possit alius insulā
 de facto occupare, qui dominus non est. *leg. 1. §. 2. uti possid.*
 Quod ipsum in fluuiialibus quoq; insulis vsu venit, quæ iure d o-
 minij ad vicinos agros pertinent §. 22. *Inst. de R. D.* Quia ab
 alio præoccupari potest. Vnde recte Bart. *in tract. de insula, in*
verb. communis : docet, quod insula in flumine nata sit commu-
 nis iure dominij, non etiam iure possessionis. Cum enim sit
 separata à fundo principali, cui accessit : *l. 9. §. 4. de usufruct.* non
 potest insula possessa videri, nisi apprehendatur, *gl. in leg. 3. in*
 12 *pr. verb. qualibet, de acquir. poss. arg. leg. pro suo.* quia possessio †
 nunquam ipso iure ad nos pertinet. *leg. 23. in pr. de acquir. poss. leg.*
l. §. 15.

1. §. 15. si is qui test. lib. vide tamen except. infra. cap. 28 num. ult. & cap.
 30. num. 38. Contra fieri potest, vt proprietatis à possessione tñc- 1 3
 parari nequeat, l. 8. C. de acquir. poss. quo casu possessoriū sem-
 per habet annexam causam proprietatis, leg. 3. §. hac autem, ff. de
 itin. act. leg. 2. §. quædam. de interd. Z. s. in repet. l. naturaliter, §. nihil
 commune, num. 57. de acquir. poss. Casar Contard. de moment. poss. §. 7.
 in limit. Quod accidit in rebus quidem incorporalibus semper,
 quippe quarum vsus pro dominio & possessione habetur: l. 10.
 si seru. vind. leg. 20. de seru. urb. In rebus vero corporalibus toties
 es, quoties acquisitione tñ ex iure Gent. utimur. leg. 1. §. 1. de A. 1 4
 R. D. §. 12. & seq. Inst. eod. Simul ac enim earum rerum possessio-
 nem iure Gent. nostram fecimus, continuo etiam dominium
 nos sequitur, quippe quod Nerua filius ex natural. possessione
 coepisse dicebat, d. l. 1. §. 1. de A. P. Itaque hæc acquisitio nullum
 alium titulum, quam pro suo, qui in solo animo consistit, requi-
 rit, l. 30. §. 1. de acquir. poss. Quod aliud est in acquisitione ex iure ci-
 uili. leg. 31. de A. R. D. l. 4. §. fin. de furt. leg. 24. C. de R. V. l. 1. pro dote,
 leg. 1. leg. 7. §. 3. de Public. in rem. Ita quoties insulæ occupanti cedunt
 ut in l. 7. §. 3. de A. R. D. §. 22. Inst. eod. toties dominium tñ posses- 1 5
 sioni cohæret. d. l. 8. C. de acquir. poss. Ex quo multa singularia oriri
 oportet. Nempe quod ex probatione tñ possessionis resultat 1 6
 plena probatio dominij. Quod alias aliter se habet, Papiens. in
 pract. tit. 7. gl. 6. num. 4. Vnde si quæ eo nomine interdicta in-
 tententur, non possessionis saltem, sed & proprietatis causam
 continebunt. l. 2. §. 2. de interd. Quod acquisitio vacuæ possessio-
 nis in vitium cadere non potest, quia solus titulus tñ pro possessio- 1 7
 re sufficit. l. 1. pro suo, vt pro præd one haberi nequeat occupator.
 l. 12. in fi. l. 13. de petit. hered. Quod dominium tñ vna cum possessio- 1 8
 ne per procuratorem acquiritur. d. leg. 8. C. de A. P. leg. 14. §. fin. de
 furt. cum alias nec obligatio, l. 120. §. 2. de V. O. l. 11. §. 6. de pignor.
 act. nec dominium per eum acquiri possit l. 1. C. per quas perso. Que 1 9
 tamen tñ subtilitas hodie ab aula recessit, Goth. in l. 38. §. 7. de V. O.
 Hering. de fideiuss. c. 11. num. 9. P. Gregor. Tholos lib. 20. syntagm. 11. n. 9.
 Et quæ plura alia hinc deduci possent. Cū vero circa probationē

- possessionis in praxi plerumque maxime occurrant difficultates,
 20 de ea aliquid attexemus. Et Dd. quidem multos modos † pro-
 bandæ possessionis cumulant, sed illi partim nō magni sunt mo-
 menti, partim etiam cum alijs coincidunt. Omnium optima
 videtur probatio per actus, qui non solent fieri nisi communiter
 à dominis & possessoribus rerum suarum. *l. 2. C. de acquir. poss. l. Ti-*
tia, 44. de solut. Mascard. de probat. concl. 1196. n. 3. Quod verum est,
 21 si animo sibi habendi † & proprio nomine expediantur, non si a-
 lieno, *l. quod meo, in pr. l. general. ter, de A. P. Mascard. ib. n. 6.* Quæ ex-
 ceptio semel regulæ apposita, non opus erat omnibus probandi
 22 modis subiici. Probe autem distinguenda erit, possessio † rei
 corporalis, ipsius scilicet insulæ, à quasi possessione iurisdictionis
 servitutis, alijsque iuris in insula. Quæ licet in praxi sæpe con-
 currant, vt propterea etiam confundantur à Noe Meurero *in*
tract. von Forstrecht p. 5. §. wie ein Wert oder Insul zu beweissen: tamen
 23 docendi causa seorsim tractanda sunt. Probatur itaque † posses-
 sio insulæ per traditionem: *l. 9. §. 3. de A. R. D. §. 4. Inst. eod.* Vnde tra-
 ditio feudi possessio dicitur *in c. vn. 2. F. 33. in pr. & subsequenter* ap-
 prehensionem: *l. pradia, 48. de acq. poss. c. 1. vers. si enim domino. 2. F. 2.*
 per insistentiam ac detentionem: *gl. & Dd in l. 38. §. 7. de V. O. mo-*
do ne iure familiaritatis fiat, l. 41. de A. P. per domicilij constitu-
 tionem, *Cothman. cons. 38. n. 96. vol. 1. Polen. in defens. caus. Sprinzen-*
stein. cap. 8. n. 396. per inhabitationem ac custodum appositionem
l. 3. §. Nerva filius, l. pen. de A. P. per culturam: *gl. in l. 3. verb. finiatur, C.*
 24 *fin. reg. fructuum † perceptionem: l. litibus, C. de agric. & cens.* Quæ o-
 mnia latissime exponunt *Mascard. in concl. 1191. & seq. Menoch. de resin.*
poss. rem. 3. & ib. alleg. De posteriori modo, qui per partes diduci po-
 test, ita scribit Noe Meurer. *d. p. 5 § von nutz der Insulen.* Darnach
 ist die weide: item das Holz: So hat man darauff das grosse vnd das
 kleine weidwerck: Desgleichen das Fischwerck &c. Hoc est, pascu-
 latio bestiarū, fœni demessio, arborū plātatio & incisio, quia hi a-
 25 ctus † omnino probant possessionē. *Mascard. concl. 1196.* Nimirum
 quia finis est, propter quem possessiones tantopere ambimus, vt
 sæpe vitam pro iis paciscamur, *l. 1. §. 1. de superf. §. 4. Inst. de interd. si-*
 quidem

quidem iuxta auream gl. in c. 1. dist. 8. gaudent † possidentes. Inno 26
 beati possidentes, quoniam fructus eorum, gl. in c. si tres, in verb. re-
 quirat, de pac. ten. in V. F. Ias. in l. naturaliter, §. nihil comune, n. 80. de A. P.
 Cesar Contard. de moment. poss. in rat. decid. n. 33. Mouent hic Dd. que-
 stionem, quomodo probetur possessio insulæ, si sit † tam sterilis, 27
 vt nullus exinde prouentus proueniat? Et respondent, quod pos-
 sessio probetur ex solo usu. Angel. Rom. & Imola in l. Celsus in fi. de u-
 sucap. prout in pascuis respondet Riminald. sen. in cons. 219. quem referunt
 Menoch. d. rem. 3. n. 576. Mascard. in concl. 15189. n. ult. Sed vix est, vt
 hæc quæstio de facto locum inueniat. Licet enim multæ sint
 insulæ † steriles & lapidosæ: sicuti Scyrus Cycladum insula in- 28
 ops & deserta prouerbio locum dedit, vt ἀέχνη σκυρία diceretur, de
 rebus vilibus, quæ nihil emolumenti haberent, ex Suida Reinec. in
 synt. p. i. fol. 587. Ob quam causam Magellanus duas insulas in ma-
 ri pacifico Infortunatas appellauit, quod nec homines, nec ali-
 menta in iis inuenisset: tamen ecquæ insula est tam prorsus diui-
 næ † bonitatis expers, vt nullum plane emolumentum possiden- 29
 ti præbere possit? certe si mirabilia insularum ex merito confide-
 remus, nulli adeo nouercam extitisse naturam deprehendemus,
 vt non quæstus aliquis percipi possit, siue ex venatione, piscatio-
 ne, aucupio, l. 11. de fund. instr. siue ex pastione pecorum: l. 32. de u-
 sufr. siue ex harundine, † qua multæ insulæ præsertim limosæ op- 30
 pletæ, Plin. lib. 16. nat. hist. 36. vt in Frisia: siue ex lapidicinis: l. 13. §.
 5. de usufr. l. 7. §. si vir. 13. solut. matr. Quod si nulla plane subsit v-
 tilitas, tum sane stultissimus sit, qui pro possessione insulæ in iudi-
 cio contendendum putet. De Gyaro Cycladum insula vilissi-
 ma scripsit Strabo, eius incolas pro scopulo † saxi & rupibus 150. 31
 denarios in tributum Romanis persoluisse, cum vix egre centum
 pendere possent, Lipsius lib. 2. admirand. 4. Si tantum scopulus,
 quantum aliæ ditissimæ insulæ præstiterunt? Itaque hic modus
 † probandæ possessionis à fructuum perceptione amplissimus, 32
 cum probatione quasi possessionis iurisdictionis concurrit. Hæc
 enim demonstratur per exactionem gabellarum & collectarum:
 Gilman. lib. 2. decis. camer. 35. num. 37. infracap. 14. num. 64. custodes lo-
 corum:

- corum: *Gilman. d. lo. num. 39. præstationem onerum & seruitiorum, (de quibus vide Husan. in tract. de homin. propr. ca. 6. num. 53. & seq. Constit. Elect. August. p. 2. cap. 51. & seqq.)* per instrumentum iuratae fidelitatis, actus iurisdictionales, ut sunt edicta promulgata, citationes emissæ, sententiæ latæ & executioni demandatæ, per erectione furcarum, suspensione insignium &c. *De quibus Menoch. d. rem. retinend. 3. n. 580. & seqq. Mascard. de probat. concl. 947. & 1193. Hieron. de Monte de fin. regund. c. 52. Gilman. d. lo. & alij.* Quæ autem proprie ad insulas pertinet, enumeravit† Noe Meurer *d. lo. §. wie ein Insul zu beweisen.* Sed ut illa potissimum ad insulas Rheni accommodauerit. Diese argumenta werden gemeinlich eine Insul oder Werth zu beweisen gebraucht: Daß sie in eines Oberkeit: daß man der Enden den Untergang: Die Steinsetzung: daß man darauff die Schakung: Daß man dieselbe verleihen. Item daß die Einhäuser zu derselben Oberkeit ihr Pfarrecht / Opffergelt / Brot vnnnd anders jährlich geben. Desgleichen beweist vnd zeigt ein Gerechtigkeit der Werth an / so man darauff das Weidwerck getrieben / Holz abgehawen / das Eis daran gebrochen &c. Quæ omnia latius deduci & declarari possent. Ex multis pauca tantum libabimus. Durch den vnters
- 3 4 gang procul dubio intelligit ius† in bonis naufragorum, *de quo infra cap. 31. num. 103.* Lapidum positio proprie ad iudicium finium regundorum pertinet. Sed hic possessionem iurisdictionis arguit in iudice vel magistratu, qui eos poni iussit. Eodem
- 3 5 etiam referri potest, ius locandi† tonnas marinas, & erigendi contos siue bacas, ut nautæ vocant, ad promouenda itinera maritima nauigantium. *De quibus v. petit articul. Hamburgens. pro restit. in integr. art. 58. & seq.* Quod tamen non semper iurisdictionem importat, cum sæpe à priuatis ac nautis ipsis, ad securitatem suam,
- 3 6 viæ per vada distinguatur. Item, specularum† erectio in insulis & portubus ad vsum nauigantium. Quæ & ipsa possessionem iurisdictionis probat. Quo argumento erectæ speculæ in insula Noui operis, siue ut in antiquis litteris vocatur, Nouæ Ochtæ cū iurisdictionem maritimam ac in Albi flumine defendat Hamburgenses:
- 3 7 ea Comiti Oldenburgico† quoq; in vicino mari ac Visurgisladaque

que ostiis ob erectam in insula Wangeroica speculam asseritur.
 Das Pfarrecht proprie + probationem iurisdictionis Ecclesiasti- 3 8
 cæ inducit, quia oblationes & decimæ pertinent ad Ecclesiā pa-
 rochiale illius diœceseos. *cap. 1. causa 13. q. 1. c. 1. extra de paroch. P.*
Greg. Thotof. lib. 1. partit. iuris Canon. 25 c. 5. Quæ tamen hodie ad Au-
 gustanæ confessionis Principes, quasi postliminio rediit, & cum
 seculari iurisdictione cōsolidata est. De Venatione + q. dicit Meu- 3 9
 rus, ea iure ciuili quidē non probat possessionē, cum liceat etiā
 in alieno venari: *l. 13. de seru. Verū cum hodie, de recepta + con-* 40
suetudine totius fere Germaniæ, venationes ad principes & ma-
gistratus pertineant, Pruckm. in §. venatio, c. 4. n. 16. Zoanet. de venat.
n. 38. 1C. VVitemberg in decis. suis p. 4. rubr. 8. Eberh. Speckhan. in cent. 1.
quest. 97. De cuius validitate frustra in scholis contenditur, cū sit.
 immemoriali præscriptione firmata. *l. 13. §. pen. de iniur. l. 3 §. 4. de a-*
qua cott. l. 28. de seru. urb. præd. potest dici, eatenus ad regalia + perti- 4 1
 nere venationem, cum *Pruckman, d. lo c. 1. Sebast. Medicis de venat.*
p. 1. q. 27. Zoanet. d. lo. num. 19. vel saltem fructum esse iurisdic-
 tionis, quo quilibet magistratus suo iure vti potest *arg. l. 1. in fi. de offi.*
eius cui mand. est iurisd. l. 2. de iurisd. Rosenthal. de feud. c. 5. Vult. 1. feud. 5.
num. 7. Vnde ex venatione exercita firma probatio iurisdictionis
 petitur, præsertim si redditus + venationū pro annua pēsiōe elo- 4 2
 cētur, *arg. l. 9. §. 5. de usufr. l. 26 de usur.* Sicuti in Hollādia in colli-
 bus maritimis cuniculorū + captura elocatur. Quæ & ipsa in insu 43
 lis Frisiæ & Belgij frequens est, *v. infra. c. ult. n. 117.* Ita etiā posses-
 sionē insulæ probabit venatio, si sit deserta, ex qua nullū aliud e-
 molumentū percipiatur, *arg. l. 11. de instr. leg. d. l. 9. §. 5. de usufr. l. 62.*
eod. Tunc enim qui solus longo tempore venationem exercuit &
 cōtra alios defendit, facile eo usu se tueri potest, *l. 10. si seru. vind. l.*
7. de diuers. & temp. præscript. l. 45. de v. ucap. Guib. Costan. quest. 17. n.
36. v. infra. c. 25. n. 74. Venationi affinis est + piscatio, & cum ea in 44
 multis pari passu ambulat *d. l. 9. §. de usufr.* Per quam licet quasi
 possessio fluminis ac aquæ probari possit: *l. 13. com. præd. Modest.*
Pistor. vol. 1. cons. 14. n. 6. non tamen probabitur possessio terre sub
 aqua latētis: *l. 23. quib. mod. usufr. Mascard. concl. 196. num. 31.* multo
 minus

- 45 minus possessio vicinæ insulæ. Nisi forte tales sunt pisces, qui in
 terram subinde exspacientur, quos ancipitis vitæ vocat *Strabo lib.*
12. Geogr. Exeunt enim pecori similes in terram, pastiq; fruticum
 radices remeant, *Plin. lib. 9. nat. hist. 3. & 57. ex Aristot. mirab. auscult.*
Simon Maiolus lib. 1. dier. canicul. 9. Quibus piratas comparat *Florus*
lib. 3. c. 6. Et annumerari illis possunt pisces, quos in insulis nata-
 toriis ex arundinetis extrahi dictum est ex *Pompon. Mela lib. 2.* Inte-
 46 rim illo quoque casu possessio insulæ ex † piscatione probabitur,
 si insula sit deserta, & vsui piscatorum hic retia sua explicantium
 & ficcantium tota dedita, *arg. l. 2. §. 1. l. 4. de rer. diuis. §. 1. Inst. eod. leg.*
27. §. 2. ad munic. modo non alij alios fructus & commoditates ex
 47 illa percipiant. Quod si superior redditus † ex piscatura partici-
 pet, exinde eius iurisdictionio probabitur, *Mascard. concl. 1196. vn. 33.*
l. 17. in fi. ubi Budens legit piscariarum, De V. S. Claud. Malte vill. ad reg. a-
qua const. art. 89. cum etiam inter regalia numerentur in d. c. nu. quæ
 sunt regal. Quo referri possunt res pretiosiores ad regalia alicubi
 48 pertinentes, quarum præstatio † superioritatem arguit, *infra cap.*
11. Addatur his munitio & exaggeratio insulæ, præsertim mariti-
 mæ. *Dasß man die Insel mit Reich und Tammnen befestige: Den An-*
wurff befürdere: vnd für der gewalt des wassers beschütze &c. De quo iure
 49 *infra cap. 28.* Neque dubitamus, quin plures probandæ possessio-
 nis modi ex consuetudine cuiusque regionis peti possint. Qui
 coniuncti fortius stringunt. Quamuis enim ad probandam pos-
 50 sessionem † sufficiat vnus actus possessorius, & quidem recens, *Be-*
rous conf. 20. n. 14. vol. 1. Mascard. de probat. concl. 190. n. 9. quia posses-
 sio generalis iurisdictionis acquiritur, si vnus actus iurisdictionis †
 51 acquiratur, *Specul. in tit. de iurisd. §. 3. n. 35.* modo tamen is clande-
 stinus aut violentus non sit: *l. 6. de acquir. poss. l. 73 §. 2. de R. l. &c.* ta-
 men quo plures actus possessorios pro se allegare & docere quis
 potest, eo fortius obtinebit in possessorio, *Hieron. de Monte de fin.*
 52 *reg. c. 78. per tot.* quia duplex vinculum † difficilius rumpitur, quam
 simplex. *Roland. à vall. conf. 89. numer. 43. vol. 1. VVesemb. conf. 13.*
num. 2¹.

Et melius duo defendunt retinacula nauem

iuxta

iuxta Propert. 2. eleg. Vt in hac probatione locum habere possit illud vulgatum gl. in leg. 1. in fi. de excus. iur. cap. licet causam, extra de probat.

Et quæ non profunt † singula, iuncta iuuant.

53

CAPVT X.

De dominio Insulæ.

S V M M A R I A.

- 1 Diuersa species diuersum ius recipiunt.
- 2 Res in bonis nullius quot modis dicatur?
- 3 Res quæ nullius esse possunt, à nemine acquiruntur.
- 4 Iuris publici nullum commercium priuati habent.
- 5 Res quæ nullius sunt, & alicuius esse possunt, fiunt occupantis.
- 6 Quod omnibus nascitur industriæ præmium est.
- 7 Res diuini iuris sunt nullius in bonis.
- 8 Insulæ Neptuno olim sacre.
- 9 Insulæ certis Diis consecratae.
- 10 Insulæ occultos spiritus habentes religiosa.
- 11 Insula AEsculapij.
- 12 S. Bartholomæi corpus translatum.
- 13 Romani religionum obseruantissimi.
- 14 Septentrionalium populorum superstitio.
- 15 Purgatio insulæ ad religionem pertinet.
- 16 Romanis quæ res sacre fuerunt?
- 17 Occupationem violentam religio non impedit.
- 18 Cyprus à Romanis occupata.
- 19 Religio Ethnicorum in opinione consistit.
- 20 Ethnicorum vanitas susque deque habenda.
- 21 Insulæ sanctis dicatae.
- 22 Insulas desertas Diabolus sibi vendicat.

- 23 *Vt & thesauros.*
- 24 *Insula hominibus à Deo assignata.*
- 25 *Mare in nullius est dominio.*
- 26 *Argumentum à toto ad partem.*
- 27 *Contentum sequitur naturam sui continentis.*
- 28 *Mare est in solius Dei dominio.*
- 29 *Flumina sunt iuris publici.*
- 30 *Insula remotiores raro nascuntur.*
- 31 *Insula marina proxima sunt accessiones littorum.*
- 32 *Littora sunt iuris publici.*
- 33 *Connexorum idem iudicium.*
- 34 *Alueus fluminis fictione continenti iungitur.*
- 35 *Littoris appellatio quandoque etiam vada maris includit.*
- 36 *Definitio littoris Aquiliana cur Ciceroni tribuatur?*
- 37 *Litoris notatio.*
- 38 *Baldi definitio examinatur.*
- 39 *Ripae definitio.*
- 40 *Litus dubium quodnam?*
- 41 *Arena maris pro litore.*
- 42 *In mari etiam alluvio contingit.*
- 43 *A dominio ad iurisdictionem recte arguitur.*
- 44 *Exempla insularum marinarum iuris publici.*
- 45 *Genitivus casus est nota domini.*
- 46 *Respublica vel princeps potest insulam praecipare.*
- 47 *Publica utilitas praefertur privata.*
- 48 *Fluvia es insulae pertinent ad vicinos.*
- 49 *Ius Saxonicum cum iure civili concordat.*
- 50 *Priuatorum fluminum insulae sunt privati iuris.*
- 51 *Dominium insulae vicinis ipso iure acquiritur.*
- 52 *Quare fluvia es insulae ad vicinos pertineant?*
- 53 *Lucrum cum damno compensatur.*
- 54 *Insula marina quandoque littoribus detracta.*
- 55 *Insula ex recessu fluminis nata vicinis non detrahitur.*
- 56 *Vicinitas causa domini insularis.*

- 57 Insule remotiores quasi pro derelictis habitæ.
- 58 Labeonis paradoxa.
- 59 Cuiacii responsio reiecta.
- 60 Iulij Capræ responsio proba.
- 61 Campus Martius iuris publici.
- 62 Insula Tyberina iuris publici.
- 63 Labeo lictus singularis.
- 64 In dubio contra fiscum pronuntiandum.
- 65 Marquardi Freheri sententia.
- 66 Exempla insularum iuris publici.
- 67 Insula angusta tota est in usu publico.
- 68 Rpa & portus insule sunt iuris publici.
- 69 Insula natans est iuris publici.
- 70 Dominium non debet esse in pendent.
- 71 Insula stagnales sunt iuris publici.
- 72 Insule fornice cuius sint?
- 73 Ratio diuersitatis primi & secundi modi.
- 74 Dominium amissum non restituitur.
- 75 Confusio & interitus rei æquiparatur.
- 76 Flumen terra superstitis proprietatem non mutat.
- 77 Etiam fortuita insula pars quædam publica est.

SEQVITVR de dominio, quod pro vâriis insulæ speciebus diuersimode se habet, quia ex diuersitate causarum † oritur etiam diuersitas iuris. Marinæ insulæ ¹ dominium, quia nullius esse creditur, ideo occupanti conceditur, in l. 7. §. 3. l. 14. de A. R. D. §. 22. Inst. eo. Dicitur autem res nullius † in bonis esse plurimis modis, iuxta gl. in §. ² fera, verb. simul atque. Inst. & in l. 1. verb. nullius. ff. de R. D. quæ omnes Dd. sequuntur. Vno modo res sunt nullius † censura, vt res sacræ, sanctæ ³ religiosæ publicæ. Et in his obtinet regula: Quæ nullius sunt, nec esse possunt, ea à nemine acquiri vel possideri possunt. §. nullius. 7. & ibi Myns. VVesemb & Dd. Inst. de R. D. l. 6. §. 2. eod. l. 135. de R. I. Vnde etiam iuris publici † esse dicuntur à Gaio lib. 2. Instit. 1. §. 1. quo- ⁴ rum

rum priuati commercium nullum habent, *l. 6. l. 34. §. 1. de cont. emt. §. fin. Inst. eod.* Quod enim nullius est, id vt alicuius fiat, nulla obligatio efficere potest. *l. 82. de R. l.* Quæ causa est, cur earum rerum æterna auctoritas esse dicatur in *LL. 12. tabb. Gell. lib. 17. N. A. 7. l. 83. §. 5. de V. O.* Alio modo res sunt † nullius, vel natura, vt feræ bestię, §. *feræ, Inst. de R. D.* Item insulæ marinæ, *l. 7. §. 3. l. 14. de A. R. D. l. 2. pro suo.* vel facto, vt res derelictę: §. *pen. Inst. eod.* vel tempore, vt thesauri, *l. nunquam, 31. §. 1. de A. R. D.* Et in his obtinet regula contraria: Ea quæ nullius sunt, alicuius tamen esse possunt, naturali ratione occupanti conceduntur. §. *12. Inst. de R. D. l. 3. de A. R. D.* Et quod omnibus † nascitur industriæ præmium est, *Quintil. declam. 13. Bap. Parm. ns lib. 2. de alluv. 2. §. 1. num. 2. Gæd. in consil. de alluv. maris. n. 124.* Vtrique deseruit regula: Quidquid nullius est, id necesse est vel nunquam fieri cuiusquam, vel fieri primi occupantis, *Ant. Faber. lib. 1. iurispr. 2. pr. 4. illat. 4.* Videtur autem † ex religione Roman. colligendum, quasi insulæ marinæ in priori modo nullius esse debeant, quia sint † diuini iuris. *arg. l. 1. in pr. l. 6. §. 2. de R. D. §. 7. Inst. eod.* Ita enim Ethnici mare cum insulis omnibus Neptuno † consecrarunt, *Natal. omes lib. 2. myth. l. 8.* Quia quæ sacris adhærent, ipsæ quoque res sacre sunt. *l. 43. de R. V.* Quod maxime obtinuit in illis insulis, quæ certis † Diis dicatæ erant. Ita Delus Neptuno & Latonæ sacra. *Natal. lib. 9. c. 6. Virg. 3. AEn. id. Sacra mari colitur &c.* Item Apollini, qui exinde Delius dictus est, *Natal. lib. 4. c. 10. Cicer. Verr. 3. Alex. ab Alex. lib. 6. genial. diu. 2.* Cuius religio eo quoque nomine maior erat, quod occultos spiritus † contineret, quibus impulsī fanatici homines futura prædicebant. *Arist. 6. de mund. inf c. ult.* Cyprus. Veneri exinde Cypria dictæ, *Natal. d. lib. 4. c. 13.* Item Paphus, de cuius templo *Tacit. histor. Virg. 10. AEn.*

Est Amathos, est celsa mihi Paphos atque Cythera.

Samus Iunoni : *Bunting. lib. 2. itiner.* Nea Mineræ: *Plin. lib. 4. nat. hist. 12.* Therasia Vulcano, ideo Hiera dicta: *Plin. lib. 3. c. 9.* Eidem & Lemnus *Natal. lib. 2. c. 6. Cornel. Seuer. in AEna.*

Insula durata Vulcani nomine sacra.

Arna Marti : *Plin. lib. 6. c. 12.* Aratio Neptuno: *Plin. ib. c. 25.* Copton in Ægypto

in Ægypto Isidi: *Plin. lib. 10. c. 33.* Cos † Æsculapio sacra & Dei mi-^{I 1}
 nistra: *Tacit. 12. annal. Plin. lib. 29. in pr.* Quæ religio vna cum serpen-
 te Epidaurio Romam in insulam Tyberinam translata est. *Ouid.*
15. metam. 51. & 1. Fistor. Vbi & templum Æsculapij postea exstru-
 ctum, *Liu. dec. 1. in fi. Lazius lib. 3. de reb. Rom. 12. Claud. in paneg. Olyb.*
 Vnde etiam insulam Æsculapij vocat *Sueton. in Claud. c. 25.* Pro
 quo postea ossibus S. Bartholomæi † Apostoli nobilitata est. *Pla-*^{I 2}
tin. in Bened. 7. Gobelin. in Cosmodr. et. 6. cap. 49. Simon Maiolus lib. 1. di-
er. canic. 14. Quanti vero has religiones fecerint Romani † cognos-^{I 3}
 cere licet, *ex l. 43. de relig. & sumt. Vlp. in fragm. tit. 22. §. 5. Valer. Max.*
lib. 1. c. 1. & pass. Neque apud Germanos aliosque † Septentriona-^{I 4}
 les populos nulla similis superstitio fuit. De Rugianorum insula
v. Helmold. lib. 1. Chron. Slav. 2. & 6. ubi eam si dem idololatriæ esse dicit. I-
dem de Curlandia Adam. Brem. in histor. Eccles. cap. 223. & seq. de Estlan-
dia. Neque de Saxonum idololatria, quam expugnauit Caro-
 lus M. hic addemus. Ac pertinet huc expiatio insulæ † qua Pi-^{I 5}
 sistratus vsus, *apud Herod. lib. 1. eumque imitatus Iulianus Aposta-*
ta, eo ritu, quo Athenienses insulam purgauerant Delum. Mar-
cell. l. 22. Qui ne hodie quidem omnino defecit. Si ergo diui-
 ri iuris insulæ, quomodo occupanti concessæ? An iam enumera-
 tas exceptas dicemus? An ad Diis sacras iam inhabitatas & non
 amplius vacuas occupationem priuatorum non amplius perti-
 nere? An quod magis est, Romanis sacra † non fuerunt, nisi rite^{I 6}
 per Pontifices in collegio Augurum consecratæ essent? *d. l. 6. §. 3.*
de R. D. §. 8. Inst. eod. De quo eleg. Gothof. in l. 35. de liber. causss. Neque
 enim omnes peregrinæ religiones ab iisdem receptæ *Vlp. in fragm.*
tit. 22. §. 5. Quidquid sit, certe occupationem illam, quæ † belli^{I 7}
 iure fiebat, religio impedire nunquam potuit. Ita Cypri Vene-
 ri † dicatæ religio non obstitit, quo minus à Catone occuparetur^{I 8}
 auide magis quam iuste, *ait Marcell lib. 14. Florus lib. 4 c. 9.* Fere e-
 nim religio † apud Ethnicos in mera hominum opinione confi-^{I 9}
 stit, *Lactant lib. 1. c. 1. & lib. 4. c. 28. in pr. de cond. instit. l. 3. §. ult. de decur.*
l. 30. de pæn. Vnde quæ quilibet populus superstitiose sibi consti-
 tuit, mutaturus eadem, cum sibi visum fuerit, *l. 83 §. 5. l. 137. §. 6. de*

- V. O. ea alios iure Gent. non obligant. §. 1. & 2. *Inst. de l. N. G. & C.*
 Quia religiosa vel sacra hostiū nobis eodem loco non sunt. *l. 36. de relig. l. 4. de sepul. viol.* Sed et si simplices Ethnici huiusmodi superstitione infecti fuerint, *arg. l. 14. §. 5. de relig. d. l. 30. de pæn.* tamen
 20 scitū est Marciani responsum *in l. 113. in fi. de leg. 1. ineptas† religio-*
nes nō valere. Quod Dionysius Siculus ioculari exemplo cōpro-
 21 *bauit, de quo Lactant. lib. 2. c. 4* Et fortean idem dicendum de va-
nitate eorum, qui in insulas, terras & vrbes† certis sanctis vt patro-
nis consecrant, & ab iis denominant. Quales sunt insulæ S. Mat-
thæi, S. Petri, S. Thomæ, S. Helenæ. &c. Quibus plenæ sunt rela-
tiones & itineraria eorum qui nouum orbem descripserunt. Cu-
iusmodi nominum mutatio quid profecerit, dicemus c. 20. in fi. Ne-
 22 *que male quis credat, ex hac causa, quod sunt nullius insulas de-*
sertas sibi vēdicare† Dæmones, qui eas inhabitant, in his tempe-
states nimbosque commouent, multisq; fallaciis hominibus illu-
dunt, quo† scripsit Euseb. lib. 5. de preparat. Euang. 9. quem refert Simon
 23 *Maiolus, lib. 1. dier. canic. 14.* Sicuti iisdem thesaurorum† recondi-
 torum dominium adscribit *Iacob Ayres. in process. histor.* Aliam caus-
 sam, quam habet Maiolus quasi à Christo principatu deiecti in
 insulas sint cōiecti, vt minus hominibus obsint, suo loco relinqui-
 mus, sicuti ipsos quoque Dæmones missos facimus, quibus in-
 fernum Deus attribuit, *Matth. 25. v. 41. Apocal. 20. v. 2.* terram au-
 tem dedit filiis† hominum, *psal. 115. v. 16.* Sunt ergo insulæ marinæ
 24 iure civili nullius in posteriori modo. *l. 7. §. 3. de A. R. D.* Cuius iu-
 25 ris Interp. hanc reddunt rationem, quod mare† in nullius sit do-
 minio, sed iure Gentium omnibus pateat. §. 5. *Inst. de R. D. l. 3. §. 1. ne*
quid in lo. publ. l. 13. §. pen. de iniur. l. 13. in pr. commu. præd. Ergo & insu-
 las maris eiusdem libertatis participes esse conuenit. *arg. §. 5. Inst.*
 26 *de R. D. quia quod iuris† est de toto, quo ad totum, idem iuris est*
de parte, quo ad partem l. quæ de tota, 70 & ibi gl. Bart. & Dd. de R. V. l.
 27 *7 § 6. de pact. Eberhard. in top. in lo. 8. n. 1.* Et contentum† sequitur ius
 & conditionem sui continentis *l. 2. de pact. l. 59. de leg. 3. l. 1. §. 41 de-*
pos. Quo argumento Aristoteli referente Pomponio *in l. pen. de R. D. re-*
 spondit, id quod mari occupatum sit, fieri publicum. Et super
 posita

posita inferioribus cedunt. *Gaius lib. 2. Inst. l. 1. §. 4.* Sed si hæc ratio firmiter concluderet, tum insula marina nullius esset in priorimodo, quia † mare ita nullius est, ut nec per naturam redigi in dominium cuiusquam possit. *Quod latissime deduxit Hugo Grotius in mari libero cap. 5.* Et celebratur dictum Placentini, quod refert *Iohan. Faber in §. littorum, n. 2. Inst. de R. D.* mare in nullius est dominio vel possessione, nisi solius Dei. *psal. 89. v. 9. Ita Iornand. in hist. Goth. in pr.* Oceani ulteriores fines nec transfretatos nec cognitos cuiquam esse dicit, nisi soli ei, qui eos constituit. *Et Plin. lib. 2. nat. hist. 68.* Improbam & infinitam oportet esse tam vastæ molis possessionem. *Adde Iob. 38. v. 8.* Deinde etiam fluviales insulæ eius iuris essent, cuius sunt flumina, nempe † publica. *§. 2. Inst. de R. D. l. 4. in fi. ff. eod.* Itaque dicendum in iure civili, quoad dominum huiusmodi incrementorum non attendi locum inferiorem, sed collateralem: non aquam subiectam, sed terram vicinam *leg. 7. §. c. 1. & seqq. de A. R. D.* Quo præsupposito tentari posset si dispositio *d. leg. 7. §. 3. & §. 22. Inst. eod.* ad remotiores † tantum insulas marinas pertineat, quia hæc in infesto profundo ac longe dissito mari raro nascuntur. Atque ideo occupanti relinquuntur, quod in illis vicinitatis ratio cesset. *arg. d. leg. 7. §. 5. de A. R. D.* ubi dicitur, quia vicinum prædium nullum est, ideo non potest ratione vicinitatis ullam partem in eo alueo habere. Quæ ratio prohibitiua, cum in terræ proximis insulis marinis cesset, ideo illæ non minus quam fluviales terræ proximæ accrescunt, ut verbo iurisconsultorum utamur *leg. 30. in princ. de A. R. D. leg. 1. C. de alluv. leg. 33. in fi. de usufruct.* Terra autem proxima in Insulis marinis † est littus, cuius adcessionem eas esse oportet. *arg. leg. 43. de R. V. leg. 9. ff. de iudic.* Itaque cum littorahaut dubie sint publici † iuris: *leg. 3. ne quid in lo. publ. iunct. leg. 15. & seqq. de V. S.* vsu quidem communia, *l. 2. §. 1. l. 4. de R. D. §. 1. Inst. eo. l. 51. de contr. emt.* proprietate tamen publica, ut recte docet *Cuiac. ad l. 96. de V. S. Donell 4. cōment. 2. Alex. cons. 120. li. 2.* unde etiam littus publicum dicitur in *l. 112. de V. S. leg. 50. de A. R. D. & in l. 65. §. 1. eod.* littora mari proxima publica sunt, *Cicero in Top. ad Treba-*

- Trebatium lictum*: littora omnia publica esse vultis; etiam insulas
 3 3 proximas marinas publici iuris fuisse oportet, quia + connexorū
 idem iudicium. *gl. in c. translato, extra de constit. Neuz. lib. 1. sylu. nupt.*
n. 2. 1. Gail. 1. obs. 35. n. 10. Idque multo magis propterea (2) quia
 3 4 sicut alueus + fluminis subter aquam fictione quadam insulam
 fluuialem continenti annectit. *arg. d. l. 7. §. 5. eod. quod maxime ap-*
paret alueo exsiccato, quia tunc vicina insula continenti iuncta,
ut siccis pedibus adiri possit, & in Frisiæ insulis nonnullis contin-
git: eiusdem est iuris. l. 30. §. eod. l. 1. §. 7. de flumin. Bapt. Parmens. li. 1. de
alluv. 13. ita etiam in proxima insula marina eadem consideratio
 3 5 obtinet. *arg. l. 65. §. 1. de A. R. D.* quia littoris + appellatio sæpe pro-
 xima maris vada includit, si illa subinde propter maris recessum in
 usu hominū esse possit. Cōstat id ex definitione littoris, cuius in-
 uētio Ciceroni, forte propter allegationē ascribitur, *in l. 96. de v.*
S. cum sit Aquilij Galli, ipso Cicerone teste in topic. M. Peregr. li. 1. de iure
fisci tit. 1. n. 8. Formata tamen paulo aliter *in l. 96. l. 112. de V. S. §. 3. Inst.*
 3 6 *de R. D.* Est enim Aquilij sententia + in fontibus generalior, non
 saltem ad æstum, sed & recessum maris pertinens. Ut littora sint,
 quæcunque maris fluctus non adit. Conuenit notatio litoris
 3 7 à Græco λ. το., quasi terra tenuis. Quod vero Bald. + *in cons. 463.*
 3 8 *n. 4. lib. 4. quem allegat Cardin. Tuschus in concl. pract. vol. 4. in verb. flu-*
minum species: littus definit, quod sit locus terrenus, quem aqua
 fluminis calcauit hyeme vel æstate, qui remanet sabulosus: id su-
 stineri non potest, quia litus non ad flumen, sed ad mare pertinet
 3 9 *d. l. 96. de V. S. l. 2. §. 1. l. 4. de R. 3 D. §. Inst. eod.* Vnde quod ripa + est in
 flumine: *l. 3. de flumin.* nempe locus à plano ad aquam vergens, *ut*
idem Baldus in d. cons. 463. n. 2. definit, hoc est littus in mari, nempe
 totus ille locus vadosus & sabulosus intra aggeres & mare, qui
 modo ab æstu maris occupatur, modo ab eiusdem recessu denu-
 40 datur. Vnde etiam littus + dubium appellatur à *Luca. lib. 1.*

Quaque iacet littus dubium, quod terra fretumque
 Vendicat alternis vicibus &c.

Idem lib. 4. Iamque relabenti crescebant littora ponto.

Ouid.

Ouid. 1. metam. 8.

Littus habet solidum, quod nec vestigia seruet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.

Tale est littus maris apud Cumas, *quod describit Senec. epist. 55.* quod fluctus frequens & concitatus exæquat, longior tranquillitas soluit, cum arenis, quæ humore alligantur, succus abscessit. Atque ideo arena † maris littori tribuitur, *Gen 22. v. 17.* & pro lit- 41
tore accipitur, à *Gaiolib. 2. Inst. . §. 1.* De eo est in LL. Frisicis à Wulmaro latis, *tit. 11. §. 1.* Sacrilegus ducitur ad mare, & in sabulo, quod accessus maris operire solet, finduntur aures eius &c. Et pertinet huc quæstio *Aristot. in problem. sect. 23. q. 29.* cur littora fluctuosiora solida sæpe efficiantur, cum pars remotior à mari, terræ vero propior, soluta sit admodum & cedens. Sicuti ergo fluuiialis insula ad ripæ dominos vicinitatis iure pertinet, *d. l. 7. §. 3. de A. R. D. l. pen. §. 1. eod.* ita & marina proxima ad littorum domi-
nos, vel ea quoque ratione (3) quia in mari etiam alluuiionis iust 42
agnoscitur, & vicinitatis iure æstimatur, *infra cap. 18. n. 77.* Ergo & insularum marinarum incrementa propiora eodem iure æsti-
manda sunt, quia generali alluuiionis nomine continentur, *d. ca. 17.* Ut sic optime inuerti possit *Bapt. Parmens. lib. 1. de alluu. 2. n. 9.* ar-
gumentatio, quando ab vtriusque paritate ius alluuiionis mari-
næ occupanti vendicat. Quarto: bonum est argumentum † à 43
dominio ad iurisdictionem & contra, *Bart. & Bald. in l. qui furere. ff. de stat. hom. & in l. si dominium, de furt.* Atqui iurisdictione continen-
tis extendit se ad proximas insulas in mari, *Rutger. Ruland. de com-
miss. p. 2. lib. 2. c. 12. num. 3. ubi allegat Capollam lib. 3. de seruit. rust. c. 33. n. 5. & 6. inf. cap. 14.* Ergo & dominium. Denique propiores in-
sulas marinas iuris publici fuisse, & ad vicinas Respubl. pertinui-
sse exempla teuincunt. Ita Capræ insula ad Remp. Neapoli- 44
tanam pertinuit, à qua eas redemit Augustus Cæsar data Æna-
ria. *Suet. in August. c. 92. Plin. lib. 3. nat. hist. 6. Dion Cass. lib. 52. Strabo
lib. 5. Geogr. Lips. in comment. ad 4. annal. Taciti.* Ita Pontix insula sita
in conspectu littoris sui ad Volscos pertinuit. *Liu. lib. 9. dec. 1.* Ita
Stæchades insulæ in ostio Rhodani sitæ Massiliensium dicuntur

à Tacit. 3. histor. Gobel. in Cosmodr. et. 1. c. 6. Macria & Olœessa Rhodiorum Plin. lib. 3. cap. 5. & lib. 17. cap. 4. Imbrus & Lemnus Atheniensium. Diodor. lib. 16. Quibus Antonius etiam plures concessit, Reinec. in syntagm. part. 3. fol. 359. Demonesus Carthagenensium insula. Arist. in lib. de mirab. auscult. Iam autem genitius † dominium vulgo denotat, Menoch. de recup. possess. rim. 15. num. 3. Parmens. lib. 2. de alluv. 8. num. 2. Sed & Oenu sæ, quia vicinæ, ideo ad Chium pertinuerunt. A cuius incolis, dum eas Phocenses exules oblato pretio comparare voluerunt, apud Herod. lib. 1. satis indicant, ne iure quidem Gent. insulas maris proximas occupantibus patuisse. Et cui dubium esse potest, si publica utilitas postulet, insulam maris propior. quorem in usu Reip. † ac iure publico manere, quia præoccupare eam possit Resp. priuatis exclusis, l. pen. §. ult. de A. R. D. non solum si iam sit nata & perfecta, sed & si futura sit & nasci speretur, arg. l. 8. §. 1. de contr. emt. leg. 11. de hered. vend. Potest enim dominus, si præuiderit, prohibere, ne ipsius territorium quis ingrediatur occupandi causa. leg. 3. §. 1. leg. 5. §. 3. de A. R. D. Quod & in insulis fluuialibus prope agros limitatos ita obtinuisse verisimile est. leg. 1. §. 6. de flumin. Quia publica utilitas † priuatorum commodis semper præfertur. leg. 3. C. de primi. leg. 2. §. 44. ad SC. Tertull. Paul. 2. sent. 19. Non obstat l. 7 §. 3. de A. R. D. & qui ex ea desumitur est §. insula, 22. Inst. de R. D. quia illi textus de insulis marinis remotioribus intelligendi sunt, quippe quæ in alto mari raro, imo rarissime nascuntur, ut dictum. Ut sic propter paritatem rationis idem ius statuendū sit in insulis † marinis propioribus, quod in insulis fluuialibus statutū, quia hæc iure civili sine controuersia ad vicinos propiores pertinent d. leg. 7. §. 3. leg. inter eos, 29. l. ergo 30. de A. R. D. §. 22. Inst. eod. leg. 1. §. 6. de flum. in. Heron. de monte. in tract. fin. reg. cap. 22. num. 4. Bapt. Ay-
 47 mus Parm. lib. 1. de alluv. 14. Idem iure † Saxonico obtinet. art. 56. li. 2. Landrecht. Priuati vero fluminis insulæ ad dominum fluminis pertinent, arg. leg. 1. §. 4. & §. 10. de flumin. leg. 65. §. 1. de A. R. D.
 48 Quod ipsum † quoque de insulis stagnalibus in lacubus ac stagnis priuatis dicendum, arg. leg. 12. de A. R. D. leg. 24. §. ult. de aqua plan.
 49 Porro

Porro dominium insularum † vicinis ipso iure acquiritur, et § 1
iam si apprehensio nondum interuenerit, *Parmen. lib. 2. de alluv. §.*
quia quoties ex legis dispositione acquirimus, toties dominium
ipso iure nanciscimur, *Bart. in l. traditionis in fi. C. de pact. infra. cap.*
30. n. 44. Neque obest, quod *ICtus in l. 2. pro suo*, apprehensionem
requirere videtur: quia non de dominio, sed de possessione agit.
Ex hisce facile colligi potest ratio differentiae, in qua reddenda
nimium se torquent *Dd. ad §. insula, Inst. de R. D.* quare fluuiales † § 2
insulae ad vicinos pertineant, marinae ad occupantes? Petrus
Heig. ib. & lib. 2. quest. ult. num. 62. hanc reddit, quod flumina pu-
blica plerumque eas partes, ex quibus insulae conflantur, vicino-
rum ripis detrahant. *leg. 30 §. flumina, de A. R. D. leg. vn. §. 3. ne quid*
in flum. publ. Aequum ergo esse, commodum incommodo, lu-
crum † damno pensari. *leg. secundum, de R. I. §. 3. Inst. de emt. & vend. § 3*
leg. 7. in pr. de peric. & com. Vnde Boetius 2. de Geometr. quem refert Cu-
iac. 10. obs. 2. eam insulam ipse sibi vendicabit, inquit, cuius ter-
ram tempestatis vis praecipuauit. Sed hac quoque ratione
proximae † marinae insulae ad vicinos pertinebunt, quia illorum § 4
quoque finibus, ut plurimum detrahuntur. Sicuti de Echi-
nadibus dictum *cap. 4. numer. 18.* quas Achelous continenti ab-
rasas, ultra flumen in mare protulit. Deinde fluuius non sem-
per ex vicina ripa materiem insulis struendis adducit, sed saepe
ex dissitis locis, quandoque etiam ex imo fluminis fundo, sine
ullo vicinorum damno. *Quod Impp. in leg. 1. C. Theod. de alluv. cu-*
ius finis refertur in leg. ult. C. de alluv. agnoscunt. Et clarissime pa-
tet in insula naturali secundi modi, ex recessu † fluminis or- § 5
ta, quae & ipsa ad vicinos pertinet, cum tamen nihil ad eam
contulerint. Nihil enim interest, utrum de aluei duntaxat so-
lo mutato, an de eo quod superfluum solo & terrae sit, quaeratur
insula, teste *Iurisconsulto in d. l. 30. §. 2. de A. R. D.* Denique sunt
flumina, quae nec abluunt, nec euiscerant terras, sed materiam
struendis insulis aliunde secum vehunt, ut Nilus, *Se nec. lib. 4. nat.*
hist. 9. infra. cap. 18. Itaque simplicius est statuere solam † vici- § 6
nitatem causam esse, cur insularum incrementa ad priuatos
P 2 pertine-

pertineant, *ut pluribus cap. 17. demonstrabimus.* Illa autem cessat
 § 7 in insulis† remotioribus. Ergo illæ occupanti patent. Eo magis
 quod has Romani pro derelictis habuisse videntur. *arg. l. 1. pro de-
 rel. tum quia interest, Romanum Imp. hominum adiectione au-
 geri, insulasque à quibusdam potius inhabitari, quam à nullis,
 arg. l. 7. §. 3. de ben. damnat. tum etiam ut deportati haberent, ubi
 nouum domicilium contrahere, bonaque acquirere iterum pos-
 § 8 sent, arg. l. 15. de interd. & releg. Superioribus† obstat l. pen. §. ult. de
 A. R. D. ubi insulam publicam esse debere, ideo quod in flumine
 publico sit nata, dicitur, Dd. varie ad hunc textum respondēt,
 § 9 Cuiac.† 14. obs. 11. Robert. 1. recept. lect. 11. Pacius. 6. enant. 93. Distinguē-
 tes, volunt insulam fluminis publici vsu publicam esse iuris Gen-
 tium: proprietate vero priuatam eorum qui proximiores insu-
 læ agros possident. Sed hanc responsionem refellunt Hotom. r.
 obs. 23. Donell. 4. comment. 29. & ibi H. Illigerus in notis. D. Arumæus com-
 pater & amicus, quondam etiam collega exerc. nstit. 4. th. 14. Trent. 2. di-
 sput. 20. th. 5. lit. H. Hakel'm. illust. quæst. 19. th. 7. & alij. Cum enim
 hoc modo proprietas insulæ præsertim amplioris, vicinis fere
 semper inutilis futura esset, *arg. l. 3. §. ult. de usufr. non est creden-
 dum perpetuam seruitutem ipsi imponere voluisse Labeonem*
 Ictum, præsertim cum in littoribus contrarium statutū sit, quip-
 pe quæ & in vsu communi, & proprietate totius populi sunt. *supr.*
 60 n. 32. Itaque Iulius Capra Vincent. ad d. l. p. n. §. ult. quem sequitur Heig.
 1. quæst. ult. num. 134. Arumæ. d. exer. 4. th. 14. in fi. Hilliger. in Donell. enu.
 lib. 4 cap. 29. hunc textum de eo casu intelligunt, quo prædia vici-
 na sunt iuris publici. Tunc enim etiam insulam proximam e-
 iusdem iuris fieri oportet. Nemo enim dixerit insulam, quæ
 in Tyberi nata est, in eo alueo, quo Romam urbem interfluit, pu-
 61 blicam non esse. Ecce campus Martius† Romæ in Tyberim de-
 finens haut dubie publicus fuit, l. 6. in pr. de contr. emt. l. 2. §. 9. ne quid
 in lo. publ. Strabo lib. 5. Geogr. Gwid. Pancirol. de 14. region. urbis Roma.
 De eo enim scribit Liu. li. 2. dec. 1. Ager Tarquiniorum, qui inter vr-
 bem & Tyberim fuit, consecratus Marti, Martius deinde cam-
 pus fuit De eod. m. Ouid. 3 fast.*

Quem

Quem Tyberis curuis in latus vrget aquis.

Vnde etiam campus Tyberinus dictus est, sicuti contra *Stat. l. 2. sylu. in genethli. 1. Lucan.* Martium Tybrim vocat. Huius autem capi ex aduerso insula† Tyberina nata est, eo tempore, quo is in pu-
blicum redactus. Vt nullum sit dubium, quin ea publici iuris fuerit, vtpote Æsculapio consecrata temploque decorata *arg. l. 6. §. 2. de A. R. D. l. 9. §. 1. eod. §. 7. Inst. eod. supr. c. 6. n. 48.* Hæc ut vt verissima sint, videri tamen potest Labeo, qui ingenij fiducia† multa innouauit, *l. 2. §. 47. de O. l. à cæteris lurisconsultis, Gaiō in l. 7 §. 3. de A. R. D. Pomponio in l. 30. §. 2. eod. Vlpiano in l. 1. §. 6. de flumin.* dissensisse, & hæc quasi paradoxa in libris pithanōn siue verisimilium disputandi causa proposuisse. Cuius tamen sententia à Iustin. Imp. recepta non est, *in §. insula, Inst. de R. D.* fortasse quia boni Imperatoris esse putauit, in dubiis iuris† quæstionibus contra fiscū
respondere, *l. 10 de iure fisc.* Quo nomine M. Aurelius Philosophus commendatur, quod in causis compendij nunquam iudicās fisco fauerit, *Capitol. in eius vita.* Aliud videtur sentire Marq. †Freher. *in notis ad constit. Ad lphi Imp. de insulis, in verb. spectat ad im-*
perium: quasi fluminis publici insula olim Labeonis tempore iuris publici fuerit, à Iustiniano autem *in §. 22. Inst. de R. D.* in priuatum censum relata. Sed hoc dicere non possumus, cum Iustin. nullum ius nouum circa insulas constituerit, sed à Gaiō *in l. 7. §. 3. de A. R. D.* aliisque l. C. tis iam relatum in Institutionibus suis reproduxerit. Quod si ne in his quidem acquiescere volumus, dari possunt† casus speciales in quibus Labeonis sententia *in d. l. pen. §. ult.* obtinuerit. Primus si vicina prædia publica essent, vt de insula Tyberina iam dictum. Nam etiam insulas quasdam publicas fuisse constat *ex l. 2. §. 3. ne quid in lo. publ.* Secundus: si insula fluuiialis à Republ. præoccupata esset, eo quod Reip. forte accommoda esset. Tertius casus est: si insula† sit adeo parua & angusta, quod tota dici possit ripa. Tunc enim tota quoque erit in usu publico, *iuxta Bart. de insul. in verb. communis, quem sequitur Capoll. lib. 2. de seru. rust. 33. num. 9. Bapt. Parmens. lib. 2. de alluu. cap. 8. numer. 6. arg. l. 3. de flumin. l. 65. §. 1. de A. R. D.* nam alioquin, si insula sit gran-

dior, reliqua terra priuatorum, solæ tantum ripæ ac littora publi-
 68 ca erunt, *l. 30. §. 1. d. l. 65. §. 1. de A. R. D.* sicuti etiam portus † insulæ e-
 iusdem sunt iuris. *l. 15. de publican. Capolla lib. 2. de s. ru. rust. 28. numer.*
3. licet idem in cap. 33. numer. 8. à seipso dissentire videatur. Quartus
 69 est, in insula fluitante, *de qua supra. cap. 6.* Hæc enim propemodū †
 publica atque ipsius fluminis est insula. *l. pen. §. 2. de A. R. D.* tā quo
 ad vsum, quam quo ad proprietatem. *Ias. in leg. quo minus, num. 110.*
de flumin. Et ratio eius non obscure ex eodem textu colligitur.
 Quia solum alvei non tangit. Non ergo iure vicinitatis ac co-
 hærentiæ ad proximos agros pertinere potest, *arg. leg. 33. ff. de v-*
 70 *usufruct.* Deinde, quia dominium † in aere stare non valet, *Menoch.*
cons. 68. n. 13. sed illud maxime certum esse expedit. *l. 1. de usucap. l.*
2. §. 3. de O. l. Atque hæc insula nullibi certam sedē habet, sed ven-
 torum fluctuumque arbitrio hac illac propellitur. Vt nescias
 vtri vicinorum sit addicenda. Quintus casus constitui potest, in
 71 insulis, quæ in † lacubus ac stagnis publicis resident. Nam & hæ
 iuri publico adscribendæ sunt. *arg. l. 2. §. 2. ne quid in lo. publ. l. 1. §. 7.*
ut in flum publ. l. 112. de V. S. & quia in ipsis quoque præsertim am-
 plioribus cessat vicinitas, *arg. d. l. 7. §. 5. de A. R. D.* Sextus in insulis
 marinis propioribus vt dictum. Et septimus vbi insula de con-
 suetudine ad ius publicum pertinet. *De qua cap. seq.* Hæc de do-
 72 minio insularum naturalium. Quod fortuitas † insulas attinet in
 primo modo, nulla est differentia circa dominium. *l. 30. §. 2. eod.*
 Hæc enim vel vicinis cedunt, si propiores sint, vel si remotiores
 marinæ occupanti. *d. leg. 7. §. 3. eod.* Alia ratio fortuitarum in
 secundo modo, quia manent eius, cuius antea fuerunt, priusquā
 à continenti auellerentur, *d. l. 7. §. 4. de A. R. D. §. 22. Inst. eod. l. 30. §.*
2. eod. l. 1. C. de alluv. siue fluuiales sint siue marinæ. Quia vtrobi-
 que eadem ratio, *arg. l. 32. ff. ad L. Aquil.* Neque obest, quod tam
 73 in primo † quam secundo modo casus fortuitus non paulatim,
 sed impetu ac cum violentia processit, vt propterea idem quoq;
 ius vtrobiue statuendum videatur. *arg. l. 3. §. 2. de aqua cottid. d. l.*
30. §. 2. de A. R. D. Quia magna subest diuersitatis ratio. Illic enim
 in primo modo, prorsus mutata est conditio rei, dum in rerum
 pertine-

natura esse desiit terra, ex qua postea insula nata est. *l. 63. §. 10. pro socio. l. 8. §. fin. de solut. l. 21. quib. mod. usufr. am.* Quo ipso quia proprietatis causa mutata est, *l. 30. §. 2. de A. R. D.* ac dominium prioris domini extinctum, *l. 10. §. 2. quib. mod. ususfruct. leg. 3. §. 17. de acq. poss. l. 10. 1. de peric. & com.* non potuit id postea restitui. *arg. d. l. 7. §. 5. de A. R. D. §. 23. Inst. eod.* Quia res semel mutata in pristinum statum reduci non potest. *gl. in l. homo liber. de stat. hom.* Et quod semel alienum factum est, etiamsi inde abruptum fuerit, redire ad priorem dominum non potest. *l. 23. §. 5. de R. V.* Quae de quaestione plura *cap. 29. numer. 81.* Idem quoque obtinet, etiamsi integræ crustæ forte extent terræ prioris, dum quam portionem hausit hiatus maris, alio loco reddit, *iuxta Plin. lib. 2. cap. 86.* quia confusio & interitus rei æquiparantur. *leg. 107. de solut. leg. 21. §. 1. de liber. leg. perinde ut incrementum alluvione nobis acquiritur, etiamsi eius origo, & cuius antea fuerit sciatur, Parmens. lib. 1. de alluv. 4. num. 1. & cap. 6.* At posteriori casu, in secundo modo, quamvis pars aliqua terræ à flumine mariue occupata in alueum eius tranfierit, eiusque dominium eatenus amissum sit, *d. l. 7. §. 5. l. 1. §. 6. de flumin. reliqua tamen terræ portio in insulam secedens domino suo salva manet.* Ut non sit æquum casum fortuitum amplius ipsi nocere, quam in illa parte, qua novum alueum fecit *d. l. 7. §. 4. d. l. 1. §. 6. & 10. de flumin. l. 1. C. de alluv.* Est enim natura fluminis & marisque hæc, ut cursu suo mutato alvei casum mutet. *d. l. 30. §. 2. de A. R. D.* mutet etiam terræ formam, ex continenti insulam faciens *d. l. 7. §. 4. ibi in formam insula:* nō etiam proprietatem terræ, quam aqua non occupavit, *dd. lo.* Interim de hac quoque insula dicendum, quod de naturali, & portus & littora iuris publici esse, *arg. d. l. 65. §. 1. de A. R. D. quem text. de tali casu accipit D. Arumæus d. exerc. 4. th. 14.* quia flumen vel mare terras diuidens, utrobique ripas ac littora facit: sicuti de Sicilia auulsa canit *Lucan. lib. 3.*

Qua mare tellurem subitis aut obruit vndis,
Aut scidit, & mediis fecit sibi littora terris.

Non tantum ergo dominus huiusmodi violēta mutatione alueū
sed

sed etiam littora de suo amittit, quia vtraque publici iuris sunt. Circa dominium manufactæ insulæ quodnam ius obtineat, in materia ædificationis videbimus.

CAPVT XI.

De iure regali Insulæ.

S V M M A R I A.

- 1 *Iuri ciuili per consuetudinem derogatur.*
- 2 *Vsus feudales communiter recepti.*
- 3 *Consuetudo auferens vicinis insulas an rationabilis?*
- 4 *Incrementa fluuialia iure positiuo vicinis competunt.*
- 5 *Princeps est dominus iuris ciuilis.*
- 6 *Princeps nemini res suas auferre potest.*
- 7 *Nisi ratione publicæ utilitatis refuso pretio.*
- 8 *Incrementa fluuialia sunt vicinorum.*
- 9 *Incrementa præterita non pertinent ad regalia.*
- 10 *Iudicium Cæsaris de insula.*
- 11 *Principes priuatorum possessiones male sibi appropriant.*
- 12 *Boni principis officium.*
- 13 *Non potest cuiquam adimi, quod nondum habuit.*
- 14 *Ruini sententia à Parmensi refutata.*
- 15 *Incrementa fluuialia sunt incerta & contingentia.*
- 16 *Spes nondum in bonis nostris est.*
- 17 *Ius quærendum auferri à principe potest.*
- 18 *Ius præsens præfertur futuro.*
- 19 *Futura omnia ex euentu sunt certa.*
- 20 *A fortuna iudicio non appellatur.*
- 21 *Fortuna superiorem non habet.*
- 22 *Vicini in petendis incrementis certant de lucro captando.*
- 23 *Ius Reip. utilius semper præferendum est.*

- 24 Bona publica non debent fieri priuata.
- 25 Vires imperij minuenda non sunt.
- 26 Neccessitas publica adauget regalia.
- 27 Aer & aqua omnibus communis.
- 28 Proprietas aeris restricta.
- 29 In flumine publico priuatis agere non licet.
- 30 Aucupium & venatio olim cuius concessa.
- 31 Alia venatio pertinet ad regalia.
- 32 Metallifodina olim priuati iuris.
- 33 Hodie ad regalia pertinent.
- 34 Res pretiosae sunt instar regalium.
- 35 Lapilli pretiosi principum proprii.
- 36 Cetini dentes ad Regalia Regis Daniae pertinent.
- 37 Rhombus & mulus Romanis in deliciis habiti.
- 38 Salmo principum proprius.
- 39 Multa olim communia hodie priuata facta.
- 40 Iura fiscalia principibus adimere est mundum reformare.
- 41 Tributi nomine etiam iura fiscalia continentur.
- 42 Flumina publica pertinent ad regalia.
- 43 Fluminis tres partes, aqua, alueus & ripa.
- 44 Aqua sequitur naturam aluei.
- 45 Alueus cedit flumini.
- 46 Alueus ad regalia pertinet, siue aqua plenus siue vacuus.
- 47 Bona vacanti pertinent ad regalia.
- 48 Thesaurus hodie ad regalia pertinet.
- 49 Ius Albinagij Regum Galliae proprium.
- 50 Loca deserta & inculta sunt Principum.
- 51 Heigij responsio insufficiens.
- 52 Hereditas adita non amplius est vacans.
- 53 Res dubiae & incertae praesumuntur esse principi.
- 54 Ripatica quid denotent?
- 55 Incrementa fluuialia iuri aggerum muniendorum cohaerent.
- 56 Superuacuis intellectus in omni interpretatione fugiendus.
- 57 Flumina etiam quo ad proprietatem sunt Caesaris.

- 58 Dominus potest futurum incrementum in feudum concedere.
- 59 An omnia regalia in iure feudali enumerentur.
- 60 Consuetudo circa regalia multum potest.
- 61 Insulae hodie ad regalia pertinent.
- 62 Praiudicia Camerae Imperialis.
- 63 Insulae Rhodani sunt Regis Galliarum.
- 64 Eiusdem est Rhodanus fluuius.
- 65 Insulae Mulda fluuij sunt Electoris Saxoniae.
- 66 Insulae Rheni sunt Electoris Palatini.
- 67 Eiusdem est ius auriferum in Rheno.
- 68 In Frisia incrementa fluuialia ad superiores transierunt.
- 69 Ager Biltanus Frisiae Occidentalis amplissimus.
- 70 Comitatus Frisiae orientalis iura circa insulas.
- 71 Ioh. Goddai consilium de alluione maris contra Comitem F.O.
- 72 Incrementa fluuialia Comitatus Oldenburgici propria.
- 73 De Polonorum consuetudine remissius.
- 74 Iura regalia non nisi inter principes ventilantur.
- 75 Intentio eius qui insulas regalibus assirit fundata.
- 76 Doctore de consuetudine in scriptis attestanti standum est.
- 77 Historicis in iis, quae facti sunt, creditur.
- 78 Marinae insulae quatenus ad regalia pertineant.
- 79 Item stagnales insulae.
- 80 Item fluitantes & fortuitae.
- 81 Fortuitae per vim abrupta manent in suo statu.
- 82 Priuilegium ciuitatis Spirensis.
- 83 Frustra per priuilegium impetratur, quod iure communi competit.
- 84 Vbi ius commune obtinet, ibi insulae ad regalia non pertinent.

DOMINIVM insulae ex iure ciuili enodauimus, restat videre quid de consuetudine obtineat. Per istam enim iuri [†] ciuili derogari posse constat, ex l. 32. & seqq. de LL. Domin. à Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 7 art. 2. Est enim consuetudo omni lege valentior. Senec. 5. de benef. 21. Et vnus est Legum corrector vsus, Liu. lib. 5. dec. 5. vsque adeo vt nulla sit lex positua, quae non

Q²

cinis bona fide pro suis possessa & præscripta sunt. Et illorum dominium princeps auferre non potest. Quomodo recte docet *Regn. Sixtin. inter cons. Marp. vol. 2. cons. 14. n. 120. & Ioh. Gædd. in cons. de alluv. maris, post tractatum Noë Meureri, n. 262. & seq.* littora maris in usu publico esse, quatenus ab alio usus non sit præoccupatus & præscriptus, *arg. l. in tantum, ff. de R. D. l. si quisquam, ff. de diuers. & temp. præscr.* Atque huc videtur pertinere historia, *quam de Henrico Imp. describit Dithmar. Mersburg. li. 7. histor.* Cæsar Alsteti populo ius dixit. Insulam, quam Sweins vocant, sibi ipsi per iniquos iudices addicere voluit. Sed Wigmannus Comes ipsi contradixit, testatus publice id iniquum esse &c. Nimirum quia in priuatorum dominio hætenus fuerat. Quamquam etiam aliam prætensionem ad illam Cæsar habuisse videtur, quasi propter delictum in commissum cecidisset. Et potest huc referri, quidquid à Menoch. *lib. 3. de præsumpt. 100. n. 7. & 8.* adducitur, ubi recte reprehendit Principes, quod male agant, qui prædia, sylvas & insulas hætenus à priuatis aut vniuersitatibus cultas & possessas Camerae suæ appropriare contendunt *De qua tamen questione quid sentiat Ioh. Kop. n. 2. decis. 3. ibi videre licet.* Sicuti contra Plin. in paneg. Traianum Imp. eo nomine laudans: non exturbatis, inquit, prioribus dominis, omne stagnum, omnem lacum, omnem saltum possessione circumuenis, nec vnus oculis flumina, montes maria deseruiunt. Et simili laude Fridericum Imp. ornat *Gunth. in Ligur. lib. 8. v. 579.* Aut loquimur de incrementis futuris vel hodie natis, de quibus *d. l. 7. §. 3. de A. R. D. & nos h. c. agimus,* & male dicuntur adimi priuatis vel vicinis, cum ea nunquam actu in suo dominio haberint. Quia amisisse non videtur, qui nunquam habuit. *l. 208. de R. l.* Et priuatio semper requirit habitum. *c. quod vero formatum 32. q. 2. Eb. rh. in top. in lo. 26 n. 1.* Et quamuis hæc futura incrementa cum prioribus eodem loco habeat Ruinus *in cons. 95. n. 3. & 4. lib. 1* quia conditio, si nata fuerit, confertur in id tempus, quo iam vicinis est acquisitum, *arg. l. 1. in fi. de cond. & dem. iunct. l. in tempus. 62. de here. inst.* tamen eum recte refutat *Bapt. Parmens. lib. 1. de alluv. 10. n. 6.* Quia vicini circa incrementa fluuialia futura non habent

ius quæsitum, sed ius quærendum, quod adhuc incertum est, ac in mera spe positum, *arg. l. 11. de hered. vend.* nec magis in bonis nostris esse videtur, *l. 12. de V. S.* quam certum est, iacto in mare reti pisces me capturum *l. 12. de act. emt. l. 29. §. 3. ad L. Aquil.* Iam autem de futuris contingentibus non est ratio habenda à principe. *l. fin. C. si contra ius vel util. c. quæ in Ecclesiarum, extra de constit.* Et facilius aufertur ius quærendum, quam quæsitum, ipso Heig. concedente in *d. q. ult. num. 15. & Gædd. in d. cons. de alluv. mar. n. 339. Gail. 2. obs. 142.* Facilius etiam impeditur. *l. quod autem, in pr. quæ in fraud. cred. gl. & Dd. in l. servus creditoris, C. de pact. Decian. resp. 5. n. 20. vol. 1. Aim. Crauet. cons. 332. n. 18.* quia ius præsens semper spei præfertur. *l. 2. de stat. li. l. 8. §. 3. de contr. cmt. Quo pertinet proverb. gl. in l. cum hi, de trans. quod refert Alciat. lib. 4. de V. S. n. 4.*

In præsens oua, cras pullis sunt meliora.

Atque huic iuri quærendo princeps etiã sine causa derogare potest, *Parmens. d. c. 10. n. 3. arg. l. 16. de A. R. D. l. quo minus, & ibi las. nu. 9. de flumin.* Et ridicula est Ruini collectio, quia sic omnia futura ex eventu non solum sunt certa, *arg. l. 28. in fi. de iudic.* sed & necessaria, iuxta regulam Logicorum: omne quod est, eo ipso quod est, necessario est. Et quid? si insula illic nata non fuisset, aut saltem alio fluminis loco? Ecquid contra fortunam actionem intentassent vicini? à cuius iudicio ne appellari quidem voluit Bald. *in l. fin. C. commu. de legat.* Quia superiorem in mundo non habet, *Vasq. lib. 2. ill. st. contr. 93. a. 4. gloss. ad art. 29. lib. 3. Landt. Daniel Moll. in comment. ad Constit. Saxo. p. 3. c. p. 15. n. 9.* Quid si ab initio à iure civili Reip. adscripta fuisset? *ut in l. pen. §. ult. de A. R. D.* Ecquid subditi nunc conqueri possunt? qui etiam boni consulere debent, quod acceperunt. *l. 12. §. 1. de iure dot.* Eo magis quod ipsi non de damno vitando, sed de lucro captando certant. Quod in iure civili non attenditur. *l. 33. de R. l. l. 21. §. 3. de act. emt. l. ult. de peric. & com. l. 16. de iure dot.* Vnde & lucri intertrimentum dicitur à Matth. *Vvesemb. in cons. 67. n. 13. vol. 2. & cons. 34. n. 21. vol. 1. Borch. cons. 6. fol. (mibi) 73.* Non obstat ratio ex *l. 10. de R. l. desumta*, quam tantopere urget Pet. Heig. *p. 2. q. ult. numer. 64. & ex 10 Henon. d. d. 3. de Reg.*

iur. q. 3. quia ad eam cap. præced. responsum est. Deinde & hoc considerandum est, utrum ius circa insulas, hodie mutato Reip. statu publice sit utilius? An illud ius civile scriptum *in l. ult. C. de alluv. an hoc consuetudinarium?* Quod enim $\dagger$ utilius est, sine dubitatione præferendum. *l. 51. §. fin. ad L. Aquil. l. 43. de relig. & sum. t. fun.* Alioqui vix est, ut non Respubl. damnum sentiat, si vires ex publico in priuatum magis, singulisque ciuium quærantur, ac sacrosancta omnia $\dagger$ profana, publica priuata fiant, ut conq. *ter tur Plin. l. b. 16. nat. hist. 2. Et prohibet Imp. Zeno in leg. 9. C. de aquadu 7. Quod ipse Heig. d. q. ult. num. 75 pluribus confirmat.* Et vni-
 25 cum sit hodierni Imp. $\dagger$ Romano-Germanici detrimentum, ut deduxit *liminor t. de ordin. Rep. Rom. nobiliss. iulius Pflugius Episcopus*
 26 *N. m. u. g. sis.* Iam autem necessitas $\dagger$ & indigentia temporum nostro um, ut & fisci inopia suadet, huiusmodi lucra & incrementa c. buenientia regalibus annumerari, *per ea quæ in simili tradunt Ap. a lib. 4. de bell. ciuil Velle. Paterc. lib. 2. hist. Bodin. lib. 6. de Rep. 1.*
 Quæ olim florente adhuc imperio & abundante ærario, vel nullius domi io, vel priuatorum lucro relicta erant. *arg. l. 1 de A. R. D. l. 1. 2. & seq. d. A. R. D.* Quod adeo obtinet, ut ne illa quidem, quæ ure naturali cuius patebant, hodie à proprietatis nexu sint libera. Quid communius & magis proprium humanis necessitatibus aere, $\dagger$ quippe sine quo ne viuere quidem possumus? *leg. 2. t. C. de aliment. pu. il. leg. 2. de R. D. §. 1. Inst. eo.* Et tamen nemini licet in suo molendinum erigere $\pi\epsilon\upsilon\mu\alpha\tau\iota\chi\omicron\nu$, siue ventosum, nisi aer. m. à Principe redemerit. Quid itidem communius aqua? De qua Latona apud Ouid. 6. met. 4.

Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est,
 Nec Solem proprium Natura, nec aera fecit,
 Nec tenues vndas: ad publica munera veni.

28 Et tamen aquæ quoque separantur, & ipsa naturæ $\dagger$ elementa vi pecuniæ discreta sunt, ait *P. in. lib. 19. nat. hist. 4. Et clarius Ambros. lib. 5. hexam. 10.* Spacia maris sibi vendicanti iure mancipij, pisciumque iura sicut vernaculorum conditione sibi seruitij cōmemorant.

morant. Iste, inquit, sinus maris meus est, ille alterius. Diur-
 dunt elementa sibi potentes. De publico Rom. iure priuatis a-
 demto conqueruntur Germani, *apud Tacit 4. histor.* ad hunc diem
 inquit, flumina & terras, & cœlum quodammodo ipsum clau-
 serunt Romani. Hinc est, quod in † flumine publico nec mo-
 lendinum cuiquam extruere licet sine licentia principis, *Bart. & 29*
Angel. in l. fluminum, 24. de damn. inf. Iacob. de feud. in verb. fluminibus
 nec nauigare nisi certo vectigali, quod nauigium vocat Gun-
 therus. *And. Rauchbar quest. Saxon. 23.* nec piscari sine piscatio-
 num pensione. *cap. vn. quæ sunt regal.* Sed & venatio & † aucu-
 piū olim cuius patebant *l. 1. l. 3. & seqq. de A. R. D. l. 12. de instr. l. 9.*
 quæ hodie ad principes & regalia transierunt, vt supra dictum
 saltem quo ad feras maiores, *des hohen Wiltpratts. Schard de feud. p. 3. 31*
cap. 4. numer. 47. Iacob. in verb. & cum venat. Gail. 2. obs. 66. & seqq.
& ibi Græue. concl. 68. P. Frid. Mindanus lib. 2. de process. cam. 36. nu.
 7. sicuti etiam maioris aucupij, de quo *Gilman. 1. decis. 49.* ne scilicet
 impediatur paissa nobilium. vt *Aluarot. loquitur in §. nemo retia, de*
pac. ten. in V. F. Ita & metallifodinas † omnis generis olim pri-
 uatorum fuisse, ex multis historiarum & iuris ciuilis locis con-
 stat, *l. 9. §. 2. de usufruct. Cuiac. 15. obs. 21. Heig. 1. quest. 13. numer. 17.* Qui-
 bus tamen sensim ac pedetentim subtractæ sunt initio facto à Ti-
 berio Cæsare, qui publicatis bonis S. Marij Hispanorum ditissi-
 mi, aurarias eius seposuit, *Tacit. 6. annal.* Et Hannibalis argen-
 taria in Hispania 300. pondo indies subministravit. *Plin. lib. 33. 32*
cap. 6. Sed & æs Salustianum in Centronum tractu, & Liuianum
 in Gallia, vtrumque à metallorum dominis dictum, illud ab
 amico Augusti, hoc à coniuge. *Plin. lib. 34. c. 2.* Quæ hodie
 † omnia inter regalia habentur, *Vvesemb. in cons. 45. num. 24. Co- 33*
ler. decis. 98. Rauchbar. quest. 2. Quædam etiam ad Electores tran-
 sierunt ex speciali priuilegio A. B. Caroli 4. de quo *Heig. d. q. 13.*
And. Knich. de iure Saxon. non prouoc. cap. 5. num. 105. Et quæ plu-
 ra alia huc referri possunt, etiam ex iis rebus, † quas vel rari-
 tas, vel naturæ præstantia, nobilitauit, Pretiosos enim
 cibos

- cibos non eximius sapor, sed raritas & difficultas fecit, *ut Senec. in consol. ad Helui. c. 9.* Ideo enim instar regalium habentur. Quale est cinamonum Æthiopiæ, nullibi quam in scriniis Imp. conditum, *teste Galeno.* Balsamū Iudææ in duobus tantū hortis regiis natū. *Plin. lib. 12. nat. hist. 15.* Thus Arabiæ grandi vectigali suppositum *Plin. d. lib. 12. c. 14.* Glebæ auri in Pœonia mensæ principali deputatæ, quarum pondus minam excedat, *Arist. in mirab. auscult. fol. 1088.* palmæ regibus tantum Persidis asseruatæ. *Plin. lib. 13. c. 4.* Ita in in-
- 35 fula Indiæ Zeilan expretiosis † lapillis, quibus abūdat, Rex maiore vel meliore Rubinū accipit, *Hait hon. c. 6.* In prouincia Canichu lacus margaritas abundās M. Chami pprius est, ita vt sine ipsius indultu nemo exinde margaritas piscari sub pœna capitis audeat *P. Venetus lib. 2. c. 38.* Et hodie fere de consuetudine vbique lapillo- rum inuentio in littore maris ad regalia pertinet, sicuti in Boruf- sia Succinum vulgo **Barnstein** soli Duci reseruatur *Heig. ad §. item lapilli. de R. D. infra cap. ult. n. 165.* Pertinent huc elephantorum den- tes, quos Æthiopes in tributum pendere soliti, *Plin. d. lib. 12. c. 4.*
- 36 Quibus similes sunt Cetini dentes † in Islandia, ad regalia Regis Daniæ pertinentes. Item aliæ species, quia pretiosiores, ideo ad vectigal Cæsaris relatæ, *in l. 16 §. 7. de publican.* Item vectigal Sire- num aliarumque belluarum marinarum Regi Lusitaniæ debi- tum, *ut ex Damiano Goesio refert Simon Maiol. lib. 1. dier. canic. 9.* Adde pelles pretiosas in locis Septentrional. *de quibus infra c. ult. n. 91.* itē cuniculorum captura, *d. c. ult. num. 117.* Huc referri debet illa as- sentatorum sententia *apud Iuuen. sat. 4.*

Quidquid conspicuum pulcrumque est æquore toto
Res fisci est ybicunque natat.

- quam Dd. passim exagitant, *ut Heig. d. q. ult. n. 37.* cum proprie
- 37 de piscibus præstantioribus loquatur, veluti de † Rhombo. *de quo Plin. lib. 9. c. 54. Mart. 13. epig. 81. Cælius Rhod lib. 9. lect. antiq. 12.* cui in deliciis par nullus, *Senec. epist. 95. Macrobi. lib. 3. saturn. 26. Simon Maiolus lib. 1. dier. canic. 9.* Pro quibus in Rheno Salmo † principum mensis dicatus, *Eleg. Marq. Freher. lib. 2. de orig. Palat. 28. Heig. p. 1. 9. 15. n. 58.* eique fundi dic **Salmen grunde** ad Electores Palat. spectāt.

Noe Murrer von Forstrecht, p. 5. in fi. Item venatio & aucupatio cer-
 uorum anserumq; syluestrium est regia & pignoralis pertinens
 ad dominum loci, *Boer. decis. 252. in fi.* Alibi etiam pflegen die Fischer
 dem Juncfern den vorhegt zugeben, *de quo Modest. Pistor. cons. 14. vol.*
1. n. 6. Atque huiusmodi regale intelligit Ioh. Faber in §. *est autem*
litus n. 1. de R. D. quando dicit aliquem habere ius in his, quæ in
 mari capiuntur, puta decimam: licet piscator Plautinus in *Rudēt.*
A. 4. S. 3. id non agnoscat. Quæ omnia euincunt, plurima quæ
 communi & hominum vsui natura produxerat, moribus ac insti- 39
 tutis ciuilibus paulatim coarctata, tandē solis principibus ac iu-
 ribus & fiscalibus propria cessisse. Quæ si hodie adimere ipsis 40
 velis, id nihil aliud esset, quam reuagare nundū, *verbo Baldi ad tit.*
extra vag. de pac. Constant. Quod sicuti difficulter obtinueris, quia
 dicent quod Fridericus Imp. ad ciues Romanos ait *apud Otton. Fri-*
sing. legitimus possessor sum, eripiat quis, si potest, clauam de
 manu Herculis: ita nec sine iniuria postulaueris, cum census &
 tributi & annui nomine *Matth. 22. v. 51. Rom. 13. v. 7.* etiam iura re- 41
 galia & fiscalia contineantur. An autem sub his etiam incremen-
 ta fluuialia comprehendantur, quæstionis est: Quod dicendum
 putamus, si non explicite, tamen implicite. Quia id quoque
 in legibus continetur, quod ex necessaria consequentia elicitur.
l. 6. de V. S. l. non possunt, de L. L. l. scire oportet. §. si aliud, de excus. tut.
 Primo certum est omnia flumina & publica portus & littora ho- 42
 die ad regalia pertinere, *c. vn. quæ sunt regal. & ibi Feudist.* ac in do-
 minio & patrimonio principis esse, *Angel. in l. flumin. ff. de damn. inf.*
Berous cons. 140. n. 4. lib. 3. Hotoman. cons. 93. in pr. Capoll. li. 2. de seruit. ti.
de flum. publ. Iam autem flumen constat non ex quatuor, *ut male* 43
Bald in cons. 463. lib. 1. ubi male litus his addit, sed ex tribus, nempe &
 ex alueo, aqua & ripis, *Ripa in l. quo minus, n. 2. de flumin. Bart. in tract.*
Tyberiad. p. 3. Ergo & alueus eiusdem iuris est cuius est flumen. *l. 1.*
§. 7. de flumin l. 7. §. 5. de A. R. D. de alueo Tyberis v. l. vn. C. de naut. Ty- 44
berin. Vnde aqua sequitur & naturam aluei, qui si sit publicus
 vel priuatus, aqua quoque talis erit iudicanda, *Bald. in cons. 241. in*
pr. lib. 2. tum quia sub toto continentur omnes partes, cap. preced.

- 45 nu. 26. tum quia † alueus cedit flumini, *Bart. in Tyber. p. 1. verb. cuius & ipsum flumen, Bapt. Aymus Parmen. lib. 1. de alluv. 12. nu. 8. & lib. 2. cap. 9. num. 52.* non solum si is sit à flumine occupatus, quod & iure ciuili obtinuit: sed etiam si exsiccatus atque aqua vacuus fuerit. Quod operatur specialis concessio in *d. c. vn. quæ sunt regal.*
- 46 qua semel principis factus alueus, eius † inuiti nunquam esse definit. *arg. l. 8. de reg. iur. l. 23. §. 5. de R. V. l. 12. C. eod.* consequenter & insula alueo cohærens, quia alueus recessu aquæ nudatus, nihil aliud est, quam insula. *d. l. 30. §. 2. de A. R. D.* item alluionum incrementa, quia non tam prædiis quam ripis iure vicinitatis accedunt,
- 47 *supra cap. prox. & inf. cap. 18* Secundo. Bona † vacantia pertinent ad regalia, *d. c. vn. & ad fiscum, Alber. Brun. d. cons. 159. lib. 2. Consentit ius munic. Magdeburg. art. 59.* Quod ius licet ex lege Iulia & Papia caducaria descendat, in *l. 96. §. 1. de l. 1. Vlpia. in fragm. tit. 19 §. 16. Forster lib. 2. hist. iur. Rom. 11* quæ non tantum ad hæreditates pertinebat, sed & ad quæcunque alia bona possessoribus destituta vel adempta, *Lips. in comment. ad Tacit. lib. 3. annal.* Hodie tamen propter specialem concessionem, in *d. c. vn. quæ sunt regal.* multo plenius est, utpote per quam omnia illa, quæ iure ciuili nullius fuerunt in *l. 1. de R. D. l. 14. de A. R. D. l. 51. de contr. emt.* principum re-
- 48 galibus ascribuntur. Neq; enim aliam ob causam † thesauri sunt Principi, quam quia dominio vacant, *l. vn. C. de thesaur. l. 31. §. 1. de A. R. D.* præsertim iure Saxonico, *Zobell. part. 2. diff. 62. Co' er. decis. 100. n. 2. Schneid. in §. thesauros, n. 9. Inst. de R. D.* Hoc fundamento nit-
- 49 titur ius Albinagij, † quod Galliarum Reges sibi vendicant, *Bodin. 1. d. Rep. 6. n. 62. P. Tholos. lib. 9. de Rep. 1. n. 23.* Et Theodoricus Gothorum Rex olim exercuit, apud *Cassiod. lib. 6. formul. post Impp. Rom.* qui proprium præfectum inquirendis bonis vacantibus ac caducis aluerunt. *l. ult. C. de bon. vacant.* Qualẽ etiam in Ægypto fuisse testatur Strabo *ref. rente Tholos. d. c. 9. n. 25.* Hinc est, quod princeps
- 50 fundatã habet intentionẽ circa omnia loca † deserta & nunquã culta, quæ sunt in regno, extra limites cuiusq; territorij, *Valasc. de iure emph. q. 8. n. 37. M. Stephan. li. 2. de iurisd. p. 2. c. 7. n. 71.* licet ea occupanti concedat, *Aresin. in cons. 15. in pr. quẽ probat Parmen. lib. 2. c. 26. §. 1.*

§.1. *numm.* 7. Ergo & insulæ, præsertim illæ quæ occupanti paterentur eodem iure ad regalia pertinebunt. Cui argumento licet respondere velit † Heig *d. q. ult. n. 136* tamen is relabitur ad insulas hæc 51
 ætenuis à priuatis bona fide possessas. Illæ enim ad Principem ideo non pertinent, quia dominio vacuæ non sunt, perinde ut hereditas † adita vacans esse definit, *l. sed si plures, §. filio, de vulg. & pup. Gail. 52*
lib. 2. de pace publ. 19. n. 16. Alia ratio earum, quæ in dominio priuatorum actu nondum fuerunt. Quo facit doctrina Menochii in *d. cas. 106. lib. 3. præsumt.* quando non apparet aliquem esse dominum, nec ea possidere † vel occupare. Tunc enim præsumuntur esse domini castri vel oppidi, *Gabriel. lib. 1. concl. de præsumt. 9. n. 11. Alciat. de præsumt. 53*
reg. 2. præsumt. 20 n. 2. Mascard. de probat. concl. 1407. n. 3. Matth. Stephan. de iurisd. p. 2. c. 7. n. 70. Valascus d. q. 8. n. 38. Bodin. lib. 6 de Rep. 2. n. 642. Tertio. Inter regalia † expresse non continentur ripatica in *d. c. 54*
vn. quæ sunt reg. Quo nomine plura contineri & ius publicum designari illud, quod habet princeps in ripis fluminum publicorum vel respectu vectigalium vel aggerum docet recte *M. Anton. Peregrin. lib. 1. de iure fisci. 1. n. 24. quem allegant & tacite approbant, Vult. de feud. lib. 1. c. 5. Ferrar. Montan. lib. 5. cap. 7. Rosenth. de feud. c. 5. concl. 32.* Quibus addimus alluionum insularumque † incrementa, quippe quæ 55
 aggeribus ac ripis coherent, ac eorum oneribus succurrunt, *arg. leg. 10. de R. I. c. qui sentis, eod. in 6. infra cap. 28. num. 38.* Aliter si id vocabulum interpreteris, vix est ut non in aliam speciem vectigalis transeas, & hoc regale superuacuum & inutile Cæsari facias: quod sicuti in omni interpretatione † fugiendum, *Menoch. 56*
conf. 539. numer. 11. Alex. conf. 110. num. 4. lib. 4. conf. Marpurg. 9. numer. 52. vol. 1. ita nec verisimile est, Fridericum Imp. ad consulta Sapientum Liguriæ, quæ vide in *constit. Melchioris Goldasti ab Hatmsf. ld.* vnum regale bis exprimere voluisse, in *d. c. vn. quæ sunt reg.* Quamuis vero sint, qui hac descriptione regalium Imperatori tantum iurisdictionem, non etiam proprietatem fluminum, † littorum, 57
 portuum, omniumque his annexorum tributam velint, ut *Capol. lib. 2. de seru. rust. 33. n. 5. in fi. cui accedere videtur Mindan. lib. 3. de process. Cam. 36. nu. 6.* tamen ea opinio à paucis recepta, ab usu

ipso reiicitur, eo quod sic nihil noui concessum esset, utpote qui non illa tantum, sed omnia alia priuatorum dominia iurisdictione & imperio complectitur. *l. 3. C. de quadr. prescript.* Itaque recte sentit *Bald. in d. c. vn. qua sunt reg.* quod flumina & insulæ sunt principis, non iurisdictione saltem, sed & proprietate. Quarto. Facit pro hac sententia *text. in §. si quis de manso, l. b. 1. feud. 4.* ubi dicitur, quod dominus super futuro † incremento vasallum inuestire possit. Quem *text.* ad priuatos tantum, vel ad Principum proprias, iure vicinitatis acquisite insulas restringere, nimis angustum foret. Quin potius generale vocabulum omne incrementum, *de quo infra ca. 26. n. 85.* arguit id in feudū dari posse, ex eo quod ad regalia pertineat, & in Principis sit proprietate. Denique si hæc omnia non placent, tum tamen concedere necesse habes, non omnia neminora quidem regalia, *in d. c. vn. enumerari, cum M. Anton. Peregr. d. iure fisci d. lo. Vult. d. c. 5. n. 6. Paurmeist. lib. 1. de iurisd. imp. 4. n. 2. Ioh. Niell. disp. feud. 10. ib. 3.* Sicuti nec Guntherus omnia descripsit *lib. 8. v. 570. teste Rittershus. quondam præceptore & hospite in notis cap. 4.* Exempla non deessent, si his immorari vellemus. Deinde negari nequit, consuetudinem in augendis † minuendisue regalibus plurimum posse, *iuxta VVesemb. conj. 45. n. 20.* quippe quæ in feudis etiam ad similes causas extenditur. *Boss. in tit. de regal. n. 35. ut est text. express. in c. super quibusdam. ext. de V. S.* Atque ita moribus nostris ac hodierno iure insulas ad regalia † pertinere testatur *Rutger. Ruland. de commiss. part. 3. lib. 3. cap. 16.* ubi ita in Camera Imperiali † iudicatum refert in causa Balthasar. Flodorf contra Ruprecht von Broge appellationis, *Item libr. 2. c. 12. n. 3.* Ad quæ præiudicia se refert *Anton. Hering. affinis quondam in MS. consilio de alluu. in 4. r. t. dubit.* Eodem modo insulas Rhodani † per arrestum Tholosanum Galliarum Regi adiudicatas refert *Bler. conf. 24. num. 6. Hiero. de Monte de fin. reg. cap. 24. num. 9. Bapt. Aym. l. b. 2. de illuu. 7. num. 7. Heig. d. q. ult. n. 39.* Quia ipse Rhodanus † fluuius in solidum ad eundem pertinet, *infr. cap. 17. num. 94. v. Renat. Choppin de domin. Francia, tem de LL. Andium.* Sed & insulas in † Mulda flumine natas præfecturis Electoralibus Saxoniae semper

per assertas esse euincunt attestaciones allatæ ab Heig. d. q. ult. n. 39.
 Nec minus insulas † Rheni ex antiquissima consuetudine Palati- 66
 natus ad Electores Palatinos pertinere testis est Noe Meurer. in d.
tract. von Wasserrecht part. 1. fol. (mibi) 7. item von Forstrecht p. 5. §. weñ
ein Insul 2c. ein Insul / so viel ich erfahren vnd gesehen / gehöret der hohē
Oberkeit / item die Gold gründe im Rhein werden für ein sonder Res
galder hohen Oberkeit zustendig gehalten / De posteriori Freher. lib. 2.
orig. pal. 17. Ius auri fluuialis legendi † non minus, quam fodinarū 67
 subterranearum inter potiora fastigii sui emolumenta, quæ re-
 galia vocamus, vsurpat &c. In Frisia quamuis insularum alluio-
 numque incrementa antiquitus ad vniuersitatem proximā per- 68
 tinuerit, *infra cap. 17. n. 21.* tamen idius amissa † libertate sensim
 ad principes & dominos eorum transiit. Ita in pactis Alberti
 Comitis Hollandiæ cum Frisiis initis ann. 1399. cautum: vt agri o-
 mnes alluione impofterum accreturi, aut qui iam accreuerant,
 nondum tamen aggere cincti, ad Albertum pertinerent, quique
 eos hætenus pro suis tenuerant, retinerent quidem, sed benefi-
 cio Principis, *1 bb. Enn. lib. 16. rer. Frisic.* Et in diplomate Alberto
 Duci Saxonix à Maximiliano Cæsare anno 1498. Albertus re-
 gionem eam vniuersam occupato, omnesque eius partes, insu-
 las, Comitatus, arces, oppida, fora teneto. *Em. lib. 37. & 38.* Frequēs
 etiam fit mentio in rebus Frisicis agri Biltani amplissimi, quem 69
 vna † cum insula alluio lateribus Westergoæ & Ostergoæ adie-
 cerat, *de quo Emm. d. lib. 38. ubi id sumenterra vocat.* Atque is post
 cessionem Frisix à Georgio Saxone in Carolum Burgundum fa-
 ctam relictus illis, quibus in emphyteusin datus à principe. *Emm.*
lib. 48. Vnde in pactis Caroli 5. Cæsaris de anno 1512. Biltanus a-
 ger Cæsaris proprius dicitur. Item in pactis Ennonis Comitis
 Fr. Orient. cum Balthasaro Esensi † vasallo initis anno 1530. cautū:
 vt ius fluminum & insularum hætenus à Balthasaro vsurpatum, 70
 integrum cum omni commodo atq; fructu Comitibus relinque-
 retur. *Emm. lib. 55.* Itaque hac quoque in parte inuestituræ pa-
 cta atque consuetudines cuiusque loci inspiciendæ, *de quibus in-*
fra cap. 24. num. 83. Refertur in Frisia orientali aliquando inter

- dominum & subditos conuentum, vt duas partes alluionis propriarij acciperent, tertiam Comes pro aggerum erectione, sed ita vt illa possessio priuatis pro annua pensione in emphyteusin
- 71 relinqueretur † *Ioh. Gædd. in d. cons. de allu. maris. n. 366.* Hodie id ius Comiti in solidum competit, quod quo ad insulas ipsi concedit *Ioh. Gædd. in d. cons. à nu. 262. vsque ad num. 341.* si modo non à priuatis occupatæ vel præscriptæ fuerint. Quo ad alluionem in gratiam nobilium, pro quibus consuluit, denegans, aliud responsum, si Historicos consulisset. Vtrumque Comiti † Oldenburgico sine controuersia cōpetit, *Regner Sixtin. vol. 2. cons. Marpurg. 14. n. 121. Anton. Hering. in d. MS. consil. de alluione quod Henricus Rosenthal. subscripsit.* Idem in omni ora maritima nostri orbis obserua-
- 72 tur. De Polonorum † consuetudine, quod ex pactis Regis Poloniae & Ducis Curlandiæ pro se allegat *Heig. d. q. ult. n. 84.* id contra ipsum militat, sicuti suo loco id referemus & explicabimus. Dū
- 73 enim de huiusmodi iure regali principes † transigunt, priuati ab eo exclusi intelliguntur. Quod manifeste constat ex Adolphi Cæsaris constitutione, de qua singulari capite videbimus. Ita apud *Gilman. 2. decis. Camer. 33.* controuersia inter Fuggeros & ciuitatem Ulmensē de flumine & insula in eo sita in Camera agitata, arguit huiusmodi casus non nisi inter Principes, ciuitates, nobiles &c. occurrere. Itaque cum hinc constet, consuetudinem quæ optima est Legum interpretes, *l. 37. de LL. insulas ad regalia referre*, atque ita ripatica, *in d. c. vn. quæ sunt reg.* intelligere, puta-
- 74 remus domini intentionem, † insulas regalibus asserentis, in iure fundatam esse, neque alia probatione onerandum, quia vnde ius commune feudorum assistit, contrarium contendens de iure suo docere debet, *per not. in c. dudum, extra de decim.* Tum
- 75 etiam, quia Doctoris legentis † ac scribentis, de consuetudine suæ regionis asserentis testimonio standum est, *Matth. Vesemb. cons. 13. n. 98.* Eo quod is Historici vices sustineat, ac de facto attestetur. Chronicis autem & historialibus libris eatenus creditur, quatenus contrarium non probatur. *gl. in c. inter dilectos, vers. magis, de fide instrum. Hieron. de Mont. ed fin. reg. cap. 62 num. 6. Eberb. in top.*

*top. in lo. 95. num. 9. loh. Faber in §. item pretium, n. 4. Inst. de emt. & vend. Guid. Pap. decis. 93. Gilman. lib. 1. decis. Camer. 7. n. 7. Tilem. de Bening. 1. synt. dec. 2. vat. 1. num. 3. Quod in Doctore practico aliter se habet. Quomodo accipimus Mascard. vol. 1. de probat. concl. 426. Bapt. Parmens. lib. 1. de alluv. 9. §. 1. n. 5. Hieron. Trent. lib. 1. select. d. sput. 1. th. 6. lit. H. & ib. alleg. Ampliatur iam dicta conclusio, primo quod non saltem fluuiales insulæ ad regalia pertineant, sed etiam † marinæ. 78
 Quia vbi lex vel consuetudo non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. quamuis, 11. & ibi Bart. & Ias. de iniur. voca. Quod verum est, si modice saltem distent à continenti, Capoll. de seru. rust. c. 33. n. 5. & seq. Rutgerus Rulandus amicus noster d. c. 12. n. 3. Nam remotiores adhuc occupati cedunt. c. præced. Secundo ampliatur, q. etiā † sta- 79
 gnales insulæ ad regalia pertineant, modo lacus & stagna sint publica, arg. l. 1. §. 7. ut in flum. publ. l. 24. §. 3. de aqua plu. Tertio ampliat, q. non solū naturales insulæ huc pertineant, in primo & secundo modo, sed etiā † fluitantes, quia etiam iure ciuili iuris publici 80
 fuerunt, l. 65. §. pen. de A. R. D. quamquam inter ea quæ iuris publici sunt, & regalia hodierna sit differentia quedā. Quarto ampliatur & extenditur etiam ad insulas fortuitas in primo modo, arg. l. 30. §. 2. de A. R. D. Cum enim hæ vix sine clade aliqua procedant, ac principaliter caput timore percellant, merito ad eum pertinere debent, ad quem maior pars cladis peruentura erat, nempe ad principem, arg. l. 7. de peric. & com. rei vend. Non tamen etiā fortuitæ in secundo modo, quia suis dominis remanent. l. 7. §. 4. de 81
 A. R. D. l. 30. §. 2. cod. : proced. Quo videtur referendū Friderici 3. privilegiū an. 1457. ciuitati † Spirēsi datū apud Lehmann. li. 7. chron. Spirēs. 82
 102. Ob es geschehe/dz das Wasser der Rhein zwischē der benanten Statt vnd der March derselben Statt weide einige grunde oder werthe machen oder schütten / vnd dieselbe weide dadurch zwischen der Statt vnnnd derselben March / als ferne oder als weit die gehet / theilen würde / wie sich dan das begeben: Daß dan solches den vorgehenden von Spener vnd ihre nachkommen daselbst keinen Schaden an derselben Weide vnnnd grunde / biß an die vorgemelte ihre March bringen / vnnnd sich der niemants mit gebäwen / oder in einig andere weise wider ihren willen vnterziehen / noch gebrauchen*

- brauchē solle/sondern dieselbe Weide/Grunde vnd Berde (alucos & insulas intelligit) auff beiden vorgemelten theilen der vorgeannten Statt seyn vnd bleiben sollen &c. Sed cur id singulari priuilegio impetrant
- 83 ciues Spirenses, cum iure † communi competat? An quia Rhenuus fluuius illic ad regalia Episcopi pertinet? An de alluionis operatione naturali sensit Imp. Ne dicas eos plus solito bibisse, q̄ de iure communi recordati non fuerint, *ut in simili Accurs. ex Placent. respondet ad l. ult. C. ex quib. caus. rest. quem allegat Marq. Freher. in notis ad Constit. Adolphi Cesaris de insulis in fi.* Verisimiliter enim de omni futuro casu sibi plenius prospicere voluerunt ciues. Vlti-
- 84 molimitanda erit supradicta conclusio, quod vbi † adhuc ius cōmune obtinet, ibi insulæ ad regalia non pertineant, *Rutg. Ruland. d. lo.* Quæ probatio procul dubio incumbet illi, qui in eo se fundat, ac ius ciuile eo in loco semper valuisse asserit *arg. l. 2. de probat. Exempla vide apud Hanon. d. disp. 3. de regul. iuris q. 3. Quibus tamen non nimis fidendum.*

CAPVT XII.

De præiudiciis Camerae circa Insulas.

S V M M A R I A.

- 1 Auctoritas Dominorum Cameralium.
- 2 Camera Imperialis laus.
- 3 Quenam actio intentata sit, omnium primo inspiciendum.
- 4 Requisita rei vindicationis.
- 5 Flumina dant & auferunt rerum dominia.
- 6 Fluminum marisque administratio ad regalia pertinet.
- 7 Insula ad dominum fluminis pertinet, tam quo ad iurisdict. quam quo ad proprietatem.
- 8 Reditus piscationum ad regalia pertinent.
- 9 Origo insulæ in acquisitione dominij spectanda.
- 10 Incrementum postea accedens non attenditur.

- 11 *Dominij acquisitio difficilis.*
- 12 *Flumen actoris proprium.*
- 13 *Ius piscandi probat regalia.*
- 14 *Insula quando perfecta?*
- 15 *Circumnauigatio probat insulam.*
- 16 *Situs insulae non curatur, ubi totus fluuius est actoris.*
- 17 *Alueus est fluminis continens.*
- 18 *Exemplum insulae naturalis in secundo modo.*
- 19 *Cuius est flumen, eius est etiam insula.*
- 20 *Quod iuris est in principali, est etiam in augmento.*
- 21 *Quod ex necessaria consequentia elicitur, pro expresso habetur.*
- 22 *Vbi non est expressa decisio iuris feudalis statuitur iuri communi.*
- 23 *Cuius est principale, eius est & accessorium.*
- 24 *Consuetudo ab allegante probanda.*
- 25 *Rei exceptio in iure ciuili fundata.*
- 26 *Quod expresse correctum non est, durat.*
- 27 *Vicinitas insulae causa dominij.*
- 28 *Possessio insulae.*
- 29 *Siccitas fluminis insulae contraria.*
- 30 *Aquilegiorum auctoritas.*
- 31 *Artifici in sua arte credendum.*
- 32 *Contraria praedicta de dominio insularum.*
- 33 *Consuetudo iuri feudali consentiens derogat iuri ciuili.*
- 34 *Alluio difficilis probationis.*
- 35 *Iudici prima instantia contra appellentem non creditur.*
- 36 *Aquilegiorum depositio non valet parte aduersa non citata.*
- 37 *Actus contra absentem gestus ipsi non praedictat.*
- 38 *Dubia depositio contra producentem interpretanda.*
- 39 *In sententiis tutior via eligenda.*
- 40 *Attentata lite pendente an reuocanda?*
- 41 *Sequestratio iudicis valet si non appelletur.*
- 42 *Error in hypothesis non vitiat sententiam.*
- 43 *Per sequestrationem possessio non amittitur.*
- 44 *Attentata probanda sunt.*

45 *Intentata non reuocantur, nisi post appellationem facta.*

46 *Sententia Camera Imperialis.*

47 *Sententia voto Referentis contraria.*

VM de iure regali insulæ extent præiudicia Camere Imperialis, ad quæ paulo ante cum Rutgero Rulando & Antonio Heringio prouocauimus, non abs re fortasse fuerit, eorum aliquod verbotenus huc apponere ex *Iohan. Tileman. de Bening. in synag. p. 2. dec. 2. vot.*

7. & *Iohan. Forster. in process. iudic. cap. 15.* Vt inde appareat, quam hæc nostra doctrina de iure regali insulæ, à Dominorum Cameralium votis non dissentiat. Quanta enim ꝑ eorum auctoritas sit, constat ex *Myns. ad s. responsa, Inst. de l. N. G. & C. Eberh. in top. in lo. 95. n. 10.* eo magis, quod in ꝑ hoc sapientissimo nobilissimoque orbis terrarum consistorio omnia ad amussim æquitatis iustitiæ & rationis expenduntur, teste *Mindan. lib. 2. de process. 16. numer. 7.* Vt præiudicia eorum decisionibus Rotæ Romanæ inferiora esse nō debeant, de quibus *Vincent. Honded. vol. 2. conf. 20. numer. 9.* Habet autem votum Dn. Referentis in causa *Ludwig von Laubek* appellantis contra *N. von Rothenburg* appellatum resectis superfluis sic: Quænam actio sit intentata? Actum puto rei vendicatione ꝑ vt ex libello totisque actis colligere est, ex quo actor prætendit, insulam litigiosam natam in suo flumine ad se pertinere, & reum iniuste illam occupasse & possidere. Posset etiam dici actum cōdictione ex moribus feudorū per ea quæ infra dicentur. An probata? In hac actione duo substantialia extrema probāda veniūt: dominium vel quasi ex parte agentis, l. in rem. de rei vend. g. in leg. 1. verb. cum in rem, de al. n. iud. mut. Et possessio ex parte rei, *Ferrar. in form. real. act. verb. tenet & possidet.* Et quia exactis de altero requisito ex propria actoris confessione constat, nimirum de possessione rei, ideo de prætenso actoris dominio tantum dicturus sum, præmittendo I. Quod flumina ꝑ publica (in quibus tantum ius alluionis agnoscitur leg. lacus, de A. R. D. l. 1. de flum.) iure censorum, id est iudicum fungantur. Dant enim & auferunt rerum dominia. Nam ex priuato addicunt in publicum

blicum, ex publico in priuatum. *l. ergo, §. flumina, de A. R. D. II.* Quā
 uis de iure communi insula in flumine nata iure Gent. quoad
 proprietatē pertineat ad dominos vicinorum prædiorum, *secun-*
dum distinctionem, quam facit l. adeo, §. insula, d. tit. §. insula, Inst. de R. D.
 tamen cum hodie iure feudorum administratio † & dominium 6
 maris, publicorumque fluminum inter regalia vsurpetur, ideoq;
 omnis utilitas & quæstus ex fluminibus proueniens principis sit,
 aut eorum qui à Principe, vel per consuetudinem id tenent, *ca. 1.*
quæ sint rega. & ibi FF. Bart. in l. quo minus, n. 4. de flumin. Angel. in leg.
fluminum, in pr. de damn. inf. Iacob. de S. Georg. in pr. verb. fluminibus,
Ferrar. tract. feud. lib. 5 c. 7. Consentaneum erit & insulam in flumi-
 ne natam † non solum quoad iurisdictionem, verum etiam pro- 7
 prietatem, pertinere ad dominum fluminis, *per iura supra alleg.* Et
 quia accessorium sequitur naturam sui principalis. *c. access. de R. L.*
in 6. Idque infra clarius dicā. Et hac consideratione dici posset, actū
 conditione ex moribus feudorum. III. Quod idem obtineat in
 iure piscandi: cum reditus † piscationum constituatur etiam in 8
 numero eorum, quæ sunt regalia, *d. c. 1. ibi: cum piscationibus, facit l.*
inter publica, de V. S. Iacob. de S. Georg. verb. & cum piscat. Ferrar. ubi su-
pra, §. tametsi, Afflict. Isern. Aluarot. d. c. 1. Qui igitur reditus pisca-
 tionum in flumine habet beneficio principis, is regalia fluminis
 habere censetur. IV. Diligenter hic considerandam esse originē
 † insulæ, an in flumine nata sit. Hoc enim potiss. tempus, quo 9
 ad dominij acquisitionem spectamus. *l. ergo §. tribus de A. R. D. ibi cū*
primum extiterit. Quod tempus perfectionem significat. *Bart. in*
tract. de insula, verb. in flumine. Facit l. adeo, §. insula, eod. tit. Itaque in-
 crementum postea † alluione accedens, tametsi vicino prædio 10
 accrescat & coniungatur, aut contra frontem superioris, aut in-
 ferioris agri late procedat, non est spectandum, quia cum semel
 acquisita sit insula domino fluminis, & sic priuati iuris facta,
 quidquid postea ex interuallo per alluionem accedit, priori
 domino cedit. *leg. insula, de A. R. D. Bart. lo. cit.* Ergo in materia
 occupationis non debet cōsiderari, qualis hodie forma sit insulæ,
 sed qualis ab origine fuerit. Nunc ad propositum. Licet alias

- I I dominij probatio difficilima sit, *ut latetrad. t Boer. decis. 42. p. 1. per tot.* hoc tamen casu facilis erit, si ex actis probatoriis constare possit de duobus I. An insula in flumine nata actoris sit? II. An propterea contra ius commune ex consuetudine, vel concessione principis ipsius esse debeat, & non rei vicinum prædium habentis?
- I 2 Quoad primum, † sufficienter ubique probatum est, flumen *zu Mers*, ex utraque parte pertinere ad actorem & in ipsius territorio situm esse. Hoc enim reus non diffitetur & testes unanimiter comprobant, præsertim Scabini Mersenses *in act. fol. 12.* ubi expressis verbis dicunt, flumen cum territorio pertinere ad actorem. Idem dicunt testes *in actis fol. 8.* Ad cuius confirmationem facit, quod probatum quoque sit, actorem habere in d. flumine ius piscandi siue vectigal piscatorium, ut deponunt testes *in actis fol. 9.* dum dicunt, quod numquam aliter viderint, audierint aut sciuerint, quam quod flumen cum iure piscandi ab utroque latere actoris sit. Vnde satis euincitur actorem † regalia dicti fluminis habere, uti ex præmissis colligere est. Porro quod insula nata sit in flumine deponunt testes quinque actorum *fol. 8.* & Scabini Mersenses *fol. 12.* Ad eundem modum & effectum deponunt piscatores *zu Brubach in act. fol. 29.* Vnde perspicuum puto, non alluvione ab initio (quod tempus solum considerari debet, *ut in ultimo præm. sso*) adiectam fuisse prædio rei, sed longo post intervallo per incrementum postea accessisse. Nata autem
- I 4 dicitur *secund. Bart. d. tit. de insul. verb. flumine*, quando opinione circumcolentium incipit pro insula reputari, veluti si locum eminentem super alveum fecit, qui per unam æstatem stetit. *arg. opt. text. l. 1. §. is autem, ne quid in flum. publ.* Quibus adnunciat: nauigatio actoris, Anno 43. 3. Junij, *in act. fol. 60.* vndique in-
- I 5 ter † insulam & rei prædium sine impedimento peracta. Quod ad alterum attinet, cum flumina & ius piscandi inter regalia computentur, *ut supra dixi*, atque iam probatum sit, flumen cum iure piscandi ad actorem pertinere, consequens erit iure feudali insulam in eo natam, ipsius quoque esse. Atego putarem hic sufficere, natam esse insulam in flumine † sine distinctione, an me-
- I 6 dio

deo flumine, an vero prope ripam nata sit. Si enim iure feuda-
 li flumen proprietate est actoris, contra dispositionem iuris com-
 munis, *l. adeo, §. insula, de A. R. D.* Ergo alueus quoque erit. Si al-
 ueus: & insula, quæ super alueum in quacunque parte fluminis,
 etiam extra profluentem prope ripam eminet, ipsius erit. Nam
 alueus † non tantum est continens, sed vadum fluminis profluē- 17
 tis, seu fluminis inter vtramque ripam & totius fluminis conti-
 nens, sicut stomachus vini continens est, *ut eleganter tradit Bald.*
ad rubr. de R. D. n. 27. totusque alueus eiusdem iuris est, etiam de
 iure communi, cuius est flumen, hoc est publici, *§. quod si naturali-*
ter, Inst. de R. D. Hinc est, quod dicimus in iure, si flumen alueum
 immutarit, *d. §. quod si natural.* Quare non oportet distinguere, in
 qua fluminis parte † nata sit insula, dummodo in flumine publi- 18
 co nata sit. Igitur si flumen locum, qui aluei esset, siccum relin-
 quat, & circumfluere cœpit, ut hoc nostro casu (quemadmodum
 supra piscatores *in Bruba* deposuerunt) sane locus ille ad do-
 minum fluminis spectabit iure speciali feudorum, sicut de iure
 communi ad vicina prædia. *d. l. ergo, §. tribus, de A. R. D.* Nam si flu-
 men & alueus † proprietate actoris est, igitur insula quoque eius- 19
 dem iuris censenda erit: cū accessoriū sequatur naturā sui prin-
 cipalis, *d. c. accessorium.* & eadem res diuerso iure censerī non de-
 bet. *l. cum qui ades, de vsu. l. 1. vers. nec rem patitur. de rer. permut. c. cum*
in tua. de decim. Præterea quod iuris est † in re principali, idem est 20
 in eius augmento. *l. etiam si, ubi Bart. & Bald. C. de iur. dot. l. si conue-*
nerit, §. si nuda, de pignor. act. l. inter socium, §. cum inter, de pact. dot. Ias.
cons. 146. vol. 2. Quemadmodum in simili fructus, qui in fundo
 meo nascuntur, mei sunt, & arbor, quæ in fundo meo radices e-
 git, mea est. Radix enim non permittit, ut alterius arbor intel-
 ligatur, quam cuius in fundo radices egerit *§. si Titius, de R. D. l.*
fructus pendentes, de R. V. Licet igitur in iure feudali expresse non
 reperiatur, quod insula sit domini territorij: tamen † ratio natu- 21
 ralis hoc dictat, quæ non patitur eandem rem diuerso iure cen-
 seri. Et accessorium à suo principali discrepare non potest.
 Scio in iure feudali regulā esse, ubi non habemus † expressam de-
 cisionem.

cisionem in vñibus feudorum, standum esse decisione iuris communis, *text. in c. 1. vers. strenuus, de feud. cognit. Curt. p. 1. 4. q. prin. nu. 7. & p. 2. q. 2. princip. n. 72.* Sed de insula nata in flumine nihil in iure feudorum statuitur. Ergo ad ius commune redeundum. Dico breuiter pro resolutione, *quemadmodum supra in 2. præmisso dixi*, flumina publica de iure feudorum inter regalia computari, *c. 1. quæ sint regal. omnemque vtilitatem ex iis profluentem ad dominum fluminis pertinere.* Si igitur principale ad dominum feudorum pertinet (contra ius commune, quo flumina omnia publica sunt, & ius piscandi omnibus commune est, §. *flumina, Inst. de R. D.*) accessorium† quoque ad eundem pertinere debet, ex quo omnis vtilitas ad ipsum pertinet, vt paulo ante rationibus demonstratū est. Accedit pro confirmatione prædictorum, quod actor in actis
23 allegat consuetudinem† talem esse in suo territorio, vt insulæ in flumine natæ dominis cedant, ad cuius consuetudinis probationem se admitti petit in grauaminibus Cameræ, de qua petitione quid sentiam infra dicam. Allegat etiam multa præiudicia pro allegata consuetudine, nimirum vicinis locis vbique receptū esse, vt insulæ in flumine natæ dominorum sint. Ita obseruatum in insulis *zu Nattenhoffen/zu Berge/zu Ohrmundt & zu Casela.* Ad quæ præiudicia breuitatis causa me refero. Concludo ergo actionem
24 intentatam† iure feudorum probatam esse. An elisa? Attento iure communi non est dubium, actionem elisam esse. Licet enim eo iure flumen quo ad iurisdictionē sit dominorum territorii: *arg. l. insula, verb. nullius.* tamē in insula in flumine nata proprietas eorum est, qui vicina possident prædia, *iuxta dist. l. adeo, §. insula, de A. R. D. §. insula, de R. D.* à quo iure non est recedendum, nisi de cōtrario constet. Nam quod nō reperitur expressum, relinquitur dispositioni iuris communis. *l. si extraneus, de cond. caus. dat. Alber. in l. Caesar, n. 16. in fi. cum seq. de publi. & vectig.* Et legum correctio est vitanda. *l. Diuus, C. de testam. l. precipimus, in fi. C. de appell.* vbi dicitur, quidquid hac lege specialiter nō videtur correctum, id veterum legum Constitutionumque regulis omnes relictum intelligant.
25 Et

Et hoc maxime verum est in iure feudali, *ut paulo ante dictum per text. d. c. 1. de feud. cognit.* Quoniam vero iuri communi hac in parte moribus feudorum derogatum esse supra conclusi, videndum de aliis rei exceptionibus & defensionibus. In primis vero illud probatum est, reum possidere prædium iuxta insulam per testes *in actis fol. 8.* & Scabinos Mersenses *fol. 26.* Deinde quoque probatū est, insulā sitam † contra frontem agri ipsius rei *in actis fol. 26. & fol. 27. fac. 2* vbi Scabini Mersenses deponunt, quod litigiosa insula *gegen rei Eissen ang lauffen ist* / quæ duo requisita in hoc iure occupationis potissimū consideranda veniunt, *per iura supra alleg.* Præterea probatum est, reū per quinquēnium vel sexēniū ante mortem litem quiete & sine contradictione litigiosam insulam possedisse, † aliisque elocasse, *ut videre est in act. fol. 18. cum seq.* Et hanc suā possessionem videtur reus fundare magis in iure alluvionis quam occupationis. Flumina enim auferre & dare, ubique in actis repetit, quod proprium est alluvionis, sibi que olim decessisse, & nunc tandem accessisse, *ut in act. fol. 19. & fol. 27.* Idque disertis verbis in exceptionibus contra gravamina fatetur, dum dicit, se dictum locum bono & alluvionis titulo possedisse & occupasse. Quo sane iure probato, procul dubio actio elisa esset. Cum huic iuri moribus feudorum nihil derogatum sit, quemadmodum etiam ipse actor fatetur *in act. fol. 21 & 28.* Probatum autem videtur † primo ex depositione Scabinorum *von Bach act. fol. 28.* qui viderunt reum sicco pede de suo prædio iuisse ad insulam *unter zu Loch vber Girt*, & rediisse supra ad prædiū suū sicco pede. II. Probatum videtur iudicio & † censura *der Wassermeister*, qui in rem præsentem adhibiti iudicium interposuerunt, nempe secundum ius alluvionis aut occupationis (*Wasserrecht* vocant) litigiosum *Wehr* ad appellatum pertinere, quorum auctoritas in hac materia alluvionis & occupationis multum ponderis habet, eo quod sint magistri iurati ciuitatis Leodiensis in controuersis fluminum aut alluvionis & occupationis, *ut patet ex instrumento in act. fol. 34.* Et unicuique in sua † arte credendum, cum quilibet censetur idoneus iudex earum rerum, quarum peritiam profitetur.

- text. §. quod, auth. de non alien. aut permut. reb. Eccl. gl. §. præterea de R. D. & ibi Angel. Fab. continue fac. l. i. ff. si mens. fals. dix. III. Probatum videtur per depositionem Scabinorum Mersensium fol. 56. IV.*
- 32 Probatum videtur tot præiudiciis, † quæ per reum in fortioribus terminis contra actorem allegantur & producantur, vt sunt in-
 sulæ zu Ohrmundi/ Escla/ Streckenwassen/ Masselhouden/ quorū que-
 dam etiam contradictorio iudicio obtenta & confirmata sunt, vt
 in sulæ zu Masselhouden fol. act. 40. Et insula supra Escla, de qua in
 act. fol. 54. Quibus omnibus accurate perpensis dicendum esset
 actionem elisam, atque ita pronunciarem ex iure communi, nisi
 ad originem nascentis aut natæ insulæ recurrendum esset. *d. l. er-
 go, §. tribus, de A. R. D. l. adeo, §. insula, eod. tit.* Præterea nisi appellans
 allegasset, tam in grauaminibus, quam replicis pro tuitione gra-
 uaminum art. 37. immemoriam, vt supra quoque memini con-
 suetudinem in territorio Mersensi in contrarium fuisse & esse,
 petiissetque eandem tam ad probandum, quam ad responden-
 dum admitti, in euentum concludendo, cum oblatione si quid
- 33 facti. Talis enim consuetudo, † meo iudicio, cum ius feudale
 pro se habeat, & alias sola probata releuaret, non video, quomo-
 do in causa appellationis & tanti præiudicii, eius probationem
 appellanti denegari possimus, contra ius commune, *per l. per
 hanc, C. de temp. appell. c. fraternitatis, extra de test. & ordinat. Imp. tit. 33.
 §. in Fall / cum seq. p. 2.* Mouent me etiam processus nullitatis,
 confusus vbique ordo, probationes & præiudicia hinc inde alle-
 gata ex diametro pugnantia. Nec video etiam rite probatum
- 34 esse ius alluionis, cum alluio sit † latens incrementum, vt non
 intelligi possit, quantum quoquo temporis momento adiectum
 sit. *§. præterea, de R. D. d. l. adeo, & nō ita patere, vt litigiosa nostra in-
 sula.* Si igitur locus supra alluuium patenter emineat, non ius
 alluionis, sed occupationis locum habebit, quia de necessitate
 requiritur, vt sit latens incrementum. *Iason cons. 146. in pr. vol. 2.*
- 35 Non obstant, quæ supra pro † reo adducta sunt. Et primo testimo-
 nium Scabinorum von Bach/ quod reus sicco pede insulam in-
 traui, tum propter originem insulæ, quæ tantum considerata
 venit:

venit: tum quod iidem primo pro actore deposuerunt, *in act. fol.*
60. dñs actor anno 49. 3 Iunij. & sic media æstate, & eodem anno,
 quo reus eosdem produxit, *noch mit 16.* Per ones in insulam na-
 uigarit. Quod comprobant etiam Scabini Mersenses *fol. 62.* atq;
 ita illis fides in præiudicium actoris habenda non est. Testis e-
 nim in vno capitulo falsus, in tota causa falsus est, & nihil pro-
 bat, siue prius falsum deponat, siue verum, vel contra. Totum e-
 nim indiuisibile vitiatur. *Bald. in l. fin. n. 2. C. de edict. D. Hadr. roll.* Nō
 obstat † secundo censura & iudicium der *Wassermeister*, cum 3 6
 propter contrariam consuetudinem ab actore allegatam, tum
 quia absente & non citato actore, modo appellante, huiusmodi
 visitatio facta sit, & sic nullius momenti. *c. 2. de test. l. iudices, de fid.*
instr. c. res inter alios acta tertio nocere non debet, cum ne iudex quidem
 hoc facere possit *d. l. de vnoquoque, de re iud. c. conquerente, de rest. spol.*
 & ibi *Panorm. n. 3. & 6.* ubi dicit mente tenendum, quod contra iu-
 dicem iniuste spoliante[m] possit agi possessorio recuperandæ, si-
 cut contra priuatum. *Ripal. naturaliter, § n. hñl commu. e, num. 52. cum*
eq. de acquir. poss. Et sententia † contra absentem non contumacē 7 3
 lata est nulla. *l. au: qu: aliter quedam, ff. quod vi aut clam. l. cum non eo*
die, & ibi Bald. C. quand. prou. non est nec. Tertio non obstat depositio
 Scabinorum zu *Mers* / qui de consuetudine deponunt, quia ma-
 gis de alluione, quam de insula deponere videntur. Dicunt e-
 nim *so den Eissen ablaufft / vnd wider ansetzt* / quæ verba ad incremē-
 tum alluionis latens pertinent. Et sic cum dubia † sit eorum 3 8
 depositio, contra producentem interpretatio facienda est. *c. in*
present. & ibi. gl. verb. dubium, de probat. Ultimo non obstant allega-
 ta præiudicia, tum quod externa sint, tum etiam quia ex iisdem
 locis contraria hinc inde ab actore & reo respectiue producun-
 tur, quod suspitione falsitatis non caret. Cum igitur ius allu-
 ionis probatum non sit, multo minus insulam auulsam esse, *de*
quo text. d. §. quod si aliqua, de R. D. putarem nos in hac varietate &
 incertitudine probationum consultius facturos, si tutiorem † vi- 3 9
 am iuris & ordinationis ingrediamur, & allegatam consuetudi-
 nem ad probandum admittamus. Et in puncto commissariorum

suo loco & tempore commissarios ad ocularem inspectionē ex officio, si non petantur, deputemus, ad inuestigandam originem insulæ, num in flumine nata sit, nec ne, idque propter discrimen alluvionis & occupationis. Pronunciandum itaque interlocutorie, & rescissa conclusione allegatam consuetudinem ad probandum admittendam, ut infra in forma sententię habetur.

- 40 De attentatis, actum officio iudicis. An probata? probatū quidem est, reum fuisse in possessione tempore inchoatæ litis, & lite pendente coram inferioribus iudicibus per pignorationes & incarcerationes attentatum esse. Cæterū illa attentata huc nō pertinent. I. propter sequestrationem, † ad quā citatus fuit reus, quæ licet contra ius facta sit, eo quod lite pendente nemo priuandus sit sua possessione, siue iuste, siue iniuste possideat: tamē cum ab ea sequestratione, tamquā illato grauamine nō appellarit, in suo vigore usq; ad finem litis relinqui debet, *per text. l. præses, l. cum probatis, de re iud.* Nam de iure valet sententia, nisi ab ea appelletur, præsertim si iuris error non exprimatur, *eleganter Zas. in d. l. præses, nu.*
- 42 2. *cum seq. ubi dicit*, quod error in hypothesis † non vitiat sententiam, licet alias iniusta sit, nisi appelletur, *per text. d. l. præses, & d. l. cum probatis.* Exemplum ponit, ut si iudex dicit in hypothesis provinciam Titium potuisse testari, & hic Titius pupillus sit, qui de iure testari non potest. Hæc sententia licet iniusta sit, valebit tamen, si ab ea non appelletur. Secus si error sit in thesi, ut dicat: pronuncio pupillum testari potuisse. Quo casu ipso iure non valet sententia. At in præsentī non in thesi, sed in hypothesis erratū esse potest, q, scilicet litigiosa insula apud Sculterū in sequestro in usum victoris esse debeat, usq; ad finem litis. Secus est, si in thesi erratū foret, q, scilicet sequestratio lite pendente fieri possit: quia tunc appellatione opus nō fuisset II. Deinde accedit, q, † per illam necessariā sequestrationē reus sua possessione non fit priuatus, quoad naturā actionis, sed tamen quoad fructuū perceptionē, quæ inter se multum differunt *c. fin. & ib. Panor. de sequestr.* III.
- 44 Præterea in libello attentatorū † in Camera exhibito, super quo tantū lis est contestata, nulla fit mentio sequestrationis, sed in actis

actis solummodo ponitur, quod appellans lite pendente per suos deputatos in loco litigioso salices inciderit, atq; ille articulus negatus est, nec probari potest per instrumentū lit. B. notatū. Scio, quod in Camera super articulis attentatorū nulla sit commissio decreta. Vnde sequitur testes per Notariū sine cōmissione receptos, & cōsequenter nullā fidē facere, præsertim cum nec appellans ad videndū recipi testes citatus sit. Eodem modo respondeo ad art. & instrumentū signatum lit. C. Cum igitur iudex appellationis nihil possit reuocare, nisi post interpositam appellationē, fundata sua iurisdictione attentatum sit, *per ea quæ not. c. solum, in gl. de appell. lib. 6.* & articuli sextus & octauus probati non sint: ideo concludo appellantem in puncto attentatorum absoluendū esse, & processus de relaxando denegandos, eo quod ad causā attentatorū pertineāt, & appellato non licuerit sequestratis fructibus salices incidere in loco litigioso, præterea quia relaxatus, nulloq; iuramēto obligatus: cōsuetudine supra dicta (*de qua in 27. art. replicat*) nō probata pronunciandū secundū ius cōmune pro appellato. Sentētia est † in euentū concepta. **In der appellation** **Sachen Ludwig von Laubeck** appellanten, contra **Eursen von Rosenburg** appellatum, *seynd die replicatorij articuli, den 14. Decemb. anno 52. einkommen von dem 24. an bis dem 29. einschließlich hiemit zu beweissen zugelassen / darauff gemelter appellat in Zeit / vnd wie sich vermöge der Ordnug gebührt / antwortē soll. Vnd daß in puncto supplicationis ist gemeltē appellanten sein begerē / als vnnötig hiemit abgeschlagen. Ferner in puncto attētatorū ist zu recht erkandt / d; dē appellāten nicht geziemet oder gebühret habe / beflagter massen zu attētirē / sondern daran zu viel vnd vnrecht gethan / darumb von amptswegē beschēhene sequestration, vñ darauff erfolgte gebott / obligation vñ Bürgschafft / hiemit cassiret vnd auffgehabe / vnd erkēt d; gedachter appellat wider in dē Stād vñ possessiō des streitigē wehrs wie es zuuor gewesen / zu restituirē / ihm auch die auffgehabe ne Nutzen widerumb zu antwortē vnd zuzustellen. Er auch in gerühigē Besiz gedachtes Behrs / bis zu auftrag der Hauptsachen zulassen sey / den appellanten ihm dem appellaten hies mit in die Gerichtskosten diß puncts halben auffgelauffen / nach*

rechts

- rechtllicher Ermessigung zu entrichten vnd zu bezahlen fällig ertheilende.
- 28 Atqui hæc sententia quoad punctum attentatorum videtur† supra posito voto contraria? An fortasse ab aliis Dominis Camera- libus in contrariam partem itum? Sic ergo sententiam eatenus mutatam esse oportet. Plura apud alios reperire licebit, quæ huc non transcribimus.

CAPVT XIII.

*Explicatio Constitutionis Adolphæ
Cæsaris.*

S V M M A R I A.

- 1 Constitutio Adolphæ Imperat. de insulis.
- 2 A Marq. Frichero edita.
- 3 Tenor constitutionis Adolphæ.
- 4 Adolphæ constitutio ambiguum intellectum habet.
- 5 Frehe i sententia examinatur.
- 6 Reinaldo Comiti cum priuatis non fuit.
- 7 Differentia magistratus & priuati.
- 8 Districtus significatio ambigua.
- 9 Districtus pro territorio.
- 10 Territorium & districtus synonyma.
- 11 Item districtus & potestas.
- 12 Districtus pro continentia urbium.
- 13 Territorium abusive sine iurisdictione.
- 14 Geldmarck Landwehren / quid?
- 15 Clausuræ, clusæ.
- 16 Synonyma quædam.
- 17 Districtus an ciuitatum proprius?
- 18 Districtus est terminus generalis.
- 19 Comitatus abusive districtus dicitur.

20. *Rhenus Geldriam diuidit.*
21. *Cis & trans Rhenani diuerso respectu dicuntur.*
22. *Geldria ubi Rhenum attingat.*
23. *Drusi fossa ubi sita.*
24. *Rheni tria hodie ostia.*
25. *Ripuarii principes ubinam habitauerint.*
26. *Rheni cursus saepe mutatus.*
27. *Noviomagum Geldriae urbs.*
28. *Ciuitates Geldriae.*
29. *Geldria comitatus amplissimus.*
30. *In Ducatum conuersus.*
31. *Vniuersitas quandoque unius instar.*
32. *Pertinere est verbum domini.*
33. *Vasalli Comitis Geldriae.*
34. *Imperatoris Adolphi responsum.*
35. *Insulae de consuetudine Germaniae ad regalia pertinent.*
36. *Inuestitus super flumine censetur etiam inuestitus super insulis.*
37. *Inuestitura quomodo probetur.*
38. *Immemorialis possessio est instar priuilegij.*
39. *Qui districtum habet principe inferior est.*
40. *Flumina expresse concedi debent.*
41. *Sententia inaudita a parte altera lata est nulla.*
42. *Iuris definitio expediri ab Imp. semper potest.*
43. *Priuilegia etiam sine citatione tertii irrogantur.*
44. *Regalium definitio ad solum Imp. pertinet.*
45. *Imper. in propria causa iudex esse potest.*
46. *Fredericus Imp. ad consulta Sapientum regalia determinauit.*
47. *Modus ferendi leges curiatae.*
48. *Regalia non habens non participat insulas.*
49. *Concessa iurisdictione non censentur concessa regalia.*
50. *Flumine in solidum inuestitus, etiam insulas in solidum lucratur.*
51. *Regalia fluminum intra territorium competunt.*
52. *Flumina quomodo regiones distinguant.*
53. *Fluminum fontes quandoque ignorantur.*

- 54 *Rhenus limes Imp. Rom.*
 55 *Rhenus Comitum Palatini quodammodo proprius.*
 56 *Rheni & aliorum fluminum in iure paritas.*
 57 *Rhenus & Danubius fluuiorum Germania principes.*
 58 *Rhenus Danubio excellentior.*
 59 *Rhenus maxime insulosus.*
 60 *Flumina omnia publica regalibus annumerantur.*
 61 *De Comitatu statuta multo magis obtinent in Ducatu.*
 62 *Etiam Baro vel ciuitas regalia habere potest.*

- 1 **I** M de insulis extet peculiaris constitutio Imper. † Adolphi Nassouij, in generali Curia apud **Nürnberg** pro tribunali sedentis, anno 1293. de communi Principum sententia, ad requisitionem Reinoldi Comitum Geldrensis, eius nominis primi, lata, quam magno Reip. litterariæ bono ex archiuis Hollandicis edidit Marq. Freherus † Iurisconsultus: eam qua parte de insulis agit, hic integram subiicere, & latius declarare visum est, quod ad ius hodiernum circa insulas illustrandum plurimum conducat. Eo magis quod Freherus notas saltem, non commentarium ipsi attexuit.
- 2 Verba constitutionis † Adolphi sic habent: Quod si insula nata est in Rheno vel alio flumine in Comitatu alicuius Comitum, qui in ipso flumine recipit teolonia & conductus, habetque Comitatum eundem, teolonia & conductum ab Imperio in flumine prædicto, eadem insula potius spectat ad Imperium, & ad ipsum Comitem, quam ad alium dominum, cuius districtus prædicitur ad ripam fluminis prælibati. Haftenus Imp. Cuius decisio vtrum
- 3 ad dominium, † an ad iurisdictionem insulæ, an ad vtrumque pertineat, non immerito dubitatur. Neque enim pars altera, cū qua Reinaldo Comiti res fuit, exprimitur. Et Freherus quidem † priorem in opinionem inclinare videtur, quasi cum priuatis de dominio insularum lis Comiti fuerit, quando in notis ait non placuisse Germanis distinctionem Iustiniani in §. *insula*, *Inst. de R. D.* sed eos potius iuxta ius vetus Rom in *l. Labeo*, §. *pen. de A. R. D.* insulas ad imperiū & ius publicū retulisse. Sed hoc vt verum sit, non tamen

tamen requirendi causam † Reinaldo præbuit. Illi enim lis fuit, 6
non cū fundi domino aliquo, insulas Rheni iure vicinitatis præ-
dio suo arrogate ex d. §. *insula*, sed cū alio domino, cuius districtus
se extendit ad ripā Rheni fluminis. Magistratū ergo vel aliā per-
sonam † publicam fuisse oportet, qualis describitur in c. *vn. in fi. 1.* 7
F. s. ubi Aluarot. n. 5. ex Bald. docet, q. aliud sit habere iurisdictionē &
districtum in loco, & aliud habere dominiū terrarū positarum in
dicto loco. Diuersimode autē districtus † vocabulum, & ab aucto- 8
ribus vsurpatur, & ab Interpp. definitur. Proprie districtus deno-
tat locum iurisdictione munitum, intra quē homines à magistra-
tu coercētur, ita dictus à distringēdo, sicut † territorium à terren- 9
do, iuxta notat. à Canonist in c. ubi pericu. n. §. porro, de elect. in 6. Abb.
cons. 20. n. 2. vol. 1. Corne. cons. 187. n. 4. Hieron. de Monte de fin. reg. c. 7. n.
1 Gilman. 2. decis. Camer. 35. n. 12. Vt ita territoriū † & districtus idem 10
denotent, iuxta d. §. porro, & ibi gl. in verb. territorio. c. inter dilectos, in
pr. extra de fide instr. c. 9. de probat. Zas. cons. 16. n. 47. Gæld. in l. 239. §.
territoriū, de V. S. Hoc sensu distringēdi verbum in LL. Lōgobard.
passim accipitur. Itē districtio pro iurisdictione, lib. 2. tit. 43. Vt Lō-
gobardis hæc acceptio deberi videatur, à quibus in ius feudale
trāsit in c. vn. de allod. 2. F. 54. & ibi FF. Eodē modo districtus † & po- 11
testas sunt idem, iuxta gl. in §. rursus, verb. potestate, Inst. de act. vel
potius potestas & districtus sunt relata, ita, vt vbi quis potesta-
tem distringendi vel terrendi habet, ille locus dicatur esse de i-
psius districtu vel territorio, Decius in l. fin. n. 19. de iuris. & in cons. 534.
n. 7. vol. 4. Improperie districtus sumitur, † pro continētia alicuius 12
ciuitatis vel vniuersitatis. arg. l. 2. l. 99. §. 1. de V. S. l. 30. ad munic. Hie-
ron. de Monte. c. 5. n. 6. sicuti improprie territorium etiā sine † iurif- 13
ditione cōstare posse, tradit Menoch. lib. 3. presunt. 97. n. 6. Matth.
Stepha. li. 2. de iuris. p. 1. c. 7. n. 10. Vulgo die Feldmarck † Landwehrē. De 14
priori Cranz. in Vandal. li. 3. c. 16 Borch. de feud. c. 5. n. 33. Ruland. de com-
miss. li. 6. p. 2. c. 3. n. 7. De posteriori veterum Germanorum muni-
mēto frequens fit mentio etiam in Romanis historiis. Spart. in Ha-
dr. In plurimis locis, in quibus barbari non fluminibus sed limiti-
bus diuiduntur, stipitib. magnis in modū muralis sepis funditus
iactis

- iactis atque connexis barbaros separauit. *Marcell. lib. 16.* Difficiles vias & suapte natura cliuofas concedibus claufere solerter, arboribus immensi roboris cæsis. *Vnde Capitol. in Anton. Pio.* murum cespitium, *Marcell. lib. 25.* murum prouinciatarum, Imp. claufuras, **15** *in l. 2. §. 4 C. de off. P. P. Afri.* item clufas, *Luitprand. lib. 1. hist. 2. & lib. 5. c. 8. uiac. 3 obs. 24.* Germani veteres *Landwehr* en vocarūt, à tuitio ne. *De utroque vocabulo loh. Sibrand. ad Stat. Lubec. part. 1. sect. 11. cuius tamen doctrina non per omnia congruit.* Hinc est quod Dd. terminis hisce indifferenter vtuntur, vt *Gilman. 2. decis. Camer. 35. num. 10.*
- 16** *Pfleg / Gebiet / district / Terminen*, pro districtu, territorio & iurisdictione. *Et H. n. sch. in thes. iur. lingua Germ. in verbo Bild. Weichbilt / Plur. Gemeinck / Zwingban Kreis / Pflege / Terminen*, diœcesis, districtus. Alij districtum † ad solas ciuitates restringunt, vt *Aretin. cons. 77. n. 4.* vbi id definit, dominium vel territorium ciuitati in subiectionem accedens, vltra fines simul cum ciuitate statutos. *Baldus contra in cons. 429. ad euidet. vol. 1.* comitatum proprie ad vrbes pertinere vult, districtum vero ad alios dominos, quos refert *Hiero. de Monte d. lo. cap. 7. n. 3. & seq.* Neutra definitio vera, quia districtus generalior est, † pertinēs ad omnes qui iurisdictionē habent, siue sint laici, siue clerici. *Felin. in c. Rodolphus, num. 31. extra de rescript.* Et non solum de terra & mari, sed etiam de cælo & aere dicitur, *Hieron. de Monte d. c. 7.* vulgo *Gebiet Herrschafft.* *Gilm. 1. decis. Camer. 1. n. 40.* Quamuis vero sub maiori dignitate etiam minor contineatur, vt sic Dux Princeps, Comes &c. quoque districtum habere † dici possit: tamen illorum territoria proprie Ducatus, Principatus Comitatus dicuntur, ac multo ampliores terminos habent, perea quæ annotat *Hieron. de Monte d. lo. c. 8.* quia à potentiori semper fit denominatio. *l. queritur, & ibi Dd. ff. de stat. hom.* Et maius lumen obscurat minus. Videndum ergo, quis ille dominus tam potens ad Rhenum fuerit, qui Reinaldo Comiti Geldriæ (de quo quis fuerit enucleauit *Freher. ad d. constit.*) super incremento insulari controuersiam mouerit? In ipso Geldriæ Comitatu fuit quem † Rhenus duplici alueo prope Nouiomagum medius diuidit ac interfecat, siue cis, siue vltra Rhenum habitauerit.

uerit. Vtraque enim ripa cum interiecto fluuio in comitatu Gel-
 driæ fuit. Vbi notabis Romanos cis-Rhenanos † dixisse eos in 2 1
 ripa Romana siue Gallia, *ut vocat Tacit. 2. annal.* qui nobis in Sa-
 xonia & Fria iunt TransRhenani. Sicuti vice versa Frisios trans
 Rhenanos dixerunt, *Tacit. 4. annal. 4. histor. & de mor. Germ. Cesar*
lib. 1. de bell. Gall. Capitol. in Clodio Albin. qui nostro orbi sunt cis-Rhe-
 nani. Attingit autem Geldriam † Rhenus, circa tertium ac nouū 2 2
 eius cornu, quod Isalam hodie vocant. *Freher. ad d. constit.* Quæ est
 Drusi † fossa, qua Rhenus Salæ commissus, *Tacit. 11. annal. & ibi 2 3*
Lips. in comment. P. Berthius lib. 1. rer. Germ. 3. & 24. Vnde factum pu-
 tatur, quod Rhenus † tria ostia receperit, *Altham in Tacit. Glarean. 2 4*
ad lib. 4. Cesar. cum antea bicornis saltem fuisset, *supr. c. 3. n. 44. & c.*
8. n. 46. Ea describit *Gobelin. in Cosmod. et. 1. cap. 5.* nempe Walin, I-
 salam, & Rhenum. Et videatur hic habitasse principes, quo-
 rum Ripuaria † nomine tellus, *apud Gunth. lib. 1. & ibi Spigel. De qui- 2 5*
bus diuersimode Freher. lib. 2. orig. Palat. 8. & 9. Nicol. Cisner. in orat. de Os-
tone. 3. Adde Forcat. in Necyom. dial. 86 n. 1. Quibus hic non immora-
 mur. Id certum Rhenum sæpe alueum † mutasse, sæpius etiā 2 6
 dominos, ut difficile sit aliquid certi determinare. An ergo ci-
 uitates Rheno impositæ, ut Arnheimum, Nouiomagum Tiel &c.
 incrementum insulare sibi asserere voluerunt, eo quod ad ipsarū
 districtum pertineret, hoc est *zu ihrem Lande / wie es in seinem Feld*
vnd wasser scheiden belegen / ut vertit Sibran l. d. sect. 11. n. 13. Hoc enim
 modo insulas ad veterum Germanorum vniuersitates proximas,
 & alicubi de consuetudine etiamnum pertinere *dicemus cap. 17. n.*
17. Et † Nouiomagum ab Imp. Guilhelmo pignoris loco accepe- 2 7
 rat Otto Comes Geldrensis Reinaldi huius parens anno 1248.
Munster. lib. 3. Cosmogr. Sunt & aliæ ad Mosam & Ruram fluuios
 positæ vrbes † ad hunc Comitatum pertinentes, ut Ruremunda, 2 8
 Venlonum, Kesselum, Cuia, Graua &c. *quarum quedam recensentur*
à Sleida. lib. 15. comment. quæ simili iure fluuiali vti voluisse videri
 possunt. Fuit enim Comitatus Geldriæ † olim tam amplus quod 2 9
 22. ciuitates comprehenderit. Quæ caussa est, quare ab hoc
 eodem Adolpho Cæsare postea in Ducatum † conuersus, eadem- 3 0

- que dignitas à Ludouico Bauaro, Reinaldo filio anno 1339. confirmata fuerit, *Freder. add. constit. nostram. Munst. d. lib. 3. Merse. in*
- 3¹ *annal. Episcop. Leodiens. in Richardo Geldro. Caterum licet † vniuersitas* quandoque vnius personæ vicem sustineat, *l. 2. de decess. tamen* hic domini appellatio ad ciuitates inconcinne applicaretur, eo magis, quod is non dominium tantum insulæ sibi asserere
- 3² voluit, quia verbum spectare seu † pertinere est domini, *Ant. de Butr. in c. cum ad sedem, n. 10. de rest. spol. Pract. Papiens. in form. lib. in act. real. verb. spectat, seu pertinet, sed simul etiam iurisdictionem, ex l. 9. de iudic. Quod ex tota constitutione colligere est. Itaque verisimile est, aduersarium Reinaldi Comite inferiorem, vel Baronem*
- 3³ vel nobilem, iurisdictione inuestitum, & fortasse ipsius † vasallum fuisse. Cuiusmodi plures procul dubio, tam in oppidis, quam agris per Comitatum Geldriæ ad ripas Rheni, Isalæ, Mosæ, ac Ruræ fluminum habitarunt, qui insulas proximas ad districtum suum respicientes sibi arrogare voluerint. De ea ergo quæstione Reinaldus Comes Adolphum † Cæsarem consuluit. Respondet Imp. insulas huiusmodi potius ad imperium, quoad directum, & Comitæ quoad utile dominium pertinere, quã ad alios inferiores dominos, tacite præsupponens, q̃ de recepta Germaniæ consuetudine † ad regalia pertineant. Sic enim cõcludit. Qui in Comitatu
- 3⁵ suo super Rheno vel alio flumine est inuestitus † ille etiã super insulis fluminis istius inuestitus censetur, quia cõtentum sequitur
- 7 conditionem sui continentis *supr. c. 10. n. 27. Inuestitura † autẽ, quãuis per breue testatum vel per pares curiæ probetur, c. vn. in pr. §. si quis de manjo, l. Feud. 4. §. 11. F. 2. tamen per actus possessorios, si telonium & conductum in flumine recipit Comitæ intetio probata videtur. Qui enim plures pontes super flumine habet, in illoque iurisdictionem exercet, ripatica, gabellæ, & pedagia immemorialit̃ tempore exegit, præsumitur titulo priuilegij id fecisse, Hieron. de monte de fin. reg. c. 24. n. 16. vbi ex Ripa hanc cautelam ponit, quod is qui flumen publicum per immemorabile tempus possedit, debeat se fundare in priuilegio, & non in præscriptione ne succubat, cum ex possessione immemoriali præsumatur priuilegium.*

legium. Atqui dominus ille inferior (princeps enim non fuit) licet districtum, iurisdictionem vel honorē habeat, *d. c. vn. in fin. 39 quib. mod. feud. amitt.* non tamen est super flumine ipso inuestitus, neque Telonia vel conductū aliaq; regalia ibi percipit, quia flumina nisi expresse cōcedantur nō includuntur. *Capoll. li. 2. de servit. 40 sit. de flumin. Gilman. li. 2. decis. Camer. 33. n. 7.* Ergo ad illū insulæ fluuiales pertinere nequeunt. Quid autem, inquis, an non nulliter processit Imp. Adolphus, inaudita & non citata parte altera, ad solius Reinaldi Comitis, cui utpote cognato suo bene voluit, instantiā pronuncians. Præsertim cum ad ipsum & Imperiū causa quoq; pertingat? Non fuit hic facti, sed tantū iuris quæstio, quæ ad vnius requisitionē & expediri & definiri ab Imp. potuit, quippe 42 ad quē iuris ambigui interpretatio & declaratio pertinet. *leg. 1. l. vlt. C. de LL.* Quomodo omnes Leges Codicis ad vnius requisitionem emissæ. Quæ propria est constitutionum natura, de qua *Cuiac. 7. obs. 19. Vult. 1. l. R. 2.* Quomodo priuilegia & etiam sine citatione tertij, cuius interest, irrogari possunt, *Rutg. Ruland. p. 2. lib. 2. de commiss. ca. 4. n. 42.* Præsertim regaliū & determinatio ad Cæsare 44 spectat, *d. c. vn. quæ sunt reg.* quippe qui solus de feudo regali eique annexis cognoscit, *Borch. de feud. c. 10. n. 1. & seq. Vult. 2. de feud. 2. nu. 9. Rosenth. de feud. c. 12. concl. 1. n. 30.* etiam si ipsum Imp. lis quodammodo & concernat. *Rosenth. d. c. 12. concl. 3. n. 17. arg. l. 41 de hered. inst. 45 l. 3. de his quæ in testa.* Suspicio enim omnis tollitur prudentū, quos circum se habet, præsentia. *l. 8. C. de Ll. Ruland. d. c. 4. n. 22.* Ita sicut & Fridericus Imp. ad Consulta Sapientum Liguriæ declarationē 46 regaliū edidit *in d. c. vn. quæ sunt reg. De qua Otto Frising. & Gunth. lib. 8. v. 570.* Ita hic Adolphus exquisitis Principum vtriusque ordinis, qui curiæ interfuerunt, sententiis, insulas regalibus adiicit. Quæ fuit forma ferendarum & legum curiatarū ab imp. Germanicis à Carolo M. vsque obseruata, de qua *Freher. ad hanc const.* Quatuor ergo hinc cōsectaria colligi possunt. Primū. Qui insulas in flumine & affectat, eū flumine ac regalibus inuestitū esse oportet. Si enim ipsius districtus tātum protendat vsq; ad ripā fluminis, ne iurisdictionem quidem in flumine habebit. Tātum abest,

- 49 quod regalia habere possit: Quia concessio castro cum † iurisdictione etiam omnimoda, non censetur concessa regalia, *Obrech. de iurisd. c. 1. n. 59*, quippe quæ specialem concessionem desiderât *arg. c. qui ad agendum, de procur. in 6. c. per translationem, de off. deleg. Ru-*
- 50 *land. part. 2. lib. 2. cap. 2. n. 20*. Secundum. Qui insulas † fluminis inter utramque ripam sibi soli iure regalium arrogare vult: eum etiam solum flumine illo inuestitum esse oportet. Si enim flumen diuersa territoria interfluat, eoque vterque dominus sit inuestitus: insulæ pro medietate fluminis ad utrumque pertinebunt, *inf. cap. 17. n. 56. & seq.* Tertium. Inuestitus flumine, † eatenus saltem inuestitus censetur, quatenus flumen intra ipsius territorii fines fluit. Ita enim dicit Imp. hic: Si insula nata est in Rheno vel alio flumine in comitatu alicuius comitis. Ergo simul ac flumen territorium vnius principis ingreditur, alterius egreditur. Quod
- 52 enim dicitur flumina terminare † & distinguere prouincias, *cap. seq.* id de latitudine siue lateribus fluminum intelligendum, non de longitudine, quæ à capite vsque ad ostium per sinuos a volumina in infinitum extenduntur, ut sæpe nec origo sciat, *de qua Hieron. de Monte de sin. reg. c. 24. n. 14*. Sicuti de Nili fontibus † proditum est *ab Herod. lib. 2. Senec. ib. 6. N. 1. quest. 8*. Nec Rheni quidem origo satis explorata Romanis, teste *Glarean. in comm. ad Cas. lib. 4*. Quorum tamen limes † fuit, *Rein. in syntag. hist. p. 3. fol. 444. cap. seq. n. 101*. Quem cum confecto ponte transire vellet Iulius Cæsar, Germani suggererunt ipsi: P. R. imperium Rhenum finire. *Casar d. lib. 4*. Is per quas prouincias ac territoria à Gallis & Heluetiis labatur, recensuit *Glarean. d. lo.* Addidit partes Rheni illas, quæ
- 53 ad Palatinum † Rheni, ab hoc titulum & dignitatem suam mutantem, quoquomodo respiciunt, *Freher. de orig. Palat. lib. 2. c. 7. in fi.* Qui ubi fere desinit, illic Geldriæ ducatus incipit, quousque Rhenus ad Hollandos & ostia maris deferatur. Quartum. Quæ
- 56 in Rheno flumine † obtinent, eadem etiam in aliis fluminibus publicis & nauigabilibus obtinebunt. Quamuis enim Rhenus fluuius præ aliis prærogatiuam quandam habeat, quippe qui
- 57 cum Danubio † fluminum Germaniæ Princeps censetur, sed ut illum

illum † huic præferat Noe Meurer in *præfat. tract. von Wasserrecht.* 58
 quem Romani scriptores & poetæ maxime commendant, *Martial. lib. 10. epig. 7. Claudia. in paneg. Stilic. 3. Auson. Eidyl. 9. Horat. de art. poet. Berth. lib. 1. comment. 7. cuius decora exposuit Freher. lib. 2. orig. Palat. 17. & 18.* præsertim huic nostro instituto accommodus, quia † insulosus, *Marcell. lib. 16.* Quod maxime obtinet in in- 59
 feriore Rheno circa Geldriam, qua in cornua funditur, vbi nihil frequentius, quam inundationes, alluiones, insulæ, aluei mutationes, teste *Freher. ad dict. constit.* tamen in iure eiusdem est conditionis cum cæteris fluuiis publicis & nauigabilibus, quia omnes † 60
 regalibus accensentur *d. c. vn. quæ sunt regal.* consequenter etiam insulæ in illis natæ. Nisi consuetudo, vel alia ratio impediat. Adderemus & hoc, an quæ hic de comitatu † statuta, et- 61
 iam in Principatu, Marchionatu, Ducatu, aliisque maioribus potestatibus obtineant, nisi stultum esset de eo dubitare, *per text. & g. in l. vn. C. qui etate. Eberh. in lo. 15. à minori.* Illud maioris dubij est, si Baro quoque † vel ciuitas eodem iure vtatur. Quod 62
 dicendum est, si territorium habeant, ac regalibus in flumine sint inuestiti, *per ea quæ habet And. Guil. lib. 2. obs. 57. n. 6. & de pac. publ. 6. n. 11. licet Andreas Knichen hanc doctrinam non agnoscat. Cui responderi M. Stephan. lib. 2. de iurisd. part. 1. cap. 7. n. 14. & seq. Quibus hic diutius non insistimus.*

CAPVT XIV.

De iurisdictione insula.

S V M M A R I U M

- 1 *Circa iurisdictionem plurima contentiones.*
- 2 *Iurisdictione etiam ad res pertinet.*
- 3 *Iurisdictione territorio cohaeret.*
- 4 *Iurisdictione realis a differt à personali.*

- 5 Iurisdic^{ti}o in dubio realis censetur.
- 6 Proprietas differt à possessione.
- 7 Et Iurisdic^{ti}one.
- 8 Argumentum à dominio ad iurisdic^{ti}onem.
- 9 Iurisdic^{ti}o insularum pertinet ad magistratum.
- 10 Dominij & imperij discrimen.
- 11 Iurisdic^{ti}o pertinet ad vicinos magistratus.
- 12 An sit iurisdic^{ti}o maritima?
- 13 Territorium quid?
- 14 Territorium dicitur tam de aqua, quam de terra.
- 15 Qui habet iurisdic^{ti}onem in continenti, habet eam etiam in vicino mari.
- 16 An unus iurisdic^{ti}us in terra, alius in mari habere possit?
- 17 Qui est in mari non est ultra districtum.
- 18 Iurisdic^{ti}o marina includit etiam insulas.
- 19 Intentio insulas sibi asserentis fundata.
- 20 Iurisdic^{ti}o insule usque ad medietatem fluminis ripam suam sequitur.
- 21 Vicina loca quanam dicantur?
- 22 Vicinitas maritima centum miliaribus aestimatur.
- 23 Item duabus dietis.
- 24 Vna dieta continet 50 miliaria.
- 25 Conclusio Dd. falsa & ambigua.
- 26 Viarum mensura pro diuersitate locorum variat.
- 27 Romani vias per lapides distinguebant.
- 28 Miliarium quid?
- 29 Quantitas miliarij Germanici.
- 30 Gallorum leuca multiplex.
- 31 Non omnis cothurnus cuique pedi aptus.
- 32 Canonum error circa dietam.
- 33 Dieta duplex vulgaris & legitima.
- 34 Iornanda Hispanorum quid?
- 35 Mensura itineris maritimi inaequalis.
- 36 Pityusa Carthaginensium insula.
- 37 Phari distantia ab Aegypto.

- 38 Arabia distantia ab Aegypto.
- 39 Hollandia & Anglia distantia.
- 34 Quae ienes facti iudicis arbitrio relinquenda.
- 41 Etiam in maribus fines.
- 42 In incerto mari distantia terra ex parte sciri nequit.
- 43 Discrimen maris conclusi & aperti.
- 44 Venetorum & Genuensium contentio.
- 45 Sabbatin & Domitiana questionis discrimen.
- 46 Pacta & consuetudines maritima obseruanda.
- 47 Iurisdictio marina est vel uniuersalis vel particularis.
- 48 Imperator habet iurisdictionem uniuersalem.
- 49 Flumina quatenus sint Imperat.
- 50 Caesaris iurisdictione maritima.
- 51 Venetorum iurisdictione maritima.
- 52 Encomia de potestate Caesaris.
- 53 Iura maiestatis quae sint, remissive.
- 54 An Imperator sit dominus maris?
- 55 Termini imperij Romani.
- 56 Sub uniuersalitate orbis etiam mare continetur.
- 57 Imperium marinum Caesaris.
- 58 Claudius Imp. de mari domito triumphauit.
- 59 Romani maris possessores.
- 60 Imperium maris per classes retinetur.
- 61 Exercitio iurisdictionis pro possessione habetur.
- 62 Interpretum error reicitur.
- 63 Imperator e mari uectigal percipit.
- 64 Iurisdictione probatur per solutionem gabellarum.
- 65 Quomodo Imper. dominus orbis ac maris dicatur?
- 66 Romani non omnes terras & maria obtinuerunt.
- 67 Vniuersus orbis accipitur pro orbe Romano.
- 68 Sinus maris pro mari accipitur.
- 69 An hodie Imperium Caesaris in mari duret?
- 70 Imperator per alios possidet.
- 71 Insulae remotiores ad quem pertineant?

- 72 Insulae remotiores occupanti patent.
- 73 Casuales insulae primi modi naturalibus in iure pares.
- 74 Fluviales insulae in cuius sint iurisdictioe?
- 75 An per incrementum insulare augeatur iurisdictio?
- 76 Impetus fluminis iuri veteri non derogat.
- 77 Conflictus Dd. circa terminos.
- 78 Intensiue quomodo augeatur iurisdictio?
- 79 Forma nihil addi, neque detrahi potest.
- 80 Quomodo extensiue augeatur iurisdictio?
- 81 Ius maiestatis est indiuiduum.
- 82 Territorium diuidi potest.
- 83 Alluione augetur iurisdictio.
- 84 Iurisdictio quando proprietati cohereat?
- 85 Incremento insulari non augeatur iurisdictio, sed mutatur.
- 86 Iurisdictio Ecclesiastica an augeatur.
- 87 Flumine mutato an mutetur iurisdictio.
- 88 Ital. eorum Ictorum contraria responsa.
- 89 Flumina & montes prouinciarum termini.
- 90 Taurus mons Gentium arbiter.
- 91 Sui cuique regioni termini à Deo positi.
- 92 Termini naturales immutabiles.
- 93 Montes quandoque loco moti.
- 94 Flumina exsiccata.
- 95 Temporalis fluminis mutatio non attenditur.
- 96 Mutato flumine videntur termini imperij mutati.
- 97 Fluuij quandoque in totum exsiccati.
- 98 Ex mutationibus fluminum praesagia sumta.
- 99 Flumina quare pro Diis culta?
- 100 Tyberis vates.
- 101 Rhenus terminus Rom. Imp.
- 102 Rheni mutationes frequentes.
- 103 An mutato flumine idem flumen dicatur?
- 104 Mutatio aquae flumen non mutat.
- 105 Fluminis natura inquiet & instabilis.

- 106 Idem flumen bis non ingredi.
 107 Nimia subtilitas reijcitur.
 108 Particularis rei mutatio nouam formam non inducit.
 109 Aluei mutatio vniuersalis.
 110 Aluei mutatio quando fiat?
 111 Totalis mutatio per alluionem non mutat territorium.
 112 Flumina censitorum vice funguntur.
 113 Per alluionem non mutatur aqueductus.
 114 Flumine per impetum mutato nouus flumius efficitur.
 115 Mutatio per saltum non mutat terminos.
 116 Flumine mutato quando seruitus duret?
 117 Veteres termini inquirendi, vel noui collocandi.
 118 Alueus facto hominum mutatus pro violento habetur.
 119 Quotidiana plenius tractanda.

DICTVM est, dominio & possessioni iurisdictionem quoque addendam, eo quod tria hæc iuris capita in realibus fere concurrant. Et posterius magis sit † controuersum, vt sæpe ad arma manusque litigantes perueniant, *Valasc. de iure emphyt. q. 9. n. 25.* Quamuis enim potestas proprie ad ius personarum pertineat: *l. 2. §. de V. S. Vult. lib. 1. l. R. 10. n. 6.* tamen ex vsibus feudorum ac consuetudine iurisdictione etiam † rebus passiuè inhæret, vsque adeo, vt cum ipso territorio transeat, & præscripto territorio, censeatur etiam præscripta iurisdictione, *Hieron. de Mont. de fin. reg. c. 77. n. 1. Gilman. l. b. 2. decis. cam. 35. num. 36.* Vnde *Tiber. Decia. resp. 123. num. 24. & seq. vol. 3. dixit*, iurisdictionem territorio † tamquam continenti contentum inhærere *Et Riminald. cons. 64. num. 5. lib. 1. cohærere territorio materialiter & passiuè. Et Berous in quest. 111. num. 2. esse in territorio velut animam in corpore, totum in toto, & in qualibet eius parte l. 239. §. 4. de V. S. Bald. in l. 2. §. 2. de off. pres. & Boer. decis. 227. num. 7. habere se in territorio, sicut nebula se habet super palude solis calore grauata, late Gilman. d. decis. 35. num. 20.* Quomodo iurisdictionem persona-

- 4 lem iudicium à reali † & territorio inhærente distinguit *Parmens.*
l. b. 1. de alluv. 6. n. 3. Atque hæc iurisdicção in dubio rei non personæ
 † cohæerere censetur, *Bart. in l. inter eos, de A. R. D. Parmens. d. lo. n. 11. &*
45. arg. l. fin. ibi: cui & iurisdicção adhæret, C. ubi & apud quem. l. 1. §. 4. de
off. pr. f. vrb. Sicuti autem possessionem cū proprietate † misceri
 ac confundi noluit *Venuleius I C. in l. 52. de acq. poss.* quia possessio-
 rij causa à petitorio iudicio multū differt, *§. retinēda, Inst. de Interd.*
Cuiac. 7. obs. 38. nec proprietates cū possessione quidquā commune
 7 habet: *l. 12. §. 1. de A. P.* ita & à proprietate differt † iurisdicção, quæ
 in ipsos proprietatis dominos magistratui cōpetit. *Zaf. cons. 16. n.*
47. Gædd. ad l. 339. §. 8. n. 2. de V. S. quia diuersa sunt dominiū & iu-
 risdicção, *Paul. de Castro cons. 56. n. 2. vol. 2. Bart. ad l. 1. n. 15. de iurisd. De-*
cian. cons. 123. n. 1. & cons. 3. n. 23. vol. 3. Harim. Pistor. lib. 3. q. 42. n. 44. li-
 8 cet ab † vno ad alterum quandoque arguatur *supr. c. 10. n. 43.* Quo-
 modo recte docet *Bald. in l. quadam, de R. D.* tria hæc diuersa esse in
 littoribus ac fluminibus nēpe proprietates, vsus & iurisdicção. Quæ
 tamen in regalibus plerumq; concurrunt. Quod ergo respondit
 9 *I C. in l. 7. §. 3. de A. R. D.* de insularum dominio, id iure civili ad iu-
 risdicctionem non pertinet, quippe quæ cum priuatorū dominio
 nihil cōmune habet, *l. 27. l. 45. de R. I. l. 42. de oper. li. 1. §. 7. de admin.*
tut. l. ult. de suis & leg. sed ad magistratus cuiusq; loci spectat. *l. 215.*
 10 *l. 239. §. 8. de V. S.* Quod discrimen dominiij † & imperij eleganter
 expressit *Seneca li. 7. de benef. 4. & 6. & ex eo Hotom. illust. quest. 1. Heig.*
p. 2. q. 40. Gothofr. in Nou. 105. c. 2. in fi. Itaque hanc iurisdictionē in-
 sulæ continētis terræ territorio ita cohæerere volūt omnes, quod
 ad vicinos principes vel ciuitates pertineat, *Bart. in l. insula, ff. de iu-*
 11 *dic. vbi dicit, quod insulæ † maris sint subditæ magis vicinæ ciui-*
tati. Sequitur Angel. & D. 1. in §. insula, Inst. de R. D. P. Fred. Mindan. li.
3. de process. Came. 20. arg. l. decernimus, C. de SS. Eccles. Cum vero inter
 12 fluuiales † & marinas insulas, & has vel propinquiores vel remo-
 tiores magna sit differentia: priusquam de singulis agamus, præ-
 mittemus præiudicialem quæstionem, an etiam in mari sit iuris-
 13 dicção aliqua? Dubium facit, quod territoriū † definitur vniuersi-
 tas agrorū iurisdictione munita, *l. 239. §. 8. & ibi Dd. de V. S. Hieron.*

de Monte de fin reg c. 6. n. 1. VVesemb. conf. 95. n. 24 siue, vt alij volunt, terræ spaciū iurisdictione armatum, Boer. decis. 217. Guid. Pap. decis. 577. Hoc autē de mari dici nequit, cuius sicuti dominiū nullū est l. 5. de R. D. supra. c. 10. n. 25. ita nec iurisdictione esse videtur, quia pedibus ei infisti nequit. arg. l. 1. in pr. de A. P. Sed affirmatiua sententia, vt verior, ita vsu recepta est, nō solū terræ, sed & maris iurisdictione esse, per notata à Canonist. in c. ubi periculū, in verb. territorij de elect. in 6. Bart. in l. 1. C. de classic. Bald. in rubr. de R. D. n. 2. Angel. in l. insula, ff. de iudic. Capoll. lib 2 de seru. rust. 26. n. 6. Bossius tit. de aquis & flum. Hieron. de Monte d. c. 6. n. 7 Et territorium dicitur, tam † de aqua, 14 quam de terra. Hieron. de Monte d. lo. c. 11. n. ult. Gilman. lib 2. decis. Camer. 33. n. 3. Alber. Gentil. lib. 3. de iure bel. c. 17. Boer. decis. 152. n. 4. Vnde qui habet iurisdictionem in territorio continenti, habet etiam † 15 in vicino mari, Bart. in tract. de insul. Capoll. d. lo. n. 12. quia appellatione territorij comprehenditur etiam mare, d. c. ubi periculum, & ibi Ioh. And. Bart. Angel. & Dd. in l. 9. ff. de iudic. Bald. in c. accedens, in fi. extra vt lit. non contest. Decius in l. licet caussam, de probat. Cacheran. decis. 155. numer. 2. Pet. Greg. Tholos. lib. 1. synt. 3. numer. 5. Ita Angel. in d. l. 9. refert, quod Pisis fuerit decisum de consilio Bartoli, quod delictum commissum in mari propinquo portui ciuitatis Pifarum, debeat ibi puniri, quia est particula maris, & intelligitur subiaccere ciuitati Pifarum, per l. 1. C. de classic. Capoll. d. c. 26. num. 12. Gilman. 2. decis. 48. n. 4. Vt nesciam, si casus fingi possit, cum Fabro in §. est autem littus, numer. 2. de rer. diu. quod vnus† habeat iurisdictionem 16 in mari, alius in terra. Nisi forte personalem iurisdictionem diuersis personis à superiore commissam intelligat. de qua est in l. 16. & l. seq. de iurisd. Sed & existens in mari, quod regitur per ciuitatē, † non dicitur esse vltra districtum. Bald. in leg. 1. C. de sent. ex breu. 17 Capoll. d. c. 26. n. 28. Itaque hæc iurisdictione marina etiam proximas insulas† marinas includit, quia quasi pars & additamētū aliquod 18 terræ continentis esse videntur. arg. l. 30 ad munic. l. nulli, 28. §. 4. C. de episc. & cler. eiusque conditionem sequuntur, Capoll. d. c. 26. n. 12. Dd. in d. l. 9. C. de iudic. Vnde fundata est intētiō† eius qui proximas 19 insulas sibi vēdicat, quia in dubio p̄sumuntur esse eius, cui magis

adiacent, *Hieron. de Monte de fin. reg. c. 30. in fi. & c. 83. n. 2.* Et vicinitas & aptitudo sunt argumenta dominij, *Bald. in c. caussam, col. 3. extra. de probat.* Nisi forte insula proprium territorium constituat. *De qua cap. seq. & c. 26.* Quæ omnia ita accipi volumus iure feudali, de iurisdictione illa, quæ ꝑ regalia annexa habet, ac iure regalium exercetur. Quousque vero hæc vicinitas porrigatur, in fluminibus nota res est, nempe vsque ad medietatem, *d. l. 7. §. 3. de A. R. D.* Qui enim iurisdictionem in terra habet, habet etiam in flumine vsque ad medietatem. *Guid. Pap. decis. 577. nisi flumen ad alterius territorium totum pertineret, infra. cap. 17. num. 93.* In mari id non æque expeditum est, ac imber cum pluit. Constat enim
 20 vicina loca ꝑ esse, quæ non multum à se invicem distant, *Felin. in c. 7. de præscript.* ita vt vox clamantis exaudiri possit, iuxta *Bart. in l. si tertius, §. 6. in pr. de aq. plu. arg. l. 1. §. 27. de S. C. Silan.* Pro quo facit, quod *Herod. lib. 7. de Artimifii & Sciathi insulæ angustiiis* scribit, ea loca tam vicina esse, vt exaudiri apud alteros possint, quæ apud alteros geruntur. Idem de Eurypo *Auson. eidyll. 9.*

— licet hic commercia linguæ

Iungere, & alterno sermonem iungere pulsu.

Quod in vtrisque ripis fluminis Visurgis colloquentibus olim Arminio & Flauio Cheruscorum fratribus vsu venit apud *Tacit. 2. annal.* Hodie non item. Cui similis est illa distantia: in *Non. Leo. 71.* in quantum arcus telum eiicit. §. itaque, 4. *Inst. de L. Aquil.* Paulo longior illa, quæ visu & oculis percipitur. Talis *Semerem* maris Balthici insula *Wagiris* opposita, vt à continenti videri possit. *Helmold. lib. 1. chron. Slav. 2. Adam. Brem. in hist. Eccles. c. 227.* Sed hæc
 22 definitio vicinitatis ꝑ cum nimis angusta sit in hac materia, quippe quæ nec latioribus fluminibus quadrat: alij eam laxius considerant, & centum miliaris includunt. Quæ fuit doctrina gl. in l. 4. §. pen. de damn. inf. Quam *Dd.* communiter approbant, statuentes insulas intra centum miliaria fitas ad vicinum continentis imperium pertinere, *Bart. in tract. de insul. in verb. nullius Paulus de Castro in l. 9. de iudic. Bald. in l. 1. C. de sent. ex breu. Felin. in c. ult. de rescript. Corset. in singul. verb. iurisdict. Elio, Decian. cons. 123. vol. 3. Conan. in l. 15. de publica.*

publica. Hieron. de Mont. c. 7. n. 13. & cap. 39. n. ult. Cachera. decis. 155. Capoll. d. c. 26. n. 13. Bodin. lib. 1. de Rep. 10. nu. 270. ubi vel mendunt est in numero, vel lapsus memoria, arg. l. 1. in pr. ubi Goth. de off. pref. urb. Quia territorium ciuitatum in mari extendit se vsque ad centum miliaria, Apost. ad Abbat. in c. exposita, nu. 2. extra de arbit. Congruit text. in c. nonnulli, 28. de rescript. ubi dicitur, quod ultra duas diætas † nō^{2 3} dicatur locus remotus. Adde c. presentis, 34. de prebend. in 6. Nou. 69 c. 2. Vnde colligunt prædicti Dd. quasi prope dicatur, quod per mare non distat ultra duas diætas. Castrens. & alij in d. l. 69. de iudic. Iam autem 50. miliaria † per mare spacium est vnius diæte, Bart.^{2 4} d. lo. quem allegat Felin. in c. olim, extra de except. Dd. in l. 1. si quis caut. in iud. Hieron. de Mont. d. c. 7. num. 13. Alber. Gentil. lib. 2. aduocat. Hispa. 7. Ex quibus omnibus colligitur, quod iurisdictio continentis includat mare & insulas proximas, vsque ad centum miliaria. Sed hæc conclusio partim falsa est, † partim etiam fallax & incerta.^{2 5} Falsa, quia non omnes insulæ intra hoc spacium sitæ, continētis imperium agnoscunt. Cum contra aliæ etiam remotiores eo teneantur. Ita enim Anglia non lato Eurypo à Caletæ distans Gallicum tamen imperium non agnoscit. Contra Islandiā ac Gronlandiam amplissimo maris tractu à Dania seiunctam nautæ norunt. A propiori Norwegia quinque vel septem diætis, teste Adam. Bremens. in hist. Eccles. c. 244. Cui tamen vtraque paret. Et quid si latitudo maris centum miliaria non excedat, alicubi etiam contractior inueniatur, vt in ostio maris Balthici, ubi facili saltu per noctem carbasa traiciunt, quod scripsit Adam Brem. d. lo. c. 219. Quomodo hinc æstimari potest, vtri continenti insulæ interiectæ accenseri debeant? Quid si vice versa insula iurisdictionem & imperium in continentem vsque extendat? vt postea dicemus. Fallax & incerta est, quo ad viarum † mensuram, quæ vbique non vni.^{2 6} usmodi est, sed pro diuersitate temporis, hominum ac locorum multiplex & diuersa. arg. l. 4. quod cert. lo. c. 7. c. caussa. 33. q. 4. Romani tenim vias secundum lapides mille passibus, siue octo stadiis à se^{2 7} inuicem distantes commensurabant, Plutar. in Graccho. Quintil. li. 4 instit. vlt. Dion Cass. lib. 54. P. Victor. in lib. de region. vrbis Brisson. lib.

4. *select. 8. Gæd. in leg. 3. nu. 7. de V. S.* Quod spaciū etiam miliarium
 28 † vocabant, ducto initio à columna Romæ in capite fori statuta.
Plin. li. 3. nat. h. st. 5. l. 12. §. 6. C. de edif. prin. Hodie etiam milliare dici-
 tur. Quod nomen nunc in vernaculo vsurpamus (veteres enim
 Germani Rastas suas habebant, *de quibus v. Marg. Freher. in lexic.*)
 29 sed vt vnum † miliarium Germanicum quatuor Italica com-
 plectatur, *Gæd. in d. l. 3. n. 9 de V. S.* Imo quinque iuxta mensurā Sa-
 xonicam maiorem, *quæ est in art. 66. lib. 3. Landtr. Mynsing. cons. 54. n.*
 30 8. Galli per leucas, † siue leugas, vt legit *Brissorius*, itinera ab vltima
 antiquitate metiuntur, vt constat ex *Paulo VVarnefrido lib. 15. append.*
ad Eutrop. & c. ex parte, 15. de foro comp. Quarum vna sesquimillaria
 Italica continet *Marcellino lib. 16. & Vrspergensis, duo integra Buntin-*
go. In Hispania etiam tria, *Munnoz. de Escobar. part. 2. de ration.*
comput. 12. num. 8. De omnibus sic Honter. lib. 1. Geogr.

— miliarie

Octo dabunt stadia, & duplatum dat tibi leucam,
 Milleque bis decies passus nunci iura diurnum
 Constituerē viæ spaciū, miliaria forte
 Quattuor, exiguae minus nostratiae reddunt.

- Cum ergo tanta sit mensurarum diuersitas per singulas fere
 31 regiones, quomodo vnus † computus omnibus conueniet? Vt
 taceamus, quod illa collectio *ex l. 1. §. 4. de off. pref. urb.* neque cum
 magnitudine prouinciarum, neque cum distantia insularum à
 continenti, neq; mensura iurisdictionis marinæ quidquā cōmu-
 ne habet. Maior incertitudo est in diætis, quas canones primum
 32 † nouo vocabulo ad diei iter traxerunt *in c. 7. extra de except. c. 15. de*
foro comp. c. 28. de rescript. Boer. decij. 230. num. 5. cum Romanis olim
 quouis die duæ diætæ absoluerentur, vt obseruauit *Ferrand. lib. 2. ex-*
 33 *pos. 2.* Interpretes magis inuoluerunt, & aliam † legitimam, aliam
 vulgare & vsitatam in qualibet prouincia fecerunt, *Ioh. Faber in §.*
qui autem, in fi. Inst. de excus. tut. Henning. Gæd. in cons. 12. Hispani †
 34 Iornanda dicitur, ac octo Leucas includit, *Munnoz. d. comp. 12. nu.*
8. Quibus etiam alia extraordinaria addi potest, *de qua Lipsius lib.*
3. epist. 59. Quamuis vero sit modus marini atque omnis itineris,
 Alber.

Alber. Gent. lib. 1. de iure bell. 19. diætarum tamen mensura ad deter- 3 5
minationem iurisdictionis marinæ applicari nequit, tū quia hæc
ex facto æstimanda, tū quia illa ob diuersitatem & incertitudinem
nauigationum, *de qua infra. c. 31.* non vniusmodi. Pityusa † insula 3 6
Hispaniæ 100. millia à continenti distat, quam tamen Cartha-
ginenses possidebant. *Liuius lib. 8. d. c. 3.* Pharum insulam † nauiga- 3 7
tione diei secunda ab Ægypto separauit olim Homerus *Odyss. Δ.*

Tantum semota, quantum tota die caua naus confecit,
Cui stridulus ventus aspirat à puppi.

Adde Senec. lib. 6. nat. quæst. 26. postea Nili alluuio ita promouit
vt à ciuitate Alexandrina saltem nongentis, *vt scribit Cæsar lib. 3.*
bell. ciuil. vel vt Marcell. lib. 22. hist. mille passibus disparata esset.
Quæ vnius est lapidis distantia. *De eadem Lucan. lib. 10.*

— insula quondam

In medio stetit illa mari, sub tempore vatis.

Protheos, at nunc est Pelleis proxima muris.

Eam tamen non sub iurisdictione Alexandrinæ vrbs vicinæ, aut
etiam Regum Ægyptiorum, sed Rhodiorum longe distitorum
fuisse ex *Marcell. li. 27. constat. De cuius Imperij mutatione dicemus c. 20.*
n. 115. Sinus Arabicus † in transuersum dimidio die transnauiga- 3 8
tur, *Herod. li. 2.* quippe quæ olim siccis pedibus transierūt Hebræi
Exod. 14. Neq; tamē ideo vel Arabia, vel eius insulæ Ægyptico im-
perio accēsende. Hollandiā † ab Anglia vnius aut duorum dierū 3 9
facili nauigatione distare *scribit Alber. Gent. li. 2. Aduoc. Hispan. 7.* I-
mo Iulius Cæsar cum tertia Vigilia soluisset à portu Morino, mi-
nus quam medio die ingressus est insulam Britanniam. *Florus li. 3.*
epit. 10. Neque tamen ideo alteram alterius iurisdictioni recte
supposueris. Itaque hanc doctrinam merito reiiciunt recētiores,
volētes hæc omnia iudicis arbitrio ac discretionis † relinqui, quæ- 40
nā loca sint remota vel vicina, *Menoch. li. 2. de arbit. iud. quæst. cas. 122*
n. 27. Itē quantum interuallum militariis ac diætis sit tribuendum
Gail. lib. 1. obs. 53. nu. 16. Gædd. in d. l. 3. nu. 10. & seq. item iuxta quam
computationem, iuris ciuilis an Canonici, diætæ sint æstimadæ.
Munnoz. de Escobar d. p. 2. cap. 12. n. 5. Multo magis ergo quousque
iurisdic-

- iurisdicção continentis in vicinum mari porrigi debeat. Quam-
 41 uis enim etiam in mari † reperiantur fines, *Canon. in d.c. ubi pericu-
 lum, Bald. in l. si testamentum, de instit. & substit. Capoll. d.c. 26. n. 24.* vs-
 que adeo, vt etiam pro confinibus maris actione finium regēdo-
 rum agi possit, *Hieron. de Monte d. lo. cap. 39. n. 1.* tamen id intelligen-
 dum est, de mari vicino, vadoso vel concluso, vbi per insulas, pa-
 los & tonnas, in vsum nauigantium collocatas aliaue signa ter-
 42 mini distingui possunt: nō de Oceano infesto † ac profundo, vbi
 nihil occurrit, nisi, quod poeta ait, cœlū vndiq; & vndiq; pontus,
 ac deficiente terra & locorū signis distantia terræ, non nisi virtute
 pixidis nauticæ, aliisque instrumentis mathematicis à peritis
 naucleris inuestigatur: quippe quorum proprium est, *iuxta Cornel.
 Seuer. in Aetna* Scire vias maris & cœli prædicere cursus. Atque i-
 ta quod *Ezech. 27. v. 4.* Tyri vrbis & insulæ termini in medio mari
 fuisse dicuntur, de eiusdem potentia, commerciis & dominatu
 maritimo intelligendum. Discrimen hoc innuitur à Iulio Cæ-
 43 sare *lib. 3. de bell. Gall.* Longe aliam esse nauigandi rationem † in
 concluso mari, vbi vada, portus, insulas, nouisse oportet, atq; in
 vastissimo & apertissimo Oceano. Illic locus esse potest quæ-
 44 stioni, quam de facto contigisse inter Venetos † & Genuenses in
 ipsorum Gulpho *scribit Capolla d.c. 26. n. 14. & 20.* de delicto com-
 misso in mari inter duas ciuitates æque punctualiter distantes, ad
 vtrius iurisdictionem cognitio pertineret, *Hieron de Monte de fin.
 reg. c. 7 n. 10. & c. 25. num. 8.* Cui similis illa, de homine in confinio
 duorum territoriorum occiso, de quo *Borch. inc. vn. quæ sunt regal. n.
 26. Hieron. Treut. vol. 1. select. disp. 19. th. 4. Ioh. Sibrand. ad Statut. Lubec.
 p. 1. sect. 1. n. 18. & ib. alleg.* Cuiusmodi casus in mari, non inter †
 45 sabbaïnas, quas definit *Ernest. Cothman. 1. cons. 46. num. 45.* sed inter
 Domitianas quæstiones, de quibus dictum in *presat. num. 46.* referē-
 di sunt. Fere autem de iurisdictione maritima cuiusq; prouinciæ
 46 aut ciuitatis priuilegia pacta † statuta & consuetudines ma-
 ritimæ extant, quæ quatenus rationabiles sunt, potissimū ob-
 seruandæ, *l. 3. §. 4. de aq. cottid.* Angliæ iurisdicção marina, quamuis
 in meridiem, septentrionem & occasum porrigatur, *Tacit. in A-*
 gric.

gric. Cæsar lib. 5. de bell. Gall. tamen edicto Iacobi hodierni Regis
 certis finibus in mari circumscripta est, *Alber. Gentil. lib. advocat.*
Hispan. 8. Atque hanc iurisdictionē † Interpretes in vniuersalem 47
 & particularem diuidunt, atque illam, quæ potius superioritas
 siue ius maiestaticum dici debebat, Imperatori per vniuersum
 orbem tribuunt: hanc vicinis principibus & ciuitatibus. Impera-
 tor tenim habet iurisdictionem generalem totius mundi, nō spe- 48
 cialē, *Bald. in c. ad hoc, in 4. coll. de pac. iura. firm. in V. F.* habet dominiū
 vniuersale in omnibus rebus, sed non particulare, *Bart. in extra-*
mag. ad reprimendum. verb. totius urbis. Alex. cons. 76. vol. 2. Couar. in c.
peccatum, cap. 9. n. 8. de R. I. Henning. Gæd. cons. 30 n. 3. Lancelot. de Impe-
rat. li. 1. c. 1. §. 1. verbo orbem vniuersum, & coll. d. c. 26. n. 16. Mart. Ste-
phan. lib. 1. de iurisd. p. 1. c. 7. n. 52. In eundem sensum Bald. in c. vn. quæ sunt
regal. quod in vniuersali omnia flumina † nauigabilia sint Impe- 49
ratoris Rom. in particulari sint eorum principum vel ciuitatum,
per quorum territorium transeunt flumina, Gilman. lib. 2. decis.
Cam. 33. n. 15. Addit. ad Guid. Pap. decis. 577. lit. A. Nam vnum & idem
 est territorium, & quod eminet supra aquas, & quod immergitur
 aquis, *las. in l. quo minus, n. 39. de flumin. Alex. cons. 194. col. 2. vol. 2. He-*
ron. de Monted. lo. c. 6. num. 6. Gilman. d. decis. 33. num. 3 Boer. decis. 252.
num. 4. Idem de mari dicendum, quod licet in nullius sit domi-
 nio † *l. riparum, in fi. & ibi Bald. l. in tantum, de R. D. Decian. cons. 19. n. 126.*
lib. 3. sed commune sit, quoad vsum omnibus animantibus
Bald. in l. 2. de R. D. tamen respectu iurisdictionis † est Cæsar, *ut* 50
postea pluribus dicemus. Ita Veneti † domini sunt maris Adriatici 51
 ac littorum eius in genere, non in specie, quia littora sunt ciuita-
 tum adiacentium littori, *Bald. in l. pen. C. de cond. insert. Bart. in d. l. quo*
minus, q. 2. & in l. sane, de iniur. Salicet. in l. 3. C. de naut. fæn. Boer. d. decis.
252. num. 5. Quod tamen ipsis non omnino concedunt Genuen-
 ses, siue Ianuenses, *de quorum iure consuluit Angel. in cons. 290. quem*
refert Cardinal. Tuschus in conclus. pract. lit. V. concl. 70. numer. 23. & seq.
 Referri huc possunt aliæ commendationes de suprema † Cæsa- 52
 ris iurisdictione, quod ab eo tanquam à fonte fluat omnis iuris-
 dictio, & ad eundem tanquam ad mare refluat. *Bald. in cap. 1. §. ad*

hoc

hoc, de pace iura firm. Tob. Paurmeist. l. b. 2. de iurisd. Imp. c. 4. M. Stepan-
 § 3. lib. 2. de iurisd. p. 1 c. 1. & seqq. Politici iura maiestatis † ac superiori-
 tati, vocant, de quibus Bo l. n. lib. 1. de Rep. 8. Henning. Armis. de iure
 n. ai. st. loh. Borck Sixtinus & Dd. ad c. vn. quæ sunt regal. Et nos alibi in po-
 litic. e. imus. Cæterum de maris imperio mouetur quæstio, an
 § 4. Imperator † id nunquam habuerit, vel etiam num habeat? Negant
 Dd. com. n. per l. de reuocatio, ad L. Rhod. de iact. vbi Imp. se dominum
 mundi profitetur, non etiam maris. Quomodo ea verba in-
 terpretati sunt Bald. f. n. & loh. Igneus. Vasq. ill. q. cont. 20. numer. 29.
 Quos sequi videtur Regn. r. Sixtin. de regal. cap. 5. numer. 20. Pro quibus
 § 5. facit, quod Tacit. 1. annal. sub Augusto Cæsare Rom. † Imperium
 tum florentissimum mari Oceani aut omnibus longinquis septū
 dicit. Et Virg. 1. Aenead.

Imperium Oceano, famam qui temperat astris.
 Vnde Iustin. in Nou. 7. cap. 1. omnes quæcunque nostræ sunt terræ,
 inquit, nec non in occidente ab ipsa Seniore Roma vsque ad O-
 ceanum. Quibus aliisque ex locis cum satis manifeste pateat, ma-
 re & Oceanum exclusiue terminos Rom. Imp. constitui, non po-
 tuit iurisdicatio Cæsaris ultra illos porrigi, arg. l. fin. de iurisd. Sed
 § 6. his op. omnia plura & grauiora testimonia possunt, quæ sub gene-
 ralitate orbis, siue πασης τῆς οἰκουμένης, ut vocauit D. Lucas cap. 2. in pr.
 qui totus Imperatori est vnum territorium, si credimus Abbati in
 § 7. cons. 51. vol. 2. etiam † maria complectantur. Clarissime id expli-
 cat Dion. Halicarn. lib. 1. antiq. Rom. Respublica Romana, inquit,
 totius terræ, quæ non est deserta, sed ab hominibus incolitur, im-
 perium habet, & totius maris est domina, non solum eius, quod
 est intra columnas Herculis, sed & Oceani, quacunque enauiga-
 ri potest. Idem de Cæsare Augusto Orosius li. 6. histor. 22. Cuius senten-
 tiam videtur Tribonianus in Nou. 26. c. 2. & Nou. 69. c. 1. fere ad verbum
 retulisse. Nec dissimilis illa Iosephi ad Vespasianum Cæsarem: lib.
 3. de bell. Iud. c. 14. Tu es dominus non mei solus, verum etiam ter-
 § 8. ræ, marisque & generis humani. De Claudio, † qui etiam domiti
 Oceani insigne erexit Sueton. in Claud. cap. 17. Seneca in Octauia
 Act. 1.

— cuius imperio fuit

Subiectus orbis, paruit liber diu
Oceanus, & recepit inuitus rates.

De Theodosio Claudian. in 4. consul. Honor.

Sed Genitor laudes longe transgressus auitas,
Subdidit Oceanum sceptris & margine cœli
Clausit opes &c.

Iuuenal quoque sat. 4. Crispum introducit maria & terras, populos-
que regentem. Inde illa phrasis *in Nou. 24. in pr. terra marique im-*
perium augere. Id certum Romanos † mare classibus in sua pote- 59
state tenuisse, *ex Tacit. 1. & 2. annal.* quod maxime apparuit in bel-
lo maritimo à Pompeio cōtra piratas feliciter gesto, *de quo Appian.*
in Mithrid. Flor. in epit. lib. 3. c. 6. Quas classes hinc inde † ad pacan- 60
dum mare in parato habuerunt, *rubr. & l. vn. C. de classib.* Ni enim
id fiat, non possunt sub pedibus Cæsaris esse, qui maria tenent,
ait de Sext. Pomp. Plin lib. 9. nat. hist. 16. multo minus iurisdictio exer-
ceri, & quasi possessio maris retineri. *arg. leg. 49. in pr. de R. V.* Eo-
que pertinet indignatio Galgaci Britannorum Ducis *apud Tacit.*
in vita Agricola: Nullæ ultra terræ, inquit, ac ne mare quidem
securum, imminente nobis classe Romana. Raptores orbis,
postquam cuncta vastantibus defuere terræ, & mare scrutantur.
Quod ius P. R. per legem Regiam in Imper. translatum est. *leg. 1.*
de constit. princ. Atque hæc detentio maris per classes quasi pro
possessione habetur, quia is dicitur possideret mare, qui habet 61
iurisditionem in mari, *Capoll. lib 2. de seru. rust 26. numer. 9.* Ita-
que vulgare Interpp. † commentum *ad d. l. de precatio, ad L. Rhod.* 62
quasi Imperator maris imperium non habuerit, recte reiiciunt.
Alciatus & alij. Quos sequitur Ioh. Dauth. in hypotyp. sect. 3. Constat
enim maris vsum priuatis ad † piscationes elocari solitum, *ex l. 13. 6*
§. fin. de iniur. item publicanis ad vectigal exigendum *d. leg. 9. ad L.*
Rhod. sicuti maris rubri vectigal ipsis permissum, teste *Plin. lib. 12.*
nat. quæst. 14. Atque hi redditus, cum regalibus annumerentur
in d. c. vn. quæ sint regal. necesse est Imperatori iurisditionem in 64
mari competere, quippe quæ per solutionem gabellarum &

- vectigalium probatur, *Menoch. de retin. possess. rem. 3. num. 582. supra. cap. 9. numer. 32. Vnde gl. & Bald. in leg. 2. de R. D. dicunt, quod mare æque vt flumina publica, quantum ad iurisdictionem & proprietatem sunt Cæsaris. Iacobi. de S. Georg. de feud. in verb. & cum piscat. n. 1. Giphani. ad leg. 50. de A. R. D. numer. 4. Bodin. lib. 1. de Rep. 10. numer. 169.*
- 65 Quæ omnia tamen non iudaice † intelligenda sunt, sed cum supradicta distinctione ac aliquo temperamento, ciuilitè, vt dicitur in l. 105. de solut. Vt Imperator dominus maris dicatur, eo modo quo & mundi, in d. l. 9. ad L. Rhod. l. 3. C. de quadr. præscript. infra ca. 24. numer. 71. nempe à potiori eius parte. arg. l. queritur, & ibi Dd. de stat. hom. Vtq. in præfat. illust. controu. numer. 25 & lib. 1. cap. 20. Nam supra adducti poetæ non nihil scenæ seruiunt, & magis panegy-
- 66 ristas, quam historicos agunt. Alioqui certum est, Romanos † totum orbem terrarum non ita debellasse, quin plurimi liberi populi & prouinciæ intactæ remanserint, vt recte docent Dion. Goth. in l. 1. C. de sum. Trinit. Bodin. 1. de Rep. 9. numer. 129. Henning. Arnif. li. 1. de iure maris. 2. Herman. Kirchner. disp. polit. 2. th. 5. arg. l. 7. l. 10. de capt.
- 67 & post. im. Vnde ipsi Impp. orbi vniuerso † taxatiuam particulam subiungunt, & ad orbem Romanum restringunt. in l. 5. l. 1. C. de heret. l. 6. C. de apost. l. 1. & ibi Dd. C. de sum. Trinit. Quod multo magis de mari dicendum. Id enim non totum, sed eius aliqui
- 68 tantū sinus, † qui à vicina terra denominantur, Plin. li. 14. nat. hist. 13. sub potestate Romanorum fuerunt. Vnde Gellius lib. 10. N. A. 7 & ipse restrictionem addit: omnium fluminum, quæ in maria, qua Romanum imperium est, fluunt. Alioqui vastissimum Oceanum infinitum & in nullius dominio vel possessione esse sæpe
- 69 iam diximus. Hodie an eadem potestas Cæsaris in † mari dureret, dubitari potest, ex quo classis Romana, de qua est in d. l. vn. C. de class. & lat. usu Notit. Vtriusque Imp. defecit. Sed dicendum est,
- 70 Imper. maris † imperium per Principes & ciuitates maritimas adhuc retinere. arg. l. 10. leg. 18. de acquir. poss. Quamuis illud cum veteri comparari nullo modo possit. Atque eatenus etiam insulæ marinæ propiores Oceani Germanici etiamnum sub vniuersali Imperio Cæsaris constitutæ sunt, quamuis inter medios
- princi-

principes ac magistratus agnoscant. Quod vero remotiores † in 71
 fulas attinet, eas non ad vicinum continentis territorium, sed ad
 folius Cæsaris imperium pertinere, volunt Bart. & Paulus de Castro
 ad d. l. 9. de iudic. Contra Angel. in d. l. 9. etiam super illas principibus
 ac ciuitatibus maritimis iurisdictionem concedit, dummodo a-
 lij loco terrestri non sint magis propinquæ. Sequitur Cæpoll. d. c. 26.
 numer. 26. Neutra opinio placet. Quia cum hæ insulæ nullius
 sint † sed occupanti concedantur l. 7. §. 3. de A. R. D. id non solum 72
 quo ad proprietatem, sed etiam quoad iurisdictionem accipien-
 dum, quia id proprie nullius est, cuius nulla pars potest alterius
 dici, arg. l. 25. de V. S. l. 73. l. 74. de leg. 3. Qua de questione plura cap. 21. nu.
 79. Neque distinguendum inter casuales † & naturales insulas, 73
 cam Bald. in d. rubr. de rer. diu. Bart. in l. Caesar. de publican. Quia sicuti
 inter illas nulla differentia quoad dominium, supra c. 10. numer. 72.
 ita nec quoad iurisdictionem facienda est. arg. l. 30. §. 2. de A. R. D.
 Quod de propioribus marinis insulis dictum, idem etiam de † flu- 74
 uialibus dicendum. Nam & hæ vt adiunctum suum subiectum
 sequuntur. Et ad eius iurisdictionem pertinent, cui ipsum flu-
 men subiicitur Heig. part. 2. q. ult. numer. 2. Et loca adiacentia præ-
 sumuntur de territorio ciuitatis Menoch. lib. 3. presunt. 100. num. 11.
 Matth. Stephan. lib. 2. p. 2. de iurisd. cap. 7. numer. 62. Idque maxime iu-
 re feudali, quo flumina & omnia in iis contenta, & sic etiam in-
 sulæ ad regalia pertinent. Vltius quæritur de † incremento in- 75
 sularum, an per illud iurdictio & territorium augeatur? Dd. vul-
 go inter casuales & naturales insulas distinguunt, quasi per illas
 quidem non augeatur iurdictio, sed bene per istas, Bossius in tit.
 de aquis & flum. & in tit. de princ. numer. 277. Alex. cons. 25. vol. 7. vbi
 distinguit inter mutationem factam per alluionem vel aliter 76
 per saltum. Quia saltus aquæ † nihil detrahit antiquis dominis
 l. 3. §. sed etsi, ff. de aqua cotid. Adde Bart. ad tit. de flumin. Fe in. in c. ult.
 extra de constit. Bald. in rubr. de rer. diu. Casuales intelligunt secun-
 di modi, quia primi modi cum naturalibus pari passu ambulant.
 Ita distinxit Cassius Longinus Iurisconsultus, quem refert Aggenus
 Urbicus in comment. ad Iulium Frontinum, quidquid aqua lambendo
 Y 3 abstulit,

- abstulit, id possessor amittat, quoniam ripam suam sine detrimento alterius tueri debuerat. Si vero maiore vi decurrens alueum mutauit, suum quisque modum agnoscat, quia non possessoris negligentia, sed tempestatis violentia abreptum apparet. Refert Hieron. de Monte de sin. reg. c. 24 n. 7. Hæc quamuis plana & vera sint, Dd. tamen se implicant, † & magis circa terminos, quam rem ipsam dissentiunt. Hinc illa distinctio, utrum intensiue an
 77 78 extensiue augeatur iurisdictio. Intensiue augetur, † quo ad formam & essentiam suam, quod nullo incremento, neque alluionis, neque aluei, neque insularum fieri potest. Quomodo si sentiunt recte sentiunt, Bart. in Tyber. part. 3. verbo: stricta ratione, & in verb. nostro, n. 5. & in verb. acquiritur, n. 6. Item in l. si conuenerit, 2. §. si modo, de pignor. Bald. in rubr. de rer. diu. vers. sed ulterius quaritur, Phil. Corneus. in cons. 322. vol. 1. Ioh. Bapt. Parmens. lib. 1. de allu. 2. numer. 8. & seq. & lib. 2. cap. 6. num. 6. & 26. Coras. in centur. S. Cti Tholos. cap. 95. in fi. Ioh. Gædd. in cons. de allu. mar. numer. 155. Hieron. Treut. vol. 1. disp. 3. th. 7. in fi. &
 79 80 ib. alleg. Et ratio est, quia forma, † cum det esse rei, indiuidua est, ita ut nihil ei vel addi vel detrahi possit, sine corruptione sui. leg. 14. de V. S. l. 80. §. 1. ad L. Falcid. leg. 9. ad exhib. Gædd. de contrab. stipul. c. 1. nu. 58. & c. 6. nu. 299. Extensiue † augetur iurisdictio quoad subiectum seu materiam, dum territorium ac vniuersitas agrorum augetur. l. 239. §. 8 de V. S. Atque hoc modo etiam res incorporales ac indiuiduæ augeri ac minui possunt, licet quo ad formam nō possint, arg. l. 2. l. 3. l. 4. l. stipulationes non diuid. de V. O. l. 5. de stip. seruo.
 81 Gædd. ad l. 2. §. 1. num. 21. de V. S. Ita ius maiestatis est † indiuiduum Cynus in l. si omnia, C. de bon. matern. Bodin lib. 2. de Rep. 1. Arnis. lib. 2. de iure maiest. 1. Quo pertinet Cæsaris Constantij vox ad Gallum apud Marcell lib. 14. Rempublicam nec diuidi posse, nec debere. Et tamen subiectum imperij, ipsæ nimirum prouinciæ, regna, ducatus & territoria, non solum minuuntur & augentur, sed
 82 & † diuiduntur, §. firmiter, & ibi FF. 2. Feud. 55. Boer. decis. 204. nu. 29. Quod si ergo per alluionem protendantur fines imperij, necess
 83 se est eatenus etiam iurisdictionem augeri, arg. l. 3. §. 2. de aqua cot. id. quippe quæ territorium, ut umbra corpus sequitur. d. l. 239. §. 8. de V. S.

8. de V. S. supra nu. 3. sicuti de minuto vi fluminis territorio, etiam iurisdictio imminuitur, *arg. l. 7. §. 5. l. 30. §. 3. de A. R. D.* Neque tamē ita augetur iurisdictio, vt proprietates quoque ipsi accedat, sed saltem eatenus quatenus ipsum territorium, cui inhaeret tampli- 84
 ficatur & extenditur. *l. 1. §. si tamen, de flum. m. l. fin. C. de alluv. Parmens. d. lo. Gædd. d. lo. n. 346.* Quod verum est de iure ciuili, non de iure feudali, quo incrementum omne ad regalia pertinet. Tunc enim iurisdictio cum dominio cōsolidatur, vt supra probatum. Quod si insula in flumine vel vicino mari nascatur, proprie nec iurisdic- 85
 tio nec territorium augetur, sed mutatur tantum, ita vt vbi an-
 tea iurisdictio competebat in aqua, ibi nunc eadem competat in terra ac insula. Vt hoc in casu distinctio vniti & separati incre-
 menti sit attendenda *ex l. 9 §. 4. de usufr.* Idem dicendum de iuris-
 dictione Ecclesiastica, quia illa quoque ad insulam porri- 86
 gitur, sub illa iurisdictione natam, accrescente simul parocho &
 antistiti, qui sacramenta administrat, exactione decimarum. *c. cū
 ad Apostolicæ, c. cum sint, extra de decim. Coras. in d. cent. S. Cti Tholosani.
 cap. 95.* Quid autem, si fluuius diuersa territoria & iurisdictio- 87
 nes alluens, & medietate sua discriminans, cursum ac alueum
 mutet, & per alium locum decurrat, an eo vsque etiam iurisdictio
 sequetur? Hanc sponsam illā esse putamus, quā tot proci ambiūt,
 & propter quam Dd. tā infestis signis concurrant. Quæstio ex Pa-
 di volubilitate ortain Italia inter Principes Gonzagas Rudolphū 88
 & Franciscū fratres, causam dedit Collegiis Papiensi & Ferrari-
 ensi, vt cōtraria respōsa iuris darent, Papiensi affirmatiuā, & cū eo
Curt. sen. in cons. 56. & 73. Bologn. in cons. 54. Ferrariensi vero negatiuā,
 & cum eo *Riminald. sen. in cons. 64. lib. 1. ason. in cons. 146. lib. 2. Corneo in
 cons. 322. li. 1. & cons. 267. vol. 3. propugnantibus.* Quorum rationes du-
 bitandi & decidendi examinant Hieron. de Monte de fin. reg. c. 4. n. 6.
Ioh. Bapt. Parmens. d. li. 2. de alluv. 6. Ex quibus pauca libabimus, quæ
 dam altius repetendo. Et quidem prouinciæ fines plerumq; per
 saltus, montes & flumina distinguuntur. *l. 11. & ibi VVes. in parat. 89
 ff. fin. reg. l. 4. §. fin. l. 5. eod. gl. in c. cum causam, extra de probat. Myns. 6.
 obs. 20. n. 3. Petr. de Vbald. de societ. part. 5. q. 128, numer. 3. & 6. vbi dicit,
 fines.*

fines episcopatum esse montes & flumina. Ita *Plin. l. b. 2. nat. hist.*
 25. Taurum † montem Asiae innumerarum gentium arbitrum &
 26. discriminatorem vocat. De Apennino Italiae *Claud. in 6. consul.*
Honor.

Vtraque perpetuo discriminat æquora tractu.

Quod ipsum ita à Geographis observari videmus, *Iul. Bellus in*
 91 *Hermet. polit. fol. (mihi) 51.* Atque hi sunt termini † naturales, quos
 Deus ipse singulis regionibus ac provinciis constituit, *psal. 74. v.*
17. l. 5. & ibi Dd. ff. de iust. & iure. eoque immutabiles & perpetui.
arg. §. pen. Inst. de l. N. G. & C. Ut hanc naturæ legem immerito ir-
 rideat *Seneca in pr. lib. 2. de natur. quæst.* Ultra Istrum Dacus non exe-
 at. Strymo Thracas includat. Parthis obstet Euphrates. Da-
 nubius Sarmatica ac Romana distermine. Rhenus Germaniæ
 modum faciat &c. Vnde notabiliter dicit *Bald. in c. cum causam. n.*
 92 *3. de probat.* quod fines † territoriales, ut montes & flumina sint
 invariabiles, vel situ perpetuo, vel immutabili rerum natura. I-
 deo in iis optime usurpatur *illud gl. in l. qui bona, §. si quis stipulatus. ff.*
de damn. inf. Semel verum, semper verum. Et in montibus, quod
 olim verum & iustum fuit, etiam hodie præsumitur esse tale, quia
 montes sunt æterni, *Alciat. de præsumt. reg. 2. præf. 13. n. 1. VVesemb. in*
cons. 34. numer. 57. Et cursus fluviiorum peremnis est *l. 1. §. 2. de*
 93 *flumin.* Et si enim & montes † quandoque loco moti, *Plin. lib. 2.*
c. 83. Quod nostro quoque tempore euentus verum fecit, mō-
 te urbem Pleurensem in Heluetia opprimente fluminis que alue-
 um transponente: Et simile exemplum habet *Thuan. lib. 82.* ta-
 men quia rarissime contingit, miraculi loco habendum est *l. 3. &*
seq. de LL. supr. c. 9. numer. 12. sicuti ipse Plinius inter terrarum por-
 94 tenta id numerat. Sed & flumina † quandoque arescunt & ex-
 siccantur. *l. 1 §. 2. de flum.* Cuiusmodi mutatio, si rara & tempo-
 95 ralis sit † non perpetua, veterem locorum statum non transfor-
 mat. *d. l. 1. §. 2.* Simul ac enim aucto imbri fluuius ad priores ripas
 redierit, quasi postliminio quodam omnia in pristinum statum
 restituuntur. *arg. l. 5. l. 19. in pr. de capt. & post.* Ita Rhenus aliquando
 siccatus, prodigij loco habitus est, tamquam Romanos amnes
 quoque

quoque vetera imperij munimenta defererent. *Tacit. 4. hist.* Quod si perpetua sit fluminum † mutatio, videtur ipse Deus imperij & 96
provincia terminos mutatos velle, qui ob hanc causam Moabit-
is minatur, fluuium ipsorum Nimrim exsiccaturum iri. *Ierem. 48. v.*
34. psal. 107. v. 33 &c. Atque hoc experientia confirmat. De qua *Lu-*
cian. in Charon Atque vrbes tamquam homines, & quod magis est
admirabile, etiam vniuersi fluij † euanescent. Inachi enim nul- 97
lum Argis extat vestigium. *Seneca in Hercul. Oethio*

Mutetur orbis, vallibus currat nouis

Ister, nouasque Tanais accipiat vias.

Inde factum, cum ex fluminum † insolitis mutationibus præsagia 98
sumerentur de mutationibus imperiorū, vt flumina ipsa ab Eth-
nicis pro Diis colerentur, v. *Natal. Comit. lib. 1. mythol. 11. & pass.* Ita
Nilus † in Ægypto pro Deo cultus De cuius præsagiis *Seneca li. 4. 99*
nat. quest. 2. De Euphratis incremento diuersa auguria extant
apud Tacit. 6. annal. Sed & Tyberis † Italiae fluuius vates dictus, 100
Plin. lib. 3. nat. hist. 5. ob cuius exundationes libri Sibyllini plerum-
que inspecti. *Tacit. 1. annal. & 1. hist.* Sed his fabulis missis in viam
redeamus. Ecce Rhenus † ab antiquo terminus fuit imperij Ro- 101
mani. *supr. c. preced. n. 54.* Vnde *Plin lib. 12. c. 12.* extremum marginē
imperij vocat, qua Rhenus alluit. *Claudian.*

— Indoluit Rhenus, qua barbarus ibat,

Quod te non geminis frueretur iudice ripis.

Is autem postea alueum mutauit, & cum olim prope Lugdunum
Batauorum in mare decurreret, nunc procul inde recessit. Cu- 102
iusmodi aluei mutationes † frequentes esse in Rheno dictum cap.
preced. num. 59. & attestatur de Hollandia & Selandia *Rutger. Ru-*
land. de commiss. p. 2. lib. 3. cap. 4. num. 13. Ergo vbicunque Rhenus
est, ibi terminus imperij statuendus. Quo argumento potissi-
mum vsus est Bologninus *in d. cons. 54. quem refert Parmens. d. c. 6. nu.*
20. Decisio quæstionis in aliam quæstionem incidit: An mutato
flumine † idem vel nouum flumen dicatur? De qua *Capolla lib. 2. de 103*
seru. rust. 32. num. 5. Cum vero flumen ex tribus constet
ex aqua, alueo & ripis, *cap. 11. num. 43.* singularum partium mu-

104 ratio † consideranda erit. Nam si aqua fluminis tantum mutetur
 nullum est dubium, quin idem sit fluuius Rheni ac Rhodani, qui
 fuit ante mille annos *ait eleg. Hotom. illust. quest. 8.* Cuius rei elegans
 similitudo proponitur ab Alfeno Icto in l. 76. de iudic. add. l. 83. §.
 5. de V. O. Neq; enim potest flumen non decurrere, cum hæc sit i-
 105 psumpta natura, vt perpetuo & irrequieto motu fluat. l. 1. §. 2. de flum.
Eccl. s. 1. v. 7. causam reddit Seneca li. 3. Nat. quest. 12. & 27. Quamuis
 vero Philosophi subtiliter disputent, non esse eandem aquam nu-
 mero, vt *Hermolaus Barbarus apud Alex. ab Alex. lib. 3. gen. ab. dier. l.*
 Quo pertinet Heracliti sententia, *ποταμός γὰρ τοῖς αὐτοῖς δὲ ἄνθρωποις*
 106 *βαίνει*: in eundem fluuium † bis non ingredieris, de qua *S. nec. in epist.*
58. Cæli. Rhodig. lib. 27. lect. ant. 3. Forcat. in Necyom. dial. 85. tamen nec
 107 † ipsi Philosophi: *Scalig. exerc. 51. vide Arist. 3. pol. 3. & 2. meteor. 3.* nec
 108 Iurisperiti particularem hanc materiæ mutationem, † atten-
 dunt, quippe quæ nouam speciem non parit, *Hotom. d. q. 8.* Eadem
 ratio est si ripæ tantummodo mutantur. Quod pro diuerso mi-
 tempore contingit. *d. l. 1. §. 2. de flum. l. 1. §. 5. ne quid in flum. publ.* Quo
 referri debet alluuius, quæ & ipsa, quia ripas subinde alterat, pro
 particulari tantum mutatione habenda est. *d. l. 76 de iudic.* At si al-
 109 ueus † fluminis quoq; mutetur, hæc totalis ac vniuersalis est mu-
 tatio. l. 7 §. 5. de A. R. D. l. 30. §. 3. eod. Id quando fiat descripsit *Seneca*
lib. 3. nat. quest. 27. & pinguius Capolla lib. 2. de seru. rust. 4 n. 38. quando
 110 † definit esse prima forma amissa, & aqua sic discurret per alium
 locum, quod non currat per primum alueum, *late Parmens. lib. 1. de*
alluui. 13. n. 5. Hoc autem fit vel sensim & pedetentim, per alluui-
 111 onem inquit, vel impetu. Atqui illam particularem tantū † mu-
 tationem esse diximus, quæ cum non ita incurrat in oculos, in v-
 su iuris non attenditur, sed, vt *Bald. dicit in rubr. ff. de rer. diu. n. 28.* i-
 dem est flumen & aqua fluens, etiam si alueum mutasset, sicut idē
 est vinum licet de dolio in dolium sit transfusum. *arg. l. 21. quibus*
mod. usufr. Itaque aucta ab vna parte ripa eatenus censebitur cū
 proprietate quoque aucta iurisdictio: sicuti ab altera parte dimi-
 nuta ripa etiam iurisdictio diminuitur, *late Parmens. lib. 2. de alluui.*
6. Petrus de Vbala. de societ. part. 5. q. 38. Hieron. de Monteca. 24. Flumi-
 na enim

na enim † censitorum vice funguntur, vt de vnius territorio par-¹¹²
tem alteri addicant. *l. 30. §. 3. de A. R. D.* Vnde neque aquæ ductus
mutatur, † sed in veteri statu perdurat, quia idē est flumen. *l. 3. §. 2.*¹¹³
de aqua cottid. gl. in d. l. 30. §. alluuiō, de A. R. D. Bart. in Tyber. part. 1. col.
8. Azo in sum. Inst. de R. D. At si impetu quodam mutetur alueus,
& ex vno loco in alium perrumpat, sicuti hic casus in Frisia sæpe
contigit in Fleuo, Dullarto, Amasi & Iada: tum quia alius fluuius
† censetur à priori, iurisdictio flumen non sequitur, sed intra pri-¹¹⁴
ores terminos manet, æque ac proprietas. *l. 7. §. 5. l. 30. §. 5. de A. R.*
D. l. 3. §. 2. de aqua cottid. Parmens. lib. 1. c. 11. n. 10. & 11. Quia à dominio
ad iurisditionem bene arguitur. *per supra dicta.* Quo ipso ad Bo-
lognini contrarium argumentum responsum est. Itaque mutato
alueo non mutatur † iurisdictio *Boss. in tit. de aquis & flum. n. 11.* Sed¹¹⁵
attendendi sunt fines, qui fuerunt tempore datorum confinium,
Boss. in tit. de princ. n. 277. Capoll. lib. 2. de seru. rust. 4. & c. 34. vbi ita in-
ter modum naturalem & fortuitum distinguit. Et cum alius † flu-¹¹⁶
uius à priori fiat, non poterit seruitus aquæ perdurare, *d. l. 3. §. 2. de*
aqua cottid. Capoll. d. c. 4. n. 35. & c. 36. n. 10. ad d. l. 10. §. 7. quibus mod. v-
sufr. amit. & ad eam Hotom. ill q. 8. Itaque noui † termini ponendi¹¹⁷
sunt illic, vbi consueuerat esse flumen diuidens. *Hieron. de Monte*
d. c. 24. n. 4. arg. l. 1. fin. reg. perinde vt inundatione confusi in ve-
terem statum reponēdi sunt. *l. 8. fin. reg. c. 9. extra de prescript.* Quod
in Nilo post annuas inundationes crebro fiebat. *Herod. li. 2.* Quo-
modo Imp. gloriatur limites imperij in veterem statum restitu-
tos. *in l. 2. §. 10. C. de off. P. P. Afric.* Idem statuendum putamus, si
alueus † fluminis opera manuum siue factō hominum alio defle-¹¹⁸
ctatur. *Hieron. de Monte d. c. 24. n. 7.* quia hæc quoque mutatio vio-
lenta est, non naturalis, *supra c. 8. in pr. licet Parmens. l. b. 1. de alluui.*
c. 9. contrarium sentire videatur. Qua de re plura inferius. Quæ
quia quotidiana † sunt, & de pane lucrando, *vt loquitur E-*¹¹⁹
berh. in top. in lo. 27. in fi. ideo paulo diutius his
immorati sumus.

CAPVT XV.

Explicatio Legis Insula. 9 ff. de iudic.

S V M M A R I A.

- 1 Veterum Interpretum error.
- 2 Barbosa Hispanus hanc legem non attigit.
- 3 Quid Vlpianus in lib. 9. a. l. edictum tractauerit?
- 4 Extra prouinciam abire nemo cogitur.
- 5 Tutela quatenus extra prouinciam suscipienda?
- 6 Italia aliis prouinciis opponitur.
- 7 Italia prerogatiua.
- 8 Explicatio legis 9. de iudic.
- 9 Insula cuiusque prouinciae pars.
- 10 Interpretum veterum diuersa opinio.
- 11 Accursii Glossatoris error.
- 12 Sicilia an pars Italia.
- 13 Prouincia unde dicta?
- 14 Numerus prouinciarum.
- 15 Prouincia tripliciter distinguuntur.
- 16 Fines sunt vel iuris vel conventionis.
- 17 Insula proximis prouinciis annumerata.
- 18 Insula Hispania.
- 19 Insula Sicilia.
- 20 Imperium maris & insularum Neptuno datum.
- 21 Henrici 2. confirmatio Benedicto Papa facta.
- 22 Civilis prouinciarum distinctio quanam?
- 23 Ciuiles termini plerumque sequuntur naturales.
- 24 Fines arbitrio imperantium saepe mutantur.
- 25 Italia fines diuersi.

- 26 Termini imperij Romani saepe mutati.
- 27 Imperium non fluminibus, sed iurisdictione circumscribitur.
- 28 Imperium etiam longe distitas insulas coniungit.
- 29 Insula Italia.
- 30 Praefectura urbis termini.
- 31 Iuridica distinctio praevalet geographica.
- 32 Sicilia Italica vicina.
- 33 Sicilia propria prouincia.
- 34 Sardinia & Corsica distinctae prouinciae.
- 35 Guidi Panciroli lapsus.
- 36 Continentes prouincia non sunt Italia partes.
- 37 Narbonensis prouincia prerogatiua.
- 38 Sicilia praetores.
- 39 Sardinia an pars Italiae fuerit?
- 40 Proxima minores insula maiorum partes.
- 41 Lipara insula Sicilia pars.
- 42 Cyprus Romanorum prouincia.
- 43 Creta prouincia oportunitas.
- 44 Plures insulae uni prouincia subiectae.
- 45 Insulae Asiae vicinae.
- 46 Cyclades Asia insula.
- 47 Rhodus insularum Asiae praecipua.
- 48 Baleares Africae insulae.
- 49 Insula imperiosa ceterarum caput.
- 50 Italia prouinciarum domina.
- 51 Imperium Romanum ad Germanos translatum.
- 52 Insula maxima, ubi plurimum continentis imperium agnoscunt.
- 53 Insula quandoque etiam terra continentis domina.
- 54 In insula sedem Imperij constituere.
- 55 Tyri urbis potentia.
- 56 Dania regnum ex multis insulis constat.
- 57 Temporis diuersitas attendenda.
- 58 Schoningia Danorum insula.
- 59 Orcadum insularum situs.

- 60 *Orcades Angliæ olim subdita.*
- 61 *Hodie Norwvegia.*
- 62 *Numerus Orcadum insularum.*
- 63 *Farria insula Heiliglandia dicta.*
- 64 *Olim Fastilandia.*
- 65 *Radbodi Frisiorum tyranni sedes.*
- 66 *Insula sancta olim Frisiæ annumerata.*
- 67 *Nunc Ducatus Holsatiæ pars.*
- 68 *Insula Romano imperio detracta.*
- 69 *Hodierna imperij facies inspicienda.*
- 70 *Argumentum ab olim ad nunc non procedit.*
- 71 *Reuengatio mundi improbatur.*
- 72 *Insulæ quædam liberae.*
- 73 *Liberi populi dupliciter dicti.*
- 74 *Fæderati liberi populi.*
- 75 *Municipes quodammodo liberi.*
- 76 *Batauorum libertas apud Romanos.*
- 77 *Libera insula publicanos non habebant.*
- 78 *Privilegium immunitatis non tollit superioritatem.*
- 79 *Ecclesiastica prouinciarum distinctio.*
- 80 *Prouincia in iure canonico quæ dicatur?*
- 81 *Ciuitatis nota an ab Episcopo dependeat?*
- 82 *Archiepiscopi Bremensis iurisdictio.*
- 83 *Adalberti Archiepiscopi potentia.*
- 84 *Ecclesiastica distinctio prouinciarum imitatur politicam.*
- 85 *Ecclesiastica iurisdictio hodie fere expirauit.*

I V M interpretes veteres in materia iurisdictionis † marinæ atque insularis, legem 9. ff. de iudiciis. in diuersum sensum trahant, eoque fragmento ad diuersas quæstiones, quæ Vlpiano ICto in mentem non venerunt, abutantur, operæ pretiū erit, verum eius
 2 intellectum enodare. Eo magis, quod Petrus † Barbosa Hispanus in commentariis suis ampliss. ad titulum ff. de iudiciis, hanc legem

legem intactam dimiserit, siue propter breuitatem contempsit, siue propter difficultatē refugit. Habet enim ea lex plus in recessu, quam prima fronte promittit. Et desumpta est ex libro nono Vlpiani ad Edictum. In quo I Ctus † de tutoribus ac procuratorib. 3
egisse videtur. De his triplex edictum extat, cuius primum caput est in l. 8. §. 3. ff. de procur. Alterum in l. 16. & 17. tertium in l. 33. §. 3. eod. Hoc ergo in d. libro 9. persequitur Vlpianus, quousq; procurator dominum absentem defendere teneatur: Respondet, debere eum in eadem prouincia coram competente tribunali id facere. Cæterum cogi eum Roma in prouinciam abire, vel contra, vel ex vna in aliam † prouinciam, durum est, inquit in l. 35. §. 2. de procur. 4
Eodem modo constat, tutorem datum non teneri tutelam † extra prouinciam ultra centesimū lapidē suscipere. l. 21. §. 2. de excus. l. 1. de off. pref. urb. nec si in Italia domiciliū habeat, administrationi rerum prouincialium se immiscere. l. 9. de excus. tut. l. 10. §. 4. eod. l. 2. C. eod. sed si tutela sit diffusa & negotiosa, l. 7. in pr. de excus. l. 31. §. 4. eod. vel per plures prouincias dispersa, l. 27. de tut. dat. possunt plures tutores tutelam diuidere, siue in partes, siue in regiones, l. 4. de admin. tut. quæ est ex lib. 9. ad edictum: vt alius sit rerum Italicarum, alius Africanarum administrator. d. l. 31. §. 4. de excus. Opposuit ergo Iuriconsultus in dict. lib. nono Italiam † aliis prouinciis. Quod sæpe fit in iure nostro, in l. 2. de seru. export. l. 15. in fin. de man. vind. l. 35. de hered. inst. l. 3. §. 9. de susp. tut. l. 190. de V. S. sicuti etiam res Italica prouincialibus opponuntur in leg. 16. §. 6. ad SC. Trebell. l. 78. in pr. de here. inst. Ac Italicis prærogatiuam † aliquam 7
præ prouincialibus concessit, de qua Gædd. ad l. 27. n. 3. de V. S. Quod ipsum quoq; frequens est in iure nostro, pr. inst. de excus. tut. Quale est Claudij Cæsaris lex: vt relegatus ex prouincia aliqua Italia quoque submotus esset Sueton. in Claud. cap. 23. l. 7. §. 13. de interd. & releg. l. vlt. C. si seru. export. ven. late Vertran. de iure li. c. 36. Ea ergo occasione quæritur de insulis, quo loco illæ sint habendæ? Et dicit Vlp. in d. lib. 9. ad edict. Insulæ Italiæ, pars † Italiæ sunt, & cuiusque 8
prouinciæ. d. l. 9. ff. de iudic. Vnde procurator dominū & in insula eius prouinciæ, si dies ipsi dicatur, defendere, & tutor tu-
telam

- telam bonorum insulæ eius prouinciæ, in qua habitat, subire
 9 compellitur *ad supra ll.* Contra quæcunque insula ad † Italiā vel
 sui præsidis prouinciam non pertinet, ea nec pars Italię vel cuius-
 que prouinciæ est, sed ad aliam & suam prouinciam referenda est.
d. l. 9. de iudic. Quę differentia cum in facto consistat, ex historiis &
 10 Geographis petenda fuerat. Sed interpretes pro familiari r
avis *as* vitio, ad alias cogitationes prolapsi, quæstiones huc for-
 mant tales, ad quas sine captione responderi non possit. Inter a-
 lia quærunt, an d. l. 9. de minoribus saltē insulis Italię, vt de Ischia
 & Prochyta in sinu Puteolano, an etiam de maioribus, vt de Si-
 11 cilia, Sardinia, Corsica, intelligenda sit? Et Accurs. † quidem *in*
d. l. 9. omnes eodem loco haberi voluit, deceptus auctoritate Be-
 nedicti 12. Papæ *in c. vn. extrau. com. de censu.* vbi Siciliam, Sardinia,
 Corsicam partes Italię facere videtur. Et faciunt huc aliorum
 quoque testimonia. Ita enim *Paulus Diacon. lib. 2. de gest. Longob. 22.*
 insulas has prouincias Italiæ, *Liu. lib. 1. dec. 3.* Italiæ imminetes vo-
 12 cat *Vlpianus in l. 99. §. 1. de V. S. & Pompon. in l. 2. §. 32. de O. l.* Siciliam †
 inter continentes prouincias refert. Sed hæc quam sint à men-
 te Vlpiani I Cti aliena, ex supradictis constat. Et magis consta-
 bit, si quis veterem prouinciarum formam ex historiis confide-
 ret. Eæ quomodo à Romanis constitutæ sint, *docent Interpp. in d. l.*
 13 *99. vbi Alciatus dicit,* prouincias † dictas esse, quod procul ab I-
 talia armis victæ essent. *Hieron. de Monte de fin. reg. c. 4. in pr.* De va-
 riis earum diuisionibus *vide Strab. lib. 17. Geogr. Sext. Ruf. in ep. tom.*
Notit. Vtriusque Imp. & ibi Guid. Pancirol. in comment. Alex. ab Alex. lib.
 14 *2. genial. dier. 27. Philip. Berter. l. pithan. 4.* Numerum † earum de-
 scripsit *Velleius Patercul. lib. 2. hist. & latius Iustus Lipsius lib. 1. de magnit.*
Rom. De distinctione prouinciarum continentium & transmari-
 narum *dictum ca. 4. num. 6.* Ad singularum partes agnoscendas
 15 obseruandum est, prouincias † tripliciter distingui, vel φυσικῶς,
 vel ἐθνικῶς vel πολιτικῶς, *Strab. lib. 4. Geogr. Reinec. in meth. histor.* Ex
 quibus media consideratio parum ad nostrum institutum facit.
 16 Cætera etiam Iurisconsulti approbant, dum alios fines † iuris, a-
 lios conuentionis constituunt, *Menoch. cons. 14.* Item pertinentias
 vel

vel substantiales vel deputatas, *de quibus infra cap. 16. num. 22.* Ad
 physicam pertinet Geographorum distinctio, qua insulæ tā† flu- 17
 uiales quam marinæ proximis prouinciis annumerantur. *Ita Plin.*
lib. 18. nat. hist. 25 Legentes meminerint, inquit, breuitatis gratia,
 cum Attica nominata fuerit, simul intelligere Cycladas insulas,
 cum Ægyptus Phænicem Cyprum, cum Bœotia Locridem, Pho-
 cidem & finitimos semper tractus, cum Hellespontus Chersonē-
 sum, & continentias vsque ad Athon montem, cum Ionia Asiam
 & insulas &c. De Hispania† *idem Plin. lib. 3. c. 3.* Vniuersa prouin- 18
 cia diuiditur in conuentus septem, quibus etiam insulæ accedūt.
 Item Carthaginem conueniunt populi 62. exceptis insularum
 incolis. Ita Illyrico accenset insulas eius sinus *lib. 3. c. 21. Ita Gobel. lin.*
in Cosmod. et. 1. cap. 6. Æoliæ insulæ sunt partes† Siciliae, eadem et- 19
 iam Vulcaniæ appellantur, & sunt nouem. *Ita ex Ennio Lactant.*
lib. 1. q. 11. Iupiter imperium† Neptuno dat maris, vt insulis omni- 20
 bus & quæ loca sunt secundum mare, imperet. Ita Henricus 2.
 Imp. Benedicto Papæ confirmat donationem ciuitatis Romanæ 21
 cum ducatu suo & suburbanis & territoriis eius montanis & ma-
 ritimis, littoribus & portibus, Perusiam cum tribus insulis suis:
 ciuitatem Neapolitanam cum castellis, territoriis finibus & insu-
 lis sibi pertinentibus &c. *Extat inter constit. Goldast. tom. 1. fol. 227.*
 Ciuilis† siue politica distinctio prouinciarum est, qua territoria 22
 pro constitutione imperiorum, regnorum, ducatum &c. di-
 stinguuntur, *arg. l. 239. §. 8. de V. S. Knich. in velit. apol. n. 107.* Atque
 hæc distinctio, quamuis naturales† terminos vt plurimum se- 23
 quatur: quia ars imitatur naturam, §. 4. *Inst. de adopt.* ita Augustus
 Cæsar in Europa & adiacentibus insulis decem præturas consti-
 tuit, *de quibus Strab. lib. 17. Geogr. & ex eo Naucler. vol. 1. generat. vlt.* I-
 ta in foedere quod Philippus Rex Macedoniæ cum Hannibale i-
 cit, ita cautum erat: Quæ ciuitates continentis, quæ insulæ ad
 Macedoniam vergunt, ex Philippi regni que eius essent. *Liui. lib.*
3. dec. 3. tamen illud perpetuum non est, quia fines† arbitrio im- 24
 perantium sæpe mutantur. *l. 11. l. 12. fin. reg. l. 2. C. eod. Vnde Strabo lib.*
 5. Commune est, omnibusque contingit regionibus, inquit, vt

- & totæ & singulæ partes mutantur, pro imperio eius, qui rerum potitur. Quod de Romano quoque imperio verum esse constat
 25 ex l. 2. §. 4. de off. P. P. Afri. Italiæ finis † olim Rubicon fuit, nunc Ar-
 sia, ait Plinius l. b. 3. c. 19. Et Imperium urbis Romanæ olim mœni-
 bus conclusum, postea nec Italia contineri potuit, Nou. 26. cap. 2.
 26 Oruros ductu Pompeij † terminus Imperij. Augustus Rhenum,
 Traianus Danubium constituit: Sed illum quoque transgressus
 Germanicus, inter Albin & Visurgin virgas & secures intulit. Ta-
 cit. 1. annal. & de moribus Germ. Protulit, inquit, magnitudo P. R.
 ultra Rhenum ultraque veteres terminos imperii reuerentiam,
 v. Strab. d. lib 17. Ioseph. li. 17. antiq. Iud 2. & lib. 3. bell. Iud. 16. Augustin.
 l. b. 4. d. ciu. Dei 29. Philip. Berter. 1. i. i. han. 5. Quo pertinet illa Pom-
 27 peij ad Parthorum Regem responsum: Romanum † imperium
 non fluminibus, sed iustitia terminari. Bodin. in meth. h. st. c. 7. Per-
 tinet illa ciuium Rom. iactantia ad Frider. Imp apud Othon. Frisin.
 Scis quod urbs Roma, ex senatoriæ dignitatis sapientia & ordi-
 nis equestris virtute, à mari vsque ad mare palmites extendens,
 non solum ad terminos orbis dilatauit, sed etiam insulas extra
 urbem positas rbio obiciens, principatus eo propagines propa-
 28 gavit &c. Hoc enim modo etiam remotissimæ insulæ † imperio
 alicuius ciuilitate subiici possunt. Quo alludit Horat. 2. carm. 2.

Latius regnes auidum domando

Spiritum, quam si Libyam remotis

Gadibus iungas, & vterque Pænus

Seruiat vni.

- Itaque d. l. 9. ff. de iudic. ad hanc posteriorem siue politicam pro-
 uinciarum distinctionem, ad quam etiam illa præsidis sententia:
 illum prouincia illa, insulisque eius relego in l. 7. §. 17. de interd.
 non ad priorem naturalem siue Geographicam pertinet. Vnde
 29 licet insulæ † Italiæ quæ inuicem ad Italiam pertineant, cui etiã à Geo-
 graphis annumerantur: vti Sicilia & Prochyta à Ptolomæo lib. 3.
 Strab lib. 6. Plin. lib. 3. Pomp. Mela lib 2. Solin. c. 10. Et Varro lib. 3. de sr
 rustica. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis, Pontia, Palma-
 ria Pædetaria. De Palmaria cōsentit Gregorius Papa in c. 5. causa

20. q. 1. de Pontia *Plin. lib. 3. c. 6.* tamen si de imperij ac territorij iure agatur, politica distinctio prouinciæ semper considerata erit, quia prouisio hominis tollit prouisionem legis. Ecce præfectura urbis † Romæ prouincia quoq; est, cui iurisdictio criminalis intra Italiã concessa erat, *l. 1. in pr. de off. præf. urb.* sed vltq; ad centesimum lapidẽ tantũ ab vrbe Roma *d. l. 1. §. 4. eo 1.* Quod si quæ ergo insula Italiæ ultra centesimum lapidem sita fuit, ea respectu præfecturæ urbicæ Italiæ pars dici non potuit. Idem de aliis prouinciis dicendum, quibus proximæ insulæ ita demum accensendæ, si ad earum quoque Imperium pertinerent. Vt sic in vfu iuris iuridica hæc † distinctio Geographicam semper supprimat, licet 3 1 in schola Geographica fortasse contrarium dicendum cū *Strabone d. lib. 4.* De Sicilia † stultum fuisset *ἐπεχέειν*, nisi Accursius cæteris 3 2 viam strauisset. Eã licet Cicero & Florus *l. 2. c. 2. & lib. 1. c. 19.* Suburbanam prouinciã appellent, ppter vicinitatem, cui *Vlp. in d. l. 99. & alij* accedunt, quia fretum Siculum inter Italiã & Siciliam trium tantum miliariorum Italicorum latitudinis est. *Gobelin. in Cosmodrom. et. 1. c. 5.* non ideo tamen Italiæ † pars, sed propria prouincia fuit, à Marcello Claudio primum constituta, *Vellei. Paterc. lib. 2. Nou. 24. in pr.* & à M. Leuino Pœnis iterum erepta, hac sanctione, vt esset non incolarum modo alimentis frugifera, sed urbis Romę quoq; & Italiæ annonam leuaret *Liu lib. 6. dec. 3.* Atque ita Sicilia sub Pōtifice Rom. māsit prouincia *c. 1 dist. 94. infra c. 24. n. 46.* Eamq; vt & omnes insulas Italię ab Italia exclusit Antharis Longobardorum Rex qui Regij columna in mari posita ex equo cuspide tacta dixit, vsque huc erunt Longobardorum fines. *Paul. Diac. lib. 3. de gestis Long. 32.* Eodem modo & Sardinia † & Corsica 3 4 propriæ puincię fuerunt, illa ductu T. Manlij Consulis deuicta, *Vellei. d. lib. 2. Lii. dec. 3. lib. 3.* ac primo prætorial, *l. 2. §. 32. de O. I.* postea consularis facta *Liu. lib. 1. dec. 5.* Hæc à C. Cicereio subacta *Liu. d. dec. 5. lib. 2.* Quæ insulæ cū ambæ primo ab vno regerentur p̄side, sub Cōstantino M. binos receperunt. *Apparet id ex rubr. l. 3. C. Theo. de pœn. l. 2. C. Theo. de temp. curs. Pancirol in Comment. ad Notit. V. l. p. 2. c. 56.* itaque incaute & inaduertenter idem † Pācirolus, licet an- 3 5

tiquitatum Rom. diligens obseruator *in ca. preced. 53. secutus erro-*
rem Castrensis & aliorum interpretum ad d. l. 9. de iud. tres hasce pro-
 36 uincias Italiae partes statuit. Nec enim quia continens † provin-
 cia fuit Sicilia, ideo Italiae pars dici potest, non magis, quam Nar-
 37 bonensis † Galliae provincia Italiae pars, licet & ipsa continens &
 vicina. *Tacit. 1. histor. Paul. Diaconus lib. 2. de gest. Long. 23. l. 99. §. 1. de*
V. S. l. 2. §. 32. de O. l. l. 35. §. 3. de hered. instit. Hæ enim duæ provinciae,
 quia Italiae viciniore, ideo præ aliis priuilegiatæ. *Cuiusmodi est illud*
 38 *apud Cuiac. 6. obs. 35.* Et Sicilia ut propria provincia fuit, ita † pro-
 prium prætorem habuit *d. l. 2. §. 32.* quorum primus fuit C. Fla-
 minius, *Solin. lib. 1. c. 12.* & post alios Ciceronis antecessor C. Ver-
 res, satis notus ex actionibus Verrinis, *v. Pancirol. d. c. 53. & seq.* Pro-
 uinciæ autem Italiae opponitur *in d. l. 9. de iudic.* Ergo insulæ al-
 terius provinciae, insulæ Italiae non fuerunt. Magis aberrat Bart.
 39 *in d. l. 9.* qui ideo Sardiniam † quoque partem Italiae facit, quod
 Corsicæ, quæ modicum ab Italia distat (nempe 62. miliaris *Plin.*
lib. 3. c. 6.) sit propinqua. Sic enim omnes eius maris insulæ se in-
 uicem excipientes, Italiae partes statuendæ essent. Quod absur-
 dum. Circa maiores insulas idem plerumque obseruatur, quod
 in continente, ita ut ipsæ rationem continentis habeant, & mi-
 40 nores insulæ † proximæ maiorum sint partes & accessiones. Quæ
 tamen sæpe mutantur, & pro conditione temporis ac imperij al-
 41 teri provinciae adiiciuntur. Ita Lipara † insula 12. tantum mi-
 liaris ab Italia discreta: *Plin. l. 6. 2. nat. hist. 9.* non tamen Italiae, sed
 Siciliae pars fuit, teste *Plin. d. lib. 2. cap. 8.* sub prætoris Siculi imperio
 constituta, *Ciccr. Verrin. 5.* ubi dicit, eam insulam incultam atque à
 Sicilia seiunctam à Verre cuidam suorum sodalium condonatā.
 Quod si illinc diuelleretur ac Italiae iurisdictioni coniungeretur,
 tum demum Italiae pars dicenda esset, *iuxta d. l. 9. de iudic.* Ita Cy-
 42 prus † à Catone provincia facta *Vellei. d. lib. 2.* suum habuit præsidē:
Pancirol. ad Not. V. l. p. 1. cap. 109. quæ tamen postea quæstori subie-
 43 ta est, *Non. 41. & 50.* Ita Creta † à Metello in potestatem redacta,
Vellei. d. lo. proconsuli suo paruit. l. 14. ad Senatusconsultum Turpil. Pan-
cirol. d. p. 1. c. 136. Quam insulam Aristoteles ita commode sitam
 affir-

affirmat, vt ad Imperium totius Græciæ nata videatur 2. *po'it.* 8.
 & ibi *Giphæ. Cæ'. Rhodig. lib. 18. lect. ant. 26.* Vtraque prouincia suas
 habuit coniunctas insulas proximas. Quæ vt suæ prouinciæ siue
 maioris insulæ partes recte dicuntur: ita neutra prouincia vel
 pars continentis, vel alterius accessio dici potest. Quandoque
 plures insulæ † vnâ prouinciam constituunt. Quo pertinet 44
 phrasis Homero familiaris *Iliad. β. & pass. πορθησι νήσοισι ἀνέασειν* mul-
 tis insulis imperare. Tales olim insulæ Asiæ, † quorum vnus 45
 præses fuit. *leg. pen. C. ubi causs. stat. leg. 6. C. de nauicul. lib.*
N. Nou. 163. cap. 2. Quæ prouincia quandoque absolute insulæ,
 quandoque Asiæ insulæ dicitur, Asiæ coniungitur. *Tacit.*
2. histor. Asia & cæteræ prouinciæ nec virorum inopes, & pecu-
 niæ opulentæ, quantum insularum mari cingitur, &c. Earum se-
 ptendecim numerauit Ptolomeus, plures Plinius. *lib. 4. c. 12. sed Go-*
belin. in Cosmodr. et. 1. cap. 6. omnes Cyclades † Græciæ insulas vo- 46
 cat numero 53. sicuti etiam Iustinianus *in Nou. 41. & 50. in rubr.* ab
 iis tamquam potioribus prouinciam hanc denominauit. Nam a-
 lioqui Cyclades insulæ partem tantum huius prouinciæ facie-
 bant, non totam constituebant. Et quia maior & celebrior insu-
 la plerumque caput prouinciæ, *l. 7. in pr. de off. procons.* & quasi me-
 tropolis inter ciuitates erat, *l. 4. § 5. eod. l. 6. § 2. de excus.* in qua præ-
 ses vt plurimum residere solebat, *Pancirol. d. p. 1. ca. 98.* ideo cæteræ
 insulæ eius imperio accedebant. Ita Rhodus † caput & vt Go- 47
 belinus vocat, metropolis insularum Asiæ erat, vna ex quinque
 ciuitatibus, in quibus succedentibus tempp. Præfecti Prætorio
 per vices residebant. *l. 6. C. de off. rect. prou. Pancirol. d. part. 1. cap. 102.*
 idem circa Baleares † Africæ insulas obseruatum, vt Minorica 48
 Maioricæ pars & accessio esset. *Pancirol. part. 2. cap. 67.* Quo casu in
 superioris arbitrio est, vtram alterius accessionem esse velit. *arg.*
l. 29. in fi. l. 32. § 5. de aur. arg. leg. Alioqui quæ imperii † sedes est, illi 49
 cæteræ quasi partes accedunt. ita quamuis olim † Italia cætera- 50
 rum prouinciarum domina esset, *Plin. lib. 3. nat. hist. 5 glos. in auth.*
qua in prouincia, C. ubi de crim. ag. tamen imperio ad Germanos † 51
 translato propter ipsorum virtutem, teste *gl. in c. ego Ludouicus, dist.*

- Petrus de Andlo lib. 1. de Imp. Rom. 13. in fi. ita vt duæ essent Romani imperij partes, Menoch. in respons. Finar. 1. nu. 3. p. r. c. 1. §. firmiter, de prohib. feud. acie. per Frid 2 F. 53. c. vn. de allod. Ioh. Dauth. in hypotyp. sct.*
- 52 2. Italia † accessio Regni Germanici facta est, non contra, *Ludolph à Babenb. de iure regni. c. 5. quia ibi Roma est, vbi est curia Imperatoris. Heig. p. 1. quæst. 2. nu. 31. quidquid de Italiæ dominatu, q. mutari non possit, glorientur Itali, Hieron. de Monte de fin. reg. c. 4. n. 7. Quamuis ergo plerumque contingat, quod vicinæ insulæ †*
- 53 continentis imperium agnoscant: ita de septentrionalibus insulis ad Regnū Daniæ & Sueciæ spectantibus *Adam Bremens. in hist. Eccles. 2 23. Item de Daniæ regno aliquando inter tres fratres diuiso, assignatis insulis pro cuiusq; oportunitate: Helmold. lib. 1. chron. Slav. 8. tamē sæpe vsu venit insulam etiam † minorē imperiū in*
- 54 continentibus terras proferre, tum diuina prouidentia, tū etiā insulanorum virtute. Quo casu insula imperiosa rationem principalis obtinet, cui cæteræ Imperij partes accedunt, contra quā *in d. l. 9. de iudic. sancitur. Sæpe etiā propter commoditatē in insula se-*
- 55 des imperii † collocatur, sicuti Constans Imp. in Siciliā sedē Imperii transferre voluit *Cedren. in compend. hist. ad A. 668. Ita Tyrus*
- 56 vrbs † & insula, non in mari solū, sed etiā in vicino continēti ante Alex. M. aduentū longe lateq; dominata est, *de qua Ezech. 26. & 27. De Rhodo idē ex Liu. lib. 5. dec. 5. colligas. De Venetiarum Impe-*
- 57 rio dictū *c. 3. n. 25. & plura dicemus c. 20 n. 65. Ita Daniæ † regnū ex pluribus insulis constat, supra c. 3. n. 28. cui etiam continentes ter-*
- 58 ræ cohærent, *de quibus Helmold. lib. 2. c. 13. Chytra. lib. 4. Saxon. constituta sede regia in Hafnia insula continenti Selandiæ & Amaciæ interposita, quam Christophorus Rex permutatione ac-*
- quisiuit, *Chytr. d. lib. 4. supra d. c. 3. n. 61. Neq; tantum vetus imperii*
- 59 status considerandus, sed simul etiam † temporis diuersitas, qua plerumque prouinciæ mutantur, aliamq; formam Imperii indu-
- unt. *Dan. 2. v. 12. Schonungia † insula, an ad Regnum Daniæ vel Sueciæ ptineat, frustra post tātū tēporis lapsum disputat Ioh. Magn. li. 8. hist. Goth. 25. cum ipse fateatur, a Scinone Rege Daniæ Gothis*
- lemtā, nequicquā repetente Heroto Sueco *Ioh. Magn. lib. 17. ca.*

5. Orcades insulæ † inter Norwegiam Angliam & Hiberniam æ. 60
 quali fere distantia sitæ, teste *Adam. Brem. c. 242.* ut utriusque illarum an-
 numerandæ sint ex doctrina *Dd. in d. l. 9. de iudic.* exitum nullū in-
 uenias. Eas Britannicæ † olim coniunctas fuisse, quas sub Claudio 61
 Imp. Romana classis inuenit domuitq; constat ex *Tacit. in vita A-*
gric. Suet. in Claud. c. 17 Postea † Norwegicæ accesserunt, *Munster. 62*
li. 4. ita ut proprium Regem nomine Ninam receperint. *Sigebert.*
Gembl. ad A. 11. 68. Hinc iterum auulsas accessisse Hibernicæ tangit
Ioh. Magn. li. 7. hist. Goth. 16. Eoq; nomine Angliæ Reges fiduciari-
 os esse regni Norwegicæ scribit *Bodin. lib. 1. de Rep. 9.* quia alias Nord-
 mannorum ditioni omnes subiacent. teste *Adam. Brem. d. c. 42.* Sunt
 autem † Orcades ac Hemodes dispari numero, de quo inter scri- 63
 ptores non conuenit, v. *Pomp. Melam lib. 3. c. 3. Plin. li. 4. c. 16. Iornād.*
in hist. Goth. ita dictæ, q̃ Cycladū instar per Oceanū sunt dispersæ,
Adam. Brem. c. 240. ubi quadraginta numerat, quarū dimidia tantū
 pars inhabitetur ab hominibus. Inter illas quoque Saren nomi-
 nat *Munsterus d. 10.* quæ fortean est Farria † insula in ostio Albis 64
 longo recessu in Oceano latens, ab Eilberto Episcopo Finnensi
 primū monasterio ornata. Vnde nautis & piratis venerabilis facta
 nomē insule Sanctæ, siue Heilige landiæ accepit cū olim *Sosetis-*
land † diceretur. Ita *A. Bre. c. 210.* Intelligim⁹ *Sastlā* ita dictā, a ter- 65
 ra firma, quia scopulis asperrimis inclusa, vnico tantū aditu pa-
 tet. Quod magis placet, quā a Vesta Dea hic ab Ethnicis culta eā
 denominari. Dicitur hic habitasse *Radbodus Frisiorum* † tyrannus, 66
 de quo *M. Chron. Belg. Quod tamen non placet Emmio li. 1. rer. Frisi.*
Chytr. lib. 4. hanc vnā esse ex Saxonum insulis apud *Ptolomeum*
 opinatur. Ea autem modo Danorum, modo Frisiorū † imperio ac- 67
 cessit, quia in utrūsq; confinio sita. *Adam d. c. 210.* Vnde olim terri-
 torii *Ieuerani* pars fuit, quod *Himelm. in antiquo Chronico se legisse te-*
statur in Chron. Oldenb. fol 454. Quæ nunc Ducatui † *Holsatiæ* ac- 68
 censetur. Quam paucæ insulæ hodie aquila nimium depluma-
 ta, Imperii Romano-Germanici † maiestatem agnoscunt, quæ 69
 olim ad utrumq; imperiū orientis & occidentis magno numero
 pertinuerūt. Quorū nomenclaturā petere licet ex *N. V. Imp.* Ut
 de om-

- de omnibus nobis nihil † restet, nisi lamentari, & cum Comico
in Rudent. A. 5. Sc. 2. ingeminare: istud quidem verbum habuisse &
 nihil habere, miserum est & pessimum. *Muretus lib. 19. var. lect. 3.*
 ubi ^hardicit simile Catulliano: sed hæc prius fuere. Falluntur er-
 go & fallunt Dd. qui ex veteri Romani Imperij, & sæpe vnus
 69 Imperatoris statu, hodierna † tempora æstiman., cum prouinciæ
 ac insulæ aliquoties dominos mutarint. Multum autem inter-
 est, inter illud quod fuit, † & quod nunc est, *l. quires, 98. §. aream, de*
solut. Hieron. de Laurent. decis. 145. num. 16. vsque adeo vt argumen-
 70 tum sumere † ab eo quod olim fuit in vsu, ad id quod nunc est,
 nihil aliud sit, quam laterem lauare. *Alex. Raudens. in tract. de anal.*
cap. 30. num. 10. Knich. in velit. apolog. numer. 108. Imo id esset, to-
 71 tum mundum † reuangare, cuiusmodi argumentatio tamquam
 absurda reiicitur. *Knich. de sublim. & regio territ. iure Bernhard. Ziriz.*
de prerog. princip. Quod autem de forma prouinciarum iisq; an-
 nexis insulis ex historiis Romanis *ad explicationem d. leg. 0.* dictum
 72 est, illi obstare videtur, quod insulæ quædam liberæ † ac sui iuris
 fuisse leguntur. Ita Cephallenia & Zacynthus vtræq; liberæ.
Plin. lib. 4. nat. hist. 12. Ægina liberæ conditionis. *Plin. d. lo.* Gnidus
 libera. *Plin. lib. 5. cap. 29.* Samus libera. Chios cum oppido li-
 bera. Libera Mytilene annis 500. potens. *Plin. lib. 5. cap. 31.* E-
 busus vtræque ciuitate fæderata *Plin. lib. 3. cap. 5.* Rhodiis libertas
 adempta sæpe aut firmata, prout bellis externis meruerant, aut
 domi seditione deliquerant. *Tacit. 12. annal. &c.* Quod si ergo
 liberæ fuerunt insulæ quædam, oportet illas vel exceptas esse à
 dispositione *d. l. 9. de iudic.* vel potius eam ad insulas liberas nō per-
 tinere. *arg. eorum quæ habet Knich. in velit. apolog. n. 26. & seqq.* Nisi
 forte ^{φυσικῶς} intelligenda esset *d. l. 9. quod supra negauimus.*
 73 Sed respondetur, Romanis liberos † populos dupliciter di-
 ctos, vel absolute vel secundum quid. Absolute illos, qui Ro-
 manum Imp. vel nullo modo, vel comiter saltem agnoscebant.
l. 7. de capt. & postlim. ren. Ita de Mardis dicit *Plin. lib. 6. cap. 16.* quod
 sui iuris fuerint. *Et lib. 7. cap. 27.* Babylonia, quod sit sui iuris Ma-
 cedonum moris ac libere feritatis. Quomodo & Rhodiis ali-
 quando

quando responsum, ut ne hostes fierent, nec socij permanerent.
Liu. lib. 5. dec. 5. Eadem libertate utebantur foederati† illi, de qui- 74
bus d. l. 7. & plenius Bodin. lib. 1. de Rep. 9. Tholos. lib. 11. de Rep. 11. agunt.
 Secundum quid & certo respectu liberi dicebantur, qui licet sub-
 diti Romanorum essent, fuistamen legibus & magistratibus gu-
 bernabantur: veluti† municipes, *l. 1. & H. ad munic. de quibus vide* 75
Arnise. lib. 1. polit. 6. Plin. lib. 2. c. 21 ubi de Hispaniæ ciuitatibus a-
 git. Nihilominus enim huiusmodi insulæ liberæ partes erant eius
 prouinciæ, cui annumerabantur. *d. l. 9. de iudic.* Ita Tyriorum co-
 lonia, in Tyrum ab Alexandro magno interpolatam insulam de-
 ducta, licet iure Italico censibus exempta esset, prouinciæ tamen
 Syriæ pars fuit *l. 1. in pr. de censib.* De† Batauis *Tacit. de morib. Ger-* 76
man. Manethonos & antiquæ societatis insigne. Nam nec tri-
 butis conteruntur, nec publicanus atterit. Exempti oneribus &
 collationibus, & tantum in vsum præliorum sepositi, velut tela
 atque arma bello reseruantur. Neque enim erant in† insulis li- 77
 beris publicani, ut in Cycladibus *l. 9. ad L. Rhod.* Quia ubi publi-
 cani, ibi ius publicum vanum est ait Tacit. Quale priuilegium† li- 78
 bertatis ac immunitatis, sicuti paucis & nō nisi benemeritis insu-
 lis oppidisque dabatur, ita eas nec Romano Imperio nec præsi-
 dis iurisdictioni eximebat. *arg. l. 1 l. 4. in pr. de damn. inf. l. 26. ad mu-*
nic. Quia in omni concessione superioritas semper excepta in-
 telligitur. *Knich. de iure territ. cap. 1 n. 316. & c. 3. n. 305 & lib. 2. de pact.*
inuest. 5. n. 237. Paulatim deinde de decrecente imperio Roma-
 no, ac inualecente Pontificum Rom. potentia, inualuit alia di-
 stinctio† prouinciæ Ecclesiastica, licet alius eam repetat Philip. 79
Berter dial. 2. pithan. 6. pertinens ad diœceses cuiusque Ecclesiæ.
 Et iuxta hanc dicitur† prouincia in iure Canonico, quæ habet 80
 decem vel plures ciuitates, vnum Regem & metropolitanum,
 & totidem minores potestates & Episcopos, *c. i. citote, 6. q. 3.* Quo
 sensu nulla ciuitas dicetur, nisi† proprium Episcopum habeat. 81
Bart. in l. urbis, in fi. de V. S. quod tamen Legistæ non agnoscunt, Alciat. in
leg. 2. & l. 239. §. 6. de V. S. Guid. Pancir. in comment. ad N. V. l. p. 1. c. 98.
 Hoc respectu insulæ etiam remotiores partes illius prouinciæ e-

erunt, cuius metropolitano siue Archiepiscopo subsunt *arg. d. l. 9. de iud. c.* Ita cum Archiepiscopus † Hamburgensis metropolitani esset regnorum Borealium, illa omnia cum cohaerentibus & vicinis insulis Hamburgensis dioceseos partes fuerunt, *106. Mes-*
sen. in Chron. Episc. Suec. c. 2. Initium factum ab Adalberto † Archiepiscopo, qui legationem illuc instituens, viam suam ita disposuit, ut circuens latitudinem Septentrionis, hoc est Daniam, Sueciam & Norwegiam pertransiens, inde ad Orcades extremamque orbis partem Islandiam posset pertingere. *Adam Brem. d. cap. 201. & 206.* ubi vide fedes Episcopales, quas illic instituerit. Atque
 84 hac Ecclesiastica distinctio † prouinciarum, plerumque (non semper) politicam sequitur *Philip. Bert. d. c. 6.* Ita Orcades cum prius ab Anglorum & Scotorum Episcopis regerentur, postea imperio politico ad Danos translato ad metropolim Hamburgensem pertinere ceperunt, *Adam d. c. 242.* Quae distinctio Ecclesiastica † prouinciarum, cum apud nos, collapsa hierarchia Pontificia euanuerit, ac ad principes seculares, quasi postliminio redierit, de ea copiosius agere, superuacuum putamus. *Fuit ratio Vasq. 2. ill. contr. § 1. n. 40.* Sufficiant haec ad explicationem *d. l. 9. de iudic.* In qua alius latissimus commentandi campus Historico patet.

CAPVT XVI.

De deportatione in Insulas.

S V M M A R I A

- 1 *Deportationis poena Romanis frequens.*
- 2 *Deportatio unde dicta?*
- 3 *Qualis poena fuerit?*
- 4 *Aeterna deportatio.*
- 5 *Deportatio ostracismo Gracorum similis.*
- 6 *Ostracismi differentia.*
- 7 *Deportatio propter noxios inuenta.*

- 8 Deportationis abusus.
- 9 Ciues Romani Lege Portia à morte exempti.
- 10 Postea etiam provinciales.
- 11 Aqua & ignis interdictio.
- 12 Bogelfrey quinam?
- 13 Interdicti aqua & igni an libertatem retinuerunt?
- 14 Proscriptio à Sylla inuenta.
- 15 Ab Augusto Cesare in deportationem permutata.
- 16 Exilium quomodo pœna facta.
- 17 Augusti Caesaris arcanum.
- 18 Seruitus deportatione durior.
- 19 Deportatis vires subtractæ.
- 20 Deportatis naues habere prohibitum.
- 21 Restitutionis spes deportatis relicta.
- 22 Deportationis metus feroces animos fregit.
- 23 Deportati occisi.
- 24 Fortuna multis in pœnam parcit.
- 25 Deportatio morte miserior.
- 26 Mors vita ærumnosa melior.
- 27 Deportati tria amittebant.
- 28 Ciuile caput in vita beata consistit.
- 29 Deportatio morti comparatur.
- 30 Deportatorum priuationes.
- 31 Iuris Gentium vsus deportatis relictus.
- 32 Insula deserta morti propiores.
- 33 Loca deserta insulis equiparantur.
- 34 Cyrene Cypri desertum.
- 35 Relegatio in Oasin Aegypti.
- 36 Oasis præfectura Aegypti.
- 37 Insula asperiores deportationi destinata.
- 38 Gyarus insula petrosa.
- 39 Exempla deportatorum.
- 40 Seneca in Corsicum pulsus.
- 41 Iohannes Euangelista in Pathmum relegatus.

42. Boas Dalmatiae insula.
43. Pœna metalli insulis quandoque coniuncta.
44. Pœna metalli omnium durissima.
45. Pistrini pœna comparatur metallo.
46. Deportationi aquæ & ignis interdictio quandoque addita.
47. Insulae quando in mutatae.
48. Insulae diuersimode deportatis assignatae.
49. Delatorum pœna exasperata.
50. Tiberij Caesaris simulata clementia.
51. Insularum propinquitas pœnam mitigat.
52. Insularum Italiae commoditas.
53. Capreae insula Tiberij Caesaris domicilium.
54. In insulas Italiae Caesarum filiae relegatae.
55. Relegatio deportatione leuior.
56. Certo loco includere.
57. Praeses provinciae an deportare in insulam possit.
58. Limenarchae magistratus maritimi.
59. Sub imperio praesidium constituti.
60. Vicarius portus quisnam?
61. Praesidis officium provinciam malis hominibus purgare.
62. Praeses habuit iurisdictionem maritimam.
63. Praetores Romani deportare potuerunt.
64. Praeses in metallum damnare potuit.
65. Praesides quidam insulas non habentes.
66. Deportatio extra provinciam praesidis non valet.
67. Pro qualitate delicti rem tiores insula assignanda.
68. Ioan. Corisius sibi contrarius.
69. Proconsul deportare potuit.
70. Praefectus urbi an deportare possit?
71. Praefectus urbi in insulas Italiae deportare potuit.
72. Solitae regiones quanam?
73. Praefectus V. in remotiores insulas deportare non potuit.
74. Pœna deportationis paulatim abrogata.
75. Derusio in monasterium.

- 76 *A clericis ad seculares translata.*
- 77 *Childericus Rex Gallia in monasterium detrusus.*
- 78 *Monasterium in insula comparatur.*
- 79 *In monasterium detrusi pro monachis habentur.*
- 80 *Capite minuuntur.*
- 81 *Habentur pro mortuis.*
- 82 *A Equiparantur seruis.*
- 83 *Marchia ab iniuria vindicata.*
- 84 *Monastica vita in insulis durior.*
- 85 *Detrusio in monasterium & insulam simul.*
- 86 *Iassilo Dux Bauariae in monasterium detrusus.*
- 87 *Laureacum monasterium.*
- 88 *Proscriptio hodie pro deportatione recepta.*

SVBIVNGAMVS hic aliquid, propter cognatam iurisdictionis materiam, de deportatione in insulas. Quæ pœna quia apud Romanos admodum† frequēs ¹ erat, l. 5. & seq. de interd. & rel. l. 28. §. 13. de pœn. atque ita quidem, vt quandoque modum excederet, conquere-
 rente Tacito i. h. stor. plenum esse exiliis mare, infectosque cœdibus scopulos: ideo eius quoque crebra in iure nostro fit mentio in l. 42. solut. matr. l. 121. §. 2. de V. O. l. 77 §. 4. de leg. 2. l. 97. de reg. iur. & pass. Nomen vnde† ortum sit, coniectat Turnet. l. b. 20. aduers. 16. appro-
 bante Vulteia in discept. s. h. l. 12. Quod nobis non placet, cum sit ex re ipsa natum. Nec enim eo tempore cœpit, quo Turnebus voluit, sed diu post. Erat autem deportatio genus pœnæ† qua ³ ciues Rom. ob maleficiū aliquod, libertate, dignitate ac honorum maxima parte exuti in certam insulam transmarinam in perpetuum amandabantur ac proscribebantur, arg. l. 1 §. 3. de l. 3. l. 17. §. 1. de pœn §. 2. Inst. de cap. min. l. 1. C. de his qui se def. l. 8. de interd. & rele. Inde pœna insularis Marcellino, perpetuitas exiliij, in l. vn. C. de monop. æterna† deportatio in ⁴ 6. inf. C. v. d. vi. insulæ vinculū: in l. 5. de interd. & rel. Senec. in consol. ad Heluiam c. 6. dicitur. Nimirum quia dampnato insula assignata egredi in perpetuum non licebat.

Vique adeo, vt ne quidem captus à latrunculis & redētus ea poe-
 na libetaretur. *leg. 6. l. 12. §. 5. de capt. & postlim. reu. quam explicat Al-*
 5 *ber. Gentil. lib. 1. aduoc. Hisp. 12.* Quod genus poenæ † vt multa alia, à
 Græcorum ostracismo profectum videtur, *d. quo Arist. 3. polit. 9. &*
5. polit. 3. Arnold. Clapmar. lib. 4. de arcan. Rerump. 17. Plut. in Arist. &
Themist. Bude. in annot. post. ad ff. Hadr. Iuni. lib. 2. anniuers. 5. & lib. 5. c.
 18. *Tholos. lib. 3. syntagm. 6. n. 6.* Nisi quod illi ad æqualitatem de-
 6 mocraticam † conseruandam excellentes viros domo pellerent,
 vti Hermodoro Epheso contigit, ob cuius exilium Heraclitus
 Physicus vniuersos Ephesios morte multandos pronunciauit.
Cic. 5. Tuscul. quæst. prope fin. cum contra Romani, non nisi malos †
 7 ac facinorosos Repub. exesse vellent, quippe quibus purgari nō
 solum urbem, sed & prouincias expedit. *l. 3. in fi. de off. præf. Ita Cic.*
Ver. 3. Verrem portentum in vltimas terras exportandum dicit.
Et Catull. lib. 1. Vibennio patri & filio imprecatur: Cur non exi-
 lium malasque in oras itis. Interim apud hos quoque sub hoc
 8 prætextu maximæ nonnunquam † virtutes, quasi grauißima de-
 licta punita, vt sunt exempla *apud Valer. Max. lib. 5. cap. 3. Cicer. 3.*
Tuscul. quæst. Plin. lib. 7. nat. h. st. 43. Datum autem est hoc singu-
 9 lari † prærogatiuæ ciuium, vt si peccassent, exilio mortis poenam
 redimerent, *C. c. pro Balb. pro Rabir. Verrin. 7. & pass. Salust. in Catil.*
Paul. 5. sent. 28. Ex salubri lege Portia à Portio Catone lata, *de qual.*
2. §. exactis, & ibi Coras. num. 14. de O. I. Quam Festus Pompeius
 pro scapulis, *Liuius lib. 10. pro tergo, Plin. lib. 7. d. cap. 23.* ius vir-
 garum appellat. Ad quod sæpe prouocabant ciues Rom. *Clap-*
 10 *mar. lib. 3. arcan. 23.* Extensum postea etiam † ad prouinciales. *Act.*
22. v. 25 maxime post constitutionem Antonini Imp. *in leg. 7. de*
stat. hom Primus exterorum, atque etiam in Oceano genitorum
 Balbus Cornelius consul accusatus, ex sententia iudicum vsus
 illo honore, quem maiores Latio quoque negauerant, *Plin. d. ca.*
 11 *43. v. Fabr. lib. 2. si mest. 5 & 6.* Et antea quidem, aqua † & igni
 ipsis interdicebatur, quod his duobus elementis vitam huma-
 nam maxime constare crederent, *eleg. Lactant. lib. 2. diuin. Instit. 10.*
Oui. 1. 4. fast. Formula extat in orat. Cicer. pro domo: Vt M. Tullio aqua
 & igni

& igni interdicatur: *πυρὸς καὶ ὕδατος ἐιρηγόστω*. Vnde sacri diceban-
 tur, quod eorum capita Diti deuota essent, *Buda. in annot. a. ff.*
leg. 2. de pæn. Quod hodie vocamus † Bogelfrey. *And. Gail. lib. 12*
2. de pac. publ. 1. Vt mirum si libertatem † retinuerint. Quod *13*
 incaute scripsit Tribon. *in §. 2. Inst. de cap. min.* cum longe aliud
 ex Callistrati responso pareat, *in l. 5. de extra. cognit.* Quid-
 quid hunc singularem esse velit *Cuiac. 3. obs. 10. vide Goth. in leg.*
1. §. 3. de leg. 3. Borch. in d. §. 2. Inst. de cap. min. Reuad. lib. 3. varior. 5.
quem refutat Vult. discept. schol. 12. Vulgo proscriptio dicebatur, à
 Sylla † primum regio more exercita. Quæ poena cum nimis *14*
 dura & aspera videretur, in deportationem permutata est. *l. 2. §.*
1. de pæn. Goth. in leg. 1. §. 2. de leg. 3. Borch. d. lo leg. 3. ad L. Iul. pecul. Ex
 instituto Augusti † Cæsaris, sancientis: *μὴδενα πυρὸς καὶ ὕδατος ἐιρη- 5*
γόστω ἐν ἐπιείκῃ διατρέβειν Dion. lib. 56. Cuiac. 6. obs. quem solens refert &
sequitur Borcholt. de regul. numer. 82. Ab eo tempore † exilium *6*
 facta est poena, *leg. 6. in fi. de pæn.* cum antea supplicium non esset,
 sed profugium portusque supplicij, *teste Cicer. pro Caciinna.* eo
 quod fontes in insulas profugerent, vt hic ab iniuria hominum
 tuti latitarent. Vnde Siciliam proscriptorum profugium vo-
 cat *Valer. Max. lib. 7. cap. 3.* Atque hoc instituto, licet clemen-
 tiæ gloriam affectasse videatur Augustus † eo quod prior poena *17*
 seruitutem ac vitæ periculum induceret, quam posterior relin-
 quebat, *§. 2. Inst. de cap. min. leg. 7. §. 6. ad Senatusconsultum Trebell. l.*
59. de cond. & demon. Ex quo discrepantia quædam in ius no-
 strum irrepsit, vt seruitus magis quam deportatio † morti assimu- *18*
 letur, *d. leg. 59. de cond. & demon.* Cuius rationem reddit *Cu-*
iac. ad leg. 121. §. 2. de V. O. & lib. 3. obs. 10. tamen eo arcano, sibi
 ac securitati suæ magis consulere voluit Cæsar, quam ipsis da-
 mnatis, dum factiosos & potentes ciues, Cæsarianis partibus
 minus æquos, in insulas longe distitas concludi vellet, libera † *19*
 vagandi & prouincias turbandi facultate ablata, ac viribus ma-
 ximam partem detractis, iuxta consilium *Aristot. 5. pol. 11.* Quod
 Tacitus non dissimulat, *1. annal. in pr. Et clarius exprimit Dion*
Cass. d. lib. 56. ubi scribit, prohibuisse Augustum deportatos
 in con-

in continenti & in insulis, quæ o. minus stadiis à continenti abessent, morari. Exceptis Co, Rhodo, Sardinia & Lesbo, in quibus hæc interualliratio non obseruata *Cuius 7. obs. 39.* Ideo scilicet, ne res nouas molirentur, bonis certa parte, pro arbitrio principis exuti, *l. 1. in pr. si pend. appell.* Et naues quidem additæ quandoque † quæ deportatos in insulas assignatas auerherent, *Vult. d. discept. 12.* Sicuti Octauia deportanda conqueritur *apud Senecam Traged. act. ult.*

— Hæc est, cuius vecta carina

Quondam genetrix, nunc & thalamis
Expulsa, soror miseranda vehar.

- Sed ipsis deportatis naues onerarias & longas parare non licebat, *Dion. d. lib. 56.* Ne scilicet in continentem pateret aditus.
- 1 Neque est, quod nos moueat restitutionis † spes, quæ deportatis in clementia principis relicta erat. *l. 59. de cond. & dem. l. 23. fam. hercis.* quia hanc quoque callidus Imp. sibi reseruare voluit, *§. 2. Inst. quib. mod. patr. pot. l. 46. de manu. test. l. 2. de sent. pass. l. 3. C. de gener. abol. vt deportati*, quanto † quis seruitio promptior, ad veterem statum promouerentur, ac nouis ex rebus & venia aucti, tuta & præsentia, quam vetera & periculosa mallent. *Tacit. 1. annal.* Cæteroquin quid Sempronio Graccho profuit ab Augusto Cercinā in Africi maris insulam amoueri, nisi vt à Tiberio post 14 annorum exilium † occisus, quasi secundo moreretur? *Tacit. 1. annal.*
- 23 Quid M. Fidustio Senatori restitutio, nisi vt denuo proscribere-
tur, hac sola de causa, quod semel proscriptus esset? *Plin. d. ca. 43.*
- 24 Sed & Sylla & Plautus in exilio trucidati, ne quid ab iis metueretur, *Tacit. 14. annal. Senec. in Octau. A. 2.* Nimirum, quia fortuna † multis parcere in pœnam solet, vt habet versus P. Laberii, paulo aliter relatus à *Plinio d. lo.* Vt male mereatur Princeps de huiusmodi deportato, dum ei vitam producit admiseriā, verbo *Plauti in Trinum.* Itaque cordati facile intellexerunt, deportationem
- 25 † morte etiam miseriorem esse. *Quod Philo in libro de Abrahamo deduxit,* mortem calamitatum finem esse, exilium vero malorum nouorum

nouorum initium. *Et Tacit. 12. annal.* Inopi quanto longiorem vitam, † tanto plus supplicii. Item Pætus Thrascas *apud Tacit. 14. annal.* 26 Quin insula, inquit, publicatis bonis, quo longius fontem vitam traxisset, eo priuatim miserior, & publicæ clementiæ exemplum futurum. Magnitudo huius pœnæ ex effectu colligitur. Per eam † enim tria maxima exules amittebant: Ciuitatem Ro- 27 manam, quæ magni æstimabatur. *Act. 22.* Vnde ἀπὸ τοῦ δή dicuntur, *in l. 1. §. 2. de leg. 3 l. 17. de pœn.* hoc est à ciuilitate extorres: *l. 12. §. 5. C. de edif. priu.* dignitatem & existimationem: *l. 5. §. 2. & 3. de extraord. cognit.* ac denique bona *l. 14. §. 1. leg. 1. leg. ult. de interd. & releg. Hering. de fideiuss. c. 10 §. 14. num. 29. Tholos. lib. 3. syntag. 6.* modica pecunie summa ad alimenta relictæ, de qua *Lipsius ad lib. 6. annal. Tacit.* Ita Lollia exfuli ex immensis opibus quinquagies sestertium relictum, *Tacit. 12. annal.* ubi Claudius Imp. dicit: materiam sceleri detrahendam, ex *Horat. 3. carm. 24.* In quibus omnibus cum vita beata consistat, quod ciuile † caput vocant Iurisconsulti, *in l. ult. de cap. min.* non mirum, si exules ciuili. er mori dicerentur, *in l. 63. §. 10. pro socio.* atque ipsa deportatio † morti compararetur. *§. 1. Inst. quib. mod. pat. pot. d. l. 63. §. 10 l. 65. §. 12. pro socio. leg. 1. §. 8. de b p contra tab. leg. 4. §. 2. de bon. libert. leg. 29. §. 5. de lib. & posth. Vult. lib. 1. de L. R.* 28 Hinc erat, quod deportatus † amittebat, non ciuitatis solum, sed 29 & huic annexa familiæ iura hereditaria, *l. 3. ad L. Iul. pecul. cognationem, l. 4. §. ult. de grad. & affin. Cuiac. 3. obs. 10.* testamenti factionem tam actiuam, quam passiuam, *l. 8. qui test. fac. poss. hereditatis ac legati capionem, l. 15. de inst. & releg.* nec in iudicio comparere poterat, *l. 2. leg. 7 de cap. min.* neque iuris ciuilis beneficio frui, *d. l. 15. cod.* 30 Tantum ea, quæ iure † Gentium cuius etiam seruis competeant 31 *l. 32. de R. I. ex misericordia* relinquebantur, *l. 7. §. 1. de pœn. d. l. 15. eo.* & si quæ postea acquirebat, non adimebantur, *l. 22. §. 5. mand.* In eumque vsum dominium remotiorum insularum occupantibus relictum videtur, *in l. 7. §. 3. de A. R. D.* vt haberent exsules, ubi pedem figere, ac nouam quasi fortunarum sedem collocare possent. *supra c. 10. n. 57.* Itaque ipsis mors quasi solatium, vita supplicium fuisse videtur, ex *l. 5. C. ad L. Iul. Maiest. Senec. in Hercul. Oet heo.*

- Mortis habet vices, lente cum trahitur vita gementibus. *v. Senec. in consol. ad Helu. c. 28.* Quod maxime verum erat in insulis desertis, † ac omni rerum necessariarum usu destitutis, in quibus deportatos fame & inedia etiam consumi oportebat. Unde in eas portenta & prodigiosi partus expositi, ex sanctione Romuli *apud Halicarn. lib. 2. Plin. lib. 7. nat. hist. 4.* Itaque sententiam, Sereno dictam ut Gyaro aut Donusa clauderetur, Tiberius Cæsar mitigavit, egenam aquæ utrumque insulam referens, dandosque vitæ usus, cui vita concederetur, *Tacit. 4. annal.* Antoninum quoque Pium commendat Capitol. quod usque adeo nullus sub eo percussus sit Senator, ut etiam parricida confessus, in insula deserta poneretur, quia vivere illi naturæ legibus non licebat. Inde factum, ut loca deserta † pro insulis accipiantur, *l. 7. §. 9. de interd. & rel.* quos Romanos loca quoque insolita dixisse, ubi nulla exerceri cultura poterat, *annotat Hieron. de Monte de sin. reg. c. 14. num. 6.*
- 34 Cuiusmodi Cyrenem † Cypri describit *Plaut. in Rudente Actus. 1. Scen. 3.*

Hic saxa sunt, hic mare sonat, neque quisquam homo mihi
obuiam venit,

Quæ mihi spes est, qua me nunc vivere velim,

Neque prope ulquam hic quidem cultum agrum conspicio,

Neque magis solæ terræ sunt, quam hæc loca atq; hæc regiones.

Idem in Mostell. act. 4. Sc. 3. Et Ariadne apud Catull. lib. 1. de Creta.

Præterea nullo littus, sola insula, recto,

Omnia sunt deserta, ostentant omnia letum.

- 35 In horum numero habenda est relegatio in Oasin Ægypti in *d. l. 7. §. 5. de interd. & releg. l. ult. §. 2. & ibi Goth. C. de poen.* Quæ non insula fuit, sed locus infestus culicibus & muscis grandioribus, sæpe mortis causam afferentibus, *Cuiac. 8. obs. 27.* Forte ex Moisis imprecatione reliquis. *Exod. 8.* Unde etiam Oetæ Herculem Canopicum, ne provinciam culicibus infestaret, venerati sunt, *Alex. ab Alex. lib. 1. genial. dier. 13.* Quamquam & de Africa simile quid prodidit *Pomp. Met. lib. 1. Meminit Herod. lib. 3.* urbis Oasis in loco arenoso, quem incolæ *μακρίον νήσον* vocent. Forte notatione à contra-

à contrario. Et *Plin. lib. 5. c. 9.* inter *vobus* seu præfecturas Ægypti † 36
 etiam duas Oeasitas refert. *De his Socra. lib. 2. hist. Eccles. 28.* Gre-
 gorius Arrianus quosdam catholicos relegauit in magnam Oa-
 fir. & *lib. 1. cap. 7.* Nestorius edicto Theodosii in Oasim, quam &
 Ibin vocant, relegatus est. *Hieron. in vita S. Antonii.* De Bruchio
 per inuiam solitudinem intrauit Oasan. *v. plura apud Duar. li. 2. an-*
niu. 39. Proximi his sunt scopuli & petrae, in quibus propter cul-
 tus † asperitatem rari incolæ. Eoque deportationi magis, quam 37
 aliæ insulæ destinatae. Tales apud Romanos fuerunt, Cycladum
 & Sporadum insulæ asperrimæ, vt Gyarus, Scyrus, Sciathus, Se-
 riphus & Cosyra, quarum miserrimam conditionem describens
Senec. in consol. ad Helu. c. 6. dicit, plures illic peregrinos, quam ciues
 id est plures deportatos, quam incolas consistere. De his acci-
 piendi sunt versus *Iuuen. sat. 13. in fi.*

— nigrī patietur carceris vncum,
 Aut maris Ægei rupem, scopulosque frequentes
 Exsulibus magnis &c.

Item sat. 10. vbi de Alex. Magno agit.

Æstuat infelix angusto limite mundi,
 Vt Gyarae clausus scopulis, paruaque Seripho.

Maxime nobilitata exiliis fuit † Gyarus, in quam etiam Muso- 38
 nius Philosophus à Nerone proiectus, *Philostr. lib. 7.* Vt in pro-
 uerbum transierit apud *Iuuen. sat. 1.*

Aude aliquid breuibus Gyaris & carcere dignum,
 Si vis esse aliquid &c.

Ita Vistilia propter impudicitiam † in insulam Seriphon ab- 39
 dita est. *Tacit. 2. annal.* Vibius Serenus in Amorgum, vnā ex Spo-
 radibus *Tacit. 3. annal.* Suillius in Baleares insulas *Tacit. 3. annal.* Se-
 neca à Claudio † in Corsicam deportatus, ab Agrippina ver o re- 40
 stitutus. *Tacit. 12. annal. & ibi Lips.* Ex qua consolationem ad Hel-
 uiam matrem scripsit, *vt ex cap. 6. apparet*, qui eam etiam vt incul-
 tam deplorat *cap. 9.* Meminit deportationis huius personatus Se-
 neca in *Octau. A. 2.*

Melius latebam procul ab inuidiæ malis

Remotus inter Corficimarum rupes.

- 41 Ita Iohannes † Euangelista in Pathmum vnam ex Cycladibus relegatus est à Domitiano, vbi etiam apocalypsin scripsisse creditur. *Irenæ. lib. 5. c. 5. Euseb. li. 3. hist. Eccles. 16. arg. Apocal. 1. v. 9. De exiliis aliorum Christianorum videantur annales Cæsaris Baronij.*
- 42 In illarum locorum, sub Græcis Imp. successit † Boas Dalmatiæ insula, de qua *Marcell. lib. 22. & ibi Lindenb. in notis fol. 106.* Quibusdam insulis metalli fodinæ & lapidicinæ inerant, in quarum operas † serui ac fex plebis duplici quasi pœna condemnabantur. *arg. l. 8. §. 4. de pœn. l. 17. eo. Tholos. lib. 3. synt. 10. n. 17.* Talis erat Procœnesus vna Sporadum. *Nov. 22. c. 8. Gypsius Ægypti insula. 6. ult. C. de pœn. d. Nov. 22. c. 8. Nov. 142. c. 1. Cuiac. 8. obs. 27.* Cuiusmodi pœna † metalli, quam fuerit diuturna & luctuosa collige ex querelis *Tertull. in lib. de cultu femi.* Eius varia genera & exempla vide apud *Plin. lib. 23. nat. hist. 4. Cal. Rhodig. li. 10. antiq. lect. 5. Lips. lib. 2. de admiran. 5. Pancirol. in comment. ad N. V. Imp. & c.* Vnde Plautus etiam † piistrina † insulis comparat, quod in iis nequam serui circumagendis molis torquerentur, non minus quam in metallo, in *Asin. Act. 1. Scen. 1.*

Apud fustitudinas ferri erepidines insulas,

Vbi viuos homines mortui incurstant boues.

- 46 Quamuis vero ex instituto Augusti, deportati † exilio aquæ & ignis priuationem euadere deberent, tamen idà posterioribus Imp. susque deque habitum esse oportet, quando deportatis quibusdam etiam hæc pœna addita. Ita Antistio Veteri ex Macedonia aqua & igni interdictum, appositumque, vt teneret insulas, neque Macedonia, neque Thraciæ oportunas, *Tacit. 3. ann. & lib. 6.* accusatores quidam in insulas interdicto aqua & igni dimoti sunt. Nisi credere velis, huiusmodi damnatis certam insulam assignatam non fuisse, sed aqua & igni interdictum ob grauitatem delicti. Quin sæpe ex vna insula in aliam † incommodiorem pellebantur deportati, iteratis delictis. Ita Cassius Seuerus exsul, in Creta eadem actitando, bonis exutus, interdicto igni & aqua,

& aqua, Saxo Seriphio consenuit. *Tacit. 4. annal.* Sicuti ergo insulæ quoad situm, cultum & fertilitatem inter se multum differunt: ita pro qualitate delicti, conditione personarum & quæ cæteris præualebat, gratia Principis, damnatis vel commodiores & propiores, vel incommodiores & remotiores assignabantur, *arg. l. 1. §. 3. de leg. 3.* Quæ assignatio ut & multatio bonorum potissimum in arbitrio Principis consistebat. Sicuti in distributione agrorum assignatio eorundem penes Principem erat, partitio penes agrimensores, *ex Aggen. Urb. Parmens. lib. 1. de alluv. 16.* Ita Vespasianus pœnam exasperans, & delatores partim subici in seruos, partim in asperrimas insularum auehi præcepit. *Sueton. in Vesp. c. 8.* Contra Tiberius & clementiæ laudem affectans, *apud Tacit. 3. annal.* sententiā in Silanū datam ita mitigarit, insulam Gyarum immittem esse, & sine cultu hominum. Darent Iuniæ familiæ, & viro quondam eiusdem ordinis Cytheram potius concederent. Insularum quoque & propinquitas pœnam mitigat, *iuxta Ouid. in 5 Pontoidexpertum 2. de pont. 2.*

Mitius exilium faciunt loca:

Ideo in insulas Italiæ leue exilium & vocat *Sueton. in August. c. 57.* ut etiam huiusmodi insulam habitationi vrbis obscuriori præferat *Iuuenal. sat. 3. in pr.*

— ego vel Prochytam præpono Saburræ.

Et constat Tiberium Cæsarem & animi gratia in insulam Capreas aliquandiu successisse, & seipsum quasi deportasse. *Plin. lib. 3. nat. hist. 6.* Delectatum ea maxime, quod vno saltem paruoque littore adirectur. *Suet. in Tiber. c. 40.* Vnde *Iuuen. sat. 10.* principem appellat, angusta Caprearum in rupe sedentem. Quamquam veram causam non dissimulat *Tacitus 4. annal. c. 6. in pr.* eū saxa & solitudinem maris repetiisse pudore scelerum & libidinū. Ita Iulia propter adulteria à patre Augusto & in Pandateriam insulam in sinu Puteolano clausa, *Tacit. 1. annal.* In quam Tiberius etiam Agrippinam nurum relegauit. *Suet. cap. 53.* Nero Octauiam uxorem. *De qua Tacit. 14. annal.* Non alia vxor visentium oculos maiore misericordia affecit. Meminerunt adhuc quidam Agrippinæ

pinæ à Tiberio: Iuliæ à Claudio pulsæ &c. *Atque ita Octaviam Seneca corrigit Iustus Lips. in comment. Tacit.* Ita Iulianæptis Augusti in insulam Trimorum haut procul Apulis littoribus proiecta, vbi 20. annis exsilium tolerauit, Augustæ ope sustētata. *Tacit. 4. annal.* Agrippa in Planasiam proiectus. *Tacit. 1. annal.* Quod si cum aliis quo mitissime ageretur, saltem relegabatur † in insulam, sicuti de se gloriatur Ouidius, *ut in l. 8. de pollicit. l. 40. de pæn. & pass.* Hæc enim pœna deportatione multo leuior erat. *leg. 14. §. 1. de interd. & rel. leg. 18. eo. §. 2. quib. mod. pat. pot. & ibi Dd.* Sicuti mitis quoque pœna erat relegare 20. vltra lapidem in oram Campaniæ. *Tacit. 13. annal.* aut † certæ regioni vrbique includere. *l. 9. de pæn. l. 7. §. 8. de interd. & releg.* Quod primus Romæ fecit Claudius Imp. *Suet. ca. 23. Tacit. 13.* eamque speciem seruitutis dixit Iurisconsultus *in l. 2. de hom. liber* De potestate deportandi quæritur à Dd. an soli Principius deportandi in † insulam competat, an etiam præsidibus prouinciarum? Negant posterius *Trent. li. 1. select. disp. 31. th. 6. & ib. alleg. arg. l. 2. §. 1. de pæn. l. 6 §. 1. de interd. & releg. l. 1. quād. appell. ex qua desumptum est c. biduum, 2. q. 6. leg. 1. §. 3. de leg. 3. l. 3. §. 6. de iniust. rupt.* Quæ opinio iuuatur, eo, quod præsides iurisdictionem maritimam habuisse non videntur, quippe cum eum in vsum proprius magistratus constitutus fuerit, quem Limenarcham † dixerunt, quasi portuum maritimorum custodem. *De quo est in l. 4. de fugit. l. 18. §. 10. de mun. & hon. l. 38. C. de liber. caus.* Quibus etiam stationarij milites adiuncti, *d. l. 4. de fugit.* Ab Augusto Cæsare primum constituti, *Suet. in Aug. c. 32. & à Tiberio aucti. Suet. in Tiber c. 37.* Ergo nec in insulas deportare potuerunt, quia extra territorium iurisdictionis non progreditur. *l. 7. §. 6. de interd. l. fin. de iurisd.* Sed hoc iurisdictionem † præsidum maritimam magis adstruit, quam enervat, cum illi Limenarchas sub se habuerunt, quousque hoc officium proprium Comitem fortiretur, sub dispositione P. P. constitutum, *Panciroli. ad N. V. l. lib. 2. c. 9. & 18. l. 2. §. 2. C. de off. P. P. Afric.* Qui postea † vicarius, item Centenarius portus. *Cassiod. lib. 7. varior.* Sicut enim præses † prouinciam malis hominibus per terram purgare debet; *l. congruit, 13. de off. præf.* ita & per aquam & mare

& mare prouinciæ proximum. *l. vn. C. de class. lib. 11. Corset. in singul.*
verb. iurisdictio. per rationem in l. 3. §. 2. de incend. rui. naufr. Quo iure
 præsidem de naufragiis cognouisse constat ex *l. 7. de incend. rui. l. 2.*
C. de naufr. Si ergo præses iurisdictionem in mari habet, de qua *Bar.*
in leg. Caesar. de public. & ibi Alex. de mo. in addit. Felix in c. Rodolphus,
extra de rescript. necessario etiam in insulis habebit, quæ sunt in di- 62
 cto mari. *Bart. in tract. de insul. verb. nullius, apoll. lib. 2. de seru. rust.*
26. numer. 12. supra cap. 14. num. 18. Ut nulla sit ratio impeditiua,
 quare in insulas suæ prouinciæ adiacentes deportare non potue-
 rit præses *l. 7. §. 7. l. 15. §. 1. de interd. & re leg. l. 6. §. fin. de pæn.* Nisi in ali-
 quas specialiter deportare vetitum, ut in *l. ult. C. de pæn.* Quæ ex-
 ceptio arguit regulam esse in contrarium, *d. l. ult. §. 2. ibi vel si iussa*
excesserint præsidum miserunt. C. eo. Et quare ius deportandi non 63
 habuisset præses in prouincia sua, cum potuerit in metalla da-
 mnare, *leg. 8. §. 4. de pæn.* quæ sæpe in insulis erant? imo gladij pote-
 statem habuerit, quæ poena multo grauior? *l. 7. & seq. de off. procons.*
l. 6. §. 8. de offic. præf. Forcat. dial. 210 num. 1. cum etiam iudices ac 64
 prætores Romæ id habuerint? Ita enim Cassius Seuerus iudicio
 iurati Senatus in Cretam amotus, *Tacit. 4. annal.* Et prætoribus
 sub Tiberio spectantium immodestiam exsilio multandi pote-
 stas concessa. *Tacit. 1. annal. in fi.* Quod de deportatione accipi-
 endum ex supradictis constat. Responsum vulgatum Dd. ad
 hoc argumentum à maiori ad minus non recipimus. Quia nulla
 lex expressa repugnat, si modo recte intelligatur. Nam *d. l. 2. §. 1. de*
pæn. & alia non generaliter de quouis præside accipiendæ sunt, 65
 sed de illo tantum, qui insulam vel nullam habuit ad suæ prouin-
 ciæ formam pertinentem, *l. 7. §. 1. de interd.* vel non satis iusto in-
 teruallo à continenti distantē, de quo supra ex *Dion. lib. 56. dictum.* I-
 taque cū ipsius iurisdictio ad alienā prouinciā se non exten- 66
 deret, *l. 1. de off. procons. l. 3. de off. præf.* ideo enim Pompeij in Cyp-
 ro præfectus tamquā in aliena prouincia irrisus fuit. *Flor. in epit. lib. 3.*
6. 7. necesse habuit præses, assignationem insularum Principi in o-
 mnes pari iure vtenti reseruare. *d. l. 2. §. 1. de pæn. l. 6. §. 1. de interd.*
 Quod forte an etiam tum obtinuit, si delicti qualitas remotiores & 67
 asperio-

- asperiores insulas exigeret, vel reus natura turbulentior nō nisi in longe distans insulis quieturus videretur. Nam & tunc quoq; assignatio ad principem deferenda fuit. *d. l. 6. §. 1. eo.* Atq; ita quoque hunc nodum soluere videtur † *Coras. in l. illicitas, 6. §. 8. in fi. de off. pras.* qui tamen *in l. 1. in pr. n. 15. de off. rect. vr.* præsidi ius relegandi in insulas concedit, non vero deportandi. *Aliter Buda. lib. 5. de*
- 69 *ass. proconsulem* † deportare potuisse concedit, non vero præsidem, eo quod maius imperium haberet ille, quam hic, *l. 7. §. fin. l. 8. de off. procons.* sequitur *Panciro. in comment. ad lib. . N. V. l. 100. vide plura apud Dyn. in c. cui licet de R. l. in 6. n. 4. Hotom. 3. obs. 12. Duar. 1. disp. 8. Cuiac. in parat. de off. pras. & in N. 18. Mascorn. de iurisd. num. 99. Vult. l. I. R. 12. n. 27. Bronchorst. . assert. 7. & 12.* Quamquam tutius fortasse fuerit, dicere, non omnibus præsidibus iure magistratus id competiisse, sed quibusdam lege S^cto vel constit. principum concessum fuisse, *l. 1. in pr. de off. eius cui mand. q. deportare in insulas vel illis interdicare possent. l. 7. §. 14. de interd. & releg.* De præfecto vr-
- 70 bi † eadem occurrit dubitatio, an is quoque ius deportandi habuerit: Quod licet expresse ipsi tribuatur *in l. 2. §. 1. de pæn. l. 6. §. 1. de interd. & rel. tamen in l. 1. §. 3. de off. pras. urb.* hoc ita limitatur, ut non aliter relegare vel deportare possit, quā si insulam princeps assignauerit. Quod perinde est, ac si ineffectu hoc ius ipsi auferas. Itaque id ita temperandum putamus ut in præside: si delictū pro-
- 71 piores † insulas requireret, quod tū P. V. sine assignatione Principis reum illuc amandare potuerit, non minus ac in metallum damnare. *l. 8. §. 5. de pæn. Quidquid contra sentiant Gouean. ad l. 3. de iurisd. n. 24. Paurmeist. lib. . de iurisd. II. n. 20.* Habuit enim insulas Italiae intra centesimum lapidem sub sua iurisdictione. *d. l. 1. §. 4. de*
- 72 *off. pras. urb. supra c. 15. n. 30.* Quas sub nomine † solitarum regionum comprehendit *Vlp. in d. l. 1. §. 13.* sicuti de suburbicariis intelligunt *Cuiac. 2. obs. 14. Philip. Berter. lib. 1. pithan. 3.* At si delictum
- 73 remotiores insulas postularet, non minus præfecto vrbi † quam præsidi assignatio eius Principi relinquenda fuit, *d. l. 1. §. 3. eod. ne notionem ultra centesimum lapidem egrederetur. d. l. 1. §. 4. eod.* Interim citius crederemus, minus huic potestatis circa deporta-
- tionem

tionem competisse in urbe Roma & Italia præsente Principe, quam præfidi in prouincia, ex qua Principem de assignatione insulæ ex prouinciis transmarinis consulere nimis longum foret, *contrarationem l. 8. §. 9. de pæn* Cæterum hæc deportationis + pœ- 74 na, vno cum ipso statu Reip. Rom paulatim abolita vel interpolata est. Successit à temporibus Impp. Christianorum detrusio + 75 in monasterium, qua ob delictum mulieres velatæ, viri vero detonsi in certo claustro monasticam vitam agere condemnabantur, bonis vel confiscatis, vel certa parte monasterio assignatis. *Tholos. lib. 31. synt. 32.* Quæ primo in + clericos vsurpata *c. sacerdos 76 7. dist. 81. c. de lapsis, 16. q. 6. c. 4. extra. de excess. pralat. c. 6. de pæn. l. 14. & ibi auth. si quis, C. de episc. & cler. postea etiam ad seculare transit, auth. sed hodie, C. ad L. lul. de adult.* Maxime apud Reges Francorum inualuit hæc pœna in eos, qui regii sanguinis essent. Ita Childericus + 3. Rex Francorum consilio Zachariæ Papæ depositus & 77 in monasteriū detrusus est. *c. alius, 15. q. 6. Ado Vien. et. 6. Paul. AEmil. us li. 2. Aimon. lib. 4. de reb. gest. Franc. 61.* Ita ex factione Ebroin Magistri equitum Theodoricus minor frater Childerico Austrasiæ Regi rebellis ad cænobium D. Dionysii comam ponere cogitur, Ebroinus in Burgundiam ad Luxoniense cænobium tondendus ablegatur. *Paul. AEmil. li. 1.* Ita Erchingerus in monasterium detrusus *Goldast. tom 1. constit. fol. 210* Et Carolus M. Pipinum filium naturalem propter insidias sibi structas hac pœna affecit,

— tunc quoque monasteriali

Proposito purgare scelus iussit meditatum *iuxta poetam Anony. lib. 3.* Et sane non est hæc pœna deportationi in insulas absimilis, quia + claustro ita includuntur, damnati, vt exire 78 re sine licentia superioris illinc non liceat. *c. luminoso, 18. q. 2. c. 1. extra de vsur.* Vnde licet + monachi non fiant, *gl. in auth. sed hodie, verb. 79 habitu, C. ad L. lul. de adult.* tamen vna cum monachis tristes & solitarii viuere coguntur. *c. placuit, 16. q. 1. c. si cupis, eod.* Capitis diminutionem + patiuntur, *per ea quæ tradunt gl. in l. si ex causa, §. Pomponius, ff. de minor. Couar. in c. quia nos, extra. de testib. Eberh. in top. in lo. 24. Gail. 2. obs. 131. num. 7. & 11. Fachin. lib. 6. contr. 12. & 14.* Habentur pro 80

Dd

+ mortuis,

81 mortuis, d. c. placuit, 16. q. 1. l. 56. in pr. C. de episc. & cler. ac feruist æqui-
 82 parantur gl. in l. Pedius, ff. de arbitr. Eberh. in d. lo. 24. Eoque Mona-
 chus quidam in Marchia amico monasticam vitam dissuasurus,
 eam relegationi in insulam comparat:

Non venias ad nos, quia nos tenet insula Pathmos.

83 Quod Enzel. in chron. vet. † March. cap. 4. male de ipsa regione
 84 intelligit. Atque hoc maxime obtinet † in monasteriis in in-
 sulis sitis, quia duplici vinculo & legali & naturali mundo sub-
 trahuntur. Vt merito dicat Gregorius in c. quia autem, 20. q. 1. c. 6.
 extra de regular. in insulis duram esse congregationem Monacho-
 85 rum. Ob quam causam in huiusmodi † monasteria detrusi et-
 iam reuera in insulas deportati sunt. Ita Constantius Leonis
 filius Romanum vitricum cum duobus filiis tonsos in proximam
 insulam, vbi multitudo erat philosophantiū monachorum mi-
 sit, Luitpr. Ticinens. lib. 3. de reb. gest. per Europ. 9. & 10. Et Carolus M.
 86 Tassilonem † Bauariæ Ducem propter rebellionem hac pœna
 affecit. De quo Goldast. tom. 1. constit. fol. 18. ille se in contubernio mo-
 nachorum omnem ætatem acturum, scelera sua deprecaturum,
 si vita donetur, respondet. Carolus igitur ipsum tonderi more
 religiosorum iubet, in monasterium D. Nazarij in Bergostrassa,
 87 Wormatiensiam agro situm, † Laureacum vocant, relegat & c.
 Otto Frising. lib. 5. Chron. 25. Id autem situm est, in insula Aldes-
 munster super fl. Wisgoz, hodie Lorsch. vide chron. Laurish. Freher.
 lib. 1. de orig. Palat. 6. & ibi in append. Huberti Thomæ Leod. fol. 8. Mun-
 ster. lib. 3. Cosmogr. Sed hæc quoque pœna hodie minus frequenta-
 88 tur, † inualuitque iterum proscriptio, quam bannum vulgo di-
 cimus, de quo Gail. lib. 2. de pac. publ. 1. Hæc de ingrata depor-
 tationis pœna ad cognitionem iuris ciuilis
 latius deducere visum fuit.

CAPVT XVII.

De diuisione Insulae.

S V M M A R I A.

- 1 *De diuisione insularum lites frequentes.*
- 2 *Litis etymologia.*
- 3 *Iurgium vicinorum proprium.*
- 4 *Propter terminos duo fratres terra obruti.*
- 5 *Insulae ad regalia pertinentes non omnino tollunt lites.*
- 6 *Principum controuersae de finibus grauiiores.*
- 7 *Regalibus tam dominium quam iurisdictio inest.*
- 8 *Communio rerum iure naturali primo obtinuit.*
- 9 *Distinctio dominiorum à iure Gent. introducta.*
- 10 *Communio Platonica improbat.*
- 11 *Publicum iuris Gentium & civilis.*
- 12 *Germania in pagos distincta.*
- 13 *Germanorum veterum indistincta possessio.*
- 14 *Incrementa uniuersitati agrorum accedentia.*
- 15 *Latitudo agrorum facilitatem partiendi praebet.*
- 16 *Ius Saxonicum cum iure civili concordat.*
- 17 *Iuri Saxonico multa ex iure civili addita.*
- 18 *Reliquiae veteris Germanorum moris.*
- 19 *Frisiorum veterum consuetudo.*
- 20 *Lites uniuersitatum de finibus insularum.*
- 21 *Historia de controuersia insulae.*
- 22 *Ernerenses sententiam Frisiorum iniquitatis arguunt.*
- 23 *Communio parit discordiam.*
- 24 *Commune à singulis negligitur.*
- 25 *Proportio Geometrica obseruanda.*
- 26 *Harmonica proportio iniquitati occurrit.*
- 27 *Res communis praediuiso quanam?*

- 28 Res communis est res mea.
- 29 Res communis pro diuiso quanam?
- 30 Res incorporeales indiuidua.
- 31 Materia diuidua ardua.
- 32 Res indiuisa quomodo pro diuiso communis sit?
- 33 Pars pro diuiso, quanam.
- 34 Pars diuisa totius instar est.
- 35 Locus Ciceronis & Martialis.
- 36 Partes rei pro indiuiso incertae.
- 37 Nemo inuitus in communione retinetur.
- 38 Propter lites ad diuisionem peruenitur.
- 39 Limites agrorum lites dirimunt.
- 40 Fines adhibitis Geometriae peritis distinguendi.
- 41 Tres agrimensores iurati adhibendi.
- 42 Diuisio fit quandoque per rusticos.
- 43 Rusticorum auctoritas.
- 44 Rustici apices iuris non attendunt.
- 45 In rebus grauioribus artifices adhibendi.
- 46 Artifici in sua arte creditur.
- 47 In casibus medicorum statuitur eorum testimonio.
- 48 Ignobiles mechanici à testimonio repelluntur.
- 49 Geometrae honorabiles.
- 50 Geometria & Geodesia diuersitas.
- 51 Geodæsi mensuram agrorum inquit.
- 52 Instrumentorum diuersitas.
- 53 Linea diuisoria.
- 54 Pertica, & cempeda.
- 55 Geometrae primario diuidendis insulis adhibendi.
- 56 Secundario etiam mensores.
- 57 Diuisoris partes leuiores quam mensoris.
- 58 Agrimensorum auctoritas.
- 59 Facti quaestio ad ICIOS non pertinet.
- 60 ICI quandoque Geometrae.
- 61 Bartolus Geometriae studiosus.

- 62 Geometricorum præceptorum diuersitas.
- 63 Mathematicorum dissensus.
- 64 Baldus quandoque in aere volauit.
- 65 Auctores qui de diuidendis insulis scripserunt.
- 66 Agrimensor iuxta formam artis procedens innoxius est.
- 67 Iudex secundum communem iudicans litem suam non facit.
- 68 Falsa mensura non nocet.
- 69 Contra negantem principia disputandum non est.
- 70 Adiuuatio quoque in diuisione insulae obtinet.
- 71 Maior pars trahit ad se minorem.
- 72 Quando res sorti committatur?
- 73 Diuisio inutilis instituenda non est.
- 74 Casus pro amico.
- 75 Gratificationi quando locus?
- 76 Gratia inter sordes reputatur.
- 77 Ocularis inspectio necessaria.
- 78 Item delineatio insulae.
- 79 Variæ insularum figurae.
- 80 Insula à figura dicta.
- 81 Insulae triangulares.
- 82 Insula angulosa.
- 83 Insula oblonga.
- 84 Insula rotunda.
- 85 Insularum figura quando spectentur?
- 86 De diuisione insulae dupliciter agitur.
- 87 Confines quinam?
- 88 Vicini quinam?
- 89 Vicinitas quomodo aestimanda?
- 90 Maiores fluminis ripas longius disiungunt.
- 91 Vicini respectiue dicuntur.
- 92 Prouincia ut plurimum fluminibus disiunguntur.
- 93 Totius fluminis dominus, est etiam insularum dominus.
- 94 Rhodanus Regis Galliae proprius.
- 95 Per extrema probatur medium.

- 96 Dominus habet fundatam intentionem de intermediis.
- 97 Flumen duo territoria interfluens est utriusque.
- 98 Dictio usque ambigua modo includit modo excludit.
- 99 Termini quando limitato cedant.
- 100 In dubio media sententia eligenda.
- 101 In omni divisione æqualitas seruanda.
- 102 Æqualitas est mater amicitie.
- 103 Flumen omne præsumitur esse commune, nisi aliud constet.
- 104 Mutatio postea contingens non curatur.
- 105 Insulæ Albis quare ad Duces Lunenburg. pertineant?
- 106 Ius agendi in Rheno usque ad medietatem competit.
- 107 Insulæ sunt domini fluminis usque ad medietatem.
- 108 Pacta Regis Poloniae & Ducis Curlandia.
- 109 Visurgis ab utraque ripa diuersos dominos recipit.
- 110 Visurgis ab uno latere Comitum Oldenburg. proprius.
- 111 Hamelward. nsium insula.
- 112 Pacta comitum Oldenburg. & ciuium Bremensium.
- 113 Medium Geometricum quid?
- 114 Medium quomodo inuestigandum?
- 115 Mensuratio per lineam rectam.
- 116 Accursius à Parmensi reprehensus.
- 117 Ripæ plerumque agris annumerantur.
- 118 Ripa est vel prærupta vel decliuis.
- 119 Questio quousque ripa extendatur, primum expedienda.
- 120 Ab extremitate ripæ mensura ducenda.
- 121 Inter vicinos propinquitas ripæ spectatur.
- 122 Quantum insulæ est intra centrum medietatis, tantum ad citeriorem ripam pertinet.
- 123 Quo angustior alueus, eo amplius insula acquiritur.
- 124 Insulæ Visurgis maximam partem ad Comitatum Oldenburgicum pertinent.
- 125 Inter confines quomodo mensura instituenda?
- 126 Icti longitudine & latitudine in hac materia indifferenter utuntur.
- 17 Regio sine frons quid sit?

- 128 La'era quot modis dicantur.
 129 Recta frons agri quanam?
 130 Obliqua frons quanam?
 131 Problemata geometrica.
 132 Confines etiam de maritimis insulis propioribus contendunt.
 133 Incrementum insulae postea accedens quomodo diuidenda?
 134 Lex 56. de A. R. D. explicata.
 135 Initium cuiusque rei spectandum.
 136 Ius alluvionis in infinitum competit.
 137 Aliud exemplum.
 138 Res semel mea facta non desinit esse mea.
 139 Explicatur l. 65. §. 3. de A. R. D.
 140 Disposita de agris priuatorum valent etiam in prouinciis.

V M insulae non fluuiales tantum, sed etiam maritimae propiores inter confines fundos, districtus & territoria plerumque extendantur: ideo inter eorum dominos de diuisione insularum, siue de finibus earundem saepe numero multae & inextricabiles contentiones nascuntur *Bapt. Parmens. lib. 2. de alluv. 6. in pr. usque adeo ut hinc litis nomen, a contentione limitis sit natum, si credimus Isid. in c. forus, 10. extra de V. S.* Quamquam Nonius Marcell. intervicios proprie non litem sed iurgium dici voluit. Iurgare inter se vicinos lex putat, non iurgare. Beneuolorum concertatio, non lis inimicorum iurgium dicitur. Atque hoc inepte iuris garrium vertit *Isid. in c. forus, de V. S.* Ita enim comparatum est inter homines, rusti cos praesertim, ut quae sua putant, a nullo occupari patiantur, & si exigua est contentio de modo finium, ad lapides ad arma discurrant, ait *Seneca de breuit. vita cap. 3. l. 13 §. equiss. ff. de usufr.* Exempla ex *Diodor. lib. 11. recitat Tholos. in pralud. opti. Iurisconsulti lib. 3. cap. 4.* Cui controuersiae tantum detulerunt duo Phileni fratres, ut ad ampliandos fines Carthaginensium terra se viuos obrui passi sint, *Pomp. Mela lib. 1. in Afric. min. Parmens. d. lo.* Quorum tamen vanitatem ridet *Senec. in princ. Nat. quest.* qui de
 tota

- tota terra ita ait: hoc est punctum, quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur. *Quam phrasin ex Lucan. explicat Turneb. lib. 27. aduers.*
- 23 Licet vero Freher. in not. ad *Constit. Adolphi Imp. in ver. b. ad ripam flum.* innuere videatur, quasi per consuetudinem Germanorum,
- 5 qua insulæ & regalibus annumerantur, sublata sit distinctio & diuisio Iustin. in §. *insula*, *Inst. de R. D.* tam operose Bartolo explicata in tract. Tiberiadis, & qui illum ex professo refellit, Iohanni Butteoni Delphinati in libro de insulis fluuiialibus: tamen per eam contentiones de diuidendis insulis non prorsus sublatae, sed saltem à priuatis ad principes & superiores dominos transmissae
- 6 sunt, ut ipsi eo & maiore Zelo inter se de finibus disputent; quo maiore sunt potestate præditi. Interim hoc boni inde ortum, ut vno finium regund. iudicio tam dominij, quam iurisdictionis
- 7 quæstio (vtraque enim regalibus & inest) absolui possit, quæ iuri ciuili inter priuatos & magistratus duplex iudicium requirebat.
- 8 Ex quo autem à communione & illa quæ iure primæuo naturali inter homines fuit, *c. ius naturale*, 7. *dist. 1.* peccatis hominum exigentibus iure & Gentium recedendum fuit *l. 5. ff. de iust. & iur. Gen. 10.*
- 9 ut ita, dū alius hoc suum diceret, alius illud, fieret diuisio, *c. 12. 12. q. 1.* ac duo illa odiosa pronomina meum & tuum mundum subintrarent, *dist. 8. in pr. Vasq. 1. illust. contr. 4. n. 3.* cum antea nullum esset dominium, nihil priuatum, omnia publica, *Cic. 1. offic.* eo sensu, quo *Senec. epist. 88.* publicum est hoc, quod tenes, & quidem generis humani, late Hugo Grotius in *mar. libero c. 5.* Ad quam primæuam
- 10 communionem rerum frustra aspirare voluit & Plato *lib. 5. de Rep.* quem merito refutant *Lactant. lib. 3. c. 21. Arist. 2. polit. 1. Arriæ. 1. pol. 2. Tholof. in pralud. opt. Icti. lib. 3. c. 4. & seq. Harprecht ad tit. Inst. de R. D.* nihilominus multa communia māsisse & indiuisa relictæ esse certum est, quæ vel à toto populo, vel ab vniuersitate aliqua in comune culta fuerunt, *arg. l. 2. l. 6. §. 1. de R. D. pr. Inst. eod.* Ut ita licet singulorum fines nulli fuerint, fuerint tamen vniuersorum. Quæ & ipsa quoque publica dicuntur, *l. 4. in fi. de R. D. l. 15. & seq. de V. S.*
- 11 iuris Gentium & quo ad vsum, §. 5. *Inst. de R. D. l. 14. de A. R. D.* iuris ciuilis vero quo ad proprietatem, *l. 3. ne quid in lo. publ. Donell. 4. com.*

ment. 2. & 3. Atque hoc modo insula iuris publici, in l. penult. §. ult. de A. R. D. quæ regalibus addicta à populo ad principem transiit. Ita de Scythis *Iustin. lib. 2.* hominibus inter se nulli fines: cum tamen ipsi suos habuerint agros. v. *Goth. ad rubr. de term. mot.* Quod clarius exprimit *Horat. lib. 3. carm. 24.*

Immetata quibus iugera liberae

Fruges & Cererem ferunt.

Idque Germani † ex Scythis progressi imitati videntur, totam Germaniam in pagos distinctam habentes, de quibus *Freher. lib. 1. orig. Palat. §.* Illi enim, teste *Iulio Casare lib. 6. de bell. Gall.* certum agri modum aut fines proprios † non possederunt, sed eos in commune coluerunt. *Consentit Tacit. de morib. Germ.* Agri, inquit, pro numero cultorum, ab vniuersis per vices occupantur, quos mox inter se secundum dignationem partiuntur. Facilitatem partiendi camporum spacia præstant. &c. Habuerunt ergo pagi, siue ciuitates, vt *Cæsar* vocat, certos agrorum terminos, *hinc Seldmarck (supra c. 12. num. 14.)* intra † quos insulæ ipsis accreuerunt, ita vt in commune eos coluerint, proportionem quadam geometrica. Sic enim latitudo † finum facilitatem partiendi præbuit, quæ in minutissimas partes, secundum principia Geometrica diuidenda, apud litterarum secreta ignorantes Germanos, vt *Tacitus* ait, inextricabiles lites generatura fuerat. Quamuis igitur circa diuisionem insularum ius † Saxonicum cum iure ciuili conspirare videatur, in art. 56. li. 2. *Lander.* iuxta quem satis generaliter respondit *Franc. Pfeil. in cons. 199.* tamen illius text. dispositio, ambigua est vt non tantum de priuatis sed etiam de publicis agris accipi possit. Vel si id recipere nolis, dicimus articuli huius partem de insulis, non ex antiqua † Saxonum consuetudine, sed ex iure ciuili desumptam esse. Quod multis aliis in locis Compilatores fecisse exemplis euinci potest. Vnde factum, vt *Speculi Saxon.* fidem in dubium vocarit *Albert. Cranz. lib. 2. Saxon. 21. astipulante Georg. Fabricio lib. 1. Orig. Saxon. fol. 61.* Nam alioqui veteres Germanos insulas in commune coluisse verisimile est, cum ipsos quoque continentis agros ita coluerint, Quod ex reliquiis consue-

- tudinum apparet, quæ etiamnum alicubi vigent. *Ut sunt casus apud Gilman. lib. 2. decis. Camer. 1. 6. & seq. Et tractat de hoc modo Hieron. de Monte de sin. reg. c. 72.* Ita etiam Frisii † veteres insularum & litorum incrementa cuiusque vniuersitatis agro adiacentia in cōmune coluerunt, priusquam ad regalia transfirent. Quod necdum alicubi defecit. *Ita Vbb. Em. in descript. chorogr. Frisæ orient. fol. 54. de agro Schillichio in ditione leuerana :* Multum etiam nunc soli iacet extra aggeres, inquit, per oram sinus illius, qui Harlingiis & Wangris se insinuat, maxime post portum Funixanum, atq; id agro vtriq; cui obicitur commune est. Neq; tamen
- 20 sic prorsus excluduntur † lites de diuisione incrementi insularis: sed amputantur tantum, & à minutis ad ampliores partes transferuntur, cū nihilominus vicini pagi, ac vici inter se de incremento illo contendunt, ad vtrius agrum id iure vicinitatis pertinere debeat. Cuius rei memorabilem historiam de Frisiis *ex eodem Emm. lib. 9. & 10. rer. Frisic.* hic apponere † non pigebit. Insula erat non procul aggere agri Groningani boreo (maritima) momenti non magni (imo magni) nobis quidem iam ob multas mutationes, quæ illi oræ acciderunt, ignota. De eius possessione Vthufani, qui in ora illa sunt in Fiuelingiis, cum Ernerensibus in Hunesgona litem habebant. Ea cum iniuriis mutuis aliquandiu causam præbuisset, ad eorum tandem subsellia qui ad Vbstalles bonum (in agro Auricano Frisæ orient.) coibant, iurati que ius reddebant, nomine totius gentis, more patrio delata, & secundum
- 22 Vthufanos definita fuit, anno 1231 Ernerenses, † qui se ladi existimabant hoc iudicio, indigneque id ferebant, iudicato parere recusarunt. Inde bellum atrox exortum, variaque fortuna per viginti annos gestum, hac tandem conditione compositum est, ut Ernerenses, quadrantem insulæ, de qualis fuerat, Vthufani dodrantem haberent. Ex quibus conicere licet, nec insulam exigui momenti fuisse, de quo vicini tam diuturno bello concertauerint, nec Ernerensium causam iure destitutam, cum insula ipsorum agro pro tertia parte obuersa fuerit. Sed nec com-
- 23 munis † possessio, qua vel ad pasculandum, vel ad alios fructus parti-

participandos vicini vtuntur, insula, litigiis caret, diuitibus proportionem Geometricam, pauperibus vero arithmeticam affectantibus, *vt in simili docet Arist. 5. pol. 1. & Plutar. in Solo.* Vnde vulgo dicitur omnem communionem parere discordiam *Gen. 13. v. 7. leg. cum piter, 77. §. 2. de leg. 2. l. in re communi, 26. de seru. urb. Hieron. de Monte de fin. reg. c. 2. num. 6.* Vt taceatur naturale vitium, negligi† quod communiter possidetur. *l. 2. C. quan. & à quibus Arist. 2. polit. 3. Tholos. in prælud. opt. Iurisconsulti d. lib. 3. c. 6.* Interim durante communiōe proportio† Geometrica seruari debet, *arg. l. 4. §. 5. fin. reg. l. 8. de pact. l. 16. de reb. auct. or. siue proportio prædialis, vt vocat Hieron. de Monte cap. 101. num. ult. ita vt qui maiores habet possessiones, magis vtatur pascuis, qui minores, minus, Bertrand. in cons. 37. num. 15. Hieron. de Monte cap. 72. num. 21. licet in alio casu arithmetica approbetur à Leone in N. 103. vt & in l. 5. §. 5. de dam. inf. &c.* Quod ipsos Germanos, quamuis rudes obseruasse innuit Tacitus, dum dicit, eos campos secundum dignationem partitos. Sempertamen vsus in communi† ita *26* contemperandus est, ne qua iniquitas inde resultet, *de qua Bodin. lib. ult. de Rep. c. ult.* Atque hoc modo insula communis est pro† *27* indiuiso, *l. 29. de A. R. D. ita vt singulorum partes sint per totū fundum diffusæ, l. 1. l. 64. de euiet. dominiumque omnium confusum, l. 19 com. diuid.* Neque enim partes corpore, sed intellectu tantum percipiuntur, *l. 66. §. 3. de leg. 2. l. 5. de stipul. seru.* De qua dici potest: res communis est etiam† res mea. *l. 6. §. 4. de neg. gest. l. serui elect. 5. §. 1. de le. 1. l. in re, 26. de seru. urb. l. 38. §. 2. ad L. Falcid.* Quomodo arbor in confinio nata communis est vtriusque partis confinantis, *d. l. arbor, 19 in pr. com. diui. l. adeo, 7. §. fin. l. 8. de A. R. D. l. 83. pro socio. leg. 5. in pr. de R. V. Hieron. de Mont. cap. 23. num. ult.* Alio modo insula est communis† pro diuiso, & diuisis regionibus, *iuxta l. 29* *7. §. 3. l. 8. de A. R. D. Quod eleganter declarat Paulus in d. leg. 29. de A. R. D. Exempla sunt in leg. 6. quem. seru. l. ult. pro socio. leg. 7. in pr. com. diuid. leg. 31. de usufruct. leg. l. 8. de R. V. leg. 13. §. idem Celsus, de act. com. l. 64. de euiet.* Qui modus neque in rebus incorporalibus,

- 30 neque mobilibus obtinet, quia tñunquam pro diuiso possideri possunt *d. l. 8. de R. V. l. 1. si pars hered.* cum sint natura indiuiduæ. *Gædd. de contra. stipul. cap. 6. conclus. 22.* Atque ita recte docet *Bart. in tract. de insu. verb. communis*: quod insula sit communis non pro indiuiso, sed pro diuiso. Quamdiu tamen diuisio fiat, vsus est communis. Quid ergo, inquis, si diuisio insulæ communis nondum facta est, quomodo insula communis pro diuiso dici potest? Quo modo hæc doctrina non contradictionem implicat? Nimirum,
- 31 hæc illa est materia. † diuidui & indiuidui ardua & profundum pelagus, *ut vocat Gomez. lib. 2. var. resol. 10. in pr.* Quæ dupondis iuuenibus non conuenit, *de quibus est in constit. omnem, §. 2. Cuiac. 12. obs. ult.* Breuiter sic habet. Pro diuiso † dicitur communis res, quæ potentia ac lege diuisa est, *Gædd. d. concl. 22. n. 299.* licet actu nondum diuisa sit. *l. Manius, §. 6. §. sed si pars, 3. de leg. 2. ubi Hotom. illust. quest. 18. eamque legendum censet. l. 8. §. 1. fin. reg.* Itaque hæc pars est certa ob diuisas per legem regiones, *ut sensu percipi possit. d. l. 8. l. 29. de A. R. D.* Quod si corporalis siue actualis diuisio accesserit,
- 34 pars † illa non amplius partis, sed totius rationem obtinet. *l. 6. §. si quis partem, & ibi Goth. com. præd. l. 25. §. 1. de V. S. l. 1. de euiet. Hotom. d. quest. 18.* Ita enim fundo in duas vel plures partes, etiam minutissimas diuiso, plures fundi fiunt; *l. 60. de V. S.* quia fundus non natura, sed hominum arbitrio definitur & constituitur, *l. quod in rerum, 24. §. 3. de leg. 1. d. l. 25. §. 1. de V. S. l. 86. in fi. de leg. 2.* Quo pertinet iocus † M. Tullij in Varronem & I Ctos:

Fundum Varro vocat, quem possim mittere fundam,

Ni tamen exciderit, qua caua fundam patet &c.

Et Martialis in Lupum lib. II. epig. 19.

Don st Lupus sub vrbe nobis

Sed ius est mihi maius in fenestra &c.

Vbi tandem concludit, pro tali prædio malle sibi prandium à Lupo dari. *Senec. in pr. natur. hist. contemptius*: Etiam formicæ vnā aream in multas prouincias diuident. Alia ratio est rei communis pro indiuiso, quia illa neque lege neque natura diuisa est. *d. l. 66.*

6 §. 3. de leg. 3. Itaque † partes eius naturaliter indiuisæ, *l. 26. in fi. de leg. 1.*

de leg. 1. incertę & cōfusę sunt, vt non sensu corporeo, sed intelle-
ctu tantum percipiantur. *l. si quis, d. §. si quis partem, & ibi Goth. ff. com. præd. d. l. 25, §. 1. de V. S. Hotom. d. q. 18.* Quod si ergo vsus commu-
nis insularum † tamquam inter focios, non amplius placet, ad a- 37
ctuale diuisionem procedendum est, ad quam tandem propter
naturales contentiones deuenitur, *l. 2. fin. reg. d. leg. 26. de seru. urb.*
Eique fini salubriter constitutum est, ne quisquam † inuitus in 38
communione retineri, *l. vlt. C. com. diuid. l. 26. §. 4. de cond. in deb.* sed
ad diuisorium iudicium prouocare possit. *§. 20. Inst. de act.* In
quo iudici omnino incumbit lites diminuere, *d. l. 13. §. equissimum*
de usufr. l. 21. de reb. cred. constitutis certis limitibus, † qui regiones 39
cuiusque etiam actu distinguant. *l. 8. fin. reg. iuxta illud Virgil. 12. AE-*
neid. quod refertur in c. forus, extra de V. S.

Saxum antiquum, ingens, campo quod forte iacebat

Limes agro positus, litem vt discerneret agris.

Atque hæc diuisio, quæ facti est, per agrimensores ac† Geome 40
tria peritos expeditur. *l. 8. §. 1. fin. reg. c. 9. extra de præscript.* quod fie-
ri in omnibus finalibus quæstionibus solet. *Coler. ad c. qui iudicantis*
extra de præscript. Hieron. Treut. lib. 1. select. disp. 29 th. 5. Et quidem per
numero tres † si res sit maioris momēti, quia tot arbitri olim dati. 41
Cicer. lib. 1. de leg. Cuiac. 5. obs. 21. modo tot haberi possint. *Hotom. conf.*
96. n. 16. Quamuis vero talis diuisio insulæ etiam per † rusticos fi- 42
eri possit, per ea quæ habet *Capoll. lib. 2. de seru. 33. n. 13.* quorum † au- 43
toritatem etiam Proculus Ictus magni facit, *in l. 79. §. 1. de leg. 3.*
quippe qui naturæ ductum sequuntur, ac ex naturali æquitate † 44
controuerſas determinant, *arg. l. 90. de R. I. l. 4. quod cert. lo. vt &*
mercatores, Boer. decis. 221. n. 15. Schurf. conf. 42. num 3. cent. 3. quan-
doque non infeliciter, quia reuelatur sæpe minori, quod occul-
tatur maiori, *l. 1. §. sed neque, C. de vet. iure enucl.* neque subtilitates
aut apices iuris attendunt, quod in iudicio equi bonique nec fie-
ri debet. *6. si fideiussor, §. quedam, ff. mand. l. 8. §. 16. quib. mod. pign. l. 33*
de excus. tut. l. fin. C. de compens. c. dilecti, extra de iudic. Ga. l. 2. obs. 27. nu.
26 sed ex simplicitate procedunt, *l. 25. §. 1. de probat. l. 3. C. de defens.*
ciuit. in qua plerumque veritas latet: 6. c. extra de iudic. tamen id inter

ipsos rusticos & quidem volentes admittere possumus, non in aliis causis, cum hic non de rusticorum credulitate aut simplicitate, *contra quam vide Hering. de fideiuss. c. 8. n. 111. & ib. all.* sed de facto agatur, & tali, quod plerumque ipsorum captum superat, ut etiam prudentissimum quemque fallere possit. *l. 2. de iur. & fact.* Itaque in causis arduis & rebus grauioris momenti artifices adhibendi sunt. *d. l. 8. §. 1. fin. reg.* Quibus in sua arte credendum est. *l. 1. & ibi Goth. de reb. cred. Bart. in l. 1. §. 1. de vent. insp. gl. Faber & Dd. in §. item pretium, Inst. de emt. vend. gl. in c. quod autem, extra de non alien. Socin. reg. 362. incip. perito. Eberhard. in top. in lo. 95. num. 1. Maranth. in spec. p. 3. Mascard. de probat. concl. 1041 num. 14. iuxta illud vulgatum: experto crede Magistro. Newiz. lib. 1. sylu. nupt. num. 215.* Ita in casibus medicis statuitur & medicorum assertioni, *cap. significasti. de homicid. Specul. in tit. de homicid. §. 1. & in tit. de probat. §. ult. Rutger Ruland. de commiss. lib. 4. cap. 16. part. 1.* In puerperiis statuitur obstetricibus. *leg. 1. in pr. de ventr. insp. c. fin. extra de frig. & malef. Ruland. d. lib. 1. c. 1.* Idem de mechanicis & dicendum, nisi ignobiles sint, & vilissimi à testimonio dicendo exclusi, *per Nou. 90. c. 1. Farina. de oppos. contra person. test. tit. 6. q. 57. numer. 50.* Quales Geometræ & non sunt. *leg. 22. de excus. tut. l. 2. C. de malef. & math.* Quo nomine licet etiam mechanici designentur: *l. ult. §. 1. si mens. fals. mod. l. ult. C. de excus. art. l. ult. de iure immun. c. si quis artem, dist. 37. item architecti: l. 2. C. de excus. art. Rutger. Ruland. d. lib. 4. c. 20.* tamen non negligenda est differentia diuersarum artium, præsertim Geometriæ & ac Geodæsiæ, *de qua Arist. 2 metaph. 2.* quarum illa proprie in metiendo circa figuras, hæc in diuidendo circa sensibilia occupatur. Illa est γῆς μέτρησης, id est terræ & areæ artificiosa dimensio, hæc vero & vnus eiusdem loci diuersis hominibus facta distributio & terræ partitio. Itaque hic quæritur de modo agri *l. 40. de contr. emt. l. 4. §. ult. de act. emt. l. 64. de euict. de mensuris pedum, l. 13. fin. reg. l. 5. C. eod. l. 9. l. 11. de adif. priu. l. 96. de contr. emt. passuum, d. l. 5. l. 3. de term. mot. l. 153. & ibi Alciat. de V. S. iugero, leg. 13. §. 14. de act. emt. l. 4. §. 1. eo. d. l. 64. de euict. manso, milario, de*

rio, de quibus Tholos. in syntax. art. mirab. lib. 13. cap. ult. Alex. ab Alex. lib. 2. gen. di. r. 20. quorum consideratio illic nihil prodest, vbi tantum fines à ventis ac cæli regionibus terminantur de quibus Hieron. de Monte cap. 16. Sed & diuersis † instrumentis vtuntur. Geometræ enim † normam adhibent, non vnius tamen generis quā s 2
Vlp. in d. l. ult. §. 1. si mens. fals. μνχωνν, Paul. lineā in l. 39. de A. R. D. Plin. Gnomonem lib. 18. nat. hist. 38. & ibi Dalecamp. in not. Cæl. Rhod. lib. 12. lect. antiq. 9 perpendiculum, Zacha. i. v. 16. mensuram stanneam, Zach. 4. v. 10. vocare videntur. De qua Vitru. lib. 9. archit. 9. Parmens. lib. 3. de alluv. 1. Accursius & Dd. vulgo chordulam appellant Hieron. de Mont. cap. 18. num. 2. Argimensoris perticam † siue s 4
decempedam. Buda. in annot. prior. ad d. l. ult. si mens. fals. Propert. lib. 4.

Abstulit excultas pertica tristis opes.

Senec. epist. 88. Quid prodest colligere subtiliter pedes iugeri & comprehendere etiam si quid decempedam effugit. In sacris etiam calamus dicitur, Ezech. 40. v. 3. Esai. 34. v. 11 psal. 77. v. 55. item funiculus. Amos. 7. v. ult. Quamuis vero principaliter s 5
Geometræ † partes circa diuidendas insulas requiri videantur, qui crasse pcedendo tracta chordula de vno termino ad aliū, cui libet vicinorum quod suum est assignat, Parmens. d. lib. 3. c. 1. & seq. sine vlla renunciatione modi, quod est agrimenforis officium leg. 1. leg. 3. leg. 8. si mens. fals. mod. Hygen. lib. 2. de limit. agr. Cassiod. lib. 3. v. prior. & ex eo Parmens. lib. 1. c. 16. Longitudinem quoties egeram, ego ita renunciabam, iugera tot vel versus tot, ait Hygen. tamen s 6
etiam † horum artificium in controuersis alluuiionum insularū, que multum potest, vt ex Hygen. docet Cuiac. 10. obs. 2. quidquid contra sentiat Iohannes Buteo. Et fere vtraque ars in hac parte concurrat, vt propterea funiculus & calamus coniungantur ab Ezech. 40. v. 3. Esai. 34. v. 11. Imo in diuidendis insulis Geometræ officium quā mensoris leuius † videtur, quippe q̄ ductu naturæ à saga s 7
se homine expediri potest, etiā si mēsurā agri indagare nō possit, vt docuit

- vt docuit exemplum Protagoræ *apud Gell. lib. 5. noct. Art. 3.* Aucto-
 58 ritas autem horum † artificum in hac materia ipsis etiam Iuris
 præualet, *per supra dicta. Senec. epist. 88.* Cum ventum est ad natura-
 les quæstiones, Geometriæ testimonio statu. Modo iurato depo-
 nant, vt fieri debet, *Coler. ad c. quia iudicante, extra de præscri. Schneid.*
in §. quadam act. tit. de act. fin. reg. num. 23. Inst. de act. Rutger. Rul. d. cap.
20. num. 8. Hieron. de monte cap. 32. & quidem in præsentia partium,
 vel saltem ad hunc actum legitime citatorum *Ruland. & Hieron. d.*
 59 *lo. supra c. 2. num. 36.* Quod verum est, vbi de † facto quæstio est,
 non vbi de iure. Facti enim quæstio ad Iurisconsultum non per-
 tinet, *l. 32. in pr. de usur. Fichard. cons. 41. num. 2. vol. 1. Anton. Hering. de*
fideiuss. c. 7. num. 105. Sed ad alios artifices iuxta illud Horat. tra-
 ctant fabrilia fabri. Alioqui audient illud, quod Architectus qui-
 dam ad Hadrianum Cæsarem dixit: abi obsecro, & cucurbitas
 depinge: Nihil enim horum recte nosti, *Dion Cass. in Hadr.* Qui
 imperiti matheſeos, risui sunt mathematicis. *c. qui de mensa, dist. 37*
 60 *Specul. tit. de advocat. §. 1. n. 12.* Nisi ipsi quoque Iuris geometriæ †
 peritiam habeant. Quam à Commissario requirit *Ruland. lib. 1.*
c. 17. part. 1. ne scilicet opus habeat aliunde emendicare suffragia,
 61 *arg. N. 82. in pr.* Qualis Bartolus de Saxoferrato † videri voluit.
 Tunc enim ipsis creditur, non qua Iurisconsultis, sed qua Geo-
 62 metris. Quamquam præceptorum Geometricorum † tanta fere
 diuersitas est, vt quatuor hominum generibus, inter quos conue-
 nire nunquam potest, (*de quibus extat locus Camerar. in epist. Chrono-*
 63 *log. Niceph. præfixa*) ipsi quoque annumerari † possint. Item alius *Se-*
neca. de morte Claudij: Facilius inter philosophos, quam inter ho-
 rologia conuenit. Ipse Bartolus, quamuis *in tract. de insulis* glo-
 rietur, in concipiendis figuris Geometricis insularum, præce-
 ptoris sui consilio se vsum: tamen in multis à Baptista Aymo Par-
 menſi reprehenditur, *in proæm. lib. 3.* Et magis Baldus *in iis quæ in fi.*
 64 *rubr. de rer. diuis. scripsit*, vt hic sicut † auis in aere volasse videatur,
in a. M. Anton. de Amatis decis. 11. numer. 19. Hotom. cons. 36. numer. 9.
 Sed nec Hieron. Magius *in miscellan. lib. 4. c. 22.* reprehendens Bar-
 toolum satisfacit Parmenſi. Qui fortasse ab aliis eandem censu-
 ram

ram sustinet. Præter hos † allegatur à Parmensi Iohannes Ba- 65
 teo Delphinaticus, à Rutgero Rulan. p. 2. l. 2. de commiss. 15. in pr.
 Carolus Caraz Italus, quorum ille insulas, hic alluuiationem diui-
 dendimodos tradidit. Quod si ergo alterutrorum horum prin-
 cipia & applicationes, vel iudex vel agrimensor, † qui à Baet. mli. 66
 de Geometr. arbiter dicitur, & in iure nostro arbitro comparatur, l.
 7. l. 8. fin. reg. l. inter, de recept. arb. Cuiac. 10. obs. 2. Ruland. d. lib. 4. c. 20.
 nu. vlt. in diuidendis insulis sequatur, vterque innoxius est, neq;
 ex tit. ff. si mensor fals. mod. dix. conueniri potest. Nō magis quam iu-
 dex secundum † communem indicans litem suam facit, l. 2. quod 67
 quæq; iur. gl. in l. 1. & ib. Bart. C. de LL. Bart. & las. in l. 1. ff. si cert. pet. Me-
 noch. de arb. iud. quest. lib. 1. q. 23. nu. 5. & 11. Sebast. Medic. in tract. de LL.
 p. 4 q. 26. Ioh. Vaud. lib. 1. q. 10. quia eo casu communis errorius facit
 l. 3. in fi. de supell. leg. & plus est in opinione, quam in veritate. l. 15.
 de acquir. hered. l. 2. §. 15. pro emt. Vnde quamuis error seu falsa men-
 sura † veritati non præiudicet, arg. l. 108. §. 10. de leg. 1. l. 5. C. de iur. & 68
 fact. ign. l. un. C. de err. calc. l. 42. de trans. Hieron. de Monte, cap. 84.
 quia ad instantiam partis debet mensuratio reiterari, Bart. in l. 1.
 ff. si mens fals. mod. Hieron. de Monte de fin. reg. c. 26. num. 10. tamen id
 admittendum non est, si quis principia Geometrica, iuxta quæ
 mensuratio facta est, in dubium vocare velit, quia ea disputatio
 exitum non inueniret. arg. l. 6. §. 5. ad SC. Treb. l. 20. de recept. arb. Et
 facit huc illud vulgatum: aduersus eos, † qui negant principia 69
 frustra disputatur. Quod eleg. explicat doctiss. Mornæus in præfat. de
 verit. relig. Christ. Tribus autem modis controuersis finium fi-
 nis imponitur: nempe per sententiam, transactionem & iusiurā-
 dum, de quibus Hieron. de Monte cap. 101. Quod si distinctio regio-
 num in insula communis tam sit perplexa & intricata, forte pro-
 pter angulositatem & plurium vicinorum concurrentiam, vt iu-
 dex vel Geometra se extricare nequeat, existimamus hic quoque
 adiudicationem † locum habere, vt vni tota insula assignetur, 70
 condemnato cæteris pro rata portione pretium exsoluere. l. 2. §.
 1. l. 3. l. 4. fin. reg. l. 45. fam. herc. §. 20. Inst. de act. §. 6. de off. iud. Cuiac. 22.
 obs. 39. Quam re semper illius qui maioris † partis dominus est, 71

voluntas præferenda, vt ipsi fiat adiudicatio. *arg. leg. 8. de pact. l. 14. in pr. de pos. l. 16. de reb. aut. iud.* Quia maior pars trahit ad se minorem, *c. 1. de his quæ fiunt à prelat. l. 3. quod cuiusque vniuers. V. Ves. cons. 4. numer. 69. vol. 1. vel dignioris, si omnium partes sint æquales, d. 8. de pact. l. ult. de fid. instr. vel etiam forti res permittenda. l. 5. fam. herisc. l. ult. in pr. C. com. de lega. Myns. 4. obs. 37.* Idem obseruandum, si forte diuisio in insulam ad exiguas portiones singulis inutilis redactura esset. Neque in eo peruersitas vnius, *l. 8. de R. V. se ipsum damno afficere cupientis, dummodo alteri quoque noceatur, Nou. Leo. 102. N. 63. vbi Goth. sed utilitas omnium, spectanda est, l. 21. com. diuid.* Quo ipso, non est hoc diuisionis arbitrium inter casus pro amico, referendum, quos vocant. *Dd. las. in l. dotis causa, col. 1. num. 35. ff. solut. matr. quasi possit iudex ex pluribus eligere sententiam, cui dicat, tu mihi sola places. gl. in c. venerabilem, verb. fauere, extra de elect.* Nam id si fiat contra iuris præscriptum, potius est casus pro diabolo, *vt vocat Thesaur. decis. 206. num. 13. cum gratificationi numquam sit locus nisi vbi eam lex expresse indulget. l. 31. vbi Goth. locat. l. 3. §. 4. ad Senatusconsultum Silan. Moller. 3. semest. 44.* Tunc enim iudex potest gratiam facere, cui vult, *gl. in c. cum olim, vers. misericordem, de d. l. & contum. differ. Saxon. p. 4. diff. 18. num. 3.* Quo pertinet prouerb. *Die Richter haben Schultheissen Ehren. gl. ad art. 61. lib. 1. Landtr.* Alioqui gratia iudicis inter fordes reputatur. *l. 26. 76. §. 4. ex quib. caus. mat. l. 2. C. de pæn. iud. l. 12. C. de transact.* Quo tamen nihil in praxi frequentius alij prouerbio causam dedit, vt fauor in iudice plus possit, quam lex in Codice. Vt autem diuisio eo rectius instituat, necesse est non solum ocularem inspectionem à iudice adhiberi. *l. 8. §. 1. fin. regund. de qua luculentè suo more Ruland. p. 2. l. 3. de com. ff. per tot. Hieron. de monte de fin. reg. c. 30. & 101. num. 10.* sed etiam insulam cum subiecto flumine & ripis vtrique adhærentibus examussim depingi, eamque picturam à partibus exhiberi utile est, vt ea adiutis diuisor citius medium Geometricum attingat, *Ruland. d. lib. 3. c. 6. num. 6. & lib. 1. c. 17. num. 4.* Variæ enim se offerunt insularum forme, seu figuræ, quas vt cum Bartolo, & Geometris fingamus

opus non est, cum ex historiis veras haurire possimus. Aliæ in longum porrectæ sunt, aliæ quadratæ, aliæ rotundæ. Pleræque ita superciliosæ sunt, vt vix certam formam exprimere possis. Vnde nonnullæ etiam nomina participarunt. Planaria† à specie ita dicta. *Plin. lib. 3. nat. hist. 6. & lib. 6. cap. 32.* Planesia de facie supinitatis, *Plin. lib. 3. c. 5. Solin. c. 19. Ptolom. lib. 3. cap. 1.* Asteria à b Asteri figura, Trinacria à tribus oppidis eminentibus, Corymbia à specie Corimborū dicta *Hadri. Iuni. lib. 3. animad. 15.* Quamquā de Sicilia veteres aliter. Ea Trinacria pluribus aut triquetra† à triangu- 81 gula specie dicta *Plin. lib. 3. c. 8. Solin. c. 12.* Quam formam & aliæ sortiuntur. Ita Patale in faucibus Indi triquetra figura *Plin. lib. 6. cap. 21.* Ita Dekta Ægypti insula, à triquetra litteræ forma, hoc vocabulo signatius appellata. *Marcell. lib. 22. Iul. Cæsar lib. 4. de bell. Alex. Plin. lib. 5. cap. 9.* Et similem locum Padus in Italia facit, vt in Ægypto Nilus, *Plin. lib. 4. cap. 4.* Sed & totius terræ arculum maiores nostri triquetrum statuere. *Iornand. in pr. de bell. Get. Oroj. lib. 1. hist. 2.* Strabo trifolio comparat, recentiores Chlamidi. Britanniam quoque plurimi triquetram dixere. *Iornand. d. 10.* quam tamen Tacitus in *vita Agricol.* oblongæ scutulæ vel bipenni assimulat. Proconnesus† platani folio similis propter angulosos recessus, *Plin. lib. 4. cap. 4. Mela lib. 2. in Maced. Solin. cap. 14.* Quam tamen insulam oblongam statuit *Marcell. lib. 22.* Cyprus etiam Ceraestia dicta, quod multis promontoriis superciliosa esset, iuxta *Xenag. quem tamen non probat Cælus Rhod. lib. 30. lect. ant. 1.* Hibernia similis querno folio, si eius cuspidem & à pediculo similiter vnā partem abscindas, *Iouius in descript. Hibern.* Fabaria† à 83 frugis similitudine dicta. *Plin. lib. 4. c. 13.* Sardinia in Africo mari ad similitudinem vestigij humani patet, vnde etiam Ischos à Græcis olim appellata. *Plin. lib. 3. cap. 7. Gell. lib. 13. noct. Attic. 28.*

Dromos Achillea peninsula ad formam gladii in transfuersum porrecta. *Plin. lib. 4. c. 12.* A Phalacro Corcyre promōtorio scopulus, in quē mutatā Vlyssis nauem à simili specie fabulati sunt, *Plin.*

d. c. 12. De Iuthlandia *Adam Brem. cap. 208.* quod latitudo eius diffusior sit secus Egdoram fl. inde vero paulatim contrahatur ad formam linguæ in eum angulum, qui Wendila dicitur. De
 84 Strongyle † *Cornel. Severus in Aetna.*

Insula cui nomen facies dedit ipsa rotunda.

Item Aryton insularum rotundissima. *Plin. d. c. 12.* Sunt autem duæ Strongylæ à rotunditate ita dictæ, vna Italiæ ex Æoliis, de qua *Solin. c. 13.* altera ex Cycladibus, quæ & Melos aliis dicitur. *Gobelin. in Cosmod. et. 1. c. 6.* Aliæ alias formas repræsentant, non in mari solum, sed etiam in fluminibus, prout alueus vel extenditur, vel curuatur. Quamvis vero hæc insularum figuræ † non semper in cōsiderationem veniant, quando de ipsarum diuisione agitur, quia tunc nō inuestigatur medietas insulæ, sed medietas fluminis in quo sita est insula, neque tā consideratur frons insulæ quam frontes agrorum ex aduerso: tamen etiam frons insulæ potissimum consideratur, si ab ipsa insula mensurandi initium fiat, ut dicemus ad explicationem l. 56. de A. R. D. num. 134. Quæritur autem de † diuisione insularum faciendâ, vel inter eos, qui ab vtraque parte fluminis prædia possident: vel inter eos qui ab eadem ripa: l. 7. §. 3. de A. R. D. Quorum hi proprie confines dicuntur, l. 2. l. 4. §. 10. fin. reg. l. 35. §. ult. de contr. emt. l. 63. in fi. eo. etiam si riuus
 87 priuatus forte interueniat, l. 6. fin. reg. qui † confines quomodo probentur vide *Guid. Pap. decis. 193. Valasc. de iure emphyt. 49. num. 22.*
 88 Illi † vicini proprie: l. 56. §. 1. de A. R. D. l. 1. §. 7. de flum. l. 3. §. 1. de aqua cottid. item proximi, l. 30. §. 1. eod. de A. R. D. qui trans flumen prædia possident. l. 1. §. 4. de ripa mun. *Gifan. ad l. 29. de A. R. D.* Quamquam hæc verborum differentia perpetua nō est, cum etiā confines vicini dicantur. in l. 56. in pr. de A. R. D. l. 6. in pr. de aq. pluui. l. 1. §. 27. ad SC. *Silan. Gail. 2. obs. 69. num. 19.* Vicinos autem esse qui cis & trans flumen habitant, indubium est, si flumen intercedens sit angustum, ita ut ex vna ripa vox clamantis in aduersa ripa audiri & intelligi possit. Quod ad vicinitatem † requirit *Bart. in l. si tertius, 6. in pr. de aq. pluui.* vel etiam si ponte ripæ sint coniunctæ. l. ult. de flumin.

flumin. Hoc autem de fluuiis maioribus † ac nauigabilibus dici 90
 nequit; quippe quibus insula intercedens, non solum auditur,
 sed etiam prospectum ab vna ripa in aliam adimit *supra c. 14. num.*
 21. Ergo eius accolæ ab vtraque ripa sibi inuicem vicini esse
 non videntur, neque ad illos *d. l. 7 §. 3. de A. R. D.* pertinere. Verum
 dicendum cum *Menoch. lib. 2. de arb. iud. quæst. cas. 222.* Bartoli de-
 finitionem non esse veram, cum vicini respectiue † & secundum 91
 magis & minus dicantur, *d. l. 6 in pr. fin. reg. vt & proximi, l. 92. de V.*
S. vt flumen publicum intercedens eos non impediat. *d. l. 4. §.*
pen. & ult. l. 5. fin. reg. Ita enim regiones & prouinciæ sibi vicinæ
 dicuntur *l. 99. §. 1. de V. S. iur. h. qua in prouincia in fi. C. ubi de crimin ag.*
 quia proximior regio non interiacet, cum tamen ipsæ † flumini- 92
 bus, syluis, montibus aliisque terminis distinguantur *Hieron. de*
mont. c. 17. supra c. 14. num. 89. Sicuti ipsi populi vicini dicuntur *l.*
2. §. 18. de orig. iur. quamuis latissimo fluuio seiuncti. Ita *Colum. li.*
1. de rer. rust. 3. scribit propter iniurias vicinorum Achæos, Hiberos,
 Albanos, Siculos ædibus profugisse relicto patriæ solo. Quod si
 ergo agatur de diuidenda insula inter vicinos eos, qui ab vtraque
 parte fluminis ditionem possident, vel iurisdictionem exercent,
 ut in *l. 7. §. 3. l. 30. §. 2. l. 56. & l. pen. §. 2. de A. R. D.* ante omnia spectan-
 dum est, ad quem flumen ipsum pertineat. Si enim ad vnam 93
 ripam eiusque dominum † flumen totum pertineat, siue ex inue-
 stitura siue ex præscriptione, de qua *Capoll. lib. 2. de seru. rust. 31. num.*
14. ad eam etiam insulæ totius fluminis pertinebunt, quippe quæ
 iure feudali fluminis dominum sequuntur. *Parmens. lib. 2. de alluv.*
c. 51. & 52. supra cap. 3. num. 50. Ita Rhodanus † fl. regnum Fran- 94
 ciæ & Ducatum Sabaudia aliæque territoria interfluens, totus ad
 Regem Gallia pertinet, *Hieron. de Monte de fin. reg. c. 24. numer. 9.*
Claud. Malleuill. ad regias aqua. constit. art. 89. supra c. 11. num. 64. Guid.
Pap. decis. 577. Cardin. Tuschus in concl. pract. vol. 3. concl. 405. numer. 16.
Plura exempla vide apud Hieron. de Monte. Quod ipsum quoque
 indubium est, si flumen in medio vnius territorii sit, ita vt ripæ v-
 træque ad illud pertineant. *Ruland. d. cap. 16. num. 5.* Qualis casus
 proponitur à *Gilman, 2. decis. Camer. 33.* Et exemplum in Ducatu

- Geldriæ dedimus *cap. 13*. Tunc enim bonum argumentum sumitur ab extremis † ad media, ita ut probatis extremis includatur medium, *Eberh. in top. in lo. 17. n. 2. Hieron. de Mont. cap. 93. per tot.* Et quidquid est intra confines cedit limitato. *Hieron. de Mont. cap. 23. num. 2. & c. 88. num. 1. arg. l. 73. §. 1. de contr. emt.* Unde quando sunt certi termini deputati, omnia sub illis contenta vno iure cēseri debent. *Valasc. de iure emphyt. q. 51. num. 11.* Quod adeo obtinet
- 96 ut dominus habeat intentionem † fundatam, de eo, quod in fines eius includitur. *c. cum Episcopus, 7. de offic. ord. in 6. V. Vesemb. conj. 4. nu. 71. Valasc. d. lo. q. 8. num. 38. Modest. Pistor. 1. conf. 14. præsertim respectu iurisdictionis, Gilman. 1. decis. Cam. 33. num. 1. & decis. 50. num. 1. decis. 51. num. 13 & 32. Matth. Steph. lib. 2. de iurisd. 7. num. 70. part. 2.* Itaque utroque hoc casu, nulla de diuisione vel insulæ vel fluminis occurrere potest controuersia, cum vicinis in aduersa ripa, cum illi ab omni fluminis iure & incremento sint exclusi. Alia ratio est, si quod plerumq; fit, flumen duo † diuersa territoria interluat ac diuidat: Tunc enim vtriusque erit vsque ad medietatem fluminis, *Socin. conf. 79. col. 1. Iacob. de feud. in verb. & cum flumin. num. 7. Bossius in tit. de flumin. num. 17. Rosenth. de feud. cap. 5. concl. 30. Capoll. lib. 2. de seru. rust. 31. num. 14. Hieron. de Monte cap. 24. num. 9. & cap. 25. num. 1. & seq. Ruland. d. c. 10. num. 7.* Et flumina sunt communia vsque ad dimidium aluei vtriusque vicinantium. *Bart. de alluv. vers. item videndum est, Bald. in c. ex litteris, col. pen. extra de probat. ubi dicit. quod vsque ad mediam partem pro diuiso versus territoriū singulorum præsumantur extendi fines eorum. arg. l. arbor, de R. D. Ioh. And. in c. cum caussam, de probat. late Cardin. Tuschus vol. 3. concl. 405.* Et facit huc statutum Municipij Gallici, quod refert *Claud. Mallewill. ad regias aq. constit. art. 89.* Quod necessario dicendum, si in vtriusque domini inuestitura flumen aliquod pro termino expressum sit, ita: Concedimus tibi regionem illam cum regalibus ac pertinentiis vsque ad fl. Visurgim, Albim, Amasin &c. Quamuis enim dictio † vsque sit ambigua, ut modo includat, modo excludat terminum, ut notant *Alber. Bart. & Dd. vulgo in l. patronus, 35. §. 1. de leg. 3. Brecho. in l. hac adiectio, de V. S. Rebuff. in tract. de sentent. pro-*
- 98
- uisio.

visio art. 2. gl. 3. & termini t etiam limitato cedant, l. 63. §. 1. de contr. 99
ent. quando de sui natura cedere possunt, vt flumina: Archid. in
c. Ecclesias, 13. q. 1. Hieron. de Mont. cap. 23. numer. 2. tamen hic vni non
plus iuris, quā alteri tribuere potest, ne vnū & idem verbum con-
trarios effectus operetur, quod absurdum, infra. c. 29. numer. 89.
Neque enim ratio assignari potest, quare magis vni, quam alteri
debeatur flumen. arg. l. 5. prope fin de fideiuss. Hieron. de Mont. cap. 24.
num. 5. Relinquitur ergo, vt lis per medium t decidatur, more 109
Tiberij Imperat. in l. Imp. Tiberi. 9. de hered. inst. & vtrique medietas
fluminis tribuatur, quod in dubio semper fieri debet, iuxta illud:
mediū tenuere beati c. afferre, de presumt. l. 3. prope fi. si pars hered. per.
Hieron. de Mont. cap. 101. n. 3. Rnt. Ruland. p. 2. lib. 5. de commiss. 17. num.
2. Præsertim cum hinc nascatur æqualitas, quæ t in omni di- 101
uisione seruanda est leg. fin. C. de fruct. & lit. exp. gl. in l. si
cum dies, § si cum is, ff. de recept. arb. Specul. de dilat. § 4. vers. sed numquid
eum sit mater t amicitia & concordia conseruatric. Nou. 22. §. fi. 102
l. inter filios, C. fam. hercis. Vasqu. 1. ill. contr. 24. num. 6. & ex eo Ri. kius de
vnio. prol. c. 3. numer. 7. Hartvv. Dassel. ad Statu. Lunenb. art. 6. numer. 4.
Itaque sententia Schraderi de feud. part. 3. cap. 4. numer. 36. Iacob. de S.
Georg. in verb. & cum flumin. num 7. vni flumen assignantium, de co-
casu intelligenda erit, quando in vnus inuestitura fluminis ex-
presse mentio facta est, in alterius non. Tunc enim illi soli con-
cessum videtur per supra dicta. Alioqui prior decisio in dubio,
vt tutior obseruanda est, vt scilicet flumen t commune præsuma- 103
tur vsque ad dimidium aluei. Hieron. de Mont. cap. 24. numer. 9. Bo-
er. conf. 24. numer. 15. Fallit regula, si alueus postea cursum t mu- 104
tasset. Tunc enim incrementum insulare eius manet, cui se-
mel acquisitum est, quamuis eius ripa, hodie sit remotior. Hæc
caussa esse videtur cur insula t Albis inter Hamburgū & Harbur- 105
gum maximam partem ad Duces Lunenburg. pertineat, Chytr. in
Saxon. l. 2. inf. c. seq. n. 70. Quia nimirū Albis, cū antea à Septētrio-
nali latere propius Hamburgo fluxisset, postea mutato alueo ver-
sus aultrū ad ripas Lunenburgicas concessit. Petit. articul. Hāburg.
pro restit. in integr. art. 63. Vt ex hodierno fluminis cursu nō semper
firmum

firmum argumentum ad medietatem fluminis ducatur, sed priora quoque tempora inspicienda sint. *arg. l. 56. de A. R. D. luri flumini*
 106 *etiam alia iura cohærent.* Hinc quilibet viciniorum ius † agendi, piscandi, ædificandi, protegendî, conducendi &c. in flumine habet, usque ad medietatem. Consequenter in altero latere id ius non habet. *Hieron. de Monte cap. 24. num. 8. adde Gilman. 2. decis. Cam. 3.* Quod de re Noe Meurer in tract. vor. Forstrecht. part. 5. § von bawen: *Ein jede Obrigkeit mag weiter nicht bawen / im Rhein / daß so weit derselben gemarcke auff den Rhein gehet. Denn eine jede Obrigkeit / welche den Zolle vnd nutzen hat / ist billich auch schuldig / das Geschad / den Weg / vnd Leinpfad zu erhalten. Item auff was Seiten sich der Eisbruch anhangt / vnd derselbe der Obrigkeit zustehet / dieselbe hat auch den Eisbruch.* Vnd so es eine gemeine vnzertheilte Oberkeit ist
 107 *der Eisbruch auch gemein.* Idem ergo de † insulis dicendum, quæ usque ad medietatem fluminis eius dominum sequuntur, eiusque superioritatem agnoscunt. Atque hoc usus Germaniæ ita ob-
 108 *seruat.* Ita in pactis Sigismundi Regis Poloniæ † & Gothardi Ducis Curlandiæ ita cautum: Cum tractus Dunæ fl. sursum atque deorsum inter nos & Ducem constituat, æquitatis ratio postulat vt medietate fluminis in piscando, aliisque cōmoditatibus Dux perpetuo gaudeat: quæque insulæ siue mediamnes in Duca fl. alteri parti viciniore sunt, apud eandem partem mancant, *Chytr. lib. 20. Saxon. Quod exemplum non recte accepit Heig. p. 2. q. ult. num. 84.* cum eo priuati ab incremento insulari excludantur. Idem ob-
 109 *seruatum* in Visurgi † flumine, cuius dominium (procedendo ab ostio fluminis versus caput) à parte orientali ad Marchionatum Stadensem, & comitatum Lesmonæ, nunc Archiepiscopatu
 110 *Bremensi incorporatos, à parte orientali vero ad comitatum † Rustringiæ, Ambriæ & Stedingiæ, (qui nunc est Oldenburgicus & Delmenhorstianus) cum omnibus insulis usque ad medietatem ab antiquo pertinuit.* Nisi quatenus ditio Wurdena trans Visurgim comitatum Oldenburgicum extendit, & ad eundem pertinet. Eatenus enim totus fluuius cum interiacentibus insulis Comitatus Oldenburgici, *per supradictam constit. Adolphi Imper.* In
 cuius

cuius iuris possessione, quam insula Hammelwerdensium † ab 111
 Adolpho Comite & fratribus anno 1491. Consulibus Bremensi-
 bus pro certa pecuniæ summa oppignorata, sed à Dn. Anthonio
 p.m. (hodierni Comititis Dn. Anthonij Guntheri auo p.m.) ite-
 rum redempta, *Chron. O'denb. lib. 3. c. 3.* & aliæ ripæ, occidentali adia-
 centes insulæ euincunt, confirmati sunt † Comites Oldenburgi- 112
 ci pactis cum ciuitate Bremensi initis anno 1576. hisce verbis:
*Ob neue Inseln vnd Sande in der Weser sich auffwerffen würd. n / die
 sollen des jenigen seyn / des Land sie zunehst berühren.* Hæc ergo
 medietas fluminis terminus est cuiusque prouinciæ, adeoque i-
 psam medium † Geometricum, *de quo Cæli. Rhod. lib. 22. lect. ant. 16.* 113
quod definit Hieron. de Mont. cap. 27. n. 5 punctum inter extrema-
 tes siue latera. Id medium, siue punctus quomodo † inuestiga- 114
 ri possit, docuit Accurs. in §. insula, verb. mediam partem. Inst. de R. D.
 rudi quidem Minerua, sed tamen apposite, iuxta l. 29. de A. R. D. si
 chordula seu linea ab vna ripa ad aliam trans flumen ducatur, ea-
 que dimidietur, puncto in medio posito, quod ultra punctum e-
 rit ad vltiores, quod citra, ad citeriores pertinebit. Eamque
 doctrinam amplectuntur Dd. passim, de quibus Hieron. de Monte ca-
 18. n. 1. & 2. Fit ergo hic mensuratio † per lineam rectam nullo 115
 obstaculo insulæ vel arborum attento, quod aliud est in mensura
 miliarium, quia illa fit per itinera & loca consueta, & non per li-
 neam rectam eundo per campos, vt ait Paul. de Castro in l. 1. in fi. ff.
 si quis cauti. Hieron. de Monte d. lo. c. 26 in fi. Quamuis vero Accur-
 sium in d. §. insula, vbi initium mensurandi ab agrorum extrema- 116
 te fieri voluit, corrigat † Parmens. lib. 3. de alluv. 4. ita quod à late-
 ribus fluuii seu aluei fieri debeat, vsque ad medietatem fluminis:
 tamen non videtur ripas exclusisse Accurs. cum ille vt plurimum
 † agris annumerentur, l. 51. l. 69. de contr. emt. Si enim non annu- 117
 merentur, sed seorsim ab agro consistant, tum insula non agro,
 sed ripæ, vt propiori obueneret. l. 38. l. 65. §. 3. de A. R. D. Quo si er-
 go ager in ripam præruptam † desinat, ac à plano in aquam ver- 118
 gat, iuxta l. 3. §. 2. ne quid in fl. publ. perinde erit, siue à ripa, siue flu-
 minis latere initium mensuræ ducatur, quia nullum interuallum

- subest. At si declivis sit ripa, ut clius montis describitur, *in l. 52. §. 2. ad L. Aquil.* quæ in limum prius, quam in aquam desinat, prima
 119 & quasi præiudicialis questio erit, quousq; † ripa finiatur, *ex l. 1. §. 5. & l. 3. ne quid in fl. publ. Parmens. lib. 1. c. 9. §. 1. num. 7* Per hanc enim plurimum incrementi insularis lucrari poterit dominus, si à lateribus fluminis mensura ducatur. Et quid si æstus & recessus maris ripas ac littora variet, ut in Visurgi, Albi, Amasi aliisque flu. nauigabilibus prope mare contingit? An ab aqua sub æstu an vero sub recessu mensuræ initium faciendum? Magis est ergo & cer-
 120 tius ut ab extremitate ripæ † mensuratio inchoetur, quæ hic quasi transuersalis est, ac latitudinem fluminis insulæque metitur. In
 121 qua propinquitas † siue proximitas spectatur à centro medietatis usque ad ripam æstimanda, *ut in casu l. 30. §. 2. l. 56. §. 1. l. 65. §. 3. de A. R. D. l. 2. §. 6. de flumin.* Itaque quatenus insula cuique ripæ proximior est, eatenus illi accedit & adiudicabitur, *ut a tgl. in d. l. ad eo, §. insulæ, verb. proximior, de A. R. D. Parmens. d. lib. 3. cap. 2. num. 8.*
 122 Quod si tota insula intra centrum † medietatis fluminis constiterit, tota quoque ad viciniorem ripam pertinebit, *d. leg. 7. §. 3. in fin. eod.* Si ipsi centro incubuerit, vel pro parte saltem ad hanc ripam declinauerit; pro ea quoque parte, quæ est intra centrum ad hanc ripam pertinebit. *l. 56. §. 1. l. 7. in fi. l. 8. de A. R. D.* Vnde qua
 123 parte alueus fluminis † est angustior, illi plus incrementi insularis acquiritur, si ab altera parte alueus sit latior. Illi enim minus
 124 accedit. Quæ causa est, quod insulæ † Visurgis infra Bremam maximam partem ad Comitatum Oldenburgicum pertinent, quia illic alueus inter ripam & insulas angustior est. Atque hæc de diuisione insularum inter vicinos ab utraque parte fluminis habi-
 125 tantes. Quoties vero agitur de diuidenda insula † inter confines, qui ab eadem parte fluminis prædia possident, tum mensura indirectum facienda, *l. 29. de A. R. D.* secundum longitudinem fluminis procedit. Itaque hic nulla propinquitas insulæ attenditur, sed saltem pars anterior cuiusque prædij cuius frons insulam respicit. Id quod eleganter docet Parmens *d. lib. 3. cap. 3. §. 1. arg. l. 7. §. 3. & l. 29. l. 30. de A. R. D.* In quibus locis scrupulum alicui iniicere

iniicere potest, quod † latitudinis nomine I Cti vt plurimum vtā- 126
 tur, cum possit prædium in longitudine insulam aduersam respi-
 cere. Sed I Cto terminis hisce longitudine, latitudine, regio-
 ne, fronte, in hac materia indifferenter vti docet *Parmens. lib. 3. c.*
4. & confirmat l. 56. in pr. de A. R. D. vbi longitudo dicitur, quæ à Ga-
zio in l. adeo, 7. §. insula. 3. latitudo dicitur l. ult. pr. quæ res pign. obl. Ita
 regio siue frons † prædij dicitur quæ insulam ex aduerso respi- 127
 cit. *d. leg. insula.* E regione, *leg. 26. §. ult. de except. rei iud. plaga. leg.*
41. §. 9. de leg. 3. Non quod inter hos terminos nulla sit in facto
 differentia, de qua *leg. 6. quemad. seru. constit. & ibi Cuiac. 14. obs. 11.* sed
 quia in vsu iuris nihil interest. *d. leg. 7. §. 3. & 7.* Sunt enim fines a-
 grorum. *l. 48. de act. emt. d. l. ult. quæ res pign.* Alioqui cū prædij lon-
 gitudo sit secundum longiora latera, & secundum breuiora lati-
 tudo: ideo si secundum ripam sint longiora latera, frons prædij
 proprie longitudo, si breuiora, latitudo dicitur. *Parmens. d. c. 4. n.*
9. Latera au em quot † modis dicantur vide *Bart. in tract. de in-* 128
sul. vers. quid si ex vno. & ex eo Hieron. de Monte cap. 27. num. 6. Fron-
 tes agrorum aut rectæ sunt, aut obliquæ. Recta † frons agri in 129
 flumine ea dicitur, quæ linea recta contenta est, & quæ recta li-
 nea ad lineam longitudinis fluminis comparata, ei æquidistans
 seu parallela fuerit. Obliqua † frons dicitur, quæ etiam si linea 130
 recta contenta sit, ad rectam tamen fluminis longitudinem cō-
 parata, ei æquidistans seu parallela esse non poterit. *Parmens.*
d. cap. 4. num. 18. Data itaque frontium † paritate, frons agri re- 131
 ctā maiorem, obliqua vero minorem habebit latitudinem regu-
 larem. Vnde eo maior semper erit obliquæ frontis latitudo, quo
 magis ea frons ad rectæ frontis positionem accedet. Quin potest
 contingere, vt frons agri obliqua nullam cōsequatur portionem
 incrementi insularis, si adeo sit in secessu & latebris, vt ad illam
 respicere insula non possit. Quæ omnia exemplis latissime de-
 monstrat *Parmens. d. c. 4.* Quem, ne hic actum agamus, consulere
 poterit quisquis eius opera indiget. Modo id obseruetur, vt quæ
 de prædio vel agro vicino dicit ille, eadem etiā locum habeant,
 siue territorium, districtus, Comitatus, Ducatus &c. in ripam

fluminis desinat. In his enim omnibus idem ius quod in præ-
 132 dio vel agro. Deinde quæ de diuisione insularum inter ÷ confi-
 nes dicta sunt, ea non saltem in fluuiialibus, sed etiam in mariti-
 mis propioribus insulis locum habere possunt, cum ipsæ quoq;
 littora prætexant, vt de insulis Frisiæ dictum. Alia ratio est di-
 uisionis inter vicinos. Quia illa saltem in fluuiialibus insulis ob-
 tinet, non in maritimis, vbi duo littora sibi è diametro contra-
 ria non occurrunt. Nisi forte in Bosphoro aut Hellesponto. *de*
 133 *quo supra c. 3.* Quod si insule iam perfectæ ÷ incrementum aliquod
 alluione accefferit, illud non iure insularum, iuxta §. 22. *Inst. de*
R. D. sed iure alluionis, iuxta §. 20. in diuisione æstimandum est. In-
 sula enim hoc respectu rationem continentis agri obtinet, cui
 augmentum hoc accedit. *v. supra cap. 12. num. 9. Gifan. ad l. 56. de A.*
 134 *R. D. Donell. 4. comment. 29.* Eius rei exempla aliquot à Proculo ÷
 Icto in *l. 56. de A. R. D.* proponuntur, quæ percurramus. Primum
 quæro: Si insula enata ex aduerso agro meo, ita vt eius longitu-
 do regionem prædij mei nihil excederet, postea ita aucta sit pau-
 latim, vt contra frontes vicinorum procederet, cuius iuris sit,
 quod accreuit. Dubitandi ratio est, quod vicinis incrementum
 hoc sit aduersum. Ergo illis debebitur. *arg. d. §. 23. Inst. de R. D.* Sed
 ea non obstante respondet Proculus, id meum (consulentis) fo-
 re, si flumen alluionis ius habeat, & insula ab initio propior fun-
 do meo fuerit. Nam cum ab initio insula meo prædio ex aduer-
 so sita, & viciniormihi tota debeatur, etiam id quod postea acces-
 135 sit, mihi debebitur, quia initium ÷ cuiusque rei spectatur. *l. 8. in pr.*
mand. l. 1. §. 13. & 30. depos. l. 1. ad SC. Maced. l. 8. §. 2. pro socio. l. 78. de
V. O. non exitus vel progressus l. 11. §. 2. de minor. l. 14. d. sicar. Et à
 primordio tituli posterior formatur euentus, *l. vn. fin. C. de impon.*
lucrat. descript. lib. 10. Gail. lib. 2. obs. 49. num. 6. Eberhard. in top. in lo. 131.
Myns. respons. 2. num. 2. Zas. cons. 14. num. 48. & cons. 15. num. 45. lib. 1. &
cons. 16. num. 52. lib. 2. Et accessorium sequitur naturam sui prin-
 cipalis. *Facit ratio in l. 26. §. fin. de except. rei iud.* Itaque iure id de-
 fendo contra confines, non solum inferiorem & superiorem, sed
 etiam vicinum, qui trans flumen prædia possidet *d. l. 56. in pr.* Non
 obstat

obstat dubitandi ratio, quia incrementum illud, non amplius iure insularum, sed iure alluionis censetur. Itaque mihi, cuius insule accreuit, debetur, tamquam propiori. Neque enim hic dimensio facienda est à meo agro, cui primum insula accessit, sed ab ipsa insula, cui incrementum hoc accreuit. Quod adeo obtinet, vt si altera medietas fluminis tota insulae meae per alluionem sensim & pedetentim adiciatur, mihi adimi non possit, quia ius alluionis † non vsque ad centrum medietatis in flumine, sed in † 136 infinitum competit. *Parmens. d. lib. 3. c. 2. §. 1. num. 9.* Secundo quaero: † Si cum propior ripae meae enata est insula, & postea inter me 137 & insulam totum flumen fluere coepit, relicto & exsiccatò alueo ab altera parte insulae, an & insula mea maneat, & aliqua pars soli exsiccati mihi debeatur? Dubitandi ratio est, quod alueo exsiccatò insula hodie propior esse videtur vicino trans flumen, quam mihi, cuius ager remotior est ab insula, eo quod totus amnis in brachium meum se transfudit. Sed ea non obstante, Ictus hic quoque initium attendendum esse censet, non id quod postea contigit. Semel enim insula mea facta est. Ergo quamdiu à fluminis violentia salua † manet, mei iuris remanet. *arg. l. 23. §. 5. de R. V. l. 138* itaque & alueus exsiccat⁹ pro dimidia parte insulae meae accedet iuxta §. quod si, 23. de R. D. eo magis, quod à parte ripae meae amnis violentior factus, procul dubio agro meo quid detraxit. Et quid si totum agrum meum absorpsisset? Adhuc enim insula mea semel facta, id incrementum cum damno compensare debebit. Eadem ratione decidendi utitur Paulus Ictus † in tertio exemplo 139 *in l. 65. §. 3. de A. R. D.* si inter meam insulam & contrariam ripam alia insula nata fuerit, vt mensura instituatur ab extremitate insulae meae in flumen porrecta, non ab agro interiore, propter quod ea insula mea facta fuerit. Nam quid interest, inquit, qualis ager sit, vtrum in continenti, an in insula situs, cuius propter propinquitatem posterior insula, cuius sit, quaeratur. Propinquior enim fluminis ripa hic spectanda, non remotior. Ea autem est in insula mea. Quae sicuti iure † ciuili inter priuatorum agros obti- 140

nent, ita etiam in regionibus ac prouinciis publicis obtinere debent, quibus de consuetudine non solum dominia, sed etiam regalia incrementorum accedunt, ut dictum.

CAPVT XVIII.

De alluione Insulæ.

S V M M A R I A.

- 1 Continuatio ordinis.
- 2 Modus acquirendi insulas duplex.
- 3 Tribus generibus insularum tres modi acquirendi respondent.
- 4 Titulus est onerosus vel lucratiuus.
- 5 Alluio est modus acquirendi iustissimus.
- 6 Alluio etiam ignorantibus accedit.
- 7 Alluio comparatur iuri accrescendi.
- 8 Ius accrescendi etiam in inuitum operatur.
- 9 Alluio raro sine damno alterius procedit.
- 10 Deus alluionum incrementa moderatur.
- 11 Propria negligentia secundaria decrementi causa.
- 12 Decrementum repeti non potest.
- 13 Alluionis incrementum in foro conscientia retineri potest.
- 14 Alluionis nomen tripliciter accipitur.
- 15 Augmentationis definitio etiam alluioni conuenit.
- 16 Definitio alluionis ab Imper. tradita an sit bona?
- 17 A receptis definitionibus non facile recedendum est.
- 18 Icti veteres circa definitiones curiosi.
- 19 Parmensis definitio insufficiens.
- 20 Disputatio de definitionibus in praxi inutilis.
- 21 Causæ externæ essentiam rei non ingrediuntur.
- 22 Incrementi vocabulum generale.
- 23 Causa efficiens alluionis duplex.
- 24 Accessus & recessus aquæ causa alluionis.

- 25 Alluio unde dicta?
- 26 Agri fluuiis propiores, sunt fertiliores.
- 27 Aluei incrementum ab alluione differt.
- 28 Appulsus vehementior alluioni contrarius.
- 29 Motus aqua generalis alluionis causa.
- 30 Anima principum motus.
- 31 Flumen & mare an sit animal?
- 32 Flumen homini comparatur.
- 33 Motus fluminis internus vel externus.
- 34 Aqua fluit ac refluit.
- 35 Flumen quasi corpus & animam habet.
- 36 Alueus venter fluminis.
- 37 Flumina suos spiritus habent.
- 38 Ventorum diuersitas.
- 39 Zephyrus & Fauonius mites venti.
- 40 Auster Frisiae salutaris.
- 41 Siderum potentia in flumina.
- 42 Fluminum purgatio materiam suppeditat.
- 43 Materia alluionis limus.
- 44 Etiam lapides alluionem ingrediuntur.
- 45 Flumina aurifera.
- 46 Flumij turbiditas alluionem prouocant.
- 47 Pura aqua alluionem non producit.
- 48 Mosella insularum expers.
- 49 Causa formalis alluionis.
- 50 Alluio per partes procedit.
- 51 Paulatim quomodo fieri dicatur?
- 52 Insulae fortuitae ac manufactae magis in oculos incurrunt.
- 53 Crustae terreae quatenus alluionem ingradientur.
- 54 Triplex insularum subiectum.
- 55 Danubius fluuius turbidus.
- 56 Padus volubilitas.
- 57 Eridanus fluuiorum Rex aurifer.
- 58 Graecorum inscitia circa Eridanum.

- 59 Nilus AEgypti fluuius.
- 60 Nili aqua genitalem vim habet.
- 61 AEgyptii populorum antiquissimi haberi volunt.
- 62 Nilus alluionis insularumque ferax.
- 63 De Nilo statutum etiam ad alia flumina pertinet.
- 64 Alij fluuij terrarum productores.
- 65 Euphratis fertilitas.
- 66 Fluuij flexuosi in alluionem inclinant.
- 67 Meander flexuosus.
- 68 Fluuij spaciosi insulas producant.
- 69 Ganges insulosus.
- 70 Albis insulosus.
- 71 Visurgis insulosus.
- 72 Hollandia à Rheno aduecta.
- 73 Angustia fluminis impedit insularum productionem.
- 74 Mare vadosum alluionis capax.
- 75 Mare rubrum vadosum.
- 76 Insula marina tam per alluionem, quam per recessum aquae fiunt.
- 77 An alluio in mari contingat?
- 78 Aristotelis testimonium.
- 79 Insulae naturae primi modi sine alluione non fiunt.
- 80 Diuersitas maris circa insulas.
- 81 Posita causa ponitur effectus.
- 82 Aestus maris materiam defert.
- 83 Purgatio maris certis temporibus fit.
- 84 Purgamenta maris.
- 85 Arena in mari copiosior quam in flumine.
- 86 Auctoritas Dd. pro hac sententia.
- 87 Iuris quaestio circa incrementum marinum.
- 88 Alluionis ius reale.
- 89 Alluionis ius equitate nititur.
- 90 Maria & flumina censitorum partes sustinent.
- 91 Mare est instar tyranni.
- 92 Alluionis marinae incrementum ad regalia pertinet.

- 93 Comitatus Frisiae Orientalis iura circa alluvionem
- 94 In Italia alluviones marinae infrequentes.
- 95 Statuta de fluminibus etiam ad maria pertinent.
- 96 Nisi alia ratio impediatur.
- 97 Flumen pro qualibet congregatione aquarum accipitur.
- 98 Maris appellatio quandoque etiam flumen includit.
- 99 Mare & flumen saepe coniunguntur.
- 100 Salsedo materiam incrassat.
- 101 Alluvio salis coctioni assimilatur.
- 102 Terra alluvionis marinae in principio salsa.
- 103 Paulatim dulcescit.
- 104 Alluvio marina an occupanti cedat.
- 105 Lacus an alluvionem recipiant?
- 106 Lacus terminos suos retinent.
- 107 Communis Dd. responsio.
- 108 Regula ex eo constituitur, quod ut plurimum fit.
- 109 Lacus maiores maria vocantur.
- 110 Lacus quosdam flumina pertranseunt.
- 111 Lacus pigri & motu carentes.
- 112 Lacus quandoque exsiccantur.
- 113 Lacus exsiccati ad alvei incrementum pertinent.
- 114 Ad alluvionem concursus caussarum requiritur.
- 115 Ignorantia materiae alluvioni non derogat.
- 116 Insula naturalis quando perfecta sit?
- 117 Originarius insulae status inspiciendus.
- 118 Res perfecta quando dicatur?
- 119 Naturae opera semper perfecta.
- 120 Perfectum est quod in usu esse potest.
- 121 Bartoli opinio à Parmensi reprobata.
- 122 Alveus fluminis aestate aestimandus.
- 123 Flumina quadam aestate crescunt.
- 124 Insulae aquae aequales.
- 125 Littus quid?
- 126 Arena Visurgis.

- 127 *Nota insularum Rheni.*
- 128 *Insula petrosæ graminis expertes.*
- 129 *Varietas insularum per singulas regiones.*
- 130 *Rusticorum opinioni standum.*
- 131 *Insula naturales per alluvionem fiunt.*
- 132 *Alluvionis nomine quandoque etiam insula comprehenditur.*
- 133 *Statuta de alluvione, obtinent etiam in insulis.*
- 134 *Alluvio & insula quid differant?*
- 135 *Differentia inter accessorium & principale.*
- 136 *Incrementum latens & patens.*
- 137 *Differentia alluvionis & insula.*
- 138 *Alluvionis possessio sine nova apprehensione non acquiritur.*
- 139 *Alluvionis incrementum difficulter probatur.*
- 140 *Alluvionis productio facilius est quam insula.*
- 141 *Omni principium grave.*
- 142 *Arcana circa procurationem incrementorum.*

Vnde insulæ nobis profin- ac beent, qui fructus + estom-
 nium bonorum, l. 49. de V. S. necesse est, ut in patrimo-
 nium nostrum redigantur, l. 52. de A. R. D. l. 5. de V. S.
 siue iure domini siue possessionis, l. 38. § habere, de V. O.
 l. 9. de R. V. quippe cum hæc nihil aliud sit, quam usus
 rei. l. 115. de V. S. Vult. i. l. R. 67. num. 4. Hoc autem fit per modos ac-
 2quirendi + iuris Gætium vel civilis. §. 11. Inst. de A. D. l. l. ult. de usu &
 habit l. 1. de A. R. D. Quorum illi communes sunt omnibus homini-
 bus, hi proprii ciuium Roman. §. 1. & 2. l. de l. N. G. & C. Quamuis
 3vero tribus + modis insulæ producatur natura, casu, & arte, supr. c.
 4. in fi quibus alluvio, inuentio & ædificatio quodāmodo respō-
 dent, quorum prior modus acquirēdi est naturalis, siue iuris Gæt.
 primæui, B. pt. Parm. lib. 1. de alluv. §. n. 10. cæteri industriales: tamen
 plures sunt causæ, quibus in dominiū nostrū rediguntur, nēpe
 occupatio, traditio, præscriptio & c. l. 1. de Public. in rem act. l. 1. & seq.
 4 de A. R. D. partim ex titulo + lucratiuo, partim etiam oneroso, in-
 ter quos modos magnum esse discrimen patet ex leg. 1. C. de impon.
 lucrat.

lucrat. descript. & ibi Dd. l. 8. 3. § 6. de V. O. l. 17. l. 19. de O. & A. Schneid.
in §. item, 6. Inst. de act. De singulis ordine tractabimus, incipiendo
 ab $\dagger$ alluione, qui est modus acquirendi iustissimus ac natura-
 lissimus. *l. 2. pro suo.* Contingit enim domino per operatione na-
 turæ, non solum $\dagger$ ignorantia, sed etiam inuito, *arg. l. 39. de neg. gest. l. 6*
53. de solut. l. 20. §. 5. de seru. urb. l. 30. §. fin. si seruit. Flumen enim pro i-
 pso, sine vlllo suo facto laborat. *leg. 30. §. fin. de A. R. D.* Eoque al-
 luio $\dagger$ comparatur iuri accrescendi, *Petrus Belloius lib. 3. varior. 3. 7*
in pr. And. Knich. lib. 1. de pact. inuest. 1. in fi. arg. leg. si Titius, 33. §. fin. de
usufr. leg. 13. §. 14. de act. emt. quippe quod coniuncto, non solum
 latenter ac ipso iure accedit, *leg. si duo, 8. de b. p. secund. tab. sine vl-*
lo ipsius facto, leg. qui ex duabus, 53. §. 1. de acquir. hered. Iohan. Suer-
co. lega quondam lib. 1. de iure accresc. 1. in fin. sed etiam $\dagger$ inuito. *leg. si 3*
quis, 35. ff. eod. leg. 3. pro derel. Duar. lib. 1. de iure accresc. 3. & lib. 2. cap. 1.
Suerius d. lib. 3. cap. 2 licet alias ius accrescendi à iure alluionis se-
 paratum sit, *Bart. de insul. verb. cui ab utraque, Parmens. lib. 2. de allu.*
2. numer. 5. Vafq. 2. contr. 59. numer. 6. etiam præscriptioni alluio-
 nem comparat. Quamuis vero alluionis $\dagger$ incrementum raro si-
 ne damno agri aduersi contingat, *iuxta gl. in leg. Martius, de A. R. D.*
 vt propterea non solum accessionem, sed etiam decessionem ter-
 ræ causetur, *in leg. id quod, 7. in pr. de peric. rei vend.* tamen id dam-
 num diuinæ prouidentie $\dagger$ accepto ferendum est, *arg. leg. 2. C. de 10*
allu. quæ propter peccata hominum diuitias vni quandoque
 subtrahit, *vt sunt exempla Gen. 30. in fi. Dan. 2. v. 21. & pass* easque
 alteri, ac amicis suis etiam dormientibus largitur. *psal. 127. vers.*
 3. ex parte quoque propriæ hominum $\dagger$ incuriæ, ripas & littora
 contra impetum fluminis non satis munientium. *leg. 1. C. de allu.*
 Quæ caussa est, quare apud Romanos, quidquid vis aquæ abstu-
 lisset, repetitionem $\dagger$ non haberet, vt ea res necessitatem ripæ
 muniendæ iniungeret teste *Aggeno Urbico consentiente Iurisconsulto*
in leg. 1. §. 5. vers. nam cum. de flum. Deinde propter dubium euen-
 tum casus fortuiti non attenditur, qui se ad vtrosque vicinos æ-
 qualiter habet *arg. l. 11. C. de trans. l. 12. C. de inoff. test.* Fieri enim
 potest, vt fluuius mentem mutet, & cui hodie portionem

- addidit, cras cum fœnore detrahat. *d. l. 3 8. de A. R. D.* Quade mutabilitate *Impp. Theod. & Valent. in l. 1. C. Theod. de alluv. cuius residuum est in l. 3. C. Iustin. eod.* Aequo ergo animo pati vicinus debet, siue melior siue deterior eius conditio facta sit, fluminis natura immutata. *l. 1. §. 6. de aqua pluui.* Vt nullum sit dubium, quin hoc allu-
- 13 uionis incrementum agro vel regioni nostræ etiam cum damno vicini adiectum, bono iure etiam in foro conscientie retineri à nobis possit. *arg. c. quo iure, dist. 8. quia Euangelium non tollit politias. Philip. Melancht. in epit. moral. philos. sol. (mibi) 122.* Porro allu-
- 14 uionis nomen in iure nostro tripliciter accipi explicauit *Parmens. lib. 1. c. 2.* vel pro ipso actu alluionis: vel pro incremento alluuii: vel pro iuris effectui, quatenus est modus acquirendi. Prior acceptio physica est, & ad nature operationem pertinet. Cuius exacta definitio licet difficilis videatur, iuxta illud *Iobi. 38. v. 38.* potest tamen illi accommodari augmentationis descriptio ab *Aristot. lib. 1. de generat. text. 31. tradita: ἡ αὐξήσις ἐστὶ τὸ ἐν ὑπάρχοντος μεγέθους ἢ δυνάμεως, ἢ δὲ φθίσεως μείωσις.* Quam sic reddidit *Albert. Brunus in tract. de augment. & diminut.* Quod sit alicuius existentis superueniens accessio: sicuti etiam *Azo in sum. C. de alluv.* per accretionem eam definit. *arg. §. ult. 2. Feud. 4.* Diminutio vero minoratio est. Posterior acceptio ad modum acquirendi pertinet, de quo hic agimus.
- 16 Ad mediā significat. pertinet definitio Imper. in §. *præterea, Inst. de R. D.* quod sit incrementum, terræ ab aqua ita latenter adiectum, ut intelligi non possit, quantum quoque temporis momento ad iiciatur. Ea an perfecta sit disputant Interpretes. Affirmant *Bald. in rubr. de R. D. num. 20. Faber & Dd. vulgo in §. præterea, Iason in cons. 126. lib. 4.* Negat cum *Hotom. in d. §. præterea, Bapt. Parmens. lib. 1. de alluv. 2.* ubi aliam definitionem substituit. Sed non facile à re-
- 17 ceptis in iure definitionibus recedendum est, ut ut non semper sint æque bonæ, monente *Gædd. de contr. stipul. c. 1. concl. 3. n. 89.* cum
- 18 Ictos veteres in constituendis definitionibus admodum sollicitos fuisse per exempla demonstret *Borch. de pact. c. 1. n. 3.* Alioqui vix est, ut non data instantia aliqua subuerti possit definitio, *l. omnis defin. de R. I. de qua eleg. Paurmeister lib. 1. de iurisd. imper. 2.* Id quod

quod in Baptistæ † Parmensis definitione verissimum est, & ob- 19
 seruauit etiam *Gædd. in cons. de alluio. maris num. 117. & num. 158.* v-
 bi eam ex professo oppugnat. Certe in praxi disputatio de defi- 20
 nitionibus inutilis videtur *Iulio Claro lib. 5. recept. sentent. §. practica
 criminalis, q. 12. num. 1. supra cap. 2. num. 6.* Quamuis vero plura ad
 productionem incrementi alluuij requirantur, quam expressit
 Imper. in d. §. præterea: tamen non opus est, omnes † causas etiam 21
 externas singulatim in definitionibus exprimi. *Dd. in §. 1. Inst. de
 nupt.* quippe quæ rei essentiam non ingrediuntur *loh. Coras. lib. 1. de
 iuris arte 18.* Et multa quoque tacite & vi ipsa insunt. *Hieron.
 Treut. lib. 1. select. disput. 27. th. 3. lit. E.* Genus est incrementum, quod
 vocabulum ad † omne augmenti genus pertinet, siue natura siue 22
 artificio, siue quoquo modo contingat. *arg. auth. qui res, C. de SS. Ec-
 cles. Bapt. Aymus lib. 1. c. 2. num. 3.* sequentia formam siue differentiã
 specificam insinuant. Tria autem requiruntur ad generatio-
 nem, subiectum causæ, & priuatio. *Arist. 7. metaph. 7. De priuatione
 dicemus cap. 29.* Causam efficientem † alluuiionis duplicem facit 23
Gædd. in cons. de alluio. maris num. 91. Remotam ius Gentium: pro-
 ximam aquæ recessum & accessum. *per d. §. præterea, Inst. de R. D. l. 7. §. 1. de A. R. D.* Prius verum est, quatenus alluuiio in tertio signi-
 ficato pro iuris effectû accipitur. Posterius verum est, de primo
 significato. Dum enim aqua fluminis marisue terrã modo alluit 24
 modo recedit, arenãq; subiectã latenter relinquit, inde causatur
 alluuiionis incrementum. Quæ exinde etiam nomen inuenit,
 vt † alluuiio dicatur, quasi ad lauio. *l. 16. §. 3. fam. hercisc. Parmens. lib. 25
 1. de alluio, 1.* Ideo flumina, vrbes, agros, ripas metaphorice laua-
 re, lambere, verberare à poetis dicuntur. Itaque hic præsuppo-
 nendum est, agrum in flumen vel mare desinere, si alluuiionis ca-
 pax esse debeat. Cuiusmodi agri † plerumque fertiliores sunt 26
 mediterraneis, aqua terram vicinam humectante. Ita Cicero *pro
 Roscio Amer.* commendat bonitatem agrorum, qui Tyberim tan-
 gunt. Sicuti ipsa terra alluuiata optima est, & quasi noualis, *l. 30.
 de V. S.* quam etiam Virgil. *l. 2. Georg.* probat. Quod si per recef-
 sum aquæ cum Gæddæo intelligas incrementum aluei, de quo a-

gitur in leg. 7. §. 5. de A. R. D. Tiber. Decia. r. sp. 123. num. 64. vol. 3. Quo-
 27 modo ab Azon. in d. sum. C. de alluv. alluvio diuiditur † quod sit
 accretio vel decretio latēs; ea distincta species est ab hac alluvio-
 ne, quia illic aqua recedit tantum, hic etiam adiicit. *supra cap. 6.*
numer. 35. Itaque alluvio absque aquæ appulsu & recessu coniun-
 ctim perfici nequit. Nisi enim retrocederet aqua, limo in mar-
 gine ripæ relicto, incrementum alluvionis nunquam appare-
 ret. Vt propterea hæc omnia confundi non debeant. Inte-
 rim ab accessu fluminis & æstu maris, tamquam à potiori ple-
 rumque hic modus denominatur. *Cæsar lib. 6. de bell. Galli.* Qui
 proximi Oceano fuerunt, ij in insulis se occultarunt, quas æstus
 efficere consuerunt. *Tacit. in vit. Agric.* Glora & Bodotria di-
 uersi maris æstu per immensum reuecti, angusto terrarum am-
 28 bitu dirimuntur. Neque tamen hunc appulsus fluminis † ma-
 ris æstum vehementiorem esse oportet, quia is terram de-
 uorando & absorbendo resoluit, sicque decrementum caussa-
 tur: sed placidum & tranquillum, qui felicem limum, *ut Virg.*
vocat 2. Georg. deferat, & sensim aquam subtrahendo in sicco
 29 relinquat. Generaliter causa † efficiens alluvionis constitui
 potest, motus aquæ, quem in mari ac fluminibus numquam de-
 ficere videmus. *Senec. lib. 6. Nat. quæst. 7.* Cuius principium †
 30 anima statuitur, *Arist. 1. de part. anim. 1. Senec. 6. nat. quæst. 16.* Vt pro-
 31 pterea † flumina & mare animalia esse statuerit *post veteres Hieron.*
Cardan. lib. 2 subtil. quem irridet Scalig. exer 52. Senec. lib. 3. nat. quæst.
15. & lib. 6. cap. 14. Cælius Rhod. lib. 26. antiq. lect. 17. Poetæ etiam
 tauris assimularint, *Cælius lib. 17. cap. 33. Natal. Com. lib. 7. mythol.*
 32 2. alij etiam † homini, *ut Senec. d. cap. 15. Forcat. in Necyom. dial. 85.*
 33 Motus est † internus vel externus. *Scalig. d. exer. 52.* Ille à natu-
 rali aquæ cursu provenit, qui nunquam in suo statu persistit, sed
 34 semper fluit † ac refluit & ad inferiora decurrit. *leg. 1. de aqua pluui.*
Arist. 2. meteor. 2. De quo Ouid. 15. metam. fabul. 3.

— neque enim consistere flumen

Nec

Nec levis vnda potest, sed vt vnda impellitur vnda,
Vrgeturque eadem, veniens vrgetque priorem &c.

Et Horat. 1. epist. 2.

— Expectas, dum defluat amnis, at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis æuum.

Adde Senec. epist. 70. Ac velut homo † corpore & anima con- 35
stat: sic flumen alueum quasi pro corpore habet, quem et-
iam ventrem fluminis vocauit Bart. qui ita aquam continet, 36
sicut stomachus vinum, vt *Bald. loquitur in rubr. Institut. d. R. D.*
numer. 27. quos ref. vt Parmens. l. b. 1. cap. 12. numer. 1. supra. cap. 12.
numer. 17. aquam pro anima, leg. 1. §. in flumine, de flumin. For-
cat. d. lo. sed & spiritus suos † ac occultos meatus habet aqua æ- 37
que vt terra, de quibus Arist. 4. de mund. Plin. lib. 2. cap. 93. Senec.
lib. 6. nat. quæst. 14. & 28. Cælius Rhodiz. lib. 8. cap. 12. & 16. Na-
tal. Comes lib. 8. mythol. 2. quorum impulsu in diuersas partes a-
guntur flumina, vt inquieta sint & vagatione gaudeant. Seneca
d. lib. 6. cap. 10. & 21. Externus motus à casu fortuito incita-
tur, nempe a vento, tempestate, terræ motu &c. *leg. 24. §. 3. de*
damn. infect. Sed † ventos placidos esse oportet, idoneos & vti- 38
les, vt in *leg. ult. C. de seruit.* Alij enim alijs ad promouendam
alluionem præstant, pro diuersitate regionum. Tales sunt † Fa- 39
uonius: de quo *Plinius lib. 16. cap. 25. Zephyrus: Ouid. 2. fast.* A
Zephyris mitior aura venit. Nostræ oræ auster † salutaris est, 40
licet sanitati hominum minus æquus, *Leuin. Lemn. l. b. 3. de oc-*
cult. nat. mirac. 3. quem Aristot. 2. meteor. 3. Gell. lib. 2. noct. Attic. 22. cali-
dum & humidum ventum faciunt. Vt in eo falsum oporteat
Tacit. 2. annal. qui hunc vt Frisiæ noxium descripsit, observante Iu-
sto Lipsio in comment. *ibid.* Ita ex *Herod. lib. 4. refert Gell. lib. 16.*
noct. Att. 11. austris in Africa aliquando flantibus aquam om-
nem illis in locis exaruisse. De Etesijs *Herod. lib. 2. & Tacit.*
6. annal. Flatibus Etesiarum implentur vada, hibernus au-
ster reuoluit fluctus, pulsoque introrsus freto, breuia
littorum

- 41 littorum nudantur. Vt nihil de sideribus † addamus, quæ & ipsa in flumina non parum possunt, *Senec. lib. 3. nat. quæst. 26.* Ab ære enim & principe rerum omnium causa veniunt fluminum lapsus & maris intumescens æstus &c. *Arist. cap. 6. de mundo.* Deinde sicut homo alimentis nutritur ac vicissim excrementa expellit: ita flumen & mare † perpetua agitatione aerem ducunt, terram sorbent ac excrementa in vicinas ripas & littora egerunt. *Cælius Rhod. lib. 26. cap. 17.* quia mare, vt omnis natura, expellit noxia & superflua. *Senec. 3. nat. quæst. 26.* Hæc est materia, † sine qua generatio nulla nec à natura nec ab arte perficitur *Arist. 7. metaph. 7.* Quæ in littus eiecta, accedente solis calore, quo humidum cum sicco condensatur, tandem in terram coalescit. Turbidus enim liquor vim glutini præbet, ait *Plin. lib. 13. nat. hist. 12.* Quod sic expressit *Virgil. 4. Georg.*

— caua flumina ficcis

Faucibus ad limum radij tepefacta coquebant.

- Vnde fit, quod non solum limus, calx, arena, *l. 11. in si. com. præd.*
 44 sed etiam gemmæ & † lapides, quos flumen naturaliter eructat, *l. 3. de A. R. D. § 18. Inst. eod.* alluionem ingrediantur. *Parmens. lib. 1.*
 45 de alluv. 6. vbi fluuios † auriferos recenset, Tagum Pactolum &c. I.
 46 taque quo turpidior fluuius † ac plus materiæ defert, eo alluioni ac insularum productioni magis est accommodus. Quod exemplis postea demonstrabimus. Atque hanc materiam videtur insinuare *l. 30. §. 1. de A. R. D.* verbis colluendi & alluendi.
 47 Quia alias pura † & limpida aqua terram non parit, sed quoduis
 48 elementum sibi simile producit. *Ideo Auson. eidyll. 9.* Mosellam † ex puritate aquæ commendat, quod nec alluionem nec insulas recipiat.

Tu placidis prolapsus aquis, nec murmura venti
 Villa, nec occulti pateris luctamina faxi,
 Non superante vado, rapidos reparare meatus
 Cogaris, extantes medio non æquore terras
 Interceptus habes, iustine demat honorem

Nominis

Nominis, exclusum si diuidat insula flumen.
 Tu neque linigeris ripam prætexeris vluis,
 Nec piger immundo perfundis littora cæno,
 Sicca sed in prima adspergis vestigia lymphæ.

Huic materiæ accedit formalis [†] causa, quam Pompon. ex- 49
 primit *in d. l. 30. §. 2.* cum amnis ex imo aluco insulam paulatim
 producit. Quod ipsum cum alluione commune habet, quæ
 & ipsa non nisi [†] sensim ac pedetentim procedit. *d. l. 7. §. 1. de A. 50*
R. D. l. 38. & ibi gl. eod. hoc est minutatim, *c. extra s. nissa, extra de præ-*
script. particulatim, l. 65. §. 2. de l. 2. per partes, l. 10. §. 7. quib. mod. v- 51
sufr. amit. κατὰ μικρόν, A. ist. . meteor. 14. à momento ad momentum,
l. 6. de usucap. Ita vt si tota die diligentissime intuearis, tamen ex
 imbecillitate visus tam subtilia incrementa perpendere neque-
 as, *iuxta Azon. & gl. in d. §. præterea,* Sicut in cucurbitis animadu-
 tere licet quæ quantumuis citissime crescant, non ideo tamen
 augmentum earum discernere quisquam potest, lynceo ipso li-
 cet oculatior, *ait Parmen. lib. 1 c. 3. §. 1. num. 1.* Et hac differentia
 naturales insulæ à fortuitis ac manufactis potissimum distinguun-
 tur, quarum incrementum [†] dum est in fieri, magis in oculos in 52
 currit. Neque tam n excluduntur crustæ ac [†] cæspites terræ, 53
 quos sæpe Oceanus ad littora defert, & arena inuoluit, nobis in-
 spectantibus, modo non integra terræ portio sine transmuta-
 tione auferatur. Hæc enim donec in cōspectu domini manet, vel
 difficilis eius persecutio non est, domini manet. *l. 5. in pr. & §. 4. de*
A. R. D. v. plura cap. seq. n. 30. Subiectū [†] insularum, in quo generatio 54
 perficitur triplex esse diximus cap. 4. Mare, flumina, lacus. De flu-
 uis nulla dubitatio subest, cum illi tam alluionem quam insu-
 las recipiant, *d. l. 7. §. 1. & 3 de A. R. D.* Qui tamen inter se quoque
 differunt, vt alij aliis mutationi magis sint obnoxii. Quales sunt
 fluuij maiores turbidi, plurimum limi deferentes, vt Danubius. [†] 55
de quo Virgil. 3. Georg.

Turbidus actorquens flauentes Ister arenas,

De Boristhene Pompon. *Mela lib. 2. cap. 1.* De Pado [†] Italiae flu-
 mine

mine eleganter *Lucan. lib. 6.* Sed ut naturalem modum cum violento confundere videatur.

Sic pleno Padus ore tumens, super aggere tutus
Excurrit ripas, & totos concutit agros,
Succubuit si qua tellus, cumulumque furentem
Vndarum non passa ruit, tum flumine toto
Transit, & ignotos aperit sibi gurgite campos.
Illos terra fugit dominos, his iura colonis
Accedunt donante Pado.

57 Hic est Eridanus † fluuiorum Rex ut vocat *Virg. 1. Georg. Turneb. lib. 22. aduers. 1. Iornand. lib. 1. de reb. Get.* auriferas arenas voluens, *Alex. ab Alex. lib. 3. gen. dier. ult. in fi.*

—quo non alius perpinguia culta.

In mare purpureum violentior influit amnis.

58 *Virg. 4. Georg.* sed quem *Æschiles* † imperite in Hispania collocavit, *Euripides* Rhodano coniunxit, *Herodotus lib. 3.* ubi sit ignorat, uti eos coarguit *Plin. lib. 37. cap. 2.* Hinc nata fabula Phaetonis in Eridanum præcipitati, apud *Quid. 2. metam. 3.* nempe à calore solis fluminis inundationes exsiccantis. *Natal. Com. l. 6. mythol. 1. Cælius Rhod. lib. 24. cap. 12.* De Nilo † eleg. *Quid. 1. metam. 2.* & breuiter *Virg. 4. Georg.*

Et viridem Ægyptum nigra fecundat arena.

60 Cuius aqua genitalem vim habet, ut non solum percolata in potum utilis sit, sed etiam foeminas fecunda reddat. *Senec. lib. 3. nat. quest. 25. & lib. 4. c. 2.* Vnde militibus vinum petentibus respondit *Pescennius Niger:* Nilum habetis & vinum petitis? *Ex Sparta. Scalig. exer. 48.* Eius inundatione recedente reperiuntur muscoli inchoato opere genitalis aquæ terræque iam parte corporis viuentes, nouissima effigie etiam terrena. *Plin. lib. 9. cap. 58.* Quo argumento primos homines apud se suapte sponte coaluisse † iactabant Ægyptii, teste *Diod. Sicul. lib. 1.* Atque is turbidus defluens, multumque secum limum trahens, & eum subinde apponens prioribus terris, Ægyptum semper vltimatulit, *Senec. lib. 6. c. 26. supra cap. 6.*

cap. 6. num. 32. Totum mare Rubrum oblimaturus, si in eum alue-
um suum dirigeret *Herod. lib. 2.* Quam tamen materiam ipse non
aduersæ ripæ deradit, sed secum ex ignotis fontibus defert. *Senec.*
lib. 4. nat. quæst. 2. Ideo fere nullus fluuiorum plures † aut maiores 62
insulas producit. *Plin. lib. 5. cap. 9.* Vt propterea à Nili † alluui- 63
onibus ad alias alluuiiones argumententur, & vbi que idem ius va-
lere velint *Imp. Theod. & Arcad. ad Cyrum P. P. in leg. vn. C. Theod. de*
alluu. & pascuis ex qua desumpta est l. fin. C. de alluu. Sed & Nigro † flu- 64
uio eadem natura, quæ & Nilo. *Plin. li. 5. c. 8. & 9.* Item Euphrati *Plin.* 65
d. lib. 5. c. 26. De quo Cic. de nat. Deo. Mesopotamiam fertilē efficit Eu-
phrates, in quam quotannis quasi nouos agros inuehit. Cum
tamen Euphrates Tigris que non inuehant, sicut in Ægypto Ni-
lus, sed ripis abradant materiam. *Plin. lib. 18. cap. 17.* Plures eius ge-
neris recenset *Herod. lib. 2. Cicero d. lo.* Sicut autem fluuij † fle- 66
xuosi in alluuiionem magis inclināt: qualis Mæander, de quo *Plin.*
lib. 2. cap. 85. cui Acheloum coniungit *Herod. lib. 2. De priori Strabo:*
Mæander † flexuosus est, quoniam alueus multas recipit muta- 67
tiones, & multum limum deducens, modo huic, modo illi ripæ
adiicit. *Plin. lib. 5. cap. 29.* Ab his multitudo limi est, qua terras
propagat mediisque iam campis Syrien insulam adiicit: Ita spa-
ciosi † fluuij insulas potissimum producant. De Gange *Curt. lib.* 68
8. Ganges † vbi mari rubro accipitur, findens ripas, multas arbo- 69
res cum magna soli parte exorbet, saxis quoque impeditur, qui-
bus crebro verberatur. Vbi mollius solum reperit, stagnat, in-
sulasque molitur. Id quod potissimum circa ostia fluminum
contingit. Ita Albis † nullibi magis insulas producit, quam post 70
Sueuenæ ostia, vbi in duo brachia finditur. Ex quibus boreale
Hamburgum, meridionale Harburgum alluit, & circiter 30.
insulas interiectas complectitur *Chytr. lib. 2. Saxon. cap. præed. num.*
105. Idem Visurgis † infra Bremam facit, vbi latissime diffundi- 71
tur. De Rheno insuloso diximus cap. 13. numer. 59. Per eum
totam † Hollandiam aduectam esse scribit *Scalig. exerc. 49.* Quod 72
si angustus sit amnis, † ripisque vtrinque in arctum cogatur, 73

atque sic præcipiti cursu fundum excavet, insulas moliri nequit. Qualis Ister alicubi describitur à *Dion. Cass. in Traian.* Mare etiam
 74 alluvionum † insularumque capax esse diximus, non profundum
de quo est in l. 9 de L. Pomp. de parric. sed vadosum, in quo reciproca-
 75 tio maris obtinet. Quale mare † rubrum describitur ab *Herod. lib.*
2. quod in eo quotidie reciprocatio aquarum contingat, & vado-
 sum æstuarium sit. Vt Hebræi id siccis pedibus pertransierint,
 non tamē sine miraculo, *Exod. 14.* De insulis id indubiū † est, quas
 76 etiam in mari generari constat ex *l. 7. §. 3. de A. R. D.* non tantum per
 recessum aquæ *de quo Ouid. 2. metam. 2.*

Et mare contrahitur, sicceque est campus arenæ.

Sed etiam per alluvionem, *d. l. 7. §. 3.* Vt sine caussa moueatur.
 77 de alluvione quaestio, an illa quoque † in mari obtineat? Quæ ut
 recte explicetur, factum à iure distinguendum erit. Aut quaeritur
 vtrum in mari alluvionis incrementum *Φυσικῶς*, quod de facto vo-
 cant Practici, contingat. Et sane stultum est de eo dubitare,
 cum (1) ipsa experientia testis omni exceptione maior id confir-
 met, *de qua Gædd. n. cons. de alluv. maris num. 160.* Confirmet item
 78 (2) Philosophorum † princeps *Aristot. lib. 1. meteor. 14. & in pro-*
blem. sect. 23. q. 29. quem post Baptist. Bernh. in summar. philosoph. citat
Gædd. in d. cons. num. 85. cui de re physica attestanti merito creden-
 dum *arg. l. 36. de solut.* Confirmet (3) *d. l. 7. §. 3. de A. R. D.* vbi gene-
 raliter insulae marinae ponuntur, quæ quatenus sunt naturales †
 79 sine alluvione coalescere non possunt. Vt autem ad recessum al-
 uei restringamus, non patitur sermonis proprietas, quo hic mo-
 dus à priori distinguitur. *l. 30. §. 2. de A. R. D.* Imo (4) cum citius allu-
 uio producat, quam insula, sequitur id non minus in mari quā
 flumine verum esse. Quia in quocunque subiecto insula fieri po-
 test, in eo etiam alluvio, ducto argumento à minori ad maius. Ni-
 80 ilia ratio impediatur, de qua supra dictum. Præsertim si mare †
 sit insulosum & vadosum, magis quam aliud. *ita Plin. lib. 3. cap. 26.*
 Insulae in Ausonio mari, præter iam dictas, memoratu dignæ nul-
 læ, in Ionio paucæ. *Et lib. 5. cap. 7.* Africae maria non ita multas cō-
 plectuntur insulas. Nimirum quia profundissima. *Arist. 2. me-*
teor.

mor. 1. Contra celebratur Ægæum mare, utpote plurimis insulis refertum. *De quo Virg 3. AEn.*

— crebris legimus freta confita terris.

Quinto: posita causa † proxima & adæquata, ponitur etiam effectus. Atqui causa proxima alluvionis marinæ est æstus & recessus maris, *de quo supra. c. 2. num. 28.* Æstus † enim materiam secum deferens, eamque littori adiciens, quam recessus relinquit, incremento terræ causam præbet. Eam autem materiam non vno ex loco haurit, plerumque vicinis littoribus abradit, aliquando etiam procul defert. Quandoque *iuxta Virg. 3. Georg.*

— ima exæstuat vnda

Vorticibus, nigramque alte subuectat arenam.

Hæc quasi maris purgatio † & excrementorum reiectio est, diuersimode pro locorum temporumque diuersitate obtinens. Maris enim hæc natura est, ut omne immundum stercofumque littoribus impingat. *Plin. lib. 2. cap. 98. supra num. 42.* Quædam partes maris id statis temporibus faciunt, ut circa Messanam & Mylas &c. *Senec. lib. 3. nat. quæst. 26.* Regulariter omnia plenilunio maria purgantur *Plin. d. cap. 98.* Vnde purgamenta † maris vocat *Plin. lib. 3. cap. 4. & li 32. cap. 11. in fi.* eiectiona maris *Tacit. de mor. Germ.* Sub quibus etiam arena maris continetur, quæ proprie est alluvionis materia *art. 56. lib. 2. Sandtr. ibi: si qua insula ex arena nata fuerit.* Hæc autem † copiosior est in mari vadoso, quam in flumine: ex quo in littus eiicitur. Ut propterea sacra scriptura à multitudine arenæ maris comparisonem plerumque desumat. *Gen. 22. n. 17. Ierem. 5. v. 22. & cap. 33. v. 22. & pass. Homer. Iliad. i. 600. ψάμα δὲ στεγνὸν ἔστι* Quantum arenæ puluerisque est. *Quod repetit Seneca de morte Claudij.* Vnde arena mari subiacere dicitur in §. 5. *Inst. de R. D. supra cap. 10. num. 40.* Ut sic nullum sit dubium, quin concurrentibus omnibus causis, etiam alluvio à mari absolui possit. Denique (6) hanc sententiam confirmata auctoritas † *Dd. Schardij & Spigelij quos refert & sequitur Gædd. in cons. de alluv. maris. n. 110. & ad l. 96. de V. S.* qui alluvionem vel maris vel fluminum faci-

unt. Et marinam quoque agnoscunt *Curtius senior cons. 56. in fi. Regner. Sixtin. vol. 2. consil. Marpurg. cons. 14. numer. 153. Barth. Capolla de seruit. rust. 27. Conan. lib. 3. comment. 2. & 5. Tholosan. lib. 1. syntagm. 2. nu. 4. & cap. 3. numer. 2. & lib. 20. cap. 8. & c.* Alia est, & quidem iuris
87 quæstio, si anne hoc incrementum terris à mari adiectum, eodem iure censeretur debeat cum illo fluuiali, ut vicinorum fiat, iuxta
d. l. 7. §. præterea, de A. R. D. §. præterea, Inst. eod. Quod affirmant
Gædd. in d. cons. numer. 98. & seq. & in d. l. 96. numer. 8. Vesemb. Mynsing. Schneid. & Dd. vulgo ad d. §. præterea, Curt. Senior d. cons. 56. Tiber. Deci. in resp. 123. & 124. vol. 2. Moti hisce rationibus: 1. Quia allu-
88 uionis si ius est reale, prædio cohærenti ipso iure accedens. *Dd. ad leg. id quod, de peric. rei vend. propter vim & efficaciam consolidationis cum fundo principali. leg. 9. §. Alphenus, de damn. inf. de qua*
89 *infra cap. 26. 2.* Quia potissima alluionis ratio in æquitate si consistit, quæ vult, illic esse commodum & lucrum, ubi est incommodum & damnum. *leg. secundum naturam, de R. l.* Iam autem
90 non solum flumina censitorum si vice funguntur, ut ex priuato in publicum & vice versa addicant, *leg. 30. 8. alluio, de A. R. D.* sed etiam, & multo magis mare, quippe quod huius agros minuit, istius auget, atque eo modo non tam principis & iudicis vim exercet, iuxta *gl. in rubr. C. de cens. & cens. gl. in §. insula, de R. D. Bart. in tract. de allu. verb. acquiritur. numer. 4. vers. sed huic rationi, Curt. d. cons. 56. numer. 16. Tiber. Decian. d. cons. 123. vol. 3.* quam si Tyranni.
Quæ argumenta pluribus persequitur *Gædd. d. lo.* Nos ut iure ciuili illa obtinuisse non diffitemur, ita hodie, postquam de con-
92 suetudine, maritima si incrementa ad regalia transierunt, proximo territorio ea accrescere volumus, ut superius probatum.
93 Atque in eo Comes Frisiæ Orientalis si contra quem consuluit *Gædd. in d. cons. de allu. maris,* habuisset intentionem fundatam, maxime propter pacta, *de quibus supra. cap. 11. num. 68. & seq.* nisi Advocatus ipsius alluionem marinam, quæ facti esset negasset, atque sic aliis disputationibus se inuoluisset. Nititur ille potissimum hoc argumento, quod *Iustinia. Imp. in d. §. præterea, Inst. de R. D.*

de R. D. fluminis tantum mentionem faciat, non etiam maris, ex
Parmens. d. cap. 2. Ergo quod Imper. non dicit, nec nos dicere,
 & quod lex non cantat, nec nos cantare debemus, per vulgar.
 Respondet Gædd. *in d. conj. num. 139.* ideo fluminis tantum men-
 tionem fieri à Iustiniano, quod Romæ propter Tyberim, & in I-
 talia propter Padum, Arnum, Parmam, & similia flumina fre-
 quentior quæstio fuerit de alluionibus fluminum, rarissime de 94
 alluione maris, eo quod illis locis fluxus & refluxus maris vix sen-
 tiantur, aut certe non tales, quales sunt in Oceano, *de quib. Scalig.*
exerc. 50. & seq. Casman. in quæst. marin. p. 2. q. 3. 10. & ult. Vnde Tiber.
Decian. in d. respon. talem alluionem in Italiæ solo non agnoscit,
qualis est in his regionibus. De quo diximus in præfat. numer. 73.
 Deinde: Ea qua in iure nostro de fluminibus statuta sunt, et- 95
 iam mare includunt, *arg. l. 3. §. 17. de acquir. poss. l. littora, de contr.*
emt. leg. creditor, §. fin. de act. emt. consil. Marpurg. vol. 2. cons. 14. num.
158. Gædd. in d. cons. numer. 111. nisi specialiter aliud cautum repe- 96
 riatur, *per gl. in cap. ubi periculum, de elect. in 6. vel alia subsit diuersi-*
tatis ratio. Eberh. in top. in lo. 13. numer. 12. Gædd. d. lo. Quia ad
 amplitudinem rationis, ampliatur ipsa legis dispositio. *leg. 9. §. fin.*
de iur. & fact. Eberh. in lo. 79. num. 1. & seqq. Quæ posterior ratio ve-
 rissima est, eamque eatenus agnoscit Parmens. ipse *lib. 1. cap. 2. nu.*
 7. ubi dicit fluminis appellationem quandoque pro quavis cō- 97
 gregatione aquarum accipi: sicuti viceversa maris appellatio. 98
 ne quandoque etiam fluuij continentur, *ut in l. l. §. 1. de A. R. D. l. 1.*
§. 3. de iust. & iur. pr. Inst. de l. N. G. & civili. ubi pisces tam fluuiales
 quam marini intelliguntur. *l. 4. l. 5. de R. D.* Ita I Ctus *in l. 9. de E. Cor-*
uel. de parric. parricidam in mare profundum abiici constituit Ci-
 cer. *pro Roscio Amer. in flumen.* Quia utrobique eadem ratio
 subest. Et mare quamlibet congregationem aquarum signifi-
 cat. *gl. in d. leg. pæna, 9. Bart. in Tiber. de insul. in pr.* Ita Seruius
explicans 1. AEneid. illa verba: it mare præruptum, mare, inquit,
 id est flumen, quod, ut Varro testatur, accolæ mare vocant.
Couar. in relect. clem. si furiosus, in pr. numer. 12. Hinc est quod du-
 bitationis tollendæ causa quandoque mare & flumina
 coniun-

- 99 coniunguntur, *ut in l. 24. §. 4. de damn. inf. l. 30. §. 3. de A. P. leg. 3. §. 17. eod.* Idque etiam in pœna parricidij observatum *in l. un. C. de his qui parent. occid. §. 6. Inst. de publ. iud.* Ut intelligamus, in usu iuris inter utrumque aliquando nihil interesse. Nec sit dubium, *quid a. l. 7. §. 1.* etiam alluvionem marinam includat. Quod vero obii-
 100 citur, falsedinem † maris in causa esse, quo minus illa materia in fertilem terram coalescere possit: illud usque adeo non obstat alluvioni, ut etiam promoveat, quia aquam marinam crassiorem reddit, aqua tenui ac dulci Solis ardore exhausta *Arist. 2. meteor. 3. Plin l. b. 2. nat. hist. 100. Cælius Rhod. lib. 26. ant. lect. 9. 15. & 16.* Quæ causa est, quare mare glacie non constringatur, *Senec. lib. 3. cap. 25.* tutius nauigetur in mari falso, quam dulci. *Simon Maiolus lib. 1. dier. canic. 0.* & naues onustæ citius submergantur in flumine, quam in mari, *Arist. 2. meteor. 3.* Nimirum, quia mare crassum est, ac multum portionis terrenæ habet, *Arist. 3. de generat. animal. 11.* Quo crassior autem est aqua, eo ad alluvionem producendam aptior.
 101 Vnde ipsa alluvio salis coagulationem † imitatur, *de qua Plin. lib. 31. cap. 7.* Ita etiam Nilus in alluvionem propensissimus sal defert
 102 *Plin. lib. 31. cap. 8. Cæsar lib. 4. de bell. Alex.* Et licet † incrementum alluvionis marinæ in principio sit falsum, quia mare multum maliciæ affert: *De quo Virg. 2. Georg.*

Salsa autem tellus & quæ perhibetur amara.

- 103 tamen illa falsedo terræ utilis † accedente temporis spacio pluuiis aliisque modis eluitur atque excutitur. *Arist. 2. de histor. animal. 2. Scalig. exerc. 46. Gæd. 1. in d. cons. num. 95. & 149.* Ut id fiat fumen terræ, ut Vbbo Emmius vocat. Quod apud nos experimēto toties cognitum est. Et littora quoque continuo mari irrigata in fundo aquæ dulcis venas habere naturaliter Cæsar didicit *lib. 4. de bell. Alex. Rationem reddit Arist. lib. 2. de plant. 2.* Aliam
 104 sententiam de alluvione † marina habent *Capoll. lib. 2. de seru. rust. 27. num. 4. & Parmens. d. lib. 1. cap. 2. num. 8. & seq.* qui licet eam in facto non negent, tamen occupantis fieri, instar insulæ maritimæ censent, *non dissentiente Gædd. in d. cons. 108.* Sed talis occupatio sicut in facto

In facto impossibilis est & contradictoria, cum id incrementum prædio vicino tamquam pars ipso iure accedat, ut non possit non possideri, *Parmens lib. 2. de alluv. 8. n. 8.* neque alius quovis momento id quod natum est, occupare possit, *arg. l. 14. de servit. ita iuri & consuetudini contraria est ut cap. 11. probatum.* Circa lacus eadem occurrit dubitatio: an illi quoque alluvionem recipiant? videntur id negare *Callistratus in l. 12. de A. R. D. Alfenus in l. 24. §. fin. de aqua plu. Proculus in l. 69. de contr. emt. Parmens lib. 1. cap. 5.* Et ratio reddi potest, quia lacus utpote pigri & motu carentes, suos terminos retinent, nec vni quid auferunt, vel alteri adiiciunt, *d. l. 2. Plin. lib. 31. nat. hist. 3.* Alluvio autem sine motu non producitur. *Donell. lib. 4. comment. 27.* Quo forte respexit *Borch. in d. §. præterea*, quando ripas lacuum limitatorum agrorum instar esse voluit. Quod alias verum non est *Dd. & vulgo Iurisconsultorum verba* ad priuatos lacus restringunt, quasi illi alluvionem non recipiant, aliud si lacus sint publici, *ut G. fin. in d. l. 12. de A. R. D. Donell. d. cap. 27. Conan. 2. comment. 5. Capoll. lib. 2. de servit. rust. 30.* Quod non probat *Gædd. in d. cons. n. 149.* Nos distinctionem ex ipsa obiectione petendam esse putamus, ad quam respicientes Iurisconsulti regulam proposuerunt, ex eo quod ut plurimum fit. Regulariter enim lacus & stagna alluvionem non recipiunt, consequenter nec insulas, quia motu & materia carent, & perpetuam causam non habent. *l. 28. de servit. urb.* Cessante enim causa, cessat effectus. Neque tamen excluditur exceptio eorum, qui motui sunt obnoxij, ita ut fluxum & refluxum sentiant, *de quibus Scalig. exer. 50. & 51.* Quales sunt lacus maiores, qui mari non solum comparantur, *l. 112. de V. S.* sed etiam maria vocantur, *Bart. in tract. de insul. verb. quæ in mari, Cælius Rhodig. lib. 26. cap. 14. Capoll lib. 2. cap. 26. Couar. in relect. clement. si furiosus, in pr. n. 12. Quos Virgil. lib. 2. celebrat.*

Anne lacus tantos? te Lyri maxime, teque
Fluctibus & fremitu assurgens Bennace marino
Commemo rem?

Vt non sit dubitandum, quin in his quoque (cæteris tamen paribus) ius alluvionis agnoscatur, cum perpetuam causam & motum habeant. *arg. l. 1. §. 3. 5. & 7. de flumin. l. 1. §. 3. ut in flum. publ. nau. l. 1. §. ult. de rip. muni. d. l. 112. de V. S. ut etiam insulas recipiant, supra. c. 3. n. 2.* Quod maxime obtinet in lacubus stillis, quos flumina pertranseunt, ut exempla aliquot recitat *Plin. lib. 2. cap. 103.* Quia vix est, ut non aliquid ex motu & materia fluminis participant lacus. Alia ratio est lacuum & paludum motu carentium, nec perpetuam causam habentium, *d. l. 28. de servit. urb. d. l. 12. de A. R. D.* Cuiusmodi aquæ t̄ pigre ac stantes profluenti opponuntur à *Plin. lib. 31. nat. hist. 3. Arist. 2. meteor. 1. Cælio Rhodigin. lib. 26. ant. lect. 14. quem refert Claud. Millenille. ad regias aqua. constit. in pr.* Quod est vitium aquarum ut propterea in potum salubres non sint. *Plin. lib. 31. cap. 3.* Illæ enim non solum æstate plerumque deficiunt, *l. 1. §. 2. de flumin. l. 1. §. 4. ut in flum. publ. De quibus Virg. 3. Georg.*

Postquam exusta palus, terræque ardore dehiscunt:

112 Sed quandoque etiam prorsus t̄ exsiccantur & exarescunt. *d. leg. 28. de serv. urb. l. 12. de A. R. D. quem textum male corrigit Cuiac. in not. ad §. 20. Inst. de R. D. De quibus Ovid. 15. metam.*

Eque paludosa siccis humus aret arenis,

Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus hument:

113 Quod quando contingit, id non alluvionis t̄ incrementum sed alvei, siue, ut magis proprie Saxo in *art. 56. lib. 2. Landts. in fi.* paludis exsiccatae dicendum est. Quales sunt paludes ad frugum fertilitatem redactæ in *l. ult. C. de alluv.* Hæc ergo coniunctim ad alluvionis t̄ perfectionem requiruntur, nempe subiectum & quidem habile, causarum concurrentia, & priuatio siue decrementum præcedens. Quia generatio fieri nequit, nisi corruptio præcesserit. *infra cap. 29.* Neque tamen obest, si ignoretur t̄ unde materiam alluvionis accipiat mare, vel flumen, quia non unde originem habeat, sed an incrementum aliquod accedat, spectandum est, ut in simili rescripserunt *Imp. in l. non nude, C. si cert. pet. Gædd. in d. cons. n. 94.* Unde recte docet *Parmens. lib. 1. cap. 4. n. 1. & seq.* per alluvionem adiectum dici, etiam si unde sit ignoretur. De perfectione insulana.

Iæ naturalis quæstio mouetur à *Bart. de insul. verb. in flumine nata*,
 quando insula sit † perfecta, vt vero insulæ nomine appellari pos-¹¹⁶
 sit? Quamuis vero indubium sit, in casu quem proponit *Heig. lib.*
2. quæst. ult. n. 9. † originarium insulæ statum inspiciendum esse,¹¹⁷
per d. l. 30. §. 2. vers. duobus: ibi cum primum extitit. tamen id de ori-
 gine non inchoata, sed consummata intelligendum esse verba
 præteriti temporis, fecit, auxit, extitit à Iuriconsulto usurpata
 arguunt. Et *Gaius in d. l. 7. §. 3.* natam insulam dicit non nascentem
 vel nascituram. Neque enim potest res † perfecta vel ab-¹¹⁸
 soluta dici, cui aliquid adhuc deest. *l. 1. §. ult. quod quisque iuris. l. 1. §.*
1. & ibi Gædd. de V. S. l. 139. §. 1. eod. l. 22. de aur. arg. leg. l. 11. C. de his quib.
ut indign. Et nulla res consummata est dum incipit, ait *Senec. lib.*
6. nat. quæst. 5. Quod tamen tam rigide accipiendum non est, quasi
 insula perfecta negetur, quam iam extantem amnis alluendo au-
 gere non cessat. Sic enim numquam forte absolueretur. Vt vt
 enim naturæ opera semper † perfecta sint, & cum ad summum¹¹⁹
 perueneris, non est incremento locus; *Senec. epist. 79.* & plenitudo
 non indiget adiectione, *cap. bene quidem dist. 96.* vt propterea ἀπο-
 τέλεισματa dici debeant, *l. 5. §. 1. de V. S.* tamen perfecto perfectius, &
 bono melius esse potest. *l. 75. in pr. de V. O.* Itaque tum perfecisse
 videbitur natura, cum ita consummatur vt iam † in usu hominum¹²⁰
 esse, *l. 139. §. 1. de V. S.* & sic eius finis obtineri possit, quæ propria
 est perfectionis nota. *Gædd. de contr. stipul. c. 1. n. 18.* Quomodo autē
 id obtinet? inquis. Bartolus tum perfectam censeri voluit, si
 priori æstate supra aquam steterit. Quia ante dubitari potest, an
 sit locus propter æstum exsiccatus, an vero insula, *arg. leg. 1. §.*
is autem, ff. ne quid in lo. publ. supra cap. 12. numer. 14. Sed hoc
 non † probat *Parmens. lib. 1. cap. 14.* qui id ex hiberno tempore po-¹²¹
 tius æstimandum censet. Cum enim † alueus fluminis magis¹²²
 æstate, quam hyeme consideretur, *Gilman. 2. decij. 33. numer. ult.*
 quia de hyeme crescit aqua, quæ non est manens. *Socin. conf. 79.*
super quæstione, in fi. vers. ex quibus concluditur. vol. 3. Caussam
reddis Aristot. 1. meteor. 13. & 2. meteor. 3. tum hic illud tempus
 spectandū est, quo flumina altius intumuerunt, & vt Iuriconsultus

loquitur, in l. 3. ne quid in flu. publ. plenissima sunt. Tunc enim si emineat insula, perfecta videbitur. Sed hæc quoque nota perpetua
 123 non est, cū alicubi † flumina æstate sint maiora, quā hyeme, vt de Athesi in agro Veronensi aucto propter liquefactas niues testatur Capoll lib. 2. de seruit. 34. n. 6 Thraciæ flumina vere & prima æstate intumescunt, deinde hibernis minora sunt. Idem de Rheno, Rhodano, Istro, ac Caistro affirmat Seneca lib. 4. nat. quest. 2. Et Nilum hyeme tenuem ab ipso æstiuo solstitio augeri constat ex Herod. lib. 2. Senec. lib. 3. q. 26. In quo Danubius ipsi comparatur, Seneca d. lib. 4. ca. 1. Simile quid de India æstatem cum hyeme permutante Curt. lib. 8. In huiusmodi ergo fluminibus non Parmensis sed Bartoli doctrina præualebit. Neque à supereminentia terræ satis firmum iudicium sumitur: Nam Planaria insula maris
 124 † Ligustici æqualis est mari, eoque nauigiis fallax, Pân. lib. 3. ca. 6. Quinimo quædam totæ sub aquis occultantur, vt Tylos itatis temporibus Plin. lib. 12. cap. 10. Et in Indico mari æstus insularum sylvas operit, licet platanis populisque altiores Plin. lib. 13. in fi. Idem de Chaucorum insulis Plin. lib. 16. cap. 1. Quod si ergo in his
 125 altissimus fluminis marisue æstus considerari deberet, littorum † non insularum loco habendæ essent. arg. l. 96. l. 112. de V. S. §. 3. in fi. de R. D. Tunc enim quod Tacitus de Fr. sia ait. 1. annal. opplentur terræ ita vt eadem freto, littori, campis facies. Nisi quatenus æstus per aggeres excluditur. Si vero recessus maris, fluminisque æstiuæ cursus spectandus, iuxta l. 1. §. 8. ne quid in flum. quo alit tum etiam arenæ sub aquis latentes ac subinde emergentes insulæ dicendæ essent. Lucan. lib. 4.

— tum se decliuibus vndis

Æstus agit, refluxoque mari nudantur arenæ.

126 Cuiusmodi plures Visurgis † Oceanum intraturus producit, sub æstu maris occultatos, recessu vero apparentes, tanta inconstantia, vt singulis fere annis locum mutant, non sine nauigantium detrimento. Quas tamen arenas ab insularum censu exemimus cap. 2. Aliam notam suggerit nobis Noe Meurer in tract.
 127 von Forstrecht. part. 5. si insula gramine & vlua obduci † incipiat, vt ad

vt ad pascua pecorum sit apta, vel etiam siccis pedibus permeari possit ibi: *Rißgrund im Rhein* / der mit Graß vnd Holz nicht bes wachsen/ist von Insuln vnterscheiden / &c. *vide suprac. 2. n. 26.* Sed hæc quoque licet sit utilis & bona, apud nos præsertim, non tamẽ ubique obtinet, cum quædam insulæ, ita sint † petrosæ, vt nec gra 128 mina producant. Sed vt *Virg. 1. eclog. describit*

lapis omnia nudus

Limosoque palus obducatur pascua iunco.

Quædam ita humidæ & arundinetis obsitæ, vt auibus tantum nidos præbeant, & siccis pedibus intrari nequeant. *l. 11. de instr. l.* Cum ergo tanta sit varietas † circa insulas, quanta est pretiorum 129 diuersitas per singulas fere regiones: *l. 3 quod cert. lo. l. 63 ad L. Fal- cid. tutius fuerit, opinioni † circumcolentium ac rusticorum id* 130 æstimandum permittere, *arg. l. 1. in pr. de flum. n.* Quo ipse Bart. tãdem delabatur. *Sequitur Bapt. Aymus. d. lo. & Capoll. li. 2. de seru. rust. 33. n. 4.* Quippe quorum earum rerum peritia est. *gl. in d. §. praterea, ad fi. Inst. de R. D. el. g. Petr. de Vbald. de societ. part. 5. q. 28. n. 3. c. preced. n. 43.* Ita tamen vt ex hac opinione rusticorum arbitrium iudicis in- formetur, *de quo Menoch de arb. iud. quæst.* Cum vero per alluionẽ insulæ † naturales primi modi, tam marinæ, quam fluuiales pro- 131 ducantur, *d. l. 7. §. 3. l. 30. §. 2. de A. R. D.* ideo eadem quoque iura vtrobique tam circa insulas quam circa alluionem recepta sunt *in d. l. 7. §. 1. & 3.* Nimirum quia generali alluionis † nomine et- 132 iam insula comprehenditur, vt *in l. 2. pro suo. l. 16. de A. R. D. iunct. l. 1. §. si insula. de flumin. Parmens lib. 2. de aliuu. 1.* Vnde iura de alluione loquentia etiam ad insulas trahi † possunt, nisi in his diuersum cõ 133 stitutum sit, vel diuersa ratio militet. *arg. leg. 6. de teg. 3. Heig. part 2. quæst. ult. n. 70 & seq.* At inquis, *l. Ctus in d. l. 7. §. 1. & 3 & imp. in §. 20. & 22. Inst. de R. D.* alluuior em ab insula distinguunt *Et tu ipse su- pracap. 2. n. 26.* Respondetur enim alluionis nomen modo ge- nerice, modo specificè, modo latius, modo angustius accipi. Ge- neraliter pro omni incremento aquatico Et sic etiam insulas cõ- prehendit. Quæ *Cicer. 1. de orat.* circumluuionum iura appellat.

- Specialiter pro illo incremento quod lateri siue margini ripæ
 apponitur, *de quo est in d.l. 7. §. 1. & §. præterea, Inst. eo.* Et sic insulæ ex
 134 cludit. Deinde latior est alluvionis significatio physica, + quam
 iuridica. *supra. n. 14.* Neque enim insula naturalis primi modi ab
 alluvione quoad causas differt, sed tantum quoad effectum. Al-
 luvio enim fundo existenti accedit, insula per se seorsim subsistit.
 135 Vnde illa differentia + nascitur, quæ est inter accessoriū & prin-
 cipale. Interpretes alluvionis incrementum latens & unitum,
 136 insulæ vero patens + & distinctum vocant, *arg. l. fundi, 9. §. 4. & ibi*
Angel. de usufr. Bart. in l. Iulianus, 135. §. si Titius, 14. de act. emt. Specu. de
emphyt. §. 1. n. 157. Tholos. lib. 20. synt. 8. n. 8. in fi. Parmens. lib. 2. de alluv.
10. n. 2. Quam differentiam licet in Emphyteuta non admittant
 Dd. & recte quidem, *Borch. de feud. cap. 3. n. 13. & ib. all.* ipsa tamē di-
 stinctio verissima est, quippe quam præter *d.l. 9. §. 4.* ipsa rei eui-
 137 dentia confirmat. Atque ex hac differentia + aliæ oriuntur di-
 versitates, nempe quod alluvionis incrementum est unitum ac
 continenti agro adhærens, insulæ vero separatum ac per se subsi-
 stens, *d.l. 9. §. 4. de usufr. & ibi Angel. & Bart. Idem Bart. in l. Iulianus*
13. §. si Titius, de act. emt. Alex. cons. 25. lib. 7. Vnde unitorum unita,
 & separatorum separata ratio esse debet, *Bald. & Angel. ad d. leg. 9.*
§. 4. Quod alluvio fundo unito in infinitum accedit, insula
 saltem usque ad medietatem fluminis. *d.l. 7. §. 1. & 3.* Quod posses-
 138 sio alluvionis + sine nova apprehensione agri coniuncti domino
 accedit, non etiam insulæ *supra. n. 104. Consil. Marp. vol. 2. cons. 14. n.*
 139 *218.* Quod alluvionis + incrementum difficile est probatu, *Corne.*
cons. 191. n. 10. lib. 3. cum id non nisi per testes rusticos & vicinos, de-
 ponentes se vidisse huius agrum paulatim minus, illius aboleri,
 probetur, *Parmensis lib. 1. cap. 4. Mascard. de probat. concl. 81.* cum in-
 sula in oculos incurrens per ocularem inspectionem facile pro-
 betur, *perea quæ habet Rosenth. concl. 43. n. 171.* Quod alluvionis in-
 crementum servituti magis obnoxium, quam insula, *de qua infra.*
cap. 26. Et quæ plura alia colligi possunt ex differentia specifica in-
 sulæ. *supra cap. 2.* Interim circa causas hæc quoque differentia est,
 140 quod alluvio + facilior est, quam insularum productio, *Parmens. lib.*
1. cap.

1. cap. 5. n. 9. Nimirum quia omne initium† graue, i. *Ethic.* 7. Et fe-¹⁴¹
 re potissima pars cuiusque rei. l. 1. & ibi *Coras. de orig. iur.* Imo dimi-
 dium operis s. *polit.* 4. & in *problem. sect.* 10. q. 15. *Erasm. in prouerb.*
Chil. 9. a *dag.* 155. *Borch. de feud. cap.* 2. Et semper facilius est rei iam
 existenti aliquid addere, quam de nouo inuenire. *Neuiz. li.* 1. *sylu.*
nupt. Quod ipsum etiam naturæ usu venit, quæ arte vel casu vt-
 plurimum adiuuatur. Pertinent huc arcana physica† vt qui insu-¹⁴²
 lam velit, flumen latissime diffundi ac euagari sinat. Qui non ve-
 lit: fluminis alueum constringat & in arctum cogat. Item qui
 alluionem velit, fluuium incuruet. Qui non velit: contrariam
 rationem ineat. De quibus arcanis proprio capite age-
 mus.

CAPVT XIX.

De inuentione Insula.

S Y M M A R I A

- 1 Inuentio casualis acquirendi modus.
- 2 Thesaurus domum fortuna.
- 3 Inuentio proprie ad remotiores insulas pertinet.
- 4 Inuentioni inserviunt navigationes.
- 5 Navigatio à quibus inuenta?
- 6 Adimus quæ in regione creatus?
- 7 Noachi arca nauis instar.
- 8 Occasio inueniendi naues.
- 9 Iaphetus maris ac insularum dominator.
- 10 Animalia pro ducibus assumpta.
- 11 *Francofurti* urbis etymon.
- 12 *Ethnicorum* fabula.
- 13 Animalia quomodo post diluuium in insulas peruenierint?
- 14 Animus sibi habendi ad inuentionem requiritur.
- 15 Peregrinatio dominium non tribuit.

- 16 *Errores Vlyssis & Aeneæ.*
- 17 *Peregrinationes triplici fine institutæ.*
- 18 *Studiosi amore scientiæ exules fiunt.*
- 19 *Peregrinationes Philosophorum.*
- 20 *Nauigationes pro inuestigatione nouarum terrarum institutæ.*
- 21 *America quomodo inuentæ.*
- 22 *Insula à primis inuentoribus denominata.*
- 23 *Corporalis apprehensio alterum inuentionis requisitum.*
- 24 *Occupatio inuentioni coheret.*
- 25 *Possessio an oculis apprehendi possit.*
- 26 *Possessio præsens è longinquo apprehendi potest.*
- 27 *Glossæ opinio reprobatur.*
- 28 *Inuentio cum effectû accipienda est.*
- 29 *Res inuenta debet esse nullius.*
- 30 *Res à flumine inuectæ cuius sint.*
- 31 *Parmensis sententia recitatur.*
- 32 *Res inuenta suo domino restituenda est.*
- 33 *Res pretiosiores ad regalia pertinent.*
- 34 *Casus crustæ auulsæ atque alio deportatæ.*
- 35 *Chaucorum insula natantes.*
- 36 *Sententia iudicis defenditur.*
- 37 *Res nostra nondum alieno solo coalita vindicari potest.*
- 38 *Modo id fiat sine alterius damno.*
- 39 *Lusitani orientales insulas sibi vendicant.*
- 40 *Insula nondum occupatæ, nondum acquisitæ.*
- 41 *Orientales insula Romanis cognita.*

I **D**ICTVM est, inuentionem quasi casualem † esse acquirendi modum, quia tota in casu ac fortuna posita est. *l. 3. de A.R.D. §. 15. Inst. eod. Domin. à Soto lib. 5. de iust. & iur. q. 3. art. 3.* Ita enim thesaurus per inuentionem dominio nostro adiicitur. *§. 39. Inst. eod.* cui licet etiam factum aliquod insit, præualet tamen casus, ut merito † fortunæ donum dicatur à Cto *in l. 63. §. 1. de A.R.D. siue ut magis Christiane ab Imp. in l. vn. C. de thesaur.*

thesaur. Dei beneficium. Qui modus proprie † ad remotiores in- 3
 sulas marinas pertinere videtur, quæ ante occupari non possunt,
 nisi prius inuentæ fuerint. Cui potissimum inseruit † nauiga- 4
 tio, absque qua insulæ, remotiores præsertim, inueniri aut adiri
 nequeunt. *arg. Nou. 49 in pr. §. 2.* Per eam enim multæ terræ aper-
 tæ, quæ antea ignotæ fuerant. *De quibus ita Manil. lib. 1.*
astron.

Tumque in desertis habitabant montibus, aurum
 Ignotosque nouus pontus subduxerat orbes &c.

Hinc nauigiorum inuentum insulanis tribuitur, licet non iis-
 dem ab omnib., vulgo id Tyriis † ac Phœnicibus tributum olim, 5
de quibus Pomp. Mela lib. 1. cap. 6. Plin. lib. 5. nat. hist. 12. & lib. 7. cap. 6.
Rheinec. part. 1. synt. in regn. Phœnicio. Tibull. lib. 7.

Vtque maris vastum prospectat turribus æquor,
 Prima ratem ventis credere docta Tyros.

Alij Æginæ incolis ex formicis ortis, *de quibus Hesiod.*

Hi falsas primum sulcarunt puppibus vndas.

Natal. Comes lib. 3. mythol. 9. Alij Cretensis, *ut Straboli. 10. Geo-*
gra. Alij aliis, de quibus Diod. Sicul. lib. 6. Cælus Rhodig. lib. 18. ca. ult. Na-
tal. Com. lib. 2. cap. 8. Muret. lib. 1. variar. 11. Polyd. Virgil. lib. 3. de rer. in-
uent. 15. Sed certum est, prius è continente in insulas nauigatum
 fuisse, quam ex his in illâ. Licet obscurum sit, qua in regione pri-
 mus homo, Adamus † creatus à Deo fuerit, quod Veteres Syriæ tri 6
 buunt, & quidem agro Damasceno, *Tholos. lib. 20. de Rep. 1. num. 1.*
Gobelin. in Cosmodr. et. 1. cap. 7. Goropius etiam Indiæ, lib. 5. orig. quem
tamen refutat Frider. Tilem. in discurs. philol. fol. 121. tamen apud om-
 nes inconfesso est, non in insula id factum. Si ergo è continen-
 ti primum in insulas traiectum *Gen. 10.* naues quoq; in continenti
 primum inuētas & fabricatas esse oportet. Quarū primum inuē-
 torem Noachum † statuimus *Gen. 6.* cuius arca nihil aliud quam 7
 nauis fuit, sicuti etiam appellatur *Sapiens. 14. ex Beroso Ioseph. lib. 1.*
cap. 5. cuius reliquias suo tempore in monte Armeniæ conspectas
prodidit Ioseph. d. loco, attestante id quoque post Haythou. cap. 9. Paulo Ve-

- 8 *neto lib. 1. cap. 13.* Hæc enim posteris audaciam præbuit fragilem truci† committendi pelago ratem, *ut Horat. canit lib. 1. carmin. 3.* Quo referri potest quod *Plin. lib. 7. scribit* primum inuentis ratibus in mari rubro inter insulas ab Erytra Rege nauigari coeptum. Vt ita paulatim longius à terra recedere ausi, tandem vasto mari se commiserint. Ita enim Iapheti† posterii (quos Horat. audax Iapeti genus vocat) primi in insulas transmiserunt. *Gen. 10. v. 5.* Quam historiam fabulæ poetarum inuoluentes, in diuisione trium fratrum, Iouis, Plutonis ac Neptuni, huic maris dominatum obtigisse fingunt, *vide Natal. Com. lib. 2. myth. 1. & 8. Lactant. lib. 1. cap. 11.* Sed & brutorum† animantium industria quandoque aliquid contulit ad inuentionem insularum ac terrarum nouarum. Vt etiam pro ducibus assumpta sint. Ita Taurus insulæ Corficæ fertilitatem prodidit, solitus cottidie pabuli causa de partibus Liguriæ ad illam transnatare & redire probe saginatus. *Comment. ad Solin. cap. 10.* Idem animal Cadmo Boætiæ monstrauit *Ouid. 3. metam.* ut ideo angustus aquæ transitus boui peruius Bosphorus dictus sit. *Solin. c. 23. supra. c. 3. n. 52.* Ita cerua Hunnorum ductrix trans paludem Mæotidem fuit. *Iordan. de reb. Get.* Itē Carolo M. Mœnum transituro, *de quo Dithmar. li 7. h. st. Merseb. Gobel. in Cosmod. et. 9. c. 38. Vnde Francofurtum† vrbs* denominata putatur. *De qua Gunth. lib. 1.*

Tentonus accola dixit

Frankofurt/nobis liceat sermone Latino
Francorum dixisse vadum.

- Sed & Cygnus Græcis terram demonstraui. *Pompon. Mela li. 1. capræ Carano Regi Macedoniæ imperium Iustin. 1. 7.* Et quæ alia de Argonautis† fabulantur poëtæ, *de quibus vide Nat. Com. lib. myth. 8. & seq.* Quod in Ethnicis mirandum non est, cum etiam Christiani aliquando expeditionis in terram sanctam Duces anseram & capellam diuino spiritu afflatam iactauerint, sicuti id detestatur *Chron. Hierosolym. libr. 1. cap. ultim. & ibi Reiner. Reiner. in not.* Pertinet huc quæstio, quomodo† post diluuium ani-

animalia ad insulas iterum peruenerint, cum cætera omnia dele-
ta sint? *De qua Augustin. lib. 16. de ciu. Dei. 7.* Possunt quidem cre-
di, inquit, ad insulas natando traxisse, sed proximas. Sunt autem
quædam tam longe posite à continentibus terris, vt ad eas nul-
la videatur natare potuisse bestiarum. Quod si homines eas ca-
ptas secum adduxerunt, & eo modo vbi habitabant, earum gra-
tia instituerunt, venandi studio fieri potuisse, incredibile non est,
&c. *Refert Simon Maiol. lib. 1. dier. canic. 14.* Ne autem animalibus
quoque hunc titulum acquirendi dominij tribuere videamur,
tribus requisitis inuentionem circumscribemus. Primum sit,
animus † sibi habendi, quippe sine quo nulla inuentio proficit, l. 14
1. de A. P. Hoc est affectio & opinio domini. l. 22. de nox. act. Quæ
licet ad possessionem nihil facit, vt contra alios probat Iohan. Vaud.
q. 3. tamen ad dominij acquisitionem omnino requiritur, arg. leg.
55. de O. & A. leg. 3. §. 8. de cond. caus. dat. leg. 9. de A. R. D. leg. 60. de V. S.
Itaque si qui inter peregrinandum † casu forte ad ignotas terras
iusulasue deueniant vt in leg. 15. de public. dominium earum non
acquirunt, quia non eo fine ducuntur. leg. non omnis, 21. & ibi Dd.
de reb. cred. Frider. Pruckman. de regal. cap. 5. numer. 105. Ita D. Pau-
lus ad insulam Mylete in mari Hadriatico delatus Act. 27. & 28.
Et noti sunt errores † Vlyssis eiusque æmuli Æneæ, quorum il-
los Homerus, hos Virgilius carminibus celebrarunt. Reman-
sit nomen Planesiæ insule ab erroribus Vlyssis, Ithacesiæ ab eius
specula, Solin. cap. 10. Triplici autem fine plerumque instituuntur
† peregrinationes, vel lucri, vel scientiæ, vel militiæ causa. Pri-
mus mercatores & nautas, imo maiorem hominum multitudinē
concernit, quæ aperto quodcunque est mari hospitalique litto-
rum omnium appulsu nauigat, sed lucri non scientiæ gratia, di-
cente Plin. lib. 2. nat. hist. 46. Adde Senec. consol. ad Helu. cap. 6. Se-
cundus finis ad Philosophos, Historicos, Cosmographos, imo
studiosos † omnes pertinet, qui amore scientiæ exules facti se-
metipfos diuitiis exinaniunt, vt loquitur Imp. Frider. in auth. habita,
C. ne filius pro patre. Hæc ob causam olim † Solon, Plato, Homerus,
L1 2 Hero- 19

Herodotus & alij in Ægyptum peregrinati. Et *Diod. Sicul. lib. 1. biblioth. in pr.* scribit se multis difficultatibus maiorem Asiæ & Europæ partem peragrasse, ut inspectis locis certiora litteris mandaret, quam vel Xenophon, vel Thucydides, qui ignorantia locorum sæpe aberrarint. De quibus peregrinationibus recte instituendis extat libellus, non inelegans Iulij Belli Iustinopolitani. Tertius finis ad inuestigandas novas terras instituitur, qui plerumque animum acquirendi & occupandi coniunctum habet. Ita Iulius Cæsar Orbem terrarum per Geographos describi curavit, *Naucler. gener. 62.* Augustus omnem Germaniam circumnavigari, *Plin. lib. 2. cap. 69.* & per Dionysium Alexandrinum Geographum totum Orientem describi *Plin. lib. 6. cap. 27.* Quæ omnia propter ordinationem Imperij facta. Ita patrum memoria America inuenta est à Christophoro Columbo Genuensi circa Annum 1492. & post ab Americo Vesputio repetita, à quo etiam nomen sortita est. *Volaterra. Sabellicus Abbas Vrspergens. Chron. Carion. lib. 3.* Iaponiæ insulæ ab Antonio Mota aliisque Iesuitis inuenta. *Thuan. lib. 81.* Plerumque enim à primis inuentoribus denominantur insulæ, de quibus *Gobel. in Cosmod. at. 1. cap. 5.* Ita Sicilia à Siculo, Corsica à Corso, Sardinia à Sardo Ducibus appellatæ. *Paul. Diac. lib. 2. de gest. Longob. 22.* Sed & Franciscus Draco nobilis Anglus totum orbem circumnavigavit, *Meteran. in chron. Belg. Thuan. lib. 84.* quem tamen propinata habet *Munro. ad Escobar de ratiocin. lib. 1. cap. 25. n. 22.* Posteriores hæc navigationes etsi insulas ac novas terras nobis aperiant, dominum tamen earum non acquirunt, nisi possessionem animo acquirendi & occupandi ingrediantur. Alterum requisitum est corporalis apprehensio insulæ. Sola enim inuentio nihil prodesset, nisi hæc quoque accederet, quippe sine qua dominium nullum consequi possumus. *l. 1. de acquir. poss. l. 2. pro derel.* Vnde etiam inuentioni plerumque occupatio coniungitur, in *l. 1. §. 1. de A. R. D. l. 1. pro derel. l. 13. C. de fideiuss. & à Grammaticis utrumque vocabulum pro eodem ponitur. Non Marcell. lib. 4. licet ab inuentione tamquam à priori modus hic denominetur. d. 5. 18. Inst. de R. D. Neque obest*

obest, quod etiam oculis possessio † rerum in conspectu nostro²⁵ positarum apprehendi dicitur, *in l. 1. §. 21. l. 18. §. pen. de A.P.* vt nihil intersit oculi an pedes in alienum immittantur, iuxta Xenocratis dictum *apud Plutarch. quod refert Cuiac. 1. obs. 31.* Quia illic traditio à volentibus dominis facta præsupponitur absque qua vacua & inanis esset oculorum immissio in † res alienas, cum ne²⁶ solo quidem animo possessionem adipiscamur. *l. 3. §. 1. & §. 3. de acquir. poss. l. 8. eo. l. 353. de R. 1.* Alioquin obsessi ab obsidentibus prius oculis quam manibus occuparentur. Imo non solum sapiens, *iuxta Senec. lib. 7. de benef. 6. in fi.* sed etiam auarus omnia animo possideret. Decepit hæc ratio † Accurs. *in §. item lapilli. Inst. de*²⁷ *R. D.* quod putaret, solum visum ad acquirendum thesaurum sufficere, etiam tactu non accedente. *Quem Cynus Bald. & Dd. comun. in l. item lapilli, 3. de R. D. reprobant. Aluarot. ad c. vn. que sunt regal. num. 8. Cuiac. 11. obs. 38. Forner. lib. 2. select. 26. Duar. ad l. 1. de A.P. Conan. li. 3. comm. 3. num. 4.* vbi dicit inuenire esse in rem venire, eiusque possessionem nancisci, sicuti reperire amissum recuperare. Itaq; inuentio cum effectu accipienda est, *l. 5. ne quis. um qui in ius.* de eo²⁸ quod occupatum est, & in dominium nostrum peruenit. *l. 13. de fideiuss.* Tertium inuentionis † requisitum est, vt res inuenta sit²⁹ nullius, quia alias inuentori non acquiritur. *l. 3. de acquir. poss.* Neque enim potest res fieri mea, nisi desierit esse tua. *l. 1. pro derelict.* Quia vbi nulla priuatio facta est, ibi nec recipi potest habitus. *Eberh. in rop. in lo. 26.* Vbi ergo insulæ vel iure vicinitatis ad vicinos, vel iure regali ad dominos terrarum pertinent, ibi inuentio locum non habet, quia ipso iure illis acquiruntur. Hisce præsuppositis facile est de quibuscunque quæstionibus propositis respondere. Qualis est illa, de rebus à flumine inuectis, † an³⁰ iure alluvionis agro, in quem deferuntur, an vero iure inuentionis occupanti acquirantur? *Bart. in Tyber part. 1. verb. adiecit,* distinguit, quod prius verum sit, si solo cohæreant eique infixæ sint, posterius si solo non cohæreant. *Sequitur Bald. in rubr. ff. de R. D.* Sed hæc reprobata † *Parmens. lib. 1. cap. 6.* aliter distinguit, vt quæ flu-³¹mina secum naturaliter trahere consuerunt, vt sunt arena aurea,

- gemmæ, lapilli pretiosi, calx &c. ea iure alluvionis nobis obueniant, quia in nullius dominio adhuc fuerunt. Maris purgamenta autem inuentori relinquantur, §. 18. *Inst. de R. D.* cætera suis dominis † restituantur, quia sine furti vitio haberi nequeunt *l. falsus, §. qui alienam, de furt. cap. si quid inuenisti, 14. q. 5. cap. multi, eod.* Posterius membrum verissimum quidem est, sed nihil ad rem facit. Nam si res sint alterius, vel etiam naufragæ, neque per alluvionem nobis applicari possunt, *ut abusive dicitur in art. 29. in pr. lib. 2. Landtr.* neque per inventionem acquiri, cum non sint nullius. Quod si nullius sint, tum demum Parmensis sententia recipi potest, sed ita ut res pretiosiores, † littori allisæ, & ad regalia pertinentes *supra cap. 11.* non inuentori, sed terre domino relinquantur, non minus ac ipsi thesauri, *in art. 35. lib. 1. Landtr. Reinhard. lib. p. 6. differ. Saxon. 13. Henning. Gæden. in cons. 2. & 3.* Referri huc potest † casus qui anno 1509. in Frisia Orientali, & anno 1570. in Comitatu Oldenburgico de facto contigit, *prout recensetur ab Hamet. in Chron. Oldenb. fol. 390. & Vbbone Emmio lib. 43. rer. Frisicar.* quibusdam tantum circumstantiis mutatis. Quem dum nouat vocat Leo Imp. *in Nou. 95.* videtur nec leges inspexisse, *in leg. 9. §. 2. & leg. 24. §. 9. de dam. n. inf.* nec Historicos consuluisse, Plinio certe *lib. 16. nat. hist. 1.* in Chaucorum † terris insulæ complexu radicum libratae atque ita nauigantes, non incognitæ fuerunt. Accidit autem ut crusta terræ arboretæ (*ita barbare vocauit gl. in § si vis fluminis, Inst. de R. D.*) rustici prædio tēpestatis vi auulsa, ultra lapides aliquot Italicos nataret, atque ibi aqua dilabente in agro alterius consideret. Hinc lite orta, altero crustam repetente, altero ut suam titulo alluvionis & inuentionis defendente, iudex illic † locorum pronunciauit, ut actor crustam vel auferret integram, vel relinqueret. Idque non tantum ex æquo & bono, sed etiam iuxta iuris ciuilis apices. Quamuis enim res † mea nondum alieno solo coalita vindicari possit, *l. 7. §. 2. de A. R. D.* quod quando factum censeatur disputat Bart. *in Tiber. p. 1. vers. plane si longiore, & ex eo Bapt. Parmens. lib. 1. de alluu. 7. Gædd. in d. cons. de alluu. mar. numer. 354.*

Noe Meurer von Forstrecht part. 5. §. wie sich ein Ding. tamen id. † 38
 locum habet, si modo sine damno alterius auferri possit. *leg. 9. §. 3. de damn. inf. leg. 8. de incend. rui. naufr. leg. 5. §. 4. ad exhib.* Quo-
 modo & *Leo Imp. in d. Nou 95.* intelligendus. Arbitrio enim
 iudicis non minus incumbit, ut huic de damno tam præterito,
 quam futuro prospiciatur, quam ut illi res suas auferre liceat *d. l. 9. §. 1. & seq. ne arbores cædantur, ramenta cespites aliaque inuti-*
lis materia agrum non solum deformans, sed prorsus iuxta cun-
dam reddens, relinquatur l. 38. de R. V. l. 5. §. 3. ad exhib. l. 8. §. 5. si seru.
vind. Quod si ergo crustam totam auferre nequeat dominus
 prior, ut totam relinquat consequens est. Potest etiam ex iam
 dictis de Lusitanorum † causa, qui Orientales insulas inuentio- 39
 nis titulo sibi arrogant, contra Belgas iudicari. Quod iure fa-
 ciunt, quoad illas insulas, quæ nullius fuerunt, cum eos primum
 adirent Lusitani, quarumque naturalem possessionem apprehē-
 sione facta consecuti sunt. Aliud dicendum de illis insulis, quæ
 iam ante à suis possessoribus † & incolis inhabitatæ, & iure belli 40
 non occupatæ, sed saltem lucri & mercaturæ causa primum à
 Lusitanis aditæ sunt. Deficiunt enim in his omnia tria legiti-
 mæ inuentionis requisita. Et nemo potest sibi ipsi causam pos-
 sessionis mutare, *l. 3. §. 19 de acquir. poss.* præsertim cum quædam in-
 sulæ à Lusitanis primum inuestigatæ non sint, sed veterum † na- 41
 uigationibus iam pridem compertæ fuerint. Nunc tota exte-
 ri maris ora mercatorum nauibus stringitur, dixit de suo tempo-
 re *Seneca lib. 4. nat. quest. 2.* Quare vide plura apud *Hugon.*
Grotium in mari libero cap. 2. Nauigationes Anglorum
 ad Moluccas insulas descripsit *Thuan.*
lib. 132. histor.

CAPVT XX.

De Ædificatione Insulae.

S V M M A R I A.

- 1 *Ædificatio modus acquirendi iustissimus.*
- 2 *Opera marina terrenis sumtuosiora.*
- 3 *Ædificationis titulus onerosus.*
- 4 *Ædificationis nomen generale.*
- 5 *Opera marina etiam edificari dicuntur.*
- 6 *Melioramenta duplicia.*
- 7 *Melioramentorum nomen generale.*
- 8 *Diuersa causa diuersum ius parit.*
- 9 *Contraria causa contrarios effectus producunt.*
- 10 *Circa fructus naturales & industriales diuersa iura.*
- 11 *Ædificatum ad adificantem pertinere debet.*
- 12 *Lucrum & onus apud eundem esse debent.*
- 13 *Emolumentum finis laborum.*
- 14 *Industria pœnas desidia luere non debet.*
- 15 *Bartolus contraria sententia auctor.*
- 16 *Parmensis Bartolum defendit.*
- 17 *Explicatio l. pen. §. ult. de A. R. D.*
- 18 *Correctio textus an admittenda.*
- 19 *Labeo nouandi cupidus.*
- 20 *Paulus Labeonis epitomator.*
- 21 *An sint antinomiae in iure civili.*
- 22 *Insulae an usu sint publicae?*
- 23 *Ædificatum in publico quando publicum fiat.*
- 24 *Glosse opinio ad alium casum pertinet.*
- 25 *Soli cui inædificatur conditio attendenda.*
- 26 *Area potissima operis pars.*
- 27 *Sublato fundamento corruiit ædificium.*

- 28 AEdificium cedit solo.
- 29 Solum in terra & aqua quodnam?
- 30 Alueus subiectum fluminis.
- 31 Profundum mare aedificationem non recipit.
- 32 AEdificatio marina de subiecto habili accipienda est.
- 33 Insula marina manufacta fit aedificantis.
- 34 Argumentum à minori ad maius fortissimum.
- 35 Etiam inchoatum opus fit aedificantis.
- 36 Perfectum quando dicatur?
- 37 Per aedificationem conditio maris mutatur.
- 38 AEdificium trahit ad se solum.
- 39 Nunciatio noui operis contra opera marina.
- 40 Nauigatio impediri non debet.
- 41 Nauigationis necessitas.
- 42 Nauigatio quatenus prohiberi à Principe possit?
- 43 In littoribus & mari idem ius statutum.
- 44 In flumine publico aedificata an fiant aedificantis?
- 45 Donelli interpretatio reiecta.
- 46 In publico sine licentia superioris agere non licet.
- 47 Loca publica in nullius priuati bonis sunt.
- 48 Loca publica alienari nequeunt.
- 49 Quod iure permissum est, per rescriptum non petitur.
- 50 Quando permittatur in publico aedificare?
- 51 Consensus quandoque de facto non impetratus.
- 52 Multa fieri prohibita iam facta tenent.
- 53 AEdiles iuris publici custodes.
- 54 Seruus Orata in ius vocatus.
- 55 In littore quatenus aedificare liceat?
- 56 Tugurium quid?
- 57 Portus, littora, flumina ad regalia pertinent.
- 58 In publico sine consensu Principis fieri nihil potest.
- 59 AEdificans in alterius territorio eius iurisdictioni subiicitur.
- 60 Insula à principe aedificata fit aedificantis.
- 61 Priuatus consensu Principis aedificans aedificatum suum facit.

- 62 Non etiam si propria auctoritate id faciat
- 63 Ædificans in alieno videtur impensas donare.
- 64 Vlmenſium controuerſia.
- 65 Dominium urbis Venetæ ad Venetos pertinet.
- 66 Mare Adriaticum eſt Venetorum.
- 67 Venetorum poteſtas in mari.
- 68 Veneti littorum domini.
- 69 Ducis Venetorum inauguratio.
- 70 Venetis controuerſia à Pontifice mota.
- 71 Preſcriptio immemorialis titulum non deſiderat.
- 72 An Reſp. Veentorum ſit libera?
- 73 Conſuctus ICTorum Germanorum & Italogum.
- 74 Galli & Hiſpani cum Italis conſpirant.
- 75 Venetorum libertas quinque columnis incumbit.
- 76 Pleraque Venetorum argumenta nihil ſtringunt.
- 77 Priuilegium Caſareum Venetis datum.
- 78 Priuilegium non importat exemptionem omnimodam.
- 79 Veneti preſcriptione tuti.
- 80 Veneti Pontificem Rom. non agnoſcunt.
- 81 Reſſus aquæ vel à natura, vel ab arte cauſſatur.
- 82 Fluminum mutatio ad principes pertinet.
- 83 An princeps curſum fluminis alio inſteſtere poſſit?
- 84 Contentio in Senatu Romano ſuper mutatione fluminum.
- 85 Mutatio fluminum Italia diuerſis temporibus reſſumpta.
- 86 Rationes utriuſque partis.
- 87 ICTorum reſponſa contraria.
- 88 Controuerſia Ducis Lunenburg. & ciuitatis Hamburgens.
- 89 Princeps poteſt flumen intra ſuum territorium mutare.
- 90 Euphrates regium flumen.
- 91 Imperator fluminum Germania ſupremus dominus.
- 92 Particularis mutatio fluminis citius admittitur.
- 93 Mutatio fluminis ad emulationem ſuſcepta non probatur.
- 94 Mutandi fluminis & exſiccandi lacus diuerſa ratio.
- 95 Exempla lacuum exſiccatorum.

- 96 Hollandi lacum exsiccant.
- 97 Solennis deriuatio lacus.
- 98 Ius exsiccandi lacus ad principem pertinet.
- 99 Incrementum aluei exsiccati ad principem pertinet.
- 100 Vnius rei plures fines esse possunt.
- 101 Vicinorum contradictio quando nihil operetur?
- 102 Incrementum aluei exsiccati an ad vicinos pertineat?
- 103 Regulae generales periculosae.
- 104 Pauperis est Doctoris herere in generalibus.
- 105 In hoc puncto non alluvionis, sed adificationis iura attendenda.
- 106 Transitus in aliud genus.
- 107 Incrementum à priuato institutum in commissum cadit.
- 108 Contra illum qui regalia habet peccatur.
- 109 Regula sumitur ex eo quod ut plurimum, exceptio ex eo quod raro fit.
- 110 Valasci distinctio proba.
- 111 In mari priuatis adificare non licet.
- 112 Abusiva adificatio insulae.
- 113 Mutatio violenta dominium non alterat.
- 114 Multa iure belli sustinentur, quae alias non valent.
- 115 Cleopatra Regina & Rhodiorum contentio de Pharo insula.
- 116 Rhodij maris domini.
- 117 Appellatione insulae an veniat peninsula?
- 118 Forma insula deficere non potest.
- 119 Sublati formae res interit.
- 120 Heptostadium Aegypti.
- 121 Mutata rei conditione mutatur ius.
- 122 Condicio: si res in eodem statu manserit.
- 123 Cleopatra regina fraus.
- 124 Inter naturalem & violentam mutationem interest.
- 125 Causa possessionis mutari nequit.
- 126 Accessio quando cedat principali?
- 127 Exiggetio ad adificationem referenda.

- 128 Corriuatio aquæ offert arenam.
 129 Restagnatio aquæ arenam cumulat.
 130 Insula ab arte & natura simul fabricata.
 131 Broagij oppidi in Gallia origo.
 132. Ars supplet defectus naturæ.
 133. Modus acquirendi mixtus.
 134. Augmentum mixtum.
 135. Apotentiori fit denominatio.
 136. Causa proxima præualet remota.
 137. Causa proxima plus potest quam remota.
 138. Industrialis acquirendi modus quisnam?
 139. Naturalia artificialibus potentiora.
 140. Discrimen naturalium & industrialium fructuum.
 141. Industrialia augmenta quænam?

- I** D manufactas insulas pertinet ædificatio, qui & ipse est
 modus acquirendi ex iure Gentium, iustissimus quidem
 l. 7. §. 10. de A. R. D. l. 8. C. de seru. & aq. sed tamen onerosus,
 cum eius molitio in mari vel flumine sit ardua & difficilis.

2 l. 2. C. de præd. nauic. magnum desiderans apparatus & opificum &
 mercenariorum, l. 13. §. 5. de vsufr. vt sine corporalis laboris inten-
 tione ac sumtibus patrimonij expediri nequeat. l. 18. §. 1. & 18. de
 mun. & hon. l. pen. C. de omn. agr. desert. Quod præfecti fabrum sci-
 entes, cum interrogarentur à Claudio Casare, quantos sumtus
 portus Hostiensis exstructio requireret, responderunt, tam ma-
 gnos, vt nollet eum portum facere. Sperabant enim eum co-
 gnita sumtus magnitudine à proposito deterreri, ait Xiphilinus in

3 Claud. Vnde ædificationis † incrementum ex titulo oneroso
 bonis nostris accedit, quia causa huius acquisitionis est onus,
 Decius in l. in eo, 33. num. 6. de R. l. quod in alluione secus se habet §.
 præterea, Inst. de R. D. l. 1. §. 1. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10. Quam-
 uis vero ædificatio ad ædificia & domos tantum referri videatur,
 vt in l. 7. §. 10 & seq. de A. R. D. l. 9. in fi de rui. incend. l. 13. §. . de act. emt.

4 l. 41. §. 8. de leg. 1. & pas. tamen generalior est vox, pertinens ad o-
 mnia

omnia opera, quæ manu hominum fiunt, non in terra tantum, sed etiam † in aqua veluti ad nauem *l. 46 §. 2. de iure fisc. molam, leg. 21. 5*
de instr. leg. insulam, l. 30. §. fin. de A. R. D. l. 27. §. v. de R. V. l. 11. §. pen. de
Publ. in rem. vias publicas, l. 1. §. 3. de via publ. l. qui via, 4. de nou. oper.
nunc. ad quem text. vide Coras. §. miscell. vlt. aquæductus, l. 2. C. de ser-
uit. aggeres, l. 2. C. de immun. conced. portus, l. 7. C. de oper. publ. quia
 horum quoque quidam sunt manufacti, *l. 59. & ibi Breche. de V. S.*
 Vt sic ædificatio ad omnia opera marina & fluuialia pertineat, ad
 quæ noui operis nunciatio pertinet, *l. 1. §. 18. de nou. oper. nunc.* Feu-
 distæ melioramenta † vocant, Græci ἐμπονήματα, ἀπονέειν, quod est 6
 laborare, quasi dicas opera magnis impensis & laboribus acqui-
 sita. *ex l. vlt. C. de iure emphyt.* Ea sunt vel naturalia, vel industrialia,
Rosenthal. de feud. cap. 10. concl. 43. numer. 1. Quamuis vero Dd. non-
 nulli ad solam agrorum culturam ἐμπονήματα restringere velint,
ut Molina. ad consuet. Paris. tit. 1. §. 1. gl. 5. numer. 73. Menoch. de recup.
possess. remed. §. num. 505. tamen eos recte refellit *Ros. nth. d. concl. 43.*
num. 10. vbi demonstrat † id nomen generalius esse, ac ad quascū- 7
 que alias ædificationes pertinere. Itaque cum sit vtriusque in-
 crementi alluuiionis & ædificationis diuersa † causa, illius natu- 8
 ra, huius ars & industria humana, non mirum si diuersi iuris effe-
 ctus inde resultare debeant: quia diuersitas rationis diuersitatem
 iuris inducit. *l. 6. §. 2. de iur. patr. l. cum pater, 77. §. 20. de leg. 2. Eberh.*
in 100. in lo. 34. in fi. Et diuersitas facti diuersitatem iuris deside-
 rat. *Ioseph. Ludou. de cis. 44. num. 6. Menoch. cons. 50. num. 2.* Et con-
 trariæ causæ † contrarios quoque effectus edunt. *leg. 8. de accus. 9*
l. 12. de iudic. Eberh. in lo. 19. num. 7. Et vna & eadem causa non po-
 test circa diuersos effectus operari. *leg. 13. vbi Go. h. de pos. Heig. p. 2.*
quæst. 40. n. 13. Hering. de fideiuss. c. 7. n. 16. Quod diuersa iura circa † 10
 fructus naturales & industriales in iure civili, circa melioramen-
 ta naturalia & industrialia in iure feudali constituta perspicue
 demonstrant. Vt qui ab vno ad aliud arguere velit, merito à diuer-
 sis male inferre dicatur, *l. 20. de minor.* Sicut ergo alluuiio incremē-
 tum alluuium ac insulare vicinis addicit, *l. 7. §. 1. & 3. de A. R. D.* ita
 ædificatio † insulas manufactas ædificati tribuere debet. *l. 7. §. 10. 11*

- ¹² *ead.* quia æquum est commoda eum insequi penes quem sunt incommoda & impendia *l. secundum, de R. I. c. qui sentis, eod. in 6. l. 1. C. de caduc. toll. gl. inc. cum secundum, 16. de prebend. in 6. Cons. Marpurg. vol. 2. cons. 14. numer. 170.* Et contra absurdum, vnum onera & sumtus sustinere, alterum ædificationis lucrum percipere, *l. 15 §.*
- ¹³ *fin. de leg. prest.* eumque qui fundos inopes & egenos magnoque labore impenso & exhausto patrimonio ad meliorem statum perduxit, sine suo frustrari. *l. pen. C. de omni agr. desert.* Ipse Deus voluit vnumquemque laboribus manuum suarum frui *psal. 128. v. 2.* Quis enim plantat vineam & de fructu eius non comedit &c. *1. Corinth. 9. v. 7.* nisi forte, cum pœnæ loco id permittit Deus, *ut Deut. 28. domum ædificabis, & non habitabis in ea. Et Job. 31. v. 8.* Quod cum fit, merito lugent homines, ea quæ liberalitate fortunæ vel laboribus suis sibi acquisita sunt, ad alios transferri aspicientes. *leg. 6. in pr. C. de bon. quælib.* Obtineat itaque Leonis Imp. sententia *in Nou. 56. in pr. ut quidquid non iniquo titulo, sed sumtibus & laboribus nostris in dominium nostrum peruenit, id nobis potius, quam alteri utilitatem præbeat.* Ne vel diligentes
- ¹⁴ doleant, operâ suâ sibi periisse, *l. ult. C. de alluv. vel f. industria pœnas deficiæ soluat, l. ult. C. deposit.* sed potius inter desides & vigilantes condigna differentia constituatur, *iuxta l. 1. §. 2 de annal. except l. 8. de compens.* Et pro hac sententia ita responderunt *Curtius senior in cons. 73. in fi. Natta in cons. 55. num. 3. Decian. in respons. 52.*
- ¹⁵ Alij in contrarium iuerunt, *secuti auctoritatem Bart. in Tyber. part. 2. in verb. in flumine nata, in fi.* vbi statuit, siue casu, siue diuina potestate, siue manu hominis facta sit insula, eam tamen eodem iure censerî oportere, ut proximorum fiat. *per t. xt. in l. pen. §. ult. de A. R. D.* vbi Labeo Iurisconsultus id quod in publico innatum vel ædificatum est, perinde habet. Sed hanc collectionem merito reiciunt *Imola, Romanus, Cumanus Castrensis & Ripa,* cōtra quos nullo probabili argumento Bartolum defendere conatur *B. pt. Aimus Parmens. in lib. 1. de alluv. 9.* Qui cum potissimum inhæreat *d. l. pen. §. ult. in quid respondendum sit, videbimus.* Primum de vera le-
- ctione

Etione legis inter Interpretes non conuenit, dum *Hotom.* 1. obs.
ult. comparatione à dissimili instituta, ita legit: Non si id quod in
 publico innatum &c. Quem licet reprehendant *Robert.* 1. recept.
sent. 11. *Cuiac.* 14. obs. 11. defendit tamen *Donell.* 4. comment. 3. *Myn-*
sing ad *flumin.* 1, *Inst. de R. D. num.* 9. Ipse *Parmensis* in d. cap. 9. num.
 3. ex Codice Alberici, in quo ita legatur: sicut id quod in publico
 natum aut ædificatum &c. negatiuam interferit. Neque hic de
 correctione textus, quatenus admittenda sit, disputabimus. 18
 Quod in praxi nulli bono fieri fatetur *Hotom.* in *præfat. consil.* Quæ-
 cunque vero lectio recipiatur, nisi commodò quoque interpre-
 ratio adhibeatur, illa de insula assertio cum aliis iuris textibus in
 l. 7. §. 3. de *A. R. D.* §. *insula*, *Inst. eo.* manifeste pugnabit. Quod &
Cuiacius in d. obs. 11. non diffitetur. Et licet videri possit *Labeo*
Iurisconsultus, † qui ingenij & doctrine fiducia, plurima in iure 19
 ciuili innouare instituit, teste *Pompon.* in l. 2. §. 47. de *O. I.* in libris *πα-*
δαίων, id est *verisimilium ac probabilem*, disputandi causa hæc quasi
 paradoxa proposuisse, sed quæ *Paulus Ictus* postea epitomauit † 20
 & quodammodo emendarit. Vt sic truncata sit *Labeonis* senten-
 tia, cui *Pauli* censura desit. Quibus accedit illorum opinio, qui
Labeonem ex hypothesis loqui volunt, ut *Donell.* lib. 4. comment. 11.
 Interpretes tamen, ad euitandam ἀντινομίαν, quam † nullam in iu- 21
 re nostro relinqui, voluit magis *Iustin.* Imp. in leg. 2. §. 15. C. de *vet.*
iure enucl. quam præstitit, late *Bocerus* in cent. conclus. controu. concl. 2.
Labeonis assertionem de usu insulæ † accipiunt in d. l. pen. §. ult. 22
Gaij in d. l. 7. §. 3. de proprietate, *Cuiac.* ad leg. 96. de *V. S.* *Donell.*
 4. comment. 3. & ibi *Hilliger.* in not. *Vult.* in princ. *Inst. de R. D. Par-*
mens. d. cap. 9. Quod vel ante apprehensionem possessionis in-
 telligendum esset, vel omnem proprietatis utilitatem dominis
 penitus adimeret, *Hotom.* in §. *riparum*, *Inst. de R. D. Arum. exer. Inst.*
 4. th. 14. Si ergo in insula nata distinctio aliqua locum habet,
 de qua supra cap. 10. numer. 60. habebit etiam in insula ædificata in
 d. leg. pen. §. ult. ne comparatio claudicet. Ea desumi potest
 ex leg. 15. §. 10. leg. in princ. de *damn. infect.* vtrum opus in † publico,
 publice hoc est sumtibus *Reipubl.* fiat, an vero priuatim, ut
 illo

- illo casu absque controuersia obtineat Labeonis sententia *in d. l. pen. §. ult.* hoc Vlpiani & aliorum *in d. l. 24. in pr. de damn. inf. l. 2. §. 17. l. 3. l. 4. ne quid in lo. publ. l. 1. de flumin.* Nec iuuat Bartoli sententiam
 24 *gl. † in l. idem Pomponius. §. 3. de R. V. vbi distinguere non vult, vtrum vi fluminis, an facto hominum transferatur arbor, quam sequuntur Ioh. Faber Angel. & alij in d. §. præterea, Inst. de R. D. quia prorsus de alio casu agit, de quo cap. præced. n. 34. & seq. Ut propterea ad alluui- nis & ædificationis materiam maletrahatur à Regnero Sixtino in cō- sil. Marp 14. n. 150. vol. 2.* Cæterum ut dominium ædificatorum
 25 in publico recte inuestigetur, ante omnia considerandum est so- lum, † in quo ædificatur, cuius sit iuris, publicum an priuatū pro- prium an alienum. Cuiuscunque enim sit materia ædificatorum, id quo ad dominium operis non attenditur, *l. 7. §. 10. de A. R. D.*
 26 *l. 7. §. 2. de except. rei iudic.* sed tantum solum siue area, † quasi funda- mentum, à quo fit ædificandi initium, quia

Ponendæ domui quærenda est area primum

- ait Horat. Forcat. dial. 16. in pr.* Et cœpisse is dicitur, qui fundamenta iecit, locumque ædificio aptauit. *l. 1. §. 3. de pollicit.* Imo area non tā- tum pars est ædificii vel insulæ, *l. 20. §. 2. de seru. urb.* sed etiam ma- xima, cui superficies cedit. *l. 98. §. fin. vers. non ex his, de solut.* Iam autem magis dignum trahit ad se minus dignum. Et adiunctum
 27 sine suo subiecto esse non potest. *l. 23. §. 3. de R. V.* sed sublato † fun- damento destruitur ædificium, *l. legi, de except. rei iud. c. cum Paulus. 1. q. 1. VVesemb. cons. 15. n. 16. iuxta illud Iuuen. sat. 8.*

Et collapsa ruunt subductis tecta columnis.

- 28 Hinc est, quod omne ædificium † cedit scilicet *l. 7. §. 10. de A. R. D. Socin. in reg. 151.* Et ius soli sequitur. *l. 21. de pign. act. & superfi- cies solo cedit. l. 3. §. 7. vii poss. l. 29. §. 2. de pignor supra. c. 10. n. 27.* Et
 29 accessio cedit principali. *infra cap. 26. n. 29.* Solum est omne id † quod cuique rei subiacet, *des. n. ente Servio ad §. Aeneid.* Ita hominū solum est terra, ut cui pedibus insistimus, *l. 1. §. 1. de acquir. poss. l. 7. de usufr. l. 115. de V. S. aer auium, pr. Inst. de I. N. G. & C. aqua piscium, pr. Inst.*

pr. Inst. eod. ubi gl. in verb. cælo. Capoll. lib. 2. de seru. iust. 43. in fi. Stella-
rum cœlum, de quo Ouid. 1. metam. 2. Astra tenent cœleste solum.
Mare & flumina nauium. l. 49. de R. V. fluminis atque aque alueus.
d. l. 49. & §. 5. Inst. de R. D. Qui † qua parte profundior est, fundum, 30
eique quicquid annectitur, fundari dicitur, sicuti de anchoris
Virg. 6. AEn tum dente tenaci Anchora fundabat naues. Hic er-
go alueus fluminis marisue solum est cui ædificatio innititur, vsq;
adeo vt quicunque alueus trabibus pilisque attingi nequeat, nec
ædificationem recipiat, sicut profundum mare, cuius † fundum 31
altissimum est quindecim stadiorum, si credimus Fabiano apud Pli-
nium lib. 2. cap. 10. 2. Quis enim in illud pilas iactaret, quod ne an-
choras quidem sustinet? Nisi forte Caligula, cuius dementiam in
eo ridet Sueton. cap. 37. Vt hæc ædificatio † marina in l. 30. §. 4. de A. 32
R. D. l. 3. §. 1. ne quid in lo. publ. l. 1. §. 8. eod. l. 52. §. fin. de act. emt. de sub-
iecto habili sit accipienda. Hic ergo si ædificauerim insulam,
continuo † mea fit, quia solum, hoc est mare nullius est, d. l. 30. §. 33
ult. de A. R. D. d. l. 3. §. 1. sed iure Gentium omnibus patet. l. 13. in
pr. com. præd. l. 51. de contr. emt. Capoll lib. 2. de seru. n. 1. Si enim insula
in mari sua sponte nata sit occupantis, l. 7. §. 3. de A. R. D. certe mul-
to magis in mari ædificata fiet ædificantis, eo quod hic suis impē-
diis & laboribus frui debet, l. 15. §. fin. de leg. præst. Quod † argumen- 34
tum à minori ad maius fortissimum est, & frequens & vtile in iure
adeo vt numquam fallat, teste Eberh. in top. in lo. 15 n. 2. Ac obtinet
non saltem si perfectum sit opus, sed etiam si † inchoatum. d. l. 30. 35
§. ult. Bart. in l. quominus, col. 5. in fi. de flumin. Capoll. d. cap. 26. n. 3. quia
usus eius iam aptus esse incipit, Bart. in tract. de alluv. verb. stricta ra-
tione, n. 19. l. si cui insula, §. 3. de usufr. gl. in l. 80. §. 1. ad L. Falc. d. Neque
obest, quod perfectum † non dicitur, quandiu aliquid ad agendū 36
superest, l. 11. C. de his quib. vt ind. VVesemb. cons. 11. num. 35. vol. 1. supra.
c. 18. num. 118. quia hic opere inchoato domini conditio quasi præ-
uenta est, de quo cap. seq. n. 27. ad d. l. 137. §. 2. de V. O. Atque hac æ-
dificatione conditio † soli ita mutatur, vt quidquid apprehen- 37
sum est, in priuati dominium transeat. l. 24. de iniur. sicuti contra,
quod mari occupatum est, fit publicum l. pen. de A. R. D. Estque

- 38 hic casus, quo ædificium ad se solum † trahit. *l. 6. de R. D. de quo Cap-
poll. lib. 1. cap. 25. dicit*, hoc esse mirabile, quod licet regulariter,
quidquid solo superponitur, cedat solo, si cunctamen sit in aqua,
quia cedit supra impositis. *l. 7. §. quod sitoto, de A. R. D.* Vnus est
39 casus, quo noui operis † contra marina opera conceditur, si forte
damni infecti causa cauendum sit. *l. 1. §. 18. de noui oper. nunc. puta,*
40 si per ea † nauigatio impediatur, vel deterior reddatur, quod fie-
ri non debet. *l. 1. in pr. & §. 17. de flumin.* Et ratio est manifesta, quia
41 nauigandi non vtilitas, sed necessitas † tanta est, vt eam ad sum-
mam Remp. (*ita legi vult Cuiac. 12. obs. 32.*) pertinere dicat Vlpian.
Iurisconsultus *in leg. 1. in pr. & §. 20. de exer. act. leg. 2. de nund.* Quæ
lex tamen cum priuatis tantum lata sit, non potest ad magistra-
tus, aliasque personas publicas trahi, maxime iure feudali, quo
flumina, littora, ac maria propiora ad regalia pertinent. Inde est,
quod prætor edicere poterat, ne per lacum fossam aut stagnum
publicum nauigaretur, *l. 1. vt in flum. publ. nauig.* Ex quo conclu-
42 dunt nostri, quod princeps possit in suo flumine † ex causa
prohibere, ne per illud nauigetur, *Heig. lib. 2. q. vlt. n. 19. Matth. Ste-
phan. lib. 2. de iurisd. p. 1. cap. 7. Ruland. de commiss. part. 2. lib. 2. c. 11. nu. 3.
Rauchbar. in quest. 23. per tot.* etiamsi flumen sit nauigabile. *Rosenth.
de feud. cap. 5. concl. 28.* Qui licet in flumine nauigabili ita demum
clusam aut aggerem fieri velit, si nauigationis vsus non impedia-
tur, tamen expresse se declarat, in priuatis saltem obtinere, nõ
in principibus regalia habentibus, quia illi ductis clusis ac agge-
ribus nauigationem prorsus excludere possunt, *d. concl. 28.* De
43 littoribus Dd. idem ius statutum † esse volunt in iure ciuili, quod
in mari *l. 3. §. 1. ne quid in lo. publ. d. l. 1. §. 18. de nou. oper.* De flumi-
nibus publicis controuertunt inter se. Priuata enim in dominio
priuatorum esse quiuis nouit. *leg. 1. ne quid in fl. publ.* Doctores
44 plerique † fluminibus publicis inædificata, ædificanti cedere
volunt, vt *Robert. 1. recept. sent. 11. in fi. Hieron. Trent. lib. 2. select. disput.
20. th. 1. & ib alleg.* modo sine incommodo aliorum sint ædificata
*arg. leg. 24. in princ. de damn. inf. leg. 1. in pr. & §. 12. 19. & 21. de flumin. l.
2. §. 17.*

2. §. 17. leg. 3. l. 4. & ult. ne quid in lo. publ. Quamuis † vero Donell. 45
 4. comment. 11 secutus Bart. in l. 2 de flumin. num. 18. & in l. 24. de damn.
 inf. num. 1. arg. l. pen. de A. R. D. distinguat, vt si ædificia noceant vsui
 publico, tollantur, sin minus mancant quidem priuata, sed vic-
 norum fiant, qui prope ripam prædia possident, quia alueo co-
 hærent. Quidquid autem alueo cohæret, si extra flumen emi-
 net, fit vicinorum, arg. §. 22. Inst. de R. D. recte tamen Hilligerus in
 notis hanc interpretationem duram vocat, neque d. l. 24. de dam. r.
 inf. l. pen. §. ult. de A. R. D. conuenire. Neque Donelli præsuppo-
 situm ex d. §. insula, colligi posse, cum aliam ob causam insulæ
 fluuiales vicinis prædiis assignentur. Nostra autem hæc est sen-
 tentia † ne iure quidem ciuili in littore, mari vicino, vel flumine 46
 publico, sine licentia Principis vel magistratus magnum aliquod
 opus ædificare licuisse, per d. l. 4. l. 14. de A. R. D. l. 24. de dam. infect.
 Quia flumina publica, publici quoque iuris sunt, ex vi coniuga-
 torum. Eberk. in top in lo. 101. n. 1. l. 3. ne quid in fl. publ. Quæ autem
 † talia sunt, ea in nullius priuati sunt bonis. l. 1. l. 6. §. 1. de R. D. l. 6. de 47
 contr. emt. sed vel ad Rem publ. pertinent ac in patrimonio sunt
 principis populi que, l. 15. & seq. de V. S. d. l. 14. de A. R. D. l. 1. de con-
 stit. princ. vel ad alias vniuersitates & municipia, d. l. 1. de R. D. ita vt
 non saltem † alienari, sed & interpolari nequeant, d. l. 137. §. 6. leg. 48
 83. §. 5. de V. O. quod arguunt interdicta prohibitoria in eum finem
 proposita, in l. 1. ne quid in lo. publ. l. 1. de flumin. & pass. Alioqui quid
 opus erat petere à Principe facultatem ædificandi in publico, vt
 in l. 2. §. 6. ne quid in lo. publ. si ea facultas cuius ipso iure † permessa 49
 esset, cum frustra precibus petatur, quod de iure communi con-
 ceditur. l. 1. C. de petit. bon. sub l. si quando, C. de inoff. testa. leg. vn. C. de
 thesaur. Princeps autem, vel magistratus ita demum permitte-
 bat, † si sine incommodo vel publico, vel priuato, opus fieri pote- 50
 rat. l. 2. §. 10. & 17. l. 3. l. 4. ne quid in lo. publ. Neque obest, si quādoq;
 † consensus superioris non impetratus, l. 24. in pr. de damn. inf. neq;
 ædificiū destructū legatur: d. l. 2. §. 17. ne quid in lo. publ. quia illud
 à magistratu conuenientibus oculis, vt dicitur in leg. 4. §. 1. de

m inumiss. quodammodo dimissum: hoc singulari ratione consti-
 tutum, ne ciuitas ruinis ædificiorum deformaretur *d. l. 1. §. 17. l. ult.*
 52 *eod.* quia multa fieri prohibentur, quæ tamen si facta fuerint, ob-
 tinent firmitatem. *las. in l. patre furioso. ff. qui sui vel alien. gl. in c. vides,*
dist. 10. l. 1. §. biduum, quand. appell. Imo solum publici iuris mansisse
 vel inde apparet, quod pro eo solarium, id est vectigal annuum
 pro solo exactum. *d. l. 2. §. 17. ne quid in lo. pub. Capoll. lib. 1. cap. 30. n. 12.*
 Quod ipsum etiam in *πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς θαλάσσις* maritimis obtinuisse constat ex
Nov. Leo. 56. Idque ex indulgentia & gratia, quamdiu Principi
 vel Reip. ita visum aut libitum. Qua cessante aliud obtinebat. *l.*
 53 *ta* enim apud *Liui. lib. 9. dec. 4.* Ædiles aquam publicam omnem in
 priuatum ædificium aut agrum fluentem ademerunt; & quæ in
 loca publica ædificata immolitaue priuati erant, intra dies 30. de-
 moliti sunt. *Quod edictum explicat Turneb. l. b. 1. aduers. 25.* Sed & Ser-
 54 uius Orata † in Lucrino lacu ædificans, cum Confidio publicano
 iudicium nactus est. *Valer. Max. lib. 8. cap. 1.* Quod si cuius in publi-
 co ædificare licuit, quo iure hic Orata in ius trahi potuit? Idem
 de littoribus dicēdū, quæ & ipsa ad Remp. pertinebāt. *l. 3. ne quid in*
lo. Quod vero in iis † sine incōmodo vsus publici ædificare licuit,
 55 *l. 4. ne quid in lo. publ. Capoll. lib. 2. cap. 27. n. 3.* videtur tantum de casa
 piscatoria exaudiendum, *in l. 5. in fi. de R. D.* quam Bald. *in c. vn. si*
 56 *duo fratres in ead. caus.* definit † domunculam sine recto & pariete,
 vel de alio tuguriolo, *l. tugurij, de V. S.* quod in alieno haberi potest
l. 6. §. 1. de seru. rust. sine vllō domicilij constituendi animo. *l. 6. in*
pr. de R. D. cum alias maioris impensæ ædificium sine permissu
 prætoris in littore collocare non liceret. *l. 50. de A. R. D.* *Quomodo*
hos textus conciliat Goth. in d. l. 14. eod. Atque hoc vt vt de iure ciuili
 57 controuersum sit, iure tamen feudali planum est, quo † portus,
 littora & flumina publica cum omnibus annexis locis ad regalia
 58 pertinent, *c. vn. & ibi FF. quæ sunt regal.* Hinc est quod in publico
 loco nemini ædificare licet, sine principis consensu, *Aretin.*
cons. 30. vol. 3. etiam si nihil noceat loco publico. *l. 2. de flumin.* Ne-
 que in flumine publico *Boss. in tit. de flum. n. 35. Ruland de commiss. p.*
2. lib. 2. cap. 14. n. 7. neque in via publica, *Capoll. lib. 2. tit. de via publ.*

Bossius d. tit. Guid. Pap. decis. 514. neque super muros castri, vel ciui-
tatis, Socin. cons. 220. col. 1. circ. fi. Et generaliter nullum opus publi-
cum fieri potest, sine auctoritate Principis. l. 6. C. de oper. publ. l. 13.
C. eod. Iacob. de S. Georg. de feud. in verb. Et cum fluminibus, n. 2. Atque i-
ta recte docet Bart. in tract. de alueo in verb. nouus alueus: Et puto in-
quit, talia loca esse in dominio eius, qui ibi tenet imperium.
Quod patet per leges, quæ soli Principi permittunt disponere
super his, vt in l. continuus, 137. §. 6. de V. O. l. sed Celsus, de cont. emt. leg.
quo minus, ff. de flumin. Et c. Vnde qui ædificat † in solo alterius, eius 59
iurisdictioni subiicitur. Capoll. lib. 2. cap. 26. n. 4. Quod si ergo quæ-
ratur de dominio † in insulæ in flumine publico ædificatæ, dispici- 60
endum est, vtrum Princeps, vel qui regalia in flumine publico ha-
bet, an alius priuatus ædificauerit? Si ille, nulla ratio obstat, quæ
ipsi dominium insulæ in suo fabricatæ auferat, l. 7. §. 12. de A. R. D.
§. 30. Inst. eod. l. 5. C. de adif. priu. Bapt. Parmens. lib. 1. cap. 9. §. 2. n. 1. Idem
obtinet, si priuatus † consensu & auctoritate principis ædificatio- 61
nem instituat, quia per se fecisse videtur princeps, qui facienti
consensit. l. 7. de tu. el. c. qui facit, 72. c. 68. de R. I. in 6. Et priuatus con-
sequitur hoc ius ex persona principis, quod ex sua consequi ne-
quit. c. auctoritate si. de concess. præb. in 6. Ga. l. 2. obs. 68. n. 6. Parmens. d. §.
2. n. 4. pro quo est elegans text. in l. per. C. de omni agr. desert. At si priua-
tus sine auctoritate principis † tale quid moliat, facile est æsti- 62
mare, ædificatum ad ipsum pertinere non posse. Quia non cõ-
uenit, vt ille suum faciat, quod non iure aut legitime operando
consecutus est. l. fin. C. de reb. cred. Non enim licentiam à princi-
pe impetrauit, vt debuit. l. 1. C. de alliu etiam si opera aut † impensa 63
grauid perfecisset, quia sumtus alienæ rei impendens donasse
videtur. l. 7. §. 12. de A. R. D. l. 37. de R. V. Parmens. d. §. 2. nisi forte per
errorem id fiat. l. 27. §. fin. de R. V. Idem obtinet, si Princeps in alie-
no flumine ædificasset, quod facere non debuit. Qui casus ex
facto incidit inter † Vlmeneses & Antonium F. quando illi in in- 64
sulæ fluminis Veræ opus aliquod exstruxerant, ad promouendâ
publicam nauigantium vtilitatem, contradicente Antonio F.
Decisum est in Camera, id ipsis in alieno flumine ac dominio nõ

licuisse, ut ut utilitas publica priuatæ præferenda esset. *apud Gil-*
man. lib. 2. res iudica. cam. 33. Similis si non eadem causa Vlmén-
 siū contra Fuggeros de flumine Zeler, *cuius meminit P. Fred. Min-*
dan. lib. 2. de process. cam. 36. n. 5. Decidi hinc potest quæstio, de
 65 dominio † Urbis Venetæ, insulæ impositæ, quod merito Vene-
 ri iure ædificationis sibi vendicant *d. l. 7. §. 10. de A. R. D. 30. §. 4.*
eod. Quod enim ex meo fit, omni iure meum efficitur. *l. 12. §. 3.*
ad exhib. l. 49. in §. de R. D. Angel. Plat. & Dd. in §. cum in suo solo, In-
stit. de R. D. maxime cum non tantum iure magistratus, ut per-
 sonæ publicæ id fecerint Veneti; *l. 15. & seq. de V. S.* sed etiam,
 66 quia ipsius soli alueique in quo sita est vrbs, proprietatem † si-
 bi arrogant, *ohan. Dauth in hypotyp. sect. 3.* Vnde Venetorum an-
 gulum iam olim vocauit *Liuius lib. 5. dec. 1.* quem hodie Gulphum
 67 de Venetiis dicunt. Hinc domina † maris Adriatici appellatur
 Venetia, ita ut iure suo possit omnes per Gulphum suum nauig-
 antes impedire, *Angel. in consil. 290. incip. circumscripta col. 1. & 2.*
 ubi dicit nullū Italum de eo dubitare. *Cluten. in syllog. rer. quotid. th.*
 12. possit item nauigantibus gabellas imponere, mercesque
 contra statuta Venetorum conductas confiscare, *Bald. in ru-*
bric. de rer. diuis. ubi itidem dicit totum mundum hoc iure uti.
Sequitur Cæpoll. lib. 2. de seruit. rustic. 26. num. 10. Cardin. Tuschus
in concl. præf. tom. 8. lit. V. concl. 70. ubi vide plura. Sed & litto-
 68 rum † maris Hadriatici domina est, saltem in genere, si non in
 specie, quia speciale dominium est ciuitatum adiacentium lit-
 tori. *Bald. in l. pen C. de condit. insert. Bartol. in l. quo minus, q. 2. de flu-*
min. Et alii alleg. à *Card. Tusch. d. concl. 70.* In huius maritimi im-
 69 perii signum Dux † Venetorum electus annulo in mare proiecto
 sibi illud despondet, *Ces. Contard. lib. 2. de Republ. Venet. ex institu-*
to Alex. 4. de quo Philip. Melanch. lib. 4. Chron. Quamuis vero A-
 70 lex. tertius Pont. Rom. Venetis † aliquando controuerfiam super
 hoc mari mouerit, titulum curiosius flagitans: argute tamen Le-
 gatus Venetus eum elusit, petendo ostensionem in trumentum
 super D. Petri patrimonio, cui à tergo sit adscripta concessio ma-
 ris

ris Hadriatici Venetis facta, referente *Camer. lib. 1. subseciu. 61.* Et po-
 terat huic quoque suggerere Legatus, quod Paulus 3. quærenti, † 71
 quo iure tot prouincias teneret, respondit: O te hominem igna-
 rum, qui de iure quæris, quod contra omnium vim tot annos
 possidemus. *Clapmar. lib. 2. de arcan. Rerump. 15.* Sunt enim Veneti
 in notoria possessione libertatis. *Ias. in l. ex hoc iure, de iust. & iur. n.*
26. & seqq. Et de hoc exemplo, si vel Bartolus vel Parmensis cogi-
 tasset, de dominio insularum manufactarum longe aliud sensis-
 set. Diuersa ab hac est quæstio, de omnimoda † libertate ab Im- 72
 perio Rom. an eam quoq; vna cum dominio vrbis consecuti sint
 Veneti? In qua conflictus † Dd. reperitur. Germani enim, impe- 73
 rio nostro, vt par est, fauentes, eiusque pomœria pro virili exten-
 dentes, maximam partem in negatiuâ transeunt, vt *Tobias Paurm.*
lib. 2. de iurisd. Imp. 4. n. 38. & c. 15. n. 57. Iohan. Dautb. in hypoty. sect. 3.
Anton. Hering. de fideiuss. cap. 7. n. 585. Bernh. Zirizeus in lib. de prorog.
princ. Zoanet. de Imp. Rom. Clut. in Syllog. rer. cottid. d. lo. Ant. Hanfman.
de re monet. lib. 9. tit. P. & ibid. alleg. Contra Itali suam & amicæ Reip.
caussam agentes affirmatiuam strenuè propugnant, vt Bart. in l.
hostes, de capt. & postlim. Bald. in rubr. de R. D. col. 4. Ias. in d. l. ex hoc iure
n. 26. & in l. cunctos, C. de sum. Trin. Menoch. in resp. Finar. 2. art. 1. nu.
63. Robert. Maranib. in specul. p. 6. tit. de appell. num. 243. Conrad. Lan-
cell. lib. 1. cap. 1. §. 1. de Imperat. vers. orbem uniuersum. Quibus ex Gallis
 † accedunt *Duar. ad tit. de nou. oper. nunc. ca. 3. Tholos. lib. 6. de Rep. 13. n. 74*
37. ex Hispanis Gomez. in §. fuerat, Inst. de act. ex German. Muscorn.
de iurisd. num. 129. Catell. Cotta in memorab. verb. dignitas, Andr. Knich.
in velit. apolog. numer. 38. Angel. Mattheac. 1. de via iuris, 36. numer.
9. Tangit Goth. in l. 1. §. 1. de acquir. poss. Vt propterea totum mundum
 ita tenere dicant *Bart. & Angel. in l. iniuriarum. §. fin. de iniur.* At-
 que hi prætenfam libertatem quinque modis † potissimum de- 75
 monstrant, nempe à natura, consuetudine, priuilegio, con-
 tractu & præscriptione. A natura probant ex *l. in tantam, in pr.*
de R. D. quod in mari nullius iurisdictioni subiecto ædificarint l.
deprecatio, ad L. Rhod. de iact. Bald. in rubr. de rer. diu. &
in leg. 1. §. 18. de nou. oper. nunc. Sed hoc puerile argumen-
 tum

- 76 tum irridet Alciatus, cum dominium cum iurisdictione perperam confundat. *supra. c. 14. num. 7.* Et hanc etiam in mari obtinere satis superque demonstratum, sicuti hodie ipsi Veneti vsurpant.
- 77 Quod si à natura liberi erant Veneti, quid opus erat † priuilegio Cæsareo exemptionis, quod aurea bulla se munitum vidisse refert *Alber. de Ros. in l. cunctos populos, C. de sum. Trin. n. 11.* Neque
- 78 priuilegium neque contractum omnigenam † exemptionem inducere ostendunt *Paurm. lib. 2. de iurisd. 4. n. 57. Dauth. & Cluten. d. lo. supra cap. 15 n. 78.* Restat ergo vt sola præscriptio † & consuetudo Venetos defendat, in qua etiam se fundat *Bald. in cons. 445. li. 4. Apostill. ad Abbat. in c. exposita, n. 2. de arbit.* Eaque ita gaudent
- 80 Veneti possidentes, vt nec Pontificis † maiestatem agnoscant. *Bodin. 1. de Rep. 9. n. 122* nisi in spiritualibus tantum, *d. c. exposita, & ibi Abb. de arbitr. Tusch. d. concl. 70.* De cuius tituli iustitia proprio capite videbimus. Quod de ædificatione insulæ dictum est, id ob-
- 81 tinet etiam, si † recessus fluminis marisue arte & industria humana prouocetur, & aqua molibus obiectis excludatur. Vnde incrementum aluei caussatur. Qui modus ædificandi secundo modo insulæ naturali respondet, *de quo cap. 6. n. 34.* Non tantum enim maria, flumina lacus & stagna à natura exsiccantur. *l. 1 § 1. ne quid in lo. publ. l. 10. § 3. quib. mod. vsufr.* per calorem solis, sicuti *Homer. Iliad. 9.* introducit Vulcanum Xanthi fluentia exsiccantem. *Exempla de dimis cap. 14. n. 97. Et recenset quedam Ouid. 2. metam. 2.* sed etiam
- 82 opere humano. Quas partes non nisi Principes & † qui regalia habent sibi sumunt, vt dictum cap. 8. n. 32. Priuatis enim huiusmodi opera non conuenire, vel ex magnitudine palam est. Quantum in eo genere sibi tribuerit Xerxes Rex, notum est *ex Herod. lib. 7.* Duplex autem hinc quæstio iuris resultat: Prima an Princeps
- 83 maria † vel lacus exsiccare, fluminum alueos mutare, incuruare, cursumque alio diuertere possit, inuitis vicinis, quorum territoria illa attingunt? Altera ad quem incrementum hoc modo exsiccatum pertineat? Prima quæstio duas partes habet, lacuum exsiccationem, & fluminum mutationem. Posterior vt in facto, ita in iure quoque difficillima est, propter multorum, quorum interest

terest, contradictionem. Quanto cum feruore hæc res agitata aliquando sit in † Senatu Romano, apparet ex municipiorum, ⁸⁴ quorum intererat, orationibus. *D. quibus Tacit. 1. annal.* Actum deinde in Senatu, an ob moderandas Tyberis exur dationes verterentur flumina & lacus, per quos augefcit. Auditæque municipiorum & colonorum legationes, orantibus Florentinis, ne Canis solito alueo demotus, in amnem Arnun transferatur, idque ipsis perniciem afferat. Congruentia his Interamnes differuere, pessumituros fecundissimos Italiae campos, si amnis Nar (id enim parabatur) in riuos diductus super stagnauisset. Nec Rheatini flebant, Velinum lacum, qui in Narem effunditur obstrui recusantes, quippe in adiacentia erupturum. Optime rebus mortalium consuluisse naturam, quæ sua ora fluminibus, suos cursus, utque originem, ita fines dederit. Seu preces coloniarum, seu difficultas operum, siue superstitio valuit, ut in sententiam Pisonis concederetur, quin id mutandum consuerat. *Hactenus Tacitus. Ibidem tamen Lipsius in comment.* annotat censilium eo tempore amissum postea siue a Nerua siue à Traiano † reassumptum. ⁸⁵ Et de lacu Velino exsiccato habet quædam *Cicero lib. 4. epist. ad Att.* 14. Pro vtraque parte † extant rationes & argumenta in iure ciuili. Pro affirmatiua in l. 1. §. 6. in fi. ne quid in fl. pub! l. 2. §. 9. de aqua pluui. l. 1. de ripa mun. l. 11. com. præd. l. 14. de impens. in res dot. Boer. decis. 252. n. 4. Pro negatiua in l. 1. §. 1. de aqua pluui. l. 1. C. de allu. l. 1. §. 1. ne quid in flu. publ. l. 7. C. de seru. & aqua. Et maxime huc facit text. & gl. art. 57. li. 2. n. 2. Lander. Biffet / daß niem andt einerley weise ichtes thun mag / daß durch das Wasser einen neuen Weg erkriege / jemand zu Schaden. Sed & † contraria Iurisconsultorum responsa extant. Pro Duce ⁸⁷ Florentino concedente facultatem auertendi Clanarum flumē Illustriss. Domui Medicæ responderunt *Augustin. Berous in cons.* 140. lib. 3. *Socinus Nepos in cons.* 28. lib. 4. *Natta cons.* 55. lib. 1. quos allegat *Parmens. lib. 1. de allu. 9. §. n. 5.* Ac pro eo iudicatum in Rota Florentina refert *Gerhard. Mizol. in cons.* 4. n. 133. Contra pro ciuitate Bononiensi contra Ducem Ferrariæ Santerni fluminis cursum immutare volente consuluit *idem Berous cons.* 139. lib. 3. Et nota

O o

est con-

88 est controuersia Ducis Lunenburgici † & ciuitatis Hamburgē-
sis de mutato Albis cursu, quę non ita pridem per sententiam Ca-
meræ Imper. omnia in priorem statum reducere iussit. Contra
quā tamen ciuitas se in integrum restitui petit.

Non nostrum est calamo tantas componere lites.

- 89 Quod necdum gladius potuit. Interim affirmatiua eo casu pro-
culdubio obtinet, si princeps † superior, flumen, cuius alueum
mutaturus est, à capite ad ostium vna cum adiacentibus regionibus
suo imperio comprehendat. *Quo pertinet distinctio Baldi in
cons. 195. num. 8. lib. 2. quem refert Cardin. Tuschus vol. 3. concl. 405. num.
20.* si princeps velit diuertere flumen de suo territorio in suum
territ. Id enim facere potest. *Boer. decis. 252. num. 4.* Secus si de
suo vel alieno in alienum velit. Quamuis vero pauci sint prin-
cipes, quibus illud *Senec. epist. 89.* competat: illustrium fluminum
per priuatum decursus & amnes magni magnarumque
gentium termini vsque ad ostium à fonte vestri sunt, *supra cap. 13.
num. 52* sunt tamen aliqui. Vnde cum Rhodanus fluuius sit Regis
Galliæ in solidum *cap. 17. num. 94.* non dubium est, quin Rex eum
in suo regno, mutare, dilatare, coarctare, incuruare alioque de-
flectere pro arbitrio possit. Vt res nullam in iure, sed in facto dif-
90 ficultatem habitura sit. Ita Euphrates, † quod regium flumen
vocat *Plin. lib. 6. nat. hist. 25* Gobari præfecti opere diductus, vbi is
finditur, ne præcipiti cursu Babyloniam infestaret. *Plin. d. lo.* Ita
Nicer fluuius à Valentiniano Imp. abductus *Marcellin. lib. 28. hist.*
91 *ubi vide modum abducendi.* Quomodo Imp. Rom. fluminum † om-
nium Germaniæ supremus est Dominus. Vt eo iure Carolus M.
aliique Impp. eorum mutationes meditati sint. *supr. cap. 8. num. 47.*
92 Quod si † particularis saltem sit mutatio fluminum, puta, quia
rius saltem vel brachium ex flumine alio deducitur: ea vt mino-
ris periculi, ita & dubij fuerit. *l. ult. de aqua cottid.* Deinde etiam
hoc considerandum est, vtrum id opus ad vtilitatem publicam,
93 an vero ad æmulationem & incommodum † vicinorum institua-
tur. Hæc enim intentio in iure reprobatur *supra. cap. 8. n. 9.* Quo-
modo Groningenses anno 1483, inuidia Emdensium Amasis al-
ueum

uem per sinum Dollartum ad se traducere tētarunt, irritō cona-
 tu, de quo *Emmius lib. 28. rer. Frisicar.* Et quæ aliæ circumstantiæ hic
 attendendæ, quæ semper ius variant. A fluminum mutatione † 94
 multum differt maris exclusio, lacuumque exsiccatio. Illa enim
 aquam, vel adimit illis, qui retinere volunt, vel superfundit illis,
 qui excipere nolunt. Quod raro damno vacat *l. 1. § 1. de aqua plu.*
 Hæc aquam excludit vel exhaurit tantum, ut plurimum sine ac-
 colarum damno. Et plerumque magno eorum bono. Ut pro-
 pterea huiusmodi opera ad utilitatem Reip. instituta laudem &
 gratiam mereantur *l. fin. C. de alluv. l. 1. § 2 C. de frum. urb. lib. 11. l. 1.*
C. de annu. frum. urb. Rom. Parmens. d. cap. 9 § 2. n. 4. Ita Thessalia,
 quondam † lacus fuisse creditur à Nepruno fluminum aliquot 95
 deriuatione exsiccata, *Herod. lib. 7. Strab. lib. 9. Keinec. p. 1. syntagm.*
hist. cap. 43. Ita lacus Bruges fossa emissus in mare *Plin. lib. 4. cap.*
12. Ita Iulius Cæsar cogitavit siccare Pontinas paludes, emittere
 Fucinum lacum *Sueton. in Iulio cap. 44.* Quorum illud à Cornelio
 Cethego Consule factum, agrique exinde preparati, *Florus in e-*
pit. Linius dec. 5. l. 6. hoc à Claudio Cæsare. *Sueton. cap. 20.* cuius ar-
 duum opus, quo corruatio aquarum egerebatur per montē ma-
 chinis commendat *Plin. lib. 36. nat. hist. 15.* Quod nostro tempore
 Hollandi † in lacu Bimsteriano duorum milliarium inter vrbes 96
 Enchusam Hornamque exsiccando, aquamque molendinis ex-
 tra aggeres in mare rotando ita imitati, ut vbi antea nauibus, nūc
 curribus eatur, *petit artic. Hamburg. pro restit. in integ. art. 570.* Et no-
 tabilis est solennis † illa deriuatio lacus Alban ex augurio: Ro- 97
 mane caue aquam Albanam lacu continere: caue in mare ma-
 nare suo flumine sinas. Emissum per agros rigabis dissipatumque
 riuis extingues *Lin. lib. 5. dec. 1.* Ex quibus satis constat, eas partes
 Remp ac principes † sibi semper sumsisse, priuatos numquam,
 nisi publica auctoritate. Vel nisi à Republica conduxissent. In
 quos ludit *Iuuenal. sat. 3.*

Queis facile est ædes conducere, flumina, portus,
 Siccandam eluuiem.

Unde agri emphyteutici nati. *l. pen. C. de omni agr. desert. l. 1. C. de iure empb.* Ex hisce iam dictis altera Quæstio decidi potest. Si enim soli Principi vel Reipublice exsiccandi alvei vel lacus competit, illi soli etiam incrementum + exsiccatum debebitur. Quod aperte euincit *Sueton. locus in Claudio d. c. 20.* Fucinum, inquit, ag-
 gressus est, non minus compendij spe, quam gloria, cum quidam
 privato sumtu emissuros se repromitterent, si sibi agri exsiccati
 concederentur. Pertinebant ergo ad Principem. Neque di-
 stinguendum est cum *Parmens. in l. §. 2. n. 3.* qua intentione id fa-
 100 ciat Princeps, quia + vnus rei plures possunt esse fines subordi-
 nati, *pro xm. Specul. Saxon. Vsesemb. in par. de pact. n. 8.* Quod ex iam
 adducto *Suetonij* loco patet. E. alias notum est, quemlibet in
 commodis suis facile consentire. *l. 39 de neg. gest.* Sed nec illud
 spectandum, verum vicini conticuerint, & ædificationem fieri
 101 passi sint, an secus. Quod voluit *Parmens. d. lo.* quia etiam + inuitis i-
 psius actus expediri potuit, *arg. l. 26. de R. I. l. nec ignorante, de tutel. nisi*
forte damni infecti causa intercurrat. l. 1. §. 17. de nou. oper. nunc.
 Quod vero eo casu, quo priuatus sine publica auctoritate opus
 102 hoc instituisset, incrementum + vicinis prædiorum dominis ad-
 dicere conatur *Parmens. d. §. 2.* id recipi nullo modo potest. Niti-
 tur quidem ille præter auctoritatem *Berci in d. cons. 140. n. 18. & seq. lib.*
3 quem pro sententia sua allegat, etiam generalitati textuum in l. 7. §. 3. de A.
R. D. l. 30. §. 1. & 2. cod. subdens, non esse nostrum, ex generali legum
sermone casus quosdam excipere, sed eos generaliter intelligi
debere in infinitum vltque l. 1. §. generaliter, de leg. præst. Verum cum
 103 in toto iure + generi per speciem derogetur, *l. in toto, de R. I.* eoque
 omnis definitio ex brocardicis desumpta sit periculosa, *l. omnis de-*
 104 *fin. 202 ff. 104. Ioh. Faber in §. illud, Inst. de R. D. & pauperis sit + Docto-*
ris allegare regulas generales, verbo Angel. in cons. 14. imo misero-
rum refugium, vi eundem Ang. citat Neriz. in sylu. lib. 5. n. 72. anim-
 105 aduertere debebat *Parmens.* in hac + materia, non alluvionis
 sed ædificationis iura attendenda esse. Nec quod de opere natu-
 rali statutum est, ad opera artificialia indistincte trahendum. A-
 106 lioque fit + *μεταβασις εἰς ἀλλό γένος.* Nam *Gaius in d. l. 7. §. 3. de insula in*
 flumi-

flumine nata, non facta. Et Pompon. *in d. l. 30. §. 1. de alueo natu-*
raliter non facto hominum exsiccatō. Et in §. 2. de amnis, non de
 hominis operatione agunt. Inter quas causas multum inter-
 esse, iam sæpius dictum. Restat ergo id $\dagger$ incrementum à priuato 107
 non rite affectatum in commissum cadere, ac ad eum deuolui,
 ad quem solum siue alueus aquæ pertinet, quia pœna commissa
 semper ad illum pertinet, in quem delinquitur, ita vt dominium
 fisco ipso iure acquiratur. *l. 14. de publica.* Atqui contra Princi-
 pem $\dagger$ & superiorem, qui regalia habet peccatur, præter vel etiam 108
 contra ipsius consensum ædificando, *l. 18. §. 1. de aqua plu. l. 1. §. 42.*
de aqua cottid. quippe qui solus iure regalium de flumine vel lacu
 publico disponere potest *d. c. vn. quæ sunt reg. Parmens. d. §. 2. num. 2.*
 Et impossibile est, vt alueus aquæ publicæ non sit publicus *ait IC.*
in leg. 1. §. 17. de flumin. Vt sic exceptio Parmensis in regulam $\dagger$ con- 109
 uertenda fuisset. Atque ita recte *Valascus de iure emphyt. q. 16. nu.*
6. inter priuatum $\dagger$ & principem distinguit, & huic iure regalium 110
 alueum exsiccatum in flumine Tago & Beneuentano adiudicat,
allegans Curt. Senior. in cons. 26. Alciat. respons. 302. Crauet. cons. 185. Ma-
del. cons. 82. Licet Rota Romana aliquândo aliud suo more rotasse
 dicatur. Cuius tamen decisionem in eo quod habuimus exem-
 plari, reperire non licuit. Idem de maris exsiccati $\dagger$ alueo ho- 111
 die dicendum, quando & illud vel illius administratio ad regalia
 pertinet, ita vt in eo priuatis agere non liceat, absque consensu
 eius, qui iurisdictionem maritimam obtinet. *d. l. 1. §. 17. de flumin.*
adde Hieron. de Monte de fin. regund. cap. 24. & pass. Ad ædificationē
 quoq; pertinet si vel ex peninsula $\dagger$ insula incisa ceruice, vel vice 112
 versa ex insula peninsula ducto aggere efficiatur. Id enim nec do-
 miniū nec iurisdictionē priorib. dominis interuertit. *l. id quod no-*
strū, de R. l. l. 7. §. 4. de A. R. D. supra. ca. 14. n. 118. Siue enim Xerxes Rex 113
 incisa ceruice Athon montem insulā efficiat, siue Alex. Magnus
 ducto aggere Tyrum insulam continenti iungat, id priuatorum
 iura conuellere non debebat. *l. 20. §. 1. de capt & post.* Licet iure
 belli imperium mutet. Quod enim belli $\dagger$ calamitas introdu- 114
 xit, pacis lenitas sopire debet, *l. 1. in pr. C. de caduc. toll.* Notabilis est

- 115 historia Cleopatrarum † Reginae Ægypti & Rhodiorum de muta-
 tione Phari insulæ, quam supra promissimus. Eam sic describit
Ammia. Marcell. lib. 27. Insula Pharos à ciuitatis Alexandrinæ
 litore mille passibus disparata, Rhodiorum erat obnoxia vecti-
 gali. Quod cum inde quidam nimium quantum petitori venis-
 sent, fœmina callida semper in fraudes, sollénium specie feriarum
 iisdem publicanis secum ad suburbana perductis, opus iusserat
 irrequietis laboribus consummari, & septem diebus totidem sta-
 d a molibus iactis in mare solo propinquanti terre sunt vindica-
 ta. Quo cum vehiculo ingressa, errare ait Rhodios, insularum
 non continentis portorium flagitantes. Hæc ille. Nititur au-
 116 tem Cleopatra hoc argumento, quod Rhodiis tamquam † ma-
 ris dominis, *l. 9. ad L. Rhod. de iact.* tributum de insulis marinis tan-
 tum, non etiam de continenti terra debeatur. Consequenter
 117 nec de peninsula, † quia appellatione insulæ proprie non venit
 peninsula. Cum enim in circulari aquæ ambitu forma insulæ
 consistat, *supra cap. 2. num. 26.* illa examussim requiritur, ita ut nulla
 118 eius pars deficiat. *leg. 7. § 5. in fi. de A. R. D.* Quia forma † rei
 ad vnguem obseruanda est, cum det esse rei, *l. 9. § si quis, ff. ad ex-
 hib. Borch. de pact. cap. 5. & de feudis cap. 3. numer. 9. Hering. de fideiuss. cap.
 11. numer. 14. & 21. & cap. 10. num. 463. & ibi alleg.* ita ut nihil ipsi addi
 vel detrahi possit sine corruptione sui, *Gail. 2. obs. 19.* Vnde mutata
 119 forma † mutatur rei substantia. *d. l. 9. § si quis, ad exhib. Parmens. li. 1.
 de alluv. 13. num. 4.* Iam autem Pharos non amplius erat insula,
 sed peninsula, ducto aggere continenti ac Alexandrinæ ciuitati
 coniuncta, ita ut siccis pedibus adiri posset. Qui agger siue isth-
 120 mus ex tempore perfectionis heptastadium † dictum est, *Mar-
 cell. lib. 3. Strabo lib. 17. & describit latius Caesar. lib. 4. de bell. Alex.* Ergo
 121 mutata terræ conditione † mutatur ius. *leg. 137 § 6. de V. O.* Et mu-
 tata causa iuris, ipsum quoque ius mutatur. *l. Paulus, & ibi Bart. de
 acquir. hered. 7 iraq. n tract. cessante causa. p. 1. numer. 10. Borch. cons. 20.
 vol. 2.* De mutatione & transformatione rei, quod collat omne
 ius, actionem & obligationem late *Sebast. Medic. de amitt. poss.*

glos. 3. n. 275. Et est bonus text. in d. l. 7. §. 5. de A. R. D. vbi ager amissa propria forma definit esse. Quod adeo verum est, vt etiam stipulationi hæc tacita insit conditio, † si res in eadem causa man- ¹²²
ferit l. 38. in pr. de solut. Atque hoc etiam iure Genti. ita obserua-
tum apparet ex Iustin. lib. 1. histor. vbi scribit ciuitates Medorum
quæ tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem
suam mutatam esse arbitantes à Cyro defecisse. Hæc quam-
uis ita speciose † proferantur. tamen recte innuit Marcellinus,
Reginam callide † egisse, dum suo facto Rhodiorum dominium ¹²³
interuertere ac sibi possessionis causam mutare constituit. Con-
tra quam de iure fieri poterat. leg. 8. de R. l. leg. 3. §. 19. de acquir.
poss. leg. 2. §. 1. pro hered. Nam si naturæ operatione contigisset † ¹²⁴
mutatio, ea fortasse se defendere Regina potuisset. arg. leg. 7. §.
5 in fi. de A. R. D. Quod nunc se aliter habebat facto hominis caus-
fante. Itaque vetusta potius loci species inspicienda erat,
quam cultus hodiernus, qui per industriam hominis animosi
accesserat, vt dicitur in leg. 2. C. de præd. nauic. De quo casu ele-
ganter Ioh. Faber in §. insula, numer. 2. Inst. de R. D. Et hæc † proce- ¹²⁵
dunt, inquit, vbi † naturaliter vel ex causa necessaria mutatur
opus: Si autem facto hominis & voluntate, esset secus, quia do-
lose videtur facere. Pro quo facit l. nomen, §. filio, de leg. 3. l. inter
quos, §. damni, ff. de damn. inf. leg. 2. §. qui Stichum, quod cert. lo. &c.
Neque releuat Reginam, quod accessio † cedit principali, & ¹²⁶
parstoto addita cedat toto, leg. 26. §. 1. de A. R. D. l. 23. §. 1. de R. V.
quia dolus & mala fides specificatoris efficit, vt neque prior spe-
cies possideri desierit, leg. 22. leg. 27. §. sed & is, de R. V. neque res in
aliam formam transisse existimetur, cum ad priorem reduci
possit l. 7. §. 2. ad exh. b. Gædd. ad l. 14. de V. S. numer. 11. Denique ad
ædificationem referri potest exaggeratio † cum alluio insulæ ¹²⁷
naturalis aggeribus ductis ac cæspitibus iniectis prouocatur. De
quo Noe Meurer von Forstrecht p. 5. §. ob ein Anhang durch den
Rhein/oder Wasserfluß ohne weitere Hülff vnd zuthun zubeform-
men: Der Fluß (inquit) gibt vnd nimbt ohne Menschliche Hülffe
oder zuthun für sich selber/ so er einem Gut was anhangt. Doch
gemein

gemeinem gebrauch nach/wirt es also gehalten/das wann sich das Sand
im Rhein anfeht zu legen/pflegt man Weiden zu stecken. Denn also
der auffgeworffen Sand vnd Schleim zu einẽ bestendigen Wehrt oder
Anhang leichtlich vnd baldt gemacht wird. Quod tamen in mari ma-
¹²⁸ iori labore ac impensa constat. Ac sicut corruatione † aqua è
superiori in inferiorem locum cogitur, *l. 1. §. 2. de aqua plu. l. 1. de
riuis. vt multum limi ac pinguedinis secum deferat, l. 11. in fi. com.
prad. l. 1. §. 7. de riuis.* Quas partes in agris adeo necessarias putauit
Virg. 1. Georg. vt etiam festis diebus permiserit. Riuos deducere
nulla Relligio vetuit. In cuius loci explicatione cum Ser-
uio & Marcobio nõ conuenit *Forcat. dial. 86.* ita per restagnatio-
¹²⁹ nem † arenarum cumuli iniectæ salictæ vel alii rei agglomeran-
tur. *l. 1. §. 6. l. 2. §. 1. de aqua plu. l. 2. §. 28. ne quid in lo. publ.* Vt habeat
arena, vbi pedem figat. Quomodo videmus in flumine vadoso
prope pontes vel nassas piscatorias arenam cumulari. *Ita Lucan.
lib. 2.* Ad molem stetit vnda sequens. Et dictum est *cap. 6. de stramẽ.*
¹³⁰ tis Tyberi iniectis, ex † quibus insula nata, limo paulatim & aliis,
quæ fert flumen huc se aggerentibus. *Liui lib. 2. dec. 1.* Pertinet huc
¹³¹ exemplum Broagij † oppidi in Garumna fluuio siti, quod exiguo
aggere aditur. De cuius principio *Thuan. lib. 64.* quod à saburra,
quam in vacuas r. aues imponebant nautæ, eo loco exonerata tu-
mulus tractu temporis in mari excitatus sit, qui vallo & palis cin-
ctus, asseribus abietinis, & malis nauium introrsum ductis cespi-
tibusque & lignorum fascibus firmatus tandem in urbem coalue-
¹³² rit. Didicit enim homo naturam prouocare † ait *Plin. lib. 33. nat.
hist. in pr.* Imo & superare, in quibus à natura vincitur. *Arist. in
pr. mechan. quest.* Et ars in multis naturam imitatur. *§. 4. Inst. de adopt.
Senec. epist. 65. Arist. cap. 5. de mundo.* vsque adeo vt fere nihil intenta-
tum relinquat. *Plin. lib. 21. cap. 9.* Itaque cum hic modus acquiren-
¹³³ di † sit mixtus, partim natura, partim arte constans, sicut augmẽ-
¹³⁴ tum † mistum vocant Feudistæ partim facto hominis, partim di-
spositione legis acquisitum, *Hartm. Pistor. lib. 3. quest. 42. n. 39.* vtri
parti ascribendus sit, dubitatur. *Ita Ouid, 21. metam 8.*

Est spe-

Est specus in medio natura factus an arte

Ambiguum, magis arte tamen.

Et magis est, ut illi parti ascribatur, quæ præualet, ut à potentiori † fiat denominatio. *l. queritur, & ibi Dd. de stat. hom. Crau. cons. 135 638. n. 17. & cons. 406. n. 5.* Quia quotiescunque in aliquo actu duæ concurrunt causæ, quarum una est proxima † & immediata, al-¹³⁶tera remota vel mediata, tunc effectus attribuitur propinquæ & non remotæ causæ, *Barbat. in c. Reinaldus, n. 186. vers. sexto extra de testam. Crauet. cons. 131. n. 15. & cons. 144. n. 2. vol. 1. Roland. à Valle cons. 52. vol. 2.* Est enim causa immediata semper potentior quā causa mediata, *Curt. iun. cons. 44. n. 5. Heron. Magon. decis. Fl. rent. 83. n. 7. Consil. Marpurg. 2. cons. 14. n. 141.* Et causa proxima semper attenditur, *Bald. in auth. ex testamento, C. de collat. Decius in l. in eo, 35. n. 5. de R. l.* Et causa proxima magis influit quam † remota. *gl. in l. si muli-*¹³⁷*er, ff. rer. amot.* Et semper plus valet causa immediata & proxima, quam remota, quia hæc dicitur potius occasio *Neuiz. in sylu. nupt. lib. 1. n. 201. Eberh. in lo. 21 numer. ult.* Quod si ergo natura sine arte vel prorsus operata non fuisset, vel non tam cito, arti principatū¹³⁸ tribuemus, & hunc † modum acquirendi industrialem dicemus, *per ea quæ habet Tholos. 20. synt. 7. 8. & 9. Vult. l. I. R. 70. Gædd. in l. 23. n. 4. de V. S.* quale est incrementū marinū, quod per exaggerationē marisque exclusionem hic locorum acquiritur. Illud Noë Meureri incrementum *n. 127.* pro naturali habebimus, quia ars naturæ occasionem magis quam causam præbuisse videtur. Neque obest, si dicatur, ne ab industriali quidem modo acquirendi excludi naturam, quia Paulus plantat, Apollo rigat, Deus autē dat incrementum, *1. Corint. 3. c. cum non sit, extra de decim.* Quo respectu † naturalia semper sunt potentiora iis, quæ accidentaliter com-¹³⁹petunt *Bart. & Dd. in l. qui habet. 3. in pr. de tutel. Menoch. 2. de arb. ind. quest. cent. 3. cas. 201. n. 69. Schrad. de feud. p. 10. sect. 3. n. 119.* Quo argumento moti discrimen † naturalium & industrialium fructuū¹⁴⁰ conuellunt *Conan. lib. 4. comm. 5. n. 8. Coras. lib. 5. miscell. 9.* cum tamen certum sit, non ideo minus has esse distinctas species, quia labor & industria hominis in hac parte præualet. *Vult. discept. schol. 19.*

*Menoch. d. cas. 201. n. 20. & in 15. remed. recup. poss. q. 40. n. 593. arg. l. qui scit
 141 25. §. in alieno, de usur. Vnde recte industrialia† augmenta definit
 Schrad. de feud. sect. 2. n. 1. quæ principaliter sunt impensa ac indu-
 stria vasalli, cooperante natura, vel facto naturali, qualia sunt æ-
 dificia exstructa, arbores plantata, aggeres erecti, fossæ & huius-
 modi similia. Alioquin omnia naturalia essent, nullū opus artifi-
 ciale, cum in hoc genere sine naturæ & fortunæ auxilio produci
 possit nihil. In hisce ergo non alluvionis sed ædificationis iura at-
 tendantur. Cætera huc pertinentia infra de conseruatione &
 augmentatione insularum pertractabimus.*

CAPVT XXI.

De apprehensione Insulæ.

S V M M A R I A.

- 1 *Occupatio modus acquirendi frequentiss.*
- 2 *Sine apprehensione dominium non acquiritur.*
- 3 *Occupatio est duplex.*
- 4 *Occupatio pacifica quanam?*
- 5 *Inferas iniuria non committitur.*
- 6 *Pugna hominum ac beluarum.*
- 7 *Fera certis regionibus noxia.*
- 8 *Hatto Archiepiscopus Moguntinus à muribus deuoratus.*
- 9 *Insulæ animalibus sacra.*
- 10 *Apprehensio vel ad possessionem, vel ad proprietatem pertinet.*
- 11 *Possessio insulæ apprehendenda est.*
- 12 *Etiam si ad regalia pertineat.*
- 13 *Possessionis utilitas.*
- 14 *Possessionis apprehensio coram Notario & testibus.*
- 15 *Probatio possessionis per instrumentum.*
- 16 *Scotatio in Dania.*
- 17 *Dominium quando cum possessione acquiratur.*

- 18 Possessio apprehendenda debet esse vacans.
- 19 Apprehensio possessionis iam occupata vitiosa est.
- 20 Heres possessionem propria auctoritate apprehendere potest.
- 21 Modo sit vacans.
- 22 Vacans possessio quando dicatur?
- 23 Ius Gentium sola occupatione contentum est.
- 24 Publica iuris civilis vel Gentium.
- 25 Occupare quid?
- 26 Occupantis melior conditio.
- 27 Praeuentio in iustitia.
- 28 Vigilantis melior conditio.
- 29 In praeventione etiam momentum temporis spectatur.
- 30 Dolus bonus in praeventione concessus.
- 31 Arcanum praeventiendi hostes.
- 32 Nemo tenetur primum ictum expectare.
- 33 Casus insulae praeeoccupatae.
- 34 Post litem motam occupatio illicita est.
- 35 Poena talionis in iure civili frequens.
- 36 In dubio b. f. possessor intelligitur.
- 37 Errans in iure non desinit esse b. f. possessor.
- 38 Bonae fidei possessor lucratur fructus.
- 39 Ad distinguendos fines vicini convocandi.
- 40 Praeceptum consilij non necessitatis.
- 41 In interdicto retinenda qualem te inuenio, talem te iudico.
- 42 Concurrentia duorum circa apprehensionem insulae.
- 43 Duo in solidum possidere non possunt.
- 44 Tantum acquisitum, quantum apprehensum.
- 45 Occupatio est facti & non praesumitur.
- 46 Apprehensione partis praesumitur apprehensio totius.
- 47 Res hostilis quando fiat capientis.
- 48 Ad possessiones retinendas requiritur multitudo familiae.
- 49 Modus agrorum & servorum definitus.
- 50 Romanorum numerosa familia.
- 51 Paterfamilias, locuples insulam solus occupare potest.

- 52 Fines possessionis cuiusvis destinatione constituuntur.
- 53 Agri occupatorii quidnam?
- 54 Crescentibus hominibus decrescunt singulorum dominia.
- 55 Terminorum distinctio ex iure Gent.
- 56 Communio bonorum ex iure naturali.
- 57 Diuisio prouinciarum inter filios Nohe.
- 58 Iapheti posterius insulas occuparunt.
- 59 Valor rerum quomodo successiue creuerit.
- 60 Multa olim indistincta hodie sunt distincta.
- 61 Samus insula olim vacua.
- 62 Noui incolae prioribus additi.
- 63 Mixtura gentium.
- 64 Coloniarum deductio in insulas.
- 65 Insulanorum eruptio in continentem.
- 66 Insulae deserta postea inhabitatae.
- 67 Insula Oceani Germanici.
- 68 Insula Frisiorum quanam?
- 69 Insulae olim piratarum latibula.
- 70 Inhiblandia insula.
- 71 Ducatus Steuicensis olim desertus.
- 72 An hodie insulae sint vacuae?
- 73 Insulae noui orbis.
- 74 Insulae pro derelictis habitae.
- 75 Agri deserti non sunt nullius.
- 76 Insula vacans pro iam nata habetur.
- 77 Migrationes gentium olim frequentes.
- 78 Apprehensio pacifica facile in violentam degenerat.
- 79 An insulae sint nullius quoad iurisdictionem?
- 80 Territorium est dominium.
- 81 Iurisdictione latius patet quam dominium.
- 82 Res sacrae sunt sub iurisdictione.
- 83 Insulae propiores non apprehensae pertinent ad Imperium.
- 84 Iurisdictione in dubio tacite reseruatur.
- 85 Remotiores insulae in occupantis sunt arbitrio.

- 86 *An iurisdictio apprehensa censeatur?*
 87 *Quilibet paterfam. est Rex in sua domo.*
 88 *Multi ex privatis domini insularum facti.*
 89 *Insula à primis occupatoribus denominata.*
 90 *Viriathus Lusitanus pirata.*
 91 *Magistratus requirit subditos.*
 92 *Rex sine regno est Rex chartaceus.*
 93 *Principes Germanie defenduntur.*
 94 *Apprehensio continentis quando ad insulam extendatur?*
 95 *Apprehenso castro censeantur apprehensa omnes pertinentiae.*
 96 *Singula partes fundi apprehendi opus non est.*

ACTENVS modus acquirendi singulis insularum speciebus quodammodo proprios vidimus. Nunc de illis agendum, qui omnibus sunt communes. Inter quos agmen ducit † occupatio, generali nomine ita dicta, ut frequentior, ita utilior, quo id quod antea nostrum non fuit, apprehensione nostrum facimus. *l. 1. de A. R. D. l. 1. de A. P.* Ut non immerito Imper. in §. *fera*, *Inst. de R. D.* hunc primum & præcipuum fecerit, quippe qui etiam sine alterius tituli accessione iure Gentium subsistit. Ac fere cum omnibus aliis modis concurrat, qui † inanes esse videntur, nisi occupatio accedat. *d. l. 1. de A. P.* Ea duplex † est, vel pacifica vel violenta. De illa agitur in §. *fera*, & seq. de hac in §. *item ea*, *Inst. de R. D.* Pacifica est † quæ sine vi & armis expeditur. Quam apprehensionem in specie vocare lubuit, arg. *l. 1. §. 1. de acquir. poss.* Quomodo Rebuffus tractatum suum de pacificis possessionibus inscripsit. Eam non alterat etiam si contra feras † & noxias bestias insulas obsidentes arma expediantur, *d. §. fera*, *Inst. de R. D.* Quia in illas nec vis, nec iniuria committitur. *l. 1. §. 3. & 10. si quad. paup. §. si quis rusticus de pace tene. 2. Feud. 27. Capoll. lib. 2. de serv. rust. 21. n. 20. Medices lib. 1. de venat.* Cum his enim sæpe non minus, quam cum hominibus † de pugnatum legimus. *Plin. lib. 6. nat. hist. 12.* Et non cum hominibus solum, sed & cum monstris dimicatum est, ait *Florus in epit. lib. 2.*

cap. 2. Ita Alex. M. contra belluas aciem strinxit, sicuti eiusdem
 classis contra thynnos pisces pugnauit. *Plin. lib. 9. ca. 3.* In Cyrenai-
 7 ca flex est ter in anno debellandi locustas. *Plin. lib. 11. cap. 29.* Et
 Rex Persarum per triduum venationem Scorpionum indicere
 solitus sub certo præmio. *Arist. in mirab. auscult. Simon Maior. lib.*
1. canic. 23. De bello Pigmæorum cum gruibus vide *Plin. lib. 7.*
cap. 2. Iuuen. sat. 13. Scytharum cum Gryphibus. *Plin. d. lo.* Herculis
 pugna cum auibus Stymphalidibus. *Natal. Com. lib. 7. mythol. 1.*
 Quin sæpe hominibus præualuerunt feræ. Ita Abderitæ ranis ces-
 serunt. *Iustin. lib. 15.* Et è Cycladum insula mures fugarunt incolas
Plin. lib. 8. cap. 29. Quæ fortean est terra, in qua duos catos tam ca-
 re vendidit mercator Venetus, de quo *Albert. Abb. Stad. in chron. ad*
A. 1175. Plura vide apud Tholos. lib. 21. de Rep. 11. numer. 2. Quibus ad-
 8 di potest notabile exemplum diuinæ ultionis in Hattone † Ar-
 chiepiscopo Moguntino, in turri insulæ Rheni imposita à mu-
 ribus deuorato, *Sigebert. Marian. Scot. Schafnab. Reusn. in Isagog.*
hist. Ioh. Volf. cent. 12. memorab. lect. ad A. 120. Turrin, cui à mu-
 ribus nomen est, in hunc vsque diem in Rheno flumine, in me-
 moriam tantæ immanitatis extare testatur *P. Merse. in annal. Ar-*
 9 *chiep. Magunt.* Neque curanda est illa Ethnicorum † supersti-
 tio, qua insulas quasdam vt certis animalibus ac auibus sacras su-
 spexerunt. Quo iure Harpyæ insulas Strophadum sibi assere-
 bant, *apud Virg. 3. AENE. Et Apollon. lib. 2.*

Non est fas, Borea nati, depellere regno

Inde canes Iouis Harpyas &c.

Vide Natal. Com. lib. 7. myth. 6. supra cap. 10. num. 9. & seq. Hæc enim
 vana superstitio, neque dominij acquisitionem, neque pacificam
 10 apprehensionem impedit. Adhibetur autem † apprehensio du-
 plici fine: vel ad possessionem tantum, vel ad proprietatē simul.
 11 Illa necessaria † est, cum dominium vel iam habemus, vel etiam
 habere volumus. Veluti in insulis fluuiialibus. Vt vt enim ha-
 rum dominium ipso iure ad vicinos pertineat: *l. 7. §. 3. de A. R. D.*
 non tamen etiam possessio, quia hæc apprehendi debet. *l. cum be-*
 res, de

res, de A. P. Bart. de insul. verb. communis, Capoll. lib. 2. de seru. rust. 33. nu.
 12. Parmens. lib. 2. ca. 8. n. 12. supra cap. 9. n. 12. Idem obtinet, si insula † 1 2
 iure regalium ad dominum fluminis pertineat, quia tunc quoq;
 apprehendenda est possessio. Prapof. in §. si quis de manso, si de inuest.
 Schrader. p. 1. s. de feu. l. cap. 6. n. 27. Et ratio est, quia insulæ incremē-
 tum separatum est à fundo continenti. l. 9. §. 3. de usufr. ideo nouā
 apprehensionem desiderat. Parmens. d. cap. 8. n. 12. Et quia posses-
 sionis magna est † utilitas, de qua supra. cap. 9. n. 25. ideo bona caute. 1 3
 la est, eam quantocyus apprehendi, etiam dum insula est in fieri,
 modo id fiat sine violentia l. 7. C. vnd. vi. l. ult. C. de edict. D. Hadr.
 Quod fieri solet coram Notario & testibus, confecto de super in-
 strumento † apprehensæ possessionis. Quo pertinet cautela ap- 1 4
 prehensæ poss. apud Specul. tit. de petit. & poss. §. 1. n. 35. De qua
 tamen quid sentiat Gail. de arrest. c. 1. n. 22. & cap. 11. in fi. Colhman. conf.
 9 n. 180. & conf. 38. n. 155. vide ibid. Quod tum locum habere
 vult Matt. Polen. in defens. causæ Sprinzenstein. cap. 8. num. 374. quan-
 do vnus alium indebite anteuertit. Ac per huiusmodi instru-
 mentum possessionem plene † probari dubium non est. l. pradia, 1 5
 48. de acqu. r. poss. c. 1. vers. si cum domino, 2. F. 2. licet alias per instru-
 menta obligatoria in futurum collata probatio vacillet, Mascard.
 vol. 3. concl. 1191. VVesemb. 1. conf. 21. num. 64. & s. q. quia non ipse in-
 gressus, sed saltem licentia ingrediendi possessionem propria au-
 thoritate probatur, Specul. in tit. de emat & vend. in §. sciendum, Alua-
 rot. in d. c. vn. in pr. 2. F. 2. Multa autem interciderere possunt, vt a-
 ctualis apprehensio impediatur arg. l. 5. §. 1. de A. R. D. Alicubi
 etiam singularis ritus in apprehendendo obseruatur. Qualis e-
 rat scortatio † in Dania cum aliqua terræ particula effoditur, c. 2. 1 6
 extra de consuet. Tholos. li. 20. syntagm. 10. n. 10. vbi scortationem legit.
 Quod si animus acquirendi dominij † accedat, tum insulæ, quæ 1 7
 nullius est, non saltē possessio, sed & dominiū sine vllō alio titulo
 per occupationem r. obis acquiritur. l. 3. de A. R. D. l. 1. de A. P. supra. c.
 9. n. 14. Itaque sicuti hic requiritur, vt insula sit nullius, quia si alte-
 rius sit, tum alium quoque titulum occupatio desiderat. l. 31. de A.
 R. D. l. 14. §. fin. de furt. l. 24. C. de R. V. l. 1. de publ. in rem. absque quo
 domi-

- dominium alteri quæsitum auferri nequit. *l. id quod nostrum, de R. L.*
- 18 Ita illic quoque possessionem vacantem esse oportet, neque ab alio præoccupatam. *l. 68. de contr. emt. l. 3. §. 1. de act. emt.* Alioqui vitium clandestinitatis aut violentiæ facillime incurritur, *l. 1. Forster. in process. Camer. fol. 560.* Quia secunda alterius occupatio non possessio dicitur, sed possessionis turbatio, etiamsi à iudice esset obtenta. *d. l. fin. C. de edict. D. Hadr. toll. l. si duo, §. 2. uti possid.* adeo ut nec auctoritate principalis rescripti in eam possessionem immitti quis possit, quam alius iam possidet. *l. meminerint, C. vnd. vi. Gail. 2. obs. 76. n. 9. Polen. in defens. caus. Sprinzenst. cap. 9.* Ita quamuis heredi permittatur, etiam non implorato iudice possessionem rerum hereditariarum propria auctoritate apprehendere: *l. cum heredes, 22. in pr. de acquir. poss. Bart. in d. l. fin. C. de ed. Diu. Hadr. & ib. Dec. nu. 4. Menoch. de adipisc. possess. rem. 6. n. 4. Tiraq. in tract. le. mort. saisit le vis. p. 1. declar. ult. Decian. 3. resp. 41. n. 36. Ioseph. Ludou. 1. decis. Perus. 69. nu. 4. Ioan. de Castil. 3. quotid. controu. 24. n. 5.* tamen requiritur, ut possessio
- 21 sit vacans et neque ab alio vel prius occupata vel continuata. *leg. nunquam, 31. §. vacuum, ff. de usucap. l. ult. C. vnd. vi. Bald. in d. l. fin. C. de ed. D. Hadr. Bero. vol. 2. cons. 16. num. 34. Natta cons. 572. n. 15. lib. 3. Honned. vol. 2. cons. 86. num. 29. Polen. d. cap. 9. n. 465.* Quia prima possessio impedit, ne sequens incipere possit. *l. 1. §. fin. & ibi Bart. n. 18. ff. uti poss. Vasq. 3. illust. contr. 85. n. 6. Marant. in specul. p. 4. dist. 7. n. 19.* Neque enim diu vnam & eandem rem in solidum possidere possunt.
- 22 *l. 3. §. 5. de acquir. poss.* Quando autem dicatur et vacans possessio explicauit *Menoch. rem. recup. 13. num. 4.* Cum vero insula nullius est cum nullus alius titulus domini requiritur, ut dictum, quam apprehensio, *l. 1. §. 3. l. 3. de A. P. l. 1. de A. R. D.* Quod ita ex iure Gentium introductum est, quo res à natura productæ statim homini apprehendenti subiiciuntur. *Gen. 1. v. 28. l. 28. de usufr. Vnde Cicer. 1. off.* Sunt priuata nulla natura, sed aut veteri occupatione, qui quondam in vacua venerunt, aut victoria, ut qui bello potiti, aut lege, pactione, conditione, sorte &c. Et Boiocalus Germanus: *apud Tacit. 13. annal.* Sicut cælum Diis, ita terras generi mortalium
- 24 datas, quæque sunt vacuæ, eas publicas esse. Publicas et vocat res non

non quæ iure ciuili ad certum aliquem populum, *ut in l. 1. §. 2. de I & l. §. 1. & 2. Inst. eod. l. 15. & seq. de V. S. iup 34. cap. 17. m. 11.* sed quæ iure Gent. ad vniuersam societatem humanam pertinent, *ut in l. 45. de usucap. l. 14. de A. R. D. Conan. 3. comm. 2. Donell. 4. comment. 2.* Nam alioqui publica iuris ciuilis priuata sunt, quo ad alias gentes, *ut occupari nequeat, late Hugo Grotius in mari libero c. 5.* Itaq; occupare + siue apprehendere hic nihil aliud est, quam præuenire, & id 2 5 quod in medio positum erat, ante alios capere. *arg. l. 9. de V. O. l. 10. de pecul. l. 29. de pæn. Ita apud Gell lib 7. noct. Att. 3.* Quod illos dicimus voluisse facere, id nos priores facere occupabimus. *Liu. li. 2. dec. 1.* Priusquam tribunus auctor existeret, occuparent Patres ipsi, suum munus facere. *Senec. lib. 7. de benef. 12.* Equestria omnium equitum Rom. sunt, in illis tamen locus meus fit proprius quem occupauit. *Quid. 1. fast. de pugna Herculis & Caci: occupat Alcides. Et 1. met 8.*

Illic te Peleus ut somno victa iacebas

Occupat.

Hinc illud vulgare: Occupantis + meliorem esse conditionem. *l. 2 6 pluribus, 32. de procur. l. si quis 14. de nox. act. l. 9. de V. O.* Cuius iuris ratio tota in præuentione posita est, *de qua Mascard. concl. 233.* De præoccupat. *Capoll. lib. 2. de seru. rust. 31. num. 6.* Ea autem ex solo tempore causatur, quia qui + prior est tempore, potior est iure. *leg. 11. 27 qui pot. in pign. l. 12. & seq. C. eod. Mascard. concl. 1235.* Ille dicit, vigilauit, meam + conditionem meliorem feci. Iura vigilantibus 2 8 scripta sunt. *l. 24. quæ in fraudem cred.* Huic dicitur: tardi venere bubulci. Post festum venire miserum est. Negligentibus non subuenitur. *l. 16. ex quib. caus. maio.* Quod adeo obtinet, ut etiam per horam vel momentum + prior cæteros excludat. *l. 15. de stat. hom. 29 Innoc. in c. presentia, extra de probat. Bald. in l. fin. C. de ed. D. Had. Ioseph. Ludou. decis. Perus. 47. Riminald. iun. cons. 583. n. 36.* Vbi enim vis est in prioritate temporis, non modo dies, sed etiam hora in considerationem venit. *gl. in l. si ex pluribus, verb. ex usu. de solut. Natta cons. 538. n. 4. & 5.* Eius rei multa in iure nostro exempla extant, veluti

in iurisdictione *l. 7. l. 30. de iurisd. l. 9. de V. O. c. proposuisti*, & ibi *Socin. extra. de off. deleg. Maranth. dist. 6. n. 20. Gail. 1. obs. 29.* Et quæ plura hic cumulare superuacuum. *v. diff. Saxon. p. 4 cap. 18.* Quin sæpe hac in parte solertia quædam admittitur, quæ aduersus hostem
 30 dolus † bonus dicitur. *l. 1. §. 3. de dolo malo.* Ita Iacobus Esauū fratrem in percipienda benedictione præuenit. *Gen. 27.* Ita Darius equo ad hinnitum concitato socios in regno supplantauit. *Herod. lib. 3.* Et Salius in certamine cursus apud *Virgil. 5. Aeneid.*

Ereptumque dolo reddi sibi poscit honorem.

- 31 Ac nititur hoc iure arcanum † præueniendi hostes in bello, de qua *Clapmar. li. 4. de arcan. Rerump. 10.* Cum quis alteri nocet, ne sibi noceatur. *Cic. 1. offic.* Quia melius est præuenire, quam præueniri. *l. 1. C. quan. liceat unic. l. 4. C. ad L. Corn. de sicar.* Inde est, quod ne-
 32 mo tenetur † primum ictum expectare. *l. 4. l. 5. in pr. ad L. Aquil. Nemes. Carol. art. 140. Clarus in §. homicidium, nu. 33. Gomez. tom. 3. var. resol. 3. n. 22. VVesemb. cons. 19. num. 15. Mascard. concl. 98. & 489. num. 3. &c.* Multo minus ergo in apprehensione insule vacantis tenetur quis expectare, donec sibi possessio ab altero præripiatur, sed
 33 potest ipse alterum præuenire. † Ecce insula communis nata est in flumine. *d. l. 7. §. 3. de A. R. D.* De cuius diuisione controuersia vicinorum circa insulam concurrentium metuitur. Vnus illorum cæteros præuenit, & plus etiam quam sibi debetur occupat.
 34 Quæritur quid iuris? Et quidem si post † motam controuersiam vel delatam finium regund. quæstionem occupatio facta sit, possessor tantum de suo amittit, quantum de alieno occupauit. *l. 4. C. fin. reg. ex æquissimo iure † talionis*, quo sæpe Legislatores in iure nostro vsi. *§. 10. Inst. de except. §. 1. de vi bon. rapt. licet iure Saxon. eo casu mitius procedatur, art. 86. lib. 3. Landtr. Differ. Saxon. part. 4. diff. 11.* Sed & alia remedia læso competunt, de quibus *Hieron. de Monte de fin. regund. cap. 34.* Quod si antea id factum sit, innoxius est possessor, *l. 4. §. 1. ibi: ab altero solo, ff. fin. reg. si modo bona fide occu-*
 36 paut, vt rem ad se pertinentem *l. 136. de R. I.* Quod in dubio † præsumitur. *Cranet. cons. 901. num. 7.* Neque enim definit bonæ fidei

fidei possessor, etiam si in iure erret. *l. 32. §. 1. de usucap. Vsq. 2. illust. 37*
controu. 76. num. 16. multo minus si in facto & mensura, cuius appli-
 catio etiam prudentissimum Geometram fallere posset. *l. 2. de*
iur. & fact. igno. supra. ca. 17. num. 66. Itaque etiam † fructus inte- 38
 rim lucrabitur, etiam si de portione occupata aliquid restituere
 cogatur *l. 4. §. 2. fin. reg. l. 25. §. 1. de usur. l. 48. de A. R. D.* Sed hisce
 iam dictis obstare videtur iuris Saxonici decretum æquissimum:
 quod qui vult sepem ponere vel limites distinguere, vicinos † à 39
 quibus controuersiam metuit, aduocare debeat. *art. 50. lib. 2.*
Landtr. art. 127. Weichbi. Schneid. in §. quædã actiones, tit. de act. fin. reg.
numer. 22. Inst. de act. Neque repugnat ius ciuile iuxta *gl. ad d. art.*
50. leg. 3. C. fin. reg. in fi. Hoc autem si fiat, vicini contradictione
 impeditur præoccupatio. Respondetur id præceptum † con- 40
 filij magis, quam necessitatis videri, *arg. d. leg. 4. §. 1. fin. reg.* datum
 ad hoc, vt sine controuersia vicinorum stabiles quis, & perpetu-
 os limites habeat, neque ipsi noui operis nunciatio impingatur,
l. 1. §. 5. de nou. oper. nunc. Deinde ad dominij quæstionem tantum
 pertinet, non etiam ad possessionis apprehensionem, quæ etiam
 ignorante altero obtineri potest. *l. 6. de A. P.* Et quid si vicini cõ-
 uocati circa limites dissideant? Adhuc necesse est, vt interim pos-
 sessio penes vnũ sit, isq; in ea defendatur, quousq; finium regũd.
 quæstio finiatur. *l. 1. §. fin. de interd. l. 3. C. de interd. l. 13 C. de R. V.* iuxta
 illud: qualem † te inuenio, talem te iudico. *§. 4. Inst. de Interd. & ibi 41*
Dd. Quid autẽ si duo † circa apprehensionẽ insulæ vnus concur- 42
 rant, vtri possessio cedet? Impossibile est enim vtrumq; ex æquo
 possidere. *l. 3. §. 5. de A. P.* Si duo vt focij † concurrant, insula cõmu- 43
 nis erit pro indiuiso: *l. 17. §. 1. de pos. l. 25. de V. S.* Si quilibet suũ nego-
 tium agat: tantũ cuiq; acquisitum censebitur, quantũ † apprehẽ- 44
 sum. *l. 1. §. 5. de itin. actuque.* hoc est, vt explicat Donell. 4. cõment. 10. quã-
 tum potestati suæ ac ædificio subiecit, terminis positis inclusit,
 ac custodia sepibusq; muniuit. *l. 5. de l. & l. 5. l. 6. de R. D.* Quod cũ
 sit in † facto positũ, quia occupatio est facti, neq; præsumitur nisi 45
 probetur, *l. siue, C. de probat. Gædd. de alluu. maris. n. 172.* per ocularem
 inspectionem facile discerni potest. *l. 8. §. 1. fin. reg.* Et licet ad

- occupationem non requiratur, ut omnes glebas insulæ circum-
 46 ambulet possessor, *l. 3. §. 1. de A. P.* quia partis apprehensione † to-
 tius rei possessio apprehensa videtur. *Mascard. concl. 1190. n. 5.* tamē
 necesse est, ut sic occupetur insula, quod retineri & custodiri pos-
 sit. *l. 3. §. 2. l. in laqueum, 55. de A. R. D. Capoll. lib. 2. de seru. rust. 33. num. 10.*
 Alioquin sublata insistentia ac munitione res occupata in prio-
 rem libertatem recidit, fitque eius, qui postea rursus occupat.
 47 *Vasq. in prefat. ill. controu. n. 25.* Hinc est, quod res hostilis † capta
 non fit capientis, nisi intra prædia & loca tuta deducatur, ut di-
 sputas *Alber. Gentil. lib. 1. advocat. Hispa. 2.* Quod maxime obtinet
 si insula sit amplior, quam ut ab vno homine possideri possit. *arg.
 l. 27. §. 2. ad munic.* Quo maiorem enim familiam quisque habue-
 rit, eo maiorem quoque partem terræ occupare poterit, quia per
 48 filios & seruos possessionem † retinemus. *l. 1. §. 5. l. 49. de A. P. l. 1. §.
 16. & seq. de vi armat.* Ita Abrahamus & cæteri Patriarchæ amplis-
 simum numerum gregis & seruorum alentes, amplissimas quo-
 que possessiones obtinuerunt, *Gen. 13. & pass.* Apud Romanos li-
 49 cet modus † agri in singulos ciues lege Stolonis Licinij ad 500.
 iugera arctatus esset: *Plin. lib. 18. nat. hist. 3. Liu. lib. 7. dec. 1. Valer. Max.
 lib. 6. cap. 8.* Et seruorum numerus legibus sumptuariis restrictus:
Arnif. 1. polit. 4. neutrum tamen à potentioribus obseruatum con-
 stat ex querelis Tiberij Cæsaris ad Senatum, apud *Tacit. 13. annal.*
 50 Catonis: apud *Gell. lib. 7. cap. 3. Seneca. epist. 90. &c.* De Isidori † co-
 piosissima familia vide *Plin. lib. 33. cap. 1. de diuite Crasso Plin. d. 10.
 Valer. Max. lib. 6. ca. 11. Cæc. Rhod. lib. 1. lect. ant. 25.* Ac erat ea ne-
 cessaria ad retinendas & colendas possessiones, quas sæpe diuer-
 sis in locis habebant Romani, *d. l. 27. §. 2. ad mun. l. 10. §. 4. l. 21. §. 2.
 de excus. tut.* Quia verum est permultis indigere eos, qui permulta
 possident, ait *Boeth. tib. 2. de consol. philos. 5.* Ita de publicanis *Cic. pro
 L. Manil.* quod maximas familias habeant in agris, in portubus
 atque custodiis. Et de latifundiis Romanorum per Siciliam
 51 innuit *Florus lib. 3. cap. 19.* Talis ergo paterfam, † qui sit, facile insu-
 lam etiam mediocris magnitudinis occupare & custodire pote-
 rit, dum mente & cogitatione hac sit, quod totam possidere ve-
 lit. *d. l.*

lit. d. l. 3 §. de A. P. fin minus in occupatoris est arbitrio, quos fines
 † possessionis destinatione sua comprehendere velit. l. 60. de V. S. 53
 l. 24. §. 2. de leg. 1. l. 86. §. 1. de leg. 2. l. 6. §. 3. com. prad. Reliqua pars, vt
 vacua, relinquitur illi, qui postea accesserit. arg. l. 6. l. 46. A. P. Qua-
 les erant agri † occupatorij siue artificiales apud Rom. ita dicti, 53
 quod quisque colonorum tantum sibi terræ occuparet, quantū
 colere, & à vicinis defendere posset, vt ex Siculo Flacco citat Parmēs.
 lib. 1. de alluv. 16. num. 9. Atque hunc processum à prima mundi
 origine obseruatum deprehendimus, ita quod multitudine ho-
 minum † crescente prioribus semper noui domini accesserint, 54
 occupantes subseciua ab illis relictā. Quamuis enim domi-
 niorum distinctio ac † terminorum positio statim cum iure Gēt. 55
 coeperit: l. 5. de I. & I. c. dilectissimi. 12. q. 2. Caino initium faciente. Io-
 seph. lib. 1. antiq. 4. tamen illa distinctio rudis adhuc fuit, ac ἐν πλάτει
 instituta, cum multi agri, regiones, insulæ, ac prouinciæ † indi- 56
 stinctę manserint, quas posterius successiue occupantes inter se di-
 uiserunt. arg. l. 25. de V. S. Ita Nohæ filiis † ac nepotibus singulę 57
 prouinciæ obuenerunt. Gen. 10. Ioseph. 1. antiq. 8. & seq. August. lib. 16.
 de ciuit. Dei 10. & seq. Et quod Iapheti † posterius insulas inter se par- 58
 titi sunt: Gen. d. cap. 10. v. 5. supra. cap. 19. num. 9. id de maioribus tan-
 tum insulis accipimus, quia minores insulæ in tanta mundi laxi-
 tate, hominumque penuria nullo tunc in pretio fuerit. Verū po-
 stea crescente hominum multitudine, fieri necessario oportuit,
 vt non solum singulorum possessiones decrescerent, dominia,
 pondera † & mensuræ diminuerentur, sed etiam pretia rerū pos- 59
 sessionumque, ac numerorum æstimatio nimium quantum excre-
 scerent, de quo Plin. lib. 18. cap. 3. Quo plures enim partiuntur or-
 bem, eo minus opum singuli habent, ait Lactant. lib. 1. cap. 3. Atque
 ita recte Alberic. lib. aduoc. Hispan. 8. allegans Panormit. q. 7. multa † o- 60
 lim indistincta fuisse docet, quæ hodie sint distincta, etiam in i-
 pso mari. Inde factum, vt singularum possessiones in plures
 portiones diuidende, plures lites generarent. Nam olim tanto
 moderatius fratres inter se regna maxima diuidebant, quanto
 nunc exigua patrimonia partiuntur, ait Iustin. lib. 2. Factum quo-

- que, ut quas terras maiores contemserant, posteri cupidissime
 61 incolerent. Ita Samus † antiquiss. temporibus vacua, *Celius Rhodig. lib. 21. cap. ult.* postea diuersos incolas recepit. *Reinec. in syntagm. hist. p. 2. in Tyrann. Samia.* Factum item, ut alii aliis aggregarētur, cū qui terræ satis haberent, vicinos pati possent. Ita Phocenses ex-
 62 fules † in Sardiniam delati, eam cum prioribus insulis inhabitau-
 runt. *Herod. lib. 1.* Et Pelasgi in Cretam appulsi insulæ partem te-
 nuerunt *ex Diod. Sicul. Reinec. in synt. p. 1. fol. 233.* Ex qua congre-
 63 gatione † diuersa Gentium mixtura nata, de qua *Senec. in consol. ad*
 64 *Helu. c. 6. Bodin. in meth. hist. c. 9.* Pertinet † huc coloniarum dedu-
 ctio, qua ex cōtinenti in vicinas insulas incolæ traducti. Ita Phœ-
 nices rei maritimæ peritissimi multas insulas colonis nouis au-
 xisse celebrantur. *de quibus late Reinec. d. part. 1. fol. 141.* Ita Slaui in in-
 sulas maris Balthici Wagriæ oppositas secesserunt, *Helmold. lib. 1.*
 65 *chron. Slav. 2.* Quamquam vice versa etiam ex insulis † in conti-
 nentem coloniæ deductæ, veluti à Tyriis, *de quibus idem Reinec. d.*
lo. ex Theramene insula in Africam. Iustin. lib. 13. &c. Factum
 66 denique, ut insulæ olim † desertæ postea inhabitarentur. Quarū
 multas subinde inculcat *Plin. ut lib. 6. cap. 28.* Vitra Tylos magnas
 aspici insulas, ad quas non sit peruentum. Quasdam etiam de-
 67 fertas esse. Sed & in Oceano † Germanico insulas immensæ
 magnitudinis non pridem compertas *scribit lib. 2. cap. 108.* Inter
 quas etiam Orcades fuerunt, quarum 20. desertæ. *Gobelin. in Cos-*
 68 *modr. et. 1. c. 6.* De naufragio classis Germanici ppe Frisiam, *Tacit. 2.*
annal. Pars nauium hausta sunt. Plures apud insulas longius sitas e-
 iectæ. Milesque nullo illic hominum cultu, fame absumtus &c.
 Per quas insulas Frisię obuersas non intelligit, quando illæ olim
 continenti terræ multo propiores, aut etiam contiguæ fuerunt,
 quam nunc sunt, *si credimus Vbboni Emm. lib. 9. rer. Frisic.* Licet Sa-
 xonum insulas Ptolomæi Tacitum innuisse credi possit. Fuerunt
 69 autem insulę desertæ ferarum piratarumque tantum latibula, †
 quibus expurgatis inhabitari cœperunt. *Cic. pro L. Manil.* Quam
 multas existimatis esse insulas desertas? quam multas aut metu
 relictas, aut à prædonibus captas vrbes. *Adam. Brem. in hist. Eccles.*
 cap.

cap. 208. Iuthlandia insula cæteris † horridior, quæ in terra fugi- 70
 tur, in mari propter infestationem piratarum. *Et Helmold, lib. 2.*
Chron. Slav. 6. Cæperunt inhabitari omnes insulæ maris, quæ ad
 regnum pertinent Danorum, eo quod pirate defecissent, & con-
 fractæ essent naues prædonum. Idem de peninsula † Sleswicensi 71
Helmold, lib. 1. cap. 12. Quid ergo, inquis, an hodie quoque vacant
 insulæ, an potius inutilis est titulus occupationis pacificæ? Esse
 adhuc † vacuas multas in altero orbe † nauigantium relationes 72
 confirmant. Qualis Mauricia à *Thuano* describitur lib. 124. *histor.* Sed 73
 & *Strabo lib. 2. testatur*, verisimile esse aliam adhuc habitabilem
 terram ultra columnas Herculis, præter eam de qua à veteribus
 Geographis explicatum. Quam Lusitanorum & Belgarum naui-
 gationes detexerunt, & cottidie detegunt. Quod sic præfagiit
Senec. in Medæ.

Venient annis secula feris,
 Quibus Oceanus vincula rerum
 Laxet, nouoque Typhis
 Detegat orbes.
 Atque ingens pateat tellus,
 Nec sit terris vltima Thyle &c.

Cui augurio qui credere nolit, illo, quo Comicus monet, visum
 eat, iuris Gentium titulo libere vsurus. Quod si insulæ semel
 occupatæ † à prioribus dominis deferantur, in pristinam causam 74
 recidunt, ut nullius fiant, perinde ut fere è custodia elapsæ, natu-
 ralem libertatem recuperant. l. 3. §. 2. de *A. R. D.* Et agri pro dere-
 lictis habitis priorum dominorum esse desinunt, & occupantis fi-
 unt. l. 1. l. 3. *pro derelict.* l. 8. *C. de omn. agr.* A quibus tamen multum
 differunt agri † deserti, quos priuatis propria auctoritate occu- 75
 pare non licet, cum ad regalia pertineant, *Goth. in l. 1. de A. P. Sue-*
ton in Vespas. cap. 8. Tholos. lib. 3. syntagm. 2. n. 8. Honded. vol. 2. cons. 84.
Heig. p. 2. q. ult. num. 29. & num. 136. licet Menoch. remed. recup. 13. num.
 76. Contra occupantem remedium recuperandi nullū cōcedat.
 Nihil ergo interest, hodie nata sit insula † marina, an perpetua 76
 cum

cum origine mundi creata, modo hodie cultoribus sit vacua. Quia cum nullius sit occupanti cedit. *l. 7. §. 3. de A. R. D. l. 1. §. 1. de*
 77 *A. P.* Quo pertinent migrationes † gentium relictis suis novas sedes quærentium, quibus nihil frequentius priori ævo, *vide Reinec. p. 1. syntagm. fol. 13. Bodin. in meth. cap. 9. Eleg. Senec. in consol. ad Helu. d. c. 6.* Videbis gentes populosque mutasse sedem &c. Intelligimus autem hic pacificas, non violentas. De Batauis seditione domestica pulsas: *Tacit. 4. histor.* quod extrema Galliarum ora vacua cultoribus, simulque insulam inter vada sitam occupauerint. Quod si insula iam ante sit occupata, modus hic facillime in violentum
 7 degenerat. Quo pertinent illæ † migrationes Gentium indigenas expellentium. Ita Britannia aliquoties incolas mutauit, *de qua post Bedam Gobelin. et al. 1. cap. 6.* Quod de insulis nullius domi-
 79 nij dictum est, *ex d. l. 7. §. 3. de A. R. D.* an etiam ad iurisdictionem † pertineat, ita ut eodem modo sub nullius sint iurisdictione? quæ-
 80 ritur. Dubitandi ratio est, quod territorium † nihil aliud denotat, quam dominium, *iuxta Bart. in l. 27. ff. de furt. & in l. 10. C. eod. arg. l. 239. §. territorium, de V. S.* Ergo ubi nullum dominium, ibi quoque nullum territorium, & consequenter nec iurisdictione. Sed
 81 certum est iurisdictionem † latius patere, quam dominium. Quantum enim singuli in dominio possident, tantum princeps imperio complectitur. *Senec. lib. 7. de benef. 4. & 6. Hotom. ill. quest. 1. Heig. p. 2. quest. 40. num. 97. Goth. in Nou. 105. cap. 2. in fi. imo amplius, quia*
 82 res sacræ † religiosæ & sanctæ nullius in bonis sunt. *l. 6. §. 2. de A. R. D. §. 7. Inst. eod.* Et tamen principis imperio comprehenduntur *l. 9. §. 1. eod.* Mare & littora in nullius privati sunt dominio. *l. 51. de contr. emt. l. 14. de A. R. D.* Et tamen quatenus propinquius est ad Cæsaris imperium pertinet. *supra cap. 14. n. 63. & seq.* Sic ergo &
 83 insulæ † propiores Cæsaris Imperium recipient, etsi nondum apprehensæ, quia Proconsul provinciam ingressus per omnes eius partes & insulas iurisdictionem exercere potest, etiam si eas non-
 84 dum intrauerit. *l. 4. §. 6. de off. procons.* Quæ iurdictio per apprehensionem insulæ à priuatis factam magistratui non aufertur, nisi eius animi sit possessor, quod magistratum excludere velit. *leg.*

46. *de acquir. poss.* Quod in dubio non præsumitur. *Knich. de pact. inuest. cap. 5.* At remotiores † insulæ marinæ nullius sunt, tam ratio- 85
 ne dominiij quam iurisdictionis. *supra. cap. 14 num. 72.* Eas ergo oc-
 cupans, an iurisdictionem quoque una cum † dominio sibi acqui 86
 fuisse censebitur? Ita vult *Bart. in tract. de insul. verb. nullus*, ubi hūc
 regem facit iure Gentium, quo regna constituuntur. Quod ad-
 mitti potest, si saltem familiam aliquam habeat, imperio ac do-
 minio insulæ conuenientem, *arg. l. 215. de V. S. Qualem describit Sene-
 ca epist. 89.* Sit fundus quod aliquando imperium vocabatur. Sic
 enim quilibet Rex dicitur monarcha in suo regno. *Socin. cons. 165.
 col. 2. vol. 2. Hieron. de Monte de sin. reg. c. 3. n. 3.* Et quilibet † paterfam. 87
 rex est in sua domo. *c. duo sunt, 23. q. 4. Ludouic. de Mol. n. de primog.
 Hispan. lib. 1. cap. 2. n. 24.* Etiam si sit rusticus. Cuius rei faciem
 historiam recensent *Henning. Gæden. cons. 11. n. 6. Tiber. Decia. vol. 2.
 cons. 67. num. 13. Neuiz. in sylu. nupt. lib. 4. n. 17.* Ita Polycrates Samū
 insulam quindecim armatis hominibus occupauit. *Herod. lib. 3.*
 Exempla plurima in historiis occurrunt priuatorum † qui ad in 88
 sulas delati, principatum earum in familia sua firmarunt. Vt non-
 nulli etiam nomina insulis † imposuerint Ita Sardinia à Sardo oc 89
 cupata, Lipara à Liparo, Æolia ab Æolo, Sicilia à Sicano dictæ.
Solin. cap. 11. 12. & 13. Et videri potest in hac classe etiam Publius
 princeps insulæ Melitenfis fuisse. *Actor. 28. v. 7.* Item institor Lu-
 sitanus, qui insulam S. Helenæ omnis generis feris compleuit.
Thuan. lib. 81. Eadem ratio in piratis quoque obtinet, quorum
 princeps in milites suos potestatem habens speciem politiæ
 præbet. Qualis † Viriathus Lusitanus, de quo *Appian. Florus lib. 2. de 90
 gest. Rom. 17. Cicer. 2. off. n. 40. Bodin. & alij.* Quod si familia vel comi-
 tatu iusto destituatur, vt sit quasi in vacuo lætus sessor plausorq;
 theatro, non poterit princeps vel magistratus † dici, cui non sunt 91
 subditi. *arg. l. 7. §. 3. de bon. damnat. Vult. 1. l. R. 15.* Rex enim sine re-
 gno & subditis, est sicut Rex Schaccorum, vt ex gl. in c. *Venerabilē
 verb. Germanos de elect. dicit Neuiz. in sylu. & apud Gallos rex † Char-* 92
*taceus dicitur, qui titulo tenus est rex nō potentia, Reinet. in meth.
 histor. fol. 63. vid. Arnif. 1. de iure maiest. 1.* Quod de Episcopis illis,

- verum esse potest, qui scribunt se de locis in terris Turcarum, verbo Bald. in leg. vn. C. de nudo iure Quirit. Hering. de fideiuss. cap. 8. num. 64. de Principibus † Germaniæ, qui vel prouinciam iniuria amiserunt, vel per successionem aliquando sperant, incongrue dicitur, sicuti eos immerito vellicat Tholos. lib. 6. de Rep. 11. cum de iure etiamnum habere videantur. l. qui habet, de reg. iur. Quid autem si ager continens apprehendatur, an insula quoque vicina † apprehensa censebitur? De iurisdictione insulæ indubium est, si insula continentis imperio sublit, arg. l. 9. de iudic. Illa enim usque ad fines territorij extenditur. Vnde qui possessionem † castri apprehendit, omnia prædia & pertinentias castri apprehendisse censetur. Innocent. & Canon. in cap. in litteris, de restit. spol. Dd. in leg. 3. de acquir. poss. Schrad. de feud. part. 5. cap. 2. numer. 25. VVesemb. cons. 1. numer. 51. Gail. 1. pac. publ. 6. numer. 28. Tilem. de Benign. vol. 2. syntagm. dec. 3. vol. 9. n. 14. At corporalis possessio insulæ tum quoque apprehensa censebitur, si insula in conspectu posita ad dominium agri vicini pertineat, quia nō est necesse omnes † fundi glebas circuire, dum hac mente & intentione sit possessor, quod fundum usque ad terminum possidere velit. d. leg. 3. §. 1. de acquir. poss. l. si stillicidium. §. 1. leg. seq. quemad. seru. amit. leg. una est via, de seru. urb. præd. Quod multo magis obtinet si pars principalior rei apprehensa sit. leg. 1. de off. præf. Aug. & ibi Dd. Angel. in §. insula Inst. de R. D. Natta cons. 446. numer. 3. Polen. in defens. caus. Sprinzen. ca. 8. numer. 353. & numer. 414. Aliud est, si dum quis in possessione continentis constitutus est, insula de nouo agnascatur. Hæc enim quia priori fundo nondum vnita est, nouam apprehensionem desiderat. *supra*
cap. 9. numer. 12.

CAPVT XXII.

De occupatione Insulae.

S V M M A R I A.

- 1 *Occupatio est modus acquirendi violentus.*
- 2 *Manu agere quid sit?*
- 3 *Manus iniectio.*
- 4 *Lex praedatoria iuris Gentium.*
- 5 *Bellum venatio quaedam est.*
- 6 *Prisci Germani rapinis assueti.*
- 7 *Sententia pro lege praedatoria.*
- 8 *Insulani pirata ius in vagina gerunt.*
- 9 *Ius Gentium furta & latrocinia non probat.*
- 10 *Titulus pro suo iure ciuili non sufficit.*
- 11 *Venatio hominum illicita est.*
- 12 *Nimrodus hominum venator.*
- 13 *Alexander M. orbis prado.*
- 14 *Venatio oppressiua est tyrannis.*
- 15 *Venatio quot modis dicatur?*
- 16 *Vna hirundo non facit ver.*
- 17 *Ferarum quarundam peruersitas ius naturale non corrumpit.*
- 18 *Homo quandoque brutis nocentior.*
- 19 *An insula semel occupata fiat occupantis.*
- 20 *Capta in bello fiunt capientium.*
- 21 *Diuina & humana iura ad victores transeunt.*
- 22 *Etiam in bello iniusto.*
- 23 *Cyprus iniuste à Romanis occupata.*
- 24 *Rhodus à Sarracenis occupata.*
- 25 *Iusta bellica causa quanam?*
- 26 *Causae praecipuae occupandarum insularum.*
- 27 *Utilitas summus occupantium finis.*

- 28 Romani non semper æque iusti fuerunt.
- 29 Tartarorum expeditio in insulam Ziprangi.
- 30 Euentus bellum iustum facit.
- 31 Insulani an propter barbariem subiugandi?
- 32 Caroli M. in Saxones arma iusta.
- 33 Conuertere barbariem tyrannidic prætextus.
- 34 Fides Christiana non tollit dominia.
- 35 Consensus Doctorum contra Hispanos.
- 36 Dominici à Sotopia sententia.
- 37 Indi ab Hispanis occupati ingeniosi.
- 38 Belli sacri infelix euentus.
- 39 Hispanorum crudelitas in Insulanos.
- 40 Sepulveda & Franciscus Burchardus adulescentes.
- 41 Ferdinandus Vasquius temporizat.
- 42 Iniuria ac rapina iustam causam belli præbet.
- 43 Modo clarigatio præcedat.
- 44 Insulanorum bona ex delicto auferri possunt.
- 45 Iure Gentium principes ex æquo utuntur.
- 46 Princeps est animal rationale.
- 47 Nemo sine causa rebus suis priuandus.
- 48 Insulani piratæ impune debellari possunt.
- 49 Rugiani piratæ.
- 50 Saxonum insula quænam?
- 51 Saxones piratæ.
- 52 Saxonum nauigia.
- 53 Piratæ capite truncati.
- 54 Normanni piratæ.
- 55 Frisæ incolæ olim piratæ.
- 56 Cilices Isauri piratæ.
- 57 Piratæ in regno Melibarensi.
- 58 Piratæ furcis affigendi.
- 59 Receptatores piratarum æque noxi.
- 60 Piratæ integrum exercitum sæpe contrahunt.
- 61 Piratarum artes destructæ.

- 62 Pirata an iura belli habeant?
- 63 An pradoni fides data sit seruanda?
- 64 Pirata quando in hostium numero sint?
- 65 Bellum seruile.
- 66 An vitium primi acquirentis ad successorem transeat?
- 67 Vitium rei non attenditur in acquisitione ex noua causa.
- 68 Presens rerum status considerandus.
- 69 Res semel alienabilis perpetuo est alienabilis.
- 70 Recuperatus ab hostibus fit liber.
- 71 Res capta ex equitate prioribus dominis restituenda est.
- 72 Summus belli refundendi.
- 73 Res La & rocinio ablata manent prioris domini.
- 74 An victor subiugatis bona adimere possit?
- 75 Romanorum clementia in deuictos.
- 76 Prædæ ademta veteranis assignata.
- 77 Victis an autonomia relinquenda?
- 78 Pars regni accedens iuratur legibus regni.
- 79 Bartoli distinctio.
- 80 In arbitrio victoris est insulam regno suo incorporare.
- 81 Mensura pænæ non debet egredi quantitatem delicti.
- 82 Romanorum iustitia.
- 83 Occupatio quando facta sit?
- 84 Inclusus castello non possidet.
- 85 Preparatoria belli non inducunt possessionem.
- 86 Nec excursio in hosticum.
- 87 Bellum comparatur iudicio.
- 88 In conflictu occupantium possessio dubia.
- 89 Terra occupata quomodo diuidenda?
- 90 Belligeratur vel societate inita, vel sine illa.
- 91 Quilibet sibi non alteri acquirit.
- 92 Fœdera & pacta sociorum attendenda.
- 93 Pacta de diuisione prædæ præmatura sunt.
- 94 Diuisio prædæ iuxta proportionem Geometricam instituenda.
- 95 Leonina societas damnatur.

96 *Inter aequales aequalia iura seruanda.*

97 *Partitionis nomine dimidium denotatur.*

98 *A pluribus factum non videtur à singulis factum.*

99 *Ad belli duces pertinet fructus victoria.*

100 *Iustinian. Imp. per alios vincit.*

Alter modus occupandi insulam † violentus est, prope ad bestialem accedens, cum insulam, quæ in alterius est dominio, nostri iuris facere conamur, sine vlllo iuris ciuilibus titulo, *per l. 5. in fi. l. 7. in pr. de A. R. D.* Quod fieri sine vi nō potest, sæpe nec sine iniuria. Itaq; hæc pprie est manucapio
 2 cū insula de facto occupatur. Quia manu † agere est pvim agere, *l. 4. & ibi Dd. de l. & I. veluti manu militari, l. 68. de R. V. manu regia, l. 2. in pr. de O. I.* Inde manus † iniectio, *in l. 10. §. 1. de in ius voca. l. 9. de seru. export. l. 1. & 2. C. si seru. export. l. 54. C. de decur. De qua Coler. in præfat. de process. execut. n. 7.* Romani vindicias dicebant. *Dd. in d. l. 2. §. 24. de O. I. Cæl. Rhod. lib. 17. lect. ant. 29.* Germani das *Sausrecht*, quod hodie sublatum dixit *Moller. ad Constit. Saxon. lib. 1. ca. 10. in fi.* Quā-
 4 uis vero iure quodam Gentium huiusmodi lex † prædatoria recepta videatur, qua potentiori imperium in imbecilliore deferretur. *Arist. 1. polit. 5. iuxta versus Ennii.*

Sic pisces sæpe minutos

Magnu' comest, & aues enecat accipiter.

Et Mantuan. eclog. 4.

Cunctis animantibus vna est

Conditio, semper maiora minoribus obsunt.

Agnalupo, mites Aquilis sunt præda columbis.

5 Quia bellum venatio † quædam est, *Xenoph. lib. 2. Cyropæd. Alberic. Gent. lib. 1. advocat. Hispan. 5.* Quales † prisci Germani apud *Virgil. 7.*

6 *AEneid.* Quibus pigrum & iners videbatur sudore acquirere, quod sanguine parari posset. *Tacit. de morib. Germ.* Ita Tencteri apud *eund. lib. 4. hist.* inquiunt: Quomodo lucem noctemque omnibus

7 hominibus: ita omnes † terras fortibus viris natura aperuit. Et Gallorum legati, quærentibus quodnam id ius esset, agrum à posses-

possessoribus petere, aut minari arma: respondent, se ius in armis
ferre, & omnia fortiū virorum esse. *Liu. lib. 5. dec. 1. v. Clapmar. lib. 5.
cap. 11.* In quem sensum miles in somnio *Viridarij lib. 1. cap. 36.* abuti-
tur testimonio diuinæ legis: *Deut. 13.* quamcunque terram calca-
uerit pes tuus, hæc tua sit. Ac pertinet illuc Aristidis peroratio
ad Rhodios, cuius meminit *Alciat. 2. parad. 21.* Item Ariouisti: apud
Cæsarem lib. 1. de bell. Gall. Pertinet Hispanorum dicterium.

La guerre est ma patrie,
Mon harnois ma maison,
Et en toute Saison
Combatre c' est ma vie.

De la Noue discours. 9. Quod maxime insulani † prædones vsurpa- 8
runt. Qualis Ruthenorum gens in insula Scythici ponti, de qua
Gunth. lib. 6. in pr.

Venatutantum, crebrisque alimenta rapinis
Quærit, & assiduis pirata fenescit in vndis.

Tamen aliæ ciuiliores & humaniores gentes † hanc immanitatē 9
non probarunt, neque cuiquam sine iusta caussa res suas per vim
auferri permiserunt. *arg. l. 1. de furt. l. 42. de V. S. § 2. Inst. de oblig. ex
del. Forcat. in Necyom. dial. 29. in fi. Domin. à Soto lib. 5. de iust. & iur. q. 3.
art. 5.* Neque enim † titulus pro suo sufficiens est ad res, alienas 10
l. 2. pro suo. quo prædo ille nititur, qui interrogatus, cur possideat,
nullam aliam causam reddere potest, nisi quia possidet. *leg 11. &
12. de petit. hered.* Quod Logici vocant principium petere & ni- 11
hil agere. Neque sicut ferarum: ita & hominum † venatio iu- 11
re Gentium proba est, quam omnium primo Nimrodus exercu- 12
it, vnde etiam robustus venator dictus est *Gen. 9. & 10.* id est la-
tro, *Bodin. lib. 2. de Rep. 2. num. 189.* siue ut ioculariter vertit *Dresserus*
Nim-brot. Eiusque æmulus Viriathus ex Venatore latro, ex la-
trone princeps *Florus, supra cap. preced. num. 90.* In quam classē et-
iam *Alexand. M.* refertur † quæ prædonē orbis terrarum vocat *La- 13*
can. lib. 10. Seneca lib. 7. de benef. 13. paulo rigidius Latronem Gentiū
que

- que vastatorem. Quem tamen defendit *Schonborn. li. 2. polit. 15.* Vnde
- 14 de hæc venatio oppressiva† dicta est à *Bart. Alber. & Hostiensis in rubr. extra de cler. venat.* quæ nihil aliud est, quam tyrannis. c. non est, §. his itaque, in fi. dist. 6. vide *Sebast. Medices de venat. p. 1. q. 3. numer. 4. & q. 9. Pruckman in §. venatio, c. 3. numer. 1* Noe *Meurer von Forstrecht, §. quot*
- 15 *modis† dicatur venatio. Schurf. cons. 1. cent. 3. Gail. 2. obs. 68. numer. 9. Gilman. lib. 2. decis. Camer. 20. in pr.* Itaque recte respondetur ad supra
- 16 allegata exempla, vnius† & alterius gentis corruptos mores ius Gentium non constituere, *Alciat. in d. l. 42 de V. S.* perinde vt nec
- 17 ferarum quarundam† peruersitas ius naturale inuertit, l. 1. §. 7. si quad. paup. quia has quoque scelerum socias reperit homo, *Scal. exer. 240.* vt tamen multo nocentiores† nos, quam feræ simus. *Plin. lib. 10. nat. hist. 36.* Quia nec hic lupis mos, nec fuit leonibus, vni-
- 18 quam nisi in dispar genus sæuire *Horat. epod. 7.* Interim non habet difficultatem quæstio, quam *Bart. in tract. de insul. in verb. nullius* variis distinctionibus implicat magis, quam explicat: An insula
- 19 semel† occupata, denuo occupanti concedatur? Si enim à priuatis id fiat, nota est tritissima iuris regula, ex l. id quod nostrum, de R. I. Quia vacua non est, vt cap. preced. dictum. At si iure belli id fiat à Principe vel illo, qui ius belligerandi habet, aliud dicendum est,
- 20 quia ab hostibus capta fiunt† capientis, l. 5. §. fin. de A. R. D. non solum mobilia, & se mouentia d. §. fin. l. 7. ipn r. l. 51. eod. l. 1. §. 1. de A. P. Sed etiam immobilia. l. 21. §. 1. de capt. & postlim. Imo diuina & hu-
- 21 mana† omnia. Hac enim formula ad demonstrandam vniuersalitatem iuris utebantur Rom. Deditis ne vos Pop. Collatinū, urbem, agros, aquam, terminos, delubra, vtenfilia, diuina humanaque omnia in meam Pop. Rom. ditionem. apud *Liui. lib. 1. dec. 1. Tholof. lib. 6. de Rep. 18. num. 16. Schonborn. lib. 2. polit. 15.* Quod non tantum obtinet, si bellum sit iustum, vt videtur velle *Goth. in d. l. 1. §. 1. de*
- 22 *A. P.* sed etiam si sit† iniustum. *Vasq. 1. ill. controu. 9. num. 19. & cap. 10. n. 2.* Ita enim *Cyprus† insula in dominium Rom. concessit* Catonis scelere magis quam virtute, vt fatetur *Vell. Paterc. lib. 2.* Neque multo iustiori titulo eam *Veneti occuparunt.* Eodem iure
- 24 *Sarraceni Rhodum† & circumiacentes insulas sub Constantino*

tino sui iuris fecerunt. *Sabell. ennead. 8. lib. 8.* Vt victor turpiter faci-
 at, quod iniquum bellum gerit, non turpiter belli iure vtatur, cū
 est victor, *vt in simili Ictus ait in l. 4. §. 3. de cond. ob. turp. caus.* Hæc
 ergo præiudicialis quæstio est, quando licitum sit insulam bello
 petere? Siue quænam sit iusta † belli causa? *de qua Canonist. inc. iu. 25*
stum, 23. q. 2. Couarruu. inc. peccatum, §. 9. n. 3. de R. l. Lips. 5. polit. 4. Præ-
 cipuæ † sane causæ, sed non semper iustæ sunt duæ, utilitas oc- 26
 cupantis & facilitas occupandi. Ad illam pertinet † Aristago- 27
 re consilium Persarum Regis fratri datum de bello contra insu-
 lanos *apud Herod. lib. 5.* insulam Naxum esse, non spaciosam illam
 quidem, sed pulcram & bonam, Ioniæque vicinam, multis præ-
 terea pecuniis refertam. Ex qua occupata in cæteras quoque
 insulas imperium pateat. Proin tu, inquit, aduersus hanc re-
 gionem exercitum ducito. Ad istam pertinet exprobratio mi-
 nistri Regij ad præfectum, *apud eundem Herod. lib. 3.* Quod insu-
 lam Samum suæ provincie adiacentem captuque facillimam
 regi non acquireret. Neque hac in parte † Romani ipsi iusti- 28
 tiæ gloriam ubique seruarunt. De Cypro occupata iam dictum.
 De Creta *Florus lib. 3. cap. 7.* Creticum bellum, si vera volumus no-
 scere, nos fecimus sola vincendi nobilem insulam cupiditate De
 insula † Ziprangi siue Iaua *scribit Paulus Venetus lib. 3. c. 2.* quod auro 29
 & margaritis abundet. Ergo cum Magnus Cham audiisset, hanc
 insulam tantis pollere diuitiis, cogitare cepit, quomodo eam suo
 subiugaret dominio &c. Quam autem conatus hic illicitus &
 sordidus Deo displicuerit, infelix exitus declarauit, exercitu il-
 luc misso funditus interemto. Nimirum quia euentus † belli, 30
 velut æquus iudex, vnde ius stat, ei plerumque victoriam dat, *ait*
Liu lib. 10. dec. 3. Et Lucan. lib. 7.

Causa iubet superos melior sperare secundos.

Sed recte plerumque: quia quandoque prosperum scelus virtus
 vocatur, *verbo Seneca, v. Lips. 5. polit. 3.* Interim quoad homines sem-
 per prætextus aliquis iuris quæritur. Qualis est, si incolæ sunt 31
 barbari, & veri Dei cultus ignari. Fortasse etiam idololatæ, im-

- pij, scelerati, perfidi. An sufficiens sit videamus. Ita volunt Hispani, qui Orientales insulas eo quoque nomine sibi mancipant. Pro quibus militat Aristot. doct. in *1. polit. 5.* ubi quosdam natura servos facit, quibus expediat servire potius, quam imperare. Certe
- 32 nisi à Carolo M. † subiugati essent Saxones, à veteri idololatria Irmenulæ aliorumque Deastrorum fortasse non abducti fuissent. *Erpold. Lindenb. in chron. Carol. Mag. in pr.* In quam sententiam extat constitutio *Friderici 2. de statu & consuet. contra libert. Eccles. §. si vero dominus temporalis. Ex qua desumpta est auct. si qua dominus, C. de heret. & Mani. quem text. huic fini inducit Bart. ad l. 2. C. de commer. loh. Fab. in §. ius a. Gent. num. 4. Inst. de I. N. G. & C. Lips. 5. polit. 4.* sed hanc
- 33 πρόφασιν πλεονεξίας esse, ἡμερῶσαι τὰ βαρβαρικά, iam † olim animadvertit Plutarchus. Quæ hodie tanto magis in Christianis cessare debet,
- 34 quanto melius fidem Christianam dominia † iuris Gentium nō tollere novimus. *arg. leg. 6. C. de pagan. c. dispar, 23. q. 8. c. Iudæi, extra de Iudæ. Somn. Viridar. l. b. 1. cap. 104.* Itaque recte hanc sententiam
- 35 ut profanam damnant † *Ferdin. Vasq. lib. 1. controu. 10. num. 4. & seq. & in præfat. nu. 5. Bodin. 1. de Rep. 5. Chass. n. in catal. de glor. Mund. consid. 2. part. 1. Couar. in d. c. peccatum, §. 10 num. 1. & 2. Antimachia. lib. 3. polit. theor. 1. Alber. Gentil. lib. 1. de iure bell. 9. Bocer. lib. 1. de iure bell. 5. Bart. Keckerm. lib. 1. system. polit. 4. Hugo Grotius in mari libero lib. 2. Setser. disput. Instit. 9 corol. 1. Domin. à Soto † de iust. & iure lib. 5. q. 3. art. 5. & lib. 4. q. 2. art. 2.* ubi superiori argumēto respōdet. Quod si quis, inquit, id sibi prætexere cogitauerit, quod præclare cum illis agitur dum pro servitute beneficium eis Christianismi rependimus: iniurium se nouerit esse in fidem, quæ summa est in libertate docenda ac persuadenda: tantum abest, ut eorum excusationem Deus ad-
- 37 mittat &c. Imo non barbaros esse sed ingeniosos † & satis probos Indos illos ostendit *Hugo Grotius d. lo.* Et quod bella huiusmo-
- 38 di Deo accepta non sint, docuit sinister euentus belli † Romani contra Sarracenos per aliquot secula gesti, quod immerito facrum appellatur à *Canonist. in cap. hæc est fides 24. q. 1. & cap. excommunicamus, extra de heret. De quo vide Guilhelm. Tyry libros.* Quam bene

bene vero ac pie cum deuictis insulanis egerint † Hispani, *id ex* 39
narrationibus Bartholomæi Casæi Episcopi Chiopensis oculati testis referunt
Anton. Benbell. de Godent. ad pragmat. Constit. de pace relig. lib. 1. cap.
ult. Keckerman. d. c. 4. Lips. lib. 2. de constant. 22. Jac. August. Thuan. lib.
84. histori. & alij. Et licet Ioannes Genesius † Sepulveda in li- 40
 bro Romæ excuso, Hispanorum iusti contra Indos belli gerendi
 causam defendat, cuius meminit *Thuan. lib. 54. hist. inf.* astipulante
 ipsi personato Francisco Burchardo : tamen illum *prædictus Epi-*
scopus Chiopensis in d. lib. de tyrann. Hispan ad deputatos Commissarios gra-
uiter & neruose refutauit. Hunc nomine Andrea Erstenber-
 geri furti litterarij aliorumque criminum insinulat *post Possuin.*
lib. 1. biblioth. select. 26. Frideric. Tilman. in discurs. philol. fol. 41. De
 eadem materia scripsit etiam Alphonsus Guerrerius *in specul.*
Princip. cap. 31. num. 5. cuius sententiam se nec probare nec impro-
 bare, quia non vacet inuestigare, ait *Vasq. † lib. 1. illust. contr. 10. nu.*
11. Imo, quia non tutum erat Hispano iura sui Regis indubium 42
 vocare. Quod si insignis iniuria vel rapina † barbarorum infideli-
 umue præcesserit, iam illo nomine ob delictum bellum ipsis iu-
 stissime infertur. Sicuti id etiam Carolum M. contra Saxones
 commouit. *arg. c. noli, 23. q. 1. c. dominus, ead. q. 2. leg. 68. in pr. de R. V.*
Gail. 2. obs 57 num. 5. & de pac. publ. 4. Bocer. 1. de iure bell. 6. Paurm. l. b. 1.
de iurisd. 3. numer. 23. Tholos. lib. 11. de Rep. 1. Cicer. 1. offic. præmissa ta-
 men prius clarigatione † ad satisfactionem petendam, vel ad res 43
 ablatas repetendas. *Lips. 5 polit. 4. Busius lib. 3. de Rep. 3.* Itaque li-
 cet recte concludat *Bart. d. lo.* quod inferiores à principe pos-
 sint insulanorum bona † auferre, si modo ex eorum delicto ta- 44
 lis occupatio facta sit: tamen in eo fallitur, quod Principes su-
 periores non recognoscentes excipit, quasi ipsi etiam sine de-
 licto insulanorum id facere possint: cum ius † Gentium, quo 45
 bella nituntur, *leg. 5. de I. & I. omnes ex æquo concernat § pen. Inst.*
de I. N. G. & C. iunct. § singulorum, Inst. de R. D. Ceteræ constitutiones enim
 naturales etiam Principem supremum, vt Papam & Imperat.
 ligant, *Bald. inc. 1. §. fin. qui feud. dare poss.* Nec vlla auctoritas,
 Ss 2 vel

- vel principis vel Senatus efficere potest, quod princeps non sit
 46 animal rationale, nec potest eum absoluerè à dictamine rectæ
 rationis. *Bald. in l. 2. C. de seru. & aq. l. 2. §. 1. de usufr. ear. rer.* Iam autē
 47 naturalis ratio prohibet quemquam vel rebus suis sine + causā
 priuari, *l. id quod nostrum, de R. I. vel cum detrimento alterius locu-*
pletiolem fieri. l. 206 de R. I. l. 14. de cond. ind. b. leg. 6 in fi. de iure dot.
 Quod Principem ne quidem ex absoluta potestate facere posse
 48 dictum. cap. 11. num. 6. Quod si autem insulani + piraticam exer-
 centes mare intutum reddant, nauesque transeuntes diripiant,
 fatis causæ habent vicini principes, eos in ordinem redigendi, si
 post iteratas admonitiones non resipiscant, læsisue satisfaciant.
 In hoc enim vitium insulani præ cæteris proclives sunt. Ita Scyri
 incolas latrociniiis mare infestare scribit *Plutar. in Cimon.* De Ru-
 49 gianis + aliisq; insulis in mari Balthico scribit *Helmo d. lib. 1. Chron.*
Slav. 2. omne hoc hominum genus vagum semper & mobile pira-
 ticas exercentes prædas, ex vna parte Danis, ex altera Saxonibus
 infestum. Quomodo Daniam infestarent *vide eundem lib. 2. cap.*
 50 13. In hoc numero fuerunt + tres Saxonum insulæ ad Albis fluuii
 ostium, iuxta Ptolomæum. Quas *Adamus Bremensis in hist. Eccles. c.*
3. male circa Rhenum collocat, unde in Angliam tra ecerint Sa-
 xones. Sed nec Erisiorum insulas eas esse assentimur *Vbb. Emmio lib.*
2. rer. Frisic. Magis verisimile Hilligerlandiā & Cimbricam Cher-
 sonesum, vicinasue insulas ex illis esse, *de quibus Orosius, Cranzius,*
 51 *Emm. d. 10.* De Saxonum horum + piratica meminere scriptores
 Romani. *Sidon. in paneg. Auiti arm. 7.*

Quin & Aremoricus piratani Saxona tractus
 Sperabat, cui pelle salum fulcare Britannum
 Ludus, & ad suto glaucum mare scindere lembo.

- 52 Vtebantur enim Saxones + myoparonibus ex vimine factis &
 crudo corio tectis. Quod genus dum Isidorus Germanis pira-
 tis in littoribus tribuit, rocul dubio Saxones intelligit. *P. Berth.*
lib. 1. rer. Germ. 15. Nam alioqui Germaniæ prædones singulis
 arboribus cauatis utebantur, quarum quædam etiam 30. homi-
 nes ferrent. *Plin. lib. 16. cap. 40. Vide Reinec. de orig. Saxo. fol. 10.* Apud
 has

Has quoque† insulas latitarunt olim archipiratae Godefridus 53
 Michaelius & Nicolaus Stortebekerus anno 1402. Hamburgi ca-
 pite truncati. *Cranz. in Vandal. lib. 10. cap. 6. Vbb. Emm. lib. 17. rer. Fri-
 sic. Petit artic. Himbürg. pro restit. in integr. art. 144.* De Normannis† 54
 piratis qui sunt Norwegij vide. *Adam. Bremens. cap. 228. Epiced. Ca-
 roli M.*

— Normannis vastantibus insula quædam

Paruula Fresonum, damna tulit graua.

Sed & Gronlandi Islandis crudeliores sunt, raptuque piratico
 remigantibus infesti, scribit idem *Adam. cap. 244.* qui tamen Islan-
 dis iniuriam facere videtur, cum sint homines simplices, furta a-
 uersantes. Francos quoque maritimos† inter Albim & Ama- 55
 sin, (vbi postea Saxones ex Cimbrica Chersoneso confedere)
 ex littore piraticam exercuisse ex *Eutropio, Mamertino, Ammiano
 demonstrat Vbb. Emm. lib. 1. rer. Frisia.* Fuerunt & Lusitani tales in leg.
 21. in pr. de neg. gest. quorum popularis fuit Viriathus, de quo supra. I-
 tem Cilices† piratae Romanis negotium faceffentes. *Flor. lib. 3. 56
 cap. 6.* Eorumque præcipui Isauri l. 10. C. de feriis. & ibi Goth. l. ult. C.
 ad L. lul. de vi publ. De quorum rapinis v. *Strab. li. 12. Marcell. lib. 14. De
 Ponticis Iustin. in Con. 8. in pr.* De Regno Melibart† scribit *Paul. Venetus 57
 lib. 3. cap. 34.* Inueniuntur in hoc regno piratae multi, qui singulis
 annis cum 100. nauibus vagantur in mari, & capiunt transeuntes
 mercatores, bonaque eorum deprædantur. Ducunt secum v-
 xores & filios, & totam æstatem versantur in mari, præcludentes
 mercatoribus semitam, vt non facile euadere possint laqueos eo-
 rum. Nam cum viginti nauibus occupant in transuersum cen-
 tum miliarium spacium, quinque milliar. spacio vni naui assigna-
 to. Et cum vident aduentare nauem aliquam mercatorum bo-
 nis onustam, signum faciunt cum fumo, proximiori id indican-
 tes nauis, & hæc rursus tertiæ sibi collateralis. Vnde fit, vt fere in
 momento omnium nauium gubernatores sciant adesse nauem
 quam diripiant. *Hæc ille. Ad de latronum insulas, quas describit Thuan.
 lib. 126. hist.* Sicuti ergo ipsi prædones ac piratae capi ac supplicio
 affici debent, & quidem ad terrorem aliorum† furcis affigi, l. 28. 58

- §. 10. & *pen ff. de pæn. auth. sed novo, C. de seru fugit. Tholos. li. 37. syntag. 9. nu. 8. Senec. epist. 7.* Latrocinium fecit aliquis. Quid ergo meruit? ut suspendatur. Ita omnes illi, qui opem & auxilium ipsis ferunt eadem pœna digni. *l. 52. §. 19. l. 36. in pr. de furt. l. sæpe, 53. §. ult. de V. S.*
- 6 9 §. 11. *Inst. de obl. ex delict.* Quales sunt receptatores † piratarum, plerumque insulani, aut maritimi. Qui si non essent, nec piratæ essent, vel certe non æque commode prædarentur. *l. 13. in pr. de offic. præf. Tholos. lib. 37. synt. ult.* Item si societatem cum piratis contrahant, ut partem prædæ participant. *l. 53. pro socio.* Qualis lembus Plautinus, communis cū hospite & prædonibus, in *Bacchid. Act. 2. Sce. 3.* De insula Scoira *Venetus lib. 3. c. 38.* deferuntur ad hanc insulam à piratis multa bona, quæ rapta illic vendunt. Illi autem scientes Sarracenis ablata libenter emunt. Atque hoc quod de supplicio dictum facilius obtinetur, si singuli sint, vel prædonum more vagentur. Sæpe autem gens aliqua tota piraticam
- 60 exercet, vel integro exercitu † constant, classemque numerosam habent piratæ, ut aperto bello cū ipsis sit decertandum, *de quibus Cic. 2. offic. num. 41.* Tale est bellum piraticum à Rom. gestum
- 61 in quo prædonum vrbes & † arces destructæ. Inter alias quoque Isaurum Ciliciæ, & c. *Flor. lib. 3. cap. 6. Strab. lib. 14.* Item Balearicum. *de quo Flor. lib. 3. cap. 8.* Quod si iam quærat, an in numero hostium piratæ habendi, in illisque iura belli † seruanda sint, hac distinctione res expedienda erit. Prioris generis si sint, negatiua vera est, *arg. l. 24. de capt. & postlim. reu. l. 19. §. 2. eod. leg. 13. qui test. fac. poss. l. 1. in pr. de leg. 3.* Quam late propugnari *Bodin. lib. 1. de Rep. 1.*
- 62 & *lib. 5. cap. 6.* Vnde huiusmodi piratis pactum † pro capite pretium soluendum non est. *arg. leg. 22. quod met. caus. leg. 24. de capt. & postl. ne quidem si iuratus id feceris, ait Cicero 3. offic. num. 72.* quod tamen non probat *Eberh. Speckhan. cent. 2. class. 2. q. 14. num. 34. Paulo aliter Dana. lib. 2. Eth. Christ. 9.* Quod si vero iusto bello cum piratis publice decertetur, ut etiam belli iura in iisdem seruentur
- 64 consequens est, quia hostium † numero sunt *d. l. 24. de capt. & postl. l. hostes, 18. leg. 234. de V. S. Hotom. illust. q. 7. Ita Cæsar lib. 3. de bell. civil. tribuit actum à Romanis Ducibus, cum prædonibus de compositione*

tione, & legatos ad eos missos esse. Tales Illergetes prædones a-
pad Liu. lib. 8. dec. 3 licet Scipio ad alacritatem militum conciliā-
 dam, non tam ad bellum, quam ad expetendas ab homini-
 bus scelestis pœnas se ire profiteretur. Talis etiam Spartacus, qui
 collecta feruorum † manu Romanis publice bellum intulit & 65
 cum Crasso depugnauit, cuius fit mentio in *leg. 3. §. 10. de acquir. poss.*
Cic. 6. ad Attic. 2. Verri. 5. Flor. lib. 3. cap. 20. Velle. Paterc. lib. 2. Horat. 3.
carm. 14. Quod si ergo insulani hoc modo, dum vel ipsi sunt pi-
 ratae, vel piratis opem & receptacula præbent, iustum bellum in
 se concitent, sibi auaritiæ, & audaciæ suæ id expensum ferant. *arg.*
l. 3. C. de nauis. fan. Dederunt enim operam rei illicitæ *cap. damnum,*
86. de R. I. in 6. Quid autē si insula † semel iniuste occupata, postea 66
 iterum occupetur: veluti si iusule Orientales ab Hispanis nullo
 iure occupatae ab Hollandis rursus intercipientur, iuxta illud: vae
 spolianti, quia spoliaberis: an vitium rei † inhærens ad succes- 67
 fores propagabitur? *arg. leg. vitia, 11. C. de acquir. poss. l. 24. §. 1. de usu-*
cap. Et dicendum in bello iusto & legitimo id non considerari,
 quia secundi occupatores dominium nouo iure habere viden-
 tur, non iure primi acquirentis. Quo casu id vitium non at-
 tenditur. *arg. cap. cura pastoralis, extra de iure patro. Fab. in §. furtive, n. 3.*
de usucap. Mutata est enim conditio insularum: *l. per procuratorem,*
90. §. 2. de acquir. hered. Tiraq. in reg. cessant. caus. ca. 1. n. 210. vt secun-
 dum eum statū, in quo nunc sunt †, non in quo antea fuerunt, iu- 68
 dicari debeant, quia qualem te inuenio, talem te iudico. *VV. semb.*
cons. 4. n. 87. vol. 1. Qui enim rem recuperat, non tenet eodē iure *l.*
st à me, 29. ad L. Falcid. c. 1. quid iur. si post alien. & ibi Matth. de Afflict. n.
40. Et res semel † alienari cœpta, imposterum libere alienari 69
 potest. *Bart. in leg. pater, §. quindecim, ff. de leg. 3. leg. quoties, 11. & i-*
bi Dd. C. de fideicom. Curt. iun. de feud. in 2. p. princ. q. 4. num. 5. Vafq.
lib. 2. contr. 89. num. 2. Neque enim nouum est, vt qui domi-
 nium non habet, alij domini causam præbeat. *leg. 45. de A. R. D.*
 præfertim cum insularum conditio ea occupatione non fiat
 deterior, sed melior, *leg. 2. & 3. de alien. iud. mut. caus.* Neque obstat
 quod

- 70 quod ab hostibus virtute militari † recuperatus in pristinam causam libertatis recidit *l. 20. §. 1. de capt. & postlim. l. 10. l. 12. C. od. ut & redemptus ab hostibus, modo pretiū refundatur l. 12. §. 1. de capt. & postl. Cuiac. 19 obs. 7. Niell. d. sput. feud. 8. th. 1. & coroll. 2. lit. B. Quia illud stricto iure verum est, de sociis militibus ex eodem populo vel exercitu, non de aliis, qui ius civile non agnoscunt, nec iure postliminij obligantur. *l. 5. l. 19. §. 3. de capt. & postl. nisi ex æquitate &**
- 71 *caritate Christiana rebus occupatis decedere ultro† velint, iuxta l. bona fides, 31. de pos. Domin. à Soto lib. 4. de iust. & iure q. 7. art. 2. Couarr. in c. peccatum, §. 11. num. 7. de R. I. Quomodo Abrahamus ab hostibus recuperata prioribus dominis restituit. Gen. 14. Ut tamen eo*
- 72 *casu sumtus belli † refundatur d. l. 12. §. 7. de capt. & postl. Rutger. Ruland, lib. 2. de commiss. de interrog. cap. 11. num. 25. Alia ratio est rerum à piratis † ablatarum. Hæ enim priorum dominorum ita*
- 73 *manent, ut semper vindicari, d. l. pen. pro socio. vel per conditionem furtivam repeti possint. l. 47. l. 66. §. 1. de furt. l. 10. de cond. furt. l. 7. §. 1. eod. Ex supradictis illa quoque decidi quæstio potest, quam tan-*
- 74 *git Bart. in d. tract. de insul. an victor † bona subiugatis adimere, aliisque ea concedere possit? vulgo ita distinguitur, utrum pervim debellati sint, an per deditiōem in fidem accepti. Ut illo casu victoris arbitrio subsint: hoc gratiæ & clementiæ. Tholos. lib. 11.*
- 75 *de Republ. 12. Sed † Romanine hoc quidem casu victis prædia aut possessiones adimebant, nisi vel à fide defecissent, vel alio modo graviter peccassent, ut in l. 21. quib. mod. usufr. am. Tunc enim au-*
- 76 *diebant illud: Veteres migrate coloni, prædiaque † veteranis militibus relinquire. Virg. eclog. 1. l. 11. de evict. Quo de discrimine observando graviter disputat Cic. 1. offic. num. 8. Ex iisdem funda-*
- 77 *mentis illa quoque quæstio decidenda est, an gentes † occupatæ legibus Principis populiue victoris, an vero suis propriis uti debeant? Illud voluit Guilhe! de Cuneo quem allegat Bart. si quidem talis sit principis intentio, quod velit eos subditis suis unire, quia victoris regnum bello auctum videtur, perinde ut alluvione incrementum agro adiectum eiusdem iuris & conditionis efficitur, cuius est ager principalis. l. 9. §. fin. de admin. tut. Vnde aucto† regno,*
etiam

etiam illa pars, quæ per augmentum accessit, debet constitutionibus ac consuetudinibus regni censeretur, *Alex. in leg. si ex toto, in 3. notab. de leg. 1. & in cons. 178. incip. in occurrente casu, vol. 2. Felin. in cap. translato, de constir. Ludou. Roman. cons. 218. presens casus, Schrad. de feud. ca. 6. num. 26. Boer. decis. 50. num. 19.* Alibi tamen Bart. † ita distinxit 79
 si prouincia accedens adiiciatur regno vel castro accessorie, ita quod vnum regnum fiat: quod tunc reguletur secundum statuta primi cui accessit: aliud si accessorie non adiiciatur: quia tunc debet regulari secundum leges & consuetudines suas, *Gilman. 2. decis. Cam. 3. num. 25. & seqq.* Et certum est illud à voluntate victoris † 80
 qui in vnum regnum multa regna coniecit, ut de *Alex. M. ait Seneca epist. 94.* dependere, quando velit insulam vel prouinciam occupatam suo regno incorporare, ut vulgo vocant *Dd. Borch. de regal. n. 68. id est vnire, de quo Gail. obs. 61.* Quomodo res allodialis vnitur feudo, de qua post *Schrader. & FF. VVesemb. cons. 4.* Recte tamen Bart. præsupponit delictum † præcedens, absque quo populus inno- 81
 cens, iure suo priuari non debet. Quod ita à Rom. obseruatum, dum pro discrimine delicti cuiusque alios populos in prouinciæ formam redegerunt, alios suis regibus ac legibus reliquerunt. Quo ipso summam iustitiæ & clementiæ gloriam consecuti sunt Rom. † ut passim commendantur à *gl. in §. ex his, 28. q. 1. 82*
1. Macciab. 8. Augustin. lib. 18. de ciu. Dei. Petr. de Andlo. lib. 1. de Rom. Imp. 10. & ibi Freher. in not. Lips. de magnit. Rom. Licet & ipsi homines fuerint, ut supra. n. 28. Quando vero occupatio † facta sit, ac 83
 possessio insule acquisita, ex iis quæ de apprehensione dicta sunt, cognoscere licebit. Distinguit tamen Bart. in verb. nullius, & ex eo *Cæpoll. lib. 2. de seru. 33. num. 10.* si plures occupent bellando, eum possidere, qui per tres dies in possessione victor stetit, l. 3. §. cum igitur de vi arm. Maxime si fortalitium erexit, ex quo non facile possit expelli: aut alium in castello ita inclusit, ut exire nequeat. Quia in castellatus † non videtur possidere sed possideri. l. 1. §. pen. de vi 84
arm. Bald. in rubr. ff. de R. D. Sed hæc omnia in facto consistunt. Si enim præparatoria saltem quædam ab vna parte facta sunt, ea alteri viam occupandi non præcludunt, quia præparatoria † non 85
 T t faciunt

- faciunt rem de finere integram. *l. si pecunia, in pr. de cond. ind.* Et præparasse non videtur, qui prior incipit, sed qui prior perficit. *leg. si vero, 10. ff. de pecul.* Aliter ac supra de ædificatione dictum. Idem
- 86 dicendum, si Dux cum suo exercitu excursionem † aliquam in hosticum (caualcatam vocant Itali, Germani **Streiff**) fecerit. Nā nec per illam præoccupata censetur insula, *arg. leg. 53. de A. R. D.*
- 87 quia sicut in iudicio ac † bello ciuili ante litis contestationem nihil acquisitum: *leg. 12. de V. S.* ita nec in bello hostili tali excursionem quicquam occupatum censebitur. *Bart. d. lo.* Quod si adhuc in
- 88 conflictu † versentur occupantes, dubia est possessio & quasi momentanea. *leg. vn. C. si de moment. leg. 8. C. vnd. vi.* Itaque hic quoque obtinebit edictum prætoris, uti possidetis ita possideatis *l. 1. uti possidetis, quousque euentus belli ut iudex possessionem stabilem alteri addicat. arg. leg. 25. in fi. de A. P. l. 3. §. 9. de vi arm.* Cæterum ubi victoria litem in possessorio terminauit, contentio est de diuisione terræ occupatæ, quomodo inter plures occupantes iudicio communi diuidendo † diuidi debeat. Quæ forte Bartoli temporibus usum habebant, bellis pro recuperanda terra sancta contra Sarracenos vigentibus. Distinguendum autem fuerat, utrum
- 90 plures duces † seorsim sine societate terram hostilem occuparint an vero coniunctim societate inita? Priori casu tantum cuique acquisitum, quantum occupatum, *ut de apprehensione dictum.* Singuli enim suum negotium gesserunt. *l. 4. l. 28. §. 1. de stip. seruor. l. 8. §. 1. de acceptil.* Et
- 91 regulariter quilibet sibi † non alteri acquirere, & suo potius quam alieno nomine agere censetur. *Bart in leg. Titium, 47. §. 6. de admin. tut. Menoch. lib. 3. de presumt. 46. num. 1. Mascard. concl. 619.* Posteriori casu attendenda sunt pacta & conditiones, quibus societas belli inita est, quia legem dant contractui *leg. 1. de posit. l. 23. de R. 1.* Plerumque enim duces † fœdera iungentes paciscuntur, quas partes præde quisque habere debeat. Ita Agathocles Siciliae Tyrannus cum Cyrenarum rege pactus, ut victis Carthaginensibus, huic Africae, illi Siciliae imperium cederet. *Iustin. lib. 22.* Cuiusmodi
- 92 tamen † pacta Maximil. Cæsar pulchro apologo, de vrsi pelli non venden-

vendenda nisi capta prius fera, irridere solitus. *teste Comina. lib. 5. comment. Facit l. 2. §. 2. de vulg. & pupil. l. 1. §. 21. de dot. collat.* Si nulla interuenerunt pacta, tum proportionē $\dagger$ geometrica, qui princeps est belli primas quoque prædæ partes, cæteri aliquas habebunt. *arg. l. 7. de capt. & postl. reu. l. 6. l. 80. pro socio. §. 2. Inst. eod.* ut tamē non fiat leonina diuisio, *l. 29. §. 2. pro socio.* Leone $\dagger$ omnia sibi arrogante, sociis nihil vel parum relinquēte, *ut habet apologus AEsopius.* Ita licet Romani prouincias deuictas sibi assignarent, sociis tamen & amicis, pro cuiusque merito, aliquam quoque partem concedebant. Quod si omnes potentia, militibus, expensis sunt pares, proportionē arithmetica $\dagger$ æquales quoque lucris partes obtinebunt. *leg. 29. pro socio. §. 1. Inst. eod. quia, ut ex Cicron. in topic. dicitur in cap. vn. de allod. æquitas in paribus causis, paria iura desiderat.* Et similes fratres similia quoque caputia gestant. *cap. recolentes, extra de stat. monach. Anchara. cons. 2. num. 3.* Quod Germani ita efferunt: *gleiche B. üd. r. tragen gleiche Kappen.* Et æqualitas mater est concordia. *supra cap. 17. num. 102.* Et regulariter partitionis nomine $\dagger$ dimidium denotatur. *leg. 164. §. 1. de V. S. gl. in cap. priusquam, dist. 28.* Quo pertinet regula à Bart. allegata *ex leg. 51. in fi. ad L. Aquil. leg. vulgaris, §. pen. de furt. à pluribus factum $\dagger$ non videtur à singulis factum.* Quæ ad priorem casum male aptatur. Imo eodem argumento ad singulos milites pertineret, cum tamen non his, sed belli Ducibus, sicut belli gloria ita & victoriæ fructus $\dagger$ tribuatur, *arg. l. 5. §. 1. de pact.* Quidquid Cicero in Orat. pro M. Marcello Cæsari subblandiens differat. Et plerumq; tanti exercitus, quanti imperator. *Flor. lib. 2. cap. 18.* Imo hic pluris. *Lips. 5. polit. 14.* Neque alio modo sustineri posset locutio $\dagger$ Iustiniani Imp. in l. 3. in pr. C. de vet. iure enucl. proæm. Inst. §. 1. in pr. C. de off. P. P. Afric. & pass. vbi victoriæ laudem sibi tribuit, cum tamen eos populos per Bellisarium, Narsetem aliosque duces subegerit *testibus Procop. de bell. Vandal. Paul. Diaco. de gestis Longob. &c.* Hæc licet ad iura belli in genere pertineant, neque solis insulis propria, sed omnibus terris occupatis communia sint,

tamen cum à Bartolo in d. tract. de insula ita inducta sint, eius vestigiis insistere volumus.

CAPVT XXIII.

De Arcanis politicis & Stratagematis bellicis circa insulas.

S V M M A R I A.

- 1 Circa insulas multa arcana consilia occurrunt.
- 2 Arcana politica qualia?
- 3 Dolus dolo excluditur.
- 4 Venena quædam bona, quædam mala.
- 5 Dynus propter caueclas ad infernum detrusus.
- 6 Insule confidere.
- 7 Insule pro locis munitis.
- 8 In insula habitare.
- 9 Fastilandia insula Rheno vicina.
- 10 Dionysii Siculi metus.
- 11 Sedes imperij in insula.
- 12 Comitia in insula celebrare.
- 13 In insula colloquium cum hostibus indicere.
- 14 In insulam studiorum causa secedere.
- 15 Tiberij secessus Rhodium.
- 16 Tychonis de Brahe sedes.
- 17 In insula canobium condere.
- 18 Exempla monasteriorum insularium.
- 19 Augia maior.
- 20 Equites Rhodij postea Melitenses dicti.
- 21 An sint Clerici, vel laici.
- 22 Tiberij Casaris secessus in Capreas.
- 23 Tiberij probrosa vita.
- 24 Fuga priuatorum in insulam.
- 25 Fuga exercitus in insulam.

- 26 Imbellem sexum in insula collocare.
- 27 Atheniensium secessus in Salaminam insulam.
- 28 In insulam deportare.
- 29 Insulanos domi retinere.
- 30 In insula occidere.
- 31 Insula aliquem arcere.
- 32 AEgyptus Senatoribus Rom. interdicta.
- 33 A munimento insula excludere.
- 34 Insulam commodiorem occupare.
- 35 Insulam urbi imminentem occupare.
- 36 Pugna de proprietate Salamina insula.
- 37 Exempla insularum occupatarum.
- 38 Insulam vicinam urbi ponte connectere.
- 39 Propugnaculum urbis Bremensis.
- 40 Insula presidium imponere.
- 41 Insula castellum imponere.
- 42 Fleuum castellum Roman.
- 43 In confluente fluuiorum castellum condere.
- 44 Insula muramentum destruere.
- 45 Controversia Treuirensium cum Comite Luxenburgico.
- 46 Castella praedonum licite deiiciuntur.
- 47 Urbem aqua cingere.
- 48 Insulam ex continenti facere.
- 49 Hallensleby oppidi clades.
- 50 Urbis Brunsvicensis oppugnatio.
- 51 Insulam continenti iungere.
- 52 Peninsula isthmum incidere.
- 53 Peninsula isthmum munire.
- 54 Holsatia limes.
- 55 Isthmo urbem imponere.
- 56 Corinthus Graeciae urbs.
- 57 Insula portus occupare.
- 58 Insula portus obstruere.
- 59 AEstum & recessum maris captare.

- 60 Flumine secundo insulam adoriri.
- 61 Insulam hyberno tempore aggredi.
- 62 Mare Septentrionale glacie stringitur.
- 63 Glacies pontis vicem praestat.
- 64 Glacies facile resoluitur.
- 65 Wilhelmi Caesaris calamitas.
- 66 Ioannis Oldenburgici felix expeditio.
- 67 Glaciem prohibere.
- 68 Insulam nando assequi.
- 69 Germani nandi periti.
- 70 Fluminis fundum acutis sudibus inficere.
- 71 Flumen traicere.
- 72 Flumen iuxta insulam transire.
- 73 Fluminis cursum obstruere.
- 74 Eurypum abducere.
- 75 Manheimum Palatinatus urbs.
- 76 Erici Brunsvicensis irritus conatus.
- 77 Fluminis alueum diducere.
- 78 Rapiditas fluminis navigationi noxia.
- 79 Navigationem prouocare.
- 80 Fluminis alueum incuruare.
- 81 Flumen diuidere.
- 82 Flumen abductum reuocare.
- 83 Insulam nauibus inuadere.
- 84 Insulam classe defendere.
- 85 Paucis nauibus insulam occupare.
- 86 Mare nauibus occupare.
- 87 Maria hostibus pracludere.
- 88 Eurypi angustias occupare.
- 89 Insulanis naues interdicerere.
- 90 Insulanos classe priuare.
- 91 Q. Fabij Labeonis dolus.
- 92 Nauis diuisio inutilis.
- 93 Aeginetis pollices praecisi.

- 94 *Murci quinam?*
- 95 *Hostibus reditum praecludere.*
- 96 *Rhodiorum clades.*
- 97 *Ziprangiolorum clades.*
- 98 *Nauium funes praecidere.*
- 99 *Scientia situs locorum utilis.*
- 100 *Insulanos ad bellum nauale attrahere.*
- 101 *Insulani classibus valent.*
- 102 *Roman. ignorantia circa res maritimas.*
- 103 *Insulanos in continentem elicere.*
- 104 *Equi insularis inutiles.*
- 105 *Vrbem maritimam mediterraneam facere.*
- 106 *Carthaginis excidium.*
- 107 *Maritimos in mediterranea submouere.*
- 108 *In insula se recolligere.*
- 109 *Insulam amissam statim recuperare.*
- 110 *Naues per terram transportare.*

VMcirca insulas siue occupandas, siue defendendas, multa arcana politica † & stratagemata bellica in historiis passim occurrant, non grauabimur ex iis quædam, in gratiam Studioforum politices, huc apponere, vt ipsi plura eius generis colligant & obseruent. Fieri enim potest, quod vsum habeant. Sunt autem arcana † illa 2. (ita vocat Tacit. 2. annal. Arist. 5. polit. 8. σοφίσματα, item κρύφια Polybius ἐπικρύφια, alij machinamenta, Clapmar. lib. 1. de arcan. Rerump. 4. 1. Ceteri remedia, l. 66. de iure dot. l. 3. §. 2. de stat. lib. Modestinus in leg. 65. de procur. ἐυρήματα, qui singularem tractatum de iis scripsit, Practici cautelas, de quibus vide libros Cornelij Brederodij Bartholomei Capollæ & aliorum) plerumque inter se contraria, itaque ita comparata, vt vni hostium salubria, alteri sint noxia. Sicut enim in pugna forensi actio per exceptionem, & hæc per replicationem, & ita deinceps eliditur, pr. Inst. de except. & replicat. ita in bello callidis machinamentis callida remedia opponuntur, vt ita fallacia

- 3 lacia alia aliam trumat, & dolus † dolo, vt cuneus cunco exclu-
datur. *l. i. §. 3. de dol. mal. Lipsius. 5. polit. 17.* De quorum iustitia in ve-
litationibus politicis iam olim à nobis disputatum est, sed ita, vt
4 instar veneni † ea habenda esse monuerimus, *iuxta l. 3. §. 2. ad L. Cornel. de sicar.* Quod est vocabulum ἐν τῶν μέσων, De quo Homeri ver-
5 sus ex *Odyss. 4. citatur in l. 236. de V. S.* Nam Dynum † Ictum propter
vsum vnius cautelæ ad inferos damnatum scribit ex visione qua-
dam *Angel. in l. hæc verba, C. de fals. caus.*

Primum & generale arcanum, ex quo plura specialia oriun-
6 tur, sit: insulæ † confidere. Habet enim ab aqua naturale muni-
mentum. Quod Tyrios cōtra Alex. M. animauit, eo quod eorum
muros turesque præaltum mare ambiret. *Curt. lib. 4. hist. supra c. 8. num. 27.* Nec minus & Venetos contra Fridericum Barbaros-
7 sam protexit. *Plati. in Gregor. 6. Philip. lib. 4. chron.* Vnde insulæ † pro
locis munitis accipiuntur in sacris. *Esaï. 42. v. 4. 10. 13. & pass.* qui-
bus incolæ plus iusto confidunt, *Eja. 41. in pr. & v. 5.* ideo secure in
diem viuentes. *Ezech. 39. v. 6.*

- 8 Secundum. In insula † habitare. Securitatis causa. Quod & Re-
ges quidam fecerunt, vt Athabalus in insula Tigridis, *Dion. Cass. in*
9 *Traia.* Radbodus Frisiorum tyrannus in † Fastilandia ad ostia Rhe-
ni P. *Berth. lib. 3. comment. in Traiecto.* Eius crebra sit mentio in historia S.
Ludgeri & Bonifacij apud Marcellin. presbyterum. Vt hanc diuersam
esse oporteat ab Hilligerlandia, de qua *supra cap. 15. num. 64. Vbb.*
1 *Emmius lib. 4. rer. Frisic.* Et potest huc referri Dionysii † Siciliae
tyranni metus, qui ædem in qua cubare consueuerat, alta circū-
dedit fossa, eamque ponte solutili superstrauit, cuius disiectos as-
feres & axiculos secum in somnum abiens trāsferabat, eosdemq;
compaginabat lucis initio processurus, *Ammian. lib. 16. hist. Cicer. 5.*
Tuscul. & 2. off. 3. Valer. Max. lib. 9 cap. 13.

11 Tertium. In insula † sedem imperii constituere. Quod Con-
stans Imper. de Sicilia cogitauit *supra. cap. 15. n. 54.* Et obtinet ho-
die in Hafnia regia Daniae sede. *ib. n. 56.*

- 12 Quartum. In insula Comitia † habere. Quod olim fecerunt
Borea-

Borealium regnorum monarchæ, *Iohan. Messen. in specul. regni Suece. cap. 2.*

Quintum. In insula † colloquium cum hostibus indicere. Vi-
tandi periculi ergo. Quod cuiusmodi sit in congressibus hostium
docet *Philip. Comina. lib. 3. comment.* Eoque pertinet pons à Lu-
douico XI. exstructus, ac cancellis distinctus *apud eundem Comina. lib. 6. comment.*

Sextum. In insulam † animi vel studiorum causa secedere. Ita
Tiberius iuuenis † Rhodum secessit, ubi etiam per septennium
egit. *Suet. in Tiber. cap. 10. & seq. Clapmar. lib. 4. de arcan. Rer. 11.* Quo
referri potest Vraniburgum † Tychonis de Brahe nobilis mathe-
matici in insula Huæna ex aduerso Cronenburgii in sinu Coda-
no, *apud P. Berth. lib. 3. comment. fol. 513.* Et Haionis Cammingæ Fri-
sii Erasmi Roterodami familiaris domus in insula Amelandiæ,
cuius dominus erat, *Vbb. Emmius in descript. Leouvard.*

Septimum. In insula † cœnobium condere. Tum propter trā-
quillitatem: tum quia hinc non facile egressus patet, ut de Pal-
meria dictum *cap. 16. num. 78.* De monachis † in insularibus v. *Simonem*
Maiolum li. 1. dier. canicul. 23. De Rugianorum insula, in qua Mona-
chi Corbeienses oratorium construxerunt, *Helmold. lib. 1. histor. Slav. 6.* De insula Sancta Holfatię, quæ id nomen à monialibus
accepit v. *cap. 15. num. 63.* De Werdena *cap. 1. num. 16.* De Rothumo
Frisiæ insula, in qua fuit cœnobium S. Benedicti. *Vbb. Emm. lib. 1. rer. Frisic.* Ita in Richauia insula lacus Podanuri non procul à
Constantia monasterium fuit † Augia maior dicta. Cui Caro-
lus M. Vlmam villam regalem donauit. *Lindenb. in chron. Carol. fol. 252.*
Cuius abbas tam diues fuit, quod Romam petiturus toto
itinere in propriis suis possessionibus pernoctare posset, *Munster. lib. 3. Cosmogr.* Est & cœnobium in insula caput omnium aliorum
in Tartaria. de quo *Paul. Venet. lib. 2. cap. 60.* Ac referri huc quoque
potest, Ioannitarum militum secessus in Insulam Rhodum, qua
à Turcis occupata, in insula Malta confederunt, *Sleid. in. lib. 3. comment.* Dicti ab eo tempore Equites † Melitenses siue Mal-
tenses, *Tholos. lib. 15. synt. 34. in fi. Bodin. 1. de Republ. 9. num. 135.* Quam-

quam illi etiam ob aliam causam, militiæ contra Turcas in insula resident. Vnde an sint clerici † vel laici disputant Feudistæ, *Vult. 1. Feud. 9. n. 67. Gothof. Anthon. diss. feud. 6. th. 9.* Feudi certe capaces censentur, *A'uarot. inc. vn. de milit. vasall. n. 9.*

Octauum. In insula latibulum querere, *arg. l. 7. §. 4. quib. ex caus.*
 2.2 *in possess.* Proprium Tiberij † Cæsaris arcanum in insula Capreis latitantis. Vnde *Iuuen. sat. 10.* principem vocat angusta Caprearum in rupe sedentem. Quam & Augustus Cæsar ἀπρὰ γόποιον appellauit, à defidia illuc è comitatu suo secedentium. *Sueto. in August. c. 98.* Tiberiani secessus quamuis aliæ causæ tum prætextæ: tamen
 2.3 hæc vera fuit, vt solitudine vitia † & luxuriam tegeret, *Tacit. 4. annal.* Ideo ea insula maxime delectatus, quod vno eoque paruo littore adiretur, *Sueton. cap. 40.* Vnde eam arce nobilitauit, cum antea villam saltem haberet. *Plin. lib. 3. cap. 6.* De Tiberio Aufonius:

Frustra dehinc solo Caprearum elausus in antro,

Quæ prodit vitiis, credit operta locis.

Nonum. In insulam † aufugere. Metu pœnæ vel tyrannidis.
 2.4 Quod primo Romæ à voluntate fontium profectum, necessariū deportationis exilium peperit. Ita Anna Didonis soror in insulam Meliten profugit *Ouid. 3. Fastor.* Quo & Cicero profugere constituit. *lib. 10. epist. ad Attic.* Et Perseus Rex Macedonia victus fugit in maria, insulamque Samothracen fretus celebri religione *Flor. lib. 2. cap. 12. Liuius lib. 5. decad. 5.*

2.5 Decimum. In insulam † cum exercitu aufugere. Ita ciuilis raptis quæ ferri poterant, cæteris iniecto igni, in insulam cōcessit, gnarus deesse naues efficiendo ponti, neque exercitum Rom. aliter transmissurum. *Tacit. 5. histor.* Sed & Germani occupatis insulis Rhebi Romanos conuitiis incessebant. *Marcell. lib. 16.* Et his quoque obiicit Arminius, apud *Tacit. 2. annal.* ab ipsis classem & auia Oceani quæ sita, ne quis venientibus occurreret, aut pullos premeret.

2.6 Vndecimum. In insulam † imbellem sexum transponere. Ita
 2.7 Athenienses in insulam Salaminē † vxores & liberos contra Xerxis aduentum transtulerunt. *Herod. lib. 2. Cicer. 1. offic. n. 61.* Ita Pompeius

peius in bello ciuili Corneliam vxorem in insulam Lesbum misit. *De quo Lucan. lib. 5.*

— seponere tutum

Coniugij decreuit onus, Lesboque remota
Occulere &c.

Duodecimum. In insulam relegare † vel deportare. Ne turbas 28
in continente mouere possit. *De quo arcano dictum r. 16.* Quod adeo
obtinet, vt relegatus in insulam, si eam exiret, deportaretur, si
deportatus euaderet, capite puniretur *l. 4. l. 28. §. 13. de pæn. Cuiac.*
6. obs. 36. Eoque iure Crassum egressum insula, in qua exulabat
procurator Cæsaris, etiam eius iniussu, quasi res nouas molire-
tur, occidit, *Spartia. in Hadr.*

Decimum tertium. Insulanos † in insula retinere. Quo perti- 29
nent Leges Danorum, Anglorum, Scotorum, ne patriciis sine ve-
nia Principis insula egredi liceat. *Bodin. li. 1. de Rep. 6. n. 58.* Quo iure
etiã Neapolitani vtuntur. *Matth. de Afflict. decis. 265. Et alij de quibus ci-*
uis & affinis quondã noster Anton. Hering. in tract. de fideiuss. c. 7. n. 233.

Decimum quartum. Sontes in insula † occidere. Ne suppliciũ 30
in oculos hominum incurrat, *Clapmar. lib. 4. de arcan. Rer. 12. & lib.*
5. cap. 10. Ita Dumnorix id esse Cæsaris consilium dicebat, vt quos
in conspectu Galliæ interficere vereretur, hos omnes in Britan-
niam traductos necaret, *Cæsar lib. 5. bell. Gall.* Ita Alphonsus Rex
Neapol captiuos in Ischiam vicinam insulam deportare ibique
interfici iussit, *Comina. lib. 2. de bell. Neap.*

Decimum quintum. Insulæ † ingressu interdicere Ita Iudæi sub 31
pœna capitis Cyprum attingere prohibiti, q̃ eam in insulam mota
seditione magna clade affecissent, *Dion Cass. in Traia.* Ita ciuis Car-
thaginensis edicto insulã extra colūnas Herculis sitã ingredi sub
pœna capitis phibitus, ne coitione cū incolis facta insulæ princi-
patũ arriperet. *Arist. in mirab. auscult. fol. 1093. Bodin. 1. Rep. 6. n. 58.* Et
spectat huc Augusti Cæsaris arcanũ, ne Ægyptus peninsula, sine † 32
permisso principis, à Senatorib. vel equitib. Rom. adiretur, ne sc.
fame vrgeret Italiã, quisquis eã puinciã, claustraq; terræ & maris,
quãuis læui p̃sidio aduersus ingentes exercitus, insedisset. *Tacit. 2.*

annal. Sueton. in Tiber. ca. 52. Clapmar. lib. 3. arcan. 3. Et quæ plura huc pertinentia habet Cuiac. 6. obseru. 35.

- 33 Decimum sextum. A munimento † insulæ excludere. Ne eo quisquam ad dominatum abutatur, Ita in propugnaculum insulæ Gypsi vel alia præsidia relegare vetitum. *l. ult. C. de pæn. Cuiac. d. obs. 35.*
- 34 Decimum septimum. Insulā † commodiorem & faciliorem captu primum occupare. Ita Antiochus Rex cum Græcis pugnaturus in Eubœa insula tanquam in loco tuto confedit, occupato castello euryppo imposito *Flor. lib. 2. cap. 8. De quo Liuius lib. 5. dec. 4. in fi.* Cum id quod caput erat Eubœæ teneret Rex, ne cæteræ quidem eius insulæ vrbes imperium abnuerunt, magnoq; principio sibi orsus bellum videbatur, quod tanta insula & tot opportunæ vrbes in suam ditionem venissent. Ita Nola insula Britanniæ vicina & incolis valida, receptaculum perfugarum à Suetonio occupata, *Tacit. 14. annal.*
- 35 Decimum octauum. Insulam vrbi † vicinam occupare. Id si ab ipsa vrbe fiat, ipsi salutiferum, noxium si ab hostibus. Ita Cæsar oppugnaturus Alexandriam Ægypti urbem omni ratione contendendum sibi existimauit, ut Pharum insulam aduersam, molentque ad eam pertinentem in suam redigeret potestatem. *Cæsar lib. 3. in fi. & lib. 4. in pr. de bell. Alexan.* Ita Libo cum classe cui præerat Brundisium venit, insulamque, quæ contra urbem est, occupauit, quod præstare vnum locum arbitraretur, qua necessarius nostris erat egressus, quam omnium littora ac portus custodia tueri. *Cæsar lib. 3. de bell. ciuil.* Ita Lindauio oppido adiacet parua insula, qua velut arce ad inuadendos Vindelicos in pugnis naualibus commodissime vsus est Tiberius Cæsar. *Strabo lib. 7.*
- 36 *Geogr. Glarean. ad Cæsar lib. 4. de bell. Gall.* Notæ sunt † celebres pugna Atheniensium & Megarensium de proprietate Salaminæ insulæ Athenis admodum oportunæ, *de quibus infra. cap. 30.* Vnde Solon eam velut hostilem arcem, ex propinquo saluti eorum imminentem recuperauit. *Valer. Max. lib. 5. cap. 3.* Eandem ob causam, Demarathus Cytheram insulam Lacedæmoni adiacentem

occupari suadebat, vt propter periculum Chilon aliquando affirmarit, melius esse eam insulam mari obrui, quam superesse, *Herod. lib. 7.* Hoc stratagemate in bello Belgico † contra Hispanos nihil frequentius. Ita insula Rheni ante Nouesium à Duce Parmensi occupata, parum abfuit, quin caussa esset occupatæ quoque vrbis. *Meteran. lib. 13.* Idem insulam *Casand* ante Slusiū occupat. *Meteran. lib. 14.* Comes Lycester insulam ante Zutphaniā *Meteran. d. lib. 13.* Ita Landerei consilium erat, non solum Rentensem insulam Rupellæ oppositam, sed etiam Oleronensem, quæ Aluertenſi proxima est, sui iuris facere, iisque captis Broagium, quod est veluti salinarium emporium & arx, in potestatem redigere. *Thuan. lib. 60. Et Comin. lib. 2. de bell. Neapol.* Quod si nostri in vicinam insulam maioribus aliquot tormentis adductis, aditus omnes atque loca defendissent, Neapolim facile expugnassent &c.

Decimum nonum. Insulam vicinam † ponte vrbi coniungere. 38
Ne preoccupata vrbi perniciem afferat. Ideo Ianiculum Romæ vrbi ponte sublicio additum, ne fieret hostium arx. *Linus lib. 1. dec. 1. Dion. Halicarn. lib. 3.* Tale est propugnaculum † vrbis Bre- 39
mensis, cui sponsæ nomen, insule aduersæ & ponte vrbi connectæ impositum, quod *P. Berthius laudat & describit Guilhelm. Dilich. in Chron. Bremens.* quod sicuti vrbi subsidio, ita præceptum magno proculdubio detrimento futurum esset.

Vigesimum. Insulæ † præsidium imponere. Ita Issæ insulæ Dal- 40
matix præsidium à Romanis cum duabus nauibus impositum, *Linus lib. 3. dec. 5.*

Vigesimum primum. Insulæ † castellum imponere. Non so- 41
lum enim munimentum præstat contra pedestem exercitum, sed etiam flumen siue mare vicinum in potestate retinet, ne quisquam ingratis præternavigare, aut com meatum in hosticum transportare possit. Tale Anathen munimentum in flumine Euphrate, apud *Marcell. lib. 24.* Item castrum Tilutha in medio fluminis situm, locus immenso quodam vertice tumescens, & potestate naturæ velut manu circumseptus humana. *Marcell. d. lo.* Tale

- 42 fuit etiam castellum Rom. in insula Fleuo, vbi haut spernenda manus littora Oceani præsidebat *Tacit. 4. annal. in fi.* Item castellum Rene apud *Meteran.* Et quod nuper à Belgis ædificatum est in insula *Reempter Ward. &c.*
- 43 Vigefimum secundum. In confluentibus fluminum castellum collocare. Eo enim vtriusque fluminis ostia in potestate retinentur, & tam ingressus quàm exitus nauium prohibetur. Tale est celebre castellum Martini Schenkij in confluentia Rheni & Wahalis ad defendendam insulam Batauiam an. 1586. exstructum: *Meteran. li. 13. Thuan. lib. 85. histor.* Eodem fine arx Lerortana Frisiae in conflente Læde & Amasis ab Hamburgensibus olim exstructum. *Vbbo Emm. li. 22. rer. Frisic.* Tale fuit etiam castellum Trauemundæ ab Adolpho Comite super littus maris in ipso introitu Trauennæ fundatum, vt tanto facilius piratæ intrantes inde obrui possent. *Arnold. Lubecens. lib. 3. Chron. Slav. 19.* Adde quæ de ciuitatû comoditate diximus c. 3. n. 35. Ita Seleucia in conflente Euphratis fossa perducti atq; Tigridis cõdita. *Pli. li. 6. c. 25.* Quam fossam Traianus & Seuerus egesto solo renouarunt. *Marcell. li. 24. Zosim. lib. 3.*
- 44 Vigefimum tertium. Insulæ munimentum destruere. Quasi libertati ac saluti vrbis imminens. Ita Hamburgensis arcem Nessanæ ex aduerso Embdæ in insula sita destruunt, ne quid oppido obesset, *Vbb. Emm. li. 22. rer. Frisic.* Ita Philippi Burgundi legatus Scellingiæ insulæ castellum impositurus, ad parandum aditum in Frisiâ, ab Hugone Frisiae potestate auertitur. *Emm. li. 40.* Talis est etiam controversia ciuitatis Treuirensis cû Comite Lutzenburgico, quâ describit *Kyriander in annal. Treuir. part. vlt.* Comes Lutzenburgensis ædificare cœpit castrum in quadam insula fluminis Mosellæ iuxta villam dictam Machra, ponens ibi Kelonarios & prædones, qui indifferenter religiosos & peregrinos mercatores, & alios quoscunq; p Mosellæ alueum nauigantes, timore Dei postposito, sine misericordia spoliabant. Quâ iniuriâ ciues Treuirenses sustinere diutius non valentes inchoatum castrum in manu forti flamma & igne aggressi sunt, nec lapidem super lapidem, nec lignum super ligno reliquerunt &c. Quæ tamẽ exinde secuta sint incõmoda idẽ auctor describit. Atque

que hæc demolitio iure fit, si latrocinia exinde inferantur. *l. adificia. 14. C. de oper. publ.* sicut i hodie plurium castellorum rudera ex altis montibus posteritati declarant, vulgo *Raubschlöffer. Clapmar. lib. 3. de arcan. Rerump. 7. & 8.* Adde quæ de piratarum latibulis destruendis diximus *cap. preced. n. 91.*

Vigesimalumquartum. Urbem in modum insule aqua cingere. 47
Exempla dedimus *cap. 8. n. 23.* Quod arcanum pleræque vrbes Germaniæ emulantur, non tantum muris, sed & fossis cinctæ.

Vigesimalumquintum. Insulam ex continenti facere. *supra. c. 8. n. 48*
41. Addemus hic insigne exemplū oppidi Hallensiebiensis alio cōtrario stratagemate vindicatū. *Quod ex chron. Lauterberg. recitat Henricus Maibomius amicus noster ad Gerhardi Præpositi Stederburgens. Historiā de Henrico Leone. n. 5.* Habet autē sic: Qui in ciuitate erant 49
adhuc si possent eā amplius munire cogitabant. Cū enim fluuius Ora ex vna eā parte præterfluens valde muniret, aliū tamen fluuiolū, qui Biuera dicitur, ad alterā eius partē deriuātes, inaccessibilem penitus reddiderunt. Aquis enim circumquaq; stagnantibus quæ insula videbatur. Sed hæc res ciuitati perditionē procurauit. Deprehensum enim est ex hoc situ terræ considerato, qd si decursus aquarum aggere iacto prohiberetur, ciuitas aquis sursum crescentibus mergeretur. Hoc etiam ad obsidionē Episcopū (Wichmānū Magdeburg.) mox reuocauit. Labore itaq; maximo intra tres menses & duas hebdomadas aggere consummato, in tantum aqua excreuit, vt pene super muros ciuitatis influeret. Tum demum Episcopus naues armatorum plenas eiuitati iussit applicari. Obsessi autem & captiuati rebus suis & corporibus saluis ciuitatem ipsius tradiderunt potestati &c. Idem stratagemā ad urbem Brunsvigam aquis expugnandam nostra ætate 50
Henricus Iulius Dux Brunsvicensis applicuit.

Vigesimalumseptimū. Insulā ducto aggere continenti iungere. 51
Quod Alex. M. fecisse sæpe dictū, Tyriis non credent b. imo irridentibus hoc scommate: Num maior Neptuno esset Alexander. *supra. cap. 3. n. 10.* Idem impari euentu Xerxes tentauit ducto aggere Heracleo Salaminem insulam versus, in excerpt. Ctesia. Vigesimalum-

- 52 Vigefimumfeptimū. Peninfulæ † ifthmum incidere. *De quodictum cap. 8. n. 41. Adde Simon. Maiol. lib. 1. dier. canicul. 23.* Ita Guilhelmus Naffouius ex aduerfo Embdæ ex peninfula Reide, caftellum & infulam effecit, *Meteran. lib. 15. hift. Belg.*
- 53 Vigefimumoñtauum. Peninfulæ † ifthmum munire. Quod Peloponnenfes contra Perfæ tentarunt, *apud Herod. lib. 8.* Ita inter Scotos & Britannos olim murus erectus, non lapideus, fed cæspitius à Seuerò Imp. *Spartia. in eius vita.* Cum eius fundamenta iam ante ieciffet Hadrianus Imp. *Panciol. in comment. ad Not. t. V. Imp. cap. 69.* Et fimilis agger ductus olim à † Sleswico vſque ad mare contra irruptiones Saxonum Ottonis Cæſaris opera *Munſter. lib. 4. Coſmogr. Helmold. lib. 1. cap. 12.* Adde hic quæ de munimentis Germanorum diximus *cap. 13. n. 14.*
- 55 Vigefimumnonum. Iſthmo † urbem imponere. Talis Corinthus † ex ſumma arce vtraque maria oftendens. *Liuius lib. 5. dec. 5.* Vnde Philippus Macedo olim per iocum, compedes Græciæ appellauit. *Reinec. p. 3. ſyntagm. hift. in Corinth.* Quæ cauſa eſſe videtur, quare à Rom. deſtrueretur *Flor. lib. 2. cap. 16.* Vnde id tamquã duriuſculum improbatur à Cicer. *1. offic. n. 60.* Talis etiam Sinope vrbs Ponti portus & ſtationes optimas habens. *Strab. lib. 12.* Item Alexandria, quam clauſtra Ægypti vocat *Suet. in Veſpaſ. c. 7. ſupra cap. 8. n. 33.* ſicut Forum Iulij clauſtra maris *Tacit. 3. hiftor.*
- 57 Trigefimum. Infulæ † portus occupare. Quia per illos aditus in infulam patet. Quod Cæſar Britanniam occupaturus obſeruauit, vt eam partem infulæ caperet, qua optimum eſſe egreſſum cognouerat. *Cæſar lib. 5. de bell. Gallic.*
- 58 Trigefimumprimum. Infulæ † portus obſtruere. Quod modo ab inſulanis fit ad deſenſionem, vt ab Amſterodamenſibus olim, modo ab hoſtibus. Cum enim infulæ marinæ plerumque nō niſi per portus adeantur, his intercluſi, etiam inſula ipſa intercluſi videntur, quia vt in ſimili *Florus ait lib. 2. de geſt. Rom. 12.* niſi à cœlo venturis hoſtibus aditus non relictus. Ita Cæſar portum Brundifinum Pompeio præcludere tentauit *lib. 1. de bell. ciuil. Lucan. l. b. 1.*

Ita

Ita Mago Carthaginensium Dux portu Balearis insulæ prohibitus. *Liu. lib. 8. decad. 1.*

Trigesimum secundum. Æstus & recessus † maris capere. 59
In occupanda vel defendenda insula. Sunt enim insulæ, quæ per æstus nauibus, per recessus pedibus adiri possint. Ita Cæsar Britanniam intraturus æstus commutationem expectauit *lib. 5. de bell. Gall.* Sub recessu autem naues in sicco deprehensæ diripiuntur, ut eidem Cæsari à Phariis contigit *lib. 3. de bell. Alexan. in fi.*

Trigesimum tertium. Flumen † secundo insulam adoriri. Ad- 60
uerso enim nihil violentius. Et plerumque ab eius parte stat victoria, qui ventum & undam fauentem habet. *Veget. lib. 3. mi it. Rom. 14.* Exemplum in Lælio prope Gades vide apud *Liu. lib. 8. dec. 3.*

Trigesimum quartum. Insulam hyberno † tempore aggredi. 61
Tunc enim aqua gelu indurata pontis vicem præbet. Quod maxime verum est in mari † aquilonari glaciali, de quo scribit *Olaus Magnus lib. 1. & 2.* in eo pedibus pugnari, domus ædificari &c. ut nihil differre à continente videatur. *v. Simon. Maior lib. 1. dier. Canicul. 1.* De ponto *Ouid. lib. 2. eleg. 10.*

Hic freta vel pediti peruia reddit hyems:
Ut qua remus iter pulsus modo fecerat undis,
Siccus contempta naue viator eat.

Vt Taurus Philosophus ἀπορίας vitio laborasse videatur, apud *Gell. lib. 17. Noct. Att. 7.* Hac occasione Saxones Henricum Principem Obotritorum ad inuadendam Rugianorum insulam concitant, apud *Helmold. lib. 1. Chron. Slav. 39* Perge, ut cepisti, trans mare, vtere † ponte, quem strauit tibi bonus artifex &c. Hoc tamen ar- 63
cano caute utendum est, quia conditio temporis facile mutari glaciesque † intra paucos dies resolui potest, ut sunt exempla a- 64
pud *Vbb. Emmi. lib. 40. & lib. 60. rer. Frisic.* De eodem Henrico *Helmold. d. cap. 39.* secundam expeditionem in Rugianorum insulam parante: vix tribus noctibus illic remanserant, & cœpit hyems resolui, & glacies liquefcere, contigitque ut imperfectis rebus re-

- uertentes marina pericula vix euaserint. *Et Arnol. 1. Lubec. in continuat. lib. 6. cap. 10.* Marchio Brandenb. Sclauos inuasit hyeme fluuios & paludes durius cōstringente, & ipsam Rugiam vastassent si glacies stagni, quod terras diuidit, soluta non fuisset. Quantū
 65 in eo periculi sit, docuit calamitas Cæsaris † Wilhelmi, qui anno 1256. Frisios inuasurus, fracta glacie & paludibus hærens occubuit. *M. Chron. Belgic. Vbbo Emmius lib. 10. rer. Frisic.* Meliore euentu
 66 Ioannes Comes Oldenburgicus † Ducum Brunsvic. & Lunenburg. auxiliis Frisiæ insulas Butiadiam Stadlandiamque per glaciem adortus domuit an. 1513. *Chytra. in contin. Cranzij Saxon. Chron. Oldenburg. lib. 3. cap. 10. Emn. ius lib. 44. rerum Frisicar.*
- 67 Trigesimum quintum. Maris glaciem † impedire. Quod fieri potest si superficies aquæ phocæ siue vituli marini adipe perfundatur. Tunc enim gelu aquas non inuadit, *Olaus Magnus lib. 11. cap. 20. & 21. De quo genere liquaminis vide Goth. in l. 1. C. quæres export. Cuiac. 9. obs. 9. Plin. lib. 31. cap. 8. Scalig. exerc. 51.*
- 68 Trigesimum sextum. Insulam † nando oppugnare. Quod eo facilius est, quo flumen intercedens magis est vadofum. Italulianus Cæsar exploratorum delatione doctus æstate torrida Rhenum vado transire posse, auxiliares velites contra insulanos misit, qui incedendo per breuia, aliquoties scutis in modum alueorum suppositis, nando ad insulam propinquam venire, nacli que vacuas lintres, per eas licet vacillantes euecti, huiusmodi loca plurima pertruperunt, & vbi satietas cædendi cœpit opimitate prædarum onusti rediere incolumes. Hocque comperto residui Germani, vt infido præsidio insularum relictis, ad vlterioraneecessitudines & fruges opesque barbaricas contulerunt. *Marcell. li. 16.* Ita cum circa insulam in medio Padositam Ottoniani è nauibus,
 69 Germani † Vitellio addicti nando præliarentur, hi superiores fuerunt, quippe non perinde nutantes è nauibus, sed stabili gradu è ripa vulnera dirigebant. *Tacit. 2. histor.*
- 70 Trigesimum septimum. Fluminis † fundum acutis sudibus inficere. Quod est arcanum priori contrarium, ne nando tra-

nari flumen possit. Quo tamen non deterritus Cæsar Thamesin fluuium perrupit. *lib. 5. de bell. Gallic.*

Trigesimum octauum. Flumen † inuitis hostibus traicere. 71
Quomodo Hannibal Rhodanum fluuium traiecit, pluribus stragematis vsus, de quibus *vide Liniū lib. 1. dec. 3.*

Trigesimum nonum. Flumen † illa parte transire, qua insula 72
interiacet. Hæc enim requiem in media via præbet, & simul munimentum. Eodem quoque Hannibal vsus *apud Liu. d. lo.* Item Carolus Lotharingus *apud Comina. lib. 1. comment.* Item Germani, vbi supra.

XL. Fluminis cursum † obstruere. De Cimbris *Florus lib. 3. 73*
cap. 3. Athesin fluuium non ponte nec nauibus, sed quadam stoliditate barbarica, primum corporibus aggressi, postquam retinere amnem manibus & clypeis frustra tentarunt, ingestu obrutum sylua transiluere.

XLI. Eurypum † intercedentem abducere. Ita Iulius Cæsar 74
omnia flumina atque omnes riuos, qui ad mare pertinebant, aut auerterat, aut magnis operibus obstruxerat, *lib. 3. de bell. civil.* Ita Ciuilis diruta mole Drusiana effecit, vt velut abacto amne tenuis alueus insulam inter Germanosque continentium terrarum speciem faceret, *Tacit. 5. histor.* Et Valentinianus reputans munimentum præterlabente Nicro flumine paulatim subverti posse, vndarum pulsu immani meatum ipsum aliorum vertere cogitauit. *Marcell. lib. 8.* Quod hodie Manheimum † esse 75
putat *Freherus lib. 1. orig. Palat. 4.* Ita Ericus Dux † Brunsvicensis 76
visurgim in alium alueum deducere tentauit, *Dilich, in Chron. Bremen. fol. 278.*

XLII. Fluminis † alueum diducere. Sic enim & profun- 77
ditas minuitur & vires fluminis franguntur. Vt eo melius vadari possit. Ita Cæsar, vt flumen Iberum etiam sine ponte transiret, fossas plures facere instituit, quibus partem aliquam Sicoris auerteret, vadumque in eo flumine efficeret, *lib. 1. de bell. civil. Lucan. lib. 4.*

Acne quid Sicoris repetitis audeat vndis,
 Spargitur in sulcos, & icisso gurgite riuis,
 Dat pœnas maioris aquæ &c.

- Eodem modo Cyrus Gyndem amnem mulctauit. *Herod. lib. 1.*
 Ita Hercules creditur per fossas exclusa antea admisisse maria &
 rerum naturæ mutasse faciem. *Plin. lib. 3. nat. hist. in proœm.* Et Eu-
 phrates Gobari præfecti opere diductus ne præcipiti cursu Ba-
 byloniam infestaret. *Plin. lib. 6. cap. 25.* Dictus Armalchar id est re-
 gium flumen. Vbi tamen Nehar Malcha legendum monet *Scalig.*
lib. 5. d. emend. temp. Quod confirm. 2. Ammia. lib. 24. histor. Pertinet
 huc, alueum Tyberis laxare contra inundationem: de quo *Sueton. in*
Augus. c. 17. 30. Prodest id arcani nœtiam alij fini, vt scilicet na-
 78 uigandi facultas † in flumine rapido amplietur. Ita C. Marius in
 bello Cymbrico factis manifestis inuitauit mare, perniciosamq;
 feruentis Rhodani nauigationem temperauit. *Solin. lib. 1. c. 9. Pom-*
pon. Mela lib. 2. in Galli. Narb. Fossam Marianam vocat, *Plin. lib. 3. ca.*
4. insigne stagnum.
- 79 Quadragesimum tertium. Nauigationem † prouocare. Eo quo-
 iam dictum arcano. Ita Sesostris Rex Ægypti in ora illa quæ à
 Memphi ad mare spectat, frequentes à Nilo fossas duxit, quo fru-
 ctibus breuiore itinere faciliq; inuectis, maior rerum copia ef-
 fet. *Diod. Sicul. lib. 7.* Vnde postea septem Nili ostia nata. *Adde qua-*
diximus cap. 8. m. 46.
- 80 Quadragesimum quartum. Alueum fluminis † incuruare. Sic
 enim rapidus eius casus quoque frangitur. Ita Nitocris Regina
 Babylonix Euphratem rectum ita tortuosum fecit, vt vicum vnū
 Assyriæ ter influat &c. Hæc & alia fecit, vt flumen per multos an-
 fractus retentus, sedatior mearet. *Ita Herod. lib. 1.*
- 81 Quadragesimum quintum. Flumen † diuidere. Quo ipso quo-
 que insula efficitur. Ita Thales Milesius vt exercitum in insula
 constitueret, fluuium Halyn diuisit. *Herod. lib. 1.*
- 82 Quadragesimum sextum. Alueum † abductum in priorem locū
 reducere. Vt interea in fundo fluminis aliquid vel ædificetur vel
 occultetur. Prioris exemplum est *apud Herod. lib. 1.* vbi Nitocris
 Regina

Regina Babylon. Euphrati pōtem impositura, cum in effossum stagnum interim abduxit. Eodemque arcano Cyrus postea Babylonem urbem cepit, *Herod. d. 10.* Posterioris apud *Dion. Cass. in vita Traia.* ubi Decebalus Dacorum Rex subter vada Sargetiæ amnis alio deriuati th. csauros occultauit. Et Gothi in fluminis Barentini alueo Alaricum Regem cum magna auri vi sepulturæ mandarunt. *Iornand. de gest. Goth. Parmens. lib. 1. de alluv. 13. n. 9.*

Quadragesimum septimum. Insulanos † classe inuadere. Nam 83
quæ de eorum securitate dicta sunt, ea tantum obtinent contra pedestrem exercitum. Non contra classem. Ab hac enim tutius in mediterraneis viuitur. Ita Alex. M. ad oppugnandam Tyrum classem è Cypro & Græcia accersit. *Curt. lib. 4.* Et Romani primū bellum nauale contra Siculos meditantes tanta celeritate naues præpararunt, vt non arte factæ, sed munere Deorū conuersæ in naues arbores viderentur, *Flor. lib. 2. cap. 2. Repetit pleraque Iornand. de regnor. success.* Et Iulianus Cæsar ad inuestigandos Germanos in insulis Rheni à Barbatione septem naues petiit, ex his quas velut transiturus flumen ad compaginandos parauerat pontes, quas tamen ille, ne quid à se impetraretur, omnes incendit, *Ammia. lib. 16.*

Quadragesimum octauum. Insulam † classe defendere. Hæc 84
enim vtrobique prodest. Ita Athenienses contra Xerxis exercitum ex Oraculo iussi salutem suam ligneis muris, id est nauibus tueri, *Iustin. lib. 2.* Ita Asdrubal Carthaginens. Imper. contra classem Rom. & ipse instrui pararique classem iubet, ad insulas maritimamque oram tutandam. *Liu. lib. 3. dec. 3.* Ita Ferdinandus Rex Neap. contra Carolum Gallorum Regem apud Ænariam insulam salutem suam nauibus tuebatur. *Onuph. Panuin. in Alex. 6. Comin. lib. 2. de bell. Neapol.*

Quadragesimum nonum. Insulam paucis † nauibus opprime- 85
re. Singulare stratagema quod in occupanda Tiberiade vsurpauit Iosephus, *describit ipse lib. 2. bell. Iudai. 27. Bunting. in itinera. lib. 2.*

L. Mare nauibus † occupare. Qui enim est dominus maris, 86

est etiam dominus insularum in mari sitarum, *supra cap. 14. numer. 60.* Ita Rex Hispaniæ vocat se pelagi pontique dominum. *Vasq. lib. 1. controu. 20 numer. 29.* De cuius insulis quædam diximus *ca. 4. n. 43.* Quæ tamen in parte vanitas principum quorundam videnda est, ut Xerxis, qui tamquam Maris dominus Hellesponto refractario verbera infligi, & in eum par compedum dimitti præcepit. *Herod. lib. 7.* Quam stoliditatem pluribus prosequitur Michael Piccartus amicus noster dum viueret, *decad. 2. obseruat. hist. 1.* Adde Iuuenal. *sat. 10.*

87 LI. Maria vndique † hostibus occludere. Ne euadere possint. Quod fecit Pompeius in bello piratico præclusis omnium nauium ingressibus & exitibus. *Flor. lib. 3. cap. 6. Plutarch. in Pompe. Appian. in Mithrid. Cic pro L. Manil.*

88 LII. Eurypi † angustias nauibus occupare. Ne circumueniantur à multitudine hostium. Quod Atheniensibus contra numerosam Xerxis classem saluti fuit, *Iustin. lib. 2.*

89 LIII. Insulanis † naues interdicare. Ut Deportatis factum à Romanis, ne in continentem pateret aditus. *supra. cap. 16* Eratque in his exceptio à l. 1. *C. de nauig. non excus.* quia alias cuius priuato nauigia habere licet, *Cuiac. 7. obs. 38.*

90 LIV. Insulanos † classe priuare. Eo enim ipso à continenti terra ac maris fluminisque usu prorsus exclusi sunt. Ut propterea Carthaginenses classe sibi adempta, ad reparandam nouam tecta domosque rescinderent. *Flor. lib. 2. cap. 15.* Nauibus enim amissis, iã in mari deleta erat Carthago, ait idem *Florus lib. 2. c. 2.* Pertinet huc

91 dolus, malus magis quam bonus Q. Fabij Labeonis, qui ab Antiocho pactus dimidiam nauium partem, ut eum tota classe priuaret, medias omnes secuit, *Valer. Max. lib. 7. cap. 3.* Nam alioqui Cascellus Ictus mercatori à societate recedenti, & quemadmodum † nauem cum socio diuideret interroganti, recte respondit: Nauem si diuides, nec tu nec socius habebitis. *Macrobius lib. 2. Saturn. 6. Quintil. lib. 6. cap. 3. Facit l. 10. §. in nauis, 7. quib. mod. usus fr. amitt. Hotom. illust. quæst. 8.* Pertinet item Atheniensium seueritas,

92 quando sciuerunt, ut Æginetis † qui classe valebant, pollices præcide-

ciderentur. Nimis enim imminebat propter propinquitatem insula Ægina Piræo. *Cic. 1. offic. n. 60.* Latini murcos † dicebant, de 94 quibus est iocus in Gallos, *apud Cæsar. Rhod. lib. 18. cap. 21.* Spectat huc etiam consilium Themistoclis, ut classis Lacedæmoniorum, quæ subducta ad Gythinum erat, clam incenderetur. Quo facto frangi Lacedæmoniorum opes necesse esset. Quod tamen ut parum honestum ab Atheniensibus receptum non est, *Cic. d. li. 1. offic.*

LV. Insulam ingressos hostes † reditu præcludere. Quod 95 fit subtractis nauibus. Id metuens Cæsar Britanniam ingressus naues penes se retinuit, *lib. 5. de bell. Gall.* Rhodiis † id exitiale 96 fuit, teste *Vitruvio lib. 2. archit. 10.* contra quos duplici stratagemate usa Artemisia Regina Cariæ, dum primo Rhodios ex nauibus in urbem elicitos, nec habentes quo se reciperent, trucidaret: de inde militibus suis Rhodiorum nauibus impositis Rhodum urbem & insulam occuparet. *Reiner. c. p. 3. syntagm. in Rep. Rhod.* Et simili dolo Pisistratus Atheniensium Dux paululum abfuit, quin Megaram caperet. *Iustin. lib. 2.* Aliud narrat *Paulus Venetus. lib. 3. cap. 4.* de Tartaris quibusdam in insulam parvam delatis. Vbi cū nec naues haberent, quibus discederent, neq; alimenti satis, sed mortem ex inopia expectarent, Insulæ † Ziprangi incolæ contra eos 97 ut hostes multis nauibus venerunt. Quorum aspectum cum illi retrocedentes vitassent, & sic ad interiora deduxissent, deinde per circuitum ad naues prolapsi ita recesserunt, Ziprangiis in insula relictis. Et pergentes ad insulam Ziprangi, expositisque hostium vexillis admissi, metropolim facile in suam potestatem redegerunt.

LVI. Nauium † funes præcidere. Exemplum vide apud *Simonem Maiolum lib. 3. dier. canicul. 3.* 98

LVII. Insulæ situm † cognitum habere. Hoc sicuti ad victo- 99 riam proficit: ita eius ignorantia multum officit. *Lips. 5. polit. 16.* Vnde Veneti de Romanis *apud Cæsar. lib. 3. bell. Gall.* dicebant, Romanos neq; ullam facultatem habere nauium, neque eorum locorum ubi bellum gesturi essent, vada portus ac insulas nouisse.

LVIII. Ad

¹⁰⁰ LVIII. Ad bellum † nauale insulas attrahere. Sunt enim maxime commodæ. Exemplum habet *Ouid. 7. metam. 24. & seq.* Nec dubiæ vires, quas hæc habet insula &c. Eadem de causa Fridericus Barbar. insulam maris peritam ac piraticam sibi coniungit *Gunther. lib. 9. v. 243.*

Hanc Rex ob varios bellorum prouidus vsus,
Conciliare suis sapienter cogitat armis &c.

¹⁰¹ Insulani enim † plerumque non solum classe valent, *Simon Maiol. lib. 1. dier. Canic. 23.* sed etiam rei maritimæ gnari sunt *infra. cap. 31. n. 62.* Vnde Romani † Siciliam aggressi primum irridebantur, quia insulanis plus nauticæ artis, detorquere remos, & ludificari fuga rostra. *Florus lib. 2. cap. 2. Iornand. de regn. succ.*

¹⁰³ LIX. Insulanos † in continentem elicere, vel contra. Quia gallus in suo sterquilinio plurimum potest. Quo arcano Pittacus Cræsum à bello insulanis inferendo deterruit, *apud Herod. lib. 1.* Suggerebat enim Regi famam esse insulanos equos in continenti terra contra Lydos conduxisse. Quod cum cupide audiret Rex fiducia certæ victoriæ: subiecit Pittacus, eodem modo optare insulanos, si ipsos Rex classibus inuaderet. Eo quod Persæ exiguum vsu rei maritimæ haberent. Idque infelix eorum pugna prope Salaminem insulam comprobauit. *Herod. lib. 7.* Alioquin equi ¹⁰⁴ insulanis † parum vtilis, nisi in insula spaciola. Celebrantur tamen Gaditani equites *ab Alex. ab Alex. lib. 2. genial. dier. 29.* Qui etiam in continentem ad populandam Hispaniam traicere ausi. *Liu. dec. 3. lib. 8.*

¹⁰⁵ LX. Urbem maritimam † à mari remouere. Quod Carthagini euenit decreto Romanorum: vt in alio loco procul à mari ¹⁰⁶ decem M. P. nec minus † remoto oppidū facerent, nauibus traditis. *Appia. in Lybico. Luitus in epit. li. 9. dec. 5. Bodin. 1. Rep. 6. numer. 50.* Nimirum, vt omni vsu maris priuata, minus posset. Nihil enim speciosius videbatur, quam esse Carthaginem, quæ non timetur, ait *Florus lib. 2. cap. 15.*

LXI. Insulanos † maritimos in mediterranea submouere. Quod arcanum eidem fini militat. Et plerumque in deducendis colo-

colonis obseruatum, vt mediterranei in maritima loca & contra transferrentur. Quo minus metuendi essent. Ita Iulius Caesar aliquot millia ciuium in transmarinas colonias deduxit. *Sueton. c. 42.* Contra Pompeius captis piratis agros in mediterraneis assignauit, ne ex inopia ad piraticam relaberentur. *Flor. lib. 3. ca. 6. Cic. pro L. Manil.*

LXII. In insula sese † recolligere. Ita Mago Carthaginensi¹⁰⁸ um dux in insula Gadibus ex fuga substitit, nauibusque ex Oceano collectis, aliquantum auxilij coegit. *Liu. lib. 8. dec. 3.* Ita Pseudo-Nero in Scithino insula pedem fixit. *Tacit. 2. histor.*

LXIII. Insulam † occupatam statim recuperare. Priusquam¹⁰⁹ hostes se in ea munire possint. Exemplum vide in insula Retensi apud *Thuanum lib. 60. histor.*

LXIV. Naues † trans isthmum è mari in mare traducere.¹¹⁰ *Turneb. lib. 27. aduers. 24.* Exemplum est in *Chron. Hierosol. lib. 2. cap. 32.* ubi naues per terram transportatae. Hæc pauca ex magno consiliorum aceruo, vt *Lipsius loquitur lib. 5. polit. 16.* seligere visum fuit, non quod plura non essent, de quibus vide *comment. bellic. Henrici Ranzouij nobilissimi iuxta aceruditissimi Dani*, sed ne lectori fastidium pareret nimia prolixitas. Quorum licet quædam maritimis in continenti quoque communia sint: tamen sufficiat insulis applicari posse.

CAPVT XXIV.

De traditione ac inuestitura Insulae.

SUMMARI A.

- 1 Traditio modus transferendi dominij iustissimus.
- 2 Abusus rei suæ cuius concessus.
- 3 Res mobiles proprie traduntur.
- 4 Etiam immobiles traduntur.

- 5 Primum traditionis requisitum voluntas domini.
- 6 Alterum requisitum titulus.
- 7 Titulus est lucrativus vel onerosus.
- 8 Titulus onerosus favorabilior lucroso.
- 9 Tertium requisitum proprietas rei.
- 10 Res aliena obligari potest.
- 11 Et nihilominus à domino vindicari.
- 12 Insula futura an promitti possit?
- 13 Casus aurea mensa extracta.
- 14 Quartum requisitum rei commercium.
- 15 Commercium quid sit?
- 16 Res a ienari prohibita.
- 17 Insula potest donari.
- 18 Alberti Cranzij lapsus.
- 19 Insulae obligationibus supposita.
- 20 Insula Hammelverdena oppignorata.
- 21 Melita Equitibus Rhodiis concessa.
- 22 Statutum urbis Bremensis.
- 23 Insulae feudales alienari prohibita.
- 24 Etiam pro parte.
- 25 Insula ad regalia pertinentes quatenus alienabiles.
- 26 Regalia Cæsaris propria.
- 27 Hodie Principibus communicata.
- 28 Regalia subinfendari possunt.
- 29 Alienationis nomine non continetur subinfensio.
- 30 Insula ad minora regalia pertinent.
- 31 Insula quandoque ad privatos pertinent.
- 32 Maiora regalia in subditos transferri nequeunt.
- 33 Dominus non potest insulam feudalem alienare.
- 34 Nisi cum universitate alienetur.
- 35 Princeps non potest subditos suos alienare.
- 36 Maxime in inferiorum.
- 37 Alienatio in casu necessitatis admittitur.
- 38 Necessitas non habet legem.

- 39 Alienatione prohibita non prohibetur alienatio necessaria.
- 40 Francisci Regis Gallie pacta cum Carolo V. Imp.
- 41 Imperator non potest res Imperij alienare.
- 42 Imperator quare Augustus dicatur.
- 43 Donatio Constantini Magni fabulosa.
- 44 Legistae disputantes de facto ridentur ab Historicis.
- 45 Dantes ad infernum detrusus.
- 46 Donatio Exarchatus Pontifici Rom. facta.
- 47 Semel meum non amplius fit meum.
- 48 D. Petri Patrimonium.
- 49 Sicilia Pontificis Romani propria.
- 50 Reges Arragonie vasalli Pontificis.
- 51 Sardinia & Corsica Siciliae annexa.
- 52 Regnum Palaestinae Siciliae additum.
- 53 Genuenses & Pisani insularum domini.
- 54 Sicilia, Sardinia, Corsica an sint Caesaris?
- 55 Sunt feuda Ecclesiae Romanae.
- 56 An omnes insulae sint Pontificis Romani.
- 57 Papa est vicarius Christi.
- 58 Vicarius cum suo principali eandem potestatem obtinet.
- 59 Alexandri sexti donatio.
- 60 Eiusdem diuisio inter Reges Castiliae & Lusitaniae.
- 61 Papa est iudex inter summos Principes.
- 62 Lusitanorum progressus in India.
- 63 Vitia donationis Pontificiae.
- 64 Vacantes insulae sine donatione occupanti acquiruntur.
- 65 Quod iure communi cuius patet concessione non indiget.
- 66 Titulus dominij duplicari non potest.
- 67 Insulae alienae valide donari non possunt.
- 68 Donatio rei alienae furtum sapit.
- 69 Papa non est mundi dominus.
- 70 Christus non habuit temporale dominium mundi.
- 71 Imperator quatenus sit mundi dominus?
- 72 Imperator potest amissas insulas recuperare.

73. Traditionis actus inu. stitura dicitur.
74. Festuca actibus legitimis adhibita.
75. Feudorum collationi certa insignia adhibita.
76. Traditio & inuestitura est duplex.
77. Inuestitura propria transfert possessionem.
78. Abusiva inuestitura quid sit?
79. Oculi sunt manus instar.
80. Possessio n. si vacans tradi nequit.
81. Clauum traditio signum traditæ possessionis.
82. Modus tradens possessionem habeat.
83. In controuersis insularum contractus & inuestitura inspicienda.
84. Expressa insularum concessio tollit ambiguitatem.
85. In clavis cessat interpretatio.
86. Verba ambigua disputationem requirunt.
87. Taciti & expressi eadem vis.
88. Inuestitus in flumine est etiam inuestitus in insulis.
89. Connexorum eadem ratio.
90. Concessa territorio conceduntur insula.
91. Sub territorio mare & flumina continentur.
92. Territorium cum pertinentiis quid denotet?
93. Abundans cautela non nocet.
94. Sophistica interpretatio vix excludi potest.
95. Concessa ciuitate tacite conceduntur pertinentia.
96. Concessis regalibus conceduntur insula.
97. Insula quandoque exprimuntur, quandoque non.
98. Inuestitura Archiepiscopi Bremensis.
99. Dotalitas in Comitibus Holsatiæ.
100. Transactio Frisiorum cum Comitibus Hollandia.

Vbi sequitur traditio, siue alienatio, ut verit Vlpia. in
 fragm. n. tit. 19. Qui & ipse est modus transferendi do-
 minii iustissimus, eo quod à voluntate domini initium
 capit, quæ ut effectum fortiatur, naturali æquitati cō-
 ueniens est l. 9. §. 3 de A. R. D. Est enim quilibet rerum
 suarum

suarum liberrimus moderator & arbiter. l. 21. C. mand. ita vt non
 solum iis vti, sed † & abuti ac in mare proiicere impune possit, l. 2
 25. §. 11. de petit. hered. *Ayrerus in process. hist. part. 1. cap. 13. obs. 2. Anson.*
Hering. de fideiuss. cap. 7 n. 192. modo id ne fiat detrimento Reipubl.
 §. 2. Inst. de his qui sui vel alie. Illi suam rem esse æquum est in manu,
 ait *Plaut. in Mercat. Act. 2. Sce. 3. quem allegat Cagnol. in l. si qua illustris*
n. 23. C. ad SC. Orficia. Et contra iniquum est, ingenuis hominibus
 non esse liberam rerum suarum alienationem, *Gaius in l. 2. ff. si quis*
à parent. man. Quamuis vero hic modus † proprie ad res mobiles 3
 pertineat, quippe quæ de manu in manum tradi possunt, l. 1. in pr.
 & ibi gl. in v. rb. datum, ff. de pos. l. 1. §. 1. commod. Vnde *Theophilus*
 definit ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταδέειν, explicante id *Cuiac. 11. obs. 19.* tamen
 optima ratione etiam ad immobiles † extensus est, quæ pro tra- 4
 ditis habentur, si in re præsentī contrahentes consenserint, l. 1. §.
 2. de acquir. poss. l. 18. §. 2. l. 51. eod. Ira fundus tradi dicitur in l. 3. de act.
 emt. l. 28. l. 72. in pr. de V. O. Item pignori dari, l. 38. §. 23. eod. & depo-
 ni, l. 24. de pos. l. 10. & seq. de peric. & com. rei vend. *Gædd. ad l. 110. de V.*
S. & ad rubr. extra. de sequest. poss. & fruct. num. 10. licet quoad poste-
 rius communis opinio *Dd.* contrarium sentiat. Neque tamen
 sola traditio sufficit, sed requiritur omnium primo † voluntas do- 5
 minium transferendi & acquirendi ab vtraque parte, d. l. 9. §. 3. de
 A. R. D. l. 8. de R. I. l. 12. de precar. l. 70. de R. V. adeo vt hic nec error suf-
 ficiat, l. 7. §. 8. de cond. caus. dat. l. 35. de A. R. D. l. 18. de reb. cred. l. 18. C.
 de R. V. l. 34. de A. P. Deinde † requiritur causa ad transferendum 6
 dominium habilis, l. 31. de A. R. D. l. 14. §. fin. de furt. l. 24. C. de R. V. l. 22.
 C. fam. hercisc. sicuti vice versa causa ac obligatio sola non sufficit,
 nisi traditio subsequatur, l. 20. C. de pact. leg. 8. com. præd. l. 50. de R. V.
 paucis tantū casib. exceptis, de quib. *Specul. tit. de actio. §. 2. n. 24.* Causa
 hæc siue titulus est † vel lucratiuus, quando res ex liberalitate a 7
 liena gratuito nobis obuenit, l. 1. de donat. l. 19. de O. & A. l. 1. C. de im-
 pon. lucr. rat. descript. l. 1. l. 7. §. 3. de Public. in rem. vel onerosus, quando
 causa acquisitionis est onus, *Decius in l. in eo, 33. de R. I.* qualis est obli-
 gatio & contractus. d. l. 31. de A. R. D. Ex quibus in iure nostro caus-
 sa onerosa semper fauorabilior est † lucratiua. *Vincent. Honded. vol. 8*

- 9 1. *cons. 34. num. 18.* Tercio requiritur $\dagger$ rem traditam tradentis esse propriam, quia dominium transferre non potest, qui ipse dominus non est. *l. 27. de nox. act. l. 167. de R. I.* Et quod quis non habet, male dat, ait *Bart. in l. si uniuersa, C. de legat. Rol. à Valle. cons. 92. nu. 3. vol 2. c. quod autem, extra. de iure patro. Senec. 5. de benef. 12.* Et quod quis non habet, siue actu siue potentia, non potest alteri tradere. *Tiber. Decia. cons. 125. num. 33. lib. 3.* Quid ergo, inquis, an insula
- 10 aliena efficaciter promitti nequit? Imo. Potest $\dagger$ enim res aliena commodari, *l. 15. l. 16. commod. oppignorari, l. 20. de pign. act. precario dari, l. 21. de acquir. poss. permutari, l. 1. §. 3. de rer. permut. in feudum concedi, Laudens. ad tit. 2. Feud. 27. in fi. legari, leg. 10. C. de legat. donari, leg. 13. l. 33. de mort. caus. donat. emi, vendi, leg. 28. de contr. emt. l. 11. §. 2. de euct. ad hoc ut teneat obligatio ac præstetur euctio vel interesse, d. l. 11. §. 1. de act. emt. leg. 13. in pr. com. præd. leg. 1. & 11. de e-*
- 11 uict. verol interim domino facultate $\dagger$ vindicandi rem suam minime prærepta. *leg. 3. C. de R. V. l. 10. §. 1. quib. mod. pign. l. 6. & 11. C. de*
- 12 *reb. alien.* Idem dicendum, si futura $\dagger$ & nondum nata insula sit promissa. Nam & hæc obligatio valet. *leg. 8. de contr. emt. l. 12. de act. emt.* Et potest etiam spes cedi vel vendi, *Zobell. in differ. Saxon. p. 3. cap. 10. numer. 17.* sed actio non ante competit, quam si insula nata fuerit, quia hæc conditio tacite inesse videtur, si nascatur. *l. 1. in fi. de cond. & dem. Quo referri potest casus extractæ $\dagger$ mē-*
- 13 *sæ aureæ, apud Valer. Max. lib. 4. cap. 1. R. nec. part. 1. synt. fol. 497.* Neque dissimilis altercatio serui & piscatoris apud *Plautum in Rudent.*
- 14 *A. 4. §. 3.* Denique necesse est rem esse talem, quæ sit in $\dagger$ commercio contrahentium, *l. 34. §. 1. de contr. emt. quod est emendi*
- 15 *vendendique ius. Vlpia. in fragm. tit. 19. §. 4.* Quia quædam $\dagger$ specialiter prohibita sunt alienari, non solum lege, *11. Inst. quib. alien. licet.* sed etiam pacto, statuto vel consuetudine. *l. ult. C. de reb. alien. non alien. l. 24. de pignor. Gail. 2. obs. 19. Hering. de fideiuss. cap. 1. numer. 88.*
- 16 & *ib. alleg.* Quales sunt $\dagger$ res regię coronæ, de quibus *Vasq. lib. 1. controu. 4. numer. 5. & c.* Vbi ergo circa insulas ius commune obtinet, libere obligari & alienari poterunt, arg. *l. 13. qui pot. in pign. l. 53. de act. emt. l. 30. l. 58. locat.* præsertim cum exemplis iuris Gentium id con-

id confirmetur. Ita Philæus Princeps Salaminem + insulam A-
 theniensibus donauit, remuneratus ab iisdem ciuitate & multis
 aliis honoribus *Rein. in synagm. hist. part. 1. cap. 37* Haldanus in te-
 stamento regnum Daniæ Vnguino Gothorum Regi, Norwegiæ
 Hafmundo reliquit, *Albert Cranz lib. 2. Daniæ. 3.* qui licet id tam-
 quam nouum & incompertum munus admiretur, eius tamen
 multis exemplis coarguit *Hotom. illust. quæst. 1.* Ita Augu-
 stus Cæsar Ænariam pro Capreis cum Republ. Neapolitana
 permutauit, *Sueton. August. cap. 92.* Et Samij + ab Hermioneis
 pecuniæ loco insulam Thyream Peloponneſo adiacentem in so-
 lutum acceperunt. *Herod. lib. 3.* Et vt ad nostram veniamus, Adol-
 phus Comes Oldenb. cum fratribus + insulam Visurgis Senatui
 Bremensi aliquando oppignorauit, quam Antonius Comes resti-
 tuto pretio luit anno 1534. *Chron. Oldenb. par. 3. cap. 9.* Multo ma-
 gis ergo in feudum vel emphyteusin concedi insule possunt. *arg.*
l. ult. C. de reb. alie. cap. vn. §. 1. per quos fiat inuest. Ita Carolus 5. Imp.
 + equitibus Rhodiis Rhodo insula à Turco exutis Meliten con-
 cessit, hoc pacto, vt liberi ab omnibus oneribus essent, ac pro re-
 cognitione quod Regem Vtriusque Siciliæ protectorem agno-
 scerent annum Falconem penderent. *Refert Iohan. Volf. cent. 11.*
rer. memor. ad A. 1529. Quod ita obtinet, nisi statuta, pacta vel
 priuilegia sint in contrarium. Quale est illud ciuitatis + Bre-
 mensis statutum, *part. 2. tit. 1. §. 1.* Ne Senatores vllō modo alie-
 nent vel in feudum aut emphyteusin concedant insulamē regio-
 ne vr̄bis trans pontem Visurgis sitam, item insulam S. Andreæ
 &c. Quasi ita sentiant, cassa habere, quæ neque dari neq; accipi
 salua Republ. possint, *verbo Taciti. 3. h. stor.* Idem obtinet si insulæ
 sint + feudales, quia vasallum sine consensu domini feudū alienare
 non posse, quin pœnā amissionis incurrat, tralatitiū est, *apud Fen-*
dist. in c. 1. de inuest. c. 1. qual. olim feud. alien. c. 5. de prob. b. feud. alien. per
Frider. & ibi Dd. siue insula totum feudum, siue + partem eius con-
stituat. d. c. vn. in pr. ibi. totum vel partem eod. tit. ita tamen vt in amit-
 tendo non amplius puniatur vasallus, quam in quantum pecca-
 uit alienando. *d. c. 1. 2. Feud. 38. Borch. de feud. cap. 8. n. 32. Zas. de feud.*
part.

- part. 10. Quade materia latissime agunt Feudistæ quos hic cumu-
 25 lare superuacuum. Quod si ubi ad regalia pertineant † insulæ,
 priuatorum commerciis exemptas esse consequense est. *arg. l. 6. l. 34.*
§. 1. de contr. emt. FF. in c. vn. quæ sunt regal. Matth. Stephan. lib. 2. p. 1. c.
 26 7. n. 24. *de iurisd. Et. supra cap. 11. n. 74.* Regalia enim † Imperatoris
 sunt propria, ipsi in signum præeminentiæ competentia, *Vult. 1.*
Feud 5. n. 6. & ib. alleg. late Arnise in tract. de iure maiest. Itaque solius
 Imperatoris est ea concedere, *art. 58. & 60. lib. 3. Landtr. Daub. in*
discurs. general. & special. p. 1. fol. 15 quem tamen ea alienare posse nō
 vult *Vasquius lib. 1. controu. 5. n. 23.* Cæterum ex quo de consuetudi-
 27 ne per communicationem Cæsaris regalia etiam † ad inferiores
 principes transierunt, *Vult. d. lo.* illi tantum posse dicuntur in suo
 territorio, quantum Imperator in vniuerso imperio, *cap. seq. n. 59.*
 28 Vnde etiam principes inferiores regalia † quæ à Cæsare habent,
 subinfeudare possunt, cum etiam priuatis concedere possint, *So-*
cin. iun. cons. 80. n. 52. vol. 3. Matth. Stephan. de iurisd. lib. 2. part. 2. cap. 7.
 29 *n. 28.* quia alienatione † feudi prohibita, non censetur prohibita
 subinfeudatio. *c. 1. §. 1. per quos fiat inuest. c. 1. in pr. qual. olim pot. feud.*
alien. Vult. 1. Feud. 10. n. 79. Borch. de feud. c. 8. n. 49. Schrad. p. 8. c. 2. & 5.
 30 *Myns. 1. obs. 62.* Hæc in minoribus regalibus † siue iuribus fiscali-
 bus, *ut vocat Cuiac. in d. c. vn. quæ sunt regal.* ad quæ etiam insulæ
 pertinent, ita obtinent. Vbi tamen notandum, desinere insulam
 ad regalia pertinere, si proprietas priuatis concedatur. Itaque
 argumentum, quod insulæ ad regalia pertineant, nō semper pro-
 31 cedit, quia † priuati nōnumquam eas, vel ex successione parentū
 vel præscriptione, vel alio iusto titulo consecuti sunt. Ita Meno-
 uia insula Constantiæ sedes olim nobilium à *Langenstein* fuit.
Munster. li. 3. Cosmogr. Adde duo alia exempla *ex cap. preced. num. 16.*
 Et apud nos insula Arngastū ad Hannekeniū Varlensem spectat.
 Et quæ plura exempla priuatorum insulas possidentium in Frisia
 32 occurrunt. Quod autem maiora † regalia attinet, ea cum sub-
 ditis ne communicari quidem sine dissolutione imperij possunt.
Bodin. lib. 1. de Rep. 10. n. 49. Lancell. de Imper. §. 4. vers. tricesimo loco. nu.
4. Herman. Kirchner. disp. polit. th. 4. Vnde sacra sacrorum dixit
 Baldus

Baldus in proem. feud. & in c. intellecto, extra de iur. que non sunt in marsupio principis. Itē indiuidua Cynus in l. si viui, c. de bon. matern. quæ ossibus Imperatoris inhærent, neque ab iis auelli, ac in inferiorem transferri possunt. Knich. de iure terr. c. 1. num. 121. Matt. Steph. lib. 2. de iurisd. p. 1. cap. 7. num. 26. Circa alienationem diuersum à subinfeudatione ius receptum. Quia neque dominus directus & insulam feudalem vasallo inuito alienare potest, §. praterca, de 33 probib. feud. alien. per Frid. §. ex eadem, de lege Corradi. Rosenthal. de feud. cap. 9. §. 52. Borch. cap. 8. num. 18. Dominus enim & vasallus iudicantur ad paria, c. vn. 2. Feud. 47. c. vn §. domino, 2. F. 26. c. esto subiectus, dist. 95. Vult. d. lo. cap. 11. num. 52. nisi forte & cum vniuersitate fiat a- 3 4 lienatio, d. §. ex eadem, verb. totum, Vult. d. cap. 10. num. 71. quia quædā per se non transeunt, quæ cum vniuersitate transeunt. l. quedam ff. de A. R. D. Gail 2 p. p. 15. num. 14. licet in hoc passu dissent. Vasq. d. cib. 1. cōtrou. §. num. 3. Heig. 1. quest. 19. num. 16. & alij quos allegat Gothofr. Anthon. disp. feud. 9. tb. 6. lit. A. Neque princeps potest subditos & suos 3 5 sine ipsorum consensu in alium transferre, c. intellecto, 33. extra de iur. §. 1. 2. F. 55. Hotom. ill. quest. 1. Heig. Vasq. Gail. d. lo. 1a in l. filiusfam. §. Diui, col. 3. de leg. 1. Guid. Pap. decij. 239. Trentacinq. lib. 3. de pact. resol. 1. num. 17. Treutler. lib. 1. select. disput. 2 thes. 3. lit. F. quia æque interest subditorum non mutare dominum, ac domini non mutare subditos, arg. l. 1. & 2. de alien. iud. mut. Socin. cons. 40. num. 6. vol. 3. Lancelot. d. lo. num. 13. præsertim si prior dominus sit potens, bonus ac pacificus, ac subditi & inferiori ac rixoso principi subiiciantur 3 6 tur, Abb. in cap. ad audientiam, num. 13. extra de prescript. Innocent. in c. fin. extra de maior & obed. quia breue regnum non parit subditis lætitiā, in lata gente gloria principis. Quod vt Salomonis dictum commendat Hostiens. in sum. §. cui confitendum num. 20. de pœnit. & remiss. Nisi forte necessitate cogente, vel pro commodo pacis fiat 3 7 alienatio: tunc enim tenet, Socin. in reg. 139. incip. donare. Daar. ad l. §. de pact. Bald. in l. vn. in pr. C. de caduc. toll. Vultei. d. cap. 10. num. 71. Goth. Anthon. disp. 9. tb. 6. quia necessitas & legem non habet, sed sibi i- 3 8 ppi est lex, leg. non solum, 10. §. fin. de excus. tut. gl. in cap. 1. dist. 6. c. quāto, 4. extra de consuet. Ayrer. in process. histor. cap. 5. obs. 6. num. 5 Hering. de fideiuss.

- 39 *fideiuss. cap. 1. nu. 153*. Et alienatione † prohibita, necessaria non includitur. *l. 13. fam. hercisc. l. 1. de fund. dot. l. ult. §. 4. C. de bon. qua lib. Hering. d. lo.* Ut propterea non satis tuto pacta Francisci Galliarum Regis cum Carolo V. in ita Parlamentum irrita pronunciarit, teste Bodin. *6. de Rep. 6. n. 595*. sed iustam criminandi causam Cæsari præbuerit. *apud Sleid. lib. 6. comment.* Atque hæc, quæ iam dicta sunt,
- 41 adeo obtinent, ut ne quidem † Imperator terras imperij, sine consensu Electorum ac Principum rite alienare possit. *c. non liceat, 12. q. 2. cap. intellecto, & ibi Abb. & Canon. extra de iure iur. Lancell. de præstant. Imper. §. 4. vers. tricesimo loco, M. Stephan. li. 2. de iurisdic. p. 1. ca. 2. num. 65. Ioan. Niell. disp. feud. 2. th. ult. in fi.* Ideo enim † Augustus dictus est, *allzeit Mehrer des Reichs* / ab augendo scilicet, *Ioan. Faber. & Dd. ad proem. Instit. renitente tamen Coras. 3. miscell. 22. num. 6.* quia quilibet Imperator debet eius esse propositi, quod imperium augere velit. *glos. & Aretin. in proem. ff.* Quæ glossella nisi saluaret titulum Imperatoris, nullus fere nostra ætate se denominaret Augustum ait Petrus de Andlo *lib. 1. de Imper. Rom. 7.* Quibus argumentis subuerteretur iustitia † donationis Constantini M. qua is Syluestro Papæ Italiam & totum Occidentis regnum cum omnibus prouinciis, urbibus ac insulis donasse scribitur, *in c. Constantinus, dist. 96.* nisi totum capitulum fictum fabulosum ac supposititium esset. Quod post alios accurate demonstrarunt Fr. Hotom. *in bruto fulmine Sixti V. pag. 128. & seq. Ioan. VVolf. in cent. 4. rer. memor. Freher. in notis ad P. de Andlo lib. 1. cap. II. Anton. de Rosell. de potest. Imp. & Papæ. Alciat. 7. parad. 19. Albert. Crantz. lib. 3. Saxon. 3. Henning. Arnif. 1. polit. 13. & ibi. relat.* Ut propterea operam hanc merito irriserit
- 44 Pius quidam † auditor Rotæ Rom. in dialogo suo, dicens, se mirari miseros Legistas disputare de validitate eius, quod numquā fuit, referente Felino *in c. solita, extra de maior. & obed. Eberh. in top in lo. II. num. 15.* Quamuis alius articulus fidei videatur, cuius contrariū asserere non longe sit ab hæresi, *Abb. in cons. 82. vol. 1. Lancell. de Imper. §. 2. q. 2. n. 12.* ob quam miser Dantes † etiam post mortem condemnatus ad infernum fuit, eo quod contra Ecclesiam Romanam sensisset, *si credimus Bart. in extrauag. ad reprimendum.* Certe
- 45 si vel

si vel extitisset vel valuisset prætenſa donatio Constantini, non
 opus fuisset speciali conſeſſione Exarchatus† Rauennatis cū o- 46
 mnibus pertinentiis, ſiue à Pipino, *ut eſt apud Volf. cent. 3. memorab.
 lect. fol. 199. Sleid. lib. 3. de 4. monarch.* ſiue à Ludouico Pio, cuius di-
 ploma extat *apud Volater. li. 3. Geogr.* in quo etiã continentur inſulæ
 Sicilia, Sardinia & Corſica, quæ tamẽ deſunt in *c. ego Ludouic. diſt.
 63.* ſiue etiã ab Ottone M. facta, in *c. tibi domino, & ibi CC. diſt. 63. Bo-
 din. 1. de Rep. 9. n. 35.* niſi omnia hæc diplomata inter ſe cōtraria, ſpu-
 ria ac falſa eſſent, ab Anaſtaſio bibliothecario aliisq; Rom. Eccle-
 ſiæ paraſitis conſicta, *ut ſentit Molinaus.* Cum alioqui † res ſemel 47
 mea facta, non amplius fiat mea. §. 10. *Inſt. de legat. l. 159. de R. 1. l. 14.
 §. 2. de except. rei iud. l. 12. §. 8. de capt. & poſtlim.* Interim hoc ſpeciale
 D. Petri † patrimonium vocatur in *d. c. tibi domino, diſt. 63. c. ad Apo- 48
 ſtolica, de rei iud. in 6.* Quod licet ab aliis Italia terminetur, ab aliis ta-
 men illi regnum † Siciliae additur, *c. mandata, 6. & ibi CC. extra de 49
 præſumpt. clem. paſtor. de ſent. & re iudic. clem. Romani, de iure iur.* Itẽ Sar-
 dinia, *c. ſi diligenti, extra de præſcript. & ibi Abb. Siculus & CC.* Quo præ-
 textu niſi Pontifices Rom. eas inſulas Imperio Rom. detractas
 ſibi vindicarunt, aliisq; in feudum conſeſſerunt, *Hotom. diſput.
 feud. 8.* De Sicilia teſtis eſt *Andr. de Iſern. in c. 1. §. præterea, n. 53. de pro-
 hib. feud. alien. Hieron. de Monte de ſin. reg. c. 28. n. 3.* Eoq; nomine Pla-
 tina in *Greg. 9. Fridericum 2. Imp. Eccleſiæ feudatarium* vocat. In-
 ter quos vaſallos poſtremi fuerunt † Arragonum Reges, facti nō ſo-
 lum Siciliae, ſed etiã Arragoniæ nomine fiduciarij Pont. Rom. 50
Bodin. d. c. 9. n. 133. Additū eſt illis in remunerationẽ Sardinia Cor-
 ficę † & Balearū inſularū dominatus, ut ſolent aliena magnifice 51
 largiri Pontifices, ait *Bodin. d. lo. n. 119.* Quæ inſulæ omnes tandem
 hereditario iure ad Carolū V. Imp. tranſierunt. Sicilia autẽ etiã † 52
 regnū Hieroſolymitanū cohæret, *Platin. in Honor. 3. q. ipſum quo-
 que Papa ſibi vëdicat, utpote bello ſacro & Romano occupatū. c.
 igitur, 23 q. 8. c. iuſtum, 23. q. 2.* Poſteſt enim regnū in feudū conuerti
 ea lege ut à tyranno bello recuperetur, *Vult. 1. feud. 5. nu. 14. in ſi. Ro-
 ſenth. de feud. c. 4. concl. 21. Vaſq. in præfat. illuſt. controu. & paſſ. ſupr. c. 22.
 n. 93.* Atq; ita † Piſani Sarracenos ex inſulis Balearib. eiecerunt an. 53

1117. Qui etiam ad Sardiniam manus extendere voluerunt, in cap.
17. extra de prescript. Et Genuenses Corsicam recuperantes ab
Hispanis in feudum acceperunt. Itaque quod *Capolla lib. 2. de ser-*
54 *uit. rust. 33. num. 2.* disputat, omnes insulas naturales, ut sunt † Sici-
lia, Sardinia, Corsica, esse Cæsaris in dominio, non patrimonial-
sed iurisdictionali, per d. l. 9. de iudic. l. illicitas, §. qui vniuersas, ff. de
offic. presid. Bald. in rubr. de R. D. id additionator Cæpollæ limitat in
Sardinia, ut quæ subiecta sit Ecclesiæ Romanæ, d. c. tibi domino,
dist. 63 c. ego Ludouicus, dist. 96. Sed hoc, si hodiernum rerum statum
consideremus, de omnibus tribus insulis dicendum fuerat, quip-
55 pe quæ eodem iure † Ecclesiæ Romanæ censentur. Neque iis
56 contentus Pontifex Rom. omnes † insulas marinas ac remotas
iure quodam superregali sibi arrogat, quasi ipse sit dominus mū-
di, ac monarcha supremus. *Tholos. lib. 6. de Republ. 13. num. 23. & seq.*
57 Est enim vicarius † Christi vniuersalis, c. vnam sanctam, extrauag.
com. de maior. & obed. clem. vn. de iureiur. Cardin. Alex. inc. in nouo, dist.
21. Lancell. lib. 2. de Pont. Rom c. 1. §. 1. vers. pallium, & seq. Arnif. 1 polit. 13.
58 Ergo eandem potestatem obtinet † cum Christo, cuius est vica-
rius. c. 2. ubi C. de offic. vicar. in 6. Lancell. d. lo. c. 6. de vicar. epis. §. 1. nu.
15. & seqq. De quo scriptum est, dominabitur à mari vsque ad ma-
59 re, psal. 72. v. 8. Hoc iure Alexand. VI. in † solenni bulla 4 Maij an-
no 1493. data motu proprio, de mera liberalitate & ex certa sci-
entia & de Apostolicæ potestatis plenitudine, ut loquitur, Ferdi-
nando Castiliæ siue Portugaliæ Regi omnes occidentales insu-
las donauit, teste *Francisco Lopez. de Gomera in histor. Indica.* Sed & in-
60 tereundem & Ioannem † Lusitaniæ Regem iudicio finium re-
gundorum contendentes, terminis in mari Athlantico positis,
ducto à septentrionali ad australem polum circulo, vtriusque In-
diæ insulas diuisit, orientali parte Lusitaniæ, occidentali Casti-
liæ Regi assignata: ita tamen ut & possessionem earum gladio ob-
tinerent, & occupatas ab Ecclesiâ Romana fiduciario iure re-
cognoscerent. *Olorias Lusitan. de rebus Hispan. Paris de Puteo in cap. 1.*
num. 6. de def. inf. ud. Vascq. 1. controu. 8. num. 31. Hieron. de Monte cap. 7. n.
2. Bernh. Zicuitz. de prerog. Princip. lit. E. Paul meist. lib. 2. de iurisd. Imp.
3. num.

3. num. 33. *Goth. in l. 9. de leg. 1. Ioachim. Cluten. amicus noster in syllog. rer. quotid. th. 10. lit. C. Philip. Nicol. lib. 1. de regno Christi. 9. Bodin. d. cap. 9. n. 20. Hugo Grotius, in mari libero c. 3. & 6. Nimirū ꝑ quia. Papa iudex* 61
esse debet finalium questionum inter summos Principes, si re-
gna vel prouinciæ sint diuidenda. Hieron. de Monte de sin. regund. c.
n. n. ult. & c. 76. n. 7. Hoc titulo freti Lusitani ꝑ maritimæ Indiæ Re- 62
ges, veluti Calecutium, Malachium, Canorum & Cambarrum
partim fœderibus, partim vi & armis subiecerunt. Sed & Africæ
& Orientalis Indiæ oram suæ ditionis fecerunt, propugnaculis
hinc inde extructis, & in Insula Orma, arce munitissima collocata
unde vectigal à prætereuntibus exigere possint. Bodin. d. lo. n. 42.
& lib. 6. n. 650. Sed hæc acquisitio dominij non vnus ꝑ defectus iu- 63
ris incurrit. Si enim donatione Alex. 6. vacantes tantum insulæ ꝑ 64
comprehunduntur, eæ sola occupatione ex iure Gentium Hispa-
nis acquiruntur, vt dictum cap. 21. & seq. Vt nulla concessione pa-
pali sit opus. Quod enim iure ꝑ communis cuius patet, id frustra 65
& stulte precibus postulatur. l. 1. C. de petit. bon. subl. l. si quando, C. de
inoff. test. l. vn. C. de thesaur. Neque enim duplicari titulus ꝑ posses- 66
sionis potest, ita vt quis ex duplici causa dominium acquirat. l.
7. C. de contr. emt. Quo referri possunt insulæ vacuæ à ministris E-
manuelis Lusitaniæ Regis inuentæ, & nouis colonis auctæ. At si
occupatæ erant, & suis cultoribus inhabitatæ insulæ, de quibus
hic agitur, non ꝑ poterat ipsis dominium, imperium ac libertas, 67
aliaque quæ habebant iura, non præcedente læsione aliqua, sine
insigni iniuria adimi. l. id quod nostrum, de Reg. iur. supra. cap. 22. quia
donatio ꝑ de alieno esset, l. 12. C. de donat. quæ furti speciem sapit. 68
gl in l. 1. C. si aduers. vend. l. si pignori, de furt. c. 1. 14. q. 5. per tot. Quod in
prouerb. transit, de alieno corio latas corrigias facere, Newz. li.
1. sylu. nupt. n. 128. von frembden Leder ist gut. Niemen schneiden. Multo
minus ex aliena iniuria aliquid dandum est. Ne quod detur qui-
dem, gratum esse donum potest, quod eum qui det, vbi vellet,
ablaturum esse sciat, ait Em. lib. 5. dec. 5. in fi. Qui enim nocent aliis
vt in alios liberales sint, in eadem sunt iniustitia, vt si in suam rem
aliena conuertant, Cic. 1. off. num. 9, Ipse Papa, in cap. 26. extra de de-

cim. talem constituit regulam, quod nulli liceat aliena concedere
 præter domini voluntatem. Eadem ergo ipse quoque vti debue-
 rat. *arg. l. 1. quod quisque iuris*. Et pati legem, quam ipse tulerat, *iuxta*
distichon Catonis approbatum in c. cum omnes, 6. de constit. Specul. tit. de
aduocat. §. 4. n. 5. Vt taceamus, quod tota conclusio falso præsup-
 69 posito nititur, quia Pontifex dominium ciuile mundi non habet,
 nec vnquam habuit, *Paurm. lib. 2. de iurisd. Imp. 3. Hugo Grotius d. lo. &*
 70 *ibid. alleg. Dd. Pontificij*. perinde vt nec Christus habuit. *Ioh. 12. v. †*
 71 *36. Matth. 8. v. 20. &c.* Eadem est ratio † Imperatoris Rom. qui li-
 cet sit mundi dominus, quo ad supremam iurisdictionem & pro-
 tectionem, *late Lancell. de Imper. Rom. §. 1. vers. orbem vniuersum* : id
 tamen de illa tantum mundi parte intelligendum est, quæ Rom.
 Imp. subdita fuit. *l. mercatores, C. de commerc. l. 2. C. de vet. iure enu. Co-*
uar. in c. peccatum, §. 9. n. 5. Vnde nec insulas extra Romanum orbem
 fitas concedere aliis potest, *supra cap. 14. n. 65. & 71.* neque sub Im-
 perio constitutas suis dominis adimere. *d. l. id quod nostrum*, Recu-
 72 perare † autem amissas, aut cogere infideles, vt suum imperium
 recognoscant, *quod voluerunt Bart. in tract. de insul. verb. nullius, Ol-*
dradus de Ponte & alij, quos allegat Lancellot. de imper. §. 4. vers. 28 num.
5. ita demum potest, si non per præscriptionem Imperio Roma-
 no sunt exempti, *vt c. sequenti dicemus*. Quamquam hic fortasse fa-
 cile esset prætextum aliquem iuris inuenire *cum Knich. in velit. a-*
polog. n. 105. si modo gladio satis accincti essemus, *vt ibidem prose-*
quemur. Hæc de personis insulas concedentibus & accipientibus.
 73 Ipse actus † conferendi, qui inter dominum & vassallum celebratur à FF.
 inuestitura dicitur, siue inuestitio, *c. vn. si de inuest. int. dom. ab infe-*
stucando, iuxta Hotom. in lexico feud. verb. exfestucare. Aliter & rectius
Knich. lib. 1. de pact. inuest. 1. in pr. eo quod certo & solenni ritu ad-
 hibitis & quasi indutis corporalibus signis plerumque expedia-
 74 tur, *c. vn. quid sit inuest.* Cum enim Romani veteres festucam † in
 missionibus in possessionem, *v. Renard. ad LL. 12 tab. manumiss.*
seruorum, l. 23. de manum. vind. Brissou. 1. select. 11. Tholosan. 14. syn-
tagm. 5. n. 5. aliisq; additionibus vsurparent, *Cuiac. 2. feud. 2. remansit*
 75 ea solemnitas † apud Longobardos, ex vsu Gentium, maribus feudis
 & digni-

& dignitatibus certa quædam insignia adhibentes, atque ita in-
 uestientes. Ita per sceptrum coronam & gladium regna: per ve-
 xilla ducatus: per pedum pastorale Episcopatus: &c. traduntur,
de quibus Hotom. disp. feudal. cap. 22. & seq. FF. in c. vn. quid sit inuest. Ad-
de de insignibus imperij Petr. de Andlo. lib. 2. de Rom. Imp. 6. & ibi Marq.
Freher. in not. Conrad. Lancelot. de iure person. Cassina. in catal. de gloria
mundi. Bornit. de præmiis Reip. lib. 2. cap. 9 &c. Vnde sicuti traditio
 est duplex † naturalis & ciuilis: *l. 107. de solut. l. 6. de donat. l. 2. pro so-* 76
cio, ita & inuestitura est, vel propria vel abusuaria. d. c. vn. quid sit in-
uest. Per illam quin possessio † vacua in accipientem transeat, 77
 nullum est dubium, cum ipsum etiam dominium utile transeat.
l. 9. §. 3. de A. R. D. vnde etiam feudi possessio dicitur in c. vn. 2. F. 33.
in pr. Borch. de feud. c. 7. n. 5. De abusuaria ambigitur, eo quod non in
 possessionis substantia, sed tantum † in signo & præambulo quodam 78
 subsistat, ut descripsit Bald. in *c. vn. quid sit inuest.* Communiter ita di-
 stinguatur, q̄ si inuestitura in re præfenti vel visui exposita fiat, sta-
 tim possessio transeat, alias non, *l. 1. §. 21. l. 18. §. per. de acq. poss.* quia
 oculi longè † manus instar habentur. *l. 79. de solut. Andr. de Isernia, Al-* 79
marot. Matt. de Afflict. & FF. in c. vn. quid sit inuest. Iacobin. de S. Georg.
de feud. in verb. inuestitura, Borch. de feud. cap. 7. n. 7. Rittersh. lib. 1. partit.
feud. 8. q. 6. Quod admittimus si possessio sit † vacua, *l. 2. C. de acquir.* 80
poss. l. 79. de solut. l. 3. §. 1. de act. emt. l. 8. C. eo. l. 78. §. 1. de contr. emt. l. 18. de
vi arm. l. 22. C. de probat. quia ab alio possessa tradi nequit, *l. 2. §. 1. &*
ibi Bart. de act. emt. nisi ipso volente. l. 6. de donat. Atq; ita recte docet
Menoch. de retin. poss. rem. 3. n. 569. traditione † clauium traditam cēseri 81
 possessionē rei præfentis, in *l. 74. de contr. emt. §. itē si quis, Inst. de R.*
D. l. 1. §. 21. de acquir. poss. l. 9. §. 6. de A. R. D. quia per claues intratur ad
 possidendū, Bald. in *l. 2. C. de V. S.* si is qui claues tradit ipse posside 82
 bat, quia alias nemo plus iuris in aliū trāsferre potest, quā ipse ha-
 bet, *l. 54. l. 120. l. 160. l. 175. de R. I. c. 79. eod. in 6.* Vnde Bald. in *c. 1. de capit.*
quicur. vend. dicit, q̄ in generali cōcessione titulo lucratiuo facta
 nō veniat ius, nisi q̄ ipse cōcedens habet. *arg. l. 36. §. 1. de cōdit. & de-*
mō. Quod si autē cōtrouersia † super cōcessione insularū oriatur, 83
 recurrendum est ad pacta, contractus, priuilegia, consuetudinē
 & in-

- & inuestituram, *arg. l. 1. §. 1. testam. quemad. aper. l. 6. de transact.* quia tenor inuestituræ ante omnia inspiciendus est, *c. vn. de duob. fra- tri. Cardin. Mantica de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 9. num. 8.* Et ad eum tanquam ad cynosuram semper recurrendum est, *Roland. à Valle cons. 67. in pr. cum deroget omni alii iuri, cap. 1. de feud. non hab. propr. Borch. de feud. ca. 1. num. 25. Knich. de pact. inuest. lib. 1 c. 1. VVesemb.*
- 84 *cons. 34. num. 37. & cons. 41. num. 69. & ib. all.* Quod si nominatim & expresse insularum quarundam mentio fiat, *ut in leg. 7 §. 17. de interd. & releg. extrauag. com. de censib. vix est,* ut contentio aliqua inde oriri possit, cum in t̄ claris & perspicuis cesset omnis interpretatio, *Paris. cons. 6. num. 5. Cephal. consil. 138. num. 2. & cons. 222. nu. 28. Rol. à Vall. cons. 79. num. 55. & cons. 38. num. 26. vsque adeo ut tū nec interpretationes Dd. nec cauillationes aduocatorum admittantur. Bald. in cons. 174. l. b. 2. Tiber. Decian. vol. 1. resp. 17. numer. 19. Borch.*
- 86 *cons. 1.* nisi forte verba t̄ sint obscura vel ambigua, sicuti vocabulū **Werder** in inuestitura Comitatus Frisiæ Orientalis positum, alij aliter, *Gædd. in cons. de alluu. maris. num. 345. de insulis ad Comitatum pertinentibus interpretatur.* Plerumque autem licet expresse non concedantur insulæ: tacite tamen ac vi ipsa concessæ censentur, ducto argumento ab expresse t̄ ad tacitum, *de quo Eberhard. in top. in lo. 27. arg. l. 3. de reb. cred. l. 2. de pact.* veluti si quis super flumine sit t̄ inuestitus, etiam super insulis eius fluminis inuestitus censebitur, quia contentum sequitur causam sui continentis, *l. 1. §. 7. de flumin. supra. c. 10. num. 27.* Et qui concedit continens, videtur etiam concedere contenta. *l. 1. §. 41. de pos. Eberh. in lo. 93. nu. 2. Schrad. de feud. p. 2. cap. 4 Parmens. lib. 1. de alluu. cap. 12. num. 8.* Et de
- 89 connexis t̄ idem iudicium. *c. translato, de constit. Neuizan. lib. 1. sylu. nupt. num. 211. Facit l. 11. de instru. leg. vbi insula legata, etiam aues in insula contentæ legatæ videntur, Gail. 1. obs. 35. num. 10. Bene- kend. ad l. 1. memb. 5. p. 4. num. 15. de reg. iur.* maxime cum insulæ sint inseparabiles. *l. 10. de precar. infra. cap. 26.* Quo argumento de flumine Clanarum eiusque incrementis pro Duce Florentino responderunt Itali I Cti, *referente Heig. p. 2. q. vlt. num. 16.* Ita concessio
- 90 castro cum t̄ territorio, censentur quoque flumina & insulæ eius terri-

territorij concessa, c. 1. & ibi Bald. de capit. qui cur. vend. Capoll. lib. 2. de
 seru. rust. 1. num. 12. quia sub nomine territorij etiam mare & aqua 91
 veniunt. Innocent. in c. cum ad sedem, de restit. spol. Felin. inc. Rodolphus,
 num. 12. de rescript. Tiber. Decia. cons. 123. num. 26. vol. 3. Quod multo
 magis obtinet, si territorium † vna cum omnibus pertinentiis sit 92
 concessum, Bald. in § si quis de manso, num. 16. de contr. inuest. Schrad.
 de feud. p. 3. cap. 4. num. 36. Vult. 1. feud. § num 7. in fi. & ibi. alleg. Krich. de
 pact. inuest. li. 1. cap. 4. Mit allen Nutzungen / Ehren und Würden. Heig.
 d. q. ult. num. 19. Interim licet hæc clausula : cum omnibus perti-
 nentiis, plerumque maioris cautelę ergo scripturę apponatur,
 quia aburdans † cautela non nocet. l. 94. de R. I. l. 55. in pr. mand. 93
 quę hodie numquam tam valide & caute contractibus adhiberi
 potest, vt sophistica † & calumniosa interpretatio excludatur, 94
 conquerente Tiber. Decian. cons. 11. num. 65. vol. 1. tamen castro cū ter-
 ritorio concessio vi ipsa inest, arg. l. 3. de reb. cred. l. 9. §. 1. de distract.
 pign. quia donans † mihi ciuitatem, videtur donare omnes perti- 95
 nentias, tam in mari quam in terra. Innocent. in c. cum ad sedem, extra
 de restit. spol. pernot. in c. periculū, de R. I. in 6. & in l. 1. C. de cl. ssic. Bald. in
 l. beneficium, in 2. col. in pr. de constit. princ. Capoll. lib. 2. de seruit. 26 num.
 19. De quibus plura ca. 26. Eodem modo sub generali concessione † 96
 regalium includuntur insulę, quia concessis regalibus, castrum
 quoque concessum censetur. Jacobin. in verb. castro. Bossius in tit. de
 regal. num. 38. arg. c. si ciuitas, de sent. excom. in 6. l. prædiis, 91. § 4 & 5. de
 leg. 3. Item flumina, Boss. in tit. de flumin. num. 12. Bart. & Capoll. d. lo.
 Rosenthal. de feud. ca. 5. concl. 30. consequenter & insulę istorum flu-
 minum. l. 9. de iudic. Atque ita in diplomatis inuestiturarum, in-
 sulę † quandoque exprimuntur, quandoque sub generalitate 97
 pertinentiarum tacite includuntur. Ita in priuilegio Henrici
 4. dato anno 1062. Adeiberto Archiepiscopo † Bremensi conce- 98
 ditur curtis Lesmona cum omnibus pertinentiis, & pagus Wih-
 modi cum insulis Bremensi & Lechter. Extrat inter diplom. Archie-
 pisc. Hamburg. ab Expoldo Lindenbrog. collecta. Ita Adolphus Comes
 Holsatię in diplomate de anno 1307. vxori suę Elenę concedit
 (credo in † dotalitium) medietatem ciuitatis Hamburgensis, cū 99

omni dominio, redditibus, teloniis &c. Item insulam quæ dicitur
Gorriwerder, & duas parochias, cum villis ad eas pertinent.
 100 *Spangenberg. in chron. Schawenburg.* Item in transactione† nobilium
 Frisiæ cum Alberto Comite Hollandiæ anno 1398. inita, nobiles
 cedunt Comiti dominium & ius omne arcium & regionum inter
 Amasum & Iadam cum positis è regione insulis, Borcumo, Iusta,
 Busa, Osterenda (quæ Nordeneia nunc est) Balteringa, Langoga
 Spikeroga &c. illudque vicissim ab eo in feudum recipiunt. *Vbbo*
Emm. lib. 16. rer. Fr. sic. ubi tamen ἐπὶ φωνήματι καὶ ὡς subiungit: quis non
 miretur data principi, quæ non erant dantium? reddita iisdem ab
 eo cuius fuerunt numquam? *Adde quæ diximus cap. 11. n. 68. & quæ*
plura dicemus. ca. 26.

CAPVT XXV.

De prescriptione Insulæ.

S V M M A R I A.

- 1 Prescriptionis titulus utilis & frequens.
- 2 Et in conscientia excusabilis.
- 3 Tempus omnia mutat.
- 4 Quæstiones de prescriptionibus non uniusmodi.
- 5 Usucapio & prescriptio quomodo differant?
- 6 Dominium insulæ quoto tempore prescribatur?
- 7 Actio insulæ 30 annis prescribitur.
- 8 Finium regundorum actio quando prescribatur.
- 9 Fines Ecclesiastici an prescribantur?
- 10 Termini prouinciarum an prescribantur?
- 11 Regalia prescribi possunt.
- 12 Superioritas tacite excipitur.
- 13 Immemoralis prescriptionis vires.
- 14 Pro qualitate personarum tempus æstimandum.
- 15 Par in parem imperium non habet.
- 16 Priuatus regalia prescribere nequit.

- 17 *Dominium insula sine iurisdictione praescribi potest.*
- 18 *Iurisdictione consideratur vel active, vel passive.*
- 19 *Iure civili publica non praescribuntur.*
- 20 *Iure feudali possunt.*
- 21 *Alienabile est etiam praescriptibile.*
- 22 *Privatus per praescriptionem fit magistratus.*
- 23 *Iurisdictione vel cum territorio, vel sine illo praescribitur.*
- 24 *Libertas subditorum an praescribi possit?*
- 25 *Iurisdictione personas ut umbra corpus sequitur.*
- 26 *Obedientia praescribi non potest.*
- 27 *Servus libertatem non praescribit.*
- 28 *Barbarius ex pretore servus.*
- 29 *Subditi an sint servi?*
- 30 *Romanae Reip. arcana.*
- 31 *Praescriptio provinciarum iure Gentium recepta.*
- 32 *Ignoscitur illi qui salutem suam quaerit.*
- 33 *Vnumquodque facile reuertitur ad primogeniam naturam.*
- 34 *Libertas usucapi potest.*
- 35 *Libertatis causa fauorabilis.*
- 36 *Subditi & servi comparatio an sit bona?*
- 37 *Mutationes regnorum per vim & iniuriam.*
- 38 *Aeternitas in iure nostro pro seculo accipitur.*
- 39 *Tempus immemorabile est centum annorum.*
- 40 *Immemoralis praescriptio validissima.*
- 41 *Regna calamo non vindicantur.*
- 42 *Inpotentes actio non competit.*
- 43 *Gladius provinciarum iudex.*
- 44 *Gaudent possidentes.*
- 45 *Galli & Veneti quatenus iure civili utantur.*
- 46 *Classicum canere à viro bono alienum.*
- 47 *Vera aliorum sententia.*
- 48 *Omnis praescriptio à facto incipit.*
- 49 *Controuersia Hispanorum & Belgarum.*
- 50 *Maris imperium praescribi potest.*

- 51 Iurisdictio marina præscribi potest.
- 52 Præscriptio immemorialis titulum non requirit.
- 53 Oceanus possideri non potest.
- 54 Princeps potest nauigationem prohibere.
- 55 Vectigal nauigantibus imponere.
- 56 Piscationes prohibere.
- 57 Aliis elocare.
- 58 Iura principis in flumine publico.
- 59 Princeps tantum potest in suo ducatu, quantum Imp. in imperio.
- 60 Alienis littoribus anchoras iniicere non licet.
- 61 Nauigationes Oceani cuius patent.
- 62 Nauigationum necessitas.
- 63 Fertilitas regionum quarundam.
- 64 Commerciorum origo.
- 65 Mercatorum necessitas.
- 66 Nauium priuilegia.
- 67 Nauigandi facultas ampliata.
- 68 Res merae facultatis nunquam præscribitur.
- 69 Inter insulas subditas & non subditas distinctio facienda.
- 70 Lucrum cessans, non attenditur.
- 71 Interest iure facultatis quid fiat, an iure seruitutis.
- 72 Seruitus nauigandi constitui non potest.
- 73 Res merae facultatis sine prohibitione non præscribuntur.
- 74 In flumine, in quo unus piscari solitus, alter quoque piscari potest.
- 75 Molendini exercitium alios non excludit.
- 76 Molendini edificatio licita.
- 77 Nauigatio marina non præscribitur.
- 78 Princeps potest mercaturam in suis finibus restringere.
- 79 Lusitanorum priuilegia in insulis Molucarum.
- 80 Venetorum detrimentum.
- 81 Mercatura Islandica elocata.
- 82 Berga Noruegiæ emporium.
- 83 Ius stapula.
- 84 Mercatura est iuris Gentium.

85 *Mercatura in quibusdam casibus prohibita.*

86 *Merces illicitæ confiscantur.*

87 *Merces quadam inutiles.*

88 *Scriptorum testimonia contra peregrinas merces.*

89 *Defensio mercaturæ.*

90 *Abusus rei non tollit substantiam.*

91 *Mercatura in sacris litteris commendatur.*

92 *Nauigationes regum Iudaicorum in Indiam.*

93 *Ophir vulgo Peruvia.*

94 *Nauigationum multiplex utilitas.*

95 *Maritimarum urbium incrementa ex nauigationibus dependent.*

Secedit alius titulus, non omnino quidem iustus, ratione originis, cum impium et præsidium dicatur à Iustin in Nou. 9. in pr. sed tamen frequens & utilis, Reipubl. præsertim, ut tandem sit litium finis. l. ult. pro suo Civ. 2. offic. & dominiorum certitudo. l. 1. de usucap. Covarr. in c. possessor, §. 19. in fi. de R. I. Unde unicam spem & probationem & thesaurum dominiorum ac iurium generis humani vocat Vasq. 1. illust. contro. §. 1. num. 1. Et si adsint requisita, quæ huic titulo satis multa apposuerunt leges, etiam in conscientia excusabilis. 2. Domin. à Soto lib. 4. de iust. & iur. q. 4. art. 4. Tempus enim et omnia 3 mutat. Vasq. in præfat. num. 37. & lib. .cap. 56. num. 3. & seqq. ac velut iudex de albo nigrum, & de nigro album facit. Ias. in l. Iulianus, 60. ff. de cond. & demon. col. 2. Quæstiones autem et quæ circa insulas 4 præscribendas occurrunt, non unius sunt generis. Aut enim agitur de præscribendo dominio insulæ, aut de eius iurisdictione, aliaue aliqua seruitute, aut de finibus insularibus. Hoc est: de præscriptione rei, vel corporalis, vel incorporalis, quarum et illa proprie usucapio, hæc in specie præscriptio dicitur. Domin. à Soto d. q. 4. Vult. 1. l. R. 71. De usucapione domini et insulæ minor est contentio & breuius spacium. p. 2. Inst. de usucap. Neque in eo insula ab aliis rebus immobilibus usucapiendis quidquam singulare habet. Alia ratio est, si de actione et insulæ præscribenda agatur: quia illa 7 non nisi 30. annorum spacio completur, l. omnes, C. de præscript. 30.

- anno. Atque ita recte *Hieron. de Monte de fin. reg. c. 74. n. 2.* docet, distinguendum esse, vtrum præscribatur dominium terræ, q̄ decēnio fieri potest, an vero actio, quæ 30. annos requirit. Eodem tē-
- 8 poris interuallo præscribitur actio † finium regundorum, sicuti prædia finalia decēnio, *iuxta gl. in l. fin. C. fin. reg. Parmens. li. 2. de alluv. 22. n. 19.* Quamquā in his idē spacium 30. annorum requirat à tempore factæ turbationis, *Hieron. de Mont. d. c. 74 n. 2.* Ecclesiastici
- 9 autem fines ad præscriptionem 40 annos † desiderant *Hieron. de Monte c. 75. n. 1. Coler. in c. quia iudicantis, extra de præscript.* Quod fortean de rebus temporalib. ad Ecclesias pertinentibus intelligendū: non vero de finib. Episcopatuū ac diœcesium, quia illi num-
- 10 quā præscribuntur, ne confundantur † termini iurisdictionis Ecclesiasticæ. *c. super eodē, extra de paroch. Hieron. de Monte d. c. 75. n. 3. & c. 76. Alciat. ad l. quinq̄ pedū, n. 23. C. fin. regund.* Idē alij statuunt in finibus ducatuū ac prouinciarū, de quibus *Hieron. de Monte d. c. 76.* De qua tota doctrina aliorū iudicium esto. Quid autē si insulæ ad re-
- 11 galia pertineant? Adhuc † præscribi possunt, *arg. c. super quibusdam, §. præterea, de V. S. Borch. ad c. vn. quæ sunt regal. n. 15. & ibi FF. commun. Myns. 5. obs. 29. Rutger. Ryland. lib. 2. de commiss. de interrog. c. 2. n. 27* sal-
- 12 ua tamen superioritate † quæ præscriptis regalibus, præscripta nō censetur. *Salicet. in l. competit, C. de præscript. 30. anno. Lancell. de Imper. §. 1. vers. orbem uniuersum, n. 9. & §. 4. vers. trigesimo loco, in fi.* Hic tamen in tempore diuersitas obseruetur. Si enim insula, quatenus regale est, ac de reseruatis Principis, contra eundem præscriba-
- 13 tur, Dd. tempus immemoriale † requirunt. *Borch. & Mynsing. d. lo. Ant. Gabriel. li. 5. conclus. 1. n. 3. Vesemb. cons. 46. n. 22. Iacob. n. de feud. in verb. mero & mixto,* quia immemorialis præscriptio est instar priuilegij. *Myns. 1. obs. 30. Hartm. Pistor. quest. 46. n. 22.* Quo argumento iura alluuiōnū nobilibus quibusdā Frisiæ asserit *Gædd. in consil. de*
- 14 *alluv. maris. n. 83.* Sed hoc tempus tum demum † requirimus, si cōtra Imperatorē vel alium superiorē regalia ab inferiore præscribantur: non si contra æqualē vel inferiorē, quo casu tricennalem vel quadragenariā præscriptionē sufficere arbitramur, cū *Pruckm. de regal. c. 5. nu. 95, Rutger Ryland. d. c. 2, n. 27.* quia per hanc mnes o-
- mnino

minino actiones tolluntur, *d. l. omnes, C. de prescript. 30. anno. Parmens.*
lib. 2. de alluv. 21. n. 1. Par enim in parem † potestatem vel prae-¹⁵
 rogatiuam non habet, *l. 4. de recept. arb. & priuilegiatus contra priuile-*
giatū priuilegio suo non utitur. l. n. §. fin. de minor. Interim & hoc¹⁶
 vulgo requirunt in praescriptione regaliū, vt praescribens sit per-
 sona publica & in dignitate constituta. *Hakel. illust. quest. 1. coroll. 1.*
Faciunt notata à Iacobin. de feud. in verb. & dicti vasalli, n. 10. Quod si
 priuatus † dominiū tantū infulæ praescribere velit, iurisdictione ac¹⁷
 superioritate principis salua, duo vel quatuor lustra sufficient, *iux-*
ta destinet. Imper. in d. pr. Inst. de usuc. vel ea quoq; ratione, q; prin-
 cept vtēdo iurisdictione sua sine dominio hoc tacite remittere &
 priuato cōfirmare videatur. *arg. l. 13. in pr. de usur. l. 5. C. eod.* Circa iu-
 risdictionē infulæ, quæritur de praescribēda iurisdictione, vel † a-¹⁸
 ctive vel passive quarū illa magistratus respicit, hęc subditos. *Vult.*
l. 1. R. 11. 12. & 15. Quāuis vero iure ciuili, nec iurisdictione † nec impe-¹⁹
 riū praescribi posset, *l. 9. l. 45. de usuc. l. 6. de oper. publ. c. cū non licet ex-*
tra de prescript. Hakelm. d. coroll. 1. Quo pertinet Themistoclis & Ca-
 tonis sentētia, *relata à Bodin. 1. de Rep. ult. in fi.* Nec mortales aduersus
 Deū immortalē, nec priuatos aduersus Rempubl. praescribere
 posse. *Itē Seneca ep. 19. & epist. 88. relata à Goth. in l. 9. de usuc.* Negat IC.
 quidquā vsucapi, q; publicum est: tamen ab eo iure sensim diuor-
 tium factū est, *in l. 4. C. de prescript. 30. ann. l. ult. C. de fund. patrim. li.*
*21. morib. praefertim † feudalib. quibus iurisdictione hereditaria ac*²⁰
alienabilis facta est. c. vn. 1. Feud. 1. d. c. super quibusdā, §. praeterea, de V.
S. Bodin. 5. de Rep. 5. n. 303. Quod autē alienabile, † etiā praescriptibile²¹
 est. *d. l. 9. l. 24. de iurisdict.* Et quāuis Obrechtus de iurisdict. c. 4. n. 27 hic
 quoque requirat, quod praescribens sit persona habilis, publica
 sc. non priuata, *arg. l. 3. in fi. ad L. Iul. maiest. l. 1. C. de cohort. l. 1. C. de cu-*
rios. & station. tamen hęc † adiectio superflua videtur, cū priuatus²²
 gerendo se pro magistratu, fiat persona publica, vt Barberius ser-
 uus, *in l. 3. de off. praetor. Hotom. illust. q. 17.* eamq; iurisdictionē conti-
 nuando tandem praescribat. Quod ipsum etiam de regaliū prae-
 scriptione dici potest, quorū vsurpatione priuatus sit princeps,
 vel alia persona publica. In tempore placet distinctio, vt si iuris-²³
 dictio

- dictio vna cum territorio præscribatur, 10. vel 20. anni sufficient
 sine territorio 30. vel 40. anni requirantur iuxta Balb. in tract. de
 præscript. p. 2. princ. q. 1. 2. & 3. & alij alleg. à Treutler. vol. 1. disp. 3. th. 7.
 Quod si vero agatur de iurisdictione passiva siue de libertate præ
 24 scribenda, eam Dd. † communiter subditis adimunt, non con-
 cedentes, quod quisquam ab imperio principis vel populi se exi-
 mere possit, ne quidem tempore immemoriali, ita volunt Gail. 1.
 obs. 21. num. 6. Couar. q. 4. num. 1. & alij relati à Vasq. 1. illust. contro. 2. num.
 14. & lib. 2. ca. 78. nu. 4. item à Treutlero d. th. 7. & ex eo ab Hakelm. disp.
 1. corol. 2. Frider. Tilem vol. 1. disput. 2. th. 16. Quibus adde Zoanet. de
 Rom. imp. Gilken. ad auth. quas actiones, num. 9. C. de SS. Eccles. Lancell. de
 Imperat. §. 1. vers. orbem uniuersum, num. 9. Muscorn. de iurisd. num. 1527.
 Borch. de regal. num. 20. Modest. Pistor. cons. 4. nam. 24. & seq. vol. 1. Bo-
 din. 1. de Rep. 10. & lib. 3. c. 6. Quia iurisdictionis est tam magnum pon-
 25 dus, ita vt non possit auelli à subdito, sine iniuriamine alterius. Guid.
 Pap. decis. 631. num. 43. supra. cap. 14. num. 4. Et facit pro hac sententia
 text. express. in c. cum non liceat. 12. de præscript. & ibi Coler. vbi dicitur,
 26 quod obedientia † præscribi non possit, Henricus de Bottis de status.
 27 Episcop. p. 2. fol. 18. num. 40. Item quod seruus fugitiuus † libertatem
 nullo tempore præscribit, quia sui furtum facit, l. 1. C. de seru. fugit.
 ex LL. 12. rabb. q. surreptū erit, eius rei æterna auctoritas esto. Gell.
 lib. 17. noct. Att. 7. Item patrono aduersus libertum æterna auctori-
 28 tas esto. Bodin. d. lo. Quo iure Barberius † seruus, quantumuis præ-
 toria dignitate fulgens, de folio detractus, & a domino in pristi-
 nam seruitutem raptus est. d. l. 3. de off. prætor. Suidas in verb. Barba-
 rius. Bodin. d. lib. 1. c. 6. num. 64. Iam autem subditi sunt serui: VVe-
 29 semb. cons. 57. num. 10. aut saltem † seruis æquiparantur, Crauet. cons.
 6. num. 110 præsertim vasalli, quippe quos feudi obligatio ad certa
 seruitia & obsequia astringit. VVesemb. cons. 4. n. 1. Vnde etiam à
 seruo ad subditum vel vasallum recte nos argumentari vult Eberh.
 in top. in lo. 24 num. 11. Et quæ plura alia pro hac sententia affer-
 30 ri possent. Cæterum licet Romani, hæc † & similia xpi Qia seu
 munimenta Reip. ad securitatem status sui constituerint, quæ
 postea cupide acceptarunt Pontifices Rom. tamen alij populi id
 ius

ius numquam receperunt, neque eoteneri voluerunt. Itaque
 contrario & q. Gentium iure † se defendit Iephtha contra Regem³¹
 Ammonitarum *Iudic. II. v. 26.* quod Israelitæ terram suam per
 300. annos possederunt. Quare, inquit, tanto tempore nihil su-
 per repetitione eius tentastis? Ipse Cato in Senatu Rhodios ad
 defectionem inclinantes defendit, *apud Gell. lib. 7. N. A. 3.* quia i-
 gnoscendum † est ipsis, qui sanguinem suum qualiter qualiter re-³²
 demtum voluerunt, *l. 1. de pæn. eor. qui ante sent.* & se in libertatem
 quacunque ratione asseruerunt. *l. 26. de capt. & postlim.* præeunte
 naturali ratione, qua vnumquodq; facillime reuertitur † ad pri-³³
 mogeniam suam naturam, *l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. E-*
berh. in op. in lo. 79. n. 29. & ad priorem causam. *Angel. cons. 110. col.*
2. Exempla sunt in l. 5. in fi. l. 7. in pr. l. 51. de A. R. D. & pass. Vnde licet
 iure ciuili veteri seruitus vsucapi non posset: *l. 14. de seruit. l. 4. §.*
ult. de vsucap. poterat † tamen libertas. *l. 32 §. 1. de seru. urb. d. §. ult.*³⁴
de vsucap. Et sicuti contra libertatem personarum seruitus nullo
 tempore præscribi poterat: *l. ult. C. de long. temp. præscript. quæ pro ti.*
 Ita libertas contra seruitutem bene poterat. *l. 1. & 2. C. eod.* Quo-
 rum omnium nulla alia ratio dari potest, quam quod libertatis
 causa † maxime fauorabilis est. *l. 122. l. 106. l. 176. de R. l. VV. semb. in 35*
de seruit. num. 5. Cur ergo subditi per præscriptionem à subiectio-
 nis iugo se liberare non possent, cum per eandem redigi in serui-
 tutem moribus nostris possint? *arg. l. 35. de R. l.* Deinde incongrua
 est comparatio serui & subditi, † quod & Gaius agnoscit *de pignor. c. 36*
15. n. 10. nec latius progredi debet, quam vt subditus liberto assi-
 miletur. *Eberh. in lo. 25.* Et si maxime quadraret, non tamen ad in-
 tegras prouincias extendenda esset, ne vicissitudo imperiorum
 tolleretur contra scitum diuinum. *Dan. 2. v. 21. Eccles. 10. v. 2.* quæ vt
 plurimum per vim † & iniuriam contingunt. *Tholos. lib. 6. de Rep.*³⁷
13. num. 23. Bodin. 2. de Rep. 2. & pass. Denique æterna † auctoritas³⁸
 apud Romanos ultra seculum non extendebatur, *l. 56. in fi. de v-*
sufr. quippe quo omnes actiones ciuiles & perpetuæ olim termi-
 nabantur. *rubr. Inst. de perp. & temp. act.* Atque ita recte sentiunt Cy-
 nus &

- 39us & Bald. in l. 2. C. de seru & aq. tempus † immemoriale esse cer-
 tum annorum. *Farinac. de indic. & tortur. q. 47. num. 112. & si q. licet a-*
liud velit M. Stephan. de iurisd. lib. 2. p. 1. ca. 7. n. 149. Itaque bona est
 40^{regula} Dd. quod immemoriali † præscriptione acquirantur et-
 iam ea, quæ alias de sui natura sunt impræscriptibila. *Schurf. cons.*
70. n. 43. cent. 1. Coler. in c. quanta, n. 63. de præscript. Qui ergo Gallos,
 Italos, Hispanos, Anglos, Venetos aliosque liberos populos ho-
 die Imperio nostro Germanico adhuc subesse clamitant, in cas-
 sum laborant, *verbo Knich. in velit. apolog. n. 100.* quando regna Dd.
 41^{sententiis}, † nec dari, nec adimi possunt. *Bernhard. Ziriza. de præ-*
rog. princ. lit. C. & inanis est actio quæ effectum fortiri nequit, l. 15.
§. 12. de damn. infect. quam potentia aduersarij, l. 3. in pr. de alien. iud.
 42^{mut.} fortius quam inopia excludit, *l. 6. de dol. mal.* In potentes † nul-
 43^{la} lex est, *ait Aristot.* Qui gladio armatus † est, is optime de fini-
 bus disputat. *Plutarch. in Pompei. Lips. 4. pol. t. ult.* Quod Bartolus sic
 expressit: qui hastam tenet, is occupat viam, *in l. 7. in pr. & ibi Go-*
thofr. de seru. rust. nec ius vel possibile dicunt, sed deridendos se ex-
 traneis in quietam libertatis possessione plusquam immemorialis
 cōmorantibus propinant. *Tholos. 6. de Rep. 13. n. 14. & seq.* Benedi-
 44^{ctus} Deus (*inquit Miles Gallicus in somnio v. ridar. lib. 1. c. 36.*) q. nos †
 gaudemus quodāmodo possessorio & libertate, tanto tempore,
 cuius memoria hominū in contrariū non existit, & ad defensio-
 nem nostrā possumus plures exceptiones opponere &c. Eiusque
 45^{libertatis} signū est, q. nec Galli ex † necessitate, nisi quatenus bo-
 na ratione nititur, *Iohan. Faber in proœm. Inst. in verb. Francicus. Guid.*
Pap. decis. 2. 9. & utrobique in addit. nec Veneti vtuntur iure ciuili, sed
 iustitia naturali, & propriis legibus viuunt. *Cuman. in cons. 141. Vnde*
dicit Bolognes. in addit. ad cons. Iohan. de Anan. 53. in fi. quod tanta sit
 superbia Venetorum, quod non dignentur viuere secundum le-
 ges. Interim suadet quidem *Felin. in d. c. cum non liceat, extra. de præ-*
script. vt quoquo modo inducantur ad recognoscendum Impe-
ratores peregrini. Atqui id frustra est, & precarium imperium?
 46^{ut vocat Alex.} *apud Curt. lib. 10.* Sic ergo classicum canemus, † &
 bellis litigijsq. omnia alias satis tumultuosa implicabimus? Quod

Baldus vocabulo mirabili vocat reuangare mundum. *supra ca. 15. n. 71*. Imo dicere contrariū esset percutere caput ad montē murellū, ait idem Bald. ad tit. qui feud. dar. poss. Itaque tutior est sententia quod iurisdictio etiam suprema præscribi possit. *Pruckman. de regal. c. 3. n. 106. Balb. de præscript. p. 2. q. 5. in pr. vers. quarta questio. Arnif. 1. de iure maiest. 2.* Eamq; cōmunem attestatur *Vasq. li. 1. ill. controu. 2. n. 14. & lib. 2. ca. 82. n. 7. & c. 78. n. 4. Knich in vlt. apolog. n. 90.* qui vult idē obtinere in bellica actione, quod obtinet in ciuili. ex Alber. *Gētil. li. 1. de iure bell. 22.* Neq; obest, quod ab initio de facto & se subtraxerunt illi, quia omnis consuetudo & præscriptio à facto incipit, q; postea accedente temporis diuturnitate, & purgato vitio in ius transit. *l. 32. de legib. Knich. d. lo. n. 97.* Alioqui si iure fieret subditorum subtractio, præscriptionis titulo non indigeret. *Coler. ad rubr. extra de præscript. n. 7.* Ad hanc materiam pertinet & controuersia Hispanorū & Belgarū, an Hispani nauigationē & mercaturā ad Indos & insulanos remotiores ita præscripserint, q; alios eo nauigantes prohibere possint? Et quidē cum sit aliquod imperiū & iurisdictio maris, ut probatur *supra cap. 14. n. 12.* nulla est ratio impeditiua, quo minus præscribi possit. *Capoll. li. 2. de seru. 26. n. 9. gl. in l. usum aque, C. de aquæd. l. 8. C. de diuers. offic.* Sicuti Veneti in Gulpho suo fecerūt, *Bart. & Angel. in l. sane si maris, ff. de iniur. Bald. in rubr. de rer. diuis. vti & lanuenses siue Genuenses. Capoll. d. lo. n. 7.* Qui tamen eo casu cū tempore & immemoriali titulū vel priuilegiū Imperatoris frustra requirit, cum præscriptio immemoralis neutrū desideret, c. *super quibusdā, de V. S. c. 1. de præscript. in 6. Myns. 1. obs. 30. Gail. 1. obs. 21.* sed ipsa sit instar priuilegij ac tituli legitimi acquisiti, *Vvesemb. cons. 45. n. 34. Borch. de regal. c. 1. n. 17.* Ceterū hoc de mari vicino tantum intelligendū est, non de remotiori Oceani ac infesto pelago, vltra orbis Solisque vias, ut poeta loquitur, posito, quippe & nec possessionē nec dominiū, nec imperiū humanum agnoscit. *arg. l. 45. de vsuc. l. 2. §. 1. de R. D. Hugo Grotius in mari libero c. 7. supra. c. 10. n. 28.* Et pro hac distinctione etiā de nauigatione statuendum est. Quamuis enim princeps possit ex causa prohibere, ne per ipsius flumen nauigetur, *Petr. Heig. lib. 2. q. vlt. num.*

19. *M. Stephan. lib. 2. de iurisd. p. 1. ca. 7. Andr. Rauchb. r. q. 23. per tot. Ru-*
ger. Ruland. lib. 2. de interrog. 11. num. 3. etiam si flumen sit nauigabile,
55 *Rosenth. de feud. c. 5. concl. 28. aut etiam nauigantibus certum vecti-*
gal imponere, Angel. in cons. 299. sicuti Veneti in suo sinu faciūt,
Bald. in l. 3. col. 3. C. de nau. fan. Boss. in tit. de flumin. num. 36. Et Rex Da-
niæ in Eurypo maris Balthici. de quo supra. ca. 3. num. 53. Possit item
56 *prohibere, ne quis in flumine suo piscetur, vel aliud quid faciat*
Alex. in l. 3. §. Nerua, de acquir. poss. ne aquam inde extrahat aut ab-
57 *ducatur. Bossius d. lo. possit denique ius piscandi pro certo vectigali*
elocare. l. 1. §. 7. ut in flum. publ. l. 1. de lo. publ. vel gratis concedere &
confirmare. Ita in pactis à Groningensibus Alberto Saxoni pro-
positis anno 1499. Groningensibus salua sit piscatio in insulis mo-
re solito. Et in pactis Georgio Duci propositis anno 1505. pi-
scationes ciuim in insulis agro obiectis non impediuntur. Emm.
58 *lib. 42. rer. Frisic. Et quæ alia iura princeps in flumine publico*
obtinet, non solum superior, ut Imperator, iuxta Rosenthal. d. ca. 5.
concl. 24. sed etiam inferior, modo regalia habeat, Zoanet. in tract.
de emt. & vend. sub pacto retro. n. 162. Barb. de præscrip. 4. p. 5. princip. q.
59 *6. num. 4. P. rigri. de iure fisci rubr. 1. & c. quia quilibet Princeps,*
Dux, Comes, Baro tantum potest in suo territorio, quantum Im-
perator in vniuerso imperio. Borch. in c. vn. quæ sunt regal. num. 8. &
de feud. c. 5. num. 37. Gail. 2. de p. p. 6. num. 10. & de arrest. Imp. ca. 9. Knich.
de iure Saxon. non prouoc. c. 1. M. Stephan. lib. 2. de iurisd. p. 2. ca. 7. num. 30.
& seqq. supra. ca. præd. num. 27. Vnde dicit Cardin. Zabarell. in cons. 38. n.
3. & 5. omnem regalia habentem posse nauigatione interdicare:
tamen, ut vthac ad vicina maria, ostia & portus maritimos, ex
quibus portatica soluuntur, d. c. vn. quæ sunt regal. & ibi FF. Edict.
60 *Iustin. 13. ca. 8. in pr. & quibus anchoras iniiceret sine concessu prin-*
cipis non licet, Alex. cons. 13. lib. 6. col. 4. Jacob. in verb. inuestitura, Bo-
din. 1. de Rep. ult. num. 171. accommodari possint: ad liberas nauiga-
tiones per vastum Oceanum eadem firmitate protenduntur,
quæ à minori ad maius affirmatiue cōcluditur, quod fieri nequit.
Schneid. Inst. de le. Euf. Canin. toll. num. 6. Has enim prætor Rom. cui-
uis patere voluit, in l. 1. §. 17. de flumin. quippe cum earum tanta
neces-

necessitas sit, † vt ad summam Rempubl. pertineant *l. 1. in pr. & §. 20. de exerc. act.* Commune bonum erat patere commercium maris, & regnum humani generis relaxari, ait *Senec. lib. 4. de benef. 28.* Pauca regiones similes sunt Armeniæ minori, de qua scribit *Paul. Venet. lib. 1. cap. 11.* quod sit fecundissima, † & nullius necessariæ rei indiga. Plures similes Scyro insulæ, de cuius inopia dictum *ca. 9. n. 28.* Cum ergo non omnis ferat † omnia tellus, & prudens natura, quod vni prouinciæ denegauit, alteri plerumque concesserit: inuenta est nauigatio, quæ facilitate com meatus & superflua eueheret, & deficientia inueheret, teste *Pau'o 1 Cto in l. 1. de contr. emt ex Aristot. 1. pol. 10. Grotius in ma. 1 lib. ca. 8. infrac. ult. numer. 169.* Ob quam causam Plato in bene constituta ciuitate † negotiatores imprimis necessarios duxit. *l. 2. ff. de nandi. Et Aristot. d. lo. nauigationem & vecturam partes mercaturæ facit.* Quo pertinet lex Catonis, quam agro emendo dixit: vt nauigiorum euectus sit vel itinerum. *Plin. lib. 18. nat. hist. 5.* Ex quibus quo commodior est nauigatio, † eo pluribus priuilegiis in iure nostro honorata est, in *l. 10. l. 18. de priu. cred. l. 6. qui pot. in pign. Tholos. lib. 29. syntag. 10.* Sed & nauiculariis immunitates & priuilegia plurima indulta, in *l. 5. §. 3. de vicat. mun. l. 9. §. 1. de decu. l. 1. C. de hered. decur. eleg. Vertran. in lib. syng. de iure liber. ca. 28.* Ita sub Nerone, ne censibus negotiatorum naues adscriberentur, tributumue pro illis penderent, constitutum. *Tacit. 13. annal.* Quia plurimi principes nauigandi † facultatem ampliandam putarunt. Ita C. Marius Rhodani nauigationem temperauit. *S. lin. lib. 1. ca. 9. in fi.* Et Nero fossam à Badiano lacu Ostiam vsque nauigabilem inchoauit. *Suet. in Nero. ca. 31. Plin. lib. 14. c. 6.* Claudius portu auxit. *supra. ca. 8. num. 23.* vt & Augustus Rauennam, *Iornand. de reb. Gotic.* Adde Aureliani Cæsaris opera apud *Vopiscum.* Et quæ plura adduximus *d. c. 8.* Itaque eatenus consentimus Hugoni Grotio libertatem nauigandi in aperto Oceano propugnanti, in *d. c. 7.* Est enim actus meræ facultatis, vt propterea nullo vmquam tempore præscribi que t, c. 11. extra de prescript. l. 2. de via publ. & ibi *Bart. & gl. Barr. Salic. & Dd. in l. qui luminibus, de seruit. urb. VVesemb. cons. 2. nu. 45. Rosenth. de feud. d. concl. 25.*

- Borch. de regal. n. 37.* etiam si tempus mille annorum interueniret
Vasq. ill. contr. 29. n. 38. Quod vero mercaturas attinet, quas Hispani in orientales & occidentales insulas sibi vendicant, discrimen
- 69 faciendum est, inter t̄ insulas & prouincias, quas sub suo imperio continent, & cæteras non subditas. In his enim cum nullum ius possideant (nisi forte priuilegium aliquod ab illarum dominis impetrauerint) nullum etiam præscribere potuerunt, *arg. l. 25. de usucap.* Neque ipsos iuuat, quod diu soli huiusmodi mercaturas exercuerunt, non sine euidenti quæstu: quia id commodum boni consulere potius debent, *l. 12. §. 1. de iure dot.* quam id sibi ademtum queri, cum id sit, non damnum emergens, sed t̄ lucrum cessans, quod in iure non attenditur, *l. 21. §. 3. de act. emt. l. ult. de peric. & com. supra. ca. 11. num. 22.* Itaque recte monet *Capoll. lib. 2. de seru. rust. 4. n. 46.* attendendum esse, vtrum quis t̄ iure facultatis quid faciat, an vero iure seruitutis. Quia hæc alterius facto nobis interuerti, minui vel restringi non potest, *l. 1. §. 3. de remiss. l. 1. §. 19. de nou. oper. nunc.* veluti si nauigationis seruitus nobis t̄ constituta sit, quod fieri potest, *l. 23. §. 1. de seru. rust. Capoll. de lib. 2. c. 29. num. 2.* illa non minus aliis quam nobis paret, quia vsus, qui alteri magis ex occasione, quam ex iure contingit, seruitus non est, *l. 2. de riuis.* Neque in eo diuturnitas temporis quidquam prodest, nisi accesserit, tum prohibitio t̄ præscribentis, tum patientia eius, contra quem præscribitur, *gl. & Dd. in l. qui luminibus, ff. de seru. & aq. Pa-norm. & CC. in c. cum in Ecclesia, extra de caus. propriet. & poss. Iacobin. in verb. & cum molendinis, num. 5. Rosenth. d. c. 5. concl. 25. num. 1. P. Freder. Mindan. lib. 2. de process. Camer. 37. num. 1.* Ita si quis solus in flumine
- 74 publico t̄ piscatus fuerit, tamen alius in eodem quoque piscari potest, *l. præscriptio, & ibi Dd. de præscript. Borch. de regal. num. 37.* nisi accedente prohibitione & patientia. *Capoll. d. lib. 2. tit. de præscript. Balb. de præscript p. 4. part. 5. princ. q. 6. num. 2. supra c. 9. num. 43.* Ita si
- 75 quis longo tempore in pago aliquo molam t̄ aut furnum habuerit, ad quæ subditi longo tempore ad molendum & coquendum panem venerint, tamen alius non prohibetur ibidem molam aut furnum constituere, nisi prohibitio per diuturnitatem temporis inter-

interuenisset. *Iacobin. Capoll. Balb. dd. lo. VVesemb. cons. 67. n. 29. Roset h. d. concl. 25.* Eodem modo potest quis † molendinum in suo 76
 flumine exstruere, etiam si per id alterius questus coangustetur.
Bart. in l. quo minus, de flumin. Iacob. in verb. Et cum molend. VVesemb. d. cons. 67. & cons. 34. Tholos. lib. 1. syntagm. 4. 5. & 6. Sexcenta huiusmo-
 di proferri exempla possunt, quibus demonstratur, id quod iure
 facultatis cuius competit, non præscribi ab vno, nisi à tempore
 prohibitionis factæ. *Eleg Vafq. in præfat. illustr. contr. n. 25.* Absurdum
 esset, inquit, si sedem † quam in littore vel mari semel capissem, 77
 vellem postea quasi rem meam vsurpare, arrogare, aut vetare, ne
 quis nauigaret per æquora, in quibus ego semel nauigauerā, aut
 iis portibus maris se reciperet, in quibus ego semel naue euectus
 receptus essem. In omnibus enim speciebus istis, quod attinet i-
 stas res cōmunes & publicas, præoccupatio nihil omnino iuris in
 possessione vel proprietate tribuit. &c. Atq; hætenus recte sensit
 Hugo Grotius *d. lo.* Atque in insulæ ac prouinciæ Hispanorū ppriæ
 sunt, in iis mercaturas ac negotiationes certis legibus † circum- 78
 scribere, aut etiam datis priuilegiis ad vnā aliquam ciuitatem vel
 populum restringere potest Princeps. *arg. l. 2. l. 4. C. de commerc.* Ita
 cum Lusitani Carolo 5. Cæsari pro negotiatione in insulis † Molu 79
 carum (vnde pretiosissimæ species apportantur) 300. aureorum
 millia numerassent, Genuenses & Florentini non modo pecuniā
 numeratam Lusitanis restituere, sed amplius 500. millia Impe-
 ratori dependere voluerunt, vt sibi ad eas insulas pateret aditus.
 Neque Venetis † vlla calamitas, quas sub Ludouico Francorum 80
 Rege pertulerant, grauior visa, quam quod Lusitani Reges mer-
 caturæ orientalis quæstum illis eripuissent. *Hæc sunt verba Bodini*
6. de Rep. 2. n. 651. Eodem modo Rex Daniæ mercaturam † Islandi- 81
 cam pro certa pensione vrbibus quibusdam Danicis contulit. A
 quo etiam ciuitates Anseaticæ ampla priuilegia in Berga † Nor- 82
 wegicæ emporio consecutæ sunt, *P. Berth. lib. 3. comment. in Berga.* Et
 nititur hoc fundamento ius † stapulæ, quo multæ ciuitates mari- 83
 timæ gaudēt. De quo vt hic prolixius agamus occasio nō fert, cū
 ea materia propriū tractatū desideret. Quāuis vero † mercatura & 84

contractus iuris Gentium sit, *l. 5. de I. & I. l. 1. de contr. emt.* communi
 omnium bono inuentus, *Senec. 4. de benef. 28.* & ab ipso iure diuino
 approbatus, *Luc. 19. v. 13. Sapient. 14. in pr. Eccles. 11. in pr. Prouerb. 31. n.*
 13. eoque omnibus hominibus, siue ciues sint siue peregrini, com-
 munis, *l. 5. de interd. & releg.* vt hunc contractum intercipere ne-
 85 fas sit: *l. 2. C. de præd. nauic.* tamen ea facultas multis † cancellis in-
 clusa est, pro cuiusque Reip. bono. *l. dudum, pen. C. de contr. emt. leg.*
 34. §. 1. ff. eod. *l. vn. C. de monop.* Ita mercatura cum barbaris prohibi-
 ta, *l. 1. & 2. C. quæ res export. l. 24. de pignor.* magistratui cum prouin-
 cialibus, *l. 46. l. 62. de contr. emt. Mozz. de contract. tit. de person. cer-*
 86 *tarum mercium. d. l. 2. l. 2. & 3. C. quæ res venir. l. vn. C. de litt. & itin.*
custod. l. 11 in pr. & § 3. ubi Goth. de publican. Briffon 4. antiq. 4. Cuius-
 modi merces † illicitæ propterea in commissum cadunt. *leg. 3. C.*
de nau. fan. late Alber. Gent. de aduocat. Hispan. Quin imo certos ter-
 minos præscripserunt Impp. vltra quos mercatoribus peregri-
 nari non liceret, *l. 4. C. de commerc. d. l. 24 de pign.* Non addemus hic
 87 quæ scriptores nonnulli, contra peregrinarum † mercium inue-
 ctationem, vtpote inutilem, superfluam & damnosam generi hu-
 88 mano afferre solent, vt *Plin. † lib. 19. nat. hist. 4. & lib. 22. ca. 2. lib. 25.*
ca. 24. l. b. 24. ca. 1. lib. 26. ca. 8. præsertim margaritarum. Plin. lib. 9. ca.
35. & lib. 12. in pr. & c. 8. Senec. epist. 115. & in consol. ad Helu. ca. 9. Item
 contra pellium mercaturam. *Iorn. de reb. Geticis fol. (mibi) 82. Adam.*
Brem. in histo. Eccles. ca. 227. & 229. Eo quod luxuriam superbiam &
 alia vitia in Remp. inuehat, cum plus profit agricultura. *Plin. lib.*
14. ca. 4. Ob quam causam Lycurgus Spartanorum Legislato-
 non solum ciues suos peregrinari, sed etiam peregrinos in vrbe
 negotiari vetuit *Plutar. in Lycurg. Et Tacitus de morib. Germ.* proxi-
 mos, ait, ob vsum commerciorum aurum & argentum in pretio
 habere, interiores simplicius & antiquius permutatione merci-
 um vti. Quod pluribus exemplis comprobatur *Piccartus decad. 2.*
 89 *obs. histor. 3.* Nam hæc omnia intelligenda sunt de vitiis hominum
 † mercibus peragrinis, ad irritamenta gulæ, vt apud *Gell. lib. 7. N.*
A. 16. aliaque luxuriæ instrumenta abutentium. Neque tamen
 idcirco hoc tam insigne generis humani bonum culpandum,
 multo

multo minus tollendum est. Quod meram inuidentiam sape-
 ret, teste Leone in Nou. 80. Atque in hunc sensum recte respondet
Heig. li. 1. quest. 13. n. 2. & seqq. quia abusus non tollit rei substantiā, ⁹⁰
Gail. 1. p. p. 8. num. 15. Arist. 1. polit. 3. Et propter malos pisces non
 rumpimus retia, c. *quisque*, 24 q. 1. & propter vnum ictum non ca-
 dit arbor. *Newiz. lib. 4. sylu. nupt. num. 37.* Atque ita quoque con-
 tra Lycurgi institutum, quod tempus postea antiquauit, *disputat*
Julius Bellus in Hermet. polit. lib. 1. in pr. ipsa sacra scriptura sicuti ⁹¹
 mercaturam commendat, *ut supra & ps. 107. v. 23.* ita nobis pro-
 didit nauigationes regum ⁹² & Iudaicorum, *ut Salomonis, 3. Reg. 3.*
2. paral. 8. Iosaphati, 3. Reg. 22. v. 49. Arabum, Iobi. 28. in Ophir, ⁹³
 quæ putatur esse Peruvia Caroli V. auspiciis detecta. Vnde aurū
 dictū est Ophirizum, *Iob. 28. v. 15. & contracte obrizum. Reinec. in*
mesh. histor. fol. 3. Goth. ad edict. Iustin. 11. in pr. Cuiusmodi ⁹⁴ & nauiga-
 tiones non saltem quæstum proferunt, sed etiam locorum noti-
 tiam nobis aperiunt. Gallis, *inquit Caesar lib. 6. propinquitas &*
transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque vsus lar-
gitur. Atque hac sola nauigatione maritimæ ⁹⁵ & ciuitates ad sum-
 mam potentiam & diuitias aspirant. Quam si hodie Anseati-
 cis ciuitatibus adimas, ad casam & egestatem ipsis redeundum ef-
 set, *verbo Ciceron. lib. 3. de Republ.* Hæc de præscriptionis materia
 dicta sufficiant. In qua si alicui extra oleas vagatus videbor, id
 commerciorum necessitati iuxta ac utilitati condonabit.

CAPVT XXVI.

De accessione Insula.

S V M M A R I A.

- 1 Accessionis nomen ambiguum.
- 2 Alluio est accessio.
- 3 Specialis accessio.

- 4 *Distinctio domini directi & utilis hodie proba.*
- 5 *Accessiones in genere quid sint.*
- 6 *Accessoria quanam dicantur?*
- 7 *Augmenta & incrementa.*
- 8 *Per:inentia, appertinentia.*
- 9 *Accessorium requirit principale.*
- 10 *Sublato principali tollitur accessorium.*
- 11 *Totum est uniuersale vel integrale.*
- 12 *Nomina uniuersalia quot sint?*
- 13 *Uniuersalia augmentum & deminutionem recipiunt.*
- 14 *Membra totius uniuersalis equalia.*
- 15 *Uniuersalia etiam futura includunt.*
- 16 *Iurisdictio extenditur ad augmentum.*
- 17 *Accessio accessionis esse non potest.*
- 18 *Principale id est, quod maius est.*
- 19 *Accessorium principali potentius non est.*
- 20 *Magis dignum trahit ad se minus dignum.*
- 21 *AEquè principale accessionis loco non est.*
- 22 *Pertinentia substantiales vel deputata.*
- 23 *Alluionum incrementa sunt de pertinentiis.*
- 24 *Ciuiles pertinentia quanam?*
- 25 *Insule sunt pertinentia ciuiles.*
- 26 *Insula fictione quadam continenti iungitur.*
- 27 *Fictionis efficacia.*
- 28 *Regulam pro se habens tutus est.*
- 29 *Concesso principali conceduntur pertinentia.*
- 30 *Accessorium sequitur suum principale.*
- 31 *Augmentum accedit principali.*
- 32 *Vni rerum reducit eas ad eandem essentiam.*
- 33 *Accessorium etiam pretiosius cedit suo principali.*
- 34 *Augmentum hereditatis est pars hereditatis.*
- 35 *Appertinentia regulantur iure totius.*
- 36 *Ex augmento rei acquiritur dominium.*
- 37 *Accessorium à suo principali inseparabile.*

- 38 Eadem res diuerso iure non censetur.
- 39 Vendita prouincia insula vendita censetur.
- 40 Pertinentiarum nomine veniunt flumina & insula.
- 41 Item iurisdictio omnimoda.
- 42 Pertinentia à lege, statuto vel consuetudine ordinantur.
- 43 Concessis regalibus conceduntur flumina & insula.
- 44 Insula prouinciarum accessiones.
- 45 Insula quando quæ rationem principalis obtinet.
- 46 Britannia Angliæ accessio.
- 47 Venetia multarum regionum domina.
- 48 Venetorum potentia.
- 49 Insula natura à continenti separata.
- 50 Mutata conditione principalis mutatur etiam accessorij.
- 51 Conditio rebus sic stantibus, tacite incst.
- 52 Accessio est personalis vel realis.
- 53 Insularum incrementum an sit reale.
- 54 Quælibet res transit cum sua causa.
- 55 Causæ nomine veniunt accessiones.
- 56 Occupatio est accessio personalis.
- 57 Augmentum quando non sequatur principale.
- 58 Accessio est naturalis, vel artificialis.
- 59 Augmentum vel naturale vel artificiale.
- 60 Naturale ad dominum, industriale ad vasallum pertinet.
- 61 Modo hoc sit separabile à feudo.
- 62 Augmenta quando hereditatem augeant.
- 63 Allunio auget hereditatem.
- 64 Factum non est ad alios transmissibile.
- 65 Allodialia feudo coniuncto quando feudalicia fiant.
- 66 Insula manufacta an sit allodialis vel feudalilis?
- 67 Quilibet sibi acquirit.
- 68 Naturalis amor sui ipsius.
- 69 Ordinata caritas à seipso incipit.
- 70 Materia edificationis in dominio non attenditur.
- 71 Mutata forma specificationem parit.

- 72 *Mutata forma res noua efficitur.*
- 73 *Rei mutatio interruptit praescriptionem.*
- 74 *Solum insulae manufacta inspiciendum.*
- 75 *Non est plus in causato quam in causa.*
- 76 *In sumine feudali insula quoque feudalis est.*
- 77 *Dominus impensas refundere tenetur.*
- 78 *Propter impensas retentio competit.*
- 79 *Interest nostra retinere potius, quam repetere.*
- 80 *Principale & accessorium eodem iure ad nos pertinet.*
- 81 *In augmento non est plus nostrum, quam in accessorio.*
- 82 *Incrementum insulae ad quem pertineat?*
- 83 *Feudistarum discrepantia.*
- 84 *De intellectu si quis de manso.*
- 85 *Dictio omne generalitatem denotat.*
- 86 *Parmensis opinio approbatur.*
- 87 *Alluionis incrementum semper possidetur.*
- 88 *Vasallus plenius habet usufructuario.*
- 89 *Locutio generalis saepe restringitur.*
- 90 *Distinctio incrementi latentis & patentis.*
- 91 *Vera Dd. sententia de utroque incremento.*
- 92 *Pacta inuestiturae circa incrementa spectanda.*
- 93 *Lex contractus seruanda.*
- 94 *Quibusdam reueruatis cetera transeunt.*
- 95 *Probatio reueruationis ad quem pertineat.*
- 96 *Vasallus quando teneatur inuestituram probare.*
- 97 *Incrementum quando totum ad vasallum pertineat.*
- 98 *Vasallus quale dominium in incremento habeat.*
- 99 *Insula eodem iure tenetur, quo principale feudum.*
- 100 *Parmensis opinio incerta.*
- 101 *Nemo suum iactare praesumitur.*
- 102 *Contrahentes plerumque ad ius commune respiciant.*
- 103 *An vasallus domino viam ad insulam concedere teneatur?*
- 104 *Via quandoque ex necessitate debetur.*
- 105 *Via non solum per terram, sed & per aquam praestanda est.*

- 106 An noua inuestitura incrementi nomine requiratur?
- 107 Superuacua non requiruntur.
- 108 An vasallus ad maius seruitium teneatur?
- 109 Emphyteuta pensio an augeatur?
- 110 Schraderi opinio.
- 111 Modicum incrementum non attenditur.
- 112 Ex magno incremento augentur seruitia.
- 113 Seruitia nominatim non expressa non debentur.
- 114 Pro decremento terra decrescunt seruitia.
- 115 Abundans cautela non nocet.
- 116 Emphyteuta habet utile dominium.
- 117 Vasallus & emphyteuta sunt fratres.
- 118 Argumentum à feudo ad emphyteusin bonum.
- 119 Veterum opinio reprobatur.
- 120 Superuacuae distinctiones adhibenda non sunt.
- 121 Emphyteuta plenius ius habet quam usufructuarius.
- 122 Sicut & vasallus plenius ius habet.
- 123 Thesaurus inuentus an ad emphyteutam pertineat?
- 124 Thesaurus pro dimidia parte inuentoris est.
- 125 An emphyteuta pensio augeatur?
- 126 Baptista Parmensis opinio.
- 127 Ex emphyteusi non soluitur pensio aequivalens.
- 128 Differentia emphyteuseos & locationis.
- 129 Ex sex contractibus transfertur utile dominium.
- 130 Resoluto iure dantis resoluitur ius accipientis.
- 131 Censuarius rei censitica plenum dominium habet.
- 132 Censuarius ab emphyteuta differt.
- 133 Census ex re propria, pensio ex aliena praestatur.
- 134 Coloni à censuariis differunt.
- 135 Præbendario an accedat insula?
- 136 Canonicus est quasi fructuarius.
- 137 Baptista Parmensis contradictio.
- 138 Quo iure principale tenetur, eodem & augmentum.
- 139 Res restitutioni obnoxia restituitur cum augmento.
- 140 Augmenta dotis augent dotem.

- 141 *Augmentum dotis eodem iure gaudet, quo dos.*
- 142 *Statutum de lucro dotis pertinet ad eiusdem augmentum.*
- 143 *Legatum & fideicommissum restituitur cum augmento.*
- 144 *Maioratus incrementa cecidunt.*
- 145 *Conditionale dominium est in pendent.*
- 146 *Dominium in aere stare non potest.*
- 147 *Conditionale dominium potentia nostrum est.*
- 148 *Qualibet res transit cum suo augmento.*
- 149 *Dominium nostrum est, quod sub conditione resoluitur.*
- 150 *In iudiciis realibus augmentum restituitur.*
- 151 *Fundus retrovenditioni obnoxius an augmentum secum trahat?*
- 152 *Contraria Dd. opiniones.*
- 153 *Praejudicia utriusque opinionis.*
- 154 *An ob augmentum accedens pretium retrovenditionis creseat?*
- 155 *Emtor non potest rem emtam venditori obtrudere.*
- 156 *Contrahenti licet pactum pro se appositum contemnere.*
- 157 *Thessauri opinio aequitati consentanea.*
- 158 *An augmento insula augeatur pignus?*
- 159 *Accessio auget pignus.*
- 160 *Creditorem pignoratitium interitus pignoris afficit.*
- 161 *Partus ancillae auget pignus.*
- 162 *Licet in fructu non sit.*
- 163 *Insula manufacta non auget pignus.*
- 164 *Pignoris custodia est apud creditorem.*
- 165 *Venditor in augmento rei vendita hypothecam non habet.*
- 166 *Alluvionis incremento augentur servitutes.*
- 167 *Personarum prior ratio habenda.*
- 168 *Vsufrius insula non pertinet ad vsufriuarium.*
- 169 *De usu idem quod de vsufriutu statuendum.*
- 170 *Vsuarius in multis vsufriuario comparatur.*
- 171 *Pauli sententia explicatur.*
- 172 *Vsufrius est seruitus personalis.*
- 173 *Alluvionis proprietas non pertinet ad vsufriuarium.*
- 174 *Ratio differentiae inter alluvionem & insulam.*

- 175 Ratio rationis reddenda est.
- 176 Parmensis ratio examinatur.
- 177 Aqueductus servitus non transponitur.
- 178 In rusticis prædiis locus intermedius servitutem impedit.
- 179 Ratio generalis esse debet.
- 180 Servitus omnis odiosa.
- 181 Qualibet res præsumitur libera.
- 182 Item allodialis.
- 183 Item possideri ex causa minus onerosa.
- 184 Qualibet res à natura libera nascitur.
- 185 Indefinita locutio in odiosis futura non includit.
- 186 Odiosa non porriguntur ad augmenta.
- 187 Servitus pascendi an ad insulam porrigatur?
- 188 Regalia servitutem non admittunt.
- 189 In locis incultis cuius pascere licet.
- 190 Littora Frisæ pascuis vicinorum exposita.
- 191 Ius pascendi certis terminis inclusum.
- 192 Servitus non extenditur.
- 193 Aucto ovium numero non augetur servitus.
- 194 In locis incultis quatenus pascere liceat?
- 195 Per munimenta usus promiscuus tollitur.
- 196 Saltus bannales.
- 197 Flumina bannalia.

Accessionis † vocabulum, ut pleraque alia, in iure nostro ambiguum est, & modo generaliter, modo specialiter accipitur. Generaliter pro omni augmento vel additamento quod vel personæ vel rei accedit. l. 44. §. 4. de O. & A. l. 30. ad SC. Trebell. l. 5. in pr. ff. de fideiuss. l. 1. de in diem add. rubr. ff. de usur. & ibi Cuiac. Quo sensu etiā alluvio † accessio dicatur, in l. 7. §. 1. de peric. & com. l. 9. §. 4. de usufr. l. 15. in pr. leg. 64. de euict. Petr. Peck. ad c. 42. de R. I. Specialiter pro eo acquirēdum modo, quo aliena materia † speciei nostræ intexitur. §. 26. Inst. de R. D. De posteriori significato hic non agimus, neque de priori quatenus accessio est modus acquirendi dominiij, de quo Vult. i. l. R. 70. numer. 36. De iis enim modis in precedenti cap. actum. Sed quatenus accessio

accessio relative se habet, ut adiunctum ad suum principale. Quæ doctrina utilis est, in materia iurisdictionum præsertim, quia multa propria iura recipit. Maxime propter magistralem
 4 distinctionem † dominiij utilis & directi, quæ licet apud veteres Ictos nusquam legatur, sed à Dd. conficta, *Borch. de feud. c. 1. num. 15.* magnoque errore introducta sit, si Cuiacio credimus: hodie tamē ut necessaria, ita usu passim recepta est. *Papiens. in pract. tit. 2. gl. 9. n. 4.* Ut hic quoque locum habeat *Fachina. 8. contr. 15.* admonitio ad Studiosos, ut de vocabulis à Dd. confictis, si modo res intelligatur, nec à iuris rationibus aliena sit, non sint adeo solliciti: Dicū-
 5 tur autem accessiones † generaliter, quæ subiecti substantiam nō ingrediuntur, sed ut adiuncta cohærent, *arg. l. 23. §. 5. de R. V. Gædd. in l. 14. num. 11. de V. S.* & licet res sint, respectum tamen habent ad
 6 res alias, *Vult. 1. l. R. 64.* Vnde diuerso respectu accessoria † dicuntur, c. accessorium, & ibi *Dd. de R. I. in 6.* quæ adhærent alteri, & ab eo dependent, aut eius contemplatione in modum accessionis fiūt, ut desinit *Cagnol. in l. cum principalis, ff. de R. I. Dd. in rubr. ff. de leg. 1.*
 7 Augmenta † & incrementa, *l. 9. §. 8. de admin. tut. De quibus tractatū scripsit Albertus Brunus.* Pertinentiæ, *P. Frid. Mindanus li. 3. de process. Cam. 20. Menoch. lib. 3. de presumt. pres. 99. Knich. de pact. inuest. lib. 8.*
 8 2. c. 4. Appertinentiæ, † *VVesemb. cons. 4. & pass. Additamenta, l. 26. §. 2. de pact. dot. l. C. de iure dot. portiones, d. l. 26. §. 2. l. 33. in fi. de usufr. partes &c.* Itaque omnino requiritur totum siue principale
 9 cui † accessorium accedat, quippe quod hæc, ut relata se inuicem
 10 respiciunt. *Eberh. in top. in lo. 20. num. 1.* usque adeo, ut sublatot
 p incipalitollatur accessorium. *pr. Inst. de usufr. l. 2. de vulg. & pup. l. 2. de pecul. Neuizan. lib. 1. sylu. nupt. num. 230. & redhibita re vendita, redhibetur eius quoque accessio. l. 33. in fi. de adil. edict.* Totum il-
 11 lud † multiplex est, docente *Eberh. in lo. 8. num. 18.* nos hic vniuersale statuimus, vel integrale, cum *Hotom. ill. q. 21. & Arist. 4 metaph.* Vni-
 12 uersalia † licet à Dd. quinque tantum numerentur, ut hereditas, bonorum possessio, patrimonium, dos & peculium *Coras. in l. frater à fratre, num. 42. de cond. indeb.* quæ iterum subdistinguit *Guib. Costan. de dotib. ca. 2. num. 5.* tamen multo plura in eum censum re-
 ferri

ferri possunt, ut familia, l. 195. de V. S. collegium l. Neratius, ff. eod. territorium, l. 239. §. 8. eod. vniuersitas l. 1. quod cuiusque vniuers. ciuitas Resp. l. 8. quod cuiusque vniuers. l. 22. de fideiuss. l. fin. C. de SS. Eccles. Eberh. in lo. 69. Atque hæc vniuersalia + cū sui natura accessionem & de-¹³ cessionem patiantur, l. 178. §. 1. de V. S. l. 2. de hered. vend. l. 50. de V. O. Cuiac. 2. obs. 30. & augmentum & diminutionem recipiant, l. 40. de pecul. l. 20. §. 3. de petit. hered. id quod postea accessit, accessio quidē totius, non vero singularum partium dici potest, l. 3. & seq. de R. V. quia partes quodammodo + sunt æquales. l. 44. de edil. ed. Hotom.¹⁴ cons. 106. n. 4. Nam cum singulæ partes suam propriam speciem habeant: l. 23. §. 5. de R. V. l. 30. in pr. de usucap. non poterit iis per accessionem aliorum quidquam adici. l. 36. de edil. ed. Itaque huiusmodi vniuersalia + etiam futura includunt, l. 4. l. 18. l. pen. l. 41. de pe-¹⁵ tit. hered. Ita grege legato, etiam quæ postea accedunt, ad legatarium pertinent. l. 2. de leg. 1. §. 18. inst. eod. l. 3. de instru. leg. Et hereditate vendita, etiam id præstandum est, quod postea accessit, l. 2. §. 3. de hered. vend. Cuiac. 2. obs. 30. Et familiæ nomine etiam famuli postea accedentes veniunt. l. 19. de instru. leg. Alex. cons. 178. vol. 2. Iacobin. de S. Georg. in verb. Et cum molendinis, num. 6. Et iurisdictio castri + cōcessa extenditur etiam ad augmentum. l. cum fundus, deleg.¹⁶ 2. l. 8. de leg. 1. Couar. 2. pract. quæst. vol. 2. Et aucta potentia exempti, augetur etiam ipsa exemptio. Brunus de augm. 9. concl. num. 3. Gilman. 2. decis. 54. num. 56. Quod in vniuersalibus minus dubij recipit. In aliis non semper obtinet. Eberh. in d. lo. 8. num. 13. in fi. infra. num. 193. Deinde sæpe controuersum est, vtra pars alterius accessio dici debeat. supr. ca. 15. n. 43. & seq. Itaque cum + accessio accessionis esse non possit: l. 51. §. 1. de petit. hered. l. 15. l. 19. de usur. And. Kohl. in exerc. legal. 16. num. 22. principale aliquod requiritur, quod + maius sit¹⁷ ac totius instar obtineat, arg. l. 3. in pr. de separ. l. 11. testa. quemad. aper. vel ratione quantitatis, vel qualitatis, vel dignitatis, vel etiam tēporis. Eberh. in lo. 116. num. 2. & seq. Vnde principalis causa, utpote + potentior, magis quam accessoria attenditur, l. 5. de fideiuss. quia¹⁸ accessorium non potest quid maius suo principali continere, Honded. vol. 1. cons. 91. num. 5. Neque eo potentius esse. Gail. p. p. 5.¹⁹

- 20 num. 19. Et magis $\dagger$ dignum trahit ad se minus dignum, *c. quod in dubiis, de conse. rat. Eccl'es. Tiraq. de retract. §. 1. gl. 7. num. 51. & §. 30 gl. 2. n. 1. Ioh. Frider. Sol. de dote q. 18. n. 6. VVesemb. cons. 4. n. 69.* Et absurdum esset hominem digniorem ei rei quæ minoris est accedere.
- 21 l. 44. de adil. ead. Nisi utrumque $\dagger$ æque principaliter veniat, d. l. 9. de fideiuss. Tunc enim neutrum ut alterius accessio consideratur. Gail. d. cap. 5. n. 21. Hinc iam alia distinctio nascitur, qua pertinentiæ $\dagger$ dicuntur, aliæ substantiales, aliæ deputatæ: *Pet. Mindan. d. ca. 20. supra. cap. 15. n. 16.* Sicuti diuiduum & indiuiduum natura vel iure dicitur. *Gæd. de contr. stipul. ca. 6. concl. 22.* Illæ naturæ rei accedunt, ut incrementa alluionum, quæ fundo principali ita vniuntur, ut vno Spiritu cum eodem contineantur. d. l. 30. in pr. de v-
- 23 sucap. l. 23. §. 5. de R. V. Atque ita alluionum $\dagger$ incrementa esse de pertinentiis territorij respondit *Tiber. Decia. cons. 123. n. 27. & seq. esse partem prædij siue territorij Riminald. cons. 223. per tot.* Eoque respiciens *Ioh. Sibrand. ad Statut. Lubec. p. 1. sect. 11. num. 17.* inter fructus iuris territorialis refert, quidquid terra marique per alluionem adicitur. Istæ destinatione hominū constituuntur, *Gail. 1. d. p. 6. n. 29.* Lege enim statuto, consuetudine, testamento, vel
- 24 pacto ad hoc deputantur, quod pertinentiæ $\dagger$ esse debeant, *Alex. cons. 14. n. 5. vol. 7. Papier. in pract. tit. 34. gl. 5. Mindan. & Knich. dd. lo. Tileman. de Bening. p. 1. synt. dec. 5. vot. 5. n. 3.* Hinc dicitur, quod usus & destinatio magis facit pertinentias, quam iurisdictio vel homagium. *Tiraq. de retract. §. 36. gl. 3. num. 4. VVesemb. cons. 4. num. 70. 88.*
- 25 & 100. Huius generis sunt insularum $\dagger$ incrementa, natura quidē à fundo continente discreta, d. l. 9. §. 4. de usufr. à lege tamen addita, l. 9. de iudic. Tametsi enim insula ponte forte continenti coniungi nequeat, potest tamen imperio ac bello, etiam in remotissimo mari sita, ut de Romanis Africam affectantibus loquitur *Florus, lib. 2. de gest. Rom. 2.* Atque hæ pertinentiæ ciuiles, quamuis in multis iuris articulis eodem loco cum naturalibus habeantur,
- 27 l. 29. §. 2. de leg. 1. quia fictio tantum operatur in casibus fictis, $\dagger$ quantum veritas in casibus veris, l. 1. de adopt. *Gail. 2. obs. 127. num. 6.* tamē magis incertum est, quando ex voluntate contrahentium concessæ

cessæ censeantur. Itaque sepe grauissimas dissensiones causantur. Interim regulam † qui habet pro se, habet intentionem 28 suam fundatam. *gl in l. omnis definitio, de R. I. Decius in l. 1. ff. eo. numer. 8. eique statuitur, quo usque probetur exceptio. l. 5. de probat. Eberh. in top. in lo. 9. n. 12.* Regula autem est, quod † concessio principali, 29 concedantur omnes pertinentiæ, *Marth. Stepha. lib. 2. de iurisd. p. 2. lib. 7. n. 53. & seq. quia accessio cedit principali. l. 19. §. 13. de aur. arg. leg.* Et accessorium † sequitur naturam sui principalis. *c. accessio- 30 rium, & ibi Dyn. de R. I. in 6. Sacin. in reg. 4. Eberh. in lo. Benekend. ad l. 1. memb. 5. 4. part. n. 15. de R. I. quia est quid indiuiduum à suo principali, ratione dependentiæ. l. tunc inutile, ff. de pecul. leg. Bart. in l. Graece, 8. §. 7. de fideiuss. Menoch. in 5. remed. retin. poss. num. 129.* Et augmentum † sequitur naturam eius, cui accedit *l. si ex toto, l. quod in re, §. si 31 quis potest. de leg. 1. l. etiam, ubi Dd. C. de iure dot. leg. H. §. 7. de Public. in rem. Decian. resp. 60. num. H. vol. 3. & resp. 52 num. 51. cum seqq. vol. 1. Sixtin. de regal. c. 8. num. 22. Consil. Marpurg. lib. 2. cons. 14. num. 91. censeturque eiusdem esse naturæ, cuius est principale. c. fin. §. 1. de concess. prab. l. 8. C. de iure dot. Hotom. Cons. 106. numer. 6. & portio accrescens sapit naturam portionis cui accrescit. de leg. si ex toto, de leg. 1.* Et secundum eius naturam regulatur. *Honded. vol. 2. cons. 84. num. 67.* Quoties enim res alteri † vnitur, efficitur eius natu- 32 ræ, cuius est res cui vnitur, *gl in c. p. 1. ne sed. vac. lib. 6 Dd. in cap. super eo. de prabend. in 6. Moller 4. semest. 46. Zobell. p. 2. different. 46.* Et vnionis ea natura est, vt vnita reducat ad eandem essentiam. *Consil. Marp. 14. num. 103.* Et quod accessorie venit ad alterum, vnum atque idem existimatur cum suo principali. *Bald. & Dd. in leg. cum dotem, in fi. C. de iure dot. Crauet. cons. 478. num. 5. in tantum, vt accessorium † principali cedat, licet ipso principali sit maius, dignius 33 & pretiosius. l. 19. §. perueniamus, de aur. arg. leg. l. cum annum, §. fin. eod. Ludou. Roman. sing. 622 Crauet. cons. 808 numer. 7. d. consil. Marpurg. 14. num. 93.* Et augmentum † rei hereditariæ, cum efficia- 34 tur pars eius fundi, cui accessit, fingitur etiam eiusdem defuncti fuisse. *Decian. respon. 52. numer. 63. volumin. 1. Regner. Sixtin. Dd 2 vol. 2.*

- 35 *vol. 2. cons. 14. num. 34.* Et appertinentiæ† reguntur iure totius. *l. Caius, §. Titius, de leg. 2. l. prædiis, 6. §. Titio, de leg. 3. las. & alij. in l. 3. in pr. de A. P.* Et pars accedens præsumitur esse eius naturæ, cuius est principale. *VVesemb. cons. 4. nu. 70.* Hinc Sebast. Medices hanc generalem regulam ponit, quod† dominiū rei acquiratur ex augmēto ipsius, quando scilicet est præexistentis rei superueniens accessio ut sit pars eius, tam in quantitate, quā in qualitate: *eamque multis exemplis confirmat in tract. de acq. poss. à n. 168. usque ad n. 183.* Imo etiam effectus sententiæ, per quam mihi aliquid adiudicatur, trahitur ad augmentum, & vice versa obstat exceptio rei iudicatæ ratione augmenti. *Tib. Decia. d. resp. 52. num. 55. vol. 1.* Eodem modo
- 37 accessorij† separatio à principali damnatur, quoties connexa separationem nesciunt, *Crauet. cons. 592. num. 107. & cons. 858. numer. 4.* quia connexorum eadem ratio ac idem iudicium. *supra ca. 24. nu. 89.* Et una &† eadem res diuerso iure censi non debet. *Menoch. 2. arb. iud. quæst. cas. 37. num. 8. d. cons. Marp. 14. num. 99.* Vnde
- 39 vendita† prouincia, insula adhærens prouinciæ quoque vendita cēsetur. *l. 13. §. fin. & l. seq. de act. emt. l. 41. §. 6. de l. 3. l. 7. de instru. leg. l. 9. de iudic. Gómez. lib. 2. varia. resol. 2. num. 13. Gail. 1. p. 6. num. 27. & præscripta prouincia cēsetur quoque præscripta insula, Gail. 2. obs. 68. num. 5.* sicuti præscripto toto cēsentur omnes eius partes præscriptæ, *Abb. in c. dilecti num. 4. de arbit. nisi postea accessissent l. egi, 6. in fi. de except. rei iud. Coltr. in c. aud. tis, num. 26. & siq. de præscript.* Quod multo magis obtinet, si castrum vel territorium cum pertinentiis sit concessum: *supra. cap. 26. num. 92.* Quia pertinentiarum† nomine veniunt insulæ, *d. l. 9. de iudic. Tiber. Decia. d. cons. 123. num. 27.* Item flumina publica, siquidem de consuetudine sunt pertinentia, *Rosenthal de feud. ca. 5. concl. 30.* Item molendina fluminibus imposita, *Iacobin. de feud. in verb. de castro, numer. 7. & in verb. & cum molend. in fi.* Item iurisdictio† cum mero & mixto Imperio, *Couar. pract. quæst. 1. num. 10. VVesemb. cons. 95. num. 20. Scipio Gentil. lib. 3. de iurisdict. num. 23.* Item piscationum redditus. *Iacob. in verb. & cum piscat.* Denique omnia illa, quæ vel lege,† vel statuto, vel consuetudine designata receptaque sunt, ut rei alicui accedant,
- ut supra*

*ut supra dictum, & confirmatur per c. 1. extra de censib. cū c. contingat, extra de decim. Innocent. in c. cum ad sedem, de resist. spol. Bald. in cons. 245. vol. 3. Socin. cons. 47. num. 4. vol. 1. Decius cons. 516. num. 27. Vult. 1. Feud. 5. num. 7. in fi. Bossius in tit. de regal. num. 39. Idem operatur generalis concessio† regalium, quia concessis regalibus censetur quoque 43
 castrum concessum, Iacob. de feud. in d. verb. & cum castro, Boss. d. tit. de regal. num. 38 arg. c. si ciuitas, de sent. excom. in 6. l. pradiis, §. 4. & 5. de leg. 3. Item flumina Boss. tit. de flumin. num. 12. Capoll. lib. 2. de seruit. 26. num. 19. Rosenth. d. concl. 30 Consequenter etiam insulæ† quæ sunt 44
 in fluminibus supra. ca. 24. num. 96. Ideo recte responderunt Tiluthæ insulæ Euphratis incolæ, cum ad deditionem à Iuliano Cæsare sollicitarentur: cum interiora occupauerint Romani, se quoque ut regnorum sequelas victoribus accessuros. Marcell. lib. 24. supra ca. 15. num. 17. Hæc ita obtinent, si quod ut plurimum contingit insula sit continentis accessio. l. 9. de iudic. Alia ratio est, si insula rationem† principalis habeat. Tunc enim continens terra est accessio insulæ; & id quod minus videtur, in veritate est maius, Eberh. in lo. 116. num. 17. Ita Angliæ† regnum aliquando in 46
 Britanniam Gallie prouinciam imperium promouit. Sigebert. Gemblac. in chron. Et hodie Venetorum† Reip. multæ partes Italiæ 47
 adhærent. Ut propterea plurale nomen meruerit vrbs. De qua ita Gobelin. in Cosmodr. etat. 1. ca. 5. Venetia non tantum consistit in ciuitate, sed in pluribus. Vnde Liguria & Æmilia, licet sint distinctæ prouinciæ Italiæ, tamen pars Venetiarum siue Venetiæ aliquando nominantur. supra. ca. 3. num. 25. Vrbes Italiæ quæ ad statum† Venetorum pertinent, vna cum titulo acquirendi enumerat Thusc. vol. 8. concl. pract. lit. V. concl. 70. Quam potentiam quo actu consecuti sint Veneti prodidit Comina lib. 2. de bell. Neap. Eos Hunnorum aduentu in proximas maris Adriatici insulas fugientes ex ruina Scaligerorum Principum Italiæ creuisse innuit Ioseph. Scal. Castigar. in Catul. fol. 42. Neque enim insula est† pertinentia 49
 natura cohærens continenti, ut est incrementum alluionum, l. 9 §. 4. de usufr. sed talis quæ continenti adhærens sui natura separari potest, Minda. lib. 2. de process. Cam. 20. num. 9. Fieri enim potest,*

- quod insula prouinciæ vni adhærens, alteri adiiciatur, vel ex ac-
 50 cessorio principale fiat. Quod si ergo † mutetur conditio fundi
 principalis, mutabitur etiā insulæ *l. 63. §. 19. pro socio.* quia augmē-
 tum regulatur secundum naturam sui principalis, *Honded. vol. 2.*
conf. 84. n. 67. Vnde si principalis fundus non amplius ad me per-
 tinet, non pertinebit etiā insula postea nata. *l. egi, 26. in fi. de except.*
rei iud. Eoque pertinent regulæ: mutata conditione rei, mutatur
 ius, *l. 137. §. 6. de V. O. & conditionis status. gl. in c. ne quis, 22. q. 2.* Vn
 51 de omnis dispositio in se tacitam † conditionem habet: rebus sic
 stantibus: *l. quod Seruius, 8. & ibi gl. & Dd. de cond. ob caus. Benekend. ad*
l. 1. part. 4. memb. 4. l. mit. 4. de R. l. si res in eadem causa maneat: l.
38. in pr. de solut. gl. in c. quemadmodum, extra de iure iu. Deinde etiam
 52 hæc distinctio obseruanda est, qua accessio alia † personalis est,
 quæ personæ accedit, *l. 10. de precar. alia realis, quæ rei l. 44. §. 3. de*
O. & A. Vult. 1. l. R. 64. in pr. Mendan. d. cap. 20. num. 11. iuxta quam gl. in
l. serui electione, 5. §. ult. de leg. 1. recte docet, si augmentum personæ cō-
 tingat, tum illud non cedere legatario, cedere autem si rei lega-
 tæ accedat, approbante *Couar. d. c. 2. pract. quest. num. 6.* Vt multum
 53 differat, ad quam partem alluionis ac insulæ incrementum †
 pertineat. Et quidem *Bapt. Parmens. lib. 1. de allu. 2. num. 4. & ca.*
5. num. 7. vtrumque ius reale statuit non personale, arg. *l. 33. in fi. de*
usufr. l. 26. in fi. de except. rei iud. Gædd. in l. 25. num. ult. de V. S. & ib. al-
leg. Quod verissimum est, quatenus incrementum illud fundo
 vel prouinciæ ratione pertinentiarum accedit, quia realis est ac-
 cessio *l. 7. §. 1. de A. R. D. §. 20. Inst. eo. l. 34. de R. V. d. l. 33. de usufr. l. 1. C.*
de allu. vbi pars fundo accedere & accrescere dicitur. Horom. d.
conf. 106. num. 7. Ex quo & illud sequitur, quod fundus semper
 54 cum sua causa † ad possessorem transeat, *l. 67. de contr. em.* et-
 iam iniustum & prædonem, *l. 12. quem. seru. am. l. 12. comm. 1. & 2d.* quia
 quælibet res ambulat cum sua causa, *l. 23. §. 2. de seru. rust. l. 12. §. 2.*
fam. hercisc. l. 18. §. 2. de pign. act. hoc est cum omni commodo & o-
 nere, *l. si seruitus, de S. R. P. l. 1. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10. l. 8. §. fin.*
de nou. oper. nunc. Hartm. Hartm. lib. 2. cap. 1. miscell. obs. 20. transeat et-
 iam

iam cum alluvionis insularumque incremento, quia causæ no- 55
 mine etiam accessiones veniunt, *ubr. ff. de usur. Et quæplura alia*
paulo ante adduximus. Cæterum quando per occupationem † ac- 56
 quiratur insula, ibi hæc consideratio cessat, quia accessio perso-
 nalis est, sine vlllo respectu fundi principalis acquisita. Itaq; per-
 sonam non egreditur, *arg. l. 68. l. 196 de R. l. c. 7. eod. in 6. l. 25. de pact.*
 sed insula occupata propriam ac separatam conditionem à con-
 tinenti habet. *l. 7. §. 1. pro emt. supra. ca. 22. num. 79.* Eoq; referri pos-
 sunt exceptiones suprapositæ regulæ, quod augmentum † non 57
 reguletur secundum naturam sui præexistentis, quando inter v-
 trumq; diuersitatis ratio militat. *l. si finita, 15. §. 14. de dam. inf. Bart. in*
l. damni infecti, 18. §. si is qui, 5. ff. eod. *Albert. Brun. in d. tract. de augm.*
concl. 5. n. 23. Schrader. de feud. part. 10. sect. 6. n. 182. Sebast. Med. de acquir.
poss. n. 183. & seqq. Crauet. cons. 389. n. 5. & cons. 506. n. 6. & cons. 817. nu.
2. Sixtin. lib. 2. consil. Marpurz 14. num. 165. Gail. 1. p. p. 5. n. 26. vel si sit
casus specialis. Crauet. cons. 972. num. 72. Præterea accessio alia na-
 turalis † est, vt alluvionis insulæque incrementum, (hoc enim di- 58
 uerso respectu & naturale & civile dici potest) alia artificialis, vt
 inædificatio, implantatio, exaggeratio: *Vult. 1. l. R. 70. Gædd. ad leg.*
23 n. 4. de V. S. quarum hæc accessio personalis est, illa realis. Quæ
 doctrina in feudis magnum vsum habet, vbi Dd. duplex incre-
 mentum statuunt, aliud † naturale, quod sine vlllo hominis facto 59
 contingit, quale est alluvionis ac insulæ; aliud industriale, quod
 vasalli opera ac industria accessit, quorum illud ad dominum † 60
 feudi, hoc ad vasallum pertinere volunt, *Bald. in cap. 1. §. si quis de*
manso, H. si de inuest. feud. 1. F. 4. arg. c. 1. §. è contrario de inuest. de re alien.
2. F. 8. leg. fin. C. de alluv. Schrader. de feud. p. 5. cap. 8 num. 26. d. cons. Mar-
purz. 14. num. 128. & ib. all. Vult. d. cap. 70. Hartm. Pistor. lib. 3. quest. 42.
 si scilicet incrementa sint extrinseca, † quæ à solo separari ac per 61
 se subsistere possint. Tunc enim allodialia sunt, ac feudo finito non
 ad dominum, sed ad heredes vasalli pertinent, *d. c. 1. §. è contrario, &*
ibi Iacob de Beluis. Aluaroz. Andr. de Ifern. Prapof. Matt. de Afflict.
& alij, quos allegat Schrader. de feud. p. 2. p. 9. princ. sect. 2. num. 8.
 Rosenth.

- 62 *Rosenth. de feud. ca. 10. concl. 43. num. 7.* Ita augmenta † hereditaria, quæ postea accedunt, augent hereditatem, sed illa tantum, quæ sunt naturalia, l. 20. §. 3. *de petit. hered.* quia sine vlllo hominis facto aut onere rebus hereditariis accrescunt, vt fatura pecoris, d. l. 20.
- 63 §. 3. *de petit. hered. l. 25. in fi. eod. l. 8. l. 11. fam. hercisc. l. 9. C. eod. item taluio: l. 16 §. 3. fam. hercisc. Parmens. lib. de alluu. 16. in fi. Hartm. Pistor. li. 3. q. 42. num. 47.* non vero etiam augmenta industrialia, quia extrinsecus personæ hæredis accedunt. d. l. 20. §. 3. *de petit. hered. l. 5. de*
- 64 *separat.* Factum † autem vel industria, quæ personæ cohæret, non est ad alios transmissibilis. *Menoch. 3. de præsumt. præf. 47. num. 15. arg. l. 51. de solut.* Et quādo augmenta possessoris opera sumtibus & industria accedunt, tunc separatam naturam & conditionem habent. *Gars. in tract. de expens. ca. 22. num. 4. & seq. d. consil. Marpurg. 14. num. 161.* Neque obest, si huiusmodi augmenta † allodialia destinatione vasalli feudo aliquandiu coniuncta fuerint, quia non ideo feudalicia efficiuntur. *Menoch. 3. præf. 99. num. 6. Zobell p. 2. different. Sax. 26. d. l. 3. §. 1. pro emt. nisi actu quodam sufficiente natura eorum alterata & transmutata fuerit. Iacobin. de feud. verb. dictique vasalli, num. 6. Hartm. Pistor. d. q. 42. num. 40 & si q. Rosenth. de feud. d. lo. concl. 43. num. 28. Schrad. p. 2. part. 9. princ. sect. 9. num. 8.* Hinc ergo
- 66 de insula à vasallo manu † facta quæritur, si illa quoque æque, vt occupata allodialis fieri, & vasallo accedere debeat? Certum enim est id incrementum feudo vnitum non esse, l. 9. §. 4. *de usufr.* sed vasalli opera sumtibus & industria productum, d. §. *è contrario,*
- 67 *2. feud. 8.* quod quilibet sibi † non alij acquisuisse præsumitur. *Bart. in l. Titium & Mauium, ff. de admin. tut. Bald. in tract. de duob. fratrib. cohabit. num. 7. Menoch. 3. præsumt. 46. num. 1. Mascard. concl. 619.* Et ratio in naturali affectione fundatur, quæ semper † maior est erga nos ipsos, quam erga alios. *Arist. 2. polit. 5.* Imo quilibet seipsum magis diligit in vngue pedis quam alterum in vertice capitis, vt dixit *Bald. in cons. 312. lib. 4. repetit Borch. de feud. ca. 7. num. 41.* Ordina-
- 69 ta enim † caritas incipit à seipso. l. *præses. 6. C. de seruit. & aqua ca. qui vult, 19. dist. 3. Roland. à Vall. cons. 86. num. 69. vol. 1.* Et licet ex terra &
- 70 aqua feudali conflata forsitan sit insula manufacta, tamen † materiam

teriam in ædificando ad acquirendum dominium non sufficere
dictum est cap. 20. n. 25. loh. Gæ 1d. ad l. 14. de V. S. Forma autem t̄ quæ 71
 dat esse rei, hic substantialiter ita mutata est, quod ex terra facta
 sit aqua. Ut specificatio quædam dici possit §. *cum ex aliena, 25. l. 1. ff.*
de R. D. Quo ipso non eadem t̄ res, sed noua & alia à priori esse 72
 videtur, iuxta doctrinam Bart. in tract. de aliu o, verb. *stricta ratione, n. 1.*
Hotom. illust. quest. 8. arg. l. 7. §. 1. de A. R. D. quia qui faciem mutat,
 nouum quid facere dicitur. l. 6. & ibi l. 1. ff. de l. 3. §. *fin. de term.*
mot. Schrad. de feud. p. 6. cap. 6. numer. 115. VVesemb. in parat. de nou. oper.
nunc. num. 6. Vnde dicit Capolla lib. 2. de seru. rust. 4. num. 97. si è terra
 factus sit lacus vel stagnum, siue in petu aquarum, siue industria
 mea, quod t̄ interrumpatur præscriptio, quasi alia res sit facta, 73
 quia primo erat terra, nunc facta est aqua mutato elemēto. Bald.
in l. vn. in ult. chart. in pr. C. de confess. Cæterum vt vt hæc ita sese
 habeant, t̄ tamen attendendum est, ad quem solum siue fundum 74
 in sulæ manufactæ pertineat, d. c. 20. num. 25. Si enim illud à domi-
 no directo feudi non dependet, non poterit quoque in sulam ma-
 nufactæ feudalise esse, ne plus t̄ sit in causato, quam est in causa, 75
contrac. cum dil. c. 1. extra de confirm. vt. & inut. Et vbi causa non
 est efficax, ibi nec potest esse causarum efficax. l. *cum quis decedens*
de leg. 3. Gail. 2. obs. 1. num. 8. Hering. de fideiuss. cap. 10. n. 109. Quod si
 fundum t̄ in sulæ manufactæ, siue flumen sit, siue mare, fiduciario 76
 iure à domino recognoscat vasallus, æquum erit, vt ipsam quo-
 que insulam recognoscat. §. *si quis de manso, & ibi FF. si de inuest. feud.*
 quia ædificando domini conditionem deteriore facere non
 potuit. l. 13. alias, æquissimum, §. *fructuarius, de usufr. d. §. è contrario, 2.*
F. 8. Interim impensas & meliorationes t̄ refundere tenetur do- 77
 minus, casu quo ad ipsum feudum, sine culpa vasalli reuertitur,
arg. l. 8. l. 11. C. de om. agro desert. c. 1. extra de restit. in int. & ibi Dd. Ro-
senth. cap. 10. concl. 43. Schrad. p. princ. 9. sect. 2. n. 35. Vult. de feud. cap. 11.
num. 113. modo necessariae sint, vel saltem vtilis. l. 38. de R. V. l. 5. C.
eod. l. 36. §. fin. de petit. hered. Rosenth. d. concl. 43. num. 105. Menoch. rem.
15. recup. poss. num. 522. Quod quousque fiat, vasallo eiusque he-
 redibus ius retentionis t̄ competit. l. 5. *de impens. in res dot. l. 18. §. fin. 78*

- 79 *commod.* quia interest † impensas per exceptionem retinere potius, quam per actionē repetere. *l. 59. de furt. l. 15. de fideiuss. Hartm. Pistor. d. q. 42. n. 30. lib. 3. Qua de re v. de elegant. Goth. Anth. disp. feud. 12. tb. ult. & ib. all.* Ex supradictis satis intelligitur regula, quo iure præ-
- 80 dium principale † ad nos pertinet, eodem etiam incrementum accedens ad nos pertinere. *Brun. de augm. concl. 17. in pr. Sebast. Med. de acquir. poss. gl. 1 p. 1. numer. 68. Consil. Marp. vol. 2. cons. 14. numer. 200. Hartm. Pistor. d. lib. 3 q. 42. nu 50.* siue latens illud sit, siue patēs *Bart. in Tyber. p. 1. verb. nost. 0, Parmens. 2. de alluv. 9. in fi. & cap. 16 per tot.* hoc est, si principale pleno iure ad nos pertinet, pertinebit etiam augmentum *l. id quod, 7. in pr. de peric. & com. §. cum autem, vers. sed et si, de emt. vend.* Si iure minus pleni dominij vel directi, vel utilis ad
- 81 nos pertinet, non poterit plus nostrum esse in † augmento, quam est in principali. *l. quod iug. ra, §. 1. de leg. 1. l. si ergo, 11. §. pen. de public. l. item si, 9. §. 4. de vsufr. Coras. in cent. SC. Tholos. cap. 95.* Ex quibus facile
- 82 resolui potest, quæstio spinosissima ad quem incrementum, † tam alluvionis, quam insularum pertineat, ad dominum ne, an ad vassallum? *Quam tractant FF. in c. 1. §. si quis de manso, si de inuest. contro. futurit. 1. F. 4.* sed ita varie † & ambigue, ut vix habeant, ubi pedē figāt
- 83 *v. Schrad de feud. p. 5. cap. 6.* Itaq; cum longa sit materia & longæ ambages, ut ait *Zas. in tract. feud. p. 6 num. 47.* assumemus saltem illa, quæ principaliter ad insulam pertinent. Quod Dd. patens & separatum incrementum vocant. Pro fundamento, præmittenda est quæstio, de quonam incremento agatur *in d. §. si † quis de manso*, an de latenti vel patenti, an vero de utroque? *Andr. de Isern. in d. §. si quis de manso, numer. 13.* de utroque agi putat, quia verba indistincte prolata, indistincte etiam sunt accipienda. *l. de pretio, 8. de Public. in rem.* præsertim cum sint generalia.
- 84 Qualis est dictio † omne Nam omne qui dicit, nihil excludit. *l. à procuratore, C. mand. l. Iulianus, de leg. 3.* Sed *Bapt. & Parmens. lib. 2 de alluv. 11. n. 8.* textum de solo insularum incremento accipiendum esse docet quia hoc solum & possideri & non possideri
- 85 potest, quod in alluvionis incremento † propter unitatis naturā

vsu non venit. Id enim cum indistincte ac semper ad vasallum
 iure utilis dominij pertineat, *arg. l. 9. §. 4. de usufr. iunct. c. 1. in fin. in*
quib. caus. feud. amit. Obertus de Orto dispositioni iuris communis
 relinquere *arg. vnc. 2. F. 1.* ac tantum circa insulæ incrementum
 plenius ius vasallo † constituere voluit, quam iure civili fructua- 88
 rius habebat, eo quod vasallus illo fortius ac potentius ius, imo
 utile dominium habet, *Bald. inc. vn. 8. 1. de inuest. in re alie.* quod etiā
 ad heredes transmittit. § *hoc quoque, de his qui feud. dar. Parmens. d. c.*
h. num. 10. Neque obest generalis locutio † omne incrementum 89
 quia contrahitur & limitationem recipit à lege, *Laudens. in d. §.*
si quis de manso. n. 10. per gl. in fi. C. sine cens. quasi dicat Obertus, omne
 incrementum separatum. Præsertim cum ipsa restrictiogene-
 ralis sit, plures sub se comprehendens species insularum, natura-
 lium, fortuitarum, manufactarum, *arg. l. 27. §. 15. ad L. Aquil.* Hoc
 præsupposito videndum est, quid sentiendum sit de distinctione
 FF. inter † incrementum latens siue unitum, & apparens siue 90
 separatum, quorum illud vulgo vasallo, hoc domino tribuunt.
Aluarot. in d. §. si quis de manso, 1. F. 4. Ruin. cons. 7. numer. 12. lib. 12.
 cum de unito incremento *in d. §. si quis*, nihil disponatur. Ita-
 que recte statuitur, utriusque incrementi dominium † directum 91
 ad dominum pertinere, utile vero ad vasallum. *Baro Schenck. in*
d. §. si quis, numer. 5. & ibi Matth. de Afflict. item in decis. Neapol. 267.
Iul. Clarus lib. 4. sent. quest. 88. nisi dominus aliquod ius in ipsa curte
 siue castro pro se retinuerit, vel alia pacta † de futuris incremen- 92
 tis cum vasallo inierit. *Rosenth. d. cap. 10. concl. 44. numer. 22. & a-*
lij all. à Goth. Matth. de feud. 8. th. ult. Parmens. lib. 2. de alluv. 9. in fi. &
cap. 16. Cum enim quilibet legem rei suæ dicere, & in obli-
 gatione quædam excipere possit, *l. 13. §. ult. de act. emt. leg. 80 in pr.*
de contr. emt. æquum est, ut lex † contractus & inuestituræ serue- 93
 tur. *leg. 1. de pos. leg. 23. de R. I. cap. 1. §. fin. quid sit inuest.* *Aluarot. in d. §.*
si quis de manso, numer. 5. Alioqui ius commune & feudale at-
 tenditur, *de quo supra, cap. 24. numer. 88.* Et quibusdam reser-
 uatis † cætera concessa videntur. *Knich. de pact. inuest. cap. 94*

1. num. 114. *Qua de reservatione vide Parmens. d. c. h. §. 1. Cur ergo, in-*
 quis, vasallus oneratur probatione *in d. §. si quis de manso*, cum do-
 95 mino potius incūbat probatio † reservationis facte; quippe quæ
 non præsumitur, nisi probetur, cum sit facti? Respondetur, vasal-
 lum ideo hic onerari probatione, quia dicit, omne incrementū
 96 ad se pertinere † per inuestituram. *arg. l. 2. de probat.* Est tunc vel
 non est in possessione incrementi, & tenetur inuestituram pro-
 bare, vel per breue testatum, vel per pares curiæ: vel est in pos-
 sessione incrementi, & liberatur solo iuramento. *Ita docet Parmens.*
d. cap. 11. secutus Ardizonem qui vers. ult. cum princ. si quis de manso, con-
iungendum censet. Et hoc posterius, fortasse propter dignitatem
 domini cuius magis fidei habet, quam vasallo. Si vero domi-
 97 nus nihil sibi reservauerit, in ipsa curte tunc omne † incrementū
 insularum ad vasallum pertinebit, siue vasallus id possideat, siue
 non. *Parmens. d. lo.* quia dominus per ipsius fundi, castri vel territo-
 rii inuestituram omne incrementum, tam præsens, quam futu-
 rum, concessisse videtur. *Bald. in d. §. si quis de manso, num. 3. per l. inter*
spec. rum, §. cum int. r. de pact. dot. al. Cum vero *in d. §. si quis de manso*,
 expresse dicatur, quod fidelis incrementum hoc iure feudi obti-
 nere debeat, consequens est, id feudo ita vniri, vt manente eo, v-
 98 sus fructus ac utile dominium † ad vasallum pertineat, eo vero
 soluto, vna cum reliquo feudo ad dominum reuertatur, vt supra-
 99 dictum. *Schrad. de feu. l. p. 5. cap. 6. num. 26.* quia eodem iure † acqui-
 ritur & possidetur, quo ager, cui adiecta est. *Hartm. Pistor. d. q. 42. n.*
 100 49. Quamvis vero *Bapt. Parmens. lib. 2. de alluv. 12. §. 2.* dubitanter
 eotransseat, si vasallus inuestituram cum omni incremento ex-
 presse acceperit, tum incrementi futuri plenum dominium va-
 sallo concessum censeri, *arg. §. rursus, si de inu. st. controu. ne verbain-*
uestituræ sint superuacua sed aliquid operentur, l. si quando, in pr.
de leg. 1. tamen illi accedere non audemus, quia non est præsumē-
 101 dus dominus † totum ius suum iactare, & directum dominium à
 se abdicare voluisse. *l. 25. in pr. de probat. l. 50. de solut. l. 97. eod. Marfil.*
in singul. 57 Alu. rot. in d. §. si quis, nu. 2. sed potius in inuestitura ad
 102 ius † commune respexisse. *Menoch. lib. 6. de præsumt. 10. Franc. Ma-*
tic. de

et de coniect. ult. vol tit. 6. n. 1. Vt taceamus, quod sic incrementa non amplius iure pertinentiarum venirent, sed à suo principali auellerentur, contra quã superius dictũ. Quid si vero incrementũ iure reservationis ad dominum pertineat, & insula nata fuerit, ad quam ÷ dominus, non nisi per loca feudi peruenire possit, an va-¹⁰³ fallus domino seruitutem viæ gratis concedere tenebitur? *Affirmat And. de Ifern. & cum eo Aluarot. in d. §. si quis de manso, num. 6. arg. l. 2. §. recte, si seru. vind.* Quia sicut domino prouidetur de incremento, ita eidem etiam prouisum censetur de omnibus, sine quibus illud incrementum sibi esset inutile, arg. *l. 2. de iurisd. l. 1. §. 1. si usufr. pet. l. 10. de seru. urb.* Et quoties quis ad prædium suum peruenire non potest, necessario ÷ ipsi viæ à vicinis præstanda est,¹⁰⁴ *Dd. in l. 11. C. de seru. & aqua l. 14. §. 1. quemad. seru. am. ne ei prædium suum sit inutile. l. si quis, de relig. & sumt. Thotos. 4. syntagm. 14. num. 4. Boer. decis. 322. num. 9. Capoll. de seruit. rust. 1. num. 21. Frid. Mindan. lib. 2. de process. 38 num. ult.* Neque enim transuolare aliena prædia vt aius potest. Præstabit igitur vasallus domino seruitutem ÷¹⁰⁵ viæ itineris & actus ad insulam, non solum in terra, sed etiam in flumine, *l. 3. §. 2. de aqua cottid.* Quo casu vero incrementum hoc ad vasallum pertinet, quæritur an is eo nomine ÷ nouam inuestituram à domino petere teneatur? Quod negat *Aluarot. in d. §. si quis, n. 7. Parmens. l. cap. 10 n. 6. Decian. resp. 123. num. 71. vol. 3. Consil. Marp. vol. 2. cons. 14. n. 108 per c. sed & res. per quos fiat inuest.* Quia cum prima inuestitura etiam insulas futuras vi ipsa comprehendat, nõ opus erit nouam & secundam inuestituram huic superaddere, quia actu ÷ superuacuo nemo onerandus est, *l. 6. C. de emanc. & in*¹⁰⁷ *Legibus semper superfluitas vitatur, l. vn. C. de nud. iure Quirit. præfertim cum accedens incrementum reliquo feudo iure accrescendi vniatur, arg. l. 26. §. 2. de pact. dot. leg. 8. C. de iure dot. l. 59. §. 3. de hered. inst.* Huic cognata est quæstio, an eius incrementi ratione vasallus ÷ ad maius seruitium obligetur? Negat *And. de Ifern. in d. §. si quis, quem probat Parmens. lib. 2. de alluv. 19. n. 3.* Pro quo facit, quod sicut pensio emphyteutæ ÷ non augetur, si rem sterilem in em-¹⁰⁸ phyteusin acceptam, fecundiores reddiderit, *Boer. decis. Burdeg.*

50. num. 8. *Consil. Marpurg. 14. vol. 2. num. 182. arg. l. 2. C. de trad. nauic.* ita etiam pensio coloni propter immodicam vbertatem non augetur. *l. 25. §. 6. & ibi Salicet. Fulgos. Castrens. ff. locat. l. 14. de leg. 3.* Con-
- 110 trarium statuit † *Schrad. de feud p. 5. cap. 6. num. 26.* quia cum vasallus ex insula postea nata vsumfructum percipiat, æquum quoque videtur, eatenus ipsi seruitia accrescere, vt æqualitas seruetur v. *Schrad. p. 2. q. 9. princ. sect. 9. num. 2. & seqq. c. cum M. Ferrar. & ibi CC. extra de constit.* Putamus, distinguendum, vtrum magnum
- 111 vel paruum sit † incrementum. Hoc enim si sit, inciuile fuerit vasallum ad nouam obligationem maiusque seruitium obstringi, *arg. l. 1. C. de iure emphyt.* quia modica non iurantur. *l. 4. de rest. in int.* Et modicum damnum quilibet æquo animo sustinere debet. *ca. terru'as, 12. q. 2. Rosfred. in sum. p. 6. vers. vtrum censes, num. 3.* Vnde in rebus Ecclesiasticis modicis alienatis non requiritur solemnitas, in rebus maioris momenti alioqui necessaria *Guid. Papa. decis. 156.*
- 112 *Trentacinq. lib. 3. resol. 1. de rerum alien. num. 32.* Quod si † magnum sit insulæ incrementum, vnde plurimum prouentus percipere possit vasallus, æquum erit, eius quoque partem dominum participare, ac eatenus seruitia augeri. *arg. l. 2. C. de alluu. vbi pro alluionis incremento tributum augetur. Quomodo & Aluarot. sentire videtur in d. §. si quis, num. 7.* Quia in concessione feudi et-
- 113 iam nullis seruitiis expressis, tamen seruitia vsitata † debentur, *arg. c. vn. in fi. in quibus caus. f. ud. amit. 2. F. 23 Borch. de feud. cap. 1. num.*
- 114 29. Et sane sicut pro decremento † terræ releuantur onera ac seruitia, *d. l. 2. C. de alluu. l. 4. §. 1. de censib. l. 15. §. 2. & 3. l. 25. §. 6. locat.* ita etiam pro incremento augeri debent, vt lucrum cum damno cōpensetur, *l. 19 fam. herc. l. 23. pro socio. Parmens. d. cap. 19. num. 8.* Atque in hunc finem tutius fortasse fuerit, eius incrementi inuestituram, vel saltem renouationem inuestituræ à domino obtinere, *vt in simili do. et Rosentb. cap. 6. q. 33. num. 4. & seq. Vult. de feud. cap. 7. n.*
- 115 97. quia abundans † cautela non nocet. *l. 81. l. 94. de R. I.* In emphyteuta idem fere ius receptum est, quod in vasallo, quia & ipse † vtile dominium rei emphyteuticæ habet, *l. 1. & 2. si ager vect. l. possessio-*

l. possessores, ubi Bart. C. de fund. patrim. illudque ad heredes trāsmittit. l. iul. Clar. in §. emphyteusis, q. 28. Borch. de feud. cap. 3. nu. 14. Vnde vassallus & emphyteuta sunt † fratres eiusdem naturæ : Specul. in tit. 117 de feud. §. quoniam. vers. 40. Similes autem fratres familia quoq; capita gestant. supra. cap. 22. n. 96. Et argumentum à feudo ad emphyteusin † bonum est, & facit ad multa, ait Eberhard. in top. in l. o. 29. 118 num. 3. & seq. & vice versa ab emphyteusi ad feudum, l. as. in l. 1. Col. 12. C. de iure emphyt. Borch. cons. 1. q. 1. Quamvis vero Dd veteres † hic 119 quoque distinguant inter latens & patens incrementum, quasi hoc ad dominum, illud ad emphyteutam pertineat, gl. in l. 1. C. de iure emphyt. & ibi Bald. Salic. & Dd. comm. Specul. tit. de emphyt. §. 1. num. 157. tamen non debet hic diuersitas iuris constitui, neque superuacue † distinctiones induci, contra l. 23. C. ad SC. Vell. l. ult. in pr. C. 120 depos. sed vtriusque incrementi dominium directum domino, vtile emphyteutæ relinqui. Borch. d. c. 3. Parmens. lib. 1. de alluv. 22. ducto argumento, non ab usufructuario, ex l. 9. §. 4. de usufr. sed potius à vasallo, ex d. §. si quis de manso, quia emphyteuta † plenius ius 121 habet, quam usufructuarius. Parmens. d. c. 12. n. 4. licet diuersum statuat Alex. Trentacinq. lib. 1. resol. de consuet. n. 9. sicuti etiam vasallus † ple- 122 nius ius habet fructuario. Hartm. Pistor. lib. 3. quest. 42. numer. 48. Cum enim emphyteutam periculum diminutionis rei emphyteuticæ, saltem quo ad vtile dominium, damno afficiat, l. 1. C. de iure emphyt. eundem etiam augmenti commodum locupletabit. l. 2. C. de alluv. b. secundum naturam, de R. I. Atque hæc ratio ex æquitate naturali desumpta vel sola sufficit. Cui Parmens. in d. cap. 12. num. 4. aliam addit, quod thesauri † inuentio in solo emphyteutico 123 ad emphyteutam pertineat. Specul. tit. de locat. §. fin. q. 132. qui tamen ad usufructuarium non pertinet. l. 63. §. 3. de A. R. D. Sed hoc argumentum nihil stringit, cum æque pro dimidia tantum parte thesaurus emphyteutæ acquiratur, §. thesauros, Inst. de R. D. l. vn. C. de thesaur. Gothofr. in l. 2 C. de iure emphyt. ac usufructuario leg 7. §. 12. solut. matr. Vvesemb. de feud. cap. 12. numer. 4. & vasallo, Hakelmann. illust. disp. 7. th. 6. idque propter inuentionis præmium d. §. thesauros. Hinc est, quod thesaurus † repertus à vidua 124 in fundo

- in fundo dotalitio, inter ipsam, & heredes defuncti mariti diuiditur. *Mell. id Constit. Saxon. p. 2. const. 53.* Saluo tamen iure regali. *de quo diximus cap. 11. n. 48.* Itaque cum vera differentiarum ratio, quare insulæ ad fructuarium non pertineant, *de qua paulo post, cesset in emphyteuta, cessare etiam debet dispositio. d. l. 9. §. 4. de usufr.*
- ¹²⁵ An igitur in emphyteuta quoque eius incrementi † nomine augebitur pensio? *gl. in d. l. 1. C. de iure emphyt.* priori distinctioni suæ innititur, ut respectu latentis incrementi non augeatur, sed bene respectu apparentis, id est insulæ. A qua ita recedit *Cynus in d. l. 1. ut pensionem numquam augeri velit. vid. Valasc. de iure emphyt. q. 17. num. 7.* Aliter *Parmens. † lib. 2. de alluv. 19. nodum soluit*, ut si modicus tantum canon præstetur in recognitionem dominij, ille per incrementum insulæ accedens non magis augeatur, quam per inundationem diminuatur. *Parmens. d. lo. cap. 18. Donell. lib. 9. comment. iur. civil. 14.* Si vero æquivalens pensio præstetur, tum sicut illa per inundationem diminui potest. *c. 3. extra de locat.* ita & per incrementum accedens augeri debet. *Parm. d. lo. 19.* Sed cum præsupposita *Parmensis* pleraque sint controuersa, & per illa emphyteuta fere semper tutus esse possit, quia ex emphyteusi numquam † vel rarissime soluitur pensio æquivalens, sed tantum modicus canon in recognitionem dominij, *iuxta Bart. in l. 1. n. 4. & ibi*
- ¹²⁶ *Sichard. n. 27. C. de iure emph. Valasc. q. 1. n. 9. & 10.* quo ipso † a locatione & conductione differt: *Borch. de feud. c. 3. num. 11.* tutius erit emphyteutam vasallo coniungere, & in utroque eandem distinctionem, quam supra dedimus admittere. *v. las. in l. 1. C. de iure emphyt. gl. ad art. 29. lib. 2. Landtr. n. 2.* Quæ de vasallo & emphyteuta dicta sunt, eadem etiam obtinebunt in † contractu superficiarij, locationis ad longum tempus, libellarij & precariæ, siquidem hi sunt sex contractus, per quos utile dominium in accipientem transfertur, directo penes dantem remanente, *ut docet gl. in l. 1. §. 1. ff. de superfic. Aluarot. in præm. feud. n. ult. Eberh. in top. in lo. 29. n. 88.* Nam & incrementi dominium utile apud accipientes erit, durante contractu, eoque resoluta ad dantem reuertetur. *Parmens. d. cap. 12. nu.*
- ¹²⁷ *ult.* quia † resoluta iure dantis extinguitur ius accipientis. *l. Stat.*

ius Fluvii, ff. d. iure fisci. peto, § prædium, de leg. 2. Bor. h. d. cap. 3. nu. 43.
& ib. alleg. Et vice versa, aucto iure datoris, augetur etiam ius acci-
 pientis, *Alb. Brun. de augment. concl. 15. & 16. Consil. Marpurz. 4. r. u.*
79. vol. . tam in contractibus quam in testamentis. *Moll. s. f. fest.*
51. Atque hoc de conductore ad longum tempus nominatim tra-
 dit *Parmens. d. c. 12. c. 16. num. 2* à quo tamen ceteri fratres separan-
 di non sunt. Quid autem de censuario statuendum? Et cum ¹³¹
 hic suæ rei, ex qua censum præstat, plenum dominium tam dire-
 ctum, quam utile habeat, *Da. in l. 1. C. de iure em. hyt. Frider. Mart. n. de*
iure cens. c. 1. num. 80. Eberh. in top. in lo. 31. num. 2. Vatafc. d. iure emphy. q.
13. n. 1. & q. 32. n. 27. eoque multum differat à ab emphyteuta: *Dan.* ¹³²
Moll. ad Constit. Aug. st. El. c. p. 2. cap. 29. sequitur incrementum ac-
 cedens, siue latens siue apparens, ipsi pleno iure accrescere, ne-
 que propterea censum (qui ex re propria præstat, pensio ex ¹³³
 aliena, *gl. inc. constitutus, verb. iuxta ratam, de relig. domib.*) nullate-
 nus augeri posse, cum census plerumque sit modicus, veluti ca-
 pus *Moll. d. lo. Falco. supra. cap. 24. num. 21.* A quibus tamen multis
 modis differunt à coloni, *de quorum variis generibus, gl. ad art. 54. 134*
lib. 1. Landtr. Aluarot. in pr. feud. n. 44. Ita de incremento insulæ præ-
 bendæ additæ, an cedere debeat præbendæ formatæ, an vero ¹³⁵
 capitulo, & sic Ecclesiæ acquiratur, disputat *Parmens. lib. 2. ca. 15.* v-
 bi pro Ecclesia concludit, eo quod præbendarius siue à canoni- ¹³⁶
 cus æquiparetur fructuario, *iuxta gl. inc. 2. de pecul. cler.* seu potius
 vsuario, *iuxta Parmens. d. lo. n. ult. ut merito eodem iure uti debeat*
ex l. 9. §. 4. de usufr. v. anonist. in c. cum M. Ferrar. extra. de constit. Sed
 hic merito à Parmensi à quæras, quomodo incrementum insula- ¹³⁷
 re Ecclesiæ acquiri possit, cum res sacre & religiosæ utpote nul-
 lius in bonis, ius alluvionis & insularum non habeant? *ex sententia*
eiusdem Parmens. lib. 2. c. 1. Aut ergo prior decisio claudicabit, aut
 saltem hoc posterius præsuppositum. De quo cap. seq. videbimus.
 Quod si iure quasi à dominij ad aliquem pertineat prædiū prin- ¹³⁸
 cipale, puta à non domino emtum, etiam insula accedens eodē
 iure habebitur. *l. h. §. 6. de Public. in rem act. l. 7. §. 1. & ibi ol. v. n. emt.*
 Eadem ratio est, si dominium restitutioni à sit obnoxium, ut con- ¹³⁹

tingit in fundo dotali cuius maritus quidem dominus est constā-
 140 te matrimonio, *l. dotale*, 13. §. 2. *de fusi. d. dot.* licuti etiam augmenti †
 eius, *l. 48. §. 1. de iure dot.* quod ampliare dotem vocat Iurisconsultus
 in *l. 47. eod.* at finito matrimonio eam vna cum augmento re-
 141 stituere tenetur. *l. 7. §. 12. solut. matr. l. 4. de iure dot.* Quibus omni-
 bus casibus augmentum dotis † eodem iure ac priuilegiis gaude-
 bit, quibus ipsa dos. *l. 26. §. 2. de pact. dot. l. 8. C. eod. Rol. à Vall. in tract.*
de lucro dot. cap. 100. quia priuilegium competens principali, locum
 habet in eius augmento. *Hond. vol. 2. conf. 84. n. 68.* Et pactum vel
 142 statutum † de lucranda dote, locum etiam habet in eius augmen-
 to. *d. l. 26. Cynus & Bald. in l. si constante*, 19. *C. de don. ant. nupt. Ioh. Fri-*
 143 *d. r. Sol. de lucro dot. q. 7.* Idem obtinet in fundo legato † vel ex fi-
 deicommisso restituendo. *l. saepe*, 16. *d. leg. 3. l. 24. §. 2. de leg. 1.* Quia
 re per fideicommissum relicta vel legata aucta, augetur ipsum le-
 gatum vel fideicommissum *l. seruum si ij, §. si area, de leg. 1. Brun. d.*
soncl. 15. Consil. Marp. 14. numer. 80. Vnde medi tempore augmē-
 ta legatario ac fideicommissario restituenda sunt *l. 3. de fund. in-*
stru. l. 19. in pr. eod. l. 21. de leg. 1. Gomez. di. 1. variar. resol. 12. num. 16. Deci-
 144 *an. resp. 123. in 3. dub. 1. conf. Marp. 14. numer. 81.* Idem de † maioratu
 (vt Hispani vocant) dicendum est, quia eius bona transcunt ad
 successorem cum omni augmento. *Mo. in lib. 1. de primoge. 26. nu.*
 145 *17. Tessaur. decis. 140. num. 3.* In conditionali † dominio interest, v-
 trum illud sub conditione ad nos pertineat, an sub conditione à
 146 nobis abscedat. Priori casu, quamuis dominium in † aere stare
 non valent, vt respondit *Menoch. conf. 568. numer. 13.* tamen quo ad
 nos, ad quos aliquando peruenturum speratum, est in pendentia, *l.*
 147 *12. in fi. de usufr. l. 19. §. 5. de castr. pcul.* adeoque potentia † ac spetan-
 tum nostrum est, *l. 10. & seq. de V. S. non actu. l. 54. l. 55. de V. S.* Qua-
 lis est casus in *l. 11. de lib. & post. de quo Ludouic. à Saa de primogen. nu.*
 24 Vnde etiam qualecunque dominium vocat Iurisconsultus in
l. 11. §. 5. de except. rei iud. Hoc ergo qui habet in fundo principali,
 148 habebit etiam in eius augmento, quia existente cond tione res †
 transit cum sua causa & augmento. *l. 12. §. 2. leg. 23. §. 2. fam. herisc.*
 149 Posteriori casu dominium † plenius ad nos pertinet, adeoque a-
 ctu est

Et tu est nostrum, licet existente conditione resoluator. *l. 66. de R. V. l. 205. de R. l.* Tuum est, quod sub certa lege tuum est, ait *Senec. 7. de benef. 12.* Itaque non potest ab eo separari augmentum, quod interim accessit, quia non homini, sed rei accreuit. *l. 31. in fi. de usufr.* Ita pendente iudicio † rei vindicationis ac familiæ herciscū. ¹⁵⁰
 de, si quod incrementum prædio accesserit, finito iudicio restituendum est. *l. idem est, de R. V. & euicto prædio euincitur simul incrementum accedens. l. ex mille, 64. §. quod si modo, 1. de euict. Parmens. d. cap. 16. num. 24. & seqq.* Huc pertinet celebris & contrariis Dd. opinionibus inuoluta quæstio, de fundo † retrouenditioni ¹⁵¹
 obnoxio, de quo est in *l. 13. de pign. act. l. 2. C. de pact. int. emt.* Nam is quāuis interim fiat ementis, arg. *l. si ex duobus, 4. §. sed & Marcell. de in diem addict.* eiusque lucro fructus cedant, *d. l. 2. C. de pact. int. emt.* tamen retrouenditione facta restituendus est, cum omni causa & incremento, & sic etiam cum insula interim accedente, arg. *d. l. 64. §. 1. de euict. l. 10. §. 1. quib. mod. pign. vel hypot.* Hanc sententiam late tuetur † *Tiraq. de retract. conuent. §. fin. q. 14. Frider. Mar-* ¹⁵²
tin. de iure cens. cap. 6. num. 59. Bapt. Parmens. lib. 2. de alluv. 10. Phil. Hænon disp. 3. de diuersis reg. iur. ad l. 10. q. 3. & ib. alleg. Contrariam sententiam tenent *Menoch. conf. 26. vol. 1. quem sequitur Fachin. 2. controu. 6. Cagnol. in repet. post. leg. 2. C. de pact. int. emt. q. 59. num. 189.* ac iuxta eam in Senatu Pedemontano in † prima instantia pronunciatum ¹⁵³
 testatur *Ant. Thesaur. decis. 140.* licet in reuiforio iudicio prior obtinuerit. vide *Zoanet. de emt. & vend. cap. 11. num. 139.* Cæterum quoad restitutionem incrementi insularis cum principali fundo Dd. fere conueniunt, ob necessitatem augmenti vniti cum suo principali. Sed de æstimatione augmenti † manet controuersia, ¹⁵⁴
 anne illud emtor reuendens lucrifacere debeat, eo quod is damnum deminutionis ac deteriorationis, si quod interea contigisset, sibi habere coactus fuisset, *l. pen. C. de solut.* Neque enim is rem emtam & deteriore † factam venditori inuito pro eodem pre- ¹⁵⁵
 tio obtrudere potuisset, *d. l. pen. C. de solut. l. 2. C. de rescind. vend.* qui ppe in cuius gratiam pactum reuifionis appositum fuerat. *l. 6. C. de pign. act. l. 1. §. 45. de pos. l. 30. de reb. cred.* Id autē cuius † negligere ¹⁵⁶
 Fff 2 licet

licet. *l. pen. C. de pact. Bart. in l. 51. ff. de cat.* Itaque augmenti pretium
 emtoris commodò addicit, eamque opinionem sic veram credit
 157 sicut est Euangelium, *Tessaur. t. d. de cis. 140. in fi. arg. l. id quod, 13. §. 14.*
l. 53. de actio. emt. l. 1. C. eod. certe æquitati cōsentanea videtur, *leg. se-*
cundum naturam, de R. l. Fachin. d. cap. 6. Sequitur de pignore, an il-
 158 lud quoque augeatur, t si fundo oppignorato insula accesserit.
 De alluvionis incremento res clara est, *ex l. 18. §. 1. de pignor. act. l.*
26. in pr. de pignor. De insula diuersum sentit *Parmens. 2. de alluv.*
§. num. ult. & cap. 16. num. 14. Quasi illius incremento pignus non
 159 augeatur. Sed cum generaliter omnis t accessio augeat pignus, *d.*
l. 18. §. 1. & 2. de pign. act. l. 21. eod. l. 29. §. 1 & 2. de pign. act. tam futura
 quam præsens, *l. fin. C. in q. 16. car. ff. pign.* Et alluvionis nomine vt
 plurimum insula comprehendatur, *supra. cap. 18. n. 132.* non est, cur
 hic insulam à fundo principali separemus, eiusque commodum
 160 creditori t pignoratitio inuideamus, *arg. l. 12. §. fin. de furt.* præfer-
 tum cum ad eundem quoque interitus pignoris ac deminutionis
 damnum redundet, *l. 8. de pignor. l. 25. §. 1. eod.* Neque obest, quod
 insula separatam essentiam à fundo separato habet, quia etiā par-
 161 tus t ancillæ separatus est à matre, *l. 1. §. 1. de vint. insp. l. fin. de A. R.*
D. l. 42. de iuct. & tamen auget pignus. l. 26. §. fin. de pign. leg. 29. §. 1.
eod. l. 1. C. de part. pign. l. 1. ff. de Sal. i. interd. Ex quo ita firmiter cō-
 162 cludi potest: si partus ancillæ licet t in fructu non sit, *l. 28. §. 1. de v-*
sur. §. in pecudum, l. de R. D. pignus tamen auget: eadem ratione et-
 iam insula accedens, licet in fructu non sit, *l. 4. §. 4. de usufr. pignus*
tamen augebit, d. l. 18. §. 1 & 2. de pign. act. quia æque ac alluvio vel
 fatura fundo oppignorato, sine vilo hominis facto, iure Gentium
 accedit § *i. fuct. inst. de R. D.* Quod non ita esset, si ex alia causa,
 forte industriali fundo accederet *arg. l. 29. in pr. de pignor.* Vt pro-
 163 ir de hinc facile intelligatur, insulam t manufactam pignus non
 augeat. Deinde locum tantum t habet prædicta conclusio, si
 164 pignus sit, vti esse debet, t apud creditorem. §. 7. *Inst. de act. l. 9. §. 2.*
de pign. act. Nam si naturalis possessio fundi apud debitorem re-
 maneat, hypotheca saltem creditori constituta, *d. §. 7. & ib. Dd.*
 tum idem de incremento insulari quod de partu ancillæ dicen-
 dum

dum, creditori nullum ius in eo competere. *d. leg. 29. §. 1. de pignor.*
 Ac potest de hisce duobus casibus intelligi Parmens. sententia in
d. cap. 5. Ac confirmatur posterior exceptio expresse à Dd. quādo
 venditorem in re vendita † cæteris creditoribus potio-¹⁶⁵
obs. 15. in eius tamen augmento hypothecam non habere volunt,
Vincent. de Franchis decis. 506. Grav. 2. pract. conclus. 15. in pr. numer. 18.
Quam sententiam etiam probare videtur Hartm. Pistor. lib. 3. q. 42. num.
59. De servitutum accessionibus æque perplexæ sunt disputa-
 tiones. Et quidem communis est opinio Dd. alluvionis † in-¹⁶⁶
 cremento augeri servitutes, tam prædiorum, *ex l. hoc iure, 3. §. 2.*
de aqua cottid. quam personarum, qualis est vsusfr. & vsus, *leg. 9. §.*
4. de vsufr. Quam materiam particulatim non excutimus. De
 insularum incremento aliud statutum, *in dd. ll.* Et quia perso-
 narum † potior ratio habenda est, *§. vlt. Inst. de I. N. G. & C. l. 2. de*¹⁶⁷
stat. hom. propter earum dignitatem, *l. 44. de edil. edict.* ideo de vsu-
 fructu, utpote servitute personali prius agemus. Vsumfructum
 † insulæ ad fructuarium non pertinere, sed proprietati accedere¹⁶⁸
 scribit Pegasus Iuriconsultus, cuius sententiam non esse sine ra-
 tione ait Vlpian. *in l. 9. §. 4. de vsufr.* Est enim insula veluti pro-
 prius fundus. Nam ubi latitat incrementum, vsusfructus augetur
 ubi autem apparet separatum, fructuario non accedit. Hoc est, *ut*
summauit Bald. in d. §. 4. vnitorum vnita, & separatorum separata
 debere esse dispositio. Idem de vsu † dicendum, quod is in allu-¹⁶⁹
 uionis quidem incremento, non vero in insula accedente accre-
 scat vsuario, † quia licet is minus iuris habeat vsufructuario, *§. 1.*¹⁷⁰
Inst. de vsu & hab. l. 11. ff. eod. eidem tamen in multis assimilatur. *pr.*
Inst. & l. 1. eod. Quamvis vero quo ad aluvionem in alia senten-
 tia fuisse videatur Paulus † *lib. 3. sent. 6. . 2.* quando omne incre-¹⁷¹
 mentum, & sic etiam alluvionis fructuario detrahit, ex hac ratio-
 ne quod alluvio fructus fundi non sit, *sive ut Papinia. in l. 33. §. fin. de*
vsufr. quod alluvionis portio fundo accrescat, personæ vero fru-
 ctus. Iam autem vsusfructus † est personalis & homini accre-¹⁷²
 scit, *l. 14. §. 1. de except. rei iud. l. 10. de vsufr. accresc.* est ius personæ, non
 prædij *l. 32. de vsufr. l. 26. de stipul. serv.* ut propterea in explicatione

sententiæ Paulinæ nimium se torqueant Dd. *Rittershus. partit. feud. lib. 2. cap. 2. q. 3. Goth. in l. 9. §. 4. de usufr. Donell. 10. comment. 7. & ibi eius enucleator Hillig. in not. lit. G. Hakelm. illust. quest. 7. ibi 6.* tamen
 173 ea de proprietate † alluuionis intelligenda est, quæ ideo ad fructuarium pertinere non potest, quia cum fundo principali vnitur. Quomodo & Iulianus sentit *in l. 34. de R. V.* quod per alluuiionem pars fundo id est proprietati accedat. Fundus autem est omne quod solo tenetur, *l. 15. de V. S.* ut tamen interim ususfructus eius incrementi fructuario cedat. *d. l. 9. §. 4. l. 66. de iure dot.* Atque hanc veram esse mentem Pauli arguit subiecta sententia, quibus casibus proprietatem non auget alluuiō, iisdem nec vsum, quia non potest plus esse in accessione quam in principali. Sed
 174 iam in rationem † diuersitatis inquirendum, quare ususfructus alluuionis usufructuario accedat, non etiam insulæ? Quia non sufficit casus diuersificare, nisi quoque reddatur ratio diuersitatis. *gl. in l. sed. et si, §. item, de petit. hered.* Ea quidem à diuersitate incrementi vniti & separati vulgo desumitur, sed eius quoque rationis † ratio exigitur. Quam Philosophi ætiologiam vocant. *Senec. epist. 95.* Quare in usufructu id obtineat, in aliis non, vbi
 176 insulæ utilitas fundo principali accedit, ut per exempla deductū *Bapt. † Parmens. lib. 2. de alluui. §. num. 4.* rationem aliquam à seruitute reali petit, quoniam, inquit, si seruitus realis non porrigitur ad incrementum euidens insulæ, multo minus seruitus personalis extendetur, cum illa & facilius prorogetur, & difficilius amittatur, quam hæc, *arg. l. 20. §. 2. de seru. urb. Eadem ratione nititur lib. 2. ca. 23. §. 1. num. ult.* Sed ne sic quidem appetitus satiatur. Et Parmensis præsuppositum non vno latere claudicat. Nam præterquam quod *d. l. 3. §. 2. de aqua cott.* non de qualibet seruitute, sed tantum
 177 de † aquæ ductu agit, etiam specialem rationem habet, cur ista seruitus ad flumen per saltum transpositum porrigi non possit,
 178 quia in † rusticis prædiis intermedius locus seruitutem impedit. *l. 3. §. 1. de seru. rust. l. 14. §. 2. de seruit. l. 14. in fi. de adim. leg.* Quod licet in prædiis urbanis ita se non habeat, *l. 8. pr. de nou. oper. nunc. l. 4. §. ult. l. 5. si seru. vind.* tamen vix est, ut casus aliquis fingi possit, quo
 seruitus

seruitus ex continente dominante ad insulam seruientem porri-
 gi possit. Nisi insulam improprie pro ædibus accipias, *ut in leg.*
19. de usufr. Itaque ut ut insula seruitutem realem non facile reci-
 piat, tamen nō ideo quoq; seruitutis personalis est incapax. Ra-
 tio † tū generalis esse debet, ut ad omnes seruitutes referri possit, ¹⁷⁹
 cur hę ad incrementa vnita tantum pertineant, non etiam ad se-
 parata, licet per rerum naturam pertinere possint. Eam non a-
 liam dare possumus, quam quod seruitus † omnis odiosa est, *l. 122.* ¹⁸⁰
de R. I. vnde quęlibet res libera potius quam serua præsumitur, *l.* ¹⁸¹
20. de R. I. c. sciendum, quib. mod. feud. const. allodialis † potius quam ¹⁸²
 feudalis, *Clar. lib. 4. sens. §. emphyt. Bald. conf. 159. vol. 3. different. Saxon.*
p. 2. diff. 46. num. 16 censitica potius quam emphyteutica, *Moll. ad*
constit. Saxon. lib. 2. cap. 40. ex titulo minus oneroso † possideri *Mol-* ¹⁸³
ler. ibid. cap. 41. n. vlt. Et quę huiusmodi plura sunt. Itaque cum in-
 sula in flumine vel mari nata, nec lege, nec pacto, nec præscriptio-
 ne, aliisue modis seruituti supposita sit, non est naturæ † conueni-
 ens, ut à primis statim in cunabulis seruitutis iugo innodetur, *con-* ¹⁸⁴
tra cap. 7. dist. 1. licet in alluio incremento id fiat propter indiui-
 duitatem, *d. l. 9. §. 4. de usufr.* iuxta illud: aliquid mali propter vici-
 num malum. Hinc est, quod indefinita † locutio in fauorabi- ¹⁸⁵
 libus tantum ad futura extenditur, non etiam in odiosis. *Socin. in*
reg. 34. Alciat. in l. 125. de V. S. Anchara lib. 1. famul. quest. 2. per cap. o-
dia, de R. I. in d. l. 4. C. de iure fisc. Et quod de principali statutum
 ad accessoria non pertinet, in materia † odiosa & exorbitanti, *l.* ¹⁸⁶
fin. §. fin. de cond. inde. Cratet. conf. 345. num. 4. vol. 3. Ex quibus fa-
 cile est, ad illam quæstionem respondere, an si cui seruitus † pa- ¹⁸⁷
 scendi pecoris in continenti debeat, ea etiam ad insulam po-
 stea natam porrigatur? Si ad regalia pertineat insula, quæstio
 locum non habet, quia tum seruitutis † prorsus est incapax. *arg.* ¹⁸⁸
leg. 1. comm. prad. §. ideo, Inst. de seruit. Si iure communi prædio ac-
 cedat, videtur etiam seruitus seruituti accrescere, *leg. 33. in fi. de*
usufr. eo magis, quod cuiuslibet licet pascere pecora in locis in-
 cultis † & saltuosis, & sic etiam in insulis nuper natis & ad culturā ¹⁸⁹
 nondum

nondum redactis, *secundum loh. Andr. Hostiens. & Abb. in c. dilecti ex-*
tr. de arbitr. arg. l. 2. §. 30 ne quid in loc. publ. text. art. 47 li. 2. Landr. D. ff.
Iuris Saxon. p. 2. d.ffer. 35. in pr. Verum si quidem id bona domino-
 rum gratia fiat, est quod utentes, ipsorum liberalitati acceptum
 190 ferant. *Nou. Leon. § 6. in fi.* Quod in Frisiæ† littoribus ac insulis in-
 cultis fere contingit. Si iure seruitutis id postulent, audiendi nō
 sunt, tum ex generali ratione, qua seruitus ad augmentum sepa-
 ratum non extenditur, *l. 9. §. 4. de usufr. l. 3. §. 2. de aqua cottid.* tum
 191 etiam quia† ius pascendi certos terminos habet, ultra quos non
 porrigitur, *gl. lat. in d. art. 47. ut eo respectu agri seruiantes, quasi*
pro limitatis haberi possint, quibus insulæ non accedunt, l. 1. §. 6.
de flumin. Atque ita responderunt *Impp. in l. 12. C. de seru. & aqua. uti*
 192 *eam optime explicat Dion. Goth.* Neque enim extendenda est† serui-
 tus ad aliam partem, quam in quam acquisita est, *l. 24. de seru. rust.*
 neque ampliore modo ea utendum est, *l. 1. §. 15. eod.* neque pluri-
 bus pecoribus, *d. l. 1. §. 17. eod.* quia obligatio respectu certæ rei cō-
 tracta, re crescente, non crescit obligatio, *l. 69. de cont. emt. l. 22. §.*
15. cuius, mand. l. 4. C. de iure fisci lib. 10. Vnde seruitus pascendi cen-
 193 tū oues præscripta nō extenditur ad augmentum† ouium. *l. 1. §.*
Julianus, & ibi gl. Bart. & Dd. de itin. act. Schneid. Inst. de seru. st. n. 31.
 194 Quod vero in locis incultis† pascere licet, id ideo fit, quia usus
 eorum cuius facile permissus videtur, *arg. l. 8. C. de omni agro des. à*
dominis eorum, de quibus cap. 11. n. 50. quamdiu vel sepibus & ag-
 195 geribus inclusa, vel etiam banno & interdicto munita† non sunt.
 Id enim si fiat, ingressus prohibitus censetur, *d. d.ffer. 33.* sicuti nec
 venari licet in banno sylvestri id est loco munito, vulgo *Behäg!*
l. 6. de seru. rust. § 5. Inst. de leg. Falcid. Gail. 2. obs. 7. Moll. ad constit. Saxo.
 96 *lib. 2. cap. 28.* Quales olim tres saltus† in Saxonia fuerunt, *art. 61. li.*
2. Landrecht. Heig. 1. q. 15. n. 23. late Noe Meurer von Forstrecht p. 7. §.
 197 *Wie ein Behäg der wildten Thier &c.* Item flumina† bannalia, in
 quibus piscari non licet, *Claud. Malluilla. ad regias aqua. con-*
stit. art. 89. atq; hæc generalia de generali accessionis
 titulo etiam copiosissimo sufficient.

CAPVT XXVII.

De agris limitatis publicis & Ecclesiasticis.

S V M M A R I A.

- 1 Agri limitati accessiones non recipiunt.
- 2 Incrementa agri limitati occupantis fiunt.
- 3 Limitati agri etiam in mare desierunt.
- 4 Explicatio l. 16. de acquir. rer. dom.
- 5 Parmensis opinio approbata.
- 6 Agri veteranis assignati.
- 7 Limitati agri unde dicti?
- 8 A limitaneis differunt.
- 9 Omnium ratio reddi non potest.
- 10 Cuiacij opinio relicta.
- 11 Mos limitandi apud Romanos.
- 12 Ager decumanus.
- 13 Parmensis dubitatio.
- 14 Censitores quinam?
- 15 Limitati agri decrementum non habebant.
- 16 Vera ratio redditur.
- 17 Subseciua & extracclusa quanam?
- 18 Ager occupatorius occupanti relictus.
- 19 Habet ius alluvionis.
- 20 Differentia agri occupatorii & limitati.
- 21 Ager ciuitati concessus.
- 22 Pro limitato non habetur.
- 23 Limitatis agris via addita.
- 24 Limites agrorum peruij.
- 25 Via in modum agri non cedebat.
- 26 Via adimit incrementum vicinis.
- 27 Quare accessio occupanti concessa.

- 28 *Locus publica an augmenta recipiant?*
- 29 *Omnia loca augmentum recipiunt, quibus id non est vetitum.*
- 30 *Campus Martius recipit augmenta.*
- 31 *Flumina censitorum vices sustinent.*
- 32 *Flumina etiam ex publico in publicum adducunt.*
- 33 *Locus publica sunt Rei publ.*
- 34 *Quod commune est, quodammodo meum est.*
- 35 *Curtij senioris sententia proba.*
- 36 *Via publica an augmenta recipiant.*
- 37 *Explicatio l. 38. de A. R. D.*
- 38 *Parmensis explicatio reiicitur.*
- 39 *Via publica non unius generis.*
- 40 *Itinera publica quanam?*
- 41 *Superficies terra à flumine ablata.*
- 42 *Via ambesa vicinis non accedit.*
- 43 *Via publica impedit alluvionem aliis.*
- 44 *Non sibi ipsi.*
- 45 *Exceptio confirmat regulam.*
- 46 *Cuiaciana correctio textus.*
- 47 *Inutilis questio non excutienda.*
- 48 *Urbana pradia incrementa recipiunt.*
- 49 *Item loca Ecclesiastica.*
- 50 *Res Ecclesiastica servitutem non admittunt.*
- 51 *Alluvio per se favorabilis.*
- 52 *Limitati agri hodie non sunt.*
- 53 *Agri ad mensuram concessi an sint limitati.*
- 54 *Mille mansi in feudum concessi.*
- 55 *Fundus ad mensuram venditus augmenta non recipit.*
- 56 *Mensura taxationis vicem obtinet.*
- 57 *Mensura vel taxatiue vel demonstratiue adhibetur.*
- 58 *Agri metati & immetati oppositi.*
- 59 *Limites quid faciat?*
- 60 *Contraria sententia verior.*
- 61 *In dubio venditio fit ad mensuram.*

62 Ven litio ad mensuram quatenus sit conditionalis?

63 Littora aggeres, & via publicæ adimunt incrementa priuatis.

VÆ de accessione incrementi latentis & patentis dicta sunt, ea locum non habent in agris limitatis, ¶ quia hi nec alluionis ius, l. 16. de A. R. D. nec insularum incrementa recipiunt, l. 1. §. si insula, 6. de flumin. hoc est accessiones nullas admittunt, sed eæ ¶ occupantirelinquuntur, perinde vt res aliæ, quæ nullius in bonis sunt §. fera, Inst. de R. D. Quod an in flumine tantum, an etiam in mari obtinuerit, dubitari potest, eo quod Vlpia. in d. l. 1. §. 6 fluminis tantum mentionem faciat. Sed cum certum sit, limitatos agros etiā ¶ in mare defuisse, arg. l. 3. §. 1. de locis & itin. publ. consequens est hic ¶ quoque fluminis appellatione mare includi, supra. cap. 18. num. 95. præsertim cum iure ciuili insulæ marinæ occupanti pateant, etiam si agri limitati non sint, l. 7. §. 3. de A. R. D. Duo autem hic potissimum in quæstionem veniunt, primum quinam sint agri limitati, deinde cur illi augmenta non recipiant? De primo tot sunt Dd. sententiæ, quot fere capita, dum singuli leg. 16. ¶ de A. 4 R. D. pro suo arbitrio vel explicant, vel emendant. v. Donell. 4. comment. 27. Conan. lib. 3. comment. 5. Cuiac. 2. obs. 9. & li. 10. obs. 2. G. fan. & Goth. in d. leg. 16. Idem Gothof. in leg. 20. §. 1. de capt. & post. P. Faber. 2. semest. 4. Forcat. in Necyom. dial. 18. Alciat. 1. prætermis. & lib. 1. parerg. 38. Valasc. de iure emphyt. 16. numer. 10. Placet Bapt. Aymi Parmens. ¶ sententia lib. 1. de allu. 17. quam etiam probat Gædd. in 5 cons. de allu. maris numer. 382. Hakelm. illust. quæst. disput. 19. th. 7. in fi. Is autem ex Sigonio de antiquo iure Italiæ deducit, quomodo à Romanis coloniæ deductæ ac Veteranis ¶ agri hostiles 6 in præmia assignati sint, de quibus est in leg. 1. de euict. leg. 15. §. 2. de R. V. Et quidem sub certo modo mensura & forma in æs incisa ac in tabulam publicam relata leg. 8. ad L. lul. pecul. Cuiac. 10. obseru. 2. Brissor. 4. select. 5. Vnde limitati dicti ¶ sunt, quod ex Siculo Flacco, Iulio Frontino, Ag- 7 geno Urbico, Hygeno & aliis latissime deducit Parmens. d. 5. loc.

Quæ huc non transcribimus. A quibus tamen multum differunt
 8 agri † limitanei, de quibus est in l. 1. l. 3. C. de fundis limitroph. Cuiac. in ru-
 br. eo. leg. 13. C. de fund. patrim. Vt in eo fallatur Forcat. in Necyom. dial.
 18. De secundo, quare limitati isti agri accessionem non reci-
 piant, putavit Bart. in Tyberia. p. 1. verb. acquiritur, non esse quæren-
 dam rationem, postquam habemus expressam legis determina-
 9 tionem, cum constet, non omnium, † quæ à Romanis constituta
 fuerunt, rationem reddi à nobis posse, l. non omnium, ff. de legib. Cu-
 10 iac. 8. obs. 12. Idem Cuiac. † ideo id factum dicit, quod agri sint
 limitibus diuisi & circumscripti, certam terræ mensuram conti-
 nentes, lib. 2. obs. 9. & ad tit. Inst. de R. D. Atqui sic nulli vel pauci
 11 agri Rom. accessiones reciperent, cum fere † omnes limitati es-
 sent. tot tit. fin. reg. si mens. fals. mod. & de term. mot. De quibus Plin. li. 18.
 nat. hist. 33. & seq. Stantibus ortus à sinistro humero, contra me-
 diam faciem meridies, à vertice septentrio erat. Is limes cardo
 dicitur. Per hunc umbelicum currens transuersa linea ab ex-
 ortu æquinoctiali ad occasum æquinoctialem, hic limes decuma-
 nus dicebatur &c. Cuiac. d. lib. 10. cap. 2. & lib. 2. cap. 9. Parmens. d. cap.
 12 17. Ita agri † decumani sæpe meminit Cicero in Verrin. & pass. I-
 taque sicut Parmensis Cuiacii rationem non probat, ita nec ipse
 13 certiolem afferre potest, nisi quod dubitanti † calamo hanc in-
 terim suggerit, constitutum id fortassis à Romanis ideo fuisse, ne
 formarum seu tabularum exacta descriptio alluionis mutatione
 alteraretur. Atqui id à Romanis prohiberi non magis potuit,
 quam decrementi quotidiani damna auerti, quo non hominum
 14 sed fluuiorum & maris, utpote supremorum censitorum † in po-
 testate erant. d. l. 30. §. pen. de A. R. D. Nam licet decrementum a-
 15 gri † limitati dominos & possessores non percelleret, quia repe-
 titiorem è publico habebant, ex quo formis per centurias cuiq;
 adscriptus erat modus, ut ait Azgenus Urbicus: tamen si ipsas for-
 mas agri irrumperet fluuius, necesse fuit ipsas in libro censuum
 mutari atque aliunde suppleri, l. pen. C. de allu. l. 4. §. 1. de censib. I-
 16 taque hæc videtur & mens † & ratio Cuiacij fuisse limitatos istos
 agros

agros nunquam in flumen vel mare ita defuisse, quin semper re-
 manserit spacium aliquod, quod subsecium † & extracclusum ^{1 7}
 vocabatur, à subsecante linea, *Cael. Rhod. lib. 4. antiq. lect. 3. in fi. ex*
Aggeno Urbico rectius, quam Isidor. lib. 15. etymol. 13. De quibus Sueton. in
Domit. cap. 9. Subseciua, quæ diuisis per veteranos agris carptim
 superfuerunt, veteribus possessoribus, vt vfucapta concessit.
 Neque enim subseciua tantum in mediis assignationibus, sed et-
 iam in extremis finibus centuriæ, quæ expleri non poterant, teste
Aggeno Urbico. Itaque instar erant agri occupatorii † & arcifinii ^{1 8}
 cuius nullum erat æs, nulla forma, quæ possessori publicæ fidei
 testimonium redderet. Sed neque limitibus diuisus, nec certa
 mensura actus erat, sed tantum discernebatur fluminibus, arbo-
 ribus, aliisque terminis, vt agri priuati, ex *Siculo Flacio Cuiac. d. c. 2. &*
Parmens. d. cap. 17. num. 9. Itaque accessiones non minus quam
 decissiones † recipiebat. Quod clarissime constat ex *Aggeni* ^{1 9}
Urbici loco citato. De alluione obseruatio hæc est, inquit, si hæc
 in occupatoriis agitur agris, quidquid vis aquæ abstulerit, repeti-
 tionem non habet. Quæ res necessitatem ripæ muniendæ in-
 iungit: ita tamn vt sine alterius damno fiat. Si vero in diuisa
 & assignata † regione tractabitur, nihil amittet possessor, quoni- ^{2 0}
 am formis per centurias cuique ascriptus est modus &c. oppo-
 nit hic Urbicus occupatorium aliis limitatis agris, atque illum
 dicit repetitionem non habere, si decre scat, hosce habere, quia
 possessori forma assignata complenda est è publico. Consequen-
 ter & hi incrementa non recipient, iller recipiet, ex natura rela-
 tionis, *l. secundum naturam, de R. I.* Quæ causa est, quare de occu-
 patorio agro non agatur, *in d. l. 16.* sed tantum de aliis speciebus a-
 grorum accessiones non recipientium. *Parmens. d. cap. 17. numer.*
 8. Neque obest, quod illic quoque agitur de agro mensura per
 extremitates comprehenso, qui totus municipio † alicui conce- ^{2 1}
 debatur, ea conditione, vt in ciuitatem veniret, & ad Remp. per-
 tineret. *d. l. 16. Parmens. d. lo. numer. 10.* Quia is ideo pro limitato † ^{2 2}
 non habetur, quod vna cum limitibus, terminis, viis, ac ripis, vni-
 uersim ciuitati venum exponeretur. Itaque cum in flumen

- vel mare defineret, oportebat eum etiam ius accessionis habere.
- ²³ Vt hæc fit quasi exceptio exceptionis, *in d. l. 16. Quod si limitatis agris subseciua nulla supererant versus aquam, relinquebatur tamen ad minimum tantum spacij in ripa vel littore, quod viâ præbere posset, arg. l. 2 §. 21. ne quid in 10. publ. leg. 3. de locu & itin. publ. l. ult. de seru. rust.* Ita enim Siculus Flaccus testatur limites in a-
- ²⁴ gris diuisis & assignatis † peruios semper esse oportuisse, tam itineribus, quam mensuris agendis, *Parmens. d. cap. 17. numer. 35.* At-
- ²⁵ que hoc spacium, sicuti in modum agri † hoc est mensuram singulis assignatam non cedebat, *l. 7. §. fin. de peric. & com. rei vend. Cuiac. d. obs. 2.* ita alluionem & accessionem omnem limitatis agris
- ²⁶ trans viam positam † adimebat. *l. Attius, 38. de A. R. D.* Imo ne præscriptionem quidem admittebat. *l. quinque pedum, C. fin. reg. & ib. Alciat. in repet. eius legis. Parmens. d. c. 17. num. 15.* Sed cur, inquis,
- ²⁷ hoc † incrementum occupanti potius concesserunt Romani, quam iuri publico, cum viâ id adiaceret? Procul dubio ideo, ut à necessitate ripæ muniendæ liberarentur, atque id onus incrementum vindicanti imponeretur, ut ex modo allegato Urbici loco colligi potest. Alioquin ipsa Respubl. id incrementum etiam futurum præripere occupanti poterat. *supra cap. 10. nu. 46.*
- ²⁸ Hinc Dd. generalem regulam colligunt: loca publica † sacra & religiosa alluionum insularumque incrementa non recipere. *Bart. Bald. & Dd. vulgo, quos refert & sequitur Parmen. de alluu. lib. 1. cap. 2. num. 6. & lib. 2. cap. 1. num. 5. & seq.* Quia scilicet nullius in bonis sunt. *l. 1. in pr. de R. D. l. 83. §. 5. de V. O.* Augmenta autem ista non nisi rebus nostris accedunt. §. præterea, & ibi gl. in verb. nostro, *Inst. de R. D.* Atqui ipse Parmens. *lib. 2. cap. 4. num. 3.* hanc regulam generalem constituit, omnia loca ius † alluionis habere, quibus id expresse ademptum non est, *arg. l. 12. de iudic.* Id autem nullibi in iure nostro locis publicis, sacris, vel religiosis denegatur. Imo expresse tribuitur *in d. l. 16. de A. R. D.* vbi ager vniuersitati concessus à limitatis excipitur. Qui haut dubie publicus fuit, *l. 15. & seq. de V. S.* Quod si prædia publica augmenta recipiunt, ut concedit Bart. in Tyber. p. 1. verb. nostro, quid causæ est, quare alia loca pu-
- blica

blica non recipiant? Qualis erat † campus Martius in Tyberim
 desinens? *supra. cap. 10. num. 61.* An verisimile, Romanos incre-
 menta sibi ipsis inuidisse, cum decrements auertere nō possent?
 Testatur id clarissime Iuriconsultus in *leg. 30. §. 3. de A. R. D.* dū
 dicit, flumina † censitorum vice fungi, vt ex priuato in publicum
 addicant, & ex publico in priuatum. Quamuis vero hoc offi-
 cium aliter interpretetur *Parmens. lib. 1. c. 16.* & textum corrigens
 pro censitoribus conditores substituatur, *contradicente Gifanio in d.*
l. 30. §. 3. numer. 19. adde Forcatul. dial. 184. num. 2. tamen nihil vetat,
 quo minus flumen † etiam ex publico in publicum addicat, idq;
 longe facilius, quia in habentibus dissimilem naturam difficilis
 est transitus. *l. mutuis, pro socio. Parmens. lib. 2. cap. 6.* Neque obest,
 quod † loca publica in dominio singulorum non essent, quia e-
 rant tamen in dominio populi, *leg. 14. de A. R. D.* Et nostrum
 quoque † quodammodo dicitur, quod commune est. *Zaf. Aret.*
Alex. & Dd. in l. 5. §. 2. de leg. 1. Alber. Gentil. lib. 1. aduocat. Hispan. 1. Et
 potest idem esse meum & tuum *Senec. 7. de benef. 4.* Recte ergo
 sensit *Curtius Senior* † in *cons. 56.* alluionem operari etiam circa ea,
 quæ sunt iuris publici : ita tamen vt ipsum incrementum iuri
 quoque publico adiiciatur. In eoque male reprehenditur à
Parmensi lib. 2. de allu. 1. numer. 4. secuto doctrinam Bart. in Tyberi. p.
1. verb. nostro, & in verb. flumen. Non obstat etiam *lex Attius, 38.*
de A. R. D. ex quo colligunt, vias publicas † alluionem non reci-
 pere. Quia quodammodo limitatam mensuram continent,
 quam egredi non debent. *l. via latitudo, de seru. rust. Vt hanc ratio-*
nem reddit Parmens. lib. 2. cap. 6. num. r. 33. Sed hæc conclusio fal-
 sæ interpretationi *d. leg. 38. † innuitur.* In qua præsupposito vi-
 am non in flumen desuisse, vt in *leg. ult. de seru. rust.* sed ad latus flu-
 minis in longum porrectam, vt in *l. 30. §. 3. de A. R. D.* rectissime
 tres vici constituuntur à *Parmensi d. lib. 2. cap. 23. §. 1. numer. 1.*
 Primus est Attius siue Martius, cuius ager secundum siue in-
 tra viam publicam situs, ab initio flumen non attigit. Secun-
 dus Lucius Titius intra viam & flumen constitutus. Et
 tertius *αὐτὸν ποταμὸν*, puta Sempronius, qui trans flumen prædia
 possedit.

possedit. Primo omnium flumen Lucij Titij intermedium agrū,
 vna cum via publica sustulit, & per eum alueum suum direxit,
 Attij proximo agro idem periculum minitās. Quo ipso Sempro-
 nio trans flumen prædia habenti, Titij ager per alluionem ad-
 iectus. Postea mentem mutauit flumen, & in priorem alueum re-
 diit, incremento transuerso vicino Sempronio rursus ablato.
 Hoc ergo incrementū primū Titij, deinde Sempronij agro tra-
 ctū, nunc Attii agro adiicitur, quia eius fundus hodie flumini p-
 ximus est. Sublatū est enim obstaculū & Titii ager & via publica,
 quæ antea intercedebant. Haftenus recte. De via quæritur, an il-
 la quoque æque vt Titii ager in partem incrementi cedat? Et vi-
 detur respondere Alphenus, id quod publicum fuisset, nemini
 accessisse, neque vicino trans flumen, neque Attio sed publicum
 38 mansisse. Ita eius responsum accipit † Parmensis *d. cap. 6. numer. 19.*
numer. 30. A quo merito quæras, quomodo via publica man-
 sisse dici possit, quæ non amplius in rerum natura erat? Nam si ea
 Iurisconsulti mens fuisset, viam partem fundi non dixisset. Præ-
 39 supponendum est ergo, non fuisse eam † viam publicam regiam,
 cuius & solum publicum est, *de qua est in l. 2. §. 21. ne quid in loc. publ.*
sed viā vicinalē, quæ & ipsa publica dicitur. d. l. 2. §. 22. l. 3. de locis &
itin. publ. Senec. 5. de benef. 24. in fi. Et in seruitute per alienum fundū
 cōsistere potest. *d. l. 2. §. 23. ne quid in loc. publ. l. 3. de via publ. & itin. l. 1.*
 40 *§. 3. de via publ. & si quid.* Quæ propterea proprie itinera † publica
 dici videntur, ac viis publicis coniunguntur, *rubr. & leg. 1. de locis*
& itin. publ. rubr. de via publ. l. 2. §. 20. §. 31. & §. ult. ne quid in lo. publ.
& pass. Et de tali via publica, determinata tamen per certam
 partem fundi, *iuxta l. 13. §. 1. de seru. rust. agi in d. l. 38.* constat ex ver-
 bis Alfeni, quibus dicitur flumen Lucii Titii agrum ambedisse,
 41 id est superficiem † terre, quæ alibi summa terra dicitur, *in l. 24.*
§. 2. quib. mod. vsusfr. am. abrasisse, & viā quæ prope Attii fundum
 sustulisse ac inutilem fecisse. Quippe quæ sublato fundo iam non
 amplius existerat *l. 1. comm. præd. §. ideo. Inst. de seru. præd. rust.* Sed ne
 que impedimento fuit, quo minus ager Lucii Titii primum Sem-
 pronio &

pronio & postea Attio accesserit, quod ipsa quoque via pars &
 seruitus esset. *d. l. 38. l. 4. de usufr.* Quod aliter se haberet, si via regia
 fuisset, cuius ipsum quoque solum publicum erat. *d. l. 2. §. 2. ne quid
 in lo. publ.* Neque tamen ipsa via vel Sempronio vel Attio acces-
 sit, sed in incremento adiecto perdurauit, saltem utilitatis publi- 42
 cæ ergo, qua receptum est, ut vel restituatur seruitus viæ, *leg. 14. de
 seru. quemad. amit. l. 24. quib. mod. usufr. amit. l. 30. §. 3. de A. R. D.* vel à
 vicinis proximis alia præstetur. *d. l. 4. §. ult.* Quamuis ergo via
 publica transcedens impediatur accessione agro trans viam po- 43
 sito, *d. l. 38.* perinde ut & seruitutem impedit, *l. 14. §. 2. de seruit. leg.
 1. de seru. urb. l. 7. in fi. de seru. rust. quo argumento Accus. utitur in d. l.
 38.* non tamen impedit accessione trans sibi ipsi, hoc est, iuri publi- 44
 co. Quod inde quoque confirmatur, quod ex quo incremen-
 ta viis ac terminis agrorum limitatorum accedentia occupanti
 concessa sunt, quia quodammodo pro derelictis habita videntur
 ut dictum, aliis viis publicis tacite reseruata censentur, quia vni-
 us inclusio est alterius exclusio. *l. maritus, 21. C. de procur. l. 12. & ibi
 gl. verb. videtur, de indic. VVesemb. cons. 23. num. 5.* Et exceptio trans con- 45
 firmat regulam in casibus non exceptis, *l. nam quod, 4. §. fin. l. qua-
 situm, 12. §. denique & ibi gl. Bart. & Dd. de fund. instr. late Benekend. ad l.
 1. memb. 5. part. 4. numer. 23. de R. I.* Eoque referri potest respon-
 sum Pauli in *l. 3. §. fin. de flumin.* secundum ripas fluminum loca non
 omnia publica esse, quasi limitati agri excipiantur. Licet Cuiac. 14
 obseru. II in si nulla adiecta ratione trans textum corrigens negatiuam 46
 expungat. Sic ergo hoc falso præsupposito destructo inutilis trans est 47
 bellissima quaestio, ut vocat Parmens. *lib. 2. de alluv. 2. in pr.* uti hoc in-
 crementum viæ publicæ acquiratur, an transuerso vicino iure
 accrescendi accedat, an vero occupanti pateat. In qua Bart. in verb.
qui ab utraque, vicinis æquior est, quam Parmens. in occupantem
 propensus, qui in eo quoque ridiculus est, quod locis vniisque
 publicis incrementa denegat, plateis ac foro concedit, item vr-
 bano trans prædio, ut ædificio, *lib. 2. cap. 4. numer. 4.* Recte iure ciuili, cū 48
 ædificium in littore maris, vel ripa fluminis positum est, ut in *leg.
 ult. de flum. l. 52. de contr. emt. l. 51. §. fin. de act. emt.* Aliud iure feudali,

quo incrementa hæc ad regalia pertinere sæpius diximus. Con-
 49 sequenter etiam loca Ecclesiastica, † vt prædia, templa, cænobia
 cœmiteria &c. in crementa recipient, quia his nullibi vel in iure
 Canonico vel ciuili adimuntur, sed potius tacite relinquuntur. c.
cum M. Ferrariensis, 9. Et ita CC. extra de constit. Neque hic pro-
 cedit argumentatio Accursii in d. l. 38. de A. R. D. qua & Parmensis
 50 abutitur lib. 2. cap. 1. num. 5. à seruitute, quam res † sacre non reci-
 piunt, l. si prius, §. sed de loco, de aqua plu. ad alluionem, cum illa sit
 51 odiosa, hæc plerumque † fauorabilis & lucrosa. Quam legisla-
 tores Ecclesiis inuidisse credibile non est, l. 42. de relig. & sumt. Et
 alias ab odioso ad fauorabile non bene arguitur. Eberhard. in loc.
 52 79. num. 44. & seqq. Cæterum cum hodie limitati † agri, qui a-
 pud Romanos fuerunt, ab aula recesserint, decisio d. l. 16. de A. R. D.
 non amplius locum habet. Tantum quæritur, si propter iden-
 53 titatem ad alia loca mensurata † applicari debeat? Quod puta-
 runt veterum nonnulli, arg. l. Rutilia, 69. de contr. emt. l. 13. §. 14. de act.
 emt. Sicuti & FF. vt Bald. Iason. Iacob. de Ardizo, Andreas de Ifern. Matth.
 de Afflictis, Præpositus, A. uaret. & a. ij in d. §. si quis de manso, 2. F. 4. i-
 deo dominum incrementum futurum tacite sibi reseruasse vo-
 lunt, quia prædium sub certa mensura in feudum concessit, puta
 mille iugerorum, vt in l. 64. de iur. Quomodo Adalbert. Archie-
 pisc. Bremens. Magno Duci Saxonie obtulit beneficium de bo-
 54 nis Ecclesie, mille † mansos & amplius. Albert. Abbas Stad. in chron.
 fol. 130. Et pertinet huc distinctio quorundam, de augmento rei
 55 retrouenditioni obnoxie, vtrum venditio facta † sit ad corpus
 vel ad mensuram, quasi hoc casu emptor nihil lucrari debeat, Zo-
 net. de retrouend. num. 128. Fachin. 2. co. tro. 6. vers. secunda est opinio. cap.
 56 preced. num. 151. Certa enim mensura, † quasi pro conditione & ta-
 xatione est l. cum certus, §. de tritic. vino oleo. Bald. in l. 25. §. 5. de contr.
 emt. l. 10. §. 1. de peric. & comm. Et maxime huc facit l. 13. §. 14. de act. emt.
 Taxatio autem pro negatione. Eberh. lo. 79. num. 25. Quata-
 57 men in parte interest, vtrum † mensura taxatiue adiiciatur, an de-
 monstratiue, illud fit, cum ab ipsa mensura a contractus initium
 sumit, hoc cum à corpore Pinell. in l. 2. part. 3. cap. 2. num. 2. & seq. C.
 dere-

de rescind. vend. Alber. Gentil. lib. 2. aduoc. Hispan. 19. Couar. tom. 2. pract. quest 3. ubi d. l. 13. §. 14. de act. emt. de agro ad corpus, non ad mensuram vendito accipit. Facit quod agris limitatis & metatis opponuntur immetati ac sine mensura culti. Horat. lib. 3. carm. 24. Immetata quibus iugera liberas fruges & Cererem vehunt. Virg. 1. Georg.

Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat.

Limites vel per vias publicas vel per lucos designantur, l. 7. §. fin. ⁵⁹
de peric. & som. quales sunt arbores terminales, Paul 5. sent. 22. §. 2.
vel etiam per lapides, l. 11. l. 12. fin. reg. Vt propterea ad mensuram
venditi, cum limitatis non absimiles sint, eandem quoque iuris
conditionem subire debeant, in l. 16. de A. R. D. Sed hanc doctrinam
merito reiiciunt Girs. in tract. de expens. cap. 22. nu. 43. Albert. Brun. ⁶⁰
de augment. concl. 6. num. 1. Parmens. lib. 2. cap. 11. Consil. Marpurg. vol.
2. cons. 14. num 5. Gædd. in cons. de alluv. maris. num. 382. quia sic nulli
vel pauci agri accessiones reciperent, cum ut plurimum ad men-
suram veneant. Vnde etiam in dubio et venditio ad mensuram ⁶¹
facta censetur, quasi contrahentibus minus præiudicialis. Decius
cons. 500. Alberic. Gentil. d. cap. 29. Cuiusmodi fundus, licet ante ⁶²
mensuram et sub conditione venditus censeatur, l. quod sepe, §. in iis,
de contr. emt. ea tamē impleta cōditio exspirat, Parmens. d. lo. Quod
vero Gædd. d. lo. & ad l. 96. num. 5. de V. S. littora, aggeres et vias pu- ⁶³
blicas priuatorum agris augmenta non adimere putat, id d. l. 38. de
A. R. D. & in Frisia quotidiana obseruantia satis refellit, de qua supra
cap. H. Vt sic agri priuatorum intra aggeres pro limitatis ha-
beri possint. De quibus ut hic pluribus agamus, opere
pretium non est.

CAPVT XXVIII.

De conseruatione & augmentatione Insulæ.

S. V. M. M. A. R. I. A.

1. *Amissio acquisitioni contraria.*
2. *Amissio acquisitione facilior.*
3. *Conseruatio an sit difficilior acquisitione.*
4. *Ratio quare conseruatio difficilior.*
5. *Retentio acquisitione facilior.*
6. *Defensio etiam diabolo datur.*
7. *Rei partes semper fauorabiles.*
8. *Conseruatio rerum difficilis.*
9. *Conseruatio à Deo dependet.*
10. *Munitio insulæ dupliciter fit.*
11. *Moles lapideæ.*
12. *Pila columnis appositæ.*
13. *Romani ligneis operibus varius vsus.*
14. *Obstructio portus Brundisini.*
15. *Caprea munita.*
16. *Portus Iulius.*
17. *Cronenburgum vrbis & arx Danicæ.*
18. *Munimenta terra contra fluos.*
19. *Behren, Virrha, Visurgis.*
20. *Damme aggeres.*
21. *Epocha marina.*
22. *Aggeres inundationi oppositi.*
23. *Aggerum inuentio cui tribuenda.*
24. *AEgypti munitio.*
25. *Aues aggerum struendorum magistra.*
26. *Aggesta Coptica quanam.*
27. *Aggeres Tyberini.*

- 28 Germania olim aggerum expers.
- 29 Tumuli contra aestum exstructi.
- 30 Aggeres Rheno impositi.
- 31 Aggeres Frisia quando caepti.
- 32 Aggeres Oceani.
- 33 Rayen / Teichen / Tammien.
- 34 Vrbes Hollandia ab aggere denominata.
- 35 Aggeres viarum vsum prastant.
- 36 A Egypti incrementa.
- 37 Aggerum administratio ad regalia pertinet.
- 38 Iuri aggerum etiam incrementa maritima coharent.
- 39 Curator riparum Tyberis.
- 40 Munera Principum hereditaria.
- 41 Comites Oldenburgici S. R. Imperij architecti.
- 42 Curatores aggerum in Frisia.
- 43 Teichrecht / Spatenrecht.
- 44 Lex Frisica de reparandis aggeribus.
- 45 Publica utilitas legem duram sustinet.
- 46 Aggerum necessitas in Frisia.
- 47 Aggerum sumtus necessarij.
- 48 Aggerum raptorum poena.
- 49 Clades aggerum raptorum.
- 50 Claustrorum ruptura exitialis.
- 51 Prouocatione maris terram tueri.
- 52 Munitio an cum damno vicini fieri possit?
- 53 Damnum vel ex proposito, vel ex euentu caussatur.
- 54 Modicum damnum non attenditur.
- 55 Claustra aquam exhaurientia.
- 56 Catarracta Danubij & Nili.
- 57 Claustrorum necessitas.
- 58 Claustrorum curatores.
- 59 Aquileges artifices aqueductuum.
- 60 Controuersie de situ claustrorum.
- 61 Leges de claustris.

- 62 *Conseruatio augmentationi conducit.*
- 63 *Insulæ ex corruatione nata.*
- 64 *Irrigatio pinguedini potissimum inseruit.*
- 65 *Nili duplex operatio.*
- 66 *Supertuuius in locis depressis obtinet.*
- 67 *Alluuiæ, eluuiæ pro aqua limosa.*
- 68 *Alluuius etiam superluuionem includit.*
- 69 *Obstructio aquæ insularum productioni utilis.*
- 70 *Instrumenta hydraulica siccationi inseruiunt.*
- 71 *Agri exsiccati rosei.*
- 72 *Sirmiæ palus exsiccata.*
- 73 *Agri exsiccati in emphyteusis concessi.*
- 74 *Biltanus ager emphyteuticus.*

ACTENVS modos acquirendi satis prolixè enodaui-
 uimus, per quos in dominium nostrum redigantur
 insulæ. Quibus ex aduerso respondent modi amittē-
 di, † per quos rursus è dominio nostro euadunt. *l. fin. de legib.* Quod plerumque contingit iisdem modis in
 contrarium actis. *l. 35. l. 153. de R. l. c. 1. extra eod.* Et quidem longe fa-
 2 cilius † amittuntur, quam acquiruntur insulæ, quia solo animo
 possessionem amittimus, sed non acquirimus. *l. 3. §. 6. de acquir. poss.*
 Itaque conseruatione & retentione opus est, quia frustra acqui-
 rimus nisi & conseruemus. *l. 1. §. 1. ne vis fiat ei. l. 2. §. 13. de orig. iur.* De
 3 hac ambigitur vtrum acquisitione facilius vel † difficilius sit. Po-
 sterius Politici statuunt, quia difficilius conseruamus, quam ac-
 quirimus, *ut per exempla demonstrat Camerar. lib. 2. subseciu. 50. Clau-*
dia. plus est seruasse repertum, quam quæsisse nouum. Florus lib. 2.
ca. 17. plus est prouinciam facere, quam retinere. Mimus, Fortu-
nam citius reperias quam retineas. Curt. lib. 4. Facilius est quædā
 4 vincere quam tueri, quæ hercle expeditius manus nostræ capi-
 unt, quam continent. Eoque Martinus Schenkius Capitaneus
 obiicienti quod vrbes capere posset, retinere non posset, respō-
 dit, capere esse Ducis, retinere Regis. *Meteran. in hist. Belg. lib. 20.*
 Ratio-

Rationem ꝑ reddit *Aretin lib. 3. de bell. Goth.* Quia in acquirendo
 ignauia possidentis sæpe plus confert quam virtus. Tueri autem
 quæ sita sine propria virtute nemo potest. *Aliam Iornand. in pr. de
 regn. success. Breuiter Florus d. lo.* Prouinciæ viribus parantur, iure cō-
 seruantur. *plura Hering. de fideiuss. cap. 7. num. 213.* Prius I Cti ample-
 ctuntur, quia facilius datur retentio, quam de nouo acquisitio, *5
 gl. & Dd. in l. 1. de pignor. Gilman. 1. decis. Camer. 50. num. 38.* Et meli-
 us est non soluere quam solutum repetere, *supra. cap. 26. numer. 79.*
 Quo pertinet Accursii dictum: melius est vnum tene, quam
 decem cape. Ad conseruationem dominij per tinent exceptio-
 nes, *l. 52. de A. R. D. possessionis: interdicta retinendæ, l. 1. §. fin. de in-
 terd. §. 4. Inst. eod. l. 1. uti p. ssid. Menoch. de acquir. vel amit. possess.* Et ge-
 neraliter quidquid ad defensionem facit, quæ adeo fauorabilis
 est in iure, vt ne Diabolo ꝑ quidem denegetur, *Rota Rom. decis. 16. a- 6
 lias. 364. incip. cum iura clamitent. num. 3. de do! & contum. & decis. 15. a-
 lias. 201. de procur. in nouis. Chilian. Regul. in pract. cap. 8. numer. 1.* Hinc
 tam rei, ꝑ quam possessoris (qui in realibus in eadem persona cō- 7
 currunt, *l. 1. §. 6. uti possid. l. 14. de precar.*) partes semper sunt fauora-
 biles, *l. 125. de R. I. illius conditio melior, l. 42. de R. I. illi magis fa-
 uetur, c. 11. eod. citius absoluitur quam condemnatur, l. 4. C. de e-
 dend. præsumptionibus iuuatur, c. vn. de scrutin. in ord. faci. & in du-
 bio pro illo pronunciatur, c. in part. 65. de R. I. in 6. l. 124. leg. 126. leg.
 128. ff. eod.* Et quæ alia principia iuris huc respiciunt. Itaque Iu-
 risconsulti de iure loquuntur, Politici de facto, cuius conseruatio
 ꝑ difficilior, quam acquisitio, propter varias rerum vicissitudines. 8
 Citius enim insulam in iure contra actorem defenderis, quam
 de facto cōtra potentem, vel etiam in mari, fluuioue contra Ne-
 ptunum. *arg. l. 33. §. fin. l. 34. locat.* Itaque hæc conseruatio magis
 à fauore diuino ꝑ dependet, quam à nostra virtute. *VVarem de fa- 9
 der. lib. 1. cap. 1. num. 25.* Vt propterea multum huc faciant pre-
 ces ac pietas incolarum, per quam omnia prospere eueniunt co-
 lentibus Deum, *disente Eshnico scriptore Liuius. lib. 5. De
 qua doctrina post Theologos tractant Politici Lips. 1. polit. 3. P.
 Greg. Tholos. lib. 8. de Rep. 2. &c.* Quæ autem proprie huc perti-
 net,

- net, est munitio insularum contra impetum aquarum, *leg. 12. de mun. & honor. l. 31. de damn. infect.* Ea fit † dupliciter, vel pone à latere, vel de super. A latere muniuntur insulæ contra aquarum irruptionem, vel lapidibus, vel lignis trabibusque immixtis, *ut in l. 52. §. fin. de act. emt.* Ille sunt † moles, siue columnæ lapideæ fundo maris immixtæ, quibus pilæ quasi pro fulcris appositæ. *Plin. lib. 6. epist.*
- 12 Saxis deinde † pilæ adiiciuntur. *De quibus Vitru. lib. 5. architect.* Cuiusmodi pilas ex ponte Traiani in Danubio superstites refert *Dion Cass. in ipsius vita.* Et similes ex ponte Rheno prope Moguntiam à Carolo M. imposito *poeta Anonym. in epiced. Caroli M.*

Congestæ saxis etenim tellureque moles
Extant elatis flumine verticibus.

- Manfit inde Germanicum *Psailer* sicuti à palis *Psäl*, sed quæ Saxo magis latine pronunciat. Atque his molibus in operibus marinis ut plurimum utebantur Romani † in castris & bellica administratione cæspitibus trabibusque *Plin. lib. 35. cap. 4.* Cæspitum natura castrorum vallis accommodata, contra fluminum impetus aggeribus. Quandoque etiam coniungebantur. Cuiusmodi molem atque aggerem ab vtraque parte littoris iecit Iulius Cæsar portum † Brundusinum obstruaturus. *Cæsar lib. 1. de bell. civil. Lucan. lib. 2.*

— nec rursus aperto

- Vult hostes errare freto, sed molibus vndas
Obstruit, & latum delectis rupibus æquor &c.
- 15 Tales Capree † insula ex aduerso portus Puteolani sita. *Senec. epist. ult. ab Augusto molibus munita, Tacit. 4. annal. & ib. Lips. in comment. supra. cap. 23. num. 22.* Talia etiam fuerunt claustra lacuum Lucrini atque Auerni in Italia, quibus portum immixtum muniit
- 16 Iulius Cæsar. Vnde portus † Iulius ductus. *Suet. in August. c. 16. in cuius laudes Vrig. 2. Georg.*

An memorem portus, Lucrinoque addita claustra,
Atque indignatum magnis stridoribus æquor,
Iulia qua ponto longe sonat vnda refuso,

Tyrr-

Tyrrhenusque fretis immittitur æstus Auernis.

Item lib. 9. Aeneid. ubi modum immittendi tradit.

Qualis in Euboico Baiarum litore quondam
Saxea pila cadit, magnis quam molibus ante
Constructam iaciunt ponto &c.

Meminit pilarum harum Senec. epist. 77. & describit eas Strabo lib. 5. Tacit. 14. annal. molium obiectus vocat. Talis hodie arx Regis Daniæ Cronenburgum † in Zelandia, quam ab Oceano ingentes pali¹⁷ fistucato opere ac transversis lignis firmati, immanibus saxis ad frangendos fluctus interiectis tutam reddunt. *Berth. li. 3. comment. in Cronenb.* In fluminibus munimenta † dicuntur, *l. 37. §. 1. de relig.*¹⁸ & sunt, fun. item septa, *tt. de rip. mun. l. 1. de riuis. Nou. Leo. 104.* septa remoratoria *Nou. Leo. 102.* Qualia etiam Romæ fuisse tangit *Spartia. in Hadrian Incilia, Bart. in l. quo minus, q. 12. ff. de flumin. formulæ, Boer. decis. 252. num 5. Claustra, l. 17. in pr. de act. emt. l. 52. §. ult. de leg. 3. Cæl. Rhodig. lib. 21. lect. ant. 18. Clusæ, Bart. in d. tit. de flumin.* Hæ enim non solum in terra sunt, *supra. cap. 13. numer. 15.* sed etiam in aqua, sine quidem diuerso, eodem tamen nomine. Germanis † *Wesere*¹⁹ *ren* dictæ à tuendo. Vnde Visurgis fluius dictus *Wesere*, siue vt legit Adamus Bremens. *Werrha/Wirraha.* Cum tamen hic proprius sit fluius in Episcopatu Wirceburgensi, *Vrßpergens. in chron. fol. (mibi) 266.* In iure Saxonico hi quoq; aggeres diciuntur † *20* *Tamme. art. 56. lib. 2. Lander.* Cuiusmodi multæ sunt in Sala Thuringiæ flumine aquam in molendina coarctantes. Quibus addi possunt epochæ marinæ † apud Constantinopolim, *de quibus Leo*²¹ *Imp. in No. 56. 102. & seq.* Quæ erant retia in mare extensa confixis palis. *Cuiac. 14 obs. 1. Imper. πρότορα* vocat, q. vestibula ædium. *leg. 19 §. 1. com. diuid. l. eq. 13. §. fin. de iniur.* Huiusmodi ergo opera muniunt ripas ac littora, ne ab aqua cottidie abludente damnum patiantur. Desuper imponuntur † moles terreæ oris maritimis²² ad excludendum æstum maris fluminumue. *arg. leg. 10. de extraord. crim.* Qui & ipsi sunt aggeres, siue valla fluminum, vt definit *Cæpoll. 2. de seru. rust. 37. arg. l. 1. C. de Nili agger.* Quod inuentum † *23* Semiramidi Reginæ Babylonis vulgo tribuitur. Illa enim per
Iii plani-

- planiciem aggeres extruxit, cum antea Euphrates eam regionē
 restagnare toleret. *Herod. lib. 1.* Quos cum adm ratione inspexit
 24 Traianus Imp. teste *Suida. Eccl. p. 1. in reg. Assy.* Ægyptum † primū
 aggeribus cinxit Sef. stris Rex, eo fine vt homines & pecora ab
 inundatione Nili tuta essent. *Diod. Sicul. lib. 2.* Auxere deinde suc-
 cessores, vt *Iustin. lib. 2. scribat*, Ægyptum tot Regum, tot seculorū
 cura impensa que munitam, & aduersus vim decurrentium aqua-
 rum tantis instructam molibus, vt coli nisi expulso Nilo non po-
 tuerit. Et videntur illi aggerum struendorum rationem ab a-
 25 uibus † didicisse, de quarum solertia extat historia, *apud Plin. li. 10.*
cap. 33. quo modo hirundines insulam Copton, ne laceret eam
 Nilus, muniant continuatione nidorum, vt multas in opere emo-
 26 ri constet. Hæc sunt quæ aggesta Coptica † (sic enim legen-
 dum) vocat, ac inter mirabilia Ægypti collocat Sacerdos ille *apud*
Apulei. lib. 2. de asin. aure. De insula Tigridis *Dion. Cass. in Traian.* ag-
 ger erat & vallum, quod Spasini incolæ vocant, &c. In Italia que-
 27 que aggeres † Tyberi euaganti olim oppositi. Eoque nulli flu-
 uiorum minus licet, inclusis vtrunque lateribus. *Plin. lib. 3. cap. 5.*
 28 Quos Romanorum temporibus in maritimis † Germaniæ non
 fuisse recte colligit *Lipsius ex loco Taciti. 1. annal.* vbi de æstu maris agi-
 tur: opplebantur terræ, eadem freto, littori, campis facies. Ex his
 pluribusque locis clarum (*inquit Lipsius*) non fuisse loco littoris
 olim arenarias illas moles, verius quam aggeres, quæ Oceanum
 29 hodie arcent. Ita maris accolæ † tumulos altos ad experimen-
 ta altissimi æstus erigebant, quod de Chaucis scripsit *Plin. lib. 10.*
nat. hist. 1. Ita Frisones aggesta terra colles exaltarunt propter Li-
 donis & Malinæ (ita vocarunt æstum & recessum maris, *supra cap.*
2. num. 30.) quotidianas eruptiones. Refert ex martyrologo quod *m*
Former. in perorat. aduers. Vbbo. Emm. Extant etiam num eius rei in-
 dicia in Frisiæ collibus altiss. de quibus *Hamelm. in chron. Otdenb. in*
 30 *proæm. lit. E.* Cæterum Romani primi omnium aggeres † Rheno
 imponere cæperunt Initium fecit Drusus, à quo inchoatum ag-
 gerem coercendo Rheno absoluit Paulinus Pompeius. *Tac. 3.*
annal. Diruit iterum Ciuilis Germanorum Dux, *Tacit. 5. histor.* Sed
 & Valen-

& Valentinianus Imp. Rhenum omnem à Rhætiarum exordio ad vsque fretalem Oceanum magnis molibus communiuit. *Mir cellin. lib. 28.* De reliqua Frisia † non satis compertum habemus ^{3 1} Sed Citra Iadatum Otto, i. Comes Oldenburgicus circa A. Christi 980. aggeribus muniuit, iisque cataracta subiecit. *Chron. Oldenb. lib. 1. cap. 10.* Vnde versus:

Ampliat hic terre pomœria, condit hic arces,

Doctus & aggeribus vim cohibere maris.

Talis agger inter Amisiam & Rhenum in † littore Oceani, ^{de 3 2} *quo Tacit. 1. annal.* Angustus isthmes, vastas inter paludes, & quōdam à L. Domitio aggeratus. Cætera limosa, tenacia graui cæno aut riuis incerta erant. *Ad quem locum Lipsius in comment.* vides ex his similibusque in Tacito locis, inquit, quam vetus in palustribus adgerunda terræ mos. Quod genus aggeres, † limites, Kaij. ^{3 3} Quæ vox etiam hodie Batauis familiaris. Explicant glossæ: Kaij, cancelli, & caiare comprimere. Hæc ibi. Alibi *Teichen* appellatur nescio an à Græco *τεῖχος*. Ita enim Homer *Iliad* v. *τεῖχος ἐς ἀμφίχυτον*. admirum aggere cinctum. Vulgo *Tammen*. d. art. 56. lib. 2. *Lander. Esai. 19. v. 6. in vers. Germ.* Inde sicuti Frisiam à *Werden*, id est ab alluione: *supra ca. 1. num. 15.* ita pleræque vrbes † Hollandiæ ab aggere denominatæ, vt *Amsterdamum*, *Roterodamum* &c. *Berth. lib. 3. comment.* siquidem palustris hæc regio non nisi per aggeres peruia est. Qui propterea alicubi etiam † viarum vsum præstant. Et ^{3 5} apud Romanos viæ aggeres publici dicti. *Ammian. lib. 18.* & ibi *Lindenb. in not.* Est enim agger non solum media strata eminētia coaceruatis lapidibus structa, vt definit *Isidor. lib. 15. origi. l. vlt. §. 15. de mun. & hon.* sed etiam ex terra aliaq; materia ita aggeratus, vt imber defluat. *Turneb. li. 11. aduers. 6. ubi illud Maronis explicat. 5. AENE d.*

Qualis sæpe viæ deprensus in aggere serpens.

Atque per hunc exaggerationis modum non minus quam Nili alluione † Ægyptum creuisse fatetur *Iustin. lib. 2. Vnde Aristot. 1. me 3 6* *tor. 14.* partem Ægypti *χειροποίητον*, id est, manufactum, partem *ποταμῷ ἔργον* fluuij opus agnoscit *supra ca. 6. num. 33.* Sicuti autem aggeres iuris publici dicuntur, in leg. 2, C. de immun. nem. conced. &

- 37 *ibi Bart.* ita eorum locandorum ius ac inspectio t̄ ad regalia pertinet, *ut r. Ele docet M. Peregr. li. 1. de iure fisc. 1. numer. 24. arg. l. 1. §. 42. de aqua cottid. l. 12. in fi. de aqua plu.* sicuti etiam ius retardandi flumina ripas muniendi, alueumque purgandi eodem loco habent. *Hottom. in c. quæ sunt regal. Gædd. in cons. de alluv. mar. num. 173.* Quod
- 38 cum sit onus, t̄ merito annexum habet commodum accessionis extra aggeres, *de quo dictum cap. II. numer. 55.* Ita in pactis Alberti Comitis Hollandiæ cum Frisiis initis anno 1399. cautum; ut Comes riuorum, aquæ ductuum, emissariorum, & cum his coherentium piscationum atque incrementorum summus haberetur dominus. *Emm. lib. 16. rer. Frisic.* Hinc semper potestas statuendi de aggeribus ad superiores pertinuit. Ita Romæ remedium coercendo Tyberis ex Senatusconsulto Arceo Capitonii & L. Aruntio mandatum. *Tacit. 1. anal.* Et constitutus est in eum vsum certus
- 39 magistratus ab Augusto Cæsare, *Sueton. cap. 37.* Nempe curator t̄ riparum & alvei Tyberis, *ut inscriptiones veteres habent. Lips. in comment. ad 1. annal. Tacit.* Tiberius etiam Quinqueuiros constituit *Dio. Cass. lib. 57.* Quos titulos usurpare ne principes quidem p-
- 40 duit. Eoque descendit distinctio munerum t̄ inter principes & ciuitates cum titulo dignitatis hereditario, *apud P. de Andlo. li. 1. de Rom. Imp. ult. & ibi Freher. in not. ad lib. 2. cap. 15.* Ita Comites t̄ Oldenburgici S. R. Imperij architecti maritimi olim constituti. *des Heiligen Reichs Baumeister an der See kante. Hamel. in chron. Oldenb. p. 1. ca. 13.* Quod ad supremam dignitatem regaliū pertinet. A qua inferior magistratus dependet, *in l. 12. de mun. & hon.*
- 42 *l. 1. §. 17. ne quid in lo. publ.* Quales sunt in Frisia t̄ & maritimis locis curatores aggerum & claustrorum, *de quibus vide Emm. in reb. Frisic. pass. & in Groning. fol. 12.* Qui an notionem tantum, an etiam iurisdictionem cum mixto imperio habeant, cum possint multare & pignora capere *arg. l. 9. de re iud. l. 99 de V. S. l. 3 de iurisd. l. 26. ad munic.* x cuiusque loci consuetudine petendum est. Et habent
- 43 illi suas proprias leges, secundum quas iudicant. Vulgo t̄ *Teichrecht* cuius meminit *chron. Oldenb. p. 3 fol. 414.* Item *Spatenrecht*, de quo

quochron Oldenb. d. p. 3. fol. 389. quasi dicas ius ligonum, quia ligo-
 ne aggeri infixio dominium terre transit. Quo forte an alludit
 scdtatio in Dania *inc. 2. extra de consuet. supra. c. 21. n. 16.* Ex hoc iure
 aggeres reparare non valens, agros quoque reparanti † aggeres 44
 cedere cogitur. Non repugnante iure Saxon *d. art. 56. li. 2. Landtr.*
 Hoc enim onus, utpote reale, *l. 2. l. 1. §. 3. de via publ. & ne quid. sin-*
gulos pro quantitate agrorum respicit d. l. 2. C. de immun. nem. con-
ced. Cuius iuris beneficio monasteria in Frisia sæpe magnum
 agri numerum acquisiuerunt, dum multitudine otiosorum ho-
 minum abundantes aggeres repararunt. *Emm. lib. 9. rer. Frisic.* At-
 que eo quoque niti poterat Comes Frisiae orient. *apud Gædd. in*
cons. de alluv. maris. num. 267. & seq. Cuius iuris rigor non nisi ex
 publica † utilitate sustinetur. *l. 51. in fi. ad L. Aquil. l. 3. C. de primipil.* 45
 Habet omne magnum exemplum aliquid ex iniquo, quod con-
 tra singulos utilitate publica rependitur. *ait Cassius Ictus apud Ta-*
cit. 14. annal. Quanta enim necessitas † sit aggerum *docet idem* 46
Emm. de Rep. Frisic. inter Lawicam & Fleuum: anniuersarius uniuer-
 sæ Frisiae hostis est Oceanus, inquit, ventis commotus, contra
 quem instituti sunt aggeres terre vastæ molis, velut fluctuum
 obiices. Vnde proverb. vulgare: *Mit Teich vnnnd Dammen muß*
man Frießlandt erhalten. &c. Sed & ciuili iure munitiones & exag-
 generationes inter opera & impensas † necessarias reputatur, quia 47
 necessitatem impenderendi habent, utpote ad perpetuam utilita-
 tem ac incrementum agri, insulæ, prouinciæ pertinentes, *leg. 1. §.*
7. ne quid in flum publ. l. 1. §. 1. de rip. mun. l. 3. l. 14. de impens. dotal. Ma-
scard. de probat. concl. 1041. num. 2. Menoch. de recup. possess. rem. 15. num.
500. Schrad. de feud. p. 2. part. 9. princ. sect. 2. Quæritur ergo de pœna † 48
 aggerum ruptorum, an in hos eadem obtineat, quæ in aggeres
 Nili constituta est, *in l. vn. C. de Nili aggerib. De qua disputat Cepoll. de*
seru. rust. c. 37. concordat ius Saxon. in gl. art. 16. lib. 2. Landtr. num. 9. wer
Teiche abgräbe oder abstiche / den soll man brennen / wir Rath dazu
gibt / soll ewiglich verweiset werden. Quantum in eo sit † periculi 49
describit Helmold. lib. 2. chron. Slauu. 13. Amoti sunt vectes & ostia,

- quibus iampridem conclusum erat mare, & erumpebat inundans & intentans exitium multis Danorum insulis & regionibus maritimis &c. Neque minus exitialis est claustrorum † perforatio, sicuti cataractis à limo ita nomen habentibus ruptis maxima pars Rustringiæ periit, anno 1218. *Chron. Oldenb. lib. 2. cap. 4. Vbb. Emm. in reb. Frisic.* Vt pari pœna horum quoque violatores digni sint. Interim metu hostili sæpe ab ipsis incolis perforati † leguntur aggeres, ut sc. mare superfunderent aduersus terrarum eruptores. *Tacit. lib. 13. annal.* Quod ad stratagemata bellica referendum. Cuius exempla vide in historia Frisica & Belgica apud Emmium & Meteranum. De munitione riparum aduersus vim fluminum (nam in mari locū non habet) anceps est controuersia, si ea etiam cum incommodo † vicini ex aduerso fieri possit? Quod communiter negatur, *l. 1. §. 11. de aqua pluui. l. 2. eod. l. 1. §. 3. de rip. mun. Gilman. lib. 2. decis. Camer. 33.* Et facit locus Aggeni Urbici: Quæ res necessitatem ripæ muniendæ iniūgit, ita tamen, ut sine alterius damno fiat. Contra Vlpia. Iurisconsultus in *l. 1. §. 4. ne quid in lo. publ.* alio iure nos uti docet. Vix enim est ut non transuerso vicino noceatur, quando alluione ex hac ripa promota ex altera decrementum caussatur. Si damnum † ex euentu contingat, id non attenditur: *d. l. 2. §. 9. de aqua pluui. aliud si ex proposito. l. 79. de R. I. l. 3. §. 2. de iure fisc.* Quid si modicum saltem sit damnum huius, alterius euidentis utilitas? Hæc præualere videtur, *leg. 1. §. 4. ne quid in lo. publ. leg. 2. §. 5. de aqua pluui.*
- 54 Quia modicum † damnum non attenditur. *l. 25. §. 6. locat.* Ita sentire videtur P. Fred. Mindan. *l. 2. de process. Camer. 38. num. 5.* Quid si plane fluminis cursus immutetur. *supra ca. 20. num. 84. & seq.* Eadem ratio est † claustrorum, per quæ aqua superflua ex terra in mare subter aggeres eiicitur. Vnde etiam emissaria, & elices aquarum dicuntur, *Festus in voce Elices, & ibi Ioseph. Scal. l. 1. §. 9. de aqua pluui. aquæ ductus, l. 11. com. præd. 11. C. de aqua duct. paragogia, leg. 10. & ibi Alciat. C. de aqua duct. formæ, l. 27. §. 3. de usufr. l. 1. & ibi Dd. C. de aqua duct.* Item † cataracta, *Gen. 7. v. 12.* non qualia in Danubio sunt de quibus *Strab. lib. 7. Suidas & Iarins. Lazius lib. 12. de Rep. Rom. 6. & ibi Ste.*

ibi Stephan. Zamosc. in analect. ca. 8. vbi tria esse dicunt, Strudent
 werspelt/heßgang/vulgo Scheren item pericula Danubij, Arnold.
 Lubecens. lib. 2. chron. Slav. 4 & 6. sed qualia in Nilo olim, quibus a-
 qua modo arcebatur, modo admittebatur. Diod. Sicul. lib. 1. Iu-
 stin. lib. 2. Plin. lib. 5. nat. hist. 9. Iurisconsultus νόματα item διανόπες
 vocat. leg. 10. de extraor. crim. Cael. Rhod. lib. 27. lect. ant. 6.
 Galli des Escluses, Belgæ corrupte Stussen. Nostri Sisl
 dicunt. Atque horum quoque vsus æque † necessarius in in- 57
 fulis ac terris depressis humidisque. De Frisia Vbb. Emm. de Rep.
 Frisi. inter Lauicam & Fleuum: Fortuna regionis in duobus posita
 est, in aggeribus & claustris &c. Itaque his quoque certi † cu- 58
 ratores præpositi, sicuti apud Rom. fuerunt, qui repurgium for-
 marum curabant, ut Imp. loquitur in leg. 1. C. de aquad. Zeno in leg. 10.
 C. de aquad. hydrophylacas vocat. v. Cassiod. lib. 5. varior. A qui-
 bus tamen differunt † aquileges, in leg. ult. de iure immun. Alciat. 2. 59
 præterm. & 1. para. 24. Anton. August. 4. emend. 16. qui aquarum du-
 ctus & inuentos modos docili libratione ostendunt, leg. ult. C. de
 excus. art. Vnde aquælibratores, in leg. .C. Theo. de excus. artif. arti-
 fices periti rei aquariæ dicuntur à Marcell. lib. 28. ut architecto-
 nicæ peritos esse oporteat Plin. lib. 31. ca. 3. De claustris † hisce 60
 collocandis magnæ sæpe contentiones oriuntur inter vicinos,
 dum quisque pro sua vtilitate ea collocari postulat. Qualis vi-
 cinorum cum Groninganis, apud Emm. lib. 13. Item inter Rei-
 derianos, apud eund. lib. 15. Et latæ de his † leges plurimæ, veluti: 61
 Aquæductuum instituendorum ex vsu suo, modo non in detri-
 mentum alterius, cuique libera facultas esto. Hæc, quæ dicta
 sunt, non tantum ad † conseruationem, sed etiam ad augmenta- 62
 tionem infulæ faciunt. Latere enim terræ infixis palis & lapidi-
 bus cespitibusque impletis munito, alluuiò plerumque prouoca-
 tur. Siue eam vocare malis colluionem.

Lucan. lib. 4.

— nigro si turbida limo
 Colluies immota manet

Ad exal-

- 63 Ad exaltationem terræ etiam facit † irrigatio aquæ. *l. 1. §. 13. de aqua cottid. l. 17. de seru. rust. l. 1. de aqua pluui.* quippe quæ non solū pinguedinem † secum defert, *supra. ca. 20. num. 128.* sed etiam arenam, quam discedens in terra relinquit. Quæ proprie est corruuatio, vel si grauior sit inundatio *l. 2. C. de alluu. Ita Euagr. lib. 2. cap. 14. scribit,* in Bythinia tam ingentes pluuias extitisse, vt non longe à Nicomedia in Boano lacu ob crebram sordium cuiusque generis materiam in eum congestam insulæ quædam nascerentur. *Reperit Niceph. lib. 15. ca. 20.* Dicitur etiam illuuiō *l. 16. §. 3. fam. hercisc. l. 12. §. fin. de edil. edict. iustin. lib. 2.* illuuiēs aquarum principio terras obrutas tenuit. Item superluuiō. Quomodo Nilus † & alluendo & superluendo terram auget. *leg. 2. C. de alluu. Cic. 2. de nat. Deo. Senec. 4. nat. quest. 2.* iuuat agros duabus ex causis, & quod inundat, & quod oblimat. Vnde Ægyptus tamquam altissima regio, vt ab aliis diluuiis immunis celebratur, *apud Plat. in Time. Arist. 1. meteor. 14. Vt hinc Herod. lib. 2. & cum eo Scalig. ex. 47. in fi.* coniciant, si Nilus proportionē præteriti temporis auget, fore, vt terram non amplius attingere possit. plures fluuios recenset Cicero *d. lib. 2. de nat. Deo.* Atque hic modus maxime in vallibus & † depreiis locis utilis est. *arg. l. 1. §. vlt. de aq. pluui. de quib. Columell. 8. de rerust. 2.* vbi valles, quæ fluminum alluuiē & inundationibus concreuerunt, vineis aptas esse docet. Item in Frisia, vbi fundo palustri pinguis gleba superfusa fertilissimos agros efficit. Ipsa aqua
- 67 fordida & lutosa, quæ nondum in terram coaluit, etiam alluuiē † dicitur, teste Valla. *Liu lib. 1. dec. 1.* in proxima Tyberis alluuiē pueros exponunt. Quæ postea in terram coaluit, *de qua Ouid. 2. Fast.*

Hic vbi nunc fora sunt, lintres errare videres &c.

Item cluuiēs *Plin lib. 2. nat. hist. 82. Cicero pro domo sua.* Quæ vocabula licet distincta sint, ac distinctas naturæ operationes innuant, vulgo tamen promiscue accipiuntur. *arg. l. 30. §. 2. de A. R. D.* Vn-

- 68 de etiam alluuiōnis † nomine, superluuiō, & circumluuiō, quæ insularum propria est, denotantur. *Parmens. lib. 1. de alluu. 3. §. 1. nu.*

- 69 5. Pertinet huc obstructio † aquę insularum ac alluuiōnis produ-
ctioni

Etioni utilis, l. 13. §. *aquissimum*, in fi. de usufr. Vt huic contraria sit ratio retandi flumina, id est purgandi à virgultis arboribusque in alueo natis, ne impedimento sint nauibus. *Gall. lib. II. N. A. 17.* Et simili verbo returandi usus est Nonius, quod est obturando contrarium. *Turneb. lib. 28. aduers. 12.* Pertinet item exsiccatio lacuum aliorumque locorum palustrium, de qua supra. ca. 20. In quem usum instrumenta † hydraulica deducendis hauriendisque aquis inuenta, de quibus *Vitruuius lib. 10. quem explicat Turneb. lib. 2. aduers. 22. Gothof. in l. 4. C. de excus. mun. lib. 10. Dalecamp. ad Plin. lib. 7. ca. 37.* Quibus in Hollandia similes sunt mole pneumaticæ aquam eiaculantes hydromylæ dictæ *Turneb. lib. 3 aduers. 7.* Cuiusmodi terra exsiccata fertilissima efficitur. *supra ca. 18. numer. 103. Lucan. lib. 6.*

Vt primum emissis patuerunt amnibus arua,
Pinguis barbarico discessit vomere sulcus.

Vt propterea Tullius *ad Attic. lib. 4. epist. 14.* Lacum Velinum exsiccatum Reatinorum *τέμνη* dixerit. Ex quo est illa, inquit, siccata & humida tamen modice † Rosia. Credo pe inde ut Vopiscus Imp. Italiæ quosdam campos Rosiæ dixit, *Cæsar. Rhod. lib. 5. lect. antiq. 1.* ita Probus Imp. *Vopiscus* teste, cum † Sirmium solum effæcundari cuperet, ad siccandam quandam paludem multa simul millia posuit, ingentem parans fossam qua deiectis in altum nauibus loca Sirmiensibus profutura siccaret. Peperit id agros emphyteuticos † dum principes huius modi loca excolenda priuatis sub certa annua pensione concedunt *l. 1. & 2. C. de iure emph. leg. ult. C. de alluv. l. pen. C. de omn. agr. des.* Qualis Biltanus † ager in Frisia occidentali ab Alberto Duce Saxonie Hollandis locatus, ut pro certa pecunia eum aggeribus claustrisque munirent, & pro iugere cottannis aureum scutatum soluerent. *Vb. Emm. li. 40. rer.*

Frisc. De quo supra. c. 11. c. 69. Neque plura hic addemus, cum ad finem properemus etiam inuiti.

CAPVT XXIX.

De amissione & interitu Insulæ.

S V M M A R I A.

- 1 *Amissio dominiy ingrata.*
- 2 *Privatio presupponit habitum.*
- 3 *Augmentum & diminutio à pari procedunt.*
- 4 *Amissio est vel iuris vel facti.*
- 5 *Donare est perdere.*
- 6 *Inconsulta donatio profusio est.*
- 7 *Insula pro derelicta habita.*
- 8 *Res præscripta amissa dicitur.*
- 9 *Possessionis amissio.*
- 10 *Amissio facti gravissima.*
- 11 *Interitus rei est vel naturalis vel civilis.*
- 12 *Mutatio & conuersio Reip. ab interitu differre.*
- 13 *Fatales imperiorum periodi.*
- 14 *Vicissitudo rebus creatis communis.*
- 15 *In locis maritimis crebrior.*
- 16 *Testimonia de mutabilitate mundana.*
- 17 *Mare in terram conuersum iri.*
- 18 *Tempus per se nihil potest.*
- 19 *Ratio mutabilitatis humana.*
- 20 *Elementa sunt mutabilia.*
- 21 *Elementa quandoque homini in pœnam cedunt.*
- 22 *Peccata hominum causæ interitus rerum.*
- 23 *Casus fortuiti à nemine præstantur.*
- 24 *Casui fortuito nemo resistere potest.*
- 25 *Principum quorundam vanitas.*
- 26 *Oceanus terrius.*
- 27 *Mare casibus fortuitis obnoxium.*

- 28 Multitudo casuum fortuitorum.
- 29 Chasma cœli ac terra.
- 30 Inundatio.
- 31 Terræ motus.
- 32 Terræ motus an in insulis fiat?
- 33 Insula terra motu concussa.
- 34 Locus palustris terræ motus expers.
- 35 Quinque diluvia generalia.
- 36 Diluvia etiam à fluminibus proficiscuntur.
- 37 Flumina tauris assimilantur.
- 38 Gigantes insulas ad cœlum contorquent.
- 39 AEstus hybernus æstiuo violentior.
- 40 Maxime in plenilunio æquinoctiali.
- 41 Accursus rerum naturalium imperitus.
- 42 Fluminum augmenta.
- 43 Nilus æstum marinum imitatur.
- 44 Tempestas inundationem auget.
- 45 Ventorum alij aliis magis noxij.
- 46 Euri violentia.
- 47 Aquilonis potentia.
- 48 Cori rabies in locis Septentrionalibus.
- 49 Diluvia à Septentrione ad Austrum tendunt.
- 50 Concursum casuum fortuitorum.
- 51 Amissio est vel vniuersalis vel particularis.
- 52 Amissio fit vel impetu vel paulatim.
- 53 Generatio ex contrariis existit.
- 54 Duo modi interitus terreni, terræ motus & diluuium.
- 55 Lactantiij sententia.
- 56 Atlantis insula absorpta.
- 57 Atlantis an sit America?
- 58 AEdessa vrbs à Scirto flumine subuersa.
- 59 Insula undis suffocata.
- 60 Insula Zelandia submersa.
- 61 Particularis insularum interitus.

62. *Insula Seilan deminuta.*
63. *Mellumæ arx Frisia mari occultata.*
64. *Insula Sancta dimidiata.*
65. *Insula Gyrea truncata.*
66. *Inundatio raro sine damno est.*
67. *Insula Frisia olim continenti propiores.*
68. *Exemplum Inundationis.*
69. *An per inundationem possessio amittatur.*
70. *Distinctio Dd.*
71. *Inundatio duplex.*
72. *Inundatio à subuersione fluminis differt.*
73. *Simplex inundatio iura dominorum non mutat.*
74. *Fluminis & hostilis vis comparatur.*
75. *Inundatio est vel naturalis vel violenta.*
76. *Inundatio diuturna qualitatem fundi aliat.*
77. *Ambedere qui?*
78. *Iurisdictio terre inundatæ retinetur.*
79. *Inundatio an præscriptionem interrumpat.*
80. *Agro deteriorato an pensio debeat.*
81. *An post recessum fluminis cuius suum restituatur.*
82. *ICTi subtilitates Philosophicas non attendunt.*
83. *Irrigatio ab inundatione differt.*
84. *Eluuiio alluuiioni contraria.*
85. *Alluuiio quasi adlâuiio.*
86. *Res diuersa diuersis votibus exprimendæ.*
87. *Iobi dictum restitutum.*
88. *Parmensis sententia refutata.*
89. *Vnum vocabulum contrarios intellectus non recipit.*
90. *Alluuiio non est modus amittendi domini.*
91. *Diuersus respectus tollit contrarietatem.*
92. *L. 7. de peric. & com. rei vend. e. licata.*
93. *Alluuiionis ius regulariter f. r. i. e.*
94. *Batauia olim insula.*
95. *Alluuiio ciuitatibus maritimis noxia.*

- 96 Marimarum ciuitatum fortuna in commerciis posita.
- 97 Rauenna mediterranea facta.
- 98 Anchora in montibus inuenta.
- 99 Aldenburgum olim ciuitas maritima.
- 100 Ultraiectum à flumine remotum.
- 101 Leo uer die & Bolso uer die alteratio.
- 102 Norda portum amisit.
- 103 Albis ab Hamburgo recedit.
- 104 Emda contra Amasis recessum munitio.
- 105 Stauera portus obstructio.
- 106 Mors ciuilis Reipubl.
- 107 Bannum morti comparatur.
- 108 Tyrus urbs & insula mortua.
- 109 Carthago & Corinthus eodem anno euerse.
- 110 Exempla urbium destructarum.
- 111 Insula interitus an ab homine procurari possit?
- 112 Excommunicatio comparatur banno.
- 113 Anglia & Venetia excommunicatae.
- 114 Vrbes destructae quandoque reparantur.
- 115 Ciuitas restituta an ius pristinum recuperet?
- 116 Ciuitas restituta alia est à priori.
- 117 Lazarus resuscitatus nouus homo factus.
- 118 Forma Reip. mutata noua Resp. inducitur.
- 119 Mutatio nominum erroris mater.

MISSIO insulae quamuis ingrata + sit, saepe etiam lu-
 etiosa: l. 22. vers. nec uero domum, C. de admin. tut. tamen
 quia circa illam quoque ius occupatur, l. ult. de legib.
 non omittenda erit tractatio eius, vel ea quoque ra-
 tione, quia nulla domini translatio fieri potest, nisi
 praecedat amissio, quae est priuatio, ac + habitum praesupponit, De
 eius in l. non uidetur, 83. in pr. de R. I. Eberh. in top. in lo. 26. Neque enim
 potest insula fieri mea, nisi desierit esse tua. l. 1. pro derelict. Hinc est
 quod augmentum + & diminutio paribus passibus ambulant. 3

Alb. Brun. de augment. concl. 13. n. 2. & concl. 23. n. 1. Et idem operatur augmentum, quo ad additionem, quod diminutio quoad deductionem *Dd. in l. si ex toto, de leg. 1.* Ita ut si cui augmentum profit, illi etiam diminutio noceat, *l. socium in eo, pro socio. Consil. Marpurg. 414. vol. 2. n. 88.* Est autem amissionis nomen generale, vel in iure† vel in facto consistens. *Vasq. in præfat. 111. controu. n. 3.* In iure amitti proprie dicitur insula, cuius nulla ad recuperandum actio, vel ad retinendum exceptio nobis superest. *l. 14. de V. S. & ibi Gædd. nu. 25.* non solum si ex contractu aliquo pretium pro ea consecuti simus *d. l. 14.* sed etiam si sine vlla recompensa dominium à nobis absces-
 5 sit, puta per donationem, quia donare† est perdere, *l. 7. in pr. ff. de*
 6 *donat.* Quod tamen non concedunt Ethici, nisi sit inconsultat† do-
 natio. *Senec. 4. de benef. 10.* Ut sunt exempla in *l. 12. §. 14. mand leg. 8.*
pro emptor. c. donare & seq. dist. 86. Ista enim perierunt cum darentur,
 ait *Seneca lib. 1. de benef. 1.* neque vlla superest repetitio. *l. 53. de R. I. &*
 7 *ib. Decius, l. 4. §. 3. de cond. ob turp. caus.* Item amittitur insula si pro†
 derelicta habeatur, *l. 1. & tt. pro derel.* quod ex longo silentio decē
 vel 20. annorum præsumitur. *l. 15. §. 21. de damn. inf. Parmens. lib. 2. de*
 8 *alluv. 21. num. 4.* Item si insula sit† præscripta per negligentiam
 9 domini. *l. 37. §. 1. de usucap. supra cap. 25.* Abusiue amittitur† insula
 cuius possessio aut commodum aliquod nobis abest, *leg. 9 de R. V.*
Gædd. in d. l. 14. num. 15. Nam & illa perdita dicitur, in *l. 17. §. ult.*
 10 *commod.* In facto amittitur insula† quæ in rerum natura esse defi-
 nit, arg. *l. pen. de solut. l. 15. §. 2. ibi ut nusquam sit, ff. loc. t. Gail. 2. obs. 23. n.*
 24. Atque hæc amissio omnium grauissima est, quia tunc in super
 latiuo gradu abest insula, cum in rebus humanis non amplius est
l. 13. in fi. de V. S. l. 5. si cert. petat. c. si de legatus, 7. & ibi gl. in verb. a esse, de
 11 *offic. deleg. in 6.* Hic est interitus rei† vel naturalis, quæ à natura i-
 psa, *l. 14. §. 1. de pos. vel ciuilis, quæ à iure facto hominum causatur,*
l. intercidit, 59. in fi. de cond. & dem. l. cum hic status, §. si donat, de donat.
int. vir & vx. l. seruitus, de R. I. Duob. enim hisce modis non homi-
 nes saltē intereunt, *l. 63. §. 10. pro socio.* sed ipsæ etiā Respubl. prouin-
 ciæ, ac insulæ. *l. 21. qu. b. mod. ususfr. am t.* Quamquam in his quan-
 doque

doque mutatio † ac conuersio status tantum est, non interitus, 12
 cum imperium ac Respubl. conuertitur, ac aliam regiminis for-
 mam induit, *Vasq. in d. prefat. num. 34.* De qua conuersione late *Politici.*
Bodin. 4. de Republ. 1. & in meth. c. 6. Tholosan. lib. 21. de Rep. 1. & seq. Ar-
nif. lib. 2. polit. 1. Iohan. Gerhard. quest. polit. dec. vlt. Sunt enim & oppi-
 dis, vt hominibus sua fata, † sunt statuta tempora, quibus euolutis, 13
 paulatim decidunt. *Cranz. lib. 1. Vandal. 1. Thuan. lib. 1. histor.* Et ter-
 ritoria ac ditiones sæpe mutantur, secundum vicissitudinem sta-
 tuum mundanorum. *Brunus cons. 109. num. 8.* Et imperia omnia
 suas habent periodos, initia & finem, vt crescant, decrescant, do-
 nec tandem moriantur, perinde vt homines. *VVarem. ab Erenb. de*
fæder. lib. 1. ca. 1. Vasq. in d. prefat. num. 35. arg. l. 40. de pecul. Ezech. 31. v.
 14. Cuiusmodi interitus licet † omnibus rebus creatis communis 14
 sit: in maritimis tamen † locis dominatum obtinet, vbi recipro- 15
 cans æstus sursum ac deorsum omnia voluit, *dicente Leone Imp. in*
proem. Nouel. Quod præter cottidianam experientiam scriptorū
 grauissima † testimonia confirmant. *Senec. lib. 6. nat. quest. 4.* Terra 16
 mille miracula mouet, faciemque mutat locis, defert montes,
 subrigit plana, valles extuberat, nouas in profundo insulas eri-
 git. *Idem epist. 91.* non tantum manufacta labuntur: luga montium
 diffluunt, totę desedere regiones. Operta sunt fluctibus, quæ
 procul è conspectu maris stabant. Ipsius naturæ opera vexan-
 tur, & ideo æquo animo ferre debemus vrbium excidia. *Curt. lib.*
5. Vetustas non solum opera manufacta, sed etiam ipsam naturam
 paulatim exedendo perimit. *Agathias lib. 2.* Nihil est, ne minimum
 quidem in hac mortali vita, quod eodem semper statu permane-
 at. *Et Iustinia. in l. 2. §. 18. C. de vet. iur. enact.* multas nouas formas e-
 dere natura deproperat, omnisque noster status in perpetuo mo-
 ru consistit. *Nouel. 7. c. 2. Manil. lib. 2. astron.*

Omnia mortali mutantur lege creata,
 Nec se cognoscunt terræ vertentibus annis,
 Exutæ variant faciem per secula gentes.

Ouid.

Ouid. 15. metam.

Omnia mutantur, nihil est quod perstet in orbe &c.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus
Esse fretum: vidi factas ex æquore terras.

- Agnoscit id *Iobus ca. 14. v. 18.* mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. Lapidēs excauant aquæ, & eluuiē paulatim terra consumitur. *Exempla sunt Esaiæ 35. v. 5. & 41. v. 15. &c.* Eoque pertinet Anaximenis apophthegma de Thessaliæ montibus: eos quandoque mare futuros, nisi tempus defecerit, *Iulius Bellus in Hermet. polit. fol. 40.* Sicuti contra Democritus putauit, fore ut aliquando totum mare † inarescat, eo quod olim tota terra aquis operta fuerit. *Celius Rhodig. lib. 1. lect. antiq. 14.* Sed ut hic opus sit prouerbio veterum: de quo idem *Rhodig. lib. 2. ca. 12.* millesimum annum expectare. Itaque merito Æsopi fabulis id annumerat *Aristot. 2. metcor. 3. & 4. adde Senec. lib. 3. nat. quæst. 11. & 15.* Atque hæc
- ¹⁸ naturalis rerum mutatio cum in † tempore fiat, ideo illi adscribitur, ut tempus omnia mutare dicatur, *supra ca. 25. num. 3.* licet alias quantitas per se nullum efficaciam habeat. *Arnise. 2. polit. 2. & v. Dd. colligunt ex l. 44. §. 1. de Obl. & act.* tempus non est modus indu-
- ¹⁹ cendæ aut tollendæ obligationis. Ratio † huius mutabilitatis satis expedita est, quia qualia sunt principia, talia sunt etiam principia. *Bald. in l. 1. in fi. C. si quis omiff. caus. testam.* Sed principium
- ²⁰ hoc est 4 elementa, † ex quibus omnia gignuntur, sunt conuertibilia. Nam terra in aquam, aqua in aerem, aer in ignem & vicissim conuertuntur. Ergo necesse est corpora inde nascentia similiter esse conuertibilia. *Vasq. in d. præfat. num. 12.* Quæ elementa
- ²¹ licet † humani generis bono creata sint, *Genes. 1. & 2.* illi tamen quandoque in pœnam cedunt. *Eccles. 40. v. 31. & seq. psal. 148. v. 6.*
- ²² Idque propter peccata † hominum. *Gen. 6. Exod. 14. psal. 106. v. 12. Iona. 1. & pass. Nouell. 77. c. 1. §. 1. vers. propter talia enim delicta & fames & terra motus fiunt, Simon Maiol. li. 1. dier. canic. 1. Niceph. li. 15. c. 20.* Quod ipsi Ethnici agnouerunt. Eoque respicit fabula *Ouid. 11. metam. 7.*
- Non impune feres Rector maris inquit, & omnes
Inclinavit aquas, ad auaræ littora terræ,

Inque

Inque freti formam terram conuertit, opesque
Abstulit agricolis.

Hinc proueniunt casus fortuiti † *de quibus diximus cap. 7. nu. 6.* qui ²³
iure ciuili à nemine præstantur, *l. 23. de R. I. l. 50. de admin. tut. leg. 22.*
C. de neg. gest. nisi eos pacto in se suscepit, Decius ind. l. 23. num. ult.
l. 1. C. de posit. l. negotium, C. de neg. gest. vel sua culpa procreauerit. leg.
9. §. 3. locat. l. 28. §. 12. de pæn. Quæ enim tam firma terra est, vt flu-
minis marisue impetum, tempestatis ac terræ motus vim sustine-
re possit, *l. 24. §. 4. de damn. inf.* quippe quæ vis diuina est, † ac ma- ²⁴
ior, quam vt illi infirmitas humana resistere possit, *l. 25. §. 6. locat.*
l. 15. eo. l. 1. §. 4. de O. & A. And. Vafq. 2. controu. 93. num. 4. *ubi pulcre de*
fortuna vi. ne ab ipsa quædem regali potentia, quidquid ambitiosi
quidam Reges non sine vanitate † affectauerint, vt Xerxes, *de* ²⁵
quo cap. 23. num. 86. Item illa increpatio Regis Anglorum ad ma-
re: impero tibi ne in terram meam ascendas, *Cambden. in Britan.*
fol. 191. Maxime omnium maris natura semper terriora est. Vt
propterea *ἐννοεῖται* dicatur † ab Homero, *Gell. lib. 2. N. A. 28. Iuuen. 26*
sat. 10. Item bellua quædam immanissima, hostis humani gene-
ris, *Gæd. in cons. de alluu. maris num. 173. Tyrannus supra. cap. 18. numer.*
91. Plinius lib. 31. cap. 1. sic describit: Hoc elementum cæteris omni-
bus imperat, terras deuorant aquæ, flammæ necant, scandunt
in sublime & cælum quoque sibi vendicant. *Et Senec. li. 3. nat. quæst.*
ult. Nihil est tam violentum & incontinens sui, tam contumax
infestumque retinentibus quam magna vis vndæ. Vnde etiam
Nero dicebat, *apud Tacit. 14. annal. in pr.* Nihil tam capax fortui-
torum esse † quam mare, neque quemquam adeo iniquum, vt ²⁷
sceleris assignet, quod venti & fluctus deliquerint. Interim vix
est, vt non culpa aliqua casus huiusmodi præcedat, quamuis no-
bis circa eius æstimationem laborantibus ignota. *Eoque Tacit. 4.*
annal. vulgi mos est fortuita ad culpam trahere. Horum cum † ²⁸
multa sint exempla, vt nec dici nec numerari omnia possint, *leg.*
ult. C. de præscript. Nou. 28. & N. 84. cap. 1. late Sebast. Medices tract. de
casib. fort. enumerare omnes fatorum vias longum est, ait Seneca e-

- epist. 91. hic tamen potissimum Neptuni atque Æoli filiaë domi-
 29 nantur, ut chasma † id est hiatus, vel terræ, l. 11. §. 5. de neg. gest. l. 4.
 §. 1. de censib. l. 47. §. 1. de leg. 1. Plin. lib. 2. natur. hist. 82. vel cæli, Plin. li. 2.
 30 cap. 26. aquarum magnitudo, l. 23. de R. I. inundatio, † l. 20. §. 1. de seru.
 rust. fluminis marisue impetus, l. 15. §. 2. locat. vis tempestatis cala-
 31 mitosa, l. 2. §. 6. & seq. si quis caut. Qui si grauior est fit † terræmotus
 l. 24. §. 3. de damn. inf. Plin. lib. 2. cap. 79. Gell. lib. 2. N. A. 28. Atque ita
 describitur Matth. 8. v. 23. σεισμός μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ. Matth. 24. v. 7.
 Luc. 21. v. 11. σεισμός κατὰ τόπους. Adde Matth. 27. v. 52. & seq. De quo-
 rum causis & differentiis Marcell. lib. 17. Gell. d. c. 28. & lib. 19. c. 1. A-
 rist. 2. meteor. 7. & c. 3. de mund. Simon Maiol. lib. 1. dier. canis. 1. Sed hic
 32 controuertitur, an etiam in insulis terræmotus † fiant. Fuerunt
 enim qui id negarent. Quos refutat Senec. lib. 6. quest. 26. Per terræ
 33 motum enim insulas productas, diximus cap. 7. illoque insulas † cō-
 cussas, testatur Apocal. 6. v. 14. Imo quædam insulæ magis quam aliæ
 terræ σεισμοῖς subsunt, ut Sicilia, Eubœa, Arist. 2. meteor. 8. ita Cic. 1. de di-
 uin. scribit bello Punico secundo tantos terræmotus in insulis cō-
 pluribus factos, ut multa oppida corruerint, multis labe facta sit
 terræque defederint, fluminaque in contrarias partes fluxerint.
 Adde Niceph. li. 15. c. 20. Interim distinguendū videtur inter insulas
 34 solidas, & palustres † quia in loco palustri non cōtingit terræmo-
 tus Plin. lib. 36. c. 14. Inundatio autem si grauior sit, diluuium dici-
 tur, Græcis κατακλυσμός, Matth. 24. v. 38. Luc. 17. v. 27. Quod descri-
 bit Senec. 3. nat. quest. 27. ubi Quidy versus aliquot reprehendit 1. metam.
 35 9. Cuiusmodi quinque † præcipua & καθολικά numerantur, Oros. 1.
 histor. 3. & 9. Simon Maiol. d. ca. 1. & 10. sed ut cætera minime com-
 paranda sint, cum illo Noachi. Gen. 7. Diluuium autem licet à mari
 potissimum contingant, quippe quod inexhaustum est, Eccles. 1.
 36 v. 7. tamen etiā flumina † vasta & tempestatibus rapta alueos suos
 relinquunt, & in terram se exonerant. Senec. d. c. 27. Qualis casus de
 Erola flumine Lacedæmonis magnis tempestatibus commoto
 37 recensetur à Cicer. 2. de inuent. Vnde poeta fluminibus † tauro-
 rum simulacra affingunt, quasi terram cornibus proscindant, Cæ-
 lius

lius Rhodig lib. 17 lect. ant. 33. Neque aliud inuoluunt fabulæ de Gigantibus, † qui viribus suis freti insulas è mari raptas, non modo 38 in cælum, sed etiam contra se in uicem contorserint. Maris enim ventorumque potentiam adumbrant. *Natal. Comes lib. 6. mythol. 21* Maris autem æstus, ut præcipua inundationis causa, semper grauior & diuturnior est † hyberno quam æstiuo tempore, *Gæd. in l. 39 96. n. 2. de V. S. supra cap. 18. num. 122.* præsertim in plenilunio, quo maria excurrunt, *Plin. lib. 2. cap. 97.* omnium † maxime æquinoctiali. *Senec. 3. Nat. quæst. 28.* solet æstus æquinoctialis sub ipsum Lunæ Solisque coitum omnibus aliis maior vndare. *Tacit. 1. annal. & ibi Lips.* impulsu Aquilonis, simul sidere æquinoctij maxime tumescit Oceanus. Causam reddit *Arist. in problem. sect. 14. num. 13.* Eoque *Iohann. Faber in §. & quidem, nu. 2. Inst. de R. D.* Accursii † glossat. 41 imperitiam perstringit, naturam maris occidentalis exploratam non habentis, quod in plenilunio æquinoctiorum in tantum crescit, quod quandoque cooperit prata & ripas. *Idem in §. est autem litus, n. 1. eod.* Ita sunt quoque flumina † quæ etiam sine tempestate 42 augentur, *l. 2 §. 7. si quis cautio.* vel imbribus, ut apud *Virg. 1. Georg.*

Sepe etiam immensum cælo venit agmen aquarum &c.

Vel naturaliter ut † Nilus, *l. 1. §. 5. de flumin.* Vnde Nili aquam mari 43 ri similem dixit *Plin. lib. 35 cap. 13.* Cæterum quando fortiter vento † percutitur fluctus, ut *Iohann. Fab. loquitur.* quasi iratus altius in 44 terram se exonerat. Adeoque tum vluuenit quod *Virgil. in Diuis imprecatur.*

— migret Neptunus in arua

Fluctibus, & spissa campos perfundat arena,

Dicantur mea rura ferum mare &c.

Sicuti autem ventos placidos ac lenes ad alluionem promouendam magis accommodos esse diximus *cap. 18. n. 30.* ita violenti magis † sæuiunt ac terram absorbent. Et quidem pro di- 45 uersa cæli ac regionum plaga. In sacris Eurus † naufragia 46

concitare dicitur, *psal.* 48. v. 7. nisi id de Cilicio mari & nauibus Tharsis intelligere malis, *Virgil.* 2. *Georg.*

Ast vbi nauigiis violentior incidit Euris.

Horat. 1. *carm.* 28. quodcunque minabitur Euris

Fluctibus Hesperiiis.

Propert. lib. 2.

— sæuus licet vrgeat eurus

Velaque in aduersum frigidus auster agat.

47 Eandem potestatem † Aquiloni tribuit *Syrac.* 43. v. 18. Et *Ouid.* 6. *metam.* vbi sic loquentem introducit.

Apta mihi vis est, hac tristia nubila pello,

Hac freta concutio, nodosaque robora verto.

De Borea Propert. lib. 2.

Hic Deus & terras, & maria alta domat.

Homer. *Iliad.* 1. Duo ventri pontum commouent, Boreas & Zephyrus, &c. Circius † & Iapix natura vertiginosus *Gell.* lib. 2. N. A. 21.

De cuius rabie in septentrionalibus vide *Simon.* *Maiol.* lib. 1. *dier. canic.* 1. Atque hic est Corus siue Caurus, ut *Virgil.* vocat. 3. *Georg.* Fri-

49 ferri, quod diluuiâ † plerumque à septentrione versus austrum

50 feruntur, *Bodin.* in *meth.* cap. 6. Horum casuum † fortuitorum species, quo plures concurrunt, eo maiores strages edunt, deiciunt

arbores, l. 12. in pr. l. 19. §. 1. de *usufr.* concitant naufragia, l. 15. l. 16. §. 8.

de *publican.* promouent incendia, l. 30. §. 3. ad L. Aquil. naues terræ

impingunt, l. 8. de *ruin. naufrag. incend.* l. 29. §. 3. ad L. Aquil. terram de

uorant, l. 7. de *peri. & com.* l. 64. in pr. de *euict.* & in lacum redigunt. l.

10. §. 2. quib. mod. *usufr.* amit. Vnde fluminum & ventorum vis con-

iungitur, in l. 24. §. 4. de *damn. inf. d. l. 2.* §. 7. si quis *caut.* Est autem in-

51 teritus insulæ, vel vniuersalis † vel particularis, l. 15. §. 2. *locat.* Et

hæc ita ut quandoque pars terræ detrahatur, quandoque altere-

tur tantum. l. 1. §. 15. de *flumin.* Quæ proprie est deterioratio ac di-

minutio quædam, leg. 3. §. 1. l. 0. leg. 18. §. 1. *commod. leg.* 9 §. 3. ad *exhib.*

Gædd. ad d. leg. 14. numer. 10. de *V. S.* Et fit vel impetu quodam, l. 30.

12 §. 3. de *A. R. D.* vel sensim † ac peditetim. Sicuti enim his modis in-

fulas

fulas produci diximus cap. 4. in fi. ita per eisdem iterum esse definiunt, quia vnumquodque eodem genere dissoluitur, quo ab initio constitutum est. *c. 1. extra de reg. iur. l. nihil tam naturale, ff. eod.* Et generatio et ex contrariis existit. *Arist. 5. polit. 10.* Et contrariis æternitas rerum constat. *Senec. ep. 106.* Vnde etiam contraria contrariorum sunt remedia. *Arnise. 2. pol. 5. in princ.* Et contrariorum eadem scientia. *Arist. in problem. sect. 30. Decius in l. secundum naturam, m. 10. de reg. iur. Vvesemb. in π. de iust. & iur. & pro socio, n. 6.* Impetu duobus et modis produci infulas diximus cap. 7. num. 10. nempe per 54
terremotum & diluuium. Per eisdem ergo etiam pereunt. *Lucret. lib. 5.*

Aut cecidisse vrbes magno vexamine mundi,

Aut ex imbribus assiduis exisse rapaces

Per terras amnes, atque oppida cooperuisse &c.

Lactant. lib. 7. cap. 3. possum enumerare, inquit, quoties repenti- 55
nis quassatae hiatribus, vel hiauerint terræ, vel descenderint in abruptum. Quoties demersa fluctibus & vrbes & insulæ abierint in profundum, frugiferos campos paludes inundauerint, flumina & stagna siccauerint &c. *Adde Tertull. in apolog. cap. 39.* Ita in totum abstulit mare magnam illam insulam Atlantidem et Europæo or- 56
be potiore, *Plin. lib. 2. cap. 90. Marcellin. lib. 17. Tertull. d. lo. Iul. Bellus in Hermet. polit. fol. 40. Simon Maiol. lib. 1. dier. canic. 1. & 14.* De qua proprium dialogum scripsit Plato, quem vide in Timæo. Neque enim meo animo fabula est, inquit *Iust. Lips. 1. de constant. 16.* Ut errare oporteat illos, qui hanc esse et Americam patrum memoria inuentam 57
opinantur. *supra. cap. 4. n. 25.* Est enim illa in mare Atlanticum conuersa, coenofum tamen & minus nauigabile *Herod. lib. 1.* Nisi ex eo renatam Americam credere malis. Ita Ædissa et Mesopota- 58
miæ vrbs ad Euphratem, de qua est in *l. 5. C. de cohortal. lib. 12.* non ita Hiera siue sacra fuit, ut vocauit *Strab. lib. 5.* eo quod inter aquarum impetus immobilis maneret, quin Iustino imperante ab interfluente flumine Scirto tota subuerteretur, ex *Zonara Pancirol. ad not. vtriusque Imp. 1. capp. 66.* Pyrrham et Antissam circa Mæotin pontus abstulit, *Plin. lib. 2. cap. 92.* Et Agamede obiit & Hiera. *Plin.*

lib. 5. cap. 31. plurimum interitus *vide apud eundem lib. 5. cap. 29.* Et ne ad vetera aut remota abeamus, ait *Lips. d. cap. 16.* apud Belgas patrum † æuo in partibus Zelandiæ duas insulas cum oppidis viris-
 60 que diluuiis absorpsit. Ad particularem † interitum pertinent
 61 *exempla Plinij lib. 2. cap. 92.* Ex insula Cea amplius 30. M. P. abrupta subita vis cum plurimis mortalium rapuit. Et in Sicilia dimidiam Tindarida urbem, & quidquid ab Italia deest. Eoque alludit *Lu-*
can. lib. 2. describens, quod fuerit

Longior Italia, donec confinia pontus

Solueret incumbens, terrasque resolveret æquor.

62 Ipsa insula Seilan, † quæ putatur esse vna de melioribus mundi huius cladis expers non fuit. *Paulus Venetus lib. 3. cap. 22.* Ita Mellu-
 63 mæa † arix Frisiæ cum vicina regione vndis suffocata. *Chron. Ol-*
 64 *denb. lib. 1. c. 13.* Ita † Hilligerlandia insula propter impuram mo- nialium vitam maiore sui parte ita vastata & conuulsa est, ut pars reliqua adhuc ruinam minetur, non sine prodigiosa metamor-
 phosi, de qua *Vbb. Emm. lib. 14. rer. Frisic.* Et simile quid habet *Homer. Odyss. d.* Neptunus percussit Gyream † petram, absciditque ipsam & vnum quidem illic mansit, alterum frustum incidit mari. Ca-
 65 talogum damnorum, quæ ab inundationibus diuersis temporibus Frisia ac vicinæ maritimæ regiones senserint, huc apponere
 66 non vacat. Raro enim † impune abierunt. Quæ hodie eo sunt frequentiores, quo nos nequiores parentibus sumus. Et per has insulæ littoribus nostris obiectæ ac arenarum collibus mare sub-
 67 mouentes, nunc † multo longius à continente summotæ sunt quam fuerunt olim, cum quædam etiam continenti iunctæ essent,
 68 *Vbb. Emm. lib. 9. rer. Frisic.* Vnum tantum exemplum † apponemus ex *Helmold. lib. 2. histor. Slau. 1.* ut mediterranei etiam nostrorum periculorum admoneantur. Anno Hartwici Archiepisc. Bremē-
 sis primo, tāta maris inūdatio oborta est quāta nō est audita à die-
 bus antiquis, quæ inuoluit omnē maritimā terrā Frisię, Hadeloę, & omnem terram palustrem Albiæ & Wirrhæ (Albis & Visurgis) & omnium fluminum, quæ descendunt in Oceanum, & submer-
 sa sunt

sa sunt multa millia hominum & iumentorum &c. Sed mittamus historica, ut Ictis quoque parentemus. De inundatione quæritur, an per illam possessio vel dominium terræ inundatæ amittatur? De possessione id affirmant Paulus Ictus in l. 12. §. fin. de bon. auct. iud. l. 23. quib. mod. ususfr. amit. & in l. 3. §. 17. de acquir. poss. Ulpia. in l. 10. §. 1. de peric. & com. rei vend. Negant idem Paulus in leg. 30. §. 3. de acquir. poss. & in l. 3. §. 17. eod. Pompon. in l. 30. §. 3. de A. R. D. Dd. vulgo † distinguunt inter momentaneam seu breuem, & 70 inter longam ac diuturnam inundationem, quasi per illam possessio non amittatur, sed per hanc bene. Duar. in d. l. 3. §. 17. & ibi Gothof. Donell. lib. 5. comment. 12. Bapt Parmens. lib. 2. de alluv. vio. 22. §. 2. Ceterum ab his dissentit Gifanius in d. §. 17. n. 93. & seq. ubi vult possessionem semper & indistincte amitti, etiamsi inundatio fit exigui temporis. Quem refutat Osuvald. Hilliger. collega quondam in Donell. Enuclea. d. c. 12. lit. C. Recte autem Parmens. d. lo. duplicem inundationem statuit, aliā simplicem quæ speciem fundi non mutat: aliam quæ fundi formam abolere solet. Illam fluminis extra ripas euagationem, hanc alueum fluminis prolatum vocat. Multum enim interest, utrum † flumen terram aliquam inundauerit, an vero 71 alueum sibi fecerit, quasi mansurum. Priori casu, non fit publicum, quod aqua operum est, l. 1. §. 9. de flumin. Neque enim huiusmodi inundatio fundi speciem mutat, l. 7. §. 6. de A. R. D. §. 24. Inst. eo. nec dominium † interuertit, l. 30. §. 3. eod. nec ususfructum adimit l. 10. §. 2. quib. mod. ususfr. am. nec servitutis ius exstinguit, leg. 14. in pr. quemad servit. Capoll. lib. 2. de servit. 4. numer. 96. vel saltem restituit, si inundatio sit longior, leg. 23. quib. mod. ususfr. leg. 1. §. 9. de itin. actuque priu. Donell. 10. comment. 38. Parmens. d. lo. cap. 23. §. 1. consequenter nec possessionem tollit, leg. 30. §. 3. de acquir. poss. adeoque nec nova apprehensione opus erit, Parmens. d. c. 22. n. 8. Itaq; aqua irrumperens † instar hostis est, l. 12. §. fin. de bon. auct. iudic. qui quādiu 74 terrā occupavit, dominium in suspenso habet, ppter l. 5. §. fin. l. 7. in pr. de A. R. D. ac expulso eo, omnia in priorē statū dominij recidunt, l. 20. §. 1. de capt. & postlim. l. 26. quib. mod. ususfr. am. Donell. 4. cōment. 29. Treut. vol. 1. disput. 29. th. 7. lit. F. Iure quodā postliminii, l. ius postlim. C. de

- C. de cipt. & possim. reu. cuius alluuiōis comparatur. *Parmens. lib. 2. cap. 23. §. 1. numer. 5.* Atque hoc ita obtinet, non solum si inundatio sit † naturalis, qualis est Nili, in l. 1. §. 5. de flumin. *Pompon. Melæ lib. 1. Solin. cap. 45. Parmens. lib. 2. cap. 22. §. 2. num. 12.* Et si qui sunt similes, ut *Eccles. 24. v. 35.* Item inundatio marina, singulis diebus naturalibus bis æstu littora complens, ut supra dictum, sed etiam si sit violenta, de qua potissimum agitur in d. l. 30. §. 3. de A. P. l. 3. §. 17. eod. unde etiam vi & impetu fluminis fieri dicitur, in l. 14. seru.
- 76 qu. mad. am. Posteriori casu, † si inundatio longiorem moram trahat, adeo ut ipsam fundi speciem, quod fieri necesse est, corrumpat ac ambedat, non solum possessio, d. l. 12. §. fin. de bon. auet. iudic. l. 23. quib. mod. vsusfr. amit. sed etiam dominium amittitur, l. 10. §. 1. de peric. rei vend. Et de tali inundatione sentire I Ctos contrarios palam est ex descriptione *Ulpia. in d. l. 10. §. 2. quib. mod. vsusfr.* si scilicet terra sit facta palus vel stagnum, siue impetu, siue sensim & pedetentim, l. 30. §. 3. de A. R. D. *Alfenus in l. 38. de A. R. D. eleganti verbo ambederet utitur.* Quod alij *Seneca loco 4. nat. quest. 2.* inferunt, locumq; sic corrigunt, cum cæteri amnes ambedant terras & cuiſcerent: Nilus tanto cæteris maior, adeo nihil exedit aut abradit, ut cōtra adiciat vires. *Cauſſam correctionis reddit Henric. Stephan. ad traged. Senec. lib. 2. c. 10.* Interim quāuis possessio ac dominium terre inundatæ hoc casu amittatur, non tamen amittitur † iurisdic-tio in aqua, quia hæc tantum interpolatur ut ex terrestri maritima fiat, supra c. 14. n. 85. ac piscatione conseruatur, licet vsusfructus non retineatur. l. 23. quib. mod. vsusfr. *Parmens. d. c. 22. §. 1. num. 8.*
- 79 De præscriptione quoq; quæritur tan ea per inundationē interrumpatur. Quod affirmat *Parmens. d. c. 22. §. 1. cum Alex. cons. 77. n. 10. li. 6.* quia difficile sit prædia prope flumina sita vsucapi, ppter crebras inūdationes, iuxta doctrinam *Bart. in l. 3. §. Labeo, de A. P.* Sed hoc intelligendum esse de longiore inundatione fundum interpolante ipse *Parmens. declarat in d. c. 22. §. 2. n. 5.* Alioquin qua inundatione possessio nō amittitur, ea nec præscriptio interrūpitur arg. l. 2. l. 5. de vsucap. Huic vicina est quæstio an agro eluuiōe deteriorato † nihilominus integra pensio ab emphyteuta vel conduttore

Etore debeatur? Negat Imp. Zeno in l. 1. C. de iure emph. l. 13. §. 4.
 locat. l. forma. §. 1. ff. de cens. Gail. 2. obseru. 23. Eoque pertinet Seso-
 stris Regis Ægypti æquitas, quam commendat Herod. lib. 2. Quod
 si cuius portionem flumen eluione decurtasset, is adiciens Regē,
 rei quæ contigerat certiore faciebat Rexque ad prædium in-
 spiciendum mittebat, qui metiretur, quanto deterius factum
 esset, vt ex residuo proportionē taxatum vectigal penderetur.
 Aliud obtinet in simplici inundatione, per quam fructus quidē
 auferuntur, non tamen terræ substantia penitus læditur. Itaque
 tum nihilominus integer canon soluendus est ab emphyteu-
 ta, d. l. 1. C. de iure emph. Borch. de feud. cap. 3. num. 11. & 12. non vero in-
 tegra pensio à conductore, l. licet, 8. C. locat. Borch. d. cap. 3. nu. 11. nisi
 hic cum seminare agrum iterato potuisset, id neglexisset, tunc e-
 nim ex culpa tenetur. Hieron. Treut. vol. 1. select. disput. 29. th. 7. lit. F.
 Quid autem si flumen ad priorem alueum redierit, an cui libet
 † ius suum restituetur? Negat Borch. ad §. insula, Inst. de rer. diu. & 81
 ante eum Corn. cons. 191. num. 15. lib. 3. Affirmat Bapt. Parmens. d. cap.
 23. §. 1. & 2. saltem ex æquitate, atq; sic verbal. 7. §. 5. de A. R. D. vix est
 vt id obtineat, interpretatur, licet de rigore iuris aliud dicendum ef-
 set. Nobis videtur Gaium I Cto à ratione Philosophica ad iuri-
 dicam arguere, quasi ager alluione restitutus non sit idem nu-
 mero cum illo, qui per eluionem periit, sit tamen idem ciuili-
 ter ac fictione iuris. Philosophus enim non eundem agrum dice-
 ret, qui semel periit, propterrationem cap. 14. n. 105. allatam. Sed vix
 est, vt hæc subtilitas à I Cto attendatur. † d. l. 7. §. 5. de A. R. D. arg. l. 82
 77. de iudic. supr. cap. 10. nu. 74. Quia nimia subtilitas in legibus sus-
 que deque habetur, l. 29. §. 4. mandat. l. 14. in pr. C. de legit. here. l. 7. C.
 ad SC. Treb. c. 6. extr. de iudic. Ab inundatione excludenda est irri-
 gatio † fluminis, quam ad augmentationem terræ facere diximus 83
 cap. preced. Ea enim homines sæpe sua industria prouocant, vt
 in Gallia Cisalpina frequenter accidit, Parmens. d. cap. 22. §. 2. n. 12.
 Fatuus enim esset legis sensus dicente Baldo in l. 1. nu. 38. C. de confess.
 quod per vberiore culturam sibi ipsi interuerteret quis posses-
 sionem in toto vel in parte, Paulatim amittuntur insulæ vel elu-

4 uione† vel alluione. Qui modi quāuis sibi ipsis aduersentur, ita
 ut corruptio vnius sit generatio alterius, omnium enim elemen-
 torum alterni recursus sunt, *inquit Seneca lib. 3. nat. quest. 10.* quid-
 quid alteri perit, in alterum transit. Vnde vbi diminutio non mi-
 nuit, ibi nec augmentum auget, *Eberh. in top. in lo. 19. in pr.* tamen
 circa insularum alterationem conspirant. Sicuti enim per allu-
 uionem terra sensim augetur, ac continenti adiicitur, vnde dicta
 85 est † alluio quasi ad lauiō, *l. 6. §. 3. fam. hercisc.* ita per eluionem
 eadem sensim ac pedetentim absumitur, ac in aquam resoluitur,
 quando *iuxta Lucret. lib. 5.*

Pars etiam glebarum ad diluuiem reuocatur

Imbribus, & ripas radentia flumina rodunt.

86 Quæ naturæ operationes cum diuersæ † sint, merito diuer-
 sis quoque appellationibus exprimi debent. *§. 5. Inst. quibus mod.
 testam.* Atque ita boni auctores proprie loquentes accipiunt. *O-
 uid. 15. metam.*

— eluue mons est deductus in æquor.

Cic. in somn. Scipio: propter eluiones exustionesque terrarum il-
 las æternas non esse. *Plaut. in Rudent. Act. 2. Sc. ult.* ante te poenitet in
 mari quod elui, nisi hic in terra iterum eluam? vbi *Turneb. libr.
 21. adue. §. 12.* eluere pro amittere pergere interpretatur. Vnde si-
 cut *idem Turneb. lib. 5. cap. 23.* *Festum corrigit* & aquarum eluiones
 legit, non fluxiones, quod vox Græca *κατακλυσις* innuit: ita in
 87 versione Bibliorum vulgari *in dicto † Iobi. 14. v. 18.* pro alluione
 eluio reponi debet. Non enim augmentum illic sed decremē-
 88 tum describitur. Itaque † Parmensis doctrina *lib. 1. de allu. 1. n. 3.
 & cap. 3.* subsistere non potest, quando alluionis nomen in iure
 nostro tam decessionem quam accessionem denotare conten-
 89 dit, quia impossibile est vnum & idem vocabulum † vno tempo-
 re duplicem eumque contrarium intellectum recipere. *Hering.
 de fide iuss. cap. 27. part. 1. n. 88.* Et inductum ad augmentum, non de-
 bet operari diminutionem. *Moller. 3. semest. 26.* Iam autem allu-
 90 uio † est modus acquirēdi non amittendi dominij *§. prater ea, Inst.
 de R. D.* Et ab eluione tantum distat, quantum augmentum à decre-

decremento, accessio à decessione, l. 24. §. ult. de aqua plu. Neque
 obest quod alluione quoque insulam amitti diximus. Hæc in-
 quam contraria non sunt, arg. l. 13. §. 3. de reb. dub. quia definit esse
 insula, eo t̄ modo de quo sup. c. 6. num. 36. non definit esse terra. Imo 91
 semper per alluionem ex aqua fit terra. Quod quamuis raro si-
 ne damno agri aduersi contingat, sup. cap. 18. n. 9. tamen nō ideo
 vtrumq; contrarium vno alluionis vocabulo exprimitur. Ne-
 que leges à Parmensi adductæ id probant, cum semper alluio-
 ni verbum augmentum denotans subiiciatur. Proferenda autē
 erant loca, in quibus alluio etiam decrementum denotet. l. id
 quod, 7. in pr. de peric. & t̄ com. rei vend. quamuis prima fronte ad rem 92
 facere videatur, tamen oculatius iuspicienti eam opinionem et-
 iam destituit. Nam l. C. tus alluionem verbo accessit subiungit,
 ab eoq; decrementum pereundi verbo manifeste segregat. Cu-
 ius verba transponere non est interpretis boni. Ita etiam in l. 64.
 §. 1. de euict. alluionis periculum non ad incrementum, sed ad
 euictionem referendum est, quia in casu illius legis fundo vendi-
 to ducenta iugera per alluionem accesserint. Quamuis vero
 regulariter ius t̄ alluionis vtile ac fauorabile sit, vtpote à iure 93
 Gentium introductum: Parmens libr. 1. c. 5. nu. 10, tamen nonnun-
 quam etiam ipsi cui acquiritur inutile & detrimentosum esse po-
 test, puta si ipsi expediat maris fluminisue vsum potius, retinere.
 Ita multæ insulæ per alluionem continenti adiectæ leguntur,
 de quibus Strab. lib. 1. Plin. lib. 2. cap. 89. Simon Maiol. lib. 1. dier. canic. 14.
 sup. cap. 6. nu. 36. Ita Batavia t̄ olim insula satis magna fuit, à scri- 94
 ptoribus Romanis celebrata sup. cap. 4. num. 21. Sueto. in Calig. cap.
 44. Quæ nunc talis esse desuit, Munster. libr. 3. tosmog. fol. (mih) 628.
 Præsertim ciuitatibus maritimis noxiæ sunt alluiones t̄ portuū, 95
 quippe per quas mediterraneæ factæ nauigationum & commer-
 ciorum emolumenta amittunt. Quales sunt ciuitates Ansea-
 ticæ, id est marinæ, sup. cap. 1. numer. 20. licet hodie id nomen κατ'
 ἐξοχήν illis tantum tribuatur, quæ sunt in fœdere Anseatico. Ha-
 rum enim felicitatem t̄ in emporii ac nauigationum commodi-

tate consistere *diximus cap. 24. in fi.* Quomodo Aufonius Narbonem Gallia commendat.

Te maris Eoi merces & Iberica ditant
Æquora, te classes Libyci Siculique profundi,
Et quidquid vario per flumina, per freta cursu
Aduchitur, toto tibi nauigat orbe Catapulus.

- 97 Ira Rauenna † Italiae vrbs ab Augusto Cæsare portu manufacto
aucta, nunc pro flumine spaciosissimos hortos ostendit, malis
plena, sed de quibus non pendeant vela, sed poma, *ait Iornand. de
rebus Geticis fol. (mihi) 109.* Ita Patauij, Aquileia & alibi latissima
nunc iugera esse, vbi olim classium stationes fuerint, *docet Iustinus
98 Bellus in Hermet. polit. fol. 39.* qui etiam in Heluetia nauem † inuen-
tam esse scribit, *iuxta descript. Ouidij 15. metam.*

Et procul à pelago conchæ iacuere marinæ,
Et vetus inuenta est in montibus anchora summis.

- 99 Aldenburgum † ciuitas Wagirensis prouinciæ quondam ma-
ritima, *Helmold. lib. 1. Chron. Slav. 2.* Quæ nunc mediterranea fa-
cta est. *Tholos. 2. de Rep. 9 n. 3.* Traiectum vrbs ita dicta à crebro
mercatorum transitu per Rheni veterum alueum, qui nunc lon-
100 gius ab eo remotus Ultraiectum † interpolauit. *Petr. Mers. in an-
nal. Episcop. Ultraiect. in pr.* Ita Leowerdia † Bolswerdia aliæque
101 Frisiae vrbes olim maritimæ, nunc integro miliario à mari reces-
102 serunt, *Vbb. Emm. in descript. harum ciuit.* De Norda † *idem auctor in
descriptione chorogr. Frisiae.* Hoc ipsi ad reliquam fortunam deest,
quod portus eius, qui aliquando optimus fuit, dum crescunt v-
trimque in ora agri, limusque assiduo inuehitur, in annos defi-
ciat. Quamquam id quoque malum pulcherrimorum agrorum
adiectiōe ipsi reponere velle videtur &c. Et videtur ad hunc a-
grum pertinuisse incrementum super quo consultus respondit
Iohan. Gedd. 1 Ctus in cons. de alluv. maris post tract. Noe Meureri. Sed &
103 Hamburgenses † conqueruntur Albim olim urbem suam propi-
us alluisse, postea alueum suum diuisisse, *in petit. artic. pro restit. in
104 integr. art. 63. & pass.* Embda † vrbs cum idem incommodum sen-
tiant, verita ne portus commoditate destituatur, nostro tempore
trabibus ab insulæ Nesselæ ex aduerso sitæ angulo, continuis atque

inter se deuinctis in profundum iactis, Amasis flumen à Dullar-
to exclusum in pristino alueo propius ad mœnia cogit. Quod
opus sumtuosissimum non immerito commendat *Vbb. Emm. libr.*
2. rer. Frisi. & in d. descript. chorogr. Atque hoc quoque incommo-
dum non minus ac inundatio in pœnam, à Deo imminitti, *præter*
Syracid. c. 40. v. 28. testatur arena in portu prope Staueram † ex
tritici effusione insolentis fœminæ in Fleum, nata, perquam os
portus obturatum, *Emm. in descript. Stauera.* Atq; hic est interitus
naturalis terræ vel insulæ. Cui in iure mors civilis † æquiparatur,
qua Respublicæ, regna ac prouinciæ è libertate in seruitutem
rediguntur, ac priuilegiis, honoribus, atque omni iure exutæ,
verbo Ictorum, capite minuuntur, *l. 21. quib. mod. ususfr. amit.* vbi
tamen Modestinum principiis politicis abusum ciuitatem pro
vrbe posuisse *annot. Bodin. 1. de Rep. 6.* Hoc autem quoties contin-
git Respublica pro mortua † habetur, *gl. in c. fin. in verb. expressi, ext.*
de procurat. veluti si in bannum incidat, Gail. 2. de pace pub. 1. & 9. sup.
cap. 16. in tr. Vnde ait Bald. in *extravag. de pace Constant.* Ci-
uitatem mori, si vel eluione pereat, vel sit in banno Imperato-
ris. Quarum illa mors est naturalis, hæc ciuilis. Ciuilem hanc
capitis diminutionem Alexan. M. Tyro † vrbi & insulæ inflixit,
quæ diu mare non vicinum modo, sed quocunque classes eius
adierunt ditionis suæ fecerat, ait *Curt. lib. 4.* Quam cladem ipsi
prædixerant Prophetæ. *Esai. 23. & Ezech. cap. 26. & 27.* Nequid de
aliis vrbibus à Romanis euersis hic addamus, vt fuerunt † Car-
thago *d. l. 21. d. l. 21. quib. mod. ususfr. Goth. in l. 1. §. 1. C. de off. P. P. Afric.*
Liu. in epitom. lib. 6. c. 1. Florus lib. 2. cap. 15. Appian. in Lybico Plutar. in
Caton. Plin. lib. 15. cap. 18. Vellei. Patero, lib. 1. Horat. 4. carm. 7. Eutrop. lib.
4. Et Corinthus eodem anno Flor. ib. & cap. 16. Pausan. in Acha. Ci-
cer. 1. offic. Eutrop. lib. 5. cap. 3. Reinec. in syntagm. p. 3. fol. 580. sup. cap. 23.
n. 56. Plura exempla recenset Seruius Sulpitius in epist. ad Ciceron. lib. 4. ep.
47. Ex Asia rediens † cum ab Ægina Megaram versus nauigarem,
cæpi regiones circumcirca prospicere: post me erat Ægina, an-
te Megara, dextra Piræus, sinistra Corinthus, quæ oppida quo-
dam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta

- ante oculos iacent. *Adde Ovi. 15. metam. 39. in fin. Senec. epist. 71. & 91. Lactant. lib. 7. cap. 15. Munster. lib. 1. cosmogr. 2. Goth. in l. 1. C. de sum. Trinit. Gail. 2. p. p. 9. n. 28.* An autem naturalem interitum † vis humana insulis infligere possit, in facto cōsistit. Extat quidem comminatio Artaxerxis Regis Persarum, qui propter Hippocratis Medici tergiuersationem sic Cois rescripsit: Vestram urbē ferro & igni deuastatam, & insulam demolitam pelagus efficiam, vt ne imposterum dignoscatur, an eo in loco insula aut vrbs Cos fuerit. *Extat inter epist. Hippocrat. sect. 8.* Sed euentum voto respondisse non legitur. Licet maris impetu pessum iuisse legatur *apud Tertull. in apol. cap. 39.* Vt hunc modum natura sibi reseruasse videatur. Banno æquiparatur excommunicatio † in delictis Ecclesiasticis, *Gail. 2. p. p. 1. n. 26. & c. 6. n. 21.* Qua pœna Pontifex Romanus vsus legitur, non solum in regno Angliæ † proscripto, ac Regi Hispaniarum in prædam concessio, sed etiam in Venetis excommunicatis. Quorum illa libertatem fortiter defensa hætenus perstitit, hi cum Pontifice in gratiam reuersi, non sine macula nominis sui, *de qua Paurmeist. lib. 2. de iurisd. imper. 3. in fi.* Cæterum cum per ciuilem hanc pœnam solum siue area insulæ vel vrbs proscriptæ ac dirutæ nihilominus maneat, *arg. d. l. 21. quib. mod. usus fr.* contingit sæpe vrbes † destructas renasci, vt de Tyro scribit *Curcius d. lo. Et constat ex l. 1. in pr. l. 8. §. 4. de censib. iuxta prædictionem Esa. cap. 23. v. 15.* Sed & Carthago rursus colonia esse cæpit. *d. l. 8. §. ult.* Quo pertinet dictum Timagenis *apud Senec. ep. 91.* Quandoque etiam restituuntur. Quo casu an priuilegia omniaque iura amissæ recuperarent *disputat Gail. 2. ot. §. 61. & 2. p. p. ult.* Neque enim dubium est, si bello se in pristinam libertatem vindicet vrbs, quin omnia amissa recuperet, iure postliminij. *l. 26. quib. mod. usus fr. am. l. 20. §. 1. de capt. & postl. Gail. d. obse. 61. n. 5. Hotom. illustr. quest. 5.* Alio-
116 qui forma Reipub. mutata, † eadem Respublica dici non potest. *Arist. 3. Polit. 3.* Et Resp. priores opes recuperans, alia & noua à priori esse videtur, *l. si seruus legatus, §. si. de adim. leg.* Et res semel extincta resuscitari non potest, *l. inter stipulantem. §. sacram, de V. O.*
117 adeo vt etiam Lazarus † miraculose resuscitatus, non idem homo esse

esse videatur, sicque nec vxorem nec bona recuperasset, *gl. & Dd. in l. nam ad ea, de LL. Vsq. in prafat. ill. controu. nu. 64.* licet quaestio inutilis dicatur *Hering. de fideiuss. cap. 10. nu. 102.* nisi Plinii praesupposita admittas *lib. 7. nat. hist. 53.* Ad illam considerationem pertinet disputatio † *Knich. in velit. apolog. n. 84. Et quaeplura adduximus cap. 20. nu. 121.* Corolarii loco huc referri potest mutatio † tam locorum quam nominum, quae ex rerum vicissitudine nata, magnas difficultates tam Geographis quam Historicis obiicit. Quae de re *Plin. lib. 3. nat. hist. 1.* Haec causa magnos errores computatione mensurae saepius parit, alibi mutato prouinciarum modo, alibi itinerum auctis aut diminutis passibus. Incubuerunt maria tam longo aeuo alibi, processere littora, torserunt se fluminum aut correxerunt flexus. Praeterea aliunde aliis exordium mensurae est, & alia meatus. Inde fit, ut nulli duo concinant. &c. *Senec. in conso. ad Helu. cap. 6.* Noua gentium nomina extinctis prioribus, aut in accessionem validioris conuersis oriuntur. *Honter. lib. 2.*

Sic olim indigenis bello, fame, peste fugatis,
Nomina saepe suis sunt commutata colonis.

Et libr. 3. Quorum pars superest prisco sub nomine, pars est
Excidiis deleta, locisque manentibus iisdem
Per totidem linguas, & secula temporis acti
Nomina diuersis causis mutata feruntur.

Vnde illud: Latium in Latio requiri. *Goth. in l. 1. C. de sum. Trin.*
Exempla quaedam habet *Gell. lib. 14. N. A. c. 6.* Quibus plura non
addimus.

CAPVT XXX.

De Actionibus Insularum nomine competentibus.

SUMMARIA.

1. *Actionum necessitas.*
2. *Duplex modus consequendi nostrum.*

- 3 *Via iuris tutior via facti.*
- 4 *Potentes viam facti eligunt.*
- 5 *Manus iniectio priuatorum odiosa.*
- 6 *Nisi per iudicem ius obtineri nequeat.*
- 7 *Ad litigandum tardi esse debemus.*
- 8 *A vi abstinendum.*
- 9 *Bellum Græcorum de proprietate Salamina insula.*
- 10 *Solonis simulata insania.*
- 11 *Athenienses versiculo Homeri victores.*
- 12 *Poetarum auctoritates in magnis controuersis prosunt.*
- 13 *Contentio Frisiorum de insula.*
- 14 *Reipartes faciliores.*
- 15 *Interrogatoria circa insulas.*
- 16 *sine actione actor à limine iudicij remouetur.*
- 17 *Actio apta eligenda est.*
- 18 *Actiones sunt personales vel reales.*
- 19 *Obligatio est mater actionum.*
- 20 *Actiones ex contractu circa insulas.*
- 21 *Pactum an hodie actionem pariat?*
- 22 *Actio ad contractum inuestitura implendum.*
- 23 *Condictio ex moribus quando competat?*
- 24 *An dominus insulam promissam præcise tradere teneatur.*
- 25 *Insula promissa quando à tertio vindicari possit?*
- 26 *Reales actiones pertinent ad possessorium vel ad petitorium.*
- 27 *Possessorium est ordinarium vel summarium.*
- 28 *Prius in possessorio quam petitorio agendum.*
- 29 *Interdicta sunt triplicia.*
- 30 *Novi operis nunciatio quando competat?*
- 31 *De remediis possessoris Menochius consulendus.*
- 32 *An ad possessionem insula obtinendam remedium possessorium competat?*
- 33 *Interdicta adipiscenda possessionis quot sint?*
- 34 *Sine lege loquendum non est.*
- 35 *Quod quis non habuit, recuperare nequit.*
- 36 *Remedium c. reintegranda plenissimum.*

- 37 Interdictum recuperanda datur etiā illis, qui possessionē non habuerūt.
- 38 Possessio quandoq; sine apprehensione transit.
- 39 Heredi datur interdictum recuperanda.
- 40 Aliquando quis perdit, quod non habuit.
- 41 Exempla non restringunt regulam.
- 42 Petitorium cum possessorio quando cumulari possit?
- 43 Rei vindicatio cui competat.
- 44 Dominium quandoq; ex legis dispositione acquiritur.
- 45 Vasallus dominium ex inuestitura consequitur.
- 46 Vasallus & emphyteuta utilem rei vindicationem habent.
- 47 Distinctio dominiij utilis & directi defenditur.
- 48 Contentiones vocum superflua.
- 49 Apud Romanos dominium distinctum fuit.
- 50 Vindicatio est vel totius vel partis,
- 51 Vindicata prouincia vindicatur insula.
- 52 Insula adherens est pars fundi.
- 53 Totum includit omnes partes.
- 54 Insula an sit proprius fundus?
- 55 Insula fictione iuris pro connexa habetur.
- 56 Insula quando rationem principalis habeat.
- 57 Iudicium diuisorium communi diui. ac finium regund.
- 58 Actio finium regund. an sit natiaua an datiaua.
- 59 Actionis finium regund. diuersi fines.
- 60 Actio finium regun. cum rei vindicat. cumulatur.
- 61 Publiciana est utilis rei vindicatio.
- 62 Iurisdictio insulae qua actione petatur?
- 63 Insula ad regalia pertinens qua actione petatur?
- 64 An etiam per rei vindicationem?

VM nihil profit insulas iure nobis acquiri, nisi ius in effectum t̄ deducatur l. 2. §. 13. de orig. iur. ita ut id, quod nobis debetur, re ipsa consequamur, pr. Institut. de act. l. non est singulis, de R. l. Coler. de process. executiu. in praefer. in pr. etiam ab inuitis, l. 83. §. de V. O. ut propterea las. ad

tit. Inst. de act. in pr. dicat nos Legistæ necesse habemus infirmitatem negotiorum actionum remediis curare: non erit hæc tam
 2 necessaria tractatio omittenda. Duobus autem † modis id quod nostrum est consequimur, per disceptationem & vim. *Cicer. 1. offic. n. 8. Lege & manu l. 2 §. de O. I.* Illam viam iuris, hanc facti vocant Practici. *l. pen. de vi priu. Cole. in d. præfat. n. 40.* Atq; illa qui
 3 dem licet ordine naturæ sit prior & tutior, arg. *c. dominus noster, 23. q. 2. ut merito exclamet & Comicus in Rudent. A. 3. Sc. 2.*

Facile hic lege potius liceat, quam vi victo vivere.

4 Tamen homines, potentiores † præfertim, viam facti sibi potissimum eligunt, existimantes, *iuxta consilium Imp. in §. 4. Inst. de interd.* longe commodius esse possidere, quam petitoris partes sustinere, & se ad difficultatem probationis astringere, *§. 5. Inst. quod cum eo qui in al.* Itaque

Non ex iure volunt confertum, sed magis ferro,

Pellitur è medio sapientia, vi geritur res.

Ut conqueritur Ennius apud Cicer. pro Muræ. Alber. Gentil. lib. 1. de iure bell. 2. Hæc illa est manus † iniectio, de qua *cap. 22. in pr. dictum* iniure nostro admodum odiosa, *l. vn. C. de prohi. seq. pecun. nec priuatis concessa, rubr. C. quand. liceat unicuique sine iud. l. 7. vn. vi. Gail. cap. 1. de pignorat. & arrest. c. 2. Co'er. in d. præfat. n. 27.* nisi alio † modo per iudicem ius consequi nequeat. *gl. in c. ius gentium dist. 1. c. 1. & 2. c. 23. q. 2.* Vnde contra ciuitates superiorem non recognoscētes, qualis est Venetia, Florentia &c. licere sibi ipsi ius dicere concedit *Bart. in l. sp. alius, §. bell. ssime, quod vi & clam, Capol. 1. de serui, 30. n. 12.* Ita vt lis cedat victricibus armis. *Bald. in l. executore, col. fin. C. de rei iud.* Vbi enim deficit ius, supplet ensis, ait idem *Bald. in c. 1. de treug. & pac. in vsib. feud.* Quod si in ciuilibus non minus prompti
 7 ad litigandum † esse debemus, monente *Specul. tit. de aduocat.* ob quam causam Cato forum acutis filicibus olim sternendum cē-
 8 suit. *Tholos. 2. de Rep. 6. nu. 9.* multo certe minus ad vim † procliues esse expedit, nisi omnis spes recuperandi deficiat, *Gail. de pignorat. 2. 2. Myns. 6. obs. 1. Heig. p. 1. q. 12. n. 41. Alber. Gentil. lib. 1. de iure bell. 3. 3. Schonhorn. lib. 6. polit. 3.* ne magni Imperatoris increpationem incurra-

curramus, in d. l. pen. de vi priuat. aut Archidemi, apud Thucid. libr. 1. in eum qui iure agere & satisfacere velit, nefas esse bellum sumere. Exemplo debent esse potentibus contentiones Atheniensium † & Megarensium de proprietate Salaminæ insulæ, 9 pro qua vsque ad interitum armis dimicatum fuit, vsque adeo, vt apud Athenienses capitale esse inciperet, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Quam tamen Solon simulata † dementia 10 soluit, eoque arcano insulam Atheniensibus vindicauit, primum iure, deinde armis. Plutar. in Solon. Justin. lib. 2. Frischlin. in comment. super Aristoph. Reinec. in syntag. hist. p. 1. in regno Atheniens. & pr. in Tyran. Megarens. Idque Pausan. in Eliac. innuit, Athenienses Solonis legis excitatos de insula prius disceptasse, deinde eam bello receperisse. Atque in iure quidem vnico versu † Homeri Iliad. B. 11 victores extiterunt, teste Quintil. libr. 5. instit. orat. 11. in fin. qui sic habet:

Αἶας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας.

Dum enim illic Ajax princeps insulæ naues suas Atheniensibus coniunxit, concluderunt Athenienses, insulam eo tempore sui iuris fuisse. Vt hinc Poetarum † auctoritates etiam in arduis 12 controuersis magnifaciat Frideric. Tilem. in discurs. Philo. fol. 211. Possessionem insulæ Philæus ex Aiakis posteritate postea Atheniensibus cessit. sup. cap. 24. nu. 17. Meminit clararum pugnarum ad Salaminem editarum Cicer. 1 offic. nu. 13. Aliam contentionem † Frisiorum de proprietate insulæ, non minus funestam vtrique 13 participet ex cap. 17. n. 21. Neque tamen prohibitum est insulam propria auctoritate occupare, si quis ius ad eam se habere putet, modo id fiat iis legibus, de quibus diximus ca. 21. & seq. Sin minus, ad iudicium deuenitur, in † quo rei partes, vt fauorabiliore, ita & 14 faciliores sunt. sup. cap. 28. nu. 7. Ad eundem pertinent interrogatoria † circa insulas, quæ ad infringendam actoris probationem, 15 eiusque testes auertendos faciunt. Quorum aliquot collegit Rutger. Ruland. amicus noster de commiss. libr. 2. ca. 12. part. 2. Actor ad consequendam insulam actio necessaria est, quippe sine qua † 16 nemo in iudicio experiri potest, l. 6. §. fin. de negot. gest. quin à limi-

ne iudicii repellatur. *Menoch. lib. 4. de arbitr. iud. quest. 16. n. 3. Gail.*
 17 2. obs. 17. n. 3. Et quidem tapta & commoda, l. quod in heredem, §. eli-
 gere, de trib. act. l. cum filius, §. variis, de leg. 1. quia si ineptam propo-
 nat, succumbit, l. 1. si mens. fals. mod. dix. l. 1. & 2. C. de form. c. examina-
 ta. extr. de iudic. *Specul. tit. de action. §. 2.* reusque absoluitur cum re-
 fusione expensarum d. c. examinata, ubi *Felin. & Panorm. & Vesembec.*
cor. f. 6. n. 55. vol. 1. Magnæ itaque prudentiæ est, ex pluribus actio-
 nibus vnius rei nomine competentibus, l. 43. de R. I. l. 34. §. 3. de O.
 & A. l. vlt. C. de codicil. eligere commodiorem, l. 30 §. 2. locat. vbe-
 riorem, l. 1. §. 2. de in rem vers. meliorem, *Specul. d. lo. §. 2. n. 7.* Inge-
 18 nere actiones sunt, † vel personales vel reales, l. 25. de O. & A. §. 1.
Inst. eo. ex quibus licet illæ sint digniores, hæ tamen pleniores &
 firmiores censentur, *Dd. in rubr. ff. si cert. pet. & ibi Coras. nu. 6. Decius*
in l. plus cautionis, de R. I. Gomez. Inst. de act. nu. 15. Personales nascun-
 tur ex contractu vel quasi d. l. 25. §. 1. *Inst. eod.* Vt de his vera sit *Dd.*
 19 theorica, quod obligatio sit † mater actionum sc. personalium,
 l. 10. de O. & A. l. 42. §. 1. de procur. & ibi *Dd.* Itaque ex natura conven-
 tionis ac negotii qualitate æstimandum est, quænam actio insu-
 20 lar nomine sit intentanda. † Si nudo pacto insula sit promissa,
 quamquam iure civili actio nulla competit, l. 7. §. 5. & ibi *Dd. de*
pact. hodie tamen condictio ex moribus locum habere potest, eo
 21 magis, quod iure Canon. pactum † actionem producere putatur
Conar. ad c. quamvis, p. 2. §. 4. n. 24. v. Treutl. vol. 1. select. disputa. 6. thes.
6. & ibi alleg. Quomodo Rosenthalij sententiam in epit. feud. cap. 6. §. 3. ad-
mittit Ioh. Niell. diss. feud. 4. th. 1. lit. E. diss. 9. thes. 1. lit. B. Si stipulatio-
 ne promissa insula, actio ex stipulatu vel certi condictio locum
 habet. *Vult. 1. Feud. 10. nu. 9.* Si emtione venditione, donatione, vel
 alio contractu: istæ quoque actiones ex iure civili sunt notæ. Idẽ
 dicendum, si vasallus super insula inuestitus sit. Ad implendum
 22 enim † inuestituræ contractum contra dominum agere potest,
 non actione præscriptis verbis, ut vult *Cuiac. in prælud. feud. & 21.*
Feud. 8. sed condictione ex lege. l. vn. de condict. ex lege *Duar. de feud.*
cap. 18. n. 2. Vigel. in method. iuris feud. c. 3. in pr. vel potius condictio-
 23 ne † ex moribus, *Rutg. Ruland. libr. 3. de commiss. 19. nume. 19. part. 3.*
 siue

siue dominus possideat, siue non. Vtroque enim casu tenetur
 præstare id quod interest, *arg. l. 1. in pr. de act. emt. l. 4. C. eod. loh. Nie.*
d. disput. 4. th. 1. lit. F. Et quamuis sint qui existiment, dominum † ²⁴
 præcise tradere teneri, qui facultatem rei tradendæ habet, exē-
 plo venditoris, *l. 11. §. 2. de act. emt. l. 25. ff. de contra. emt. l. 35. §. 5. de*
donat. Myns. 1. obs. 53. Couarr. 2. var. resol. 19. nu. 1. Vaud. 1. var. quest. 9.
 tamen neutrum probat *Niellius d. lo. Cui & nos subscribimus.* Quod
 si tertius possideat † infulam promissam poterit ab illo vindicare ²⁵
 vasallus §. *rei autem*, 2. *F. 8. c. um. 2. F. 43. in fi.* si modo ipsi possessio se-
 mel tradita fuerit. *Vult. 2. Feud. 1. n. 13.* non si abusive tantum sit in-
 uestitus, nisi forte ipsi actio à domino cedatur. *Vult. d. cap. 1. nu. 12.*
 Neutro autem casu actionem personalem contra tertium intē-
 tare potest, quippe cū quo nihil cōtraxit. *Vult. d. lo. Niell. disp. feud.*
9. thes. 1. Reales † actiones proponuntur in iudicio, vel petitorio ²⁶
 vel possessorio, *gl. in l. momen' anea, C. qui legit. pers. staud.* Possessorium
 est † vel plenarium siue ordinarium, vel summarium. Quod & ²⁷
 momentaneum dicitur, *Menoch. de recup. poss. in prælud. nu. 7. l. un.*
C. si de moment. poss. Ad quam eleganter commentatus est *Cesar Contar-*
dus. In quibus gradatim à minimo ad maius iudicium procedere
 præstat, *l. 24. de R. V. l. 13. C. eod. l. 3. C. de interd. Specul. tit. de aduocat. §.*
7. n. 8. quia initio facto † à petitorio remedia possessoria tolluntur ²⁸
l. 18. §. si. si de vi armat. c. 5. extr. de caus. & propr. Non contra, *d. l. 3. C.*
de inter. Possessorio inseruiunt interdicta, eaque non vnius gene-
 ris, vel † prohibitoria, vel restitutoria vel exhibitoria. *l. 1. §. inter-*
dict. ff. de interd. §. 1. Inst. eod. Ad priora referri potest noui † operis ²⁹
 nunciatio, *Zaf. ad l. 1. de nou. oper. nunc. n. 10.* contra ædificantem in-
 fulam vel aliud opus in flumine publico: In mari non nisi ex vna
 causa damni infecti, *d. l. 1. §. 18. de nou. oper.* quia ædificatio sine da-
 mno alterius fieri debet. *l. 50. de A. R. D. l. 2. §. 8. ne quid in lo. publ. l.*
vlt. in fi. de seru. urb. Cuius tamen edicti potestas hodie latius pa-
 tet, cum etiam in mari iurisdictio competat. *sup. cap. 20.* Talis est
 noui operis nunciatio contra *den Wertham* in Albi flumine, cuius
 meminit *Gæd. in cons. de alluv. maris nu.* Addē his mandata pro
 libertate fluminum contra ædificantes, item agere vel nauigare:

impedientes, *apud Mindan. lib. 2. de process. cam. 36. & seq.* Præter hæc sunt interdicta vel adipiscendæ, vel retinendæ vel recuperandæ possessionis. De quibus latissime *Iacob. Menochius* † ubi singulorum remedia & exempla proponit. Neque ex immenso illo oceano quidquam in riuulos nostros deducemus, nisi vnâ hanc quæstionem consideratione dignam. Cum fundi continentis domino proprietas insulæ intra medietatem fluminis natæ ipso iure
3¹ 2 annascatur, l. 7. §. 3. de A. R. D. numne aliquod remedium † possessorium ipsi competat, quo possessionem ab alio præreptam recipere possit? Dubium facit, quod hoc casu interdictum adipiscendæ requiri videtur, quippe quod illi competit, qui possessionem insulæ nunquam nactus est. l. 2. §. ult. de inter. §. 2. Inst. eod. Atqui
3³ tria tantum sunt adipiscendæ † possessionis interdicta *Schneid. in §. sequens, n. 5. l. de inter.* Ex quibus nullum hic locum habet. Et vt
3⁴ plura iis affingamus, non patitur lex, quæ nos sine † lege loqui vetat. *Nou. 18. c. 13.* Et quod in lege non cauetur, in practica non habetur, ait *Bal. in c. nihil, c. ult. ext. de elect.* Et qui sine lege loquuntur nimis alte volant sine pennis, ideo non mirum, si cum Icaro cadant, ait *Cagnol. in l. frater à fratre, n. 250. de cond. indeb.* Ita in simili disputat *Niell. à. disp. feud. 9. th. 1. lit. F.* Sed nec interdictum recuperandæ locum inuenit, quia hic dominus possessionem nondum habuit, *sup. cap. 9. n. 12.* Non potest autem recuperari, nisi † quod ante amissum fuerit, *arg. l. 208. de R. I.* priuatio enim præsupponit habitum, *sup. ca. 11. n. 13.* Hæc vt vt ita se habeant, putamus tamen hoc casu domino succurri posse, *ex c. † redintegrandæ 3. q. 1.* quippe quod est remedium generalissimum & plenissimum, & cuiunque spoliato competit, *Menoch. de recup. possess. rem. 15. VVesem. conf. 6. n. 37. vol. 1. Gail. 2. obs. 75. n. 10. Masc. conc. 1328.* atque etiam
3⁷ ex æquitate datur illi, qui possessionem † actu nondum habuit, veluti filiis ad res parentum recuperandas. *Socin. in l. rem qua nobis num. 13. de acq. possess.* item prælatis ad recuperandam pensionem, quam numquam perceperunt. *Guid. Pap. decis. 629.* Quo pertinet disputatio *Oldendorp. class. 5. de act. benef. §. quid de heredibus sit,* ubi vult possessionem quo ad habitum & potentiam ipso iure in filios

lios continuati, *gl. in l. in suis, de lib. & posth. l. 2. §. filius, pro here. Cora.*
6. miscell. 12. Schrad. de feud. p. 2. cap. 5. n. 27. Neq; nouum est, vt quan-
 doque possessio ad alium ipso iure etiam sine † apprehensione 38
 transeat, quam ciuillissimam vocant Dd. *Schneid. in §. possidere, nu.*
89. Inst. de inter. Quod statuto & consuetudine fieri posse Dd. cō-
 cedunt, *Menoch. de recup. poss. rem. 1. n. 393. & seq.* Eoque heredita- 39
 tur iudicium restitutorium, qui possessionem numquam habuit,
gl. in §. summa, l. de inter. Guid. Pap. decis. 552. Item retinendæ contra
 turbantem se in possessione sua ciuillissima *Ioh. Fab. in §. retinendæ*
num. 7. Inst. eo. Menoch. remed. retin. 3. num. 58. Hondeda. vol. 2. conf. 18.
n. 15. Franc. Milan. 1. decis. 3. n. 185. & 203. Vt sic dicatur perdidisse † 40
 quod numquam habuit *gl. in c. concilia, dist. 17. & in c. quorundam,*
dist. 23. Decius in l. non videtur, de R. 1. Neque tam præcise inhæren-
 dum est exemplis *in tit. de interd. traditis,* quia exempla † non 41
 restringunt regulam siue dispositionem, *l. 1. §. quod vulgo, ff. de vi*
armat. Eber. in loc. 79. nu. 38. Sunt enim plura remedia adipiscendæ,
 quorum sex recenset *Rut. Rulan. de commiss. p. 1. lib. 4. cap. 1. num. 4.*
plura Menochius & alij. Interim tutius fortasse fuerit eo casu pos-
 fessorium cum petitorio † cumulare. Quod fieri potest, siue in- 42
 terdictum adipiscendæ, siue recuperandæ vna cum rei vindica-
 tione instituat, *arg. l. 18. §. si. de vi arm. Cuiac. 6. obs. 38. Hotoman. ill.*
quest. 31. Fachin. lib. 8. contr. 6. late iuo more. Rulan. d. lib. 4. c. 1. & seqq.
 Atque hæc rei † vindicatio in petitorio primas obtinet, daturq; 43
 domino ad vindicandam insulam, quam alius de facto forte oc-
 cupauit. *Rulan. d. p. 2. lib. 3. cap. 16. & 17.* siue dominus possessionem
 antea habuit, siue non, quia dominium ipso iure consecutus est-
sup. cap. 10. num. 51. Neque nouum est, dominium quandoque † ex 44
 legis dispositione ad nos pertinere, etiã si corporalem possessio-
 nem nondum nacti simus, vt contingit in legatario, *l. 80. de leg. 2.*
l. 64. in fi. de furt. l. 19. §. 1. quemad seru. Treut. vol. 1. select. disp. 15. the. 3.
 etiam ante apprehensionem, *l. 23. de A. P. l. 16. §. qui testam. fac.*
 item in vasallo qui vtile dominium feudi † ex inuestitura conse- 45
 quitur, etiam ante traditionem, & corporalem rei apprehen-
 sionē, *Niell. d. disp. 9. th. 1. lit. D. & disp. 4. th. 1. lit. ult. licet in eo dissentiat*
Roser. ib.

Rosenth c. 12. §. 2. Vult. 2. Feud. 1. nume. 12. Quod necessario hoc ca-
 su dicendum est, quia alioqui dominus ad vindicandam insulam
 præoccupatam, nec actionem haberet deficiente dominio, nec
 interdictum, possessione nōdum apprehensa, Quod absurdum.
 46 Sed & vasallo & t̄ emphyteutæ utilis rei vindicatio competit,
 ad vindicandum vrile dominium insulæ, c. vn. §. rei autē, de inuest.
 de realie. 2. F. 8. l. 1. §. 1. si ager veēt. Quam tamen actionem Vult. 2.
 Feud. 1. num. 13. rectius quasi vindicationem dici contendit. Qui
 47 etiam receptam in scholis & foro distinctionem t̄ domini dire-
 cti & utilis impugnat, in discept. schol. 19. atque illud dominium
 proprietatis, hoc iuris dici vult, adde Gædd. in l. 49. numer. 8. de V. S.
 48 Sed lis est de nomine t̄ tantum. supra cap. 26. num. 4. Nam res ipsa
 ne Romanis quidem prorsus ignota fuit, apud quos agrorum ve
 49 ctigalium & emphyteuticorum dominium t̄ inter diuersas per-
 sonas quodammodo diuisum fuisse colligitur ex l. 1. si ager veēt. leg.
 15. in pr. qui satis d. cog. & pass. Non solum autem rei vindicatio com-
 50 petit, si quis totam insulam t̄ suam esse dicat, sed etiam si partem
 l. 6. l. 8. l. 56. de R. V. c. vn. 2. F. 43. Qua tamen in parte interest, an
 insula seorsim & per se petatur, an vero coniunctim, cum conti-
 51 nente, vt pars & accessio. Si enim prouincia t̄ vel fundus con-
 tinens vindicetur, etiam insula cohærens includitur. arg. l. 76. de
 R. V. Vult. 1. feud. 5. num. 4. Quod multo magis obtinet, si, quod
 cauti aduocati facient, fundus cum omnibus pertinentiis peti-
 52 tur supra. cap. 24. num. 88. & cap. 26. num. 29. & seqq. Est enim insula t̄
 pars prouinciæ vel fundi continentis, l. 9. de iudic. non minus ac
 villa pars fundi, l. 15. in fi. de instr. leg. solum pars ædium, l. 49. de R. V.
 53 area pars insulæ. l. qui res, §. aream, de solut. Totum autem t̄ quamli-
 bet partem de necessitate includit, siue illud sit integrale, siue v-
 niuersale. l. si quis cum, 7. in pr. de except. rei iud. Eberh. in lo. 8. n. 9. Neq;
 obest, quod insula separata est à continenti, l. 9. §. 4. de usufr. &
 54 quasi proprius t̄ fundus, l. 44. de cui. t̄. vt ideo separatim petenda
 esse videatur, instar scaphæ in l. 3. §. 1. de R. V. Vnde castrum cuius
 est separata iurisdictio, sub iurisdictione ciuitatis non contine-
 tur, Bald. in d. l. 44. Respondetur enim, id non obtinere, quando
 insula

insula est de pertinentiis fundi vel prouinciæ continentis, *ut in d.*
l. 9. de iudic. sup. cap. 26. tunc enim + fictione iuris pro connexa ha- 55
 betur, *arg. l. 99. §. 1. de V. S.* saltem quoad hunc effectum, *arg. l. 23. §.*
5. de R. V. l. 19. de aur. arg. l. g. l. 30. §. fin. de vsucap. Alia ratio est, si in-
 sula seorsim petatur, sine continentis respectu, quia tunc + pro- 56
 prius fundus censetur, *d. l. 44. de euict.* Atque eius quoque pars, a-
 liqua, vel pro diuiso, vel pro indiuiso peti potest, *l. 8. de R. V.*
 Quod si insula diuisa nondum sit, ad diuisorium + iudicium vel 57
 communi diuidundo vel finium regundorum descendendum
 est, *l. 10. fin. reg. l. 2. §. 1. comm. diu.* Illud tunc obtinet, si duo vel plu-
 res insulam communem habeant, siue cum societate, siue sine ea,
l. 2. com. diu. l. 38. §. 1. pro socio. §. 3. inst. de oblig. ex q. contr. Hoc inter
 confines de limitibus insulæ distinguendis, *l. 4. §. 10. fin. reg.* veluti
 si plures vicini circa insulam eorum agros attingentem concur-
 rant, *ut in l. 7 §. 3. de A. R. D.* Hac aurem actione quæ annatiua + sit 58
 an datiua disputat *Hieronym. de Monte de fin. reg. cap. 38. c. 40. & seq.*
 multipliciter agitur. Quæ ut contrahamus, dicimus actio-
 nem hanc duplici fine intentari, vel ut noui fines fiant + & po- 59
 nantur, quando non sunt positi, *comodo, quo dictum cap. 17. l. 2. §. fin.*
l. 3. l. 13. fin. reg. vel ut positi & eiectione reponantur, *d. l. 13.* siue vi flumi-
 nis turbati sint, *l. 8. eod.* ut in Ægypto propter annuas Nili exunda-
 tiones frequentissime accidit. *Strab. lib. 17.* siue facto hominum
 veteres terminos amouentium, *§. fin. inst. de off. iud. l. 1. & II. de ter.*
mot. Hieron. de Monte d. cap. 40. Ob quod factum non solum crimi-
 naliter agi poterit, si dolus interuenerit, *Hieron. Treutl. vol. 1. dispu.*
19. th. 7. Sed etiam tantum agri modum, quantum subtraxit, re-
 stituere tenetur ereptor, *l. 4. C. fin. reg. sup. cap. 21. n. 35.* Quæ actio
 finium regundorum + etiam cum rei vindicatione cumulari po- 60
 test, *arg. l. 11. in fi. de iurisd. VVesem. conf. 6. n. 42. vol. 1.* licet ipsa vind-
 catio finium à vindicatione domini separetur *in l. 10. C. de euict.*
Nov. 69. c. 1. & ib. Goth. Eadem fere ratio est + Publicianæ actionis 61
 cum rei vindicatione, *l. 7. §. 8. de Publici.* ut propterea utilis dicatur
in l. 3. §. 1. de iureiur. Bona fides enim tantum præstat possidenti,
 quantum veritas domino, *l. 136. de R. I.* Quam actionem ab illa,
 O o o quæ

- quæ vasallo aut emphyteutæ competit diuersam esse *constat ex l.*
 62 66. *in pr. de eu et.* Quod si iurisdictio in sulæ petatur, rei vindicatio
 locum non habet, quia illa non pertinet ad res incorporales, *l. 1.*
§. 1. 56. & ibi Goth. de R. V. sed requiritur actio negatoria vel con-
 fessoria *Schneid. ad §. æque, Inst. de act. Rulan. lib. 3. cap. 18. n. 9. p. 3.* qua
 etiam aliæ res incorporales vendicantur, *d. l. 56. de R. V. d. §. æque.*
 63 Quid autem si in sulâ iure + regalium petatur, qua actione id fieri
 debebit? *De possessoris remediis v. Rutg. Rul. d. lib. 3. ca. 5.* In petitorio,
 quamuis condictio ex moribus prædominetur, *Rulan. d. lib. 3. cap.*
 64 26. existimarem tamen etiam rei + vindicationem concurrere
 posse, quia regalium nomine, nō iurisdictio tantum in abstracto,
 sed ipsa etiam proprietas in sulæ in concreto petitur, *sup. cap. 11. n.*
 57. Cætera quæ in considerationem veniunt, ex aliis actionum
 formulis facile suppleri poterunt.

CAPVT XXXI.

De iure singulari Insularum.

SUMMARI.

- 1 Insulani partim iure communi, partim iure proprio utuntur.
- 2 Insulani sunt homines eiusdem originis.
- 3 Athenienses αὐτόχθονες crediti.
- 4 Itali Aborigenes.
- 5 Germani indigenæ.
- 6 Spurij terræ filij.
- 7 Terræ nomine veniunt insulæ.
- 8 Insulæ à terra quandoq. separantur.
- 9 Prouinciales eodem iure utuntur.
- 10 Insula cum continenti terra eodem prouincialibus.
- 11 In insula constitutus an sit absens?
- 12 Extra prouinciam nemo comparere tenetur.
- 14 Insulani an ius reuocandi domum habeant?

- 14 Insularum priuilegia circa forum.
- 15 Vltra duas dietas nemo extra diacesin suam trahendus.
- 16 Magistratus continentis est etiam insula.
- 17 Insulani è continenti ius petunt.
- 18 Siculi in Italiam trahendi non sunt.
- 19 Insularis proprius magistratus constituendus.
- 20 Litigantes inutili sumtu onerandi non sunt.
- 21 Praeses prouinciae iudicia diuersis in locis celebrare solitus.
- 22 Quinque ciuitates Palatinae in Saxonia.
- 23 Diuersitas loci & temporis parit diuersitatem iuris.
- 24 Insularis aditus in continentem non nisi nauigiis patet.
- 25 Sponsio si insulam pedibus adieris an valeat.
- 26 Asia prouincia nauibus adeunda.
- 27 Asia prouincia maritima.
- 28 Cataplus nauigij genus.
- 29 Nauigationum impedimenta varia.
- 30 Eurypi vis acrior.
- 31 Freti Siculi rabies.
- 32 Nauigatio omnis periculosa.
- 33 Cato inuitus nauigabat.
- 34 Hyeme nauigatio difficilior.
- 35 Orionis sidus nauigantibus infestum.
- 36 Item Arcturi.
- 37 Vegetij sententia.
- 38 Ianuario mense mare plerumque congelatum.
- 39 Hyeme insulari in continentem euocari nequeunt.
- 40 Exceptio loci non tuti.
- 41 Propria salutis ratio habenda.
- 42 Culpa est hyeme mari se committere.
- 43 Culpa est vento facili in portu remanere.
- 44 Nauta astrologi esse debent.
- 45 Nauigatio pro diuersitate circumstantiarum variat.
- 46 Pro diuerso climate diuersimode nauigatur.

- 47 *Æstus maris navigationes adiuvat vel impedit.*
- 48 *In flumine tardius quam in mari nauigatur.*
- 49 *Naues aliæ aliis velociores.*
- 50 *Necessitatis telum insuperabile.*
- 51 *Liberat à contumacia.*
- 52 *Rstitutionem in integrum promittit.*
- 53 *Longiorem terminum concedit.*
- 54 *Nauigaturi breuitate temporis arctandi non sunt.*
- 55 *Meticulosi an ad transnauigandum cogi possint.*
- 56 *In tempestate etiam constantissimi quique pallent.*
- 57 *Nausea marina ex timore colligitur.*
- 58 *Meculosus per alium comparere potest.*
- 59 *In insula maiori alij maritimi alij mediterranei sunt.*
- 60 *Ripenses Ripuarij quinam?*
- 61 *Maritimi quousque extendantur.*
- 62 *Maritimi plerumque maris periti.*
- 63 *Vt Rhodij.*
- 64 *Salaminij.*
- 65 *Phænices.*
- 66 *Tyrj.*
- 67 *Cretenses.*
- 68 *Veneti.*
- 69 *Dani, Angli, Belgæ.*
- 70 *Anscatici.*
- 71 *Frisij.*
- 72 *Nauigationi imperium maris plerumque coniunctum.*
- 73 *Minos primus maris dominator.*
- 74 *Neptunus Minoe antiquior.*
- 75 *Neptunus pro Iapheto ab Ethnicis cultus.*
- 76 *Phænices & Tyrj potentes in mari.*
- 77 *Rhodij maris Domini.*
- 78 *Venetorum Imperium maritimum.*
- 79 *Genuenses & Pisani maris domini.*
- 80 *Gothlandia Danorum insula.*

- 81 Wisbia vrbs antiquissima.
- 82 Winetha vrbs desolata.
- 83 Ius nauticum Wisbiense.
- 84 Lubeca Hanseaticarum urbium primaria.
- 85 Statuta Lubecensia commendantur.
- 86 Ciuitates iure Lubecano vsa.
- 87 Leges Schipuarie ficta.
- 88 Ius nauticum à iure ciuili differt.
- 89 Consuetudo maritima obseruanda.
- 90 Consuetudo quatenus iuri scripto repugnet.
- 91 Consuetudo contra ius naturale vel diuinum est irrationalis.
- 92 Non etiam contra ius ciuile.
- 93 Leges Rhodia.
- 94 Vi tempestatis aliquo delatus innoxius est.
- 95 Neg. vectigal soluit.
- 96 Antonini Caesaris equitas.
- 97 Iudeus propter casum fortuitum punitur.
- 98 Naufragia circa insulas frequentia.
- 99 Promontoria nauigantibus periculosa.
- 100 Consuetudo de bonis naufragorum.
- 101 Die Grundtrohr quid?
- 102 Ius naufragij in flumine Mosella.
- 103 Der Vntergang in Rheno.
- 104 Ius nauale Regis Gallia.
- 105 Electa ad litus iure Gentium sunt domini litteris.
- 106 Consuetudo de spoliis naufragorum antiquissima.
- 107 Etiam Saxonibus usurpata.
- 108 Et ab his in Italiam delata.
- 109 Inter naues naufragas & destitutas differentia est.
- 110 Ius publicum sensim regale factum.
- 111 Etiam persona naufragæ in commissum cadunt.
- 112 Regum Danie, Ducum Holsatia, & Comitum vicinorum iura.
- 113 Frisiorum insularium ius.
- 114 Consuetudinis rigor paulatim mitigatus.

- 115 Ex naufragiis certa pars magistratui addicta.
- 116 Hac quoque tandem remissa.
- 117 Merces inuentoribus debetur.
- 118 Consuetudo barbara à Dd. reprobata.
- 119 Præiudicia Camera.
- 120 Naufragi inuiti ad littus alliduntur.
- 121 Afflictis afflictio addenda non est.
- 122 Naufragorum summa miseria.
- 123 Præda ex naufragis sordida.
- 124 Pœna in direptores naufragorum.
- 125 Lucrum ex aliena calamitate iniuile.
- 126 Dieterici Oldenburgici laudabilis sententia.
- 127 Pacta Archiepiscopi & ciuitatis Bremensis.
- 128 Exceptiones à regula.
- 129 Barbari eodem iure non utuntur.
- 130 Pœnatio iustissima.
- 131 Seruitus inter extraneos valet.
- 132 Bona piratica in commissum cadunt.
- 133 Prioribus dominis tamen restituenda.
- 134 Res naufragæ requiri debent.
- 135 Tutius tamen est res inuentas publice proclamari.
- 136 Propter inuentionis præmia retentio datur.
- 137 Publice utile est inuentoribus præmia constitui.
- 138 Vrinatores naufragiis opitulantur.
- 139 Piratarum persecutio maritimis competit.
- 140 Piratæ unde dicti.
- 141 Piratarum detestatio.
- 142 Piratæ omnium hostes.
- 143 Bellum piraticum.
- 144 Pompeius piratas persecutus.
- 145 Insulani piratis expositi.
- 146 Mithridates pirata.
- 147 Insulæ Baleares vastatæ.
- 148 Insulæ à piratis occupatæ.

- 149 Piratas persequi cuius licet.
- 150 Non tamen in portu alieno.
- 151 Societas ad persequendum piratas valet.
- 152 Persecutio piratarum in priuatis iurisdictione non importat.
- 153 Executio piratarum ad quem pertineat?
- 154 Priuilegia de persequendis piratis.
- 155 Specularum erectio pars iurisdictionis maritimæ.
- 156 Pharus insula & turris Ægypti.
- 157 Pharus unde dicta.
- 158 Turris S. Marci Venetiis.
- 159 Nocturna lumina in flumine prohibita.
- 160 Navis prætoria lucernam ceteris præferre.
- 161 Rauennæ specula.
- 162 Specula Hostiensis.
- 163 Turris Embdensium.
- 164 Oldenburgensium.
- 165 Hamburgensium.
- 166 Res onerosa recompensam exigere.
- 167 Vectigal Regis Daniæ.
- 168 Vectigal Hamburgensium.
- 169 Portorium unde dictum?
- 170 Portus duplicis generis.
- 171 Ostia fluminum portus præbent.
- 172 Portus Hostiensis.
- 173 Eurypi insularum portum præbent.
- 174 Insula portuosæ.
- 175 Mare importuosum.
- 176 Portus nauigantibus patere debent.
- 177 Hospitalitas commendatur.
- 178 Portu nauigantes prohibere est contra ius Gent.
- 179 Ligarius à Tuberone Icto accusatus.
- 180 Delus hospitalis.
- 181 Septentrionales populi hospitaless.
- 182 Vt Sueci.

183 *Borussi.*184 *Vandali.*185 *Naufragis succurrere.*186 *Itinera maritima promouere.*187 *Insulanorum quorundam malitia.*188 *Præcepta Ethica suadentur non imperantur.*189 *Titulus de officiis latissime patet.*190 *Priuilegia insulanis concessa.*191 *Priuilegia ad superstitionem pertinentia.*192 *Priuilegium insula nouis operis.*193 *Priuilegia non præsumuntur nisi probentur.*194 *Infinitorum nulla scientia.*

- 1 Insulani partim†communi iure cum aliis continētis
 accolis, partim etiam iure quodam proprio vtuntur.
 Vnde contingit, vt in quibusdā melioris, in quibusdā
 etiam deterioris sint conditionis, *arg. l. 9. de stat. hom.*
 Communi iure vtuntur, tam naturali, & diuino, quam Gentiū,
 2 quia sunt†homines, communis cognationis vinculo colligati, *l. 3.*
de iust. & iur. vnam eandemq; originem agnoscentes, *l. 13. de cont.*
 3 *stip. c. omnibus 29 q. 2.* Quamuis enim populi quidam se† αὐτοχθόνες
 προσελήντες γηγένες gloriati sint, vt Athenienses, in eius rei fidem ci-
 cadam in pileis gestantes, *Isocr. in pr. paneg. & in Panath. Ari. 2. poli.*
8. Plut. in Timæo. Vnde Anson. declar. urbib. eos terrigenas vocat, Turneb.
 4 *lib. 12. aduers. 8. in fi.* Sed & Itali se Aborigenes†dicebant, id est in-
 digenas, in eo loco natos, ita quod ipsorum origo non sit aliunde
 vt explicat *Seruius 8. Æneid. Halicarn. libr. 1. Solin. libr. 1 cap. 2.* De
 5 Germanis indigenis†*Tacit. de morib. Germ. & ibi Altham. Tilem. in*
discurs. philo. fol. 122. tamen eorum stultitiam merito rident *Bodin.*
in meth. histo. c. 6. & 8. Philip. Morna. æ verit. relig. Christ 8. Calius Rho.
lib. 18. lect. antiq. 25. Notū n. est primum Generis humani principiū
 ex *Gen. 1.* nota eiusdē propagatio in insulas, *Gen. 10.* neq; vlla insu-
 larū primæ creationis laudē ad se trahere potest *sup. c. 19 n. 6.* Ipsi
 sapientiores Ethnici vanā hanc gloriā in opprobriū trahētes, ho-
 mines ignobiles terræ filios dixerūt, *Ang. Poli. in misc. ca. 18.* Quales
 sunt

sunt spurij † ἀπαρτεῖς in iure ciuili, l. 23. de stat. hom. §. 12. Inst. de nupt. 6
 Couarru. in tract. de matrim. p. 2. §. 5. n. 2. Ita etiam generali terræ no-
 mine insulæ veniunt, quia terræ vniuersæ sunt portiones. l. 9. de iu- 7
 dic. supra cap. 2. n. 7. Quod iuris autem est de toto quo ad totum,
 hoc est etiam de parte quo ad partem. l. 76. de R. V. Eberh. in lo. 8. nu.
 2. Et quamuis alicubi in sacris insulæ à terra † separentur, vt psal. 8
 97. v. 1. tamen id sit maioris attentionis ergo, quam specialis ora-
 tio magis mouet, quam generalis. Ita Prophetæ passim exclamāt
 audite cæli, attendite terræ: Esai. v. 2. audite insulæ: Esai. l. 49. in pr.
 Taceant terræ, fileant insulæ. Esai. 24. & 41. &c. Sed & iure ciuili
 ac prouinciali † communi vtuntur insulani, quatenus vnius pro- 9
 uincię socij ac eiusdem imperij confortes sunt, arg. l. 2. ibi omnes ff.
 de legib. l. cunctos populos, & ibi Dd. C. de sum. Trin. Vt sic etiam prouin-
 ciales censeantur. l. 190. de V. S. Est enim insula † adherens pars 10
 suæ prouinciæ, d. l. 9. de iudic. & cum suo continente vnā consti-
 tuit prouinciam, arg. l. vlt. C. de long. temp. præscript. Vnde qui in in-
 sula est, † extra prouinciam absens non videtur, d. l. vlt. 11. C. de long. 11
 temp. præscr. l. 34. §. 8. ex quib. caus. mai. Nec maius spacium requirit
 vsucapio contra illum qui in insula est, quam qui est in continen-
 te, d. l. vlt. pr. Inst. de vsucap. licet de hac doctrina dubitet Ioh. Faber.
 in §. qui autem. n. 5. Inst. de excus. tut. Ita quamuis nemo extra † pro- 12
 uinciam alium defendere teneatur, l. 35. §. 5. de procur. ne quidem si
 id pacto in se receperit, Gothm. cons. 33. nec tutelam subire, l. 31. §. 4.
 de excus. tut. nec iudicium accipere, l. 45. §. 1. de iudic. l. 54. §. 1. de pro-
 cur. nec rationes præstare, l. 19. §. 1. de iudic. l. 1. & 2. C. de ratiocin. Et
 generaliter nec citari nec euocari extra prouinciam quisquā pos-
 sit, l. 2. C. de interd. l. vlt. de iuris. Non, 69. c. 2. tamen hæc omnia non
 pertinent ad insulam prouinciæ adiacentem, quia eiusdem pars
 esse censetur. d. l. 9. de iudic. late cap. 15. supra. Vnde insulani conuen-
 ti † in continente prouincia, non habent ius reuocandi domum, 13
 de quo est in l. 2. §. 3. de iudic. c. fin. extra de foro compet. nisi singulari pri-
 uilegio † id ipsis datum sit, vt in l. 6. C. de offic. rect. prouin. Non. 50.
 Quale est illud Siculorum Ne extra suum forum vadimonium
 promittere cogantur Cicer. Verr. 5. Item Cypriorum, de quo Cicer. li.

- s. ad Attic. ep. 21.* Eucare ex insula Cyprios non licet. Quo etiam
1 referri potest iuris Canonici scitum: ne quis ultra† duas dietas
 extra dioccesin suam trahatur, *inc. 28. & 29 extra de rescript.* Non
 enim tenebitur insulanus hoc iure in continente se sistere, si in-
 sula exinde distet centum miliaris Italicis, *iuxta computum Mode-*
stin. in l. 13. §. 2 de excus. tut. cum tamen Interpretes continentis iu-
 risdictionem, eo usque porrigant, *supra c. 14 n. 22.* Alioqui præses
16 prouinciæ magistratus† est non saltem in continenti, sed etiam
 in insulis adiacentibus *d. l. 9. de iudic. l. 7. §. 1. & 17. de interd. & rel. nisi*
specialiter aliud constitutum sit, quia iudex in principali, est et
iam iudex in accessorio. Ant. de Butr. in c. de prudentia, extra de do-
nat. int. vir. & vx. Hering. de fideiuss. c. 25. n. 156. Et præses totam pro-
 uinciam, & sic etiam insulam pro tribunali habere dicitur. *Gail. 1.*
17 *obs. 52. in fi.* Quamuis vero† insulani apud Romanos è continen-
 te prouincia ius petere cogerentur. *Cic. d. epist. 21.* Ita in Salonam
 coloniam (*cuius meminit l. 3. C. de naut. fœn.*) descripti in decurias iu-
 ra petunt, petunt & ex Insulis Issæi, *Plin. lib. 3. nat. hist. 21.* tamẽ cõ-
 modius est in insula iudicium dari, saltem de rebus vilioribus, ob
 rationem, quam bene expendit Theodoricus Gothorum Rex in
18 *rescripto ad Comitæ Siracusanum† apud Cassiod. c. 58.* ubi ad suum co-
 mitatum venire non vult, quos in longinquis regionibus cõrige-
 rit immorari. Nullum enim tale negotium est, inquit, quod Sicu-
 li itineris tantas pati possit expẽsas, dum commodius sit causam
 perdere, quam aliquid per talia dispendia conquiuisse, ob quã
19 causam idem Theodoricus *ibid. cap. 177.* proprium† Comitẽ in-
 sulæ Turritanæ & Curmitanę constituit. Iustum est enim, inquit
 ut qui à reliquorũ hominũ sunt conuersatione diuisi, ad habita-
 tiones eorũ vadat, qui eos probabili ratione cõponat. Ne quãdã
 fit necessitas iniustitiæ, communes actus longe positos ignorasse.
 Et ipse Iustinia, *in Nou. 50. & 69. c. 1.* insulanorum precibus lubens
 annuit, *ut & Impp. in l. 6. C. de off. rect. prouinc.* Vnde cautum in iure,
 quod iudex causam remittere debeat, quę venit de longinquo,
20 ne partes† sumtibus & expensis superuacuis grauentur. *l. 26. C.*
de appe Hieron. de Mont. cap. 502. in fi. tum etiam quia sæpe cum ma-
 gna

gna captione à rebus nostris auocamur. *l. 7. ff. testam. quem. aper.*
 Atque ita præfides † quoque prouinciarum se accommodabant, ²¹
 subinde loca mutant, vt aditus ad ipsos subditis pateret. *l. 2. §.*
3. quis ordo in possess. l. 4. de offic. procons. Cicer. d. epist. 21. Quod olim
 quoque Imperatores Germanici facere solebant, in ciuitatibus † ²²
 Palatinis ius dicentes, *art. 62. lib. 3. Landtr.* Vt iure meritoque *Vasq.*
2. controu. si. num. 40. taxet Pontificem Romanum, lites è prouin-
 ciis omnibus Romam euocantem. Cæterum ex loci tempo-
 risque circumstantia † diuersitas quædam iuris emergit, *l. 16. §. 1.* ²³
de pæn. Vult. 1. l. R. 7. & iuxta illam æquitas consideratur, l. 14. §. 1. de
relig. licet alias absurdum sit ex locorum differentia diuersum ius
 induci, *iuxta gl. inc. illud, dist. 12.* Hinc est, quod in † insulis com- ²⁴
 morantes non aliter, quam per mare vel flumen in continentem
 venire possunt, teste *Iustin. in Nou. 49. in prin. §. 2. supra cap. 2. num. 33.*
 Ideo inutilis videtur stipulatio, vtpote impossibilis, si in insulam
 vel ex insula in continentem pedibus ieris, *arg. l. 7. de V. O. l. 31. de O.*
& A. l. 3. de condit. & dem. l. 183. de R. I. §. 10. Inst. de inut. stip. cum solis
 nauigiis mare peruium sit. *l. 49. de R. V.* Sunt enim hoc ita interru-
 pti insulani, vt nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit nisi
 nauigiis. *Cicer. in somn. Scipio.* Nisi forte hyeme per glaciē, vel sub
 recessu maris in mari aut flumine vadoso. *d. c. 2 n. 36. & c. 23. nu. 68.*
 Quæ res licet periculo non vacet, *Syrac. 3. v. 27.* existimamus ta-
 men, valere † sponfiones, quæ apud maritimos de facto quando ²⁵
 que contrahuntur, dabo tot aureos si in insulam illam pedib. vel
 curribus iueris, per ea quæ habet doctiss. *Hering. c. 18. n. 42. l. 17. §. 5. de*
prescript. verb. l. 2. & 3. de aleat. l. 115. §. 1. de V. O. Alioqui insula hoc
 priuilegium non habet à lege, sicuti Asia, † quæ licet ex Italia ²⁶
 pedestri itinere peruia esset, tamen ex Senatusconsulto non nisi
 per *κατάπλυν*, id est per adnauigationem à præsidibus adibatur. *l.*
4. §. 5. de off. procons. Cicer. 3. epist. famil. 5. & seq. & 5. ad Artic. 12. Eoque
 idem Cicero Asiam vocat maritimam † prouinciā in ora. *pro L.* ²⁷
Manil. Facit l. 137. §. 2. de V. O. §. 13. Inst. de inut. stipul. quia non solum
 versus mare porrigebatur, sed etiam insulas multas complecte-
 batur. *supra cap. 15. numer. 45.* quæ postea ab Asia auulsæ proprium

- præsidem receperunt. *Pancir. ad Notit. vtriusque Imp. p. 1. cap. 10. & seq.* sed à natura ipsa, quæ insulam à continenti discreuit, *l. 9. §. 1. de usufr.* ne quicquam, cum tamē impiæ non tangenda rates transiliant vada, *ut Horat. canit. 1. carm. 3. scena magis seruiens quam veritati.*
- 28 Est autem catapulus † navis genus, de quo *Martia. 12. epig. 75. Sic enim locum corrigit Turneb. lib. 30. aduers. 26. & lib. 10. c. 23. supra cap. 29. num. 96.*
- 29 Nauigationem autem sæpe non vna obstacula impediunt † veluti dies ventosi, pluuiosi, obscuri, *l. 30. §. 3. ad L. Aquil. venti subiti, l. 29. ad L. Aquil. contrarij. Act. 27. v. 4. ventorum immensitas, Non. 49. in pr. §. 2. tempestas marina, l. 3. C. de naut. fæn. tempus aduersum l. 36. in fi. de R. V. l. 13. §. 1. locat.* Et quos plures casus fortuitus recensuimus *cap. 29. num. 29.* Præsertim in † eurypis aquarum impetus
- 30 maximus est. *cap. 2. num. 42.* De freto Siculo † Siciliam ab Italia diuidente vide quæ scribat *Iustin. lib. 2. Arist. in mirab. auscult. fol. 1089.* Et sunt insulæ versus meridiem, quæ propter velocissimum maris cursum difficillime adiri possunt, *Paul. Venet lib. 3. cap. 40.* Quamuis ergo negotium magnum sit nauigare, *scribente Cicr. 5. ad Attic. ep. 12. & nauigatio omnis † insertum periculum coniunctum habeat, l. 2. C. de naut. fæn. l. 3. in fi. de donat. int. vir. & vxor.* Et incerta sit conditio si navis venerit, *l. 129. l. 163. de V. O. d. §. 13. Inst. de innt. stip. Horat. 1. od. 28.* Exitio est auidis nautis mare; vsque adeo ut Anacharsis Philosophus, *apud Plutar. in apoph. lib. 4.* nauigantes tantū à morte abesse dixerit quanta est spissitudo tabularum nauticarū scilicet quatuor digitorum *Iuven. sat. 12. Adde Plaut. in Rudent. Act. 1. Sc. 6. & in Mostell. A. 2. S. 2.* Et Catonem † pœnituisse ferunt, si nauigio vectus esset, quo terrestri itinere peruenire potuisset, *Gail. 2. obs. 64. Consonat Senec. epist. 53.* Ego quocunque nauigare debuero vicesimo anno perueniam. A quibus tamen Augustus Cæsar differens libentius nauigabat *Suet. ca. 82. Imo Vassq. 3. contro. 20. num. 11.* nauigationem contra naturam esse multis probare
- 34 contendit: tamen hyeme † omnium maxime periculosa & incerta est nauigatio, *l. 6. de off. rect. prouinc. l. 38. ex quib. caus. mai. l. 122. §. 1. de V. O.* Vnde *Horat. 3. carm. 23.* amicam nauigaturam eo argumento deterret. Sed vides quanto trepidet tumultu pronus Orion † id est

† id est sidus hybernum. Id enim Hesiodi præceptum tentare ve- 3 9
tat lib. 2. ἐπὶ ὧν.

Quod si nauigationis periculosa desiderium cæperit,
Quando utique Pleiades robur validum Orionis fugiētes
Occiderint in obscurum pontum:

Tum ne amplius naues habe in obscuro ponto.

Item † Arcturus, qui, apud Plaut. in Rudens. sic de se loquitur, 3 6

Arcturus signum sum acerrimum,

Vehemens sum cum exorior, cum occido vehementior.

Vnde Ouid. 2. de ponto. 7. conqueritur.

—proiectus in æquor

Arcturum subij Pleiadumque minas.

Huc pertinet casus in d. l. 122. §. 1. de V. O. propositus, ubi lex dicta
erat ut ante idus Septembris nauigaretur, quia post idus arcturus
vehementius sidus oritur, à quo nauigatio incerta est. Alciat. 10.

pareg. 19. Pertinet item quod ante 10. Kal. Septemb. frumentum

Constantinopolim deferendum erat. Justin. in edict. 13. c. 6. 22. & ult.

Vegetius † enim lib. 4. de milit. Rom. docet ex consuetudine Romana 3 7

ex die 3. iduum Nouemb. usque ad diem sextum iduum Martij

maria claudi, nam lux minima, inquit, nox prolixa, nubium den-

sitas, aeris obscuritas, ventorum, imbrium vel niuium geminata

scuitia non solum classes à pelago, sed etiam commeatus à ter-

restri itinere deturbant. Impp. autem, ob rationem, in l. 1. §. 2. de

vent. in possess. mit. nauigantibus plenius cōsulentes, in l. 3. C. de nau-

frag. nauigandi necessitatem ex Kalend. April. in Kalend. Octo-

bris terminant, quia æstatis beneficio vis ventorum mitigatur.

Media autem hyeme nauigatio omnium periculosissima propter

glaciem, veluti in † Ianuario mense, de quo versus: Hoc te mense 3 8

caue studeas committere ponto. Vt falsum sit, quidquid de Alce-

donis partu hoc mense mare pacatum reddente scripserunt ve-

teres, Plin. lib. 2. c. 49. Ouid. 1. metamorph. & Plura de hac materia vi-

de apud Tholosan in pralud. opt. Iurisconsulti lib. 4. c. 5. Hoc ergo tem-

pore insulani in continentem † euocati, ne comparere quidem 3 9

tenentur, cum sine periculo vitæ adesse non possint arg. l. 21. §. 10.

- Et seq. de recept. arb.* Vt hic quoq; exceptio† loci non tuti obtineat, de qua est in *clem. 2. vers. notorium, de sent. Et re iud. Gail. 1. obs. 52. nu. 3. Mynsing. 2. obs. 73.* Nisi forte per glaciem transiri possit, vt in Septentrionalibus. Est enim propriæ† salutis ratio habenda, *l. 7. ad Senatusconsultum Trebell.* vsque adeo, vt nec vasallus teneatur salutem domini suæ propriæ præponere, *gl. in § fin. de alien. feud. pater. 2. F. 39. Borch. de feud. cap. 7. n. 41. nec libertus, d. l. 38. de oper. libert. Eberh. in lo. 25. n. 12.* licet in seruis aliud statutum sit, *in l. 1. §. 28. ad SC. Silan.* Exempla sunt apud *Valer. Max. lib. 6. cap. 8.* Quod bene ad milites extenditur à *Dd. in l. pen. ex quib. caus. maio.* Vnde nemo tenetur se in periculum præcipitare, *d. l. 38. vel nauigare tempestate omni contempta. l. 137. §. 2. de V. O.* Atque hæc cœli & temporis ratio vsque adeo obseruanda est, vt non obseruata nauigantes culpa† obstringat. *l. 36. in fi. de R. V. l. 13. §. 1. locat. l. 3. C. de nau. faen.* Neque enim audiendus est perire festinans, *l. 6. in fi. de appell.* Eoque *D. Paulus* iustam causam reprehendendi nautas habuit, quod contra consilium suum periculosa hyeme nauem soluissent. *Actor. 27.* Quamuis vero tum quoque peccet nauta, si cum prosperior
- 43 status inuitat† prætextu hyemis in portu hæreat, *l. 7. C. de nauic.* vel primam nauigationem negligat, de qua *Turneb. lib. 24. aduers. 34.* tamen facile causa aliqua tergiuersationis subesse potest, dū
- 44 ex certis† prognosticis futuræ tempestatis metuens mare ingredi non audet. *De quibus Virg. 1. Georg.*

Præterea tam sunt arcturi sidera nobis
Hædorumque dies seruandi & lucidus anguis,
Quam quibus in patriam ventosa per æquora vectis,
Pontus & Ostriferi fauces tentantur Abydi.

- 45 Ipsa quoque nauigatio† non vnusmodi est, sed pro conditione temporis tempestatis, maris, arbitrio ventorum, nautarūq; solertia, mirum quantum variat. *Gædd. in l. 3. n. 12. de V. S. arg. l. 38. §. fin. ex quib. caus. maio.* Non per omnes maris partes vna viget
- 46 tempestas & eadem† tempestas. & eadem tempestas inueniens nauem in diuersis maris partibus non duci ad eundem locum, ait *Corne. cons. 273. vol. 1.* Non eadem celeri-

celeritate, æquis tamen ventis, *inquit Scalig. exer. 86.* Lusitani atq; Betici parem marium tractum metiuntur. De Madagascar scribit *Paulus Venetus lib. 3. cap. 39.* Confluunt passim ad hanc insulam multi mercatores, facillimeque illuc nauigare possunt propter maris fluxum. Nam à prouincia Maabar veniunt in 20. diebus ad hanc insulam, iuuante nauem fluxu maris, cum vix tribus mensibus aduersum fluxum superare possint, nam tota vi mare in meridiem fertur. Est enim celerius iter æstu ÷ maris, adiurante tardius reluctante, quæ felix nauigatio dicitur *in l. 131. §. 2. de V. O.* *Exempla sunt apud Plin. lib. 19. in pr.* in tranquillo mari nulloque ventorum impulsu tertio die ex Italia Vticam prouectorum æstu feruente. Galerius è freto Siciliae Alexandriam peruenit septima die, Babilus sexta, Valerius Marianus à Puteolis nono die lenissimo flatu. *Adde eundem lib. 2. cap. 97.* Sed & in fluminibus ÷ nauigia eodem fide re tardius incedunt, quam in mari, *Cæli Rhod. li. 26. sect. antiq. 7.* Sunt & venti alibi fortiores, *cap. preced.* Tum etiam naues ad hoc comparatæ vt nauigent, *l. 12. §. 1. de usufr. alia aliis* celeritate præstant, *l. 13. §. 1. locat. l. 10. §. 1. ad L. Rhod. veluti prædatoria, mercatoris: vacua onustis: minores grandibus.* De quarum speciebus & differentiis *vide l. 1. §. 6. & l. 2. de exerc. act. l. 2. de capt. & postl. Gell. lib. 10. N. A. 25. quem explicat Turneb. lib. 19. adu. ult.* Ita Catullus phaselum commendat.

Phaselus ille, quem videtis hospites,
Ait fuisse nauium celerrimum,
Neque vllius natantis impetum trabis
Nequisse præterire &c.

Et Plaut. in Bacchid. Act. 2. S. 3. lembum prædatorium. Homines nos remigio sequi, neque venti aues citius. Contra *Curt. lib. 4.* Nauigia quæ modum excedunt, regi nequeunt. Ex his aliisque causis facile excutari insulanos, si vel plane in continentem non veniant, vel non tempestiue, non tam Imperatorum constitutionibus quàm dictamine rectæ rationis sedocemur *vt in simili Modestinus loquitur in l. 13. §. 7. de excus.* Efficacior enim omni arte ÷ necessitas, non vñtata modo præsidia, sed etiam noua inuenit *Curt. lib. 4.*

Eoque

Eoque pertinent exempla enumerata à Cicer. lib. 2. de inuent. Quibus adde l. 2. §. 8. si quis cautio. leg. 15. de publica. l. 38. in fi. ex quib. caus. maior. Sed nec contumacia & pœnam incurrunt, ex quo ipsos casus fortuitus defendit, l. 53. §. 2. de re iudic. Et si lesi fuerint, facile & restitutionem in integrum impetrant, l. 26. §. fin. ex quib. caus. maior. Et generaliter in omnibus hisce casibus ratio humanitatis habenda est. d. l. 38. in fi. ex quib. caus. maior. Vnde testes ultra mare habent longius & spaciū, quam ex continente Faber in §. qui autem, num. 5. Inst. de excus. tut. auth. qua in prouinc. C. ubi de crimin. Et dilatio longior transmarinis, quam continentis accolis indulgetur. l. 1. leg. 7. C. de dilat. Goth. in l. 99. §. 1. de V. S. Et vicinis breuius tempus prescribitur, quam remotis. l. 1. si quis caut. l. 4. §. 1. ad L. Iul. de adult. leg. 2. §. 3. quis ord. in poss. l. 3. de V. S. non enim debent nauigaturi & arctari breuitate temporis, l. 5. §. 1. quod vi & clam. l. 137. §. 2. de V. O. cum multa intercidere possint, quod in tempore ad destinatum locum non perueniant. l. 5. in pr. de obl. & act. Quod si quis sit vauidus, meticulosus & præter modum timidus. l. 1. quod met. caus. l. 1. §. 1. de edil. ed. l. 8. in pr. de cond. instit. l. 9. de extraord. crim. qui etiam viso mari exhorreat & palleat, fortasse ne cogi quidem poterit, vt nauiget. Quia certe nauigatio contra ipsius naturam esse videtur. Quomodo V. asq. supra citatum locum accipimus. Neque enim est, quod eum metum vanum dicas, ex l. 6. quod met. caus. l. 184. de R. I. l. 13. de re iudic. cum salutis periculum contineat, l. 13. C. de transact. Atque ipsi Philosophi, qui fortunæ vim se ferre profitentur, in l. 8. C. de profess. lib. 10. inter nauigandum tempestate & oborta pallent. Gell. lib. 19. noct. Att. 1. Et mare præsertim commotum & nauseabundos homines facit. Causam reddit Calius Rhod. lib. 26. c. 13. Qui morbus, quam sit molestus intellige ex Seneca epist. 53. eo quoque quâuis littora tantum legeret conflictato. Plaut. in Amphyr. Act. 1. Scen. 1. Lassus sum hercle, è naue vt vectus huc sum, etiam nunc nauseo. Huiusmodi ergo personæ, si per procuratorem & compareant, sufficit. pr. Inst. de procurat. c. qui facit, 72. c. 68. de R. I. in 6. Quamquam in insulani id non facile usu venire videtur, vtpote maris assuetis. Quod verum est, si insula sit minor & angustior. supra ca. 10. numer.

47. quæ ab omni fere parte mare in conspectu habet; *arg. Non. Leo. 56. in pr.* Non si maior & spaciosior sit, nam in hac differen- 59
 tia inter maritimos & mediterraneos quoque locum habet. *l. 2. §. 6. si quis caut. l. 9. & ibi Goth. C. de annon. & trib. lib. 10. rubr. & ibi D. de naut. fœn.* Hi sunt qui interiora inhabitant, procul à littore ma-
 ris remoti, *Plin. lib. 4. cap. 6. & lib. 6. cap. 8.* Illi qui quoque mare
 habitant. *l. 9. in pr. de L. Pomp. de parric. l. un. C. de his qui parent. Ita Ca-
 sar lib. 5. de bell. Gall.* Britannia pars interior ab iis incolitur, quos
 natos in insula ipsi memoria proditum dicunt. Maritima pars
 ab iis, qui prædæ ac belli inferendi causa ex Belgio transierant
 &c. Fluminum accolæ Ripenses † dicuntur *art. 56. lib. 2. Landfr. 60*
 Item Ripuarij vt Rheni accolæ, *de quibus supra ca. 13. num. 25.* Quo-
 usque autem mediterranei † se extendant, quamuis in arbitrio iu 61
 dicis positum videatur, tamen à Romanis definitum videtur le-
 ge Gabinia vt Cn. Pompeius maria, insulas, oras maritimas, &
 continentem ad 50. à littore stadia, exercitus, classes, P. R. pote-
 state extraordinario imperio haberet, *Plut. in Pomp. Appia. in My-
 erid. Pompon. Lat. de LL. Rom. cap. 17.* Vt sic latitudo oræ mariti-
 mæ apud nos sesquimillaria Germania absolueret. Quæ alicubi
 Frisiam non disconuenit. Itaque sicut maritimi † tam in insula, 62
 quam in continente sunt, ita plerumque maris peritiam habent,
 quippe quod sine nauigiorum vsu nec piscationes exercere, nec
 in continentem, si insulani sunt, transire queant. Ita præcæte-
 ris † Rhodij nauigandi peritia olim celebres. *Strab. lib. 14. Gell. lib. 6 3*
 7. *N. A. 3. Linus. dec. 4. lib. 7. Caesar lib. 4. bell. Alex.* Vnde nauticum
 populum vocat *Florus lib. 2. cap. 7.* Item † Salaminij *Calius Rhod. li. 64*
 12. *cap. 12. † Phœnices. Cæ. lib. 18. cap. 34.* Et ex illis præsertim Tyrii 65
 † *Strab. lib. 16. Reinec. in syntag. p. 1. fol. 140.* Idem † Cretensibus tribu- 66
 tum, vt prouerbio dictum sit, Cres nescit pelagus. *Strab. lib. 10. 67*
Cæ. d. lib. 18. cap. 26. Reinec. d. p. 1. fol. 236. Sed & Venetis † eam laudē 68
 iam olim tribuit *Caesar lib. 3. bell. Gall.* qui hodie in mari Adriatico
 primas tenent. In nostro orbe Dani, Angli † Belgæ in eo gene- 69
 re excellunt. A quo neque vrbes † Anseaticæ excluduntur. Et 0
 Frisii † vt maris periti commendantur *ab Adam. Bremens. in histor.*

- 72 *Eccles. cap. 247.* Nauigandi† peritiæ plerumque etiam imperium
 73 maris coheret, *de quo supra cap. 14.* Cuius primitiæ ad Minoem†
 Regem Cretensem referuntur, qui primus mari longe lateque
 imperitasse scribitur. *Strab. lib. 10. Plut. in Theseo. Natal. com. li. 3. my-
 tho. 7.* Proximum ab hoc locum Neptuno tribuit *Diod. Sicul. l. 6. 6.*
Sed Herod. lib. 3. scribit Polycratem Samium ex Græcis secundum
 à Minoe fuisse, qui in animum induxerit, ut mari potiretur, atque
 Ioniæ & insulis dominaretur. Sint hæc vera in suo genere. Neptu
 74 ni† autem fabula antiquior est, qua illi in diuisione trium fra-
 trum mare obtigisse fingitur *supra cap. 15. numer. 20. & cap. 19. n. 9.* Ad
 quam alludens Neptunus apud *Homer. Iliad. o.* sic ait:

τριχθα δ' ἐπ' ἅντα δέδασα, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς,

ἧτοιγὼν ἔλαχον, πολλὴν δ' ἀλαλαίεμεν αἰεὶ

Omnia sunt partes in tres sortita, & honorem

Quisque suum cœpit, mihi patent æquoris undæ.

- 75 Quod proculdubio ex partitione terrarum inter tres filios† Noë
 chi, ex quibus Iapheto insulæ obuenerunt, causam traxit, *Gen. 10.*
 76 Phœnices† quoque in mari præpolluisse innuit *Tacit. 11. annal.* Et
 de Tyro scribit *Curt. lib. 4.* quod diu non mare vicinum modo, sed
 quocunque eius insulæ classes adierint sue ditionis fecerit. *Adde*
 77 *Ezech. c. 26. & 27.* Successit Rhodus† & ipsa domina maris, ut ab
 ipso Imp. appellatur in *l. 9. ad L. Rhod. Strab. lib. 1. & latius lib. 14.* Ad-
 miranda est etiam (inquit) legum optimarum conseruatio & in-
 dustria, cum aliis Reip. partibus, tum naualibus impensa copiis,
 quibus fr. ei Rhodij maris imperium diu obtinuerunt, piratas su-
 stulerunt &c. *Consen. & Polyb. lib. 4. Gell. lib. 7. c. 3. Reiméc. p. 3. in Rep.*
Rhod. Cicero pro L. Manil. A Rhodiis videtur ea gloria longo tem-
 78 pore post ad† Venetos transisse, qui & ipsi maris Adriatici sunt
 79 domini *supra cap. 20. n. 66.* Ita Genuenses† & Pisani maris domini dicun-
 tur à *Radevvic lib. 2. c. 9.* Nam quod *Matth. Stephani lib. 2. de iurisd. p.*
2. c. 7. num. 6. à Rhodo amissa mercatum ac rei naualis scientiam
 80 trans mare Balticum in insulam† Danorum Gothlandiam mi-
 grasse contendit, id à loci marisque distantia redarguitur. Imo
 lōge antiquior est Septētrionaliū peritiā ac potestas maritima in
 suo

tuo freto, quā vt ab illa mutatione inchoari debeat. Est enim vrbis
 Gothlandia Wisbia † antiquissima, ex Winethæ vrbis Vandalicæ ⁸¹
 Auctibus submeisæ ruinis, à Gothis reliquias in hanc insulā trans-
 portantib. exstructa. *P. Berth. li. 3. cōment. in Vvisbya. De Winethæ †* ⁸²
 emporio celeberrimo in Oderæ ostio sitæ elegant. *Helmold. ib. 1.*
Chron. Slav. 2. Chytra in append. Cranz. metropol. Phil. p. Melan. in orat. de
Iohan. Bugenhag. Venetā nominat, respectuq. eodē interpres Chronici
Carionis. Adde Adam Bremens. Vt hæc æqui uocatio nominis causā
 errori dedisse videatur Stephano. In hac insula & vrbe Wisbya o-
 lim leges† nauticæ conditæ, cōmuni omniū mercatorū consensu ⁸³
 dictæ *das Wisbys Schiffrecht. Berth. & Stephan. d. lo.* Horum enim
 testimoniū circa consuetudines maritimas magni facit *Iustina.*
Imp. in Nou. 106. in pr. Extat liber cuius titulus in lingua Saxonica
 sic habet: *Wasserrecht dat de Koplūde vnd Schippers gemacket hebben*
tho Wisby. Inde porro Lubecam † translatum, vtpote ciuitatum ⁸⁴
 Hanseaticarū primam. *Stephan. d. lo.* Cuius statuta † olim præ cæ- ⁸⁵
 teris in pretio habita. Quorū aliquot cōmentaris auxit *Iohan. Si-*
brand. Professor Rostochiens. Et cōmendat *Hering. in præfat. tract. de fi-*
deiuss. prope fin. qui sæpe ad ea prouocat. Atq; inde est, quod pluri-
 mæ ciuitates† maritimæ iure Lubecano vsæ, quas recenset post *Coth-* ⁸⁶
man. 1. cons. 5. n. 1. & cons. 40. Matth. Steph. li. 2. c. 7. n. 34. Hering. in d.
præfat. Sibrand. d. lo. p. 1. sect. 9. Et posset his addi lex Schipuaria † à ⁸⁷
 Frisione condita, nisi id cōmentum Suffridi Petri solide refutaf-
 set *Vbbo Emme. in apolog.* Est autem ius nauticum † à iure civili di- ⁸⁸
 uersum, *rubr. & l. 1. ff. de naut. fæn. & ibi Dd.* quippe quod potissimū
 in consuetudine maritima consistit. *Nou. 106. in pr.* Hæc autem
 non† minus, quam lex scripta attendenda est. *gl. in d. N. 106.* ⁸⁹
Bald. in l. obseruare, § antiqua, de off. procons. Et antiqua consuetu-
 do in aqua obseruanda. *l. si manifeste, C. de seru. & aq. Bossius in tit.*
de aquis num. 28. quia consuetudo tribuit iurisdictionem, & dat
 priuilegium, *c. cum dilectus, in fi. extra de consuet. c. conquestus, 8. quest.*
 3. Quamuis vero prædicta gl. hoc ita demum admittat, si† con- ⁹⁰
 suetudo maritima non repugnet iuri scripto, quod & probat *Cæ-*
polla lib. 2. de seruic. 26. numer. 22. arg. leg. C. que sit long.

- conf. d. N. 106. ca. 1.* tamen id ita accipiendum est, si iuri diuino vel naturali aduersetur, tunc enim vt irrationabilis reiicitur, *cap. 10. extra de consuet.* Et mala practica obseruanda non est. *Bald. in leg. sed licet, de offic. pras.* Est enim corruptela potius quam consuetudo dicenda, *c. fin. extra de consuet.* At si sit contra ius $\dagger$ ciuile scriptum, huius auctoritatem non tantam esse dicerent maritimi, quod vsum & mores omnium Gentium vincere possit, *arg. c. vn. 2. F. 1.*
- 92 Neque ideo minus valet, *gl. in c. mala, dist. 8.* saltem ex usu, si non ex ratione. *c. vn. §. filij. 2. F. 26.* Talis est Lex $\dagger$ Rhodia allegata in *l. 9. ad L. Rhod. de iact.* cuius fit mentio in *c. vlt. dist. 2. Paul. 2. sent. 7. Tholos. 1. synag. 4.* De eadem *Tertull. lib. 3. aduers. Marcion.* Nauclero illi, non quidem Rhodia lex, sed Pontica cauerat. Item illa Rhodiorum lex: Si qua rostrata naus in portu deprehensa sit, publicetur. Quæ
- 93 an obtineat, si qua vi $\dagger$ ventorum inuitis nautis in portum delata
- 94 sit, disputat *Cicero lib. 2. de inuent.* Imper. Antoninus $\dagger$ nauas vi tempestatis in insulam Cretam contra edictum delatos excusatos habuit, *in l. 15. ff. de publican.* vsque adeo, vt nec $\dagger$ vestigal soluere teneantur, *Ruland. lib. 2. de commissur. de interrog. cap. 5. num. 74.* Quod
- 95 tamen in Iudeis $\dagger$ non valuit, qui adeo Cyprum attingere prohibiti, vt etiam vi tempestatis illuc delati, capite plecterentur. *Dion.*
- 96 *Cass. in Traian.* Sunt autem naufragia circa insulas $\dagger$ ac littora frequentia, vt propterea nautæ non abs re terram timeant, *Senec. epist. 53.* Ita Chelidoniæ nauigantibus pestiferæ metuuntur. *Plin. li. 5. cap. 31.* Et apud *Tacit. 2. annal.* tempestas rapuit desiecitque naues Germanici in aperta Oceani, aut insulas saxi abruptas, vel per occulta vada infestas. Claudius prope Stoechadas insulas pene submersus. *Suet. in Claud. c. 17.* Neque aliunde fabula de Sirenium eantu orta est, quam à fallacitate loci ac insulæ Planesiæ, aqua nihil superextantis. *Natal. Comes. lib. 7. myth. 13.* Quarum nomen & Sirenußæ prope Sardiniam fallacissime præferunt *Plin. lib. 3. c. 6. & 7.* Adde fabulas de Scylla & Charibdi apud *Homer. Odys. µ.*
- 97 *Senec. epist. 79. Natal. lib. 8. c. 12.* Quod maxime obtinet, si insulæ $\dagger$ promontoriis in mare desinant. Quales sunt Maleæ Laconicæ naufragiis infames, *Strab. lib. 1. Homer. Odys. δ. Erasmi. in colloq. in peregr.*

pereg. relig. ergo. De quibus prouerbio dictum est: Cum ad Male-
 am deflexeris, domesticos obliuiscere. *Atque ita corrigendam esse*
Seruij Sulpitij epistolam 12. lib. 4. famil. recte sentit Cael. Rhod. lib. 12. lect.
ant. 17. in fi. De his ergo naufragorum bonis inualuit † consuetu- 100
 do apud maritimos, qua in prædam cedunt illis, ad quorum fi-
 nes naufragia fiunt. Alicubi etiam hoc ius regale est, spectans
 ad dominum loci. Et habet hanc conditionem: si naus fundum
 tãgat. *Wann das Schiff Grund † rühret/daß es dem Grundtherrn ver- 101*
fallen sey. Littora autem ad regalia pertinent. *supra cap. 10. n. 32.* Vn-
 de etiã *die Grundruhr* dicitur in priuilegio Caroli 4. *in annal. Tre-*
uir. Kyriandri p. 15. vbi dicit, Comites Lutzemburgenses supra, &
 Comites Spanheimenses infra Treuirim habere imperium flu-
 minis Mosellæ † & vltra hominum memoriam potestatem in 102
 naufragiis & ius priscum *die Grundruhr.* Adde den *Untergang* in
 † Rheno flumine, *de quo supra cap. 9. nu. 34.* Et tale est regale, quod 103
 ratione Normanniæ possidet Rex † Galliæ, vulgo *die Fahrrecht* di- 104
 ctum, *Tholos. 9. de Rep. 1. numer. 29.* Quasi dicas *das Fahrrecht*, quo
 nauigantes vtuntur. Quo iure vsus Magister equitum in Gal-
 lia Legato Cæsaris coram Henrico 2. duas naues ad littus eiectas,
 & à lordano Vrsino captas repetenti, respondit: Ea † quæ ad lit- 105
 tus eiecta sunt, Gentium omnium iure ad Principes qui littori-
 bus imperarent, pertinere. *Bodin. 1. de Rep. ult. numer. 171.* Sicuti et-
 iam bona deperdita ad magistratum loci referuntur, *Tholos. d. ca.*
1. num. 22. Et sane antiquissimam esse † consuetudinem hanc ab 106
 insularis & maritimis vsurpatam, *patet ex l. 9. ad L. Rhod.* vbi nau-
 fragi à publicanis Cycladas insulas inhabitantibus direpti erant
 non alio, quam huius consuetudinis maritimæ prætextu. Circa
 has enim insulas crebra quoque naufragia. Vt propterea Hora-
 tius moneat 1. *carm. 28.* Interclusa nitentes vites æquora Cycla-
 das. Neque dubium est, quin antiqui † Saxones eandem ob- 107
 feruarint, cum ipsi etiam piraticam exercuerint, *supra cap. 22. nu.*
51. A quibus † per Gothos & Longobardos in Italiam delata, vt 108
 Fridericus 2. in comitiis apud Ronchalias tollere necesse habue-

it, in *constit. ad decus & honorem, in extranag. unde desumpta est auth. nau-
 uigia, C. de furt.* Et circa idem tempus Eugenius 3. in c. 3. extra de ra-
 prior. eandem consuetudinē sub pœna excommunicationis sustu-
 lit. Cuius tamen criminis etiam Agathensis Episcopus Gallia
 accusatus, in c. cum dilecti, 12. extra de accus. Et cum olim bona nau-
 109 fraga cuius in publicum cederent, qui etiam abusi eius consue-
 tudinis interpretatione, naues † æstutantum destitutas ac in va-
 dis hærentes diripiebant, vt de Arabibus scribit *Curt lib. 4. de Pha-
 ri insulæ incolis Iulius Cas. lib. 3. de bell. Alex. in fi.* postea ad solos
 110 Principes & superiores dominos † restringi cœpit. Atque ita
 111 quidem, vt & personæ naufragantes † in commissum caderent.
 Ita Abbas Stadenf. ad A. 1112. post Adam. Bremens. Friderici Comi-
 tis Stadenfis mater & Auia de Anglia nauigantes, in Comitatu
 Stadenfi naufragium passi sunt, & secundum priusci iuris rigorem
 tam homines, quam res regiæ ditioni sunt mancipati. Alludit eo
 Arnold. Lubecens. lib. 3. chron. Slau. 5. quando ait, negotiatores pro
 vili cōmercio piscium in Dania comparatorū, sua optima, non-
 nunquam etiam seipso naufragando relinquere. Ex hac cōsue-
 112 tudine id ius olim exercuerunt Reges Daniae † Duces Holsatiae,
 Comites Oldenburgici & Embdani *Gædd. in cons. de alluv. maris n.*
 113 261. & 355. Sed & Frisii † insulani id ius ab antiquo vindicarunt,
 ex piscationibus & naufragiis fere victitantes *Vb. Emm. in descript.*
Chrorogr. Frisia in fi. & lib. 2. decad. 1. Cæterum paulatim insulani ac
 maritimis ad humaniores mores assuefactis, & piratica deficere,
 114 & consuetudo † vetus aboleri aut saltem mitigari cœpit. Hinc
 cautum in pactis Frisiorum cum Episcopo Monasteriensi anno
 1276. vt Frisius naufragium faciens in ditione Monasteriensi res
 naufragas sine lite statim recuperaret. *Emm. l. b. II. rer. Fris. in fi.* Et
 in pactis Ioannis Bauari Comitis Hollandiæ cum Frisiis occidē-
 115 talibus de anno 1421 Comes postulauit trientem naufragarum †
 rerum, quarum intra annum nullus compareret dominus. In pa-
 ctis vero cum Frisiis Oriental. cautum: vt naufragia relinquātur
 consuetudini cuiusque loci. Consuetudo illa describitur in aliis
 Frisiorum pactis de anno 1422, Res naufragæ ex vndis seruatae
 more

more veteri ex besse restituantur dominis & iens seruatoribus cedat. *Emm. li. 19.* Sed hæc quoque pars † sensim restricta, vt in a-
 etis Vlrici Capitanei Frisiæ cū Hamburgens. de an. 1453. Naufra-
 ga eiecta in littus Frisiæ oriētalīs, dominis sine diminutione red-
 dantur, ij mercedē operæ ex æquo & bono seruatoribus soluent. *Emm. li. 24. rer. Frisc.* Quod & in fœdere Edzardi Comitis & Vl-
 rici Esensis de an. 1524. repetitum: In naufragis & fluitantib. se-
 quetur morē Frisiæ orientalis, contentusq; operis mercede, ex æ-
 quo & bono naues mercesq; dominis restituet. *Emm. li. 53.* Item in
 pactis Bremenſiū cū Esensibus de an. 1540. Vt Esenses rebus nau-
 fragis, posthabito iniquo & barbarico iure seu more veteri, absti-
 nerēt, darentq; operā, vt in ſulani naufragantib. auxilio essent, ne-
 que quicquā ab iis, præter laboris ac operæ mercedē † æquā exi-
 ge ēt, in fluitantib. aut casu inuentis rebus iuri cōmuni locū da-
 rent *Emm. li. 58.* Sic ergo penitus ab aula recessit † consuetudo
 quā Dd. communiter vt barbaram & iniquam reprobant, *Ioh. de*
Platea, Luc. 13 de Penna & Dd. in l. 1. C. de naufrag. li. 11. And. Gail. li. 1. obs.
18. Sebast. Medices in tract. de cas. fort. q. 9. nu. 7. p. 2. Balduin. ad LL. Con-
stanti. l. 1. C. de naufr. Matth. Stephan. lib. 2. de iurisd. p. 1. c. 7. memb. 1. nu.
273. And. Knich. de iure Saxon. non prouo. c. 5. verb. Wasser Fischeren.
Bapt. Aim. Parmens. lib. 1. de alluv. 6. Vultei. ad §. item lapilli, Inst. de R. D.
9. Hieron. Trent. vol. 1. select. disp. 1. th. 9. lit. B. Hilliger. in Donell. Enucl. li.
1. cap. 13. lit. C. Bodin. l. 1. de Rep. ult. Schonborn. lib. 4. polit. 15. & alij. E-
 amque sententiam † Camera Imperialis in caussa ciuitatis Ham-
 burg. contra Duces Holsatiæ cōprobauit *Gail. d. obs. 18. n. 6.* Ac
 nititur ea euidenti ratione, tam naturali quā ciuili. Cū enim nau-
 fragi, non sponte, † sed per vim maiorem alienis littoribus illidā-
 tur. *l. 15. de publican. supra. n. 94.* non debet ipsis hominū iniuria adi-
 mi, q̄ fati misericordia reliquit, *c. 2. de treaz. & pac.* multo minus af-
 flictis † afflictio addi. *l. Diuus, 13. & ibi Dd. de offic. pres. neq; ex alieno*
fletu risus captari. c. petistis, 20. extra de priuileg. Qua de re Theodo-
 ricus Rex apud *Cassiod. in form. c. 79.* Quod aliena vi cōstat esse im-
 positū, trahere nō possumus ad delictū. Iniquū est enim, vt homi-
 nis vitio deputetur, q̄ eius voluntate nō regitur &c. Et facit huc
 dictum

dictum Augusti Cæsaris *apud Dion. lib. 50.* Navis ex se nulla cui-
 122 quam nocuit. Quanta sit naufragorum † miseria collige ex Vlyf-
 sis naufragio *ap. Homer. odyss. E. Plauti Rudente, Gunth. lib. 10. v. 390.*
Senec. epist. 53. alisque scriptoribus. Adde l. 1. de ruin. naufr. incend. Vnde
 merito Imp. Leo in *N. 64.* pessimum & sacrilegum vocat, qui sei-
 stiusmodi lucro mancipat, quia quasi mortuos spoliat. Et *Vlp. in l.*
 123 *10. de ruin. naufr. execrandam † prædam vocat. De qua Manil. lib. 5.*
astronom.

Quæstus naufragio petitur, corpusque profundo
 Immissum pariter, quam præda exquiritur ipsa.

124 In quos grauis pœna † constituta est *in l. 1. & it. de ruin. naufr. in-*
cend. l. 1. §. ult. ad L. Iul. de vi priu. l. vn. C. de naufrag. auth. nauigia, C. de
 125 *furt.* Cuiusmodi compendium sicuti fiscum † ex aliena calamita-
 te sperare inhumanum & coruinum est, *d. l. 1. C. de naufrag. c. nuper,*
de donat int. vir & vx. ita nec Fridericus Imp. regalibus vel cadu-
 cis rebus adscribere voluit, *in c. vn. qua sunt reg. v. art. 29 li. 1. Landt.*
Nemes. Carolin. c. 29. Recess. Imp. de anno 1559. Quibus addi potest Die-
 126 terici † Felicis Comitis Oldenburgici laudabilis vox, qua præfe-
 ctum suum carrucam per pontem delapsam iure commissi vindi-
 care volentem, acerbè increpauit *chron. Old. p. 3. c. 1. in fi.* Item pacta
 127 † Archiepiscopi & ciuitatis Bremensis de anno 1495. ne quid ex
 eo vindicetur, quod ex rheda currente deciderit. *Item Mindan. li.*
 128 *2. de process. Cam. 43.* Sunt tamen casus † in quibus vetus consuetu-
 do sustineri posse videtur. Primo si naufragi non sint Christiani,
 sed eorum hostes aut barbari, *arg. c. 3. de rapt. d. constit. Frider. ad de-*
eus l. 2. C. de commer. & mercat. Cum enim illi erga Christianos nau-
 129 fragos hoc humanitatis iure † non vtantur, frustra misericordi-
 am implorant, quam ipsi non habent, *ut in simili dicit Iurisconsultus*
 130 *in l. 4. de alend. lib.* Et pertinet huc pœna † talonis: sicut fecerunt
 mihi, ita feci ipsis. *Iud. 15. v. 11. Levitit. 24. v. 19.* Quo iure Turci à
 131 Christianis capti, non minus, † quam hi ab illis serui fiunt. *Coras.*
lib. 2. de art. iuris. 8. Alciat. in l. 118. de V. S. arg. l. 5. §. 2. de capt & post. licet
 inter ipsos Christianos seruitus sit sublata, *Gail. de pignor. c. 8. Bodin.*
. idemp.

II. de Rep. 5. Arnise. 1. polit. 4. Secundo: si bona t̄ sint piratica. d. cōstie.
 ad decus, Tholos. lib. 37. synt. 3. n. 2. Quorum tamen si veri domini cō-
 pareant, ut iis ablata t̄ restituantur, æquitas postulat. l. pen. de pos. l. i. 133
 44. de A. R. D. suprac. 22. n. 71. & seq. Qua de re prolixè disput. Alberic.
 Gentil. li. 1. advocat. Hispan. c. 2. 3. 4. & pass. Et referri huc potest actio:
 Quo ea pecunia peruenierit, de qua Cicer. in orat. pro C. Rabir. Posth.
 Tertio: si rerum t̄ naufragarum domini nusquam cōpareant, arg. 134
 l. i. pro derel. l. 8. ibi: requisituros, ad L. Rhod. Debent enim illi res amif-
 sas requirere ac postulare, *sie sollen sich dazu ziehen* / art. 29. 31. 36. &
 60. cum gl. li. 1. Landtr. Et quidem intra annum, quo casus naufragij
 probandus est Ioh. de Plat. in l. si quis nauicularius, C. de naufr. Hippol. de
 Marsil. in singul. 24. Mascard. concl. 272. n. 11. de probat. Interim tutius
 est, ad vitandam t̄ suspicionem, ut id ab inuentore per publicum 135
 proclama indicetur. Capoll. li. 2. de sera. 27. n. ult. Parmens. d. c. 6. De-
 nique datur retentio propter t̄ impensas vel propter *eu pet gæ. l. 43.* 136
de furt. art. 29. li. 2. Landtr. Hoc enim solatium, ut *ictus vocat in l. 13.*
 §. 1. com. diu. siue, ut nautæ, pretium seruationis, **Berggelt** inuento-
 ribus præstari publice t̄ expedit, ut insulani ea spe ad ferēdas sup. 137
 petias incitentur. arg. l. i. §. 1. l. 3. §. fin. de ruin. incend. Et naufragi cū
 rebus suis, quas infortunium reliquit, congrua securitate læten-
 tur. c. 2. extra de treug. & pac. l. 3. C. de nauit. Et pertinet huc triens,
 qui alicubi seruatoribus cedit, ut supra dictum. Præstant hac in re
 bonam operam t̄ vrinatores, l. 4. §. 1. ad L. Rhod. de iact. 138

Qui maris exportant prædas & rapta profundo
 Naufragia, atque imas auidi scrutantur arenas,
 ut describit Manil. d. lib. 5. vel ut Lucan. lib. 3.

— Qui norunt animam seruare sub vndis,
 Scrutarique fretum, si quid mersisset arenis
 Adductum quoties, non senserat anchora funem.
 Cuiusmodi aliquot recenset Alex. ab Alex. lib. 2. dier. can. 21. Quos
 gratis in præsentaneum vitæ discrimen nemo induxerit. Ad iu-
 risdictionem maritimam pertinet etiam t̄ piratarum persecu- 139
 tio & punitio. Sola tamen persecutio ut cuius competit, eo quod
 piratæ ipso iure & facto sint diffidati, Petrus Bellus lib. 2. dere mi-

lit. tit. 1. Bodin. 1. de Rep. 1. Bechtius in disputat. de securit. th. 126. & 128. vol. 2. disput. Basil. ut etiam communibus expensis expellendi sint, sicut in Francisco Dracone Anglo concludit Munnoz. de Escot. ar. p. 1. derat. 9. in. 25. n. 22. cuius expeditionem nomine Regine Angliæ institutam describit Thuan. lib. 84. histor. ita maxime insularis concedenda est, cum ut plurimum circa insulas hæreant piratæ, eorumq; commercia impediunt. Publice enim interest securæ esse itinera & commeatus, tam in mari, quam in terra, l. 13. de offic. præsid. Vtrobique autem per latrunculos infestamur, l. 3. §. 2. de ru. in. incend. quorum isti latrones proprie, l. 23. de R. I. l. 12. §. fin. de reb. 140 auct. iud. illi piratæ dicuntur † ἀπὸ τῆς περιπαῖν, id est à peruagando, vel etiam ἀπὸ πείγῃ id est deceptione l. 18. in pr. Tribi. Goth. ff. commod. In genere prædones appellantur, l. 7. §. 4. com. diu. Et perinde est siue naufragio, siue piratarum insidiis res nostræ pereant, leg. 3. §. 1. naut. cap. stab. l. 18. in pr. comm. Borch. de naut. fœnore cap. 1. n. 5. Cicero pro L. Manil. Quis nauigauit, qui se non aut mortis, aut seruitutis periculo committeret, cum aut hyeme, aut referto prædonum mari nauigaretur. Senec. epist. 87. Aliquis dum nauigat, naufragium 141 fecit, aliquis captus est. Piratarum crudelitatem † describit Senec. 2. de clem. 4. & 1. controu. 6. & 7. astutiam Paul. Venet. lib. 3. cap. 35 & pass. Vnde Cicero 3. offic. communes hostes † omnium vocat. Et 142 Plin. lib. 2. cap. 26. conqueritur inter bella & infida hospitia piratas omnium mortalium hostes transitus fere tenere. Et Flor. lib. 3. c. 6. eos sublatiis commerciis rupto fœdere generis humani, maria bello quasi tempestate præcludere. Cic. pro L. Manil. magis amplificat, quem vide. Claud. in paneg. in 6 consul. Honor.

— piratica puppis

Quæ cunctis infensa fretis, scelerumque referta
Diuitiis &c.

143 Ob quam causam sæpe bellum contra † piratas inductum, sicuti Amphoterus classis præfectus ante omnia mare à piratis classibus vindicare iussus ab Alex. M. Curt. lib. 4. De bello piratico à 144 Pompeio † gesto dictum cap. 22. n. 61. Quod describit Lucan. lib. 1.

Non

Non ea fata ferens, quam cum super æquore toto
Prædonem sequerere mari &c.

S. neca tamen epist. 44. magis ex ambitione, quam virtute id fa-
ctum arguit. Præ ceteris priatarum† infidiis insulani magis, quam ¹⁴⁵
terræ continentis accolæ expositi, *l. 6. l. 12. §. 15. de capt. & post.* quia
hic latibulum scelerum querunt, ac citius in mare elabi possunt.
Ita de Mithridate† scripsit *Appianus in Mithrid.* quod populabun- ¹⁴⁶
tus per insulas vagatus fuerit. De Liparenſi insula *Cicer. Verr. 5.*
qui tot annos agellos suos redimere à piratis solebāt in seipſos à
te pretio imposito redemerunt. *Poeta Anon. Caroli M. ad A. 798.*

Insulæ inuasæ Baleares† esse feruntur,
Hoc anno, quarum Maiorica dicitur vna, ¹⁴⁷
Altera nomen habet sermone Minorica priſco,
Has etenim Mauri deuaſtauere piratæ. *L*

Quin ipsas sæpe insulas ſui iuris fecerunt† piratæ, in iis ſedem ſibi ¹⁴⁸
constituentes, vt ſunt exempla *apud Simon. Maiol. li. 1. dier. canic. 23.*
Sicuti contra ipſos etiam arces in insulis exstructæ ſunt, ad ſecu-
ritatem nauigantium, vt Hafniæ in Dania factum. *P. Berth. lib. 3.*
comment. Non ſolum autem in medio mari piratas perſequi cuius
† licet, ſed etiam in territorio alieno perſecutionem continuare ¹⁴⁹
quamuis ibidem incipere non liceat. *Alber. Gentil. lib. 1. aduocat.*
Hispan. 5. Neque enim licet aliquem capere in portu† alieno, ¹⁵⁰
ſine iniuria eius ad quem portus pertinet. *Alberic. d. lo. cap. 14. ubi*
ex Lino lib. 28. allegat, Ducem Carthaginenſem non potuiſſe
Scipionem capere in portu Sciphacis, eiſdemue oſtiis & æſtua-
riis. Quod ſi ergo perſecutio piratarum à priuatis & mercatori-
bus, qui quandoq; eo ſine† ſocietatem aliquam ineunt, de iure ¹⁵¹
valida, *l. 13. C. de ſidejuſſ. l. 7. §. 4. comm. diuid.* iſtituatur, eo caſu nec
iuriſdictionem, nec imperium multo minus ſuperioritatem hic
actus† importabit. *Mindan. d. cap. 36. n. 6.* Sed &, qui diu piratas ¹⁵²
perſecuti ſunt, ex hoc capite alios id facere volentes impedire
non poſſunt, *per rationes ſupra cap. numer. 73. & ſeq. adductas.*
Cognitio autem, & executio, hoc eſt ipſa criminalis
Rrr 2 iuriſdi-

- 153 iurisdicção, pertinet† quidem ad illum, qui piratas capiendopre-
uenit, *l. si quis, 7. ff. de iudic. Capoll. lib. 2. de ieruit. 26. n. 21.* si modo is sit
magistratus gladij potestatem habens. *l. 3. de iurisd.* Alioquin ad
vicinum continentis imperium maritimum exsecutio pertinet.
Bart. in l. insula ff. de iudic. vbi dicit, de piratis se reducentibus ad in-
sulas, quod possint conueniri in ciuitate vicina insulæ. Quod
verum est, si insula imperiosa non sit. Nam si imperium habeat,
in ipsa insula vbi circum circa delictum commissum est, etiam
exsecutio fieri debet. *l. 1. C. vbi de crim. l. 7. §. 4. de accus. l. 2. §. 15. de
pæn.* Neque diuersum in hac parte statuendum est ius, quam quod
in terra statutum, *de qua Borch. de regal. n. 25. v. supracap. 14.* Interim
154 ciuitatibus quibusdam singulari priuilegio† piratarum persecu-
tio etiam in alieno territorio concessa legitur, vt *Hamburgen-
sibus à Carolo 4. anno 1359. Petit. artic. Hamb. prorest. in integ. art.
140.* An etiam *Bremenensibus. Mindan. lib. 2. d. c. 36. n. 6.* Ad iurisdic-
155 tionem maritimam quoque pertinet† specularum erectio ad di-
rigendos cursus nauium ex alto in portus.

Nē notus abreptas in saxa latentia trudat,
Illidatque vadis atque aggere cingat arenæ.

- 156 *vt cum Poeta loquamur 1. Aeneid.* Talis in Pharo† Ægypti insula
turris altissima, petrae quæ mari circumluitur, albo lapide impo-
sita. *Cesar lib. 3. de bell. Alex. in fi.* siue à Ptolomæo Philadelpho, *vt
vult Strabo lib. 17. Plin. lib. 36. c. 12.* siue à Cleopatra Regina, *vt Am-
mia. li. 22. Tzetzes chiliad. 11. cap. 23.* Sumtus eius turris ex *Plinio tra-
dit Maiolus lib. 1. dier. canic. 23.* Nec certum si hæc sit turris Siene a-
pud Ezech. 29. v. 10. & cap. 30. v. 6. Ausonius ab ea commendat edes
Belgarum montibus ad Mostellam impositas, *Eidyll. 9.*

Sublimique minans irrupit in æthera tecta,

Ostentans altam, Pharus vt Memphitica turrim.

- 157 Dicta est pharus† ex rei ipsius vsu, *vt ait Hegefipp. lib. 4. cap. 27.*
ἀπὸ τοῦ Φαῦς, quasi *Φαῦρος* id est lucidum, quod nocturnis ignibus na-
uigantium cursus dirigit. Germani *Wart* vocant. Inde *Wart-
haus* arx, quasi domus præsidii. *Bart. lib. 3. comment. fol. 80.* Est &

Venetiss

Venetis turris S. Marci ex fundamentis pelagi educta ad du- 158
centa stadia, quæ ex alto nauigantibus velut saluberrimum quod-
dam sidus occurrit. *Sabell. lib. 2. de situ urb. Venet.* Et quamuis iure ci-
uiti prohibitum, lumina tamen in flumine habere, ne seducantur na- 159
uigantes quasi in portum aliquem peruenturi. *l. 10. de incend. ruin.*
maufr. Quod Græcos reduces in scopulos pellexit, *Tholos. 1. syntag.*
3. v. 3. tamen id hodie antiquatum videtur, cum nauis tamen prætoria, 160
quam Ammiraliam vocant, plerumque lucernam cæteris præfe-
rat. Hinc cæteræ quoque speculæ, siue vt Solinus vocat, ma-
chinæ ad prælucendi ministerium fabricatæ, Phari dicuntur.
Quales pluribus in locis à Romanis erectæ. Ita Pharus in insula ma-
ris Adriatici Illyrico adiacenti nomen dedit, *Plin.* Et quam Ra-
uennæ tamen ad portum posuit Augustus. *Dion. & Appia. Meminit Plin.* 161
lib. 36. c. 2. Aliam Hostiæ tamen in portu exstruxit Claudius Cæsar *supra* 162
cap. 8. n. 23. Sed & Caligula in littore Oceani & Rheni ostio tur-
rim altissimam excitauit, ex qua vt ex Pharo noctibus ad regen-
dos nauium cursus ignes emicarent. *Sueton. cap. 46.* An in Fleuo
insula an Texellis? vbi hodie turris visitur nauigantibus salutaris.
Fuit & Capreis turris, *Lips. ad 4. annal. Tacit. Meminit Senec. ep. 77. Et*
Statius.

—trepidis vbi dulcia nautis,

Lumina noctiuagæ tollit Pharus æmula lunæ.

Et in nostro mari Borcumani tamen pharum insignem in occidua par- 163
te insulæ habent, in vsum nauigantium. Habent & Iustani, sed
paulo minorem in insulæ medio. *Emm. li. 2. rer. Frisic.* Sed & Ioan-
nes Comes Oldenb. in insula Wangeroga turrim tamen gemino fasti- 164
gio eduxit, de cuius multiplici bono *v. Chron. Oldenb. part. 3. fol.*
490. Habent & tamen Hamburgenses aliquam ad ostium Albis, in in- 165
sula, quæ ex re vernaculum nomen noui operis accepit. Vnde
procul dubio corrupta vox noua Ochta in pactis Wursat. & Hā-
burg. anno 1316. *petit. artic. Hamb. pro restit. in integ. art. 291.* Hæc & a-
lia his cohærentia, & ad securitatem itinerum maritimorum fa-
cientia, cum onerosa tamen sint, neque citra pecunias perfici possint, 166
vt loquitur Imp. in Nou. 8. c. 10. prope fin. Nou. 149. c. 2. ideo æquum est,

vt eo nomine à præternauigantibus vectigal aliquod pendatur,
de quo Tholos. lib. 3. de Rep. a. & s. q. Ruland. de commiss. p. 2. lib. 2. cap. 5.
¹⁶⁷ Quale est Venetorum, *de quo c. 20. n. 67.* Item illud quod Regi t
¹⁶⁸ Daniae Helsinburgi soluitur. *P. Berth. lib. 3. comment. in Cronenb.* Sed
 & Hamburgenses respectu supradictæ speculæ Noui operis t
 portorium aliquod exigunt, quod exinde *Werckzoll* appellatur.
d. petit. art. art. 303. Et Embdensibus quoque à Maximil. Cæsare in-
 dultum est, portorium, à magnis nauigiis portum ipsorum sube-
 untibus in vsum aggerum & claustrorum coercendis aquis. an.
¹⁶⁹ 1494. *Emm. li. 30 r. r. Frisic.* Dictum est autem t portorium l. 3. C. de
vectig. & commiss. à portu, quippe cuius nomine id principaliter
 exigitur. Ad cuius conseruationem & reparationem omnes con-
 ferre tenentur. l. ad portus, 7. C. de oper. publ. *Borch. ad c. vn. quæ sunt re-*
¹⁷⁰ *gal n. 40.* Sunt enim portus non t solum in te ra, quales descri-
 buntur in l. 59. de V. S. siue natura, siue arte facti *Brecha. & Gædd. ad d.*
¹⁷¹ *lo. 59.* sed etiam in ostiis t fluminum, in quæ primum ex alto na-
 ues deferuntur, & anchoris iactis consistunt. *arg. l. 10 de incēd. ruin.*
nauf. vnde etiam stationes dicuntur in l. 1. §. 13. de flumin. Ita in l. 4. in
pr. ad L. Rhod. de iact. flumen & portus coniungitur, vt portus & o-
stia, in edict. Iustin. c. 13. c. 5. quasi perinde sit, siue naus portū, siue o-
¹⁷² stia fluminis intret. Atque hinc portus t Romanus *pragmat. Con-*
stit. Iustin. cap. 25. c. igitur. 23. q. 8. Ostiæ nomen accepit. *supra c. 4. nu.*
15. & c. 6. n. 23. Strab. li. 3. Ita fit mentio portus Salonitani in l. 3. C. de
naut. fæn. Brundusini, l. 122. §. 1. de V. O. & c. Ita non tantum in insu-
¹⁷³ lis sunt portus conclusi, sed etiam sinus t ac porthmi stationem
 præbent, ita vt illic cōtra ventorum impetum consistere possint
 naues ab insula defensæ *supra c. 3. n. 50. & 59. imperat. in l. 6. C. de na-*
uic. insularum secessus vocare videntur. Cuiusmodi describit Vir-
gil. 2. A Eneid.

Est in secessu longo locus, insula portum
 Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
 Frangitur &c.

¹⁷⁴ Ita celebrantur insulæ portuosæ, t vt Cyprus à *Marcell. li. 14.* Delus
 quo omnes vndiq; cum mercibus atq; oneribus cōmeabant. *Cic.*

pro.

pro L. Manil. Cretal. 15. de publican. Et Syme in fula inter Rhodum
Gnidumq; portus benigne præbet octo. *Pli. li. 5. c. 31.* Et Sicilia vn-
diq; exitus maritimos habet. *Cic. Verr. 4.* Ita Phari insula portū vt
optimū describit *Homer. edyff. 8.* Sicuti cōtra mare et importuosum, 175
quod nullos portus habet, vocant *Tacit. 12. annal. Salust. in Iugurth.*
Hoc ergo iure maritimi nauigantes in portu recipere hybernā
stationē concedere, naufragisq; receptaculū† præbere tenentur. 176
l. ult. C. de nauicul. Qui a littora & portus iure Gent. publica sunt,
& cuius patent, *l. 2. § 1. l. 4. de R. D. § 5. Inst. eod.* Itē naues subuecta-
rioni publicę prestare, *l. vn. C. de naut. Tiber. l. 1. & 2. C. de nau. non ex-
cus.* Pertinet huc hospitalitas† siue hospitatura, *l. ult. § 19. de mun. 177*
& hon. Goth. in l. 3. § 13 eod. l. 5. & 6. C. de metat. quæ sicuti in omnibus
laudanda est, *Cicer. 2. offic. n. 46.* ita maxime in maritimis, eo quod
hic locus & tēpus electionis arbitriū tollunt, *l. 1. in pr. de exerc. act.*
Et cōmendatur eo nomine Lex Lucanorū, ne quis sole occaso di-
uertentē hospitem exigat *Cæli. Rhod. li. 19. lect. ant. 16.* sicuti cōtra
Laconum instituta reprobantur, *æl. Rhod. li. 18. c. 5.* Nauigantes
certe portu prohibere esset cōtra† ius Gent. nisi forte sint hostes 178
Cic. pro Roscio Amer. Quid tam est commune, quā spiritus viuis, ter-
ra mortuis, mare fluctuantibus, littus eiectis? *Plaut. in Rudent. A. 2.
S. 4.* Cur tu aquam grauari amabo, quam hostis hosti commodat
Et orator Virgilianus ad Didonem. I. AEned.

Quod genus hoc hominum, quæue hunc tam barbara morē
Permittit patria, hospitio prohibemur arenæ?

Quo nomine Q. Ligarius à Tuberone I. Cro† accusatus, q̄ cum A- 179
fricæ oram teneret, eam applicare, aquamq; haurire non permi-
sisset, *l. 2. § 46. de orig. iur.* defensus tamen à *Cic. r. in orat. pro Ligar.* I-
ta Delus† Gentibus hospita dicitur à *Statio lib. 1. Achill.* Et Sa- 181
mus in fula Augusto hyberna præbuit. *Sueton. cap. 17.* Excellunt ea
laude maxime† Septentrionales populi, vt Sueti† quibus omni 182
probro grauius est, hospitium trāseuntibus negare. *Adā. Bremens.*
in histor. Eccles. c. 229. De† Boruffis *Helmold. lib. 1. chron. Slav. 1.* quod 183
sint humanissimi erga necessitatem patientes. Qui etiam inquit
obuiam tendunt his, qui in mari periclitantur, vel qui à piratis
infe-

- infestantur, & subueniunt eis. Idem de insulæ Semlandiæ incolis.
 184 *Adam Brem. c. 227.* Sed & Slauorum, qui sunt Vandali, † hospitalitatem commendat *Idem Helmold. lib. 1. cap. 83.* vbi refert eorum dicitur: Quod nocte furatus fueris, crastino die hospitibus disperties. Et de Rugianis insulam Slauorum inhabitantibus *lib. 1. cap. 12.* Item de Winethæ vrbis incolis. *lib. 1. cap. 2. & pass.* Huc pertinent præcepta, vt naufragis † manum porrigas: *l. 3 §. 8. de ruin. incend. Senec. ep. 94.* Quod in Hollandis laudat *Erasm. Roter. in dial. de naufr. in fi.* Et D. Paulo & sociis naufragis Melitensis insulæ incolæ omnem humanitatem præstiterunt, accenso igne madidos re-
 185 ficientes. *Act. 28. in pr.* Nauigantium † itinera locatis tonnīs palis- que infixis promoueat, *de quibus supra cap. 9. n. 35.* Quod iubent ver-
 186 fus Ennij à *Cicer. 1. offic. adducti.*

Homo, qui erranti comiter monstrat viam,
 Quasi lumen de suo lumine accendat, facit &c.

Item Execratio Diphili apud *Tholos. lib. 1. syntag. 2. in fi.*

Scis in execrationibus illud adiici,

Si quis non recte monstraauerit viam,

Aut ignem succenderit, aut aquam corruperit &c.

- 187 Quod vtinam attenderent insulani illi, † qui spe prædæ, vt nau-
 fragia accersant, locorum signa sæpe amouent, aut corrumpunt.
 188 Plura sunt eius generis, quæ suaderi † magis, quam imperari pos-
 sunt. *Senec. epist. 94.* Ad bonum enim nemo cogi potest, sed tātum
 à malo, metu pœnæ cohibetur. *l. 1. §. 1. de iust. & iur. l. 18. de pœn.* Ita-
 189 que ad titulum de † officiis latissime patentem, de quibus Cicero
 & Ambrosius proprios libros scripserunt, remittenda sunt. Tan-
 190 tum quod proprium est huius loci, obseruanda sunt priuilegia, †
 quæ insulis quibusdam peculiariter concessa sunt, siue propter
 onera, siue benemerita, siue etiā propter religionē. Ad onera per-
 tinent illa nauiculariorum priuilegia, *supra cap. 25. n. 66.* quæ tamē
 omnes insulanos non concernunt. Ad benemerita, quod quædā
 sunt libere, quædā fœderatæ &c. *supra c. 15. n. 72.* Itē priuilegia fori
 191 *supra n. 14. hic.* Ad religionem vel potius † superstitionem spectat
 quod de Delo scribit *Cicer. Verrin. 3.* opinione hominū, q. Latona

Apoll.

Apollinem ac Dianam illic pepererit, infulam eorum Deorum
 sacram putari, & tantæ auctoritatis fuisse, vt ne Persæ quidem cū
 toti Græciæ bellum indixissent, ac mille nauum numero clas-
 sem ad Delum appulissent, quidquam aut violare aut attingere
 ausi sint. Ita Delphicum oraculum in Bœotia nobilitatum est
Natal. Com. l. b. 4. mythol. 10. Vt propter eius religionem priuilegiū
in l. 1. § 2. ad munic Delphicis datum videatur. Tale est edictum
 Claudij Cæsaris *apud Suet. ca. 25.* vt mancipia in infulam Tyberi-
 nam Æsculapij exposita libera essent, *cuius meminit l. 2. qui sine ma-
 nu. l. 1. § 3. C. de lat. liber. toll. Vertran. lib. sing. de iure liber. c. 28.* Adde su-
 pra *ca. 10. in pr.* Referri huc etiam potest priuilegium Bonifacij 8.
 Pont Rom datum infulæ Noui operis, † vt liceat illic degenti-
 bus habere altare portatile (*de quo vide Rosfred. Beneuent.*) super quo
 per sacerdotem missas & alia sacramenta Ecclesiastica admini-
 strare possent. Eo quod in solitudine maris posita infula, vltra
 duas leucas à parrochiali Ecclesia distaret *Extat diploma in calce pe-
 tit articul. Hamburg. pro restit. in integr* Cæterum cum priuilegia sint
 facti, & quidem alieni, *c. 1. de constit. in 6. Guil. 1. obs. 1. numer. 9.* eoque
 non † presumantur, nisi probentur, *l. 5. C. de iure fisc. Henning. Gæd. 193
 cons. 39. num. 20.* & quidem cum omnibus qualitatibus, *Kuland. p. 2.
 lib. 2. de commiss. ca. 4. num. 69.* facta autem infinita sint, *leg. 2. de iur. &
 fact.* neque facile † sub scientiam cadunt, *Ioh. Coras. de art. iuris p. 1. c. 194
 22. Bodin. in distribut. iuris vniuers. in pæfat.* ideo eorum inuesti-
 gationem cuiusvis antiquitatis cupidi solertiæ relin-
 quimus, contenti hæc exempli tantum
 causa attulisse.

CAPVT XXXII. & vlt.

De mirabilibus Insularum.

S V M M A R I A.

- 1 Ratio instituti.
- 2 Res maritimæ mirabiles.
- 3 Mirabilia vulgo pro fabulis habentur.
- 4 Historia naturalis facilius diiudicatur.
- 5 Sicilia miracula.
- 6 Simonis Maioli libri laude digni.
- 7 Distinctio mirabilium.
- 8 Insulae quasi aquis innatantes.
- 9 Terminum maris positi.
- 10 Terra Oceano innatans.
- 11 Insulae reuera natantes.
- 12 Aquæ nihil submergentes.
- 13 Asphaltites lacus Iudææ.
- 14 Petra natantes.
- 15 Symplegades insula concurrentes.
- 16 Duo montes inter se concurrentes.
- 17 Delus olim mobilis.
- 18 AEstus & recessus maris multiplex.
- 19 AEstus & recessus tempora diuersa.
- 20 AEstus altissimus.
- 21 Noctes Britannicae.
- 22 In Islandia æstate non sunt noctes.
- 23 Dies & noctes æquales.
- 24 Insula sub Zona torrida.
- 25 Ventorum diuersitas.
- 26 Tifonis vehementia.
- 27 Venti morborum rectores.

- 28 Pluuiarum diuersitas.
- 29 AEgyptus pluuiæ expers.
- 30 In Rhodo Sol semper conspicuus.
- 31 In Anglia Sol nebulosus.
- 32 Insula spirituum plena.
- 33 Charoneæ scrobes.
- 34 Oraculum Delphicum.
- 35 Fanatici quinam?
- 36 Oracula Ethnicorum Christi aduentu obmutuerunt.
- 37 Cauernæ sulphureæ.
- 38 AEtna mons ardens.
- 39 In Islandia infernus esse creditur.
- 40 Damones in insulis crebri.
- 41 Thermae calidæ.
- 42 Insula flammium.
- 43 Ventorum præsagia.
- 44 AEoli fabula vnde nata?
- 45 Fontes calidi.
- 46 Fons Ciceronianus.
- 47 Fontes exundantes.
- 48 Fontium diuersitas.
- 49 Fontes exitiales.
- 50 Aqua dulcis.
- 51 Aqua salsa.
- 52 Aqua inopia.
- 53 Aqua venalis.
- 54 Arethusa fons Sicilia.
- 55 Fontes miraculosi.
- 56 Fontium experimenta.
- 57 Incolarum diuersitas.
- 58 Virtutes & vitia cuique generi familiaria.
- 59 Ingeniorum diuersitas.
- 60 Nationum quarundam præstantia.
- 61 Australium & Septentrionalium differentia.

- 62 Septentrionalis robusti.
- 63 Belgarum mores.
- 64 Insulani vulgo infidi crediti.
- 65 Maritimi mores.
- 66 Mare & aer ingenia hominum temperant.
- 67 Selandorum natura.
- 68 Batavi crassi.
- 69 Gaditani lasciui.
- 70 Corcirai improbi.
- 71 Lerij mali.
- 72 Rhodij infidi.
- 73 Cretenses mendaces.
- 74 Insulani barbari.
- 75 Nationem infamans pro infami habetur.
- 76 Barbari quinam?
- 77 Non omnes barbari mali.
- 78 Dani hodie ciuiles.
- 79 Insulanorum mediterranei maritimis probiores.
- 80 Nauta plerumque mali.
- 81 Tres nequam in iure ciuili.
- 82 Piscatores furaces.
- 83 Maritimi laborum patientes.
- 84 Famelici.
- 85 Audaces.
- 86 Natatores.
- 87 Insulani industrii.
- 88 Lanificij vsus in insulis inuentus.
- 89 Panni Bombycini confectio.
- 90 Serici confectio.
- 91 Vsus pellium peregrinarum.
- 92 Priuilegium super negotiatione pellium pretiosarum.
- 93 Insulani metallarij.
- 94 Insulani eruditi.
- 95 Hippocratis laus.

- 96 Statura diuersitas.
- 97 Magnitudo insulanorum quorundam.
- 98 Sicilia gigantum domicilium.
- 99 Gigantum ossa.
- 100 Multa eluione maris deteguntur.
- 101 Cyclopes in insulis habitantes.
- 102 Pygmaei in insulis.
- 103 Satyri homines syluestres.
- 104 Satyrorum spectra.
- 105 Gorgones.
- 106 Monstra insularum.
- 107 Insulani nigri.
- 108 Ophiogenes.
- 109 Insulani ferri uoraces.
- 110 Mulierum miracula.
- 111 Coniuges in insulis disiuncti.
- 112 Amazones.
- 113 Multitudo uxorū.
- 114 Sexagenarij uita indigni.
- 115 Partus multiplices.
- 116 Insularum fertilitas.
- 117 Cuniculorum captura.
- 118 Animalium mortes in quibusdam insulis.
- 119 Canum insula.
- 120 Insulae serpentibus carentes.
- 121 Albi ursi in insulis Septentrionalibus.
- 122 Equorum pretiositas.
- 123 Anseres arborea.
- 124 Auium diuersitas.
- 125 Oua auium.
- 126 Victus insulanorum.
- 127 Piscium ubertas.
- 128 Pisces sale indurati.
- 129 Regis Daniae potentia.

- 130 *Piscium mercatura.*
- 131 *Piscium diuersitas.*
- 132 *Ostrea & concha insulares.*
- 133 *Testudinum magnitudo.*
- 134 *Belluae marinae.*
- 135 *Balanae, Cete.*
- 136 *Balanae magnitudo.*
- 137 *Insularum quarundam ubertas.*
- 138 *Cretae bonitas.*
- 139 *Cypri fertilitas.*
- 140 *Sami descriptio.*
- 141 *Gadium ubertas.*
- 142 *Indicarum insularum felicitas.*
- 143 *Insulae fortunata.*
- 144 *Taprobanae abundantia.*
- 145 *Arbores insularum.*
- 146 *Vinum ex arboribus expressum.*
- 147 *Vina insularia.*
- 148 *Mella insularia.*
- 149 *Liquamina insularia.*
- 150 *Fruementum insulare.*
- 151 *Sicilia, Sardinia Roman. horrea.*
- 152 *Triticum insulare.*
- 153 *Triticum Zelandicum.*
- 154 *Legumina insularia.*
- 155 *Insula metalliferaces.*
- 156 *Indiarum insula.*
- 157 *Insula auro plena.*
- 158 *Rhodi diuitia.*
- 159 *Insularum metallifodinae.*
- 160 *Metallarenascentia.*
- 161 *Cypri eraria.*
- 162 *Lapidicinae insularum.*
- 163 *Damnati in metalla.*

- 164 Salinsulare.
- 165 Lapilli pretiosi insularum.
- 166 Aromata insularia.
- 167 Piperis multitudo.
- 168 Insularum superstitio.
- 169 Cuiusque regionis propria dona.
- 170 Commerciorum necessitas.
- 171 Insula nullius rei indige.
- 172 Permutatio inaequalis.
- 173 Mirabilia insularum infinita.
- 174 Dei sapientia imperscrutabilis.

V M non Iurisconsultis tantum, sed & Philologis & Historicis prodesse velimus, corollarij loco aliquid de, † mirabilibus insularum attexendum putauimus, quia operæpretium est nihil omittere, in quo naturæ spectanda sit prouidentia, *dicente Solin. c. 37.* Eritq; pretium operæ non merces sed miraculum, *iuxta Senec. lib. 6. nat. quest. 4.* Sicut enim non possunt omnes res satis laudari: *Eccles. 43.* ita res maritimæ † maxime sunt mirabiles, *Roland. de commiss. p. 2. li. 2. c. 11. n. 1.* Quam multa de Oceani insularumq; miraculis referuntur à reducib. quæ licet à vulgo pro fabulis † habeantur, pleraque tamen verissima sunt consentanea iis, quæ veteres modernique scriptores prodiderunt. *Ita apud Tacit. 2. annal.* Germanici milites naufragi, ut quis ex lōginquo reuenerat, miracula narrabāt, vim turbinū & inauditas volucres, mōstra maris, ambiguashominū & belluarum formas, visa siue ex metu credita. Est hoc quod *Diod. Sicul. lib. 6. ait:* multa mirabilia natura efficit, quæ ignorantibus incredibilia videntur, his vero qui experti sunt, facilia. *Et Frider. Tilem. in discurs. Philol. fol. 93.* Sæpe verissima sunt, quæ nobis incredibilia videntur. Itaque de naturali † hac historia, ex experientia facilius, quam de humana iudicatur, *Bodin. in meth. cap. 6.* Ita Sicilia multa † habet in se circaque se mirabilia. *Senec. lib. 4. de nat. quest. 1. & in consol. ad Marc. cap. 17.*

Quæ

Quæ autem in mari, fluminibus, lacubus, insulis miracula sunt
 6 quâuis studiosissime congesserit *Simon Maiolus*† *Episcopus Vultur-*
riensis. in libru, quos Dies caniculares inscripsit, tamen pleraque hæc iam
 collegeramus, antequam eos vidissemus. Ad quid ea considera-
 tio nobis profit *diximus ca. 5. num. 31.* Neque moramur *Plinij im-*
pietatem, qui hæc naturæ scelera indigetare audet, lib. ca. 93. cui
 vel *Plautus* respondet, *in Milite glor. act. 3. Sc. 1.* Qui Deorum con-
 7 filia carpit, stultus inscitulque sit. Versantur autem† mirabilia
 vel circa ipsas insulas, earumque situm & accidentia, vel circa in-
 colas, animalia, fructus. In ipsis insulis præcipuæ admirationis est
 situs earum, quod cum aquis vndique incumbant, & quasi inna-
 8 tent† ab iis tamen non oppri nantur. *Munster. in princ. Cosmogr.* Ni-
 9 mirum, quia *Deus opt. max. terminos† mari posuit, quos egredi*
non potest. prou. 8. v. 29. psal. 33. v. 7. & psal. 104. v. 9. Ierem. 5. v. 22. Io-
bi. 38. v. 8. &c. Simon Maiol. lib. 1. dier. canic. 10. & 14 in pr. Quæ de re
pulcre diff. rit. Basiliius M. in Exemero homil. 4. Furiosum sape ex ven-
 tis mare, inquit, & in maximam altitudinem per vndas exurgens
 vbi littora tantum contigerit, impetu in spumam dissoluto retro
 cedit, debilissima re arena, id quod violentia intolerabile est, fre-
 natur, alioqui quid prohiberet, rubrum mare omnem Ægyptū
 cauiorem ac depressiorem ipso existentem inuadere, & cum Æ-
 gyptio pelago coniungi, si non præcepto Conditoris ligatum ef-
 set &c. Hinc insulæ Græcis ἡσοι dictæ, ἀπὸ τῆς ναῖν à natando. Vnde
 de Perimele in insulam conuersa *Ouid. 8. metam. 9.*

Extimuit, nymphe, nabat tamen ipsa, natantis
 Pectora tangebam, trepido salientia motu.

- 10 Sed & tota terra, quam insulæ instar diximus, Oceano† ambien-
 ti velut innatans dicitur *Plin. lib. 2. ca. 108.* quippe expansa super
 mare, *psal. 104. v. 5. æque vt insulæ. psal. 136. v. 6 supra ca. 3. numer. 2.*
 Thales Milesius etiam reuera innatare credebat. *Senec. 6. nat. quæst*
 11 6. Quædam certe non opinione hominum, sed reuera† natant
 quas *Theophrastus lib. 4. histor. II. νῆες πλωαίδες* vocauit, de quibus supra
 cap. 6.

cap. 6. Cuius rei licet ratio physica in palustribus reddatur, non solum ex materia leui & spongiosa, sed etiam ex aqua, quæ alicubi eius est grauitatis, quod nihil ponderosum submergat, † sicuti ^{1 2} in Africæ lacu Apuscidamo omnia fluitant, nihil mergitur, *Plin. lib. 31. c. 2.* idem & Asphaltiti † Iudææ vsuuenit, *Plin. lib. 2. cap. 103.* ^{1 3} quod est mere mortuum Sodomæ & Gomorrhæ. *Gen. 19. v. 28. Ioseph. lib. 5. bell. Iudæi. 4. & 5. Tacit. 5. histor. Simon Maio. 1. diu. canic. 12.* tamen ea in terris solidis vix obtinet. Et sunt quæ omnem captum superant, veluti quod in angustissimo Bosphori mari petræ † quædam per fluctus errant, & inter se cum murmure colliduntur. *Tholof. lib. 36. syntax. art. mirab. 3.* Maxime insolitus est casus † Symplegadum insularum, quas ferunt priscis seculis assuetas obuiam sibi cum horrendo fragore collisis molibus ferri, cedentesque acri disultu reueri, tam festinanter, vt si ales interuolasset, nulla celeritate pinnorum eripi posset, quin interiret c. ppr. :lla, *Marcell. lib. 22.* Vnde & nomen receperunt ἀπὸ τῆς συμπτώσεως, id est à concurrendo. Quod licet pro fabula habeat *Plin. libr. 4. cap. 3.* tamen meminisse debebat, quod ipsi paulo ante de duobus montibus † inter se concurrentibus serio scripserit. *lib. 3. cap. 83.* ^{1 4} Ac simile quid de Siciliæ angustis prodidit *Iustin. libr. 4.* ^{1 5} Postea tamen mentem mutasse Symplegades volunt. *Ouid. 15. metam.* ^{1 6}

—timuit concursibus Argo.

Vndarum sparsas Symplegades elisarum

Quæ nunc immotæ perstant, ventisq; resistunt.

Sed & ex natantibus insulis multæ inconstantia perosa pedem fixerunt, ac natare desierunt. Ita Delus † diu fluctuata postea ^{1 7} motum terræ non sensit. *Plin. lib. 4. cap. 14.* Occasionem qua tremere incæperit ex oraculo:

Et Delum, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

vide apud Herod. lib. 6. Adde fabulam Natal. Comit. lib. 9. mytho. 6. De ea passim poeta. *Ouid. 6. metam. 4.*

—quam vix erratica Delos

Errantem accepit, tunc cum leuis insula nabar.

T t t

Item

Item 15. *metam.*

— tempusque fuit, quo naut in vndis
Nunc sedet Ortygie.

Cydippe Acontio in epist. Heroid.

Inque meis oculis candida Delus erat.
Quam procul ut vidi, quid me fugis insula, dixi,
Laberis in magno numquid ut ante mari?

Propert. lib. 4.

Cum Phœbus linquens stantem se vindice Delum,
Nam tulit iratos mobilis vna notos.

Virg. 3. Æn. Sacra mari colitur &c. De quo textu Macro. lib. 5. Saturn. 6. Adde Callimach. in Hymno Apoll. Pindarum & alios. Videtur
 id tamen in dubium vocare *Senec. lib. 6. nat. quest. 26.* Est & hoc
 18 mirabile, quod cum mare † æstu & recessu insulas alluat, non ubique
 tamen eundem tenorem seruet. In Oceani Sur littore boreali nullus æstus est. In Britannico vehemens ubique. In australi
 Sur ad Beragam validus. In Ligustico vestigium nullum. In Adriatico insignis. In plaga Indica secundum Gangem atque Indifauces magnus, *Scal. exerc. 52.* Sed neque ubique eadem † tempora. Maxima ex parte senis mouetur horis, totidemque et relabitur. *Scal. d. 10.* Quod & in nostro Oceano contingit, ubi inundatio bis in die naturali peragitur. *August. n. lib. 1. de mirac. sacre script. c. 7.* At in Siculo mari bis die ac nocte fluxus & refluxus fit. *Strab. li. 1.* Eurypus autem ille qui inter Eubæam insulam & Bæotiam fluit, vnius diei ac noctis spacio, septies recurrit, eo impetu, ut nauigia repugnantibus ventis plena secum rapiat, *sup. cap. 3. nu. 51. Simon Maior. 1. d. er. canic. 10. ubi v. plura.* Iuxta littora insulæ Margaritæ ac Pariam mare perinde ac rapidissimus torrens fluit, ut nullis viribus nec quidem secundis ventis nauigia huiusmodi fluctibus obniti possint. *Petrus Martyr quem allegat Simon Maior. d. c. 10.* In tractu Indico syluæ operiuntur maximo æstu, quamquam altiores platanis populisque † altissimis ad maximarum cacumina, ad quæ naues religantur, & cum recesserit æstus ad radices. *Plin. lib. 13. c. 25.* In Lindisarnensi regione bis quotidie accedente æstu Oceani fit insula, bis renudatis littoribus contigua terræ red-

Aitur. *Ex Beda Maiol. d. c. 10.* Ex diuerso quoque climātē ac situ insularum plurima mirabilia proueniunt, naturæ tamen conuenientia. Prope Britanniam † complures sunt insulæ, de quibus ²¹ nonnulli scripserunt, dies continuos triginta sub Bruma esse noctem. Nos nihil de eo percuntationibus reperiēbamus, nisi quod certis ex aqua mensuris breuiore esse noctes quam in cōtinentē videbamus, *inquit Cæsar lib. 5. Bell. Gall. Idem noctes sublustres esse in Britannia scripsit teste Iulio Bello in Hermet. polit. fol. 43.* Sed mi Cæsar, non vsque eo versus Septentrionem processeras. Nostorum enim nauigationibus illud verum esse compertum est, qui in Indiam per septentrionem nauigaturi, postquam Islādiā † ad læuā reliquerant æstate à Kal. Iun. ad 69. grad. & 29 scr. al- ²² titudinē nullam noctem habuerunt, sicuti hyeme à pridie Non. Decemb. vsque ad 9. Calend. Feb. solem nullum viderunt, *Thuan. lib. 117. histor. Et diu antea scripsit Plin. lib. 4. cap. 16.* In insula Thule terrarum vltima nullæ sunt noctes, cancri signum sole transeunte, nullique contra per brumam dies. Quæ senis continuis mensibus fieri arbitrantur. Et simile quid de septentrionalibus partibus Sueciæ prodidit *Olaus M. Iornand. de reb. Getic. fol. (mih) 82. P. Berib. lib. 3. comment. fol. 479. Simon Maiol. 1. dier. canic. 1.* In insula Haliglant vltra Normanniam æstiuo solstitio per 14. dies continuos solem vident, & hyeme per totidem noctes sole carent. *Adam Brem. cap. 245.* Contra in insula australi à Iambolo reperta æquali semper mensura sunt dies † & noctes, fructusque ²³ omnes sponte nascuntur, quibus sine industria incolæ vescuntur viuuntque annis 150. *Maiol. 1. dier. canic. 14.* De Taprobane vide *Honter. lib. 3. De Meroe Cæ. Rhod. lib. 1. c. vlt in fi. Maiol. d. cap. 1.* In insula Iaua minor in tantum ad austrum protenditur, vt polus Arcticus & stellæ eius minime videri possint. *Paul. Venet. lib. 3. c. 13.* Quædam insulæ sub Zona † torrida rapidissimum calorem senti- ²⁴ unt, vt dubitetur an etiam inhabitari ab hominibus possint. *Ouid. 1. metam. 2.*

Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu.

Plin. lib. 2. cap. 70. Quos tamen refutat *Ioseph. Scal. in comment. ad*

Manil. experientia Lusitanorum edoctus, cum Sol ipsis sit perpendicularis, constitutus in æquinoctiali hyeme, tum hyemem eos habere. Sub hac etiam sita Iaua, de qua *Scal. ex. 44.* Ideo Atlantes solem orientem execrantur, quod eorum regionem adurat. *Cæ. Rhod. lib. 18. cap. 38.* In regione Ziprangi insulæ, duo tantum† venti flant, sibi oppositi, vnus hyeme, & alter æstate. Vnde negotiatores illuc non veniunt extranei, nisi habitatores Mangi, qui hyeme ad insulam nauigant, æstate redeunt. *Paul. Vene. lib. 3. cap. 8.* E Sinarum regione Iaponium nauigantibus tantæ tempestatis incensor est† tifon, vt illo flante, non nisi miraculo naufragium vitari possit. *Maiol. d. c. 1.* In Hispaniola insula adeo inualescunt quandoque venti, vt elatos in sublime homines ad stadii internallum transferant. *Maiol. d. c. 1.* In Ormutio Persidis insula venti mirum in modum feruent, qui si excitentur, omnes obuios feruore suo interimunt, occisorum carnes velut aqua feruenti, ab ossibus disiungūt, vt propterea homines iis flantibus aquis sese condant, vsque ad caput. *Maiol. d. lo.* In Mytilene vrbe Lesbiana auster cum fiat, homines ægrotant, cum Corus, tussiant,† cū Septentrio, restituntur sanitati. *Vitruu. lib. 1. Lemn. lib. 3. de occult. nat. mirac. 3. Bunting. in itin. lib. 2.* Quibusdam insulis ventus pluuiam affert. *Aristot. in problem. sect. 26. n. 58.* In quibusdam insulis semper† pluit, in quibusdam numquam. *Maiol. d. cap. 1.* Italia Ægyptus pluuiam nescit &c. *Mantuan. lib. 3. parthen. primæ. Pompon. Mela lib. 1. in Ægypt. Plin. lib. 18. Herod. lib. 2. Iusti. lib. 2. Diod. Sicul. lib. 1. Marcell. lib. 22.* In Cypro in aream quandam Paphi non impluit. *Plin. lib. 2. cap. 96.* In Sicilia metropoli Syracusis etiam cum hyberna ventilantur serena, nullo non die sol est. *Cicer. Perr. 6. Sol. in. cap. 12. Guid. Panciro. in comment. ad N. V. Imp. fol. 151.* Quod ipsum etiā de Rhodo† scribitur, numquam cœlum tam nubilū esse, vt in sole Rhodus non sit. *Plin. lib. 2. cap. 62. Socin. libr. 2. cap. 20. Goth. ad l. 4. ff. ad L. Rhod. Reine. p. 1. syntagm. in Rhodo.* Idem de Alexandria Ægypti affirmavit. *Marcell. lib. 22.* Contra de Britannia† *Iorn. nd.* Refert Strabo inquit tantas illam exhalare nebulas, madefacta humo Oceani crebris excursibus, vt subiectus sol per illā pene:

pene totam, qui serenus est, diem, negetur aspectus, nocte quo-
que clariorem. Sunt etiam insulae, quae spiracula † habent, emis- 3 2
sariaque vaporis, vt Lipara, Aetna & Aetoliae insulae, quae saepe &
ipsae fluminum more fluunt, ignitasque ferri glebas euomunt
&c. *Aristot. 6. de mund. Adde Senec. 6. nar. quest. 14. & seqq. usq. ad cap.*
28. Cicer. 1. de diuin. Plin. lib. 2. cap. 93. Spiritus lethales, inquit, alibi
aut scrobibus emissi, aut ipso loci situ mortiferi, alibi volucribus
tantum, alibi praeter hominem caeteris animantibus, nonnum-
quam etiam homini. Tales sunt Charonae † scrobes mortiferum 3 3
spiritum exhalantes. *Plin. d. cap. 93. Strab. lib. 12.* Quibus suffocan-
tur animalia, praeter ea quibus excisa sunt animalia. *Cael. Rhod. lib.*
19. cap. 12. De cuiusmodi genere, Virg. 6. Aeneid.

Quem super haut vlla poterant impune volantes

Tendere iter pennis, talis sese halitus illinc &c.

Alibi fatidici specus sunt, quorum exhalatione temulenti futura
praecinunt, vt Delphis † nobilissimo oraculo. *Plin. d. cap. 93. Arist. d. 3 4*
cap. 6. Cic. d. lib. 1. de diu. Hoc enim praeter caeteris olim in pretio habi-
tum. *De omnibus latissime Alex. ab Alex. lib. 6. genial. dier. 2. Cael. Rhodig.*
lib. 2. c. 2. Peucer. de diuinat. Homines eo spiritu correpti dementes
& fanatici † dicti, quod circumfana bacchentur. *4. 1. §. 9. & ibi 3 5*
Goth. de edil. edict. Virg. 6. Aen. Iuuen. sat. 2. Quae tamen oracula † po- 3 6
stea obmutuerunt, *Cicer. 2. de diuin. Plutar. in libr. de defect. orac. Cael.*
Rhod. lib. 6. cap. 16. Quorum rationem Ecclesiastici Doctores ad
Christi aduentum referunt. *Euseb. lib. 5. hist. Eccles. 1. Niceph. lib. 1. c.*
27. &c. Vniuersum tractum a Cumis in Siciliam vsque ad Aetnam
& Liparense & Pithacusas, insulas profundas quasdam in vnum
coeuntes sub se habere cauernas † sulphureas, quae in Graeciam 3 7
quoque porrigantur, prodidit *Strab. libr. 5. Natal. Com. lib. 6. myth.*
Arist. in mirab. auscult. fol. 105. 7. Hinc nata fabula de Vulcani offic-
ina, quam Liparam insulam dixerunt. *Natal. Com. lib. 9. c. 10.* Sed &
Aetna monstrum ex hac causa nocturnis mirus est incendiis, *Plin. lib. 3 8*
3. cap. 9. Solin. cap. 12. Senec. Epist. 51. Quo alludens *Plaut. in Mercat. mon-*
testu quidem mali ardentes in me iacis. C. Plinio certe Vesuuii
ardentis faciem sagacius rimanti exitium maturatum est, *Plin.*

iunior in epi. 16. Ex quo cottidiano incendio montem subfuisse
 vulgo creditum. *Senec. epist. 79. Extat de eo carmen Ætna Cornelij Se-*
 39 *ueri verius, quam Virgilij.* † Eodem modo in Islandia mons Hecla ar-
 40 dere scribitur *de quo Olaus Magnus.* Vnde incolæ illic † infernum
 esse statuant. Alicubi quoq; Dæmones habitare creduntur. *sup.*
cap. 10. n. 22. Ita Euseb. lib. 5. hist. Eccles. 8. & 9. tradit, prope Praxin
 insulam vnam ex Echinadibus, quas Dæmines incolare Aristo-
 teles sciuit, auditam esse vocem Thramno nautæ præternauigā-
 ti dicentem: Thramne, narra magnum Pana esse mortuū, quan-
 do iuxta paludem veneris &c. *Tholos. libr. 6. commen. art. mirab. 29.*
 41 *nu. 24.* Ex igne subterraneo etiam Thermarum † calidarum origo
 Baiarumq; amænitas apud Italicos scriptores celebris. Sed &
 42 Æoliæ insulæ ignes hinc mutuuntur † *Solin. cap. 13.* Et Hierano-
 cturnas euomens flammās. *Plin. lib. 3. cap. 9. Virg. 8. Æneid.*

Insula Sicanium iuxta latus, Æoliamque

Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis.

43 Ex cuius fumo, quinam flaturi sint venti † in triduo prædicere
 incolæ traduntur. *Plin. lib. 3. cap. 9. Solin. cap. 13.* Quod causam poe-
 44 tis dedit, vt Æolo † hic regnanti ventorum imperium tribuerēt
Nata. Com. d. cap. 10. In eadem insula Lipara reperitur terra, qua si
 ollam obruas, quidquid iniicias lixatur. *Arist. in mirab. auscult. fol.*
1087. De Sicilia Iustin. lib. 4. in pr. In Ætnæ radicibus exilit fons in-
 tantum, vt aliquot millia passuum cineres & flammarum globos
 iactet, *Plin. lib. 2. cap. 103.* In Nymphæo exit è petra flamma permi-
 xta niuib; quæ pluuiis accenditur, *Plin. lib. 2. cap. 107.* Vt verifi-
 mile sit, sub insulis quibusdam æstuarè è terra ignes *comment. So-*
 45 *lin. 1. fol. (mibi) 477.* Quorundam fontium † mirus est feruor, vt in
 mari inter Ænariam & Italiam in Baiano sinu & alibi. *Plin.*
d. c. 103. De fontibus calidis Ænariæ *vide comm. Solin. d. lo.* In villa
 46 Ciceronis † fons cū Lunæ vicibus aquā calidā præfert, & oculis
 47 medetur. *Comm. Soli. fol. 519.* In Tenedo insula fons semper † à ter-
 tia noctis in 6. ab æstiuo solstitio exundat, Et in Delo Inopus fons
 eodē quo Nilus modo ac pariter cū eo, decrescit augeturq;. Cō-
 tra Timauū amnē insula parua est in mari cū fontibus calidis, qui
 pariter

pariter cum æstu maris crescunt minuunturq; *Plin. d. cap. 103.* In Andro fons tnonis Ianuarii semper vini sapore fluit. In Sidonia 48 insula ante Lesbum fons calidus vere tantum fluit. *Plin. d. lo.* In Epiro fons est frigidus vltra omnes. *Solin. cap. 14.* Ideo sacer quod cum frigidas & immerfas faces, sicut cæteri, extinguat, vbi sine igne tprocul admouentur, accendit. *Pom. Mela lib. 2. in Maced. De 49 fontibus Tyri vide Bunt. in itin. l. 2.* in Sicilia aque vortex est, in quæmersæ aues reliquaq; animalia suffocata vitæ restituntur. *Arist. in mirab. auscult. fol. 1086.* Ibidem fons est, ad quem cum turba numerosa confluxisset, auctus subito præbuit aquarum liberalē copiam. *Ari. d. lo.* Sunt insulæ, quæ in mōtibus lacus & fontes habēt, de quibus *Maiol. l. b. 1. cap. 12.* Est etiam dulcis t aquæ haustus in mari 50 ad Chelidonias insulas, & Aiadum & in Gaditano Oceano *Plin. d. cap. 103.* Adde *Oui. 15. metam. 5. & seqq. Simon Maiol. lib. 1. cap. 10.* Sed & hoc mirum est aquas dulces iuxta mare alicubi vt fistulis emicare. *Plin. d. c. 103. Ari. in probl. sect. 28. q. 19. 21. & 27.* Regulariter in insulis non ita pridem à mari vindicatis, aqua putealis parum sapida est, sed salsa, t vt de Selandiæ insulis testatur *Lemn. d. lib. 4. c. 2* quousq; per aquam pluuiam purgetur, *sup. cap. 18. n. 103.* Quamquā Cæsar in puteis in Ægypti littore effossis aquā dulcē inuenit *lib. 4. de bell. Alex.* Illud magis mirum, quod cum insulæ t totæ aquis circumdatae sint. quædā tamen aqua careant. Ita apud *Tacit. Anna. Tiber. Cæsar Gyarū & Donusam insulas egenas aquæ dixit.* In pluuialia insula non est aqua, nisi ex imbribus. *Plin. lib. 6. cap. 32.* Sicuti etiā in Ægypto aqua t propter raritatē alicubi venalis 53 est. *l. 1. l. 14. §. 3. de aliment. leg. Gen. 21.* Quod & de Troglodytis affirmat *Plin. lib. 6. c. 30.* In Sicilia fons Syracusanus t Arethusa reddit 54 iacta in Alphæum | Peloponesi fluuium. *Plin. d. cap. 103. Strab. lib. 6. Senec. 3. nat. quæst. 26. Solin. ca. 12.* Idem de Alphæo scribunt *Strabo & Timeus. Quo alludit Virgil. eclog. 10.*

Sic tibi cum fluctus subterlabere Sicanos,

Doris amara suas non intermisceat vndas.

Adde *Auson. de claris urb. in Catina vrbe Sicil. Ouid. 5. metam. 10. Natal.*

Com. libr. 8. myth. 21. In Boetia duo sunt t fluuii, quorum alterum si 55

oui-

ouilium pecus delibat, fit pullum quod induerit, alterius hausta
 quæcunque vellerum fusca sunt, in candidum vertuntur. *Solin.*
cap. 14. Rhodiorum fons nouo anno purgamenta egerit, *Plin. lib.*
31. cap. 4. In Sicilia lacus est, in cuius medio ara, ultra quam si quis
 manum aquæ immergat, cadauer extrahit, *Solin. cap. 12.* In Sar-
 dinia herba est de fluuiis fontanis proueniens, quæ vefcentibus
 nervos contrahit ac mortem accelerat. Vnde *Ἐργασινὸς* Sardous
 risus dictus. *Coras. in l. 2. §. capta deinde, de O. 1. Quo alludit Virg. Eclog.*
 56 7. Sardois videor tibi amarior herbis. Ipsi fontes calidi medelā
 afferunt, & fures furti coarguunt *Solin. cap. 11.* Et simile † quid de
 periuris in lacubus Palicorum referunt *Aristot. in mirab. auscult. fol.*
1089. Macrob. 5. saturn. 19. Couar. in relect. ad c. quamuis, §. 1. n. 7. de pact.
in 6. Quo referri potest immersio sagarum in aquam de qua Trent.
vol. 2. disp. 4. th. 7. lit. C. & disp. 32. th. 7. lit. D. Ex cœli & regionum
 diuersitate, † etiam diuersitas incolarum nascitur, non tantum
 57 quoad corpora, sed etiam quoad animos & ingenia. *Leuin. Lemn.*
de complex fol. 18. Quod ipsum insulani cum continentis accolis
 commune habent, quippe quibus tam virtutes, † quam vitia,
 58 certæ genti familiaria tribuuntur. *Vide Plin. lib. 7. cap. 2. Bodin. in*
meth. cap. 6. Tholos. 4. de Rep. 4. Cæl. Rhodig. lib. 18. lect. ant. 2. Quamuis
 enim similis sit omnium hominum natura, l. 13. C. de contra. stipul.
 quoad differentiam specificam, non tamen etiam quoad diffe-
 59 rentiam numericam siue indiuidualem, quia varia sunt † homi-
 num ingenia, l. 31. de solut. l. 12. de leg. 3. variimores ac operationes,
 l. 26. §. 12. de cond. indeb. varia fortuna. Quæ diuersitas naturæ ex
 diuersitate cœli augetur. *Cæl. Rhod. d. libr. 18. c. 18. Simon Maiol. 1.*
dier. can. 2. Quo fit vt natio vna alteri præstet, l. 31. §. 21. de edil. ed.
 60 Aliæ terræ acuta † ingenia proferunt, alia retusa. Quæ omnia
 fiunt ex cœli varietate & disparili aspiratione terrarum. *Cicer. lib.*
1. de diuin. Asia Europæ ingeniis hominum & pulchritudine cor-
 porum præualet, hæc virilitate & proceritate illi. *Hippocr. sect. 3.*
 61 *de aere locis & aquis.* Ad austrum † enim homines magis sunt inge-
 niosi, ad septentionem magis robusti. *Cæl. Rhodi. d. libr. 18. cap. 20.*
Bodin. d. cap. 6. Iul. Bell. in Hermet. polit. fol. 48. De regni Cathay in-
 colis

colis scribit *Haythou. cap. 1.* quod sint sagacissimi, & in omni arte & scientia vilipendant omnes alias nationes. Dicunt enim quod ipsi soli duobus luminibus respiciant, Latini vero vno. Cæteri omnes sint cæci. Contra de Normannis *Adam. Brem. in hist. Eccles. cap. 228.* Norwegia fortissimos † educat milites, quia nulla frugum luxuria molliti, sæpius impugnant alios, quam ipsi molestantur ab aliis. Habent autem plerumque nationes suos proprios mores, partim ad laudem, partim etiam ad vituperium inclinantes, ut dictum. Ita celebratur † Brabantus hilaris ac festiuus, Flander mulierosus ac salax, Hollānus simplex & incautus, Selandus callidus & versutus, *Leuin. Lemn. d. lib. 4. cap. 2.* Generaliter insulani passim male audiunt Ita enim † infidi dicuntur à *Bo- dino 5. de Rep. 2.* mali, à *Iulio Bello in Hermet. polit. fol. 51.* quippe ad quos prouerb. pertinet: maritimi mores, de quo *Erasm. in adag. Cæl. Rhod. lib. 16. c. 23. Plaut. in Cistell. A. 2. S. 1.* maritimis † moribus mecum experitur. Et ratio expedita est, quia nulla res est, quæ non eius, à quo nascitur, notas reddat. *Senec. lib. 3. nat. quest. 21.* Mare autem multum malitiæ † ac falsedinis affert. Ita *Plin. lib. 17. c. 5.* fatetur quædam terram sapere. Quædam etiam mare *lib. 14. cap. 7.* Quod in † Selandis non diffitetur *Lemnius d. c. 2.* dum aerem nonnullis locis asperiores & parum salubrem affirmat. Itaque licet incolis ingenia tribuat minus stupida, verum faceta, & urbana, pleraque tamē ex auræ marinæ afflatu salsa ac vitiosa quædam dicacitate contaminata esse concedit. Hinc est quod *Bœoti* crassi olim habiti. De quibus prouerb. crassoque sub aere nati *Horat. 2. epist.* Quod postea ad *Batauos* † transit: *Auris Bataua.* *Erasm. in adag. Et in colloq. in conui. fabulat.* si parum lepida erit fabula, scitote *Batauam* esse. Qui tamen à popularibus suis id remouet, in naufrag. O crassum ingenium: suspicor fuisse *Batauum.* Nō (inquit alter) sed erat *Selandus.* Hodie certe *Bataui* callidi & ingeniosi habentur. Ita *Martial. 5. epig. 80.* *Gaditanos* † vocat improbos & lasciuos. Item. 1. epig. 42. De *Gadibus* improbus magister *lib. 6. ep. 71.* Et *Gaditanis* ludere docta modis. Item *Gaditanam* puellam ut lasciuam describit, *lib. 14. epig. 203.* De quibus

- modis saltandi vide *Alex. ab Alex. lib. 6. dier. geniah. 19.* Ita Pithacus-
 fa incolæ mali dicti, *Plin. lib. 3. c. 6* & ibi *Iacob. Dalecamp. in not.* In
 70 Corcyræos † propter impunitatem maleficiorum iocus est apud
Eustat. in Dionys. ἐλευθέροις Κόρκυροι, χέζ' ὅπως θέλεις. Id est: Libera Cor-
 cyra, caca ubi velis. Ita Æginetæ mali. *Cælius lib. 18 cap. 26.* Qui
 tamen optimos pueros alunt. *Onomast. Calepin. in verb. Ægyn.* Nisi
 ἐρωτικῶς id intelligendum. Vt de Stauerensium filiis scribit *Isidoro.*
Emm. in descript. Stauera. De Æginæ dignitate vide *Cælium Rhod.*
 71 *lib. 12. c. 6. in fi.* Item † Lerii in insula Sporadum Cariæ adiacente.
Strab. lib. 10. De quibus prouer. dictū: λέριοι κακοὶ ἔχόμεν, ὁ δ' ἔκ πάντες,
 πλὴν πατροκλίας. Lerii mali, non vnus quidem, alter vero minime,
 sed vniuersi, excepto Patrocle, *Cæli. Rhod. lib. 18. c. 26.* Quod tamen
 72 idem & Chiis tribuit, *lib. 26. c. v. t.* Itē † Rhodii mali. *Reines. p. 1. synt.*
tagm. f. 228. Romanis infidi. Quos tamen defendit Cato apud *Gell.*
lib. 7. cap. 3. Cretenses † mali ac mendaces. *Cæli. Rhod. lib. 18. cap. 30.*
 73 *Reines. p. 1. synt. fol. 235.* De quibus *D. Paulus ad Titum 1. v. 12.* Epimeni-
 dis versum retulit.

Κρεῖττες αἰεὶ ψεύσται, κακὰ θῆβαι καὶ σέβες ἄρχα.

Cretenses semper mendaces, malæ bestiae ventres pigri.

Ita Siculi voluptuarii habitati. *Plant. in prologo Rudent.* Item Leuca-
 siæ insulæ maris Tyrrheni incolæ, à deliciis putres Corinthii di-
 cti. *Cæli. Rhod. lib. 19. cap. 6. Solin. libr. cap. 9.* Quo alludit *Ouid. in*
Sapph.

Tu quoque mollis amor pennas suppone cadenti,
 Ne sis Leucadiæ mortua crimen aquæ.

- Quibus addi possunt Iauani otiosi inter mulierum nudos greges
 diem trahentes, ac continuo dulce aliquod dactylorum genus
 mandentes. *Thuan. lib. 117. histor.* Sardi venales *Coras. in l. 2. §. ca-*
 74 *pta, n. 2. de Orig. iur. Imo Act. 8.* insulani † barbari dicuntur, *Schon-*
bor. 1. pol. t. 12. in fi. Ita *Plut. in Theses* scribit. Græcis cū barbaris Scy-
 rum inhabitantibus nulla cōmercia esse, moresque eorum diffi-
 75 ciles. Verum cum iure militari infamis habeatur, qui nationē †
 ali-

aūquam infamat, teste Bodin. in meth. cap. 6. cauendum est, ne teme-
 re quid insulani affingamus. Multum enim in hac re opinione
 hominum peccatur. arg. lib. 31. §. 21. de edil. edict. Islandos cru-
 delitatis & latrocinii insinuat Adam. Brem. cap. 244. Quos ab eo
 crimine vindicauimus cap. 22. num. 54. Quo magis nos excusa-
 tum iri confidimus, quæ hæc referimus tantum, omnia non pro-
 bamus, quia merus relator non peccat. Neu Z. lib. 1. sylu. nupt. Ne-
 que barbarorum nomen olim odiosum & infame fuit, cum pe- 76
 regrinos exotica lingua vtentes denotaret. Quomodo Græci &
 barbari oppositi. Strab. lib. 1. Geogr. Plin. lib. 6. cap. 2. postea Græci &
 Latini. Plin. lib. 4. c. 13. l. 2. C. de commerc. l. 1. C. quæ res export. l. 6. de bon.
 damnat. Cum tamen ipse Strabo fateatur complures Græcos 77
 malos esse, & barbaros vero urbanos. Et multi populi olim bar-
 bari, postea facti sunt ciuiles. Quod in Germanis eleganter ad- 78
 umbrauit Frischlin. in ludo Rediuuio. De Danis & Arnold. Lubecen. lib.
 3. Chron. Slav. 5. Dani vsu Teutonicorum imitantes, vestitu &
 armis se ceteris nationibus comparant, cum olim formā nautarū
 habuissent in vestitu, &c. Deinde ex insulani mediterranei & 79
 plerumq; innocentiores sunt maritimis, quos non tā maris vici-
 nitas, quā varii hospitem mores & vitia inficiunt, Tholos. libr. 4. de
 Rep. 4. nu. 14. Præsertim illos, qui nauticis & rebus dediti sunt. 80
 Quod genus Ictus in l. 3. §. 1. naut. caup. stab. improbum vocat Imp.
 in N. 134. c. 13. in fi. fures marinos. Eras. in colloq. in conui. relig. fures
 maritimos. De quibus Theodor. Rex apud Cassiod. cap. 183. in vicario
 portus: arte placandi sunt, qui mores afferunt ventis similimos.
 Inde iocus, de tribus & nequam iuris ciuilibus, in rub. ff. naut. caup. stab. 81
 Proximi ab his sūt piscatores, quos ipsos quoq; & fures maritimos 82
 vocat Plaut. in Rud. A. 2. S. 2. Qui omnes quia cottidie circa mare
 versantur, ideo duri & laborū & periculorūq; patiētissimi reddū- 83
 tur. Vnde homines duros & feroces veteres Neptuni filios dixe-
 rūt, quasi è mari genitos. Gell. li. 15. N. A. 21. Ita propter robur cor-
 poris nautæ bene nasatis opponūtur. Cæli. Rho li. 17. ca. 29. Itē ci-
 bi appetētes censentur. Vnde famelica & hominū natio dicitur à 84
 Plaut. in Rud. d. lo. Item & audaces marisque contemtores. Quales 85
 Vuu 2 Ichtyo.

Ichtyophagi natantes ceu maris animalia *Plin. lib. 6 cap. 24.* De
 Gronlandis dicere libet, quod de Trogloditis *scribit Plin. d. loco.*
 quod per vasta maria ratibus vehantur, quas neque remi trahāt,
 non vela, non ratio vlla adiuuet, cum omnium instar ibi sint, ho-
 mo tantum & audacia; Adde Philæ incolarum audaciam, quam
Senec. 4. nat. quæst. 2. merito inter miracula Nili fluminis incredi-
 86 bilem collocat. Itē quæ de † natatoribus ac vrinatoribus *diximus*
cap. 31. n. 138. Inde prouerbio dictum: *Δήλιος πολυμβήτης.* Delius na-
 tator, propter natandi peritiam. Quod si ergo insulani vitia sua
 habent, habent contra suas quoque virtutes. Non minus ac
 continentis incolæ. Quæ plerunque pro fortuna regionis tem-
 perantur. In fertilibus enim locis homines plerumque sunt
 87 voluptuarii, luxuriosi, inertes: contra in sterilibus laboriosi & †
 industrii. *Hippocr. d. lo. Iul. Bellus in Hermet. polit. fol. 51. Bod. in meth. ca.*
6. Ita Lesbix mulieres vt formosæ & lanificii peritæ commen-
 88 dantur *ab Homer. Iliad. 1.* Huius enim † inuentio ex parte insulanis
 debetur. In Co insula bombyces vermes more araneorum tela
 89 ducunt. Vnde pannit bombycini conficiuntur *Bomseiden. Alex.*
ab Alex. lib. 4. genia. dier. 9. Polyd. Virg. lib. 3. de rerum inuent. 6. à qui-
 bus vermiculis Pamphila Platis filia primum texere didicit *A-*
 90 *rist. 5. de histor. anim. 19. Plin. lib. 11.* Sericum Seres † Indiæ populi
 inuenerunt, *Polyd. d. c. 6.* A quibus ad insulanos transit. Ita Rhodi-
 num sericum *de quo Goth. in l. 3. C. de vest. holos. & in l. 2. C. quæ res veni.*
 In Perficis insulis arbores instar cotonei mali cucurbitas emit-
 tunt, quæ mox ruptæ lanuginis pilos ostendunt, ex quibus con-
 ficiuntur vestes. *Alexan. d. lo.* Addi his potest vsus † pellium, quas
 91 Angli Zablas, Itali Zabellinas cocant, *Polyd. Virg. d. cap. 6. Iornan.*
derib. Get. fol. 82. pelles Zaphirinas, ybi Lindenbrog. Germani
 Zablen. Ita inter merces pretiosas numerantur pelles Babylo-
 nicæ Parthicæ *in l. 16. §. 7. de publica. pro quibus G. thofr. bene legit pelles*
Sarmaticas ex Basbeq. epist. 3. His enim ea tribuit *Ouid 3. tristium.*
 Tales sunt pelles castorum & marturum in insulis septentrio-
 nal. *de quibus Adam Br. m. cap. 227. & 229. sup. cap. 25. nu. 88.* Vnde
 Montius nobilis sciens Sinarum insulas, fibris, castoreis lupis &
 vulpi-

vulpibus nigris abundare, & inde pretiosas pelles colligi, in sum-
 tus nauigationis † priuilegium à Rege Gallia impetrauit, nec cui 92.
 sine permissu suo pellium inde aduectarum negotiationem fa-
 cere liceret. *Thuan. lib. 132. hist.* In Norembega fluuio insulae sunt
 crebrae, quarum incolae dediti sunt venationibus castoreorum
 & onagrorum, quorum pellibus vestiuntur, & piscationibus vi-
 tam tolerant, & Nomadum more nullis certis sedibus longe la-
 teque errant. *Thuan. d. 10.* Ita in Cypro metalla primum † inuenta 93.
Plin. lib. 7. cap. 56. Sicuti illic primi artifices in marmore sculpen-
 do extiterunt. *Plin. lib. 36. cap. 4.* Eadem insula nauigiorum stru-
 ctura quoque excelluit, *Bunting. in itinerar. lib. 2. Ezech. 27. v. 6.* Ad-
 de his palatia & naues Regum Iauae & Ziprangi apud Simon. *Ma-
 iol. lib. 1. dier. can. 23.* Ita Chalcis ab aere ibi reperto dicta. *Plin. libr. 4.
 cap. 12.* Paros marmore nobilis. *Plin. d. cap. 12.* Telos vnguento.
Plin. d. 10. cap. 20. Samus figulinis. Quarum vasa ob fragilitatem
 pretiosa. Vnde *Plaut. in Bacchid. A. 2. Sc. 2.* vas Samum pro fragili v-
 surpat. A cuius opificio Agatocles in Regem Siciliae promotus,
 dicitur caenaturus abacum Samio saepe onerasse luto. *Iustin. li. 22.*
 Sed & viri † docti ex insulis prodierunt. Vsque adeo vt Aristot. 94.
 moriturus successores non reperiret, nisi ex insulis Rhodo & Les-
 bo. *Gell. lib. 13. N. A. 5.* Hippocrates † Medicus ex insula Co fuit, de 95.
 cuius laudibus *Plin. libr. 7. Gell. lib. 19. c. 2.* Eius auctoritas etiam in
 iure ciuili magni fit, in *l. 12. de stat. hom. sup. in praefat. n. 23.* Ex eadem
 fuit Apelles pictor nobilis, de quo idem *Plin.* Ex Lesbo Theophra-
 stus. *Gell. lib. 23. c. 5.* Item Arion citharcedus, de quo *Herod. libr. 1. Gell.
 lib. 14. N. A. 19.* Ex Samo Pythagoras. *Gell. lib. 17. cap. 2.* Ex Mytilene
 Pittacus Alcaeus & alii de quibus *Bunt. d. libr. 2.* Ex insula Gadibus
 quoque vates prodisse annotat *Cael. Rhod. lib. 27. lect. ant. 10.* Ita
Martial. 1. epig. 62. Gaudent iocosae Canio suo Gades. Nisi
 ἐργασίῳσ intelligas, quia alibi Gaditanum poetam exagitat, *libr. 10.
 epi. 102.* Hinc etiam in insulis Academiae conditae, vt Rhodi. *Bunt.
 d. lib. 2.* Et alludit eo *Horat. 4. carm. 8.* vbi Aecum lingua potentiū
 vatū diuitibus consecrat insulis. Diuersitatem animorum se-
 quitur etiam diuersitas corporum, *l. 1. §. 9. de edil. edict.* Inde variae

- 69 formæ & † staturæ hominū insularis quandoque propriæ quandoq; cōtinentis accolis communes, *de quibus Plin. lib. 6. cap. 30. Solin. cap. 39. & 40. Cicer. lib. 1. de nat. Deo. &c.* Ultra Æthiopiam maritimam insulas in Oceano meridiem versus repertas *prodidit Diod. Sicut. libr. 3.* quarum incolæ magnitudine alios homines 4. cubitis excedunt. Sed & in Taprobane insula proceri homines collocantur, longissimam vitam sine vlllo corporis languore traducentes. *Plin. lib. 7. cap. 2.* Ita in Melite homines senescunt *Bunti. lib. 2. itiner.* Item in Britannia *Cæsar. lib. 2. c. 3.* Sicilia † olim gigantibus plena causam dedit poetis fabulandi de eorundē audacia. *Ovid. 1. metam. Virg. 3. Æneid. Natal. Comes lib. 6. mythol. 21.* Quæ etiam Typhoea in mare detruso superincumbere fingitur. *Ovid. 5. metam. Strab. lib. 13. Natal. d. 10.* Illic repertus † quandoque in specu montis homo vastæ magnitudinis sedens ac manu fustem tenēs, magnitudinem grandis mali superantem, quem cum quidam attigisset, subito in cinerem collapsus evanuit, *Ex Bocatio Ioha. c. 11. in tract. de gigant. c. 10. & cap. 9.* huiusmodi gigantum ossa in Creta monte terræ motu aperto inuenta esse scribit. In nostro quoq; orbe A. 1488 cadauer fœmineum stupendæ magnitudinis 12. pedum longum ad littora Schellinganæ insulæ Frisiæ appulsum, 99 *Emm. lib. 29. rer. Frisic.* Huiusmodi enim rei † sæpe eluuiōe maris deteguntur, vt de Ariccis ossibus proditum à *Pausan. & Philostr. Reinec. in synt. hist. p. 1. fol. 554.* Quæ enim fluuius vel mare vno tempore limo inuoluit, alio vicissim detegit, vt de Xantho fluuiō est 100 *apud Homer. Iliad. φ.* Ita Cyclopes † in Lipara insula habitauerunt. *Nat. Cō. lib. 9. myth. 8. & Homer. Odyss. 1. Cypoclum* insulas describit, *licet aliud velit Turneb. lib. 24. c. 10.* In insula Zanziber homines sunt grosso corpore sed breui, & si staturæ longitudo corpulentia responderet gigantes videri possent. Sunt fortissimi, vt vnus tantum ferre possit onus, quantum aliquatuor. Vnus etiam tantum cibum comedit, qui quinque nostratibus sufficere possit. 101 *Paul. Venet. lib. 3. cap. 41.* Contra in insulis Moluchis sunt † pigmæi, *de quibus Simon Maiol. 1. dier. canic. 2.* Adde *Plin. lib. 7. c. 2.* vbi scribit, eos ternas spithamas longitudine nō excedere. Insidentes arietum

tum caprarumq; dorsis contra grues pugnare. *Iuuen. sat. 13.* In Satyrorum t̄insula in Oceano exteriorē incolæ sunt homines syluestres, ferino truciq; aspectu corporibus hirtis, *ut Pierius citat Paus. in Atti. Comme. in Sol. cap. 36. in fi.* Quā licet pro fabula habeat *Couarru. lib. 4. varia. resol. 2.* quia sæpe thuiusmodi spectra apparent præstigia Saranæ verius quam homines, *ut demonstrat Camer. li. 1. subseciu. 7.* tamen Couarr, satyros in rerum natura esse agnoscit. Talem n. aliquem ad Apolloniam captum & ad Syllam perductum *scr. bit Plutar. in Sylla. Cæsar. Rhod. lib. 19. lect. ant. 25. Nauclex. gener. 62. in fi.* Adde *Plin. d. lib. 6. c. 2. & ibi Dalecamp. Pausan. lib. 1. Tholos. li. 34. syntag. 20. Natal. Comes lib. 5. mythol. 7.* In mari Atlantico insulæ sunt Gorgate s, t̄ quarum fœminis hirta corpora, viros pernecitate euaserunt. Vnde Hanno Pœnorum Imp. duas Gorgonum cutes detractas argumenti & miraculi gratia Carthagine in templo suspendit. *Plin. lib. 6. ca. 3.* Inde dictæ sunt Gorgones à truculentia *Diod. Sicul. Natal. Comes lib. 6. ca. 12.* licet animalia esse velit *Cælius Rhod. lib. 18. cap. 38.* Adde his homines piscesq; marinos, de quibus *Scal. exer. 226. sect. 12.* In Oceani septentrionali feruntur esse insulæ t̄ in quibus homines equinis pedibus nascuntur, hyppodopes appellati. Aliæ Fanefiorum, in quibus nuda alioqui corpora prægrandes ipsorum aures tota contegant, *Plin. libr. 4. ca. 13. vid. Cæsar. Rhod. lib. 3. cap. 29. Turneb. lib. 6. ad vers. 19.* In Cypro incolæ olim cornuti. *Ouid. 10. metam. 7.*

—gemino quibus aspera cornu

Frons erat, vnde etiam nomen traxere Cerastræ.

De India *Hay. hon cap. 5.* Ex parte meridiei longum est mare, in quo sunt multæ insulæ, sed homines degentes in illis sunt nigri t̄ & nudi incedunt propter æstum. In insulu Agnania homines sunt deformes, caput quasi caninum habentes. *Paul. Venet. libr. 3. cap. 21.* In insula S. Laurentii, quæ & Madagascar, homines nigri coloris nudi incedunt, subligaculo gossypino pudenda tantū tegentes, fœminę velum altius substringunt, ita vt vbera pateant. *Thua. li. 116. hist.* Cuiusmodi nigros homines Germani generaliter *Morē* dicunt, Mauros ita reddentes. *Rein. in synt. hist. p. 3. fol. 350.* In insula Iaua minore quædam sunt incolæ habētes caudas caninas

viuuntque bestialiter, quia rarum commercium habent cum
 exteris. *Paul. Venet. lib. 3. cap. 18.* In Tentyri Nili insula homines ha-
 bitant forma exigui, sed audacia eousque præditi, ut crocodilis
 sint terrori, qui vocem quoque eorum fugiunt. *Plin. lib. 28. cap. 3.*
 108 *Solin. cap. 41.* In Cypro insula † Ophiogenes adeo sunt terrori ser-
 pentibus, ut tactu ipso leuent percussos, suctuue modico. Ex
 qua familia legatus à Consule Romæ in dolium serpentum cō-
 iectus, experimenti causa, circummulcenribus linguis, miracu-
 lum præbuit, *Plin. d. cap. 3.* Ita in Melite quoque serpentes viros
 fugiunt. *Bunting. lib. 2. itiner. De Psyllis adde Gell. lib. 16. cap. 11.* Et pos-
 sunt huc referri circulatores in l. ult. de extraord. crim. In Cypro
 109 insula Metes ferrum † deuorant. At Chalybes in iuxta sita insu-
 la aurum comportatum construunt, peculiari præ omnibus aliis
 studio, *Arist. in mirab. auscult. f. 1686. Virg. 1. Georg.* Ad Chalybes nu-
 110 di ferrum mittunt. In † Sardinia fæminæ sunt in oculis geminas
 pupillas habentes, ut visu perimere possint, si quando iratæ aspe-
 xerint. *Solin. lib. 1. cap. 3.* In Naxo insula Ægæi maris mulieres o-
 ctavo mense pariunt, siue quia Liber Pater eo mense natus est,
 siue quia fons in ea vino fluit. *Plin. lib. 4. cap. 12.* Ultra regnum Res-
 111 macoram duæ sunt insulæ 30. miliaribus à se inuicem † distantes,
 in quarum vna commorantur viri sine mulieribus, vocaturque
 insula masculina, & in altera fæminæ sine viris, & vocatur fæmi-
 nina. Sunt autem Christiani & habent inter se matrimonia. Mu-
 lieres numquam veniunt ad insulam virorum: Sed viri visitant
 mulieres, moranturque cum illis tribus continuis mensibus, v-
 nusquisque cum vxore sua in domo propria. Post hæc reuertun-
 tur ad insulam suam, ubi per residuum anni tempus manēt. Mu-
 lieres retinent filios masculos secum vsque ad 14. annum. Postea
 mittunt eos ad patres &c. *Paul. Venet. lib. 3. cap. 37.* Simile quid de
 Maclamina insula prodidit *Petrus Martyr. dec. 1. lib. 1. histor. Ocean.*
 112 Conueniunt instituta † Amazonum, de quibus *Re nec. p. 1. synt. hist.*
 113 *cap. 16.* In Iaua minore † viri tot vxores ducunt, quot alere possunt
 atque insuper pellices, sed illas leuissima ex causa repudiant.
Thuan. lib. 117. histor. In insula Ballia cum vir moritur, vxores se in
 rogum

rogum coniiciunt, etiam quinquaginta vnus viri gratia. Tot enim habere licet. Si recusant, impudicæ existimantur. *Thua. d. lo.* In Cæa insula homines voluntaria morte moriuntur. *Valer. Max. lib. 2. cap. 6.* Sic enim habet lex: Qui recte viuere nequeunt, turpiter ne viuento, In sexagenarios ꝑ scilicet. *Cæl. Rhod. libr. 18. cap. 16.*¹¹⁴ Quo & Roman, dicterium alludit: sexagenarios de ponte deliciendos. *Rittersh. in partit. feud. p. 2. cap. 1. n. 31. Tholos. 47. syntag. 9. n. 22.* In Ombricis insulis pecora singulis annis ternos ꝑ partus edunt,¹¹⁵ terraque multiplicem fructum reddit. Sed & mulieres foecundæ admodum raro vnos, sed plerumque geminos aut ternos edunt. *Arist. in mirab. auscult. fol. 1092.* In Bæotia perdices vento cōcipiunt, neque eam exeunt. *Solin. cap. 14.* Mirum ꝑ quoque rerum naturam non solum alia aliis dedisse terris animalia, sed in eodē¹¹⁶ quoque situ quædam aliquibus locis negasse, ait *Plin. lib. 8. cap. 58.* In Profelene insula viam mustelæ non transeunt. In Bæotiæ Lebadia illatæ solum ipsum fugiunt, quæ iuxta in Orchemenoto to arua subruunt talpæ. Quarum è pellibus cubicularia vidimus stragula. Adeo ne religio quidem à portentis submouet delicias. In Ithacalepores illati moriuntur, extremis quidem in littoribus, in Ebuso cuniculi non sunt. Scatent in Hispania Balearibus. Ita *Plin. d. cap. 58.* Iisdem ꝑ plenae esse Frisiorum insulas diximus¹¹⁷ *cap. 9. n. 43.* Vbi in deliciis habentur, cum alibi nec in cibum assumantur. *Plin. d. lib. 8. cap. 55.* Vulgo per viuerras (insulani Frit vocant à deuorando) capiuntur, quæ in colles maritimos immissæ cuniculos expellunt. Ermenlorum quoque incredibilis illic copia est, sed venatus eorum vetitus, reseruatusque solis insularum dominis, & earundem præfectis. *Emm. in descript. chorogra. Frisia in fi.* Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus durat genus earum. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula. Eademque alio translata canunt. In Creta insula non sunt lupi, non vulpes vrsue, atque omnino nullum maleficum animal præter phalangium aranei genus. Mirabilius in eadem insula ceruos, præterquam in Cylonidarum regione non esse. *Plin. d. cap. 58. pleraque ex Aristot. in mirab. auscul.* In India insula Solis est appellata in

- 118 qua nullum non animal tabsumitur, incertis de causis, *Plin. li. 6. c. 23.* Quam tamen fabulam esse Nearchus comperit sui experimento. *Strab. libr. 15. Meminit Solin. cap. 67. Q. Curt. libr. 10. de reb. gest. Alex. prope fin.* In Taurica Chersoneso insula est Leuce Achilli sacra, in qua homines non pernoctant. *Marcell. lib. 22.* Ita Britannia lupos non agnoscit. *Plin. lib. 10. cap. 29.* Noctuarum genus in Creta insula nō est, & si qua inuecta sit, emoritur. Rhodus aquilā non habet. Perdices non transuolant Bæotix fines in Attica, nec vlla avis in Ponto insula, qua sepultus est Achilles, sacratam eius ædem. Rationem quærit, sed non inuenit *Plin. d. c. 29.* Quid est illud, inquit, vnius generis salutia duersum, quæue ista naturæ inuidia? Aut qui terrarum dicati auibus termini? &c. In eadem insula Achillis avis Erodion frequens. *Cæsar. Rhod. lib. 14. cap. 4.* In insula Æga, vndi maris Ægæi nomen Neptuni sacra, nemo dormire potest. Atlantes in Africa nil somniant. *Herod. lib. 4. Cæsar. Rhod. lib. 30. c. 9. in fi.* Sygaros insulam canes non intrant, expositique in
- 119 littore errando moriuntur. *Plin. lib. 8. cap. 28.* Contra Canaria insula à canum abundantia nomen sortita est. Gaulios & Galatas in mari circa Africam terra scorpiones negat. Balearis & Ebusitana serpentes *Plin. lib. 5. c. 7. & lib. 35. cap. ult. Addit Solin. c. 38.* neque
- 120 serpentes in ea nasci, neque viuere inuectas. Contra Colubraria facta est anguibus, ideo infesta omnibus, nisi Ebusitanā terrā inferentibus. *Plin. lib. 3. cap. 5. Solin. ca. 32.* Eadem Ebusus cuniculos nō gignit, populantes Balearium messes. *Plin. & Solin. dd. lo.* Sardinia est absque serpentibus, sed habet solifugum animal perexiguū ita noxium, vt super sedentibus pestem faciat. *Solin. cap. 21.* In Sicilia stagnum aliquod est serpentibus noxium. *Solin. cap. 12.* In insula Augia nullus vermis perdurat *Munster. lib. 3. Cosmog.* In Cephalenia non bibunt capræ singulis diebus, sed ad flantem aurā cōuersæ, hiantesq; hausto vëto reficiuntur. In Seriphorana sunt mutæ, quæ si alio transferuntur, canere incipiunt. *Ari. in mirab. c. 48.* E Gyaro insula mures aliquando incolas expulerunt *Plin. li. 3. c. 57. sup. ca. 21. n. 7.* In mari glaciali insula quædam ab albis
- 121 vris nomen habet. Cū quibus ad naues per glaciem & mare nantibus

tantibus nautis acerrima pugna fuit. Hyeme ingruente ac diem adimente discedunt, succedentibus vulpibus, redeunt vere die redeunte. Adeo sunt adiposi, vt ab vno centum librę Sebi expres-
sę sint. Cutis quoq; vni detracta 13. pedes longa fuit, *Thua. lib. 117. hist.* In Cretamons est Carina 9. M. ambitu intra quod spacium muscæ non reperiuntur, natumq; ibi mel nusquã attingunt. *Plin. lib. 21. cap. 14.* Sunt etiam insulæ † equos non habentes vt illa apud ¹²²
Curt. libr. 10. auro abundans equorum inops. In Æthiopico mari insula est, in qua singuli equi talento permutantur. *Plin. lib. 6. c. 31.* Angliam plurimos equos alere affirmat *Ioh. Bot. de poten. princ. c. 2.* Negat Auct̃or disc̃ur. *Italicorum ab Honorio editorum.* In Iaua insula Tubani equorum alendorũ studiosissimisunt, quorum nemo alicuius existimationis equum nō alit. Equi sunt statura humili, pedes teneros ad cursum pernices habentes, *Thu. l. 124. hist.* Cuiusmodi apud nos equi Danici in pretio habentur. In Scotia anates † ex ¹²³
arboribus in mare decidentes nascuntur. *Frideri. Tilem. in discurs. philo. fol. 279.* ad experientiam prouocans. A qua tamen id commentum destitui & per nauigationes Batauorum detectũ scribit *Thua. d. li. 117.* Quorundã animalium † for cunditas insulis nomina ¹²⁴
imposuit. Ita Capraria, à caprarũ multitudi- ne, columbaria à columbis, cunicularia à cuniculis dictæ. *Plin. lib. 3. cap. 6. Soli. c. 10.* De insulis psittacorum v. *Plin. lib. 6. c. 29. in fi.* In insulis aquilonaribus Tartariæ nascuntur Grifalci in magna copia, qui inde ad magnum Chamum deferuntur, *Paul. Venet. libr. 1. c. 61.* Insulæ à lupis maioris nomen habentes auium omnis generis multitudine sca-
tent. Ibi asellorũ piscatio cōmoda. Earum vna inter arbores de-
fissimas adeo mergis abundat, vt classis Gallica cadũ ouis plenis ¹²⁵
inde reportauerit. *Thua. lib. 132. hist.* In mari septentrionali insulæ sunt oænæ, in quibus incolę ouis auiũ & auenis viuunt. *Plin. lib. 4. c. 13.* Idẽ de Rheni insulis quod ouis viuant, scripsit *Cesar li. 4. de bell. Gall. ubi Glareanus* eam Selandiam esse putat. Nimirum propter
foecunditatẽ, qua aues illic vt & in insulis desertis nidificāt. *l. 11. de instru. lega.* De varietate ciborum † insularium vide *Plin. li. 3. c. 13.* In ¹²⁶
Araxe fluuio sunt insulę, quarũ incolæ estate radicibus quibusdã

- vescuntur, frugibus in hyemem repositis. Maxime delectantur, fructu aliquo, qui iactus in ignem odore suo circumquaque confidentes non minus, quam alios vinum inebriat *Herod. libr. 1.* Cui non absimilis videtur herba exotica, quam Belgæ *Tabac* dicunt.
- ¹²⁷ Præcipuus cibus insularum est ꝑ piscium, adeo ut in India Oritæ nullum alium cognitum habeant, quam piscium, quos vnguibus dissectos sole torrent, atque ita ex his panem faciunt. *Plin. lib. 7. c. 2.* Et simile quid de Babylonis habet *Herod. d. lib. 1.* Sed &
- ¹²⁸ Islandi aliique insulari pisces ꝑ indurant, & alicubi pro pane utuntur. *Pompon. Mela. lib. 1. fol. (mibi) 6r. Petr. Berth. lib. 3. comment. in Ber-*
- ¹²⁹ *ga.* Quo genere Daniæ ꝑ regnum præ cæteris abundat, ut legatus aliquando in concertatione legatorum de cuiusque præeminētia, sponsonem obtulerit: Si ex vnius Regis etiam potentissimi bonis & ditionibus diuenditis comparētur lignea vascula, posse omnia & singula Regem Daniæ vno tempore tribus generibus piscium implere. *Jonas Kolding in descript. Dantiæ p. 2.* Eoque pertinet munus Christiani primi, qui Pontifici Rom. tria hæc, halec, salpam & pelles Hermelinas obtulit. *Chron. Oldenb. part. 3. cap. 2.* De hac regione *Arnold. Lubec. lib. 3. Chron. Slav. 5.* Omnibus
- ¹³⁰ diuitijs abundant Dani propter ꝑ piscationem, quæ quotannis in Schonia exercetur. Ad quam omnium circumquaque nationum negotiatores properantes, aurum & argentum & cætera pretiosa illuc deferunt & c. *Add. Sim. Maiol. lib. 1. dier. can. 9.* De Frisiæ insulis *Emm. in descript. chorog. in fin.* Insulari ex naufragijs fere victitant, & tenui prouentu pecudum, fere alium quæstum
- ¹³¹ ignorant. De piscum ꝑ diuersitate *Plin. libr. 32. cap. 2.* Ad Pelen insulam & Clazomenæ amari sunt pisces. Contra ad scopulum Siciliæ & Leptin Africæ. Rursus ita falsi, ut possint falsamenta existimari, circa Cephalleniam, Ampelon, Paron & Deli petras. In portu ejusdem insulæ dulces. Quam differentiam pabulo constare non est dubium. *Plin. ibid.* Prope Hispaniolam pisces sunt cicures. *Maiol. lib. 1. d. ex. canic. 9.* Prope Helenæ insulam halecum volantium nubes conspiciuntur. *Thuan. lib. 117.* De Halecum captura ad insulam maris Balthici vide *Scalig. ex. 226. sect. 2.*
- Biba-

Bibaga ostreis † & conchilijs referta *Plin. lib. 6. cap. 21.* Qui cibus
 quam fuerit apud Rom. in delicijs notum est *ex Plinio alijsq.* Co-
 locasitis insula Æthiopiæ & in alto multæ, in quibus testudo plu-
 rima. *Plin. d. lib. 6. cap. 29.* In insula S. Helenæ montibus vbique
 horrida aprisque frequente, testudines † sunt tantæ magnitudi-
 nis, vt pleræque 40. libris pendant. *Thuan. lib. 124. hist.* Prope in-
 sulam Mauriciam mare piscibus abundat, in riuos salfos insulæ
 tanta copia excurrentibus, vt manibus caperentur, & hastis cō-
 foderentur, vnoquoque iactu tot capti sunt, vt in complures di-
 es ad victum vniuersæ classi sufficerent. Testudinum terrestriū
 tanta moles, vt super vna quatuor homines facile ad incessum e-
 ius promouerentur, & in testa vnius decem epulati sint. *Thuan. d.*
lo. Sunt & belluæ † marinæ prope insulas, l. 44. *de acq. rer. dom.* qua-
 rum membra prægrandia, vt & ossa gigantum Augustus Cæsar
 insulæ Capreis præfixit. *Suet. in Aug. cap. 72.* Præsertim balæna st
 immanes reciprocans Oceanus in littore destituit, cum alias
 nullis armis expugnari possent. De quarum aduentu qui maris
 accolis vulgo mutationem aliquam portendere creditur, *Plin.*
lib. 9. cap. 5. & 6. & libr. 9 c. 1. vbi dicit eos à Gallis olim *Phiseter* id
 est comestores piscium appellatos. Vt hinc conijcere liceat,
 Gallos olim Saxonico idiomate vsos. *Iuuen. sat. 10.*

Quanto Delphinis Balæna Britannica maior &c.
Anson. Eidyll. 9. de Mosell. vbi vide. De Cæte ædium magnitudine,
 quæ ab illis non nihil differunt *v. Scalig. ex 226. sect. 4.* In insulis vl-
 tra Norwegiā sunt venefici, qui potenti murmure verborum
 grandia cæte in littora maris trahunt, *Adam. Brem. in histor. Eccle.*
c. 239 Longitudo beluæ est pedum † sexagenum. Capitis duritia
 pene silicis. Alicubi ex costis balænarum integræ contignatio-
 nes ædium componuntur. Ac fuit vna costarum tanta, vt Mau-
 rus camelo insidens sine offensione, aut corporis flexu sub eius
 curuatura libere transmitteret. Erat enim pro poste ac fornice
 ad horti ostium posita. *Scalig. exerc. 104. sect. 10.* Hanc tam im-
 manem tamen bestiam auis cornicis magnitudine prope insulā
 Zubuth hiantis os insiliens ac ventriculum erodens extinguit.

Scal. exer. 24. l. in pr. Et simile quid de crocodilo Nili scribitur cui
 ichneumon furtim per os irrupens ventrem perforat. *Plin. lib.*
8. cap. 24. Strab. lib. 7. Marcell. l. b. 22. Ælian. lib. 8. animal. 24. Hæc
 sunt grandia cæte quæ insularis in cibum cedunt *Psal. 74. v. 14.*
 Quod de Indis prodidit *Cæ. Rhod. lib. 18. cap. 31.* Vt non mirum si
 crassus hic cibus crassiora quoque corpora & ingenia hominum
 137 reddat *Iul. Bell. in Hermet. polit. fol. 48.* Aliæ insulæ ab vbertate
 fructuum commendantur. In Chalybe insula Rhodiorum, locus
 quidam est in tantum foecundus, vt suo tempore satum demetât
 hordeum, sublatumque protinus serant, & cum aliis fructibus
 138 metant. *Plin. lib. 17. cap. 4.* De Cretæ, † quæ hodie Candia, fertili-
 tate prouerbio dictum est, quidquid vspiam prouenit, omnium
 optime in Creta se habere. *Cæ. Rhod. lib. 18. cap. 29.* In Cipro † o-
 139 mnium fere fructuum feraci, messis est vere, pecudes per hyemē
 ruri pascuntur, æstate torrida domi resident. *Bunt. lib. 2. itiner.* Ea
 insula tanta tamque multiplici fertilitate rerum omnium ab-
 undat, vt nullius externi indigens adminiculi, indigenis viribus
 onerariam nauem è fundamento ædificet, omnibusque instru-
 140 tam armamentis mari committat. *Marcell. lib. 14.* De Samo †
Apulei. lib. 2. florid. Ager frumento piger, aratio irrita, foecundior
 oliueto, nec vinitori nec oliueto scalpitur. Ruratio omnis in
 furculo & sarculo est, quorum prouentu magis fructuosa est,
 quam frugifera. De eius tamen vbertate natum est prouerb.
 141 quod in ea insula Gallinæ lac edant. *Bunt. d. l. 2.* In Gadibus † insu-
 la Hispaniæ tanta est pabuli lætitia, vt pecudum ibi pascentium
 lac serum non efficiat, neque ex eo caseus fieri possit, nisi multa
 aqua admista. Quin & hoc traditur nascentes in ea pecudes, ni-
 si subinde sanguinem exhaurias, intra 30. dies pinguedine suffo-
 cari. Quæ res poetis occasionem fingendi de Geryonis armentis
 præbuisse videtur. *Strab. lib. 3. Plin. lib. 4. cap. 22. Natal. Com. lib. 7.*
myth. 1. Sed & in Islandiæ insulis tanta graminis fertilitas, vt oues
 intra duas vel tres septimanas pinguescant. Eodemque modo v-
 bertatem soli Zelandici saginando pecori commendat *Leuin.*
Lemn. lib. 4. c. 2. Cui ne Frisia quidem, qua parte foecundior est,
 multum

multum cedit. Moluccarum † insularum felicitatē, quæ pretio-¹⁴²
sissimas species gignit, tangit *Bodin. 6. de Rep. 2. n. 650.* laux vberta-
tem *Scalig. exer. 140. sed plenius describit Thuan. lib. 117. 124. & 132. hist.*
Præ cæteris celebrantur insulæ † Fortunatæ, quasi eo nomine¹⁴³
magnum quid promittatur. *De quibus Hesiod. in ægypto.*

Hic habitant expers curarum pectus habentes
Felices animæ.

Plaut. in Trinum. Sicut Fortunatarum memorant insulas. Quo-
cuncti qui ætatem suam egerunt caste conueniant &c. *Horat. in
epod. od. 6.* Hæc petimus arua, diuites & insulas. Quæque carent
ventis & solibus &c. Easque reuera esse credit *Falinge. in libra.*
Cum tamen Plinius fateatur, rem esse intra famam vocabuli.
Quod & Turnebus confirmat lib. 14. aduers. 21. Certe si tales essent,
quales Silenus descripsit, referente *Æliano & ex eo Cæc. Rhod. libr.
17. c. ult.* iure meritoque venerandæ dicerentur. *Vide Muret. libr.
5. vario. 1. Simon. Maiol. lib. 1. dier. canic. 14 Natal. Com. lib. 3. myth. 19.*
Illæ in Atlantico mari ad similitudinem ita dictæ, quod pomo-
rum omnis generis abundant *Plin. lib. 6. cap. 32.* In Taprobana†¹⁴⁴
insula mira rerum omnium abundantia est, non fruges à terra,
non animalia ad victum & vsum humanum desunt. In ea nasci-
tur arbor Tristis dicta, noctu innumeris floribus aspectulæta,
qui mox exorto sole marcidi concidunt. *Thuan. lib. 132. histor.* In
insulis rubri maris nascuntur arbores † rubræ, similes illis ex Bra-
silia. Quædam etiam subter aqua. *Plin. lib. 16. cap. 14. Bunting. lib. 1.*¹⁴⁵
itiner. Cotinusa inde dicta, quod Cotinis arboribus abundet.
Cæc. Rhod. lib. 12. cap. 19. Ita celebrantur Cyprus arbor à *Plin. lib. 12.
cap. 24.* harundo Cypria *li. 24. c. 11.* Laurus Delphica & Cyprica,
quæ in Corsica olim non fuit. *Plin. lib. 15. cap. 30.* cupressus Creti-
ca, *Plin. lib. 24. d. c. 11.* mala Cotonea ex Creta *Plin. libr. 15. cap. 11. &c.*
In Taprobana insula Thal arbor appellatur, cuius è ramo inciso
suavis ad bibendum † succus distillat. In insula Paloam ex Oriz.¹⁴⁶
ignis vi destillata, longe validiore sapore, quam quod fit è palma
vinum. *Scalig. exerc. 87.* In insula Mauritia arbores tanta densitate
succre-

succrescunt, ut per eam aditus non pateat. Inter alias sunt palmites, quarum nodo resecto medulla suauissima esitantibus eruitur, ad purgandum ventrem utilis. Folia palmæ arboris tantæ sunt granditatis, ut vnicum ad tegendum hominem contra imbres sufficiat. Truncus autem si per tei ebretur, tubulo in foramen immisso, succus copiosus ex vulnere fluit, gustu vino Hispanico non absumilis, sed ultra biduum asseruatus acescit. *Thuan. lib. 124. h. stor.* Proferunt & insulæ vina generosissima. *De quibus Virg. 2. Georg.*

Non eadem arboribus pendent vindemia nostris,
Quam Methimnæo crapit de palmite Lesbos,
Sunt Thasiæ, vites, sunt & Mareotides albæ &c.

Lesbium vinum sua sponte mare sapere scribit *Plin. lib. 14. c. 7.* quod tamen Aristoteles Rhodio præferebat, *apud Gell. lib. 13. c. 5.* Hoc enim vltimum facit *Cæl. Rhod. lib. 13. c. 11.* Et Virgil. videtur mensis secundis tribuere. Quod nobis rubrum dicitur. *Buntin. lib. 2. itiner.* Omnium præstantissimum est Chium siue nigrum. *Cæl. Rhod. lib. 26. c. ult. Plin. d. c. 9.* quod Lucilius ideo Dynesten appellauit. *Cæl. lib. 27. c. 8. Et Horat. 2. sat. 8.* ut maris expers commendat eo quod nulla aqua marina, ut Græco, illi misceretur. *Turne. lib. 20. cap. 3.* Ideo amator Plautinus in *Curcul.* A. 1. S. 1. anui merobibæ Chium affert. Hodie ex Creta apportatur & maluatium nobis dicitur. *Cæl. Rhod. d. lib. 13. c. 11. & lib. 28. c. ult. Bunt. d. lib. 2.* Vinum quoque Siculum commendat *Mart. 13. ep. 105.* Vinum Balearicum *Plin. li. 14. c. 6.* Vinum Lemnium ex *Hom. Iliad. 7. in S. Inst. de empt. vend.* Naxus insula à vinearum fertilitate Dionysia dicta. *Plin. lib. 8. c. 11. Cæl. Rhod. lib. 22. c. 3.* in qua etiam fons fuit vino fluens, *sup. n. 110. Reinec. p. 2. syntagm. fol. 237.* Et Cyclopus insulas commendat *Homer. Odyss. 1.* quod triticum ordeum & vites sua sponte proferant. Contra Samus vino caret. *Reine. in synt. p. 2. fol. 311. Bunt. d. lib. 2.* Ut & pleræque insulæ septentrionales. Nisi in insula Winlandia, ita dicta quod vites ibi nascantur *Adam Brem. in histo. r. Eccles. c.* Neque enim in locis frigidis vinum nascitur

tur, nisi ad ripam Danubii, *Alex. ab Alex. lib. 4. gen. dier. 9. in vr.* Per-
 tinet huc nauis vinaria, quæ vina fert ex insulis / 21 §. 5. *Gibi Goth.*
defurt. Ita etiam in insulis quibusdam † mel non nasci putatur, ¹⁴⁸
 propter frigiditatem. Quod tamen in septentrionalibus fallere
 ostendit *Iul. Bell. in Hermet. polit. f. 17.* Melite optimo melle abun-
 dat, *Bunt. lib. 2. itiner.* In Ponto samiorum gens cum ceram in tri-
 buto Romanis præstet, mel (quoniam exitiale est) non vendit.
Pli. li. 21. c. 13. Ita & myrrha optima in insulis nascitur, de thure du-
 bitatur. *Plin. lib. 12. c. 15. & 17.* Mastix Chia & Cypria, *d. c. 17.* In ole-
 is solum maxime cœlumque differt. Miscentur saporibus & alius
 † alio placere cogitur. Miscentur & cœli terræque tractus. *Plin. 149*
lib. 15. c. 26. vide eundem libr. 16. cap. 18. c. 32. & pass. In Delo vnguen-
 tum laudatissimum prouenit. *Plin. lib. 13. c. 1.* Sed & frumentum † ¹⁵⁰
 optimum in insulis nascitur. Quales Sicilia † & Sardinia, ¹⁵¹ *de quibus*
Lucan. lib. 3.

Vtraque frugiferis est insula nobilis aruis.

Nec plus Hesperiam longinquis messibus vllæ,

Nec Romana magis complerunt horrea terræ.

Cic. pro L. Manil. his etiam Africam addit, atque hæc tria fru-
 mentaria præsidia Reip. vocat. Idem Siciliam horreum P. R. ap-
 pellat, Cato cellam penuariam Reip. *Coras. in l. 2. §. capta deinde 32.*
de orig. iur. Decimam enim tritici, quæ erat 800. Millium modi-
 orum cottannis soluebat. *Cicer. Verri. 8. vbi etiam frumentum o-*
mnium primo natum volunt. Nat. Comes lib. 5. myth. 14. vbi que per
omnes fere menses anni flores esse consueuerunt, Idem Nata lib.
3. c. 16. prope fin. In tritico † principatum tenuit Bœotia, deinde Sici- ¹⁵²
 cilia, mox Africa. *Plin. libr. 18. c. 7.* Et Africum optimum dicitur in
l. si is qui, 50. §. 1. mand. l. 75. §. 2. de V. O. Sed Theophrastus lib. 8. hist.
 4. Siculum grauiissimum esse testatur, eo tamen grauius Bœoti-
 cum, vel eo argumento, quod athletæ, cum vix in Bœotia tres
 semisextarios consumerent, Athenis plus quam quinque esitabāt.
 Idē scribit in Eubæa genus quoddā diebus 40. quam satum est
 grandescere & maturescere, firmum ponderosum, nec vt trime-
 stria leue, parū furfurosum, vt propterea famulis præbeant. *Len.*

Lem. li. 4. c. 2. triticū nullibi gentium candidius aut magis pōdero-
 213 sum reperiri, quam t̄in Zelandia. Sed & in Iaua tritici plurimū
 nascitur. *Scal. ex. 140.* Amyli inuentio Chio insulæ debetur, &
 laudatissimum inde appellatū est, quod sine mola fiat. Post Chiū
 maxime laudatur Creticum. *Plin. d. c. 7.* Misy siue Ceraunium
 Mitylenis in Lesbo non nascitur, nisi exundatione fluminum in-
 uecto semine ab Tiaris. *Plin. lib. 19. c. 3.* In Madura insula frumenti
 & orizæ feracissima, pingue terræ vber perpetuis exundationi-
 bus mollescit, vt eam araturi bubuli aut homines vix genu tenus
 aqua extent. *Thuan. lib. 124. histor.* In Neside Campaniæ insula A-
 254 sparagis sponte nata optima. *Plin. lib. 19. cap. 8.* Fabaria t̄in insula se-
 ptentrionalis Oceani à fabis dicta. *Pli. li. 18. c. 12.* In insula S. Tho-
 mæ singulis mensibus arundines ferunt. *Scal. exer. 164.* A metallis
 255 quoq; t̄in insulæ commendantur. Præsertim Indiarum insulæ, de
 quibus *Munst. lib. 5. cosmogr. Bunting. lib. 1. itiner. &c.* In quas etiā Sa-
 lomon Rex classem eo nomine ablegauit *sup. cap. 25. n. 92.* Ex qui-
 156 bus aliquot tearumq; miracula censentur *Paul. Venet. l. 3.* vt Iaua
 maior & minor, quarum vna 8. regna continet, Necura, Anga-
 nia, Seila, Masna Scoira &c. Itē Ziprangi, veteribus Chryse, ho-
 157 die quibusdam est Iapan in alto mari sita, vbi aurum t̄in maxima
 est copia, *Paul. Venet. libr. 3. cap. 2.* Iaponiæ tres sunt insulæ, de
 quibus *Thuan. libr. 81. histor.* Extra ostium Indi insulæ Chryse &
 Argyre fertiles metallis. Vt aliqui tradiderint aureum argente-
 umq; illis solum esse, *Plin. li. 6. ca. 21.* Quo forte an alludit *Plaut. in*
Bacchid. Act. 2. Sc. ult. foccis habet auro sup pactū solum. Et referri
 huc possunt flumina aurifera, de quibus *sup. c. 18. nu. 43. & c. 11. n. 67.*
 Item gemmifera vt Ganges, *Plin. lib. 33. c. 13. Virg. 2. Georg.*

Nec pulcer Ganges atque auro turbidus Hermus.
 Itain insula Carthagena flumen est auro scatens. *Maiol. lib. 1. die.*
canic. 11. De aurariis Roman. dictum *cap. 11. num. 32.* De Saxo nigis *P.*
Heig. 1. q. 13. n. 13. vbi eas etiam orientalibus præfert. *Ac de Alex. ab*
Alex. lib. 4. dier. can. 9. In Siphno insula maris Ægæi aurariæ & ar-
 genteriæ locupletissimæ fuerunt, vnde decima pars pecuniæ re-
 ductæ apud Delphos in Thesaurum reponebatur, *Herod. lib. 3.* In
 Rhodo

Rhodo tanta auri copia, vt Pindarus hic aurum pluere finxerit. ¹⁵⁷
Bunting. lib. 2. l. 12. In Demonesia insula cæruleum metallum repe-
 ritur, & Chryso colla ad auri venas pulcerrima, oculisque medi-
 candis cum primis utilis. Sed & æs natans ibi est. Fossores metal-
 li eius visu redduntur acurissimo, & si palpebris forte careant tū ¹⁵⁸
 nascuntur, *Arist. in mirab. auscult. fol. 1090.* Cassiterides † Græcis di-
 citur à fertilitate plumbi. *Plin. lib. 4. c. 22. & lib. 7. c. 86.* In insula Bri-
 tæ candidum plumbum prouenit. Ad quam Britanni vitilibus
 nauigiis corio circumdatis nauigant. *Plin. lib. 4. c. 16.* In Ilua insu-
 la Italiæ metalla effossa renascuntur. *Plin. lib. 14. cap. 34.* Addit
 Varo nasci ibi ferrum, sed in structuram redigi non posse, nisi
 transuectum in Populoniam Tusciæ ciuitatem. Vnde ferrife-
 racem illam vocat. *Solin. c. 10. Virg. 10. Æn.*

Insula inexhaustis Chalybum generosa metallis.

Quale marmor & lapis renascens est alicubi in Gallia, teste *Icto*
in l. 7. §. 13. solut. matr. In Cypro ferrum prouenit, quod in minuta
 frustra concisum feritur, deinde aqua perfusum augetur, surgitq;
 vt colligi queat. *Arist. in mirab. auscult. fol. 1088.* In Mela insula fe-
 sunt effossas terræ cauernas, alia succrescente humo rursus
 compleri. *Aristot. d. lo.* Ita Cypri † ærarias describit *Plin. lib. 11. c. 159*
36. Strab. lib. 8. Ouid. 10. met. am. 7. fecundam Amathunta metallis.
 Nescio an eadem sunt fodinæ Cypriæ, de quibus *Vvesembec. vol. 2.*
cons. 60. Contra Corsicam vt rerum harum inopem describit *Se-*
nec. in Consol. ad Helu. cap. 9. Non pretiosus his lapis cæditur, non
 auri argentique venæ eruuntur. Pertinent huc metalli fodinæ
 omnis generis, de quibus est *in l. 9. §. 2. l. 13. §. 5. de usufr.* Vt Gypsensia
 in insula Ægypti, *Cuiac. 8. obs. 27.* Proconnesia in Proconneso
 Sporadum insula, in Propontide, quorum meminit *Iustin. in N. 22.*
cap. ult. l. ult. C. de pæn. Goth. in l. 8. §. 4. de pæn. Pancirol. in comment. ad
N. V. Imp. cap. 102. Item † lapidicinæ vt Latomiæ in Sicilia, *l. 1. §. 160*
fin. de aleat. l. 9. ex quibus caus. maio. Goth. in d. l. 8. §. 9. De pæn.
Brenha in l. inter publica. de V. S. Plant. in Latomiis malim

æratem degere. Stipteria, *in l. 3. in fi. de reb. eor. qui sub tut.* Cotoria
ac cretifodina, in Creta, *l. 13. l. 15. de publica. Plin. li. 8. c. 28.* vbi Cre-
ticas transmarinasque cotes vocat, *Idem libr. 35. c. 7. & 17.* placue-
runt ante alias Naxia Cotes in Cyprio insula genita. In quas cō-
163 demnati simpliciter in metalla condemnari dicebantur. *De*
quibus sup. cap. 16. nu. 44. Nitrea insula à Nitro inuento dicta est,
164 *Comment. ad Solin. lib. 1.* Ormutium insula sinus Persici tota sale &
scatet, fluitque perpetuo, atque in montes coagulatur. *Solin. cap.*
37. Simile quid refert Goth. ad l. 7. §. 13. solut. matr. Insula Electrides in
ostio Padi ad mare Adriaticum ita dicta, quod Electro abundant.
Fabulam eius rei vide apud Ouid. 2. metam. 4.

Inde fluunt lacrymæ, stillataque Sole rigescunt.

Deramis electra nouis &c.

Natal. Com. lib. 6. mytho. 1. Sed falsi sunt quicunque electrum
vel succinum Eridano, siue Pado adscripserunt, quod in insulis
septentrionalibus Oceani fluctibus aduectum gigni, indeque ad
alias regiones mitti testatur. *Plin. lib. 30. nat. hist. 2. & 3. Idq. recte de-*
fen dit P. Berth. lib. 1. Commen. 2. Germani veteres **Glessum** dixerunt
à vitri similitudine, quod etiamnum **Glas** dicitur. Vnde in-
sula à Romanis Glessaria appellata est. *Plin. d. lo. Tacit. de mori. Ger.*
in fi. Quæ forte à hodie est **Sudaw** littoris Prutenici insula: sicuti
ipsum electrum lingua Saxonica **Barnstein** ab ignis luciditate
165 vocatur *sup. cap. 11. v. 35.* Sed & gemmæ & lapides pretiosi non
solum in littoribus inueniuntur, *l. 3. de R. D. §. 15. Inst. eod.* sed etiam
in insulis quibusdam nascuntur. Corsica Catochitem lapidem
gignit, *Solin. c. 10.* quem Græci Baceen vocant. *Isid. l. 6. 15. orig.* Sici-
lia Achetem, *Solin. cap. 12.* In mari meridionali India est quædam
insula, quæ vocatur Celan siue Zeilan, in qua reperiuntur lapi-
des, qui vocantur Rubini & Saphiri. *Hayton de India cap. 6.* Quita-
men in eo labitur, quod hanc insulam veteribus Taprobanen
dictam putat, cum communis sit opinio, hanc Summatriam esse.
In Iaua insula smaragdi excellentissimi, gemmæ aliæ multæ, au-
rum & æs permultum, *Scalig. exerc. 140.* Ex mari insulæ Bornæ ca-
piuntur conchæ margaritiferae, quarum vnius caro pependit
pondo

pondo 47. Vniones ex illis oui gallinacei magnitudine. In regia corona quosdam æquare anserinum ouum memoriæ proditum est. *Scalig. exer. 228. sect. 11.* Innumerae sunt deliciae aliae quæ ex insulis afferuntur. Quarum quasdam etiam Rom. notas perstringit *Gell. lib. 7. ca. 16.* De variis ꝑ aromatum speciebus, quæ ex insulis 166ⁱ apportantur, consule Belgarum relationes. In Iaua minore piperis tanta copia est, vt terram piperis ꝑ Rex insulæ eam vocarit. 167ⁱ Quod circa Bantamam urbem copiose arbores lupuli modo ascendit, & oblongum per racemos crescit, ita vt vna vna sæpe ducenta grana emittat. *Thuan. lib. 117. histor.* Ibidem nucis myristicæ libera à Batauis sesqui denario emta est. *Thuan. d. lo.* Ternates insula, vt aromatum & Cariophyllorum, quorum vndecim libræ, pro vna octona regali vaneunt, ferax: ita esculentarum rerum valde sterilis. Ex arbore enim indigena detruncata & contusa panem farinamque conficiunt. *Thuan. lib. 124. histor.* Quædam etiam ad insularum arcana physica pertinent in remediis olim habitæ. Ita cocco Gnidio in pane deuorato vis præsentanea inest contra cicutam. *Plin. lib. 27. c. 9.* Terra Lemnia, quæ & sigillata dicitur, cuni vino sumta vermes necat & venenum elicit. *Cæsar. Rhod. lib. 23. cap. 29. Nata. Comes lib. 2. myth. 6.* Capræ Creticæ sagittis percussæ dictamnū quærunt, cuius pastu tela è corpore eijciunt. *Arist. in mirab. auscult. fol. 1048.* Quædam etiam ad superstitionem ꝑ magis quam religionem faciunt. In Diomedæa insula Hadriæ templum religione sacrum ab auibus magnis & rostratis obsidetur in circulum qui Græcos accedentes patiuntur, barbaros inuolât confectosque vulneribus interimunt. Eo quod in hac aues Diomedis socii mutati finguntur, *Arist. in mirab. fol. 1092. Natal. libr. 7. myth. 5.* Alia superstitiosa insularum Mahumetanæ secta infectarū pete ex nauigationibus Belgicis, apud *Thuan. lib. 117. 124. 134. histor.* Adde sup. cap. 10. n. 8. Quod si hodie quædam ex supradictis aliter se habēt, memineris quid de vicissitudine rerum omnium temporisque efficacia dictum sit, c. 29. n. 16. Multa enim quæ olim obtinuerunt, postea defecerunt. *Cæsar. Rhod. lib. 8. c. 16.* Ac confirmatur his quoque exemplis cōmerciorum necessitas, defensa à

169 nobis *cap. 25. n. 63.* Non enim omnis fert omnia tellus. Sed cuiq; †
sua peculiaria dona concessit Deus, ne qua ab altera despicere-
tur. *Plin. lib. 16. cap. 33. Virg. l. Georg.*

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi. &c.

Et Valer. Flaccus.

Mellishonos Torinos ditat, sua mulctra Satarchen.

Iaxametas venatus alit &c. Quos versus Virg. referens *Sene. epist.*

87. ista in regiones descripta sunt, inquit, vt necessarium morta-

170 libus esse inter ipsos † commercium, si inuicem alius ab alio ali-
quid peteret, *l. 1. de contr. emt.* paucae enim insulae similes sunt illis

171 de quibus *Plin. li. 6. c. 28.* quod sint † ditissimae, vt apud quas maximae

Roman. Parthorumque opes subsidant, vendentibus, quæ è ma-

ri aut syluis accipiunt, nihil inuicem redimentibus. Vnde fit, vt

pro pretiosis mercibus alicubi abundantibus vilissimæ importa-

tæ permutentur *arg. l. 3. de eo quod cert. lo. §. 2. Inst. de em. v. end.* De se-

ptentrionalibus scribit *Adam. Brem. cap. 227.* quod pro laneis indu-

mentis, † quæ non Paldones (*Palten/alte Lumpen*) dicimus, illi of-

172 ferunt tam pretiosos martures. Ita Arabes cum pretiosissima

thura in Ægyptum deferant, referunt tantum vitra, *Plin. lib. 12.*

c. 19. Et Bataui in insula S. Laurentii, vbi stagnum in maximo pre-

tio habetur, sex oues, quarum singulae caudæ 40. libris pende-
bāt pro vno cochleari stanneo permutarunt. *Thuan. lib. 11. hist.* Multo

173 plura sunt eius generis † mirabilia, calamoque nostro imperuia.

Quæ qui scire velit, Libyci velit æquoris idem

Discere, quam multæ Zephyro turbentur arenæ &c.

Virg. 2. Georg. Itaque D. Pauli epiphonemate *ad Rom. 11. v. 33.*

174 ὁ βᾶθος † πλῆτος καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεῶν, hunc nostrum laborem

claudentes, cætera te, amice lector, ad Simonis maioli Di-

es caniculares, aliasque nauigationum Indicarum

relationes amplissimas ablegamus.

TABVLA GENERALIS INSVLARVM totius orbis, Ex Eliæ Reusneri Ifagog. hist. fol. 13.

INSVLÆ

Oceani

Septentrionalis: Cassiterides, Hybernia, Britannia (cuius vrbes, Cantuaria, Londinum, Eboracum) Scotia, Orcades, Hemades Thule, Scandia.

Orientalis: Ziprangi, Cingirina, Iaua maior & minor, Sandur, Candur, Necura, Angama, Peut am & Seylam.

Australis: Iona, Taprobana, Scoyra, Magdagascar, Zanzibar

Occidui: Dorceades Hesperides, Fortunata, America, Parias, Isabella, Spangnola, Gades.

Corfica { vrbes: Centurium, Matifa, Mariana, Paluma, Aleria
cuius { Promontoria: Granianum, Rhium.

Sardinia { vrbes: Tabala, Olbia, Caralis, Nora, Vlesipolis
cuius { Promontoria: Columbarium Hermæum.

{ vrbes: Messana, Taurominium Cartana, Leontium,
Siracusa, Agrigentum, Entella, Drepanum, Panormus, Alontium, Hybla.

Sicilia { Fons: Arethusa.

cuius { Montes: Cratus, Eryx, Ætna

{ Fluuius, Hymera

{ Promontoria: Pelorum, Pachinum, Lilibæum

{ vrbes: Cydon, Minoa, Cortina, Lyctus, Lycastus.

Creta { montes: Ideus, Dictæus.

cuius { promontoria: Cysamum, Drepanum, Zephyrium
Samonium, Criumetopon.

Cyprus { vrbes: Callinusa, Salamis, Amathus, Paphus.

cuius { promontoria: Phrurium, Pedalium

{ vrbes: Edipsus, Erethria, Chalcis.

Eubæa { promontoria Cænæum, Gerestum, Capharæum.

{ Et iuxta Euripus mare.

Lesbus { vrbes: Methymna, Ereffus, Pyrrha

cuius { promontorium: Sutrium.

minores v. fol. seq.

maris mediterranei

maiores

Insulæ minores in mari	Iberico	{	Pityusa, Baleares, Stæchades, Capraria, Gorgones Ilua, Phanasia.
	Tyrrheno	{	Pontia, Pandatoria, Prochyta, Pytechusa, Strengyle Sirenum insula.
	Siculo	{	Æolia { Ericusa, Hieræ, Phœnicusa, Enonymos Ephesiades { Didyme, Lypara, Ægina, Vulcania.
	Adriatico	{	Asporrhos, Currieta, Scardona, Diomedea, Trugurium Pharia, Melegna.
	Ionio	{	Corcyra, Cephalenia, Dulichium, Ithaca, Echinades, Zacynthus, Strophades, Theganusa, & circa Tenarum Cythera & Salamis.
	Myrtoo Sporades	{	Melos, Olearos, Chaton, Ios, Thera, Gyaros Hippuris, Dionysa, Syrnos, Pathmos, Chalcia, Icaria, Pinaria, Nisyros, Lebynthos, Calydne A- sine.
	Agæo	{	Cyclades { Sicinus, Cythnus, Siphnus, Seriphus, Rhene, Parus Thenus, Myconus, Naxus, Delus, Andrus,
		{	Sciatus, Pæparetus, Scopelus, Scyrus, Lemnus, Thassus, Samotheace, Imbrus, Tenedus, Chius, Samos, Cos.
		{	Item Carpathus, Rhodus, Chelidonia.
	Ægyptio	{	Pharos, Pædonia, Mermex Locophagites, Lercinna.
			Propontide, Proconnesus.
			Euxino: Symphlegades, Leuce, Borysthenes, Alopecia.
			Caspio: Hellades. Talge.

Perfectiorem tabulam ex hodiernis tabulis Cos-
mographicis colligere, tuæ industriæ, lector per-
mittitur,

Descri-

*DESCRIPTIO INSULARVM EX IO-
HAN. HONTERI RVDIMENT. COSMO-
graph. libr. 3. prope fin.*

Nunc locus, Oceani quæ sunt à Gadibus vsque
Auroram, & totum qua circumplectitur orbem
Nereus, æquoreis ambitas dicere terras
Fluctibus: Extremo terrarum fine coluntur
Cassiteri venæ celebres grauiore metallo.

At procul Hybernis succedunt Anglica regna,
Littoribus Scotiæ coniuncta, sed Anglia primam
Londinum, & claras per littora continet vrbes.
Orchades hinc multæ numerantur, & vltima Thule:

Atque in secessu proprio Selandia tellus.
Vltior Scythicus boreali frigore pontus
Horret sinaccessus glacie densisque pruinis.
Multæ autem terræ Solis redeuntis ad ortus,
Vndique laudatis habitantur in æquore campis:
Sed vix nomen habent, peregrinis versibus aptum.

Taprobaneque orbis medium sortita recessum,
Lucibus æquatis depressos conspicit axes,
Hanc circum Oceano variarum altrice ferarum,
Quin & Erythæo plures memorantur in alto.
Gorgonishinc sedes, & inhospita tecta Medusæ
Hesperio tractu surgunt: mox arua beata,
Et Fortunatæ sparso sine semine terræ.

Est etiam vltterius non visa prioribus annis
Insula, diues opum, cultuque immanis agresti,
Quam lucris studium, rerumque cupido nouarum

Prima sub extremo conspexit sole cadente,
 Illa tamen valeant, iam non propiora sequuntur,
 Herculeoque freto positae utrinque columnae,
 Intromissa fluunt per apertas æquora terras,
 Extantesque vagos campos mirantur in undis.
 In primis Ophiusa mari consurgit Ibero,
 Cumque Ebusitanis Balearica regna colonis
 Atque alia plures passim sine honore iacentes.
 At breuibus spatiis despectat Corsica tellus
 Littora Sardinia: Tyrrhenum deinde per æquor
 Pontia cum Prochyta, Caprea, Planasia: moxque
 Scylla ferox canibus, simul & Zanclea Charybdis,
 Ausonia Siculaque tenent confinia terræ.
 Inde Pithecusæ, Lipara & Vulcania, post quas
 Strongyle, & innumerae penitus visuntur in alto
 Insulae: ante alias sed enim præstantior (olim
 Cyclopium Cererisque domus) Trinacria montes
 Finibus extremis diuersa per æquora fundit,
 Cumque Peloriade Lilyben, vastumque Pachynum,
 Interius celebrem flammis viuacibus Ætnam,
 Atque Erycis Templum, & claras amplectitur vrbes,
 Messanam, Catinam, simul & Megarensia rura,
 Cumque Syracusis Drepanum, notamque Panormum,
 Tauromenon, Camerinam, Agraganta, Leontion, Hyblam.
 Sunt etiam Adriaco Diomedis nomine dictæ.
 Et quas Ionium late circumfluit æquor,
 Phæacum sedes Corcyra, & littus Echinæ.
 Insula mox Cephalenorum & nemorosa Zazynthus,
 Illustrisque Ithaca & Strophades, quas dira Celæno
 Harpyæque alia quondam tenuisse feruntur.
 Hinc Theganusa iacet, Venerique dicata Cythera,
 Insuper & Salamis, propiorque Ægina, sed intus
 Myrtoum Sporades fluctu circumsonat æquor
 Nisyron, Olearon, Theram, Melonque rotundam,

LIB. 3. RUDIMENT. COSMOGR.

Syron & Hippurim, Patmon, viridemque Donyfam:
 Inde Lebynthon & Icariam, sparsasque per altum
 Cycladas, albentemque Paron, planamque Seriphon,
 Mox Delon Mycone celsa, Gyaroque reuinctam,
 Florentemque Cythnon, Sicynon, sacramque Lyæo
 Naxon, & hinc Siphnon, & Renen, mox Tenon & Andron.
 Separat Aoniis procul hinc Euripus ab oris
 Euboicas vrbes, Chalcin, niueamque Caryston,
 Ceneique iugum, infidumque Capharea nautis.
 Adde tot Ægæo distinctas æquore terras,
 Sciathon & nitidis lætam Peparethon oliuis,
 Tum Scopelon, Scyrum, & Vulcani mœnia Lemnum,
 Threiciamque Samum, Tenedon, mox Chion, & Imbron,
 Et Mytilenæam, spacioſo littore Lesbon,
 Iunonisque domum, ſed & Aſtypaleia rura,
 Carpathiique maris Rhodiorum & Apollinis vrbes,
 Lindon, lalyſonque ſimul, veteremque Camiron.
 Illuſtrant etiam Creten Hecatompolin vrbes,
 Lyctus & hinc Gnoſus, Cydon, Gortina, Lycaſtus,
 Atque aliæ, quarum vix nomina nota ſuperſunt.
 Ida Iouis cunæ, & Dictæi culmina montis,
 Hisque Samonien adiunges, Criumque Metopon.
 Iſſicus inde ſinus Cypri complectitur vrbes.
 Cum Salamine Paphum, grauidamque Amathunta metallis.
 Sed quid nota ſequor? multæ ſine lege iacentes
 Inſulæ Oceano in magno, medioque profundo,
 Partim homini cultæ, partim deſerta ferarum
 Paſcua, neglectis pelagi clauduntur in oris.
 Quædam iam celebres, olim ſine nomine terræ,
 Multarum, nec honor priſcus, neque nomen habetur.
 Sed libet hoc portu feſſas ſubducere naues.

Hactenus Horatius.

Zzz 2

Æni-

Ænigma.

CVM mihi sint hostes ex omni parte nocentes,
Et minor & tantas rideo sola minas.
Cotidie demant membrum, tamen integra persto,
Pro tota minima est pars mihi quæ remanet.
Nando sequor, sed non fugientem attingo sororem,
Si forte attingam, desinit esse soror.

F I N I S.

INDEX

I N D E X

RERVM ET SENTENTIARVM

*MAXIME MEMORABILIVM, QVAE HOC
opere continentur.*

A.

- A**bsentia brevis non attenditur. 36 Cum rei vind. cumulatur. 473
- Accessionis nomen ambiguum. 391 Actus possessorii nostro nomine exerceri debent. 100
- Accessio specialis. ibid. Adamus quae in regione creatus. 265
- Accessio quando cedat principali. 295 Adiudicatio in diuisione insulae obli-
net. 225
- Accessio accessionis esse nequit. 393 Aduocatorum ampla stipendia: Medi-
principalis. 395 corum ampliora. 6
- Accessorium à suo principali insepara-
bile. 396 Aedes Romanae, urbium instar. 82
- Accrescendi ius etiam in inuitum ope-
ratur. 243 Aedificans in alterius territorio, eius iu-
risdictioni subiicitur. 285
- Achelous fluuius in alluionem pro-
mus. 76 Aedificatio modus acquirendi iustissi-
mus. 276
- Acquisitio iuris gentium titulum non
exigit. 99 Aedificatum in publico quando publi-
cum fiat. 280
- Actio finium regundorum quando
praescribatur. 374 Aedificiorum forma subinde apud Ro-
manos mutata. 24
- Actionum necessitas. 465 Aedificatum ad aedificantem pertinere
debet. 277
- Actio apta eligenda. 468 Aedificium cedit solo. 280
- Actiones vel personales, vel reales. 468 Aedificium trahit ad se solum. 282
- Actiones ex contractu circa insulas. Aedificare ad coelum vsque cuius licet.
468 88
- Reales pertinent ad possessorium, Aer & aqua omnibus communis. 126
vel petitorium. 469 Aeris proprietates restrictae. 126
- Actio fin. reg. an sit natua vel datua. Aegyptus Senatoribus Romanis inter-
dicta. 3. 9

Z z z 3 Aegy-

I N D E X.

Æstimatio rerum pro diuersitate loco- rum varia.	32	Alluionis proprietas non pertinet ad vsu fructuarium.	414
Æstum & excessum maris captare.	345	Alluio raro sine damno alterius pro- cedit.	243
Æstuarium maris insulam faciunt.	78	Alluio modus acquirendi iustissimus	243
Æstus & recessus maris.	35	Etiam ignorantibus accedit.	243
Aggeres inundationi oppositi.	433	Comparatur iuri accrescendi. ibid.	
Ægypti inunitio.	434	Alluionis possessio sine noua appre- hensione non acquiritur.	265
Aggeres Rheno impositi.	434	Alluionis incrementum difficulter probat.	262
Viarum vsu præstant.	435	Alluionis incrementum etiam in fo- ro conscientie retineri potest.	244
Aggerum eruptorum poena.	437	Causa efficiens.	245
Agrorum latitudo facilitatem partien- di præbet.	217	Vnde dicta.	ibid.
Agrimensores tres iurati adhibendi.	221	Alluionis ius reale.	254
Agrimensores authoritas.	224	Alluionis marinae incrementum ad regalia pertinet.	254
Agrimensores iuxta formam artis pro- cedentes innoxii.	225	In Italia marinae infrequentes.	255
Agri frons recta quæ.	235	Alluio non est modus domini amir- tendi.	459
Obliqua.	235	Ciuitatibus maritimis maxime no- xia.	459
Agri occupatorii.	308	Alluionis ius in infinitum compe- tit.	337
Agri limitati accessiones non recipiunt	419	Alluio difficilis probationis.	144
Vnde dicti ibid.		Alluionis causa formalis.	249
Ager decumanus	420	Alluio per partes procedit.	249
Ager occupatorius occupanti relictus.	421	Altwasser im Rhein.	39
Agri exsiccati in emphyteusim conces- si.	441	Alueus maris vadosi citius, quam flu- minis exsiccat.	78
Alexandria peninsula.	91	Alueus cedit flumini.	130
Alienatio in casu necessitatis admitti- tur.	361	Alueus fluminalis æstate æstimandus.	259
Alienationis nomine non continetur subinfeudatio.	360	Alueus ad regalia pertinet, siue aqua plenus, siue vacuus.	130
Allodialia feudo coniuncta, quando feudalia fiant.	400	Aluei mutatio vniuersalis.	178
		Aluei mutatio quando fiat.	ib.
		Alueus	

I N D E X.

Alueus fluminis fictione continenti iungitur.	112	Aquilegiorum authoritas.	143
Alueus facto hominis mutatus pro violento habetur.	179	Aquilegiorum depositioni non creditur, parte aduersa non citata.	143
Alueus excrescens fluminis nomen omittit.	39	Equiuoci distinctio summe necessaria.	18
Amazones.	528	Apprehensio vel ad possessionem vel ad proprietatem pertinet.	303
Ambedere quid.	ib.	Apprehensio corporalis alterum inuentionis requisitum.	268
America quomodo inuenta.	268	Apprehensio continentis quando ad insulam extendatur.	314
America multas insulas continet.	46	Arabiae distantia ab Aegypto.	167
Amissio vel vniuersalis, vel particularis.	452	Arabia & Aegyptus an insulae.	45
Fit vel impetu, vel paulatim.	ibid.	Arcana circa insulas late considerata examinantur per num. aliquod.	335
Amissio domini ingrata.	445	Arcana publica qualia.	335
Est vel iuris, vel facti.	446	Arcanum praeueniendi hostes.	306
Amsterdam metropolis Hollandiae.	92	Arcana circa procuratorem incrementorum.	236
Anchora in summis montibus inuenta.	460	Arena in mari copiosior, quam in flumine.	253
Anima principium motus.	246	Arena proprie quid notet.	22
Animus sibi habendi ad inuentionem requiritur.	267	Arena potissima operis pars.	280
Animalia quomodo post diluuium in insulas peruenerunt.	267	Arragoniae reges vasalli Pontificis.	363
Animalium mores in quibusdam insulis.	530	Artificum variae differentiae.	4
Angiportus quid.	25	Artifici in sua arte credendum.	143
Anseaticae ciuitates vnde dictae.	21	Artium cognitio à quibus requiratur.	8
Antinomiae an sint in iure ciuili.	279	Earum aduocatus impetratus esse non debet.	ibid.
Aqua insulae perpetua esse debet.	35	Asphaltites lacus Iudaeae.	513
Aqua in ostiis fluuiorum corrupta.	57	Attentata lite pendente an reuocanda.	146
Aqua sequitur naturam alueli.	127	Attentata sunt probanda.	146
Aquae & ignis in eruditio.	198	Attentata non reuocantur, nisi post appellationem facta.	147
Aquae ductus per alluionem non mutatur.	179	Athlantis insula hodie America.	58
Aquae ductus publici Romae crebri.	35	Atlantis insula an sit America.	453
Equalitas in omni diuisione seruanda.	231	Auaritia mater omnium malorum.	5
		Aucu-	

I N D E X.

Lucupium & venatio olim cuius con-	127	Casus fortuiti à nemine præstantur	449
cella.		lis nemo resistere potest.	ibid.
Augmentum vel naturale, vel artificia-	399	Casus insulæ præoccupatæ.	306
le.		Casus impossibilis læpe præsupponi-	
Augusti Cæs. arcanum.	199	tur.	88
Aulium diuersitas.	531	Causidicinæ vituperia.	5

B

B accharaci vrbis etymologia.	34	Casus fortuiti definitio.	81
Batanus sinus marinus.	88	Casus insolitus non attenditur.	73
Baleares Africæ insulæ.	189	Casuum fortuitorum duo genera.	81
Balthicum mare.	45	Car. plus nauigii genus.	483
Barbari quinam.	523	Ch. mi M. regnum.	61
Baro etiam regalia habere potest.	157	Chasma cœli & terræ.	450
Bataui crassi.	521	Cherronesi nobiliores quinque	49
Batauorum libertas apud Romanos.		Circumnauigatio probat insulam.	
	193		140
Bataua Rhēni insula.	58	Ciuitate concessa tacite conceduntur	
Belgarum mores.	521	pertinentiæ.	369
Belli sumptus refundend'.	328	Ciuitatis nota an ab episcopo depen-	
Belli iusta causa quænam.	321	deat.	193
Belluæ marinæ.	533	Ciuitas etiam regalia habere potest.	
Bona vacantia pertinent ad regalia.			157
	130	Ciuitas destructa an ius pristinum recu-	
Bona publica non debent fieri priuata.		peret.	462
	126	Clauum traditio signum possessionis.	
Bosphorus quid.	50		367

C

C ameræ Imperialis, eiusque Af-		Comites Oldenburgici S. R. Imperii	
fessorum laus & authoritas.		architecti.	436
	138	Comitis Frisiæ orientalis ius circa in-	
Campus Martius iuris publici.	116	sulas,	133
Canum insula.	530	Comitia in insula celebrare.	336
Capta in bello fiunt capientium.	220	Commerciorum necessitas.	142
Castella prædonum licite deiiciuntur.		Commercium quid.	ib.
	343	in Communiōne nemo inuitus re-	
		tinetur.	221
		Commun'ō parit discordiam.	219
		Communi-	

I N D E X.

Commune à singulis negligitur. 219
 Communia olim multa tuere, quæ ho-
 die priuata facta. 129
 Communio rerum iure primæuo ob-
 tinuit. 216
 Conditio an sit possibilis in facto con-
 sistit. 88
 Conditio impossibilis pro non adiecta
 habetur. 87
 Confines qui. 228
 Confluentia Germaniæ vrbs. 58
 Confusio & interitus rei æquiparatur.
 119
 Consuetudo consentiens iuri feudali.
 derogat iuri ciuili. 144
 Consuetudo auferens vicinis insulas
 rationabilis. 123
 Consuetudo circa regalia multa potest
 123
 Consuetudo iuri ciuili derogat. 122
 Consuetudo ab allegante probanda.
 142
 Consuetudo maritima obseruanda.
 491
 Continens quid. 43
 Continentia causæ quid operetur. 52
 Continentia v. bis Romæ. 44
 Constitutio Adolphi Imp. de Insulis.
 150
 Cretenfes mendaces. 522
 Cumulatio actuum plurium ad victo-
 riam proficit. 140
 Cuniculorum captura. 103
 Cyclades vnde dictæ. 69
 Cyprus à Romanis occupata. 109
 Cyprus & Creta insulæ magnæ. 59
 Cyprus Roman. prouincia. 188

D

Danici regni insulæ. 47
 Daniæ regnum ex multis insulis
 constat. 160
 Danubius fluuius turbidus. 249
 Decrementum repeti nequit. 243
 Delus Cycladum media. 69
 Delus olim mobilis. 513
 Delus & Rhodus insulæ fortuitæ. 81
 Dentes Cetini ad regalia Regis Daniæ
 pertinent. 128
 Deportationis pœna olim Romanis
 frequens. 197
 Vnde dicta. ibid.
 qualis pœna fuerit. ibid.
 Deportatio æterna. ibid.
 ostracismo Græcorum similis. ib.
 Deportationis abusus. 198
 Depositio dubia contra producentem
 interpretanda. 146
 Deportare in insulam. 337
 Deportatio extra prouinciam præsidis
 non valet. 207
 Deportatis vires subtractæ. 199
 Deportatis naues habere prohibitum.
 200
 Iis spes restitutionis relicta. 200
 Deportati occisi. ib.
 Deportatio morte miserior. ib.
 Deportati quæ amitterent. 201
 Deportatorum exempla. 203
 Deportationis pœna paulatim abroga-
 ta. 209
 Detrusio in monasterium. 209
 Deus suprema causa omnium. 62
 Deus pro casu fortuito. 65
 Diæta duplex. 166
 Diluuiorum variorum effectus. 72

Aaaa

Dila.

I N D E X

Diluvia quinque generalia.	450	Domitiana quaestio quænam.	73
Distinctio iur. d. capræualet	Geogra-	Domus & insulæ differentia in facto,	
ph cæ.	182	non in iure consistit.	24
Districtus an ciuitatum proprius.	151	Domus Cæsaris Neronis.	89
Districtus significatio ambigua.	15	Dominus non potest insulam feuda-	
Districtus pro territorio.	151	lem alienare.	361
Diuidi materia ardua.	22	Donatio rei alienæ furtum sapit.	37
ad diuisionem propter lites	de	Dotis augmenta augent dotem.	410
ueniunt.	121	Dr. in fossa.	153
Diuisio inutilis instituenda non est.			

226

Diuisio quandoque fit per rusticos.	221		
Doctore de consuetudine in scriptis			
attestari, standum,	134		
Doctrina ingenuorum hominum ne-			
cessaria.	4		
Dominiorum distinctio iure Gent. in-			
ducta.	216		
Dominium absolutum quis habeat.	98		
Dominium hodie restrictius.	98		
inopia hominum multiplicata.	89		
Dominium possessioni coherens.	99		
Dominium quando probetur probata			
possessione.	99		
Dominium non debet esse in penden-			
ti,	118		
Dominium amissum non restituitur.			
	119		
Dominium insulæ vicinis ipso iure ac-			
quiritur.	115		
Dominii acquisitio difficilis.	140		
Dominium insulæ quoto tē. ore præ-			
scribatur.	373		
Dominium quando cum possessione			
acquiratur.	303		
Dominij & Imperij discriminē.	162		
Dominij titulus duplicari nequit.	365		
Dominij directi & vt lis distinctio			
hodie proba.	329		

E

E Chinades insulæ marinæ.	57
Echinades insulæ ab Acheloo cō-	
gestæ.	26
Ejecta ad litus iure gent. sunt domini	
littoris.	493
Ellandæ Germanicum vnde.	19
Elementa mutabilia.	448
quandoque hominū in pœnam ce-	
dunt.	488
Epirus regio Græciæ.	43
Equites Rhodij an sint clerici, vel hi-	
ci.	336
Equorum pretio litas.	531
Eridanus fluuiorum rex.	250
Etymologiae utilitas.	18
Euentus bellum iustum facit.	321
Eurypus quo angustior, eo violentior.	
	38
Exilium quomodo pœna facta.	199

F

F Actum in ostio domus dicitur fa-	
ctum in domo.	57
Fanatici quid.	517
Feldmarck quid.	151
Fera	

I N D E X.

Fe-æ certis hominibus noxiæ.	320	sunt Cæsariæ.	131
Fictionis efficacia.	349	Flumina expresse concedi debent.	155
Fides Christiana non tollit dominia.	322	Flumina quare pro Diis culta.	177
Fines etiam sunt in mari.	168	Flumen an idem dicatur, flumine mu- tato:	177
Fines adhibitis Geometriæ peritis di- stinguendi.	221	eius natura inquires, & instabilis.	178
Fines sunt vel iuris vel conventionis,	184	Flumen duo territoria interfluens est utriusque.	230
Fines arbitrio imperantium sæpe mu- tantur.	185	Flumen omne præsumitur commune, nisi aliud constet.	231
Flumina bannalia.	416	Flumen & mare an sit animal.	246
Fluminis post recessum an cuius suum restituatur.	475	Fluminis mutatio ad æmulationem non probatur.	291
Flumina quæ iam statim temporibus ex arescunt.	36	Fluminum mutatio ad principes perti- net.	288
Flumen illicesse censetur, ubi maxima eius pars.	38	Flumina aurifera.	248
eius brachia non semper æqualia.	38	Fluminis cursum obstruere.	347
Flumina sunt iuris publici.	111	Fluminis alueum diducere.	347
Flumina quatenus sint Imperatoris,	169	Flumendiudere.	348
Flumen terræ superstitis proprietatem non mutat.	119	Flumen abductum reuocare.	348
Flumina exsiccata.	170	Fluminum augmenta.	451
Fluminis mutatio temporalis non at- tenditur.	176	Flumina censitorum vice funguntur	179
ex fluminum mutatione præfagia sumta.	177	Fluminis tres partes, aqua, alueus, & ripæ.	129
Flumina quædam cum mundo creata, quædam postea orta.	72	Fontes iuris inspiciendi.	7
Fluminum fontes quandoque ignora- tur.	156	Fontes calidi.	518
Fluminis impetus iuri veteri non dero- gat.	173	Fons Ciceronianus.	518
Flumina dant & auferunt rerum domi- nia.	138	Fontes exundantes.	ib.
Fluminum marisq; administratio ad re- galia pertinet.	139	Fontium diuersitas.	56
Flumina etiam quoad proprietatem		Fontes exitiales.	ib.
		Fontes miraculosi.	ib.
		Fortuita quæ.	80
		eorum causæ hominibus incertæ.	81
		Fortuita etiam nasci dicuntur.	74
		Fortuita insulæ magis marinæ, quam fluviales.	74
		à Fortunæ iudicio non appellatur.	125
		quæ superiorem non habet.	125

I N D E X.

Frantofurti vrbis etymon.	266	Hollandiæ & Frifiæ infula à continen-	
Frete Siculi rabies.	484	te auulfa.	84
Frifiæ in 7. Selandiæ diuifa.	21	Hollandiæ & Angliæ distantia.	167
Frifiæan fit infula.	21	Holmus Gothis infulam notat.	12
Fructus industriales qui.	87	Hominis indocti vilitas.	4
Frumentum infulare.	537	Horrea infulis impofita.	25
Fortiliterarii multi rei.	14	Hostia vrbs Tyberis.	56
Futura omnia ex euentu funt certa.	125		

I

G			
G Abellarum folutio probat iuris-		I Enenfis Academiae enconium.	22
ditionem.	171	Imbecillitati humanæ multa condo-	15
Gades Infula Hispaniæ.	30	nantur.	
Gaditani lafcui.	521	Immunitatis priuilegium non tollit fu-	193
Generatio vnius corruptio alterius.	73	perioritatem.	
Gentium mixtura.	310	Imperator quatenus fit dominus mun-	166
Migrationes olim frequentes.	ib.	di.	
Geometræ primario diuidendis infulis		potest amiffas infulas recuperare.	166
adhibendi.	223	Imperator per alios poffider.	172
& menfores.	223	Imperator non potest res Imperij alie-	362
Germania in pagos diftineta.	213	nare.	
Germanorum veterum indiftincta pof-		Imperator in propria caufa iudex effe	155
feffio.	ibid.	potest.	
Germania amper infula.	45	Imperator fluminum Germaniæ fupre-	291
Gratificatiõni quando locus.	226	mus dominus.	
Grondandia Regis Daniæ Infula.	56	Imperator habet iurisdictionem vni-	169
Grundtroff quid.	493	uerfalem.	

H

H Afniæ infula.	68	Imperium non fluminibus, fed iuris-	
Hafnia metropolis Selandiæ		ditione circumfcribitur.	186
Daniciæ.	22	Etiã longe diffitas infulas coniū-	
Heiligandia infula.	911	git.	186
Hereditas adita vacans amplius non eft		Imperij Romani termini.	170
131		Imperij vires non funt minuendæ.	126
Historicis in ijs, quæ funt facti, creditur		Imperij fedes in infula.	336
134		Incrementa cedunt maioratui.	410
Hollandia à Rheno aduefta.	257		De

I N D E X.

De incrementis fluuiialibus lites Ro-	Insulæ notatio.	19
mæ frequentes.	Deriuata.	19
& alibi.	Germanis à terra denominata.	21
Incrementum aluei exsiccati ad quem	Insulæ etiam arenæ dictæ.	22
spectet.	Insulæ nomen quandoque proprium.	22
Incrementum a'uei ab alluuione di-		
uersum.	Iusula apud Romanos genus ædificij	23
Incrementum aluei quomodo sit insu-		
la.	Insulæ & domus distinctæ.	23
Incrementa fluuialia iure positiuo vi-	Insula pars domus.	24
cinis competunt.	Insularum fundamenta casibus fortui-	
Incrementa fluuialia sunt vicinorum.	tis obnoxia.	25
123	Insulæ portus quid.	24
Incrementa præterita non pertinent ad	Insularii serui qui.	26
regalia.	Insulæ vox in iure frequentissima.	26
Incrementa fluuialia sunt incerta & cō-	Insulæ nomen ad marinas & fluuiales	
tingentia.	ex æquo pertinet.	23
Incrementa fluuialia Comitum Olden-	Insulæ tenuiorum hominum domici-	
burgici propria.	lia.	24
Incrementa fluuialia iuri aggerum mu-	Insulæ definitio.	30
niendorum cohærent.	Insula Tiberina.	31
Incrementum postea accedens non at-	Insulæ saxosæ.	33
tenditur.	Insulæ & scopuli discrimen.	33
Incrementum futurum in feudum cō-	Insulæ quandoque extenuantur.	34
cedi potest.	Insula nauigij adeunda.	38
Incrementum insulæ postea accedens	Insulæ & terrestri & maritimo itinere	
quomodo diuidendum.	peruiæ.	36
Incrementorum procurationem spe-	Insula circumnauigabilis.	37
ctantia arcana.	Insula continenti opponitur.	42
Incrementum latens & patens.	Insulæ plures aspectu vnâ repræsen-	
Industrialia augmenta quænam.	tant.	46
Industrialis acquirendi modus.	Insulæ triplices, marinæ, fluuiales, sta-	
Infernus in Islandia esse creditus.	gnales.	54
Ingeniorum diuersitas.	Insulæ vel remotæ, vel propinquæ.	55
Inluria in feras non committitur.	Insulæ in sacris pro locis remotis acci-	
Iniuria & rapina iustam belli causam	piuntur.	56
præbet.	Insulæ in ostiis fluminum sitæ, cuius	
Inspectio ocularis necessaria.	generis.	56
Instrumenta hydraulica.		

I N D E X.

Insula quando pro fluuiali habeatur, & quando pro marina, §	57	duplici modo producuntur.	82
Insulae sunt maiores, mediocres, minime.	59	Insularum terrae motu editarum exempla.	82
maiores quænam,	58	Insula à continente sine vi maiore non auellitur.	83
nobiles, ignobiles.	59	Insulae naturalis & fortuitae differentia.	84
quæ nobiles.	60	Insularum fundamenta lapidea.	88
habitabiles, inhabitabiles.	60	Insulae dominium & iurisdictio quandoque coniuncta.	88
insularum numerus infinitus.	60	Insulae sterilis possessio quomodo probetur,	101
Insularum distinctio ex causis iuridicis,	61	Insulae steriles & incultae,	101
Insulae triplices, naturae, fortuitae, & manufactae.	62	Insula nulla prorsus indotata.	101
Insularum utilitas.	67	ex insulis sterilibus tributi perceptio	ibid.
Insula raro inutilis.	68	Insulae olim Neptuno sacrae.	108
Insulae maris violentiam cohibent.	68	certis diis consecratae,	108
maiores minoribus circumdatae.	69	occultos spiritus habentes religiosae	108
Insulae ad ornatum vniuersi faciunt.	69	Insula Aesculapii.	109
nauigantibus commodae.	ib.	Insulae purgatio ad religionem pertinet.	ib.
Insula naturalis quid,	72	Insulae sanctis dicatae.	110
Insulae à Deo creatae.	72	Insulas desertas diabolus sibi vendicat.	ib.
Insulae fortuitae magis marinae, quam fluuiales.	74	Insulae hominibus à Deo assignatae.	ib.
Insulae natantes in lacubus, & stagnis.	78	Insulae remotiores raro nascuntur.	111
Insulae Calaminae contis mobiles.	78	Insulae marinae proximae sunt accessiones littorum.	111
Insulae cur fluctuent.	79	Insulae fluuiales pertinent ad vicinos.	114
Insulae natantes arte solidatae.	79	Insulae fluminum priuatorum sunt priuati,	115
Insula Tiberina ex stramentis nata.	ib.	Insulae marinae quandoque littoribus detractae.	115
Species insulae remissive.	ib.	Insula ex recessu fluminis nata	vicinis
Insulae an extent ab initio mundi creatae.	72	non detrahitur,	ibid.
Insularum causae efficientes etiam in mari obtinent.	73		Insula
Insulae naturalis modus primus.	75		
Insularum causae adiuuantes.	75		
Insulae fortuitae descriptio.	80		

I N D E X.

Insulæ remotiores quasi pro derelictis habitæ.	116	Insulæ plures vni provincie subiectæ.	189
Tiberina iuris publici.	117	Insulæ Asiæ vicinæ.	189
Insula angusta tota est in vfu publico.	ib.	Insula imperiosa cæterarum caput. ib.	
Insula natans est iuris publici.	118	in Insula sedem imperii constituere	190
Insulæ stagnales sunt iuris publici.	118	Insulæ quædam liberæ.	192
Insulæ fortuitæ cuius sint.	118	Insulæ desertæ morti propiores.	202
Insulæ hodie ad regalia pertinent.	132	asperiores deportationi destinatæ.	203
Insulæ Rhodani sunt Regis Galliarum	ibid.	Insulæ quandoque mutatæ.	204
& ipse fluvius Rhodanus.	ib.	Diuersimode deportatis assignatæ.	205
Insulæ Rheni sunt Electoris Palatini.	133	Insularum propinquitas pœnam miti-	205
Insulæ multæ sunt Electoris Saxonie.	ib.	gat.	205
Insulæ marinæ quatenus ad regalia per-	135	Insulæ ad regalia pertinentes non o-	215
tineant.	135	mnino tollunt lites.	215
& stagnales.	ib.	Insularum varietas figuræ.	226
& fluitantes & fortuitæ.	ibid.	Insulæ sunt domini fluminis vsque ad	231
Fortuitæ per vim abruptæ manent	ib.	medietatem.	231
in suo statu.	ib.	Insulæ Visurgis maximam partem ad	234
Insula ad dominum fluminis pertinet,		Comitem Oldenburgicum spectant	234
tam quoad iurisdictionem, quam	139	Insularum triplex subiectum.	249
quoad proprietatem.	139	Insulæ marinæ tam per alluvionem,	
Insulæ origo in acquisitione domini	138	quam per recessum aquæ fiunt,	252
spectanda.	138	Insula naturalis quando perfecta sit.	258
Insula quando perfecta.	140	Insulæ aquæ æquales.	260
Insulæ situs non curatur, vbi fluvius	140	Insulæ petrolæ graminis expertes.	ibid.
totus est actoris.	140	Insularum varietas per singulas regio-	261
Insulæ remotiores ad quem pertineat.	173	nes.	261
Insulæ fluuiales in cuius sint iurisdic-	163	Insulæ naturales per alluvionem fiunt.	ibid.
tionem.	163	Insulæ à primis inuentoribus denomi-	268
Insulæ Hispaniæ.	185	natæ.	268
Siciliæ.	ib.		
Italiæ.	185		

Insu-

I N D E X.

Insulæ Chaucorum natantes.	270	In insulam studiorum causa secedere.	ibid.
Insulæ nondum occupatæ, nondum acquisitæ.	271	in Insula cœnobium condere	ibid.
Insulæ an vñ sint publicæ.	279	in Insulam fugam priuatorum, & exercitus.	338
Insula marina manufacta sit ædificantis	281	in Insula sexum imbecilem collocare.	ibid.
Insula à principe ædificata, sit ædificantis.	285	Insulanos domi continere.	338
Insulæ ædificatio abusiua.	292	in insula occidere.	ib.
Insulæ forma deficere non potest.	294	Insula aliquem arcere.	ib.
Insulæ appellatione an veniat peninsula.	294	Ab insulæ munimento excludere.	340
Insulæ ab arte & natura simul fabricatæ.	296	Insulam commodiorem occupare.	340
Insulæ animalibus sacre.	302	Insulam vrbi imminentem occupare.	ibid.
Insulæ possessio apprehendenda.	ib.	Insulam vicinam vrbi ponte connectere.	341
etiam si ad regalia pertineat.	ibid.	insulæ præsidium imponere.	ib.
Insulæ Oceani Germanici.	311	Insulæ munimentum destruere.	342
Insulæ Frisiorum.	ib.	Insulam ex continenti facere.	343
Insulæ an hodie vacuæ.	ib.	Insulam continenti iungere.	ib.
Insulæ noui orbis.	ib.	Insulæ portus occupare.	344
Insulæ pro delictis habitæ.	ib.	Insulæ portus obstruere.	ib.
Insula vacans pro iam nata habetur.	312	Insulam hiberno tēpore aggredi.	345
Insulæ an nullius sint, quoad iurisdictionem.	312	Insulam nando assequi.	346
Insulæ propiores pertinent ad Imperiū	312	Insulam nauibus inuadere.	379
Insula semel occupata an fiat occupantis.		Insulam classe defendere.	ibid.
Insulani an propter barbariem subiungantur.	321	Insulam amissam statim recuperare.	353
Insulanorum bona ex delicto auferri possunt.	323	Insula futura an promitti possit.	358
Insulani piratæ impune debellari possunt.	324	Insula potest donari.	359
Insulæ confidere.	336	Insulæ obligationibus suppositæ.	ib.
in Insula habitare.	ibid.	Insulæ feudales alienari prohibitæ.	ib.
in Insula colloquium cum hostibus indicere.	337	etiam pro parte.	ib.
		Insulæ ad regalia pertinentes, quatenus alienabiles.	360
		Insulæ ad minora regalia pertinent.	ib.
			quan-

I N D E X.

Quandoque ad priuatos pertinent.	Insulæ flammivomæ.	519
ibid	Insulæ serpentibus carentes.	530
Insulæ alienæ valide donati non possunt.	Insularum quarundam vbertas.	534
363	Insularum Indicarum felicitas.	535
Insulæ vacantes sine donatione occupanti acquiruntur.	Insulæ Fortunatæ.	ibid.
ibid.	Insulæ metalliferæ.	538
Insulæ quandoque exprimuntur, quandoque non.	Insulæ auro plenæ.	ibid.
369	Insularum superstitio.	541
Insulæ dominium sine iurisdictione præscribi potest.	Insulæ nullius rei indigæ.	542
375	Earum mirabilia infinita.	ibid
Insulæ sunt pertinentiæ ciuiles.	Insulanis nauibus interdicare.	350
394	Insulanos ad bellum nauale attrahere.	
Insula quadam fictione continenti iungitur.	352	
ibid.	In continentem elicere.	ibid.
Insulæ prouinciarum accessiones.	In insula se recolligere.	353
397	Insulani partim iure communi partim proprio vtuntur.	481
Insula manufacta an allodialis, vel feudalis.	Qui.	ibid.
400	e continentis ius petunt.	483
Insulæ augmento an augeatur pignus.		
412.		
Insulæ ex corruptione natæ.	illis proprius magistratus constituendus.	ibid
410		
Insula pro derelicta habita.	Hyeme in continentem euocari nequeunt.	486
446	Insularum quorundam malitia.	
Insulæ vndis suffocatæ.	504	
453	Insulani barbari.	522
Insularum particularis interitus.	Industrij.	524
454	Metallarii.	525
Insulæ in eritus an ab homine procurari possit.	Eruditi.	ibid.
461	Eorum magnitudo.	527
Insulæ portuosæ.	Nigri.	527
502	Ferriuoraces.	328
Insula promissa quando à tertio vindicari possit.	Interamne regio Italiæ.	18
469	Melopotamia inter duo flumina posita.	18
Insulæ an sit proprius fundus.	Interdicta triplicia.	469
472	Interdicti aqua & igni an libertatem retinuerint.	199
Insula fictione iuris pro connexa habetur.		
ibid.		
Quando rationem principalis habeat.		
473		
Insula ad regalia pertinens qua actio ne petatur.		
474		
Insulæ quasi aquis innatantes		
512		
Insulæ sub Zona torrida.		
513		
Insulæ spirituum plenæ.		
518		

I N D E X.

Intellectus superfluous in omni interpretatione fugiendus.	131	Iura fiscalia principibus adimere, est mundum reformare.	129
Interitus rei vel naturalis, vel ciuilis.	446	etiam tributi nomine continentur.	ibid.
Interrogatoria circa insulas.	467	Iura maiestatis.	170
Inuentio cum effectu accipienda.	269	Iuriscons. & Medicorum controuersia de prioritate.	6
Inuentio proprie ad insulas remotiores pertinet.	265	Iureconsulti mere speculatiui minus laudantur.	7
Inuestitus in flumine, est etiam inuestitus in insulis.	368	Iuris publici commercium priuati non habent.	108
Inuestitura quomodo probetur.	154	Iurisdicatio etiam ad res pertinet.	161
Inuestitura propria transfert possessionem.	367	territorio cohæret.	161
Inuestituræ pacta circa incrementa spectanda.	403	realis differt à personali.	162
Inuestitura noua an incrementi nomine requiratur.	450	in dubio realis censetur.	ibid.
Inundatio.	450	Iurisdictione concessa non intelliguntur concessa regalia.	156
Inundatio raro sine damno.	454	Iurisdictionem habens incontinenti, habet eam etiam in vicino mari.	163
an per eam possessio amittatur.	455	eam an vnus in terra, alius in mari habere possit.	ibid.
duplex.	ibid.	Iurisdicatio marina includit etiam insulas.	ibid.
à subuersione fluminis differt.	ibid.	Iurisdicatio insulæ vsque ad medietatem fluminis ripam sequitur.	164
simplex iura dominorum non mutat.	ibid.	Iurisdicatio intensiue quomodo augeatur.	174
vel naturalis vel violenta.	456	Iurisdicatio marina præscribi potest.	379
diuturna qualitatem fundi alterat.	456	Iurisdicatio in dubio tacite referuatur.	312
Isthmus quid.	49	Iurisdicatio maritima an sit.	162
Isthmo urbem imponere.	344	Iurisdicatio maritima Imperat. Venetorum.	ibid.
Italix prærogatiua.	183	Iurisdicatio extenditur ad augmentum.	393
Italix fines diuersi.	186	Iurisdicatio Insulæ qua actione petatur.	474
Itinera publica quænam.	424		
Iudex secundum communem iudicans litem suam non facit.	225		
Iudici primæ instantiæ contra appellan- tem non creditur.	144		
Iura regalia non nisi inter principes ventilantur.	134		

Iurisdic-

I N D E X.

Iurisdic tio alluvione augetur. 174	Lapilli pretiosi insularum. 540
quando proprietati cohæreat. 175	Lateræ quot modis dicantur. 235
non augetur incremento insulari sed mutatur. 175	Latini sermonis puritas in Iurisdictione requiritur. 9
Iurisdic tio ecclesiastica an augeatur. 175	necei historiarum cognitio obest. 10
an mutetur flumine mutato. ibid.	Laurentii insula. 59
Iurisdic tio ecclesiastica quomodo probetur. 103	S. Leges non feruntur, nisi de rebus superuacuis. 73
Iurisdic tio insularum pertinet ad magistratum. 162	Leg. 9. de Iud. explicatio. 163
Iurisdic tionis probandæ modus. 101	Lex brevis debet esse. 65
Iurisprudentiæ studium fructuosum. 4	Lex 56. de A. R. D. explicatur. 236
Iurisprudentiæ finis. 7	Lex 65. §. 3. de A. R. D. explicatur. 237
Ius maiestatis indiuiduum. 174	Liberalitas in indignos collata virtus non est. 6.
Ius publicum sensum regale factum. 499	Liberalitas in principibus maxime laudanda. 4
Ius stipulæ. 382	Liber as usufructuari potest. 377
Ius Albinagii Regum Galliarum proprium 130	Litis eymologia. 215
Ius quærendum auferri à principe potest. 125	Littora sunt maris publici. 111
Ius præsens præferitur futuro. 135	in Littore quatenus ædificare liceat. 284
Ius agendi in Rheno usque ad medietatem competit. 252	Littoris appellatio quandoque etiam vada maris includit. 112
Ius in bonis n. f. agorum probat possessionem. 102	definitio. 112
L	Littus dubium. 112
Lacus an alluvionem recipiant. 257	Littus quid. 260
maiores maiora nominantur. 257	Loca publica in nullius privati bonis sunt. 283
pigri & motu carentes. 258	alienari nequeunt. 283
exsiccati ad alvei incrementum pertinent. 258	Loca deserta & inculta sunt principum 130
Lacuum exsiccatorem exempla. 291	Loca publica an augmenta recipiant. 423
Lacus exsiccandi ius ad principes pertinet. 292	
Landerwehren quid. 151	Luculli magnificentia. 88
Lanificii usus in insulis inuentus. 514	Luxus Romanorum taxatur. 89
Lapilli pretiosi principum proprii. 128	B b b b 2 M Magis

I. N. D. E. X.

M

		Mensura falsa non nocet.	225
		Mensura itineris maritimi inæqualis.	
M Agis & minus non variant specie-	167		
ciem.	39	Mensura inter confines quomodo instituenda.	
Magistratus & privati differentia.	151	Meroe Æthopiæ insula.	59
Malandina Liduna quid.	36	Metalla renascentia.	539
Manu agere quid.	318	Metallifodinæ olim privati iuris.	127
Manus iniectio.	ibid.	Hodie ad regalia pertinent.	ibid.
Mari ut potentiori pares esse non pos-	83	Meticulosus per alium comparere po-	
sumus.		test.	488
arte vnum ab altero arte distinctum.	88	Miliarium quid.	166
Mare in nullius est domini.	110	Mirabilia vulgo pro fabulis habentur.	
Mare casibus foruitis obnoxium.	511		
ibid.		Moles grandiora opera dictæ.	88
Maris purgatio certis temporibus fit.		Monasteriorum insularium exempla.	
253	337		
Maris purgamenta.	253	Monasterium insulæ comparatur.	209
Mare profundum ædificationem non		In monasterium detrusi quales habe-	
recipit.	281	antur.	209
Maris imperium præscribi potest.		Monstra insularum.	527
379		Montes quandoque loco moti.	176
Maris imperium per classes retinetur.		Montes duo inter se concurrentes.	513
171		Mors ciuilis Reipubl.	461
Maris conclusi & aperti discrimen.		Mundus an æternus.	64
16		Municipes quodam modo liberi.	193
Maritimi mores.	527	Munitio insulæ probat possessionem.	
Maritimi periculumque maris periti.	104		
489		Mund German. pro ostio.	511
Ius nauticum à ciuili differt.	491	Mutatio postea contingens non cura-	
Mechanici ignobiles à testimonio re-		tur.	231
pelluntur.	222	Mutatio non præsumitur, nisi probe-	
Mediamnis Vocabulum an Latinum.		tur.	72
18		Mutatio rei particularis nouam for-	
Medium Geometricum quid.	233	mam non inducit.	178
Medium quomodo inuestigandum.		Mutatio per saltum non mutat termi-	
233		nos.	179
Melioramenta duplicia.	277	Mutatio totalis per alluionem non	
Mella insularia.	537	mutat territorium.	178
		Mutatio	

I N D E X.

Mutatio violenta dominium non mutat. 293

N

N Aufragia circa insulas. 70
Natura fatum, fortuna quomodo differant. 66

Naturæ distinctio in naturantem, & naturatam an proba. 66

Naturæ ordo prior ac dignior. 72

Naturalia artificialibus opponuntur. 86

Naturalia arte humana adiuuantur. 87

Naturalia proprie nascuntur, industria lia fiunt. 87

Naturalia difficulter corriguntur. 95

Naturalia artificialibus potentiora. 297

Naues per terram transportare. 353

Nauium priuilegia. 381

Nauigatio impediri non debet. 282

Nauigationis ne essitas. 282

Nauigationum impedimenta varia. 484

Nautæ plerumque mali. 523

Necessaria precipue tractanda. 3

Necessitas publica adauget regalia. 126

Necessitas liberat à contumacia. 488
Restitutionem in integrum promittit ibid.

Et longiorē terminum cōcedit ibid.

Negligentia propria secundaria damni causa. 243

Nequam tres in iure ciuili. 523

Nili & Istri ostia septem. 49

Nili aqua genitalem vim habet. 250

Alluionis insularum ferax. 251

Noctes Britannicæ. 514

Noctes in Islandia non sunt. 515

Nomina vniuersalia quot sint. 392

Nominum mutatio erroris mater. 462

Norvvegæ & Frisæ insulæ. 70

Nouiomagum Geldriæ vrbs. 153

Nuntitio noui operis contra opera marina. 282

O

O Asis præfectura Ægypti. 203

Obedientia præscribi nequit 376

Occasio inueniendi naues. 266

Occupatio inuentioni cohæret. 268

Occupatio post litem motam illicita. 306

Occupatio est facti, & non præsumitur. 307

Occupatio modus acquirendi frequentissimus. 301

Occupatio duplex. ibid.

Pacifica quænam. ibid.

Occupatio quando facta sit. 329

Occupare quid. 305

Occupantis melior conditio. 305

Occupatio & accessio personalis. 399

Oceanus terræ cinctor. 42

Opera marina terrenis sumptuosiora. 276

Ophiogenes. 428

Oracula Ethnicorum Christi aduentu obmutuere. 517

Orbis terrarum est instar insulæ. 42

Orcidum insularum situs. 190

Olim Angliæ subditæ. 191

Hoc ie Norvvegæ. 191

Earum numerus. 191

P

P Acta & consuetudines maritimæ obseruandæ. 168

Bbbb 3. Padi

I N D E X.

Padi volubilitas.	250	Piscatio quando probet possessionem	
Papa est iudex inter summos principes.	104	Picium vbertas.	532
364.		Pluuiarum diuersitas.	516
Papa non est mundi dominus.	366	Pæna metalli insulis quandoque con-	
Parritionis nomen non semper dimi-		iancta.	203
dium notat.	39	omnium durissima.	ib.
Patrimonium D. Petri.	263	ei pistrini pœna comparata.	ibid.
Pellium peregrinarum vsus.	535	Pœna in direptores naufragorum.	496
Peninsula quænam.	44	Poetarum lectio aduocatis parum vti-	
Peninsula an pro insula habenda.	45	lis.	8
Peninsulæ Isthmum incidere.	344	Pons an insulam mutet.	8
Peninsulæ Isthmum munire.	344	Pons isthmi vicem præbet.	37
Pensio an debeat aggro deteriorato.		Populi liberi dupliciter dicti.	192
456		Porthmus Isthmo opponitur.	50
Perfectum quando dicatur.	281	Portus, littora, flumina ad regalia per-	
Periodi imperiorum fatales.	447	tinent.	294
Personæ naufragæ in commissum ca-		Portus Iulius.	432
dunt.	494	Portus insulæ quid.	26
Pertinere est verbum domini.	154	Possessio an oculis apprehendi possit.	
Pertinentiarum nomine veniunt flumi-		269	
na & insulæ.	396	Possessio sine apprehensione non ac-	
Pertinentiæ substantiales, vel deputatæ.		quiritur.	98
394		Possessio pluribus modis probatur.	
Petitorium cum possessorio quando cu-		100	
mulari possit. 471.		Possessio rei corporalis & incorporalis	
Petræ natantes.	513	differunt.	100
Pharus Ostiensis.	90	Possessionis probandæ modus.	100
Philippinæ insulæ.	61	eius finis perceptio fructuum.	100
Philosophicæ artes quatenus in iure		Possessio immemoralis est instar pri-	
Canon. reprobentur.	7	ui egii.	154
Piratarum persecutio maritimis com-		Possessio nisi vacans tradi nequit.	367
petit.	497	Possessionis amissio.	446
Piratarum persecutio in priuatis iuris-		Possessio quandoque sine apprehen-	
ditionem non tribuit.	499	sione transit.	471
Piræas impune de bellari posse.	324	Possessionis vtilitas.	303
Piratæ an iura belli habeant.	326	Possessionis apprehensio coram No-	
Piscatio venationi similis.	109	tario & testibus.	ibid.
Pisces in terra capti.	104	eius	

I N D E X.

eius probatio per instrumentum.	Princeps non potest subditos suos alienare.	361.
ibid.	maxime in inferiorem.	361.
Possessio apprehendenda debet esse vacans.	Principale cuius est, eius est & accessorium.	142.
Possessio vacans quando dicatur. ibid.	Privilegia etiam sine citatione tertii irrogantur.	155.
Possessio per sequestrationem non amittitur.	Privilegia insularis concessa.	505.
Possessionis nomine sæpe proprietas venit.	Privilegia non præsumuntur nisi probentur.	505.
Possessio quandoque à proprietate inseparabilis.	Proconsul deportare potuit.	208.
Possessor bonæ fidei lucratur fructus.	Promontoria maris obices.	48.
307	Proprietas an per alium acquiri possit.	99.
Prædæ diuisio quomodo instituenda.	Proscriptio hodie pro deportatione recepta.	210.
331	Proscriptio à Sylla inuenta.	159.
Prædoni an fides seruanda.	Prouinciæ peninsulares.	44.
Præfectus v. b. an deportare possit.	Prouinciæ transmarinæ Romanis quænam.	55.
Præscriptio immemorialis titulum nõ desiderat.	Prouincia vnde dicta.	184.
267	Prouinciæ transmarinæ Romanis quænam.	55.
Præscriptio prouinciarum iure Gentium recepta.	Prouinciæ vnde dicta.	184.
377	Prouinciæ tripliciter distinguuntur.	184.
Præscriptio immemorialis titulum non requirit.	Prouinciarum distinctio ecclesiastica.	193.
379	Prouinciæ vt plurimum fluminibus distinguuntur.	229.
Præstatio rerum pretiosarum probat possessionem regalium.	Prouinciæ termini quando præscribantur.	374.
104	Publicum iuris gentium & ciuile.	216.
Prætores Romani deportare potuerunt.	Purgatio insulæ ad religionem pertinet.	109.
207		
Prætoris prope aquam exstructi.		
26		
Præuentionis iustitia.		
305		
Principum ædes in Germania insularum instar.		
28		
Principum ædes spaciolæ.		
25		
Principis boni officium.		
124		
Princeps est dominus iuris ciuile.		
123		
Princeps nemini res suas auferre potest.		
123.		
Princeps potest nauigationem prohibere.		
379		

R

R Adbodi Frisiorum tyranni sedes.

191

Rauen-

I N D E X.

Rauenna Italiae vrbs.	48	Res hostilis quando fiat capientis	
Rauenna vrbs insularis.	90	308	
Redemptores operum.	26	Res mobiles proprie traduntur.	357
Regalium definitio ad solum Impera-		Etiam immobiles.	357
tozem pertinet.	155	Res in bonis nullius quot modis dica-	
Regalia omnia an in iure feudali enu-		mur.	107
merentur.	132	Res, quæ nullius esse possunt, à nemi-	
Regalibus tam dominium, quam iuris-		ne acquiruntur.	191
dictio inest.	216	Res aliena obligari potest.	358
Regalia fluminum intra territorium		Res alienari prohibita.	558
competunt.	156	Rei vendicationis requisita.	138
Regalia Caesaris propria.	360	Rei mutatio interrumpit præscriptio-	
Hodie principibus comunicata sub		nem.	401
infeudari possunt.	360	Rei vindicatio cui competat	471
Regalia præscribi possunt.	371	Res publica, vel princeps potest insu-	
Regalia seruitutem non admittunt.		lam præoccupare.	114
415		Rhenus & Visurgis per vada aditi.	
Regio siue frons quid.	235	37	
Relegatio de poratione leuior.	26	Rhenus & Danubius Germaniæ ter-	
Religio non impedit occupationem		mini.	94
violentam.	109	Rhenus Comitum Palatinum quodammo-	
Religio Ethnicorum in opinione con-		do proprius.	156
sistit.	109	Maxime insulosis.	157
Remedium credite integrandæ plenissi-		Rhenus Geldriam diuidit.	152
mum.	470	Rheni quot ostia.	49
Datur etiam illis, qui possessionem non		Rheni cursus sepe mutatus.	153
habuerunt.	470	Rheni tria hodie ostia.	153
Res semel alienabilis semper est alie-		Rhodus insularum Asiæ præcipua	
nabilis.	327	189	
Res dubiæ & incertiæ præsumuntur		Rhodij infidi.	522
esse principis.	131	Rhombus & mullus Romanis in deli-	
Res à flumine inuectæ cuius sint.	269	cijs habiti.	128
Res nostra alieno solo nondum coa-		Ripa & portus insulæ sunt iuris publi-	
lita, vindicari potest.	270	ci.	118
Res incorporales indiuiduæ.	220	Ripuarij principes ubi habitant.	
Res quæ nullius, & alicuius esse pos-		153	
sunt, fiunt occupantis.	108	Ripæ præterquamque agris annumeran-	
Res diuini iuris in nullius sunt bonis.		tur.	233
104		Ripæ	

I N D E X.

Ripa est vel decliuis, vel prærupta. ibid.	114	Seruitia nominatim non expressa non debentur.	406
ab extremitate ripæ mensura dicen- di.	114	Seruitus quando duret flumine mu- rato.	179
Ripatica quid denotent.	111	Seruitus nauigandi constitui nequit.	382
Riuus quid.	39	Seruitus deportatione durior.	199
Roma vrbs pensilis.	25	Seruitus inter extraneos valet	ibid.
Romanorum delicta circa piscationes		Serui insularij.	25
26		Sexagenarij vita indigni.	529
Romanis quæ res sacra.	109	Siccitas fluminis insulae contraria.	141
Romani religionum obseruantissimi.		Sicilia Italicae auulsa.	83
109		inter continentes prouincias nume- rata.	84
Rusticorum authoritas.	221	Sicilia propria prouincia.	187
apices iuris non attendunt.	221	Siciliae prætores.	188
Rusticorum opinioni quando stan- dum.	261	Siderum potentia in flumina.	248
		Sinus maris pro mari accipitur.	172
		Sinus maris peninsulae formatrix.	48
		Sociorum pacta & fœdera attendenda.	
		33	
		Soli cui inædificatur, conditio attende- da.	280
		Solum in terra & aqua quodnam.	280
		Sordes IC. dedecent.	5
		Sors & Fortuna Ethnicorum Dea.	81
		Sorti quando res committenda.	226
		Specularum erectio pars iurisdictionis maritimæ.	500
		Sporades & Stœchades vnde dictæ.	69
		Stipendium non debet esse auctora- mentum seruitutis.	5
		Stockholmia metropolis Sueciae.	92
		Studiorum utilitas pro qualitate perlo- natum variat.	8
		Subditi an sint serui.	376
		Sund Germanicum quid significet.	50
		Superuacua addiscenda non sunt.	8
		146	

S

Sabbatinæ & Domitianæ quæstio
nis discrimen. 168 || Salmo principum propitius. | 128 | | |
Sal insular.	540		
Salus bannaes.	416		
Sardania & Corsica distinctæ prouinciæ			
137			
Saty i.	527		
Scandia an sit insula.	45		
Schonlandia Daniæ pars.	46		
Scopulorum plura genera.	33		
occulti nauigantibus periculosi.	34		
Selandia proprium nomen insulae.	21		
Selandorum natura.	82		
Sententia lata non audita parte altera, nulla est.	155		
Sententia media in dubio eligenda.	231		
Septentrionalium populorum super- stitio.	109		
Sequestratio iudicis valet, si non appel- letur.	146		

T. Tapp

I N D E X.

T		T	
Aprobane alter terrarum orbis. 58		Titulus est vel lucrativus, vel onerosus 57	
Tempestatis vi aliquo delatus ve- tigal non soluit. 492		Traditio modus transferendi dominiij iustissimus. 356	
Termini quando limitato cedant. 175		Traditionis requisita. 357	
Termini naturales immutabiles. 176		Trans Tyberinus quis. 55	
Termini veteres inquirendi, vel novi collocandi. 179		Tugurium quid. 284	
Terræ nomine veniunt insulæ. 481		Tutela quatenus extra prouinc iam su- scipienda. 183	
Terra habitationi hominū destinata. 67		Tyrus ex insula continens facta. 44	
Terra an tota habitabilis. 68		V	
Terræ appellatio diuersimode acolpi- tur. 30		Valallus dominium ex inuestitura consequitur. 471	
Terra à terendo dicta. 32		Venatio an probeat possessionem. 103	
Terræ qualitas. 32		Venatio de consuetudine principum propria. 103	
Terræ marisque vicissitudo. 72		& ad regalia pertinet. 103	
Terra occupata quomodo diuidenda. 330		Venationum redditus probant possessio- nem. 103	
Terræ nomine veniunt insulæ. 65		Venatio alta pertinet ad regalia. 127	
Terra palustres minus pinguis 32		Venatio hominum illicita. 319	
Terræ appellatione etiam lapides con- tinentur. 33		Venatio quot modis dicatur. 320	
Terræ morus. 450		Vendicatio est vel totius, vel partis. 472	
an in insulis fiant. 450		Venditor in augmento rei venditæ hy- pothecam non habet. 413	
Territorium quid: 162		Venditio dubia fit ad mensuram. 427	
vnde dicatur. 163		Venetiarum vrbs. 90	
Territorium cum pertinentiis quid no- tet. 369		Tyriæ mola. 90	
Territorium diuidi potest. 174		an sit insula. 91	
Thebæ vrbs Egypti. 91		Venetia cur in plurali efferantur 46	
Therasia insula repente nata. 82		Venetorum potentia in mari. 281	
Thermæ calidæ. 518		eorum Ducis inauguratio. ibid.	
Thesaurus inuentus an ad emphyteu- tam pertineat. 407		Venetorum Republica an sit libera. 287	
Thesaurus hodie ad regalia pertinet. 130		Ventorum diuersitas. 247	
Thule insularum vltima. 56		Ventorum præsagia. 518	
Titulus de acquirendi rer. domin. lu- crofu. 51		Ventorum alij alijs magis noxii. 451	
Titulus vel onerosus, vel lucrativus. 242		Via a dimit incrementum vicinis. 422	
		Via tutior in sententijs eligenda. 146	
		Viarum mensura pro diuersitate loco- rum varia. 165	
		Vica.	

IN LOCUPLETISSIMUM,
politissimumq;
DE INSVLIS TRACTA-
TVM,

C. L. V. IANO GRYPHIANDRO, IC.
Consiliario OLDENB. auctore,

E P O D E.

Post Herculem certare Geryoni, arduum,
Et vincere Antæum, nimis;
Post Roscium saltare fabulam probè,
Quod fertur in triuio, graue est.
Post Saxo-ferratam libros conscribere, &
De iure commentarier,
Magni laboris autumo. Non tu quidem,
I A N E, si rectè arbitror,
C V M B A R T O L O certare de palmâ, graue
Putas. quod I N S V L I S doces
Tuis, tui ingenii atque Genij pignore, &
Partu. Locauit B A R T O L V M
Polo vetustas Principem scientiæ
Iuris, supra euectum æthera.
Is I N S V L A R V M iura tractans prodidit.
Verumtamen non omnia
Dixit: Reliquit pulchra multa à se, T I B I
Dicenda, cultis, [Iuppiter!]
Laboriosis, eruditis paginis;
Quas nunc lubens lætus lego,
Euoluo, & euoluent legentq; Posterì.
T V, laude dignus es tuâ,
Quem F A M A sublimem, haut minorem B A R T O L O,
Vestabit astra in aurea.

Dicere, GRYPHIANDER has ob Paginas,
 Qua Tibris & Rhenus fluent,
 Garumna, Sequana, atque Iberus & Tagus,
 Qua Vistula, Ister, & Tyras:
 Quà Neilus, & Ganges, & Indus cognitus,
 Orbi & Pater circumfluus,
 OCEANVS, altor INSVLARVM maximus..
 Te nouerint Britanniaë,
 Trinacria, Rhodus, Cyprus, atque hecatompolis
 Idæa, Melite, Echinades:
 Μανόρωρε νῆσοι, Lesbos, & Pathmos, Paros,
 Et Mona, Thuleq; vltima..

GEORG. REMVS IC. P.. A. pangeb..

INTRACTATVM DE IN-
 SVLIS Clariss. & Consult. viri, DN. IOHAN..
 GRYPHIANDRI I. V. D. &c. amici ho-
 norandi..

Dum possessa armis repetit Iouis ales, & infert
 Celtiber occiduo belli cruenta solo:
 Dum mouet Euphrates, mouet & sibi Gallia bellum,
 Prædoq; vicinos depopulatur agros:
 Tu Gryphian deramas ire in Symplégada iuris,
 Atq; nouum nobis condere mentis opus..
 INSVLÆ amas doctis depingere iura tabellis,
 Neptunig; graues enunciare vices:
 Sine quid adijciat terris, si e auferat idem,
 Iuris id ad lanceas exiit omne sacri:
 Quodq; recondiderat rapido circumflua ponto,
 Insula ad ingenio panditur omne tuo..
 Maest nono hoc studio, quod nulla obliterat ætas,
 Materia laudes commemorante suas..

Ioh. Tiling. I. V. D. & Consul Oldenb..
 L. M. Q. faciebat..

Seri-

SERIES CAPITVM HVIVS

Tractatus.

CAP. I.	De notatione & æquiuatione Insulæ.	6
2.	De definitione Insulæ.	28
3.	De descriptione continentis, peninsulæ, aliorumque locorum.	40
4.	De distributione Insularum.	52
5.	De causis Insularum.	62
6.	De Insula naturali.	70
7.	De Insula casuali siue fortuita.	79
8.	De Insula manufacta.	85
9.	De possessione Insulæ.	95
10.	De dominio Insulæ.	105
11.	De iure regali Insulæ.	120
12.	De præiudiciis Camera Imper. circa Insulas.	136
13.	Explicatio constitutionis Adolphi Imperatoris de Insulis.	148
14.	De iurisdictione Insulæ.	157
15.	Explicatio l. 9. ff. de iudiciis.	180
16.	De deportatione in Insulam.	194
17.	De diuisione Insulæ.	211
18.	De alluione Insulæ.	238
19.	De inuentione Insulæ.	263
20.	De ædificatione Insulæ.	273
21.	De apprehensione Insulæ.	298
22.	De occupatione Insulæ.	315
23.	De stratagematis bellicis circa Insulas.	332
24.	De traditione & inuestitura Insulæ.	353
25.	De præscriptione Insulæ.	370
26.	De accessione Insulæ.	385
27.	De agris limitatis, publicis & Ecclesiasticis.	417
28.	De conseruatione & augmentatione Insulæ.	428.
29.	De amissione & interitu Insulæ.	244
	(6) (2)	30. De

CAP. 30. De actionibus Insularum nomine competentibus.

463

31. De iure singulari Insulanorum.

475

32. De mirabilibus Insularum.

506

Tantum est.

PRÆ.

I N D E X

Vicarius portus quinam.	206	Vrbes peniles.	91
Vicarius cum suo principali eandem po- testatem habet.	364	Vrbem maritimam mediterraneam fa- cere.	352
Victor an subiugatis bona adimere pos- sit.	328	Vrbium maritimarum incrementa ex navigationibus dependent.	385
Victis an autonomia concedenda.	328	Vrbes aquis circumdatae.	28
Vicini in petendis incrementis certant de lucro captando.	125	Vrbi albi in Insulis septentrion.	538
Vicina loca quanam dicantur.	164	Vtilius semper in Rep. praefendum est.	126
Vicinitas maritima centum miliaribus aestimatur.	164	Vtilitas publica privatae praefertur.	114
Vicini quinam.	228	Vtilitas proximum locum occupat.	3
Vicinitas quomodo aestimanda.	228	In pecunia numerata consistit.	4
Vineta vrbs Wandalia.	92	Vtilitas in iure populariter accipitur.	6
Vina insularia.	536	Vtile vulgo ex quaestu aestimatur.	4
Visurgis ab utraque ripa diversos do- minos recipit.	233	Vtilitas summus occupantium finis.	321
Virium primi acquirentis an ad suc- cessorem transeat.	327	Vfuscaplo & praescriptio quomodo dif- ferant.	373
Wundergang in Rheno quid.	493	Vtus feudales communiter recepti.	123
Vniuersitas quandoque vnus instar.	154		
Wogelfrey quinam.	199	W	
Vrbana praedia incrementum reci- piunt.	421	Werde Germanis quid notet.	18
		Z	
		Ziprangi insula, alias Iaponia.	61

F I N I S.

FRANCOFVRTI
Typis Egenolphi Emmelij, Sumptibus PETRI KOPFFEL.

Anno MDCXXIV.

Gryphiander, Johannes,

Ioannis Gryphiandri de insulis tractatus ex ictis, politicis, historicis
et philologis collectus ...

Francofurti 1624

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/4Jur.519

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11067281-6